

ÖZET

Doktora Tezi

Muvakkit-zâde Mehmed Pertev-Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Divanı'nın Tenkitli

Metni ve Tahlili

Mehmet ULUCAN

T. C. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Elazığ-2005, Sayfa VII+867

18. yüzyıl, Türk tarihi ve Türk edebiyatı için önemli değişme ve gelişmelerin yaşandığı bir dönem olmuştur. Türk milletini yakından ilgilendiren siyasî, askerî, ekonomik vd. alanlardaki gelişmeler, bu dönemin dinî ve sosyal yaşamını derinden etkilemiştir. Edebiyat da bu gelişmelerden büyük ölçüde etkilenmiştir.

Muvakkit-zâde Mehmed Pertev, 18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış 19. yüzyılın da ilk on yılını görmüştür. Edebî gücünü ve etkisini ne döneminde ne de daha sonra yeteri kadar gösterebilmiştir. O, iyi bir şair olmakla birlikte daha çok iyi bir öğrenci, dost ve arkadaş olarak tanınmıştır. Şairliğiyle birlikte, bu özelliklerine vurguda bulunulması şairlikten çok bu özellikleri haiz kimselerin daha çok önemsendiği ve ihtiyaç duyulduğu bir dönemde yaşadığından olmalıdır.

Pertev, hacimli bir divana sahip olduğu halde hakkında ilmî bir çalışma olmayıp, henüz divanının karşılaştırmalı bir çalışması yapılmamıştır. Bu çalışmada; şairin hayatı, edebî kişiliği ve eserleriyle ilgili bilgiler toplanmış ve divanının tenkitli metniyle birlikte tahlili yapılmıştır. Şiirleri şekil ve içerik olarak sağlam ve güçlü olmasına rağmen Pertev, kendine has bir üslup belirleyip devam ettirememiştir. Etkilenmelere açık olan Pertev'in pek çok şairden izler taşıdığını görmek mümkündür. Şiirlerinde özellikle mahallîleşmenin etkisi ve Nedim'in şuhâne edâsıyla hikemî edânın etkileri son derece belirgindir. Kullandığı dil, sade ve akıcıdır. Aşırı sanat kaygısı taşımayan şiirleri, Klâsik şiirimizin bir devamıdır. Aruz ölçüsünü başarılı bir şekilde kullanan şairin, heceyle yazılmış bir şiiri de vardır.

Pertev, Klâsik şiirimizi daha ileriye götürmek arzusunda olan bir şairimizdir. Hicrî 1159 (Milâdî 1746) yılında İstanbul'da doğmuş, Hicrî 1222 (Milâdî 1807-8) yılında Edirne'de ölmüştür. Kabri, Hasan Sezayi Dergahı hazîresindedir.

ABSTRACT

PDH THESIS

Muvakkit-zâde Mehmed Pertev, His life, Literary personality, Works And His Divan's
Criticized Text and Its Analysis

Mehmet ULUCAN

T.R.

Fırat University, Institute of Social Sciences Turkish Language and Literature

Department

Elazığ-2005, PageVII+867

18th century has been a period in which important changes and developments regarding Turkish History and Literature have taken place. The political, military, economical and other developments have affected the religious and social life of that period deeply. Literature has also been affected greatly from these advances.

Muvakkit-zâde Mehmed Pertev has lived in the second part of the 18th century and seen the first ten years of the 19th century. He could sufficiently have shown his literary power and effect neither in his period nor later. Although he was a good poet, he was known better as a student and a friend. Together with his poetry, that his peculiarities be so emphasized is because the poets having these characters live in the period they are needed.

Although Pertev has had a great divan, there is no scientific study about him and there is no comparative study of his divan. In this study; information about his life, his literary personality and Works has been collected and the analysis of his divan together with its criticized text has been done. Even though his poems are powerful with respect to the content, Pertev could not have determined a style of himself and continued it. It is possible to see the effects of other poet on Pertev. On his poems, the effect of being localized and Nedim's effect is clearly obvious. His language is pure and fluent. His poems having no art doubt are the continuation of our classical poetry. The poet using the aruz successful poetry. The poet written with hece measure. Pertev, is a poet having the desire of developing our classical poetry.

He was born in İstanbul in 1159 (Hicrî) and in 1746 (Miladî). He died in Edirne in 1222 (Hicrî) and in 1807-8 (Miladî). His grave is in the cite (dergâh) of Hasan Sezayi.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖN SÖZ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
KISALTMALAR	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

GİRİŞ

18. Yüzyılda Siyasî ve Edebî Durum	2
18. Yüzyılda Siyasî ve Edebî Bir Duyarlık: Hoca Neşet Mahfilî ve Pertev'in Bu Mahfil İçindeki Yeri	6

BİRİNCİ BÖLÜM

PERTEV'İN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1. Hayatı	11
1. 1. Doğumu	11
1. 2. Ailesi	17
1. 3. Eğitimi ve Görevleri	21
1. 4. Ölümü	24
2. Edebî Kişiliği	26
2. 1. Dili	27
2. 2. Üslubu	43
2. 3. Şiir ve Şiiriyle İlgili Düşünceleri	49
2. 4. Atasözleri, Deyimler ve Tabirlerin Kullanımları	58
2. 5. Etkilendiği ve Etkilediği Şairler	74
3. Eserleri	111
2. 1. Divan	111
2. 2. Şairler Tezkiresi	112
2. 3. Şerh-i Yek Beyt-i Süleyman Neş'et	113
2. 4. Vakâyi'Ö-nâme	113

İKİNCİ BÖLÜM

PERTEV'İN ŞİİRLERİNİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

1. NAZİM ŞEKİLLERİ	114
2. AHENK	120
2. 1. Vezin	120
2. 2. Kafiye ve Redif	122
2. 3. Tekrarlar	122

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PERTEV'İN ŞİİRLERİNİN İÇERİK ÖZELLİKLERİ

1. MAHALLİ UNSURLAR	127
1. 1. Mahallîleşme	127
1. 1. 1. Dil ve Üsluptaki Mahallîleşme İle İlgili Unsurlar	128
1. 1. 2. Mahallî Coğrafya	130
1. 1. 2. 1. İstanbul ve Semtleri	131
1. 2. Sosyal Yaşam	135
2. METAFİZİK UNSURLAR	138
2. 1. Allah-Âlem-İnsan Anlayışı	138
2. 2. Hikmet	150
2. 3. Ahlak	156
2. 3. 1. Din-Ahlak-Edebiyat İlişkisi	157
2. 4. Nasihat	158
2. 5. Nefis Terbiyesi	171
2. 6. Kanaat	172
2. 7. Dünyaya Bağlılık	175
2. 8. Rind-Zahid Çatışması	181
2. 9. Ahiret ve Ölüm	184
2. 10. Kaza-Kader ve İrade	186
2. 11. İlim-İrfan	187
2. 12. Aşk	192
2. 13. Tasavvuf	207
SONUÇ	212
KAYNAKLAR	215

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MUVAKKİT-ZÂDE MEHMED PERTEV'İN DİVANI

1. DİVANIN TESPİT EDEBİLDİĞİMİZ NÜSHALARI	221
2. KARŞILAŞTIRILAN NÜSHALARIN TAVSİFLERİ	222
3. İMLÂ İLE İLGİLİ HUSUSLAR	226
4. METNİN KURULUŞUNDA İZLENEN YOL	227
5. DİVANIN TENKİTLİ METNİ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
EKLER	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
EK-1 FARŞÇA ŞİİRLER	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
EK-2 DİBÂCE	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
EK-3 FOTOĞRAFLAR	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖZ GEÇMİŞ	867

ÖN SÖZ

Klâsik Türk Edebiyatı'nın eserleri (Arap alfabesiyle yazılmışlardır), Tenkitli metin (edisyon kritik) çalışmalarıyla günümüz (Latin kökenli) Türk alfabesine çevrilirken birbirinden farklı ve ayrı ayrı zamanlarda istinsah edilmiş nüshalarından yola çıkılarak orijinal ya da ona en yakın biçimiyle yeniden ortaya konulmaktadır. Bu tür çalışmalarla birçok eser, sanat ve bilim dünyasına tanıtılmakta ve alana yeniden kazandırılmaktadır.

Edebiyatımızın en uzun dönemini kapsayan ve en çok temsilcisi ve eseri bulunan; adına, *İslâmî Türk Edebiyatı*, *Divan Edebiyatı*, *Saray Edebiyatı*, *Yüksek Zümre Edebiyatı* ve *Eski Türk Edebiyatı* da denilen ancak *Klâsik Türk Edebiyatı* denilmesi daha uygun olan bu alanın temsilcilerinin manzum eserlerinin çoğunu topladıkları divanlar üzerine çalışmaya karar verdik.

Üzerinde çalışacağımız eser ve şahsı tespit için mevcut kaynaklara başvurduk. Özellikle İstanbul'daki kütüphaneler ve Millî Kütüphane kataloglarını taradık. 18. yüzyıl şairlerinden Muvakkit-zâde Mehmed Pertev'in Divanı üzerinde çalışmaya karar verdik. Yaptığımız araştırmalardan malum şahsın divanı üzerinde İstanbul Üniversitesi'nde bir yüksek lisans çalışması yapıldığını gördük. Ancak söz konusu çalışmanın sınırlı sayıdaki nüsha üzerinden yapıldığını ve Muvakkit-zâde Mehmed Pertev'in edebî şahsiyeti ve eserinin sanat değeri açısından hak ettiği yeri ve değeri göstermekten uzak olduğunu gördük.

Üzerine çalıştığımız şahıs için; "Seyyid, Muvakkit-zâde, Vakanüvis, Mehmed, Nuri, Pertev" gibi ad, unvan ve mahlaslar kullanılmıştır. Biz bunlardan "*Muvakkit-zâde Mehmed Pertev*"i tanıtıcı/ayırıcı ve niteleyici olarak seçtik. Muvakkit-zâde, Seyyid ve Vakanüvis'e göre daha ayırt edici; Mehmed, şairimizin adı, Pertev ise daha önce kullandığı Nuri'den daha yaygın ve bilinen mahlası olduğu için tercih ettik. Bundan böyle şairimizi daha çok "Muvakkit-zâde Mehmed Pertev" adıyla anacağız.

"Muvakkit-zâde Mehmed Pertev Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanı'nın Tenkitli Metni ve Tahlili" adlı çalışmamız. Giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Girişte; 18. yüzyıl Osmanlı Devleti'nin siyasî ve edebî durumu ve bu durumun Pertev ve eserine olan etkilerine değinilmiştir.

Birinci bölüm; Muvakkit-zâde Mehmed Pertev'in Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleriyle ilgili ulaşılan kaynaklardaki bilgiler ve bizim elde ettiğimiz bilgilerle vardığımız kanaat ve sonuçları içermektedir.

İkinci bölüm; Muvakkit-zâde Mehmed Pertev'in şiirlerinin şekil özelliklerini içermektedir.

Üçüncü bölüm; Muvakkit-zâde Mehmed Pertev'in şiirlerinin muhteva özelliklerini içermektedir.

Dördüncü ve son bölümde; Muvakkit-zâde Mehmed Pertev Divanı'nın tenkitli metni, tenkitli metnin oluşturulmasında izlenen yol ile divanın ulaşılabilen yazma nüshaları, karşılaştırılan nüshaların tavsifi ve ekler yer almaktadır.

Bu çalışmadan amacımız 18. yüzyılın önemli bir şairi olan Muvakkit-zâde Mehmed Pertev'in Divanı'nın tenkitli metnini ortaya koyarken, şairimizin edebî kişiliğinde etkili olan bütün unsurları tespit edip, eserinin dil ve sanat değerinin ortaya çıkmasına katkıda bulunmaktır. Bugün hâlâ Pertev'in edebiyat dünyasında hak ettiği yerinde olmadığını daha doğrusu aynı ad ve mahlası taşıyanlar arasında yerinin ve eserlerinin bile tam olarak bilinmediğini görmekteyiz. Yaptığımız çalışmayla böylesine önemli bir sanatçımızın hak ettiği yeri almasına katkıda bulunabilmişsek kendimizi mutlu sayarız.

Çalışmamız süresince, öncelikle daha önce hazırlanmış, Prof. Dr. Sabahattin KÜÇÜK'ün Kültür Bakanlığı yayınlarından çıkan *Antakyalı Münif Dîvânı-Tenkitli Basım*, Doç. Dr. Ali YILDIRIM'ın hazırladığı *Kâmî-Hayati, Sanatı, Eserleri ve Divanı'nın Tenkitli Metni* adlı çalışmalar ve diğer eserlerde uygulanan metotlardan yararlandık.

Çalışmamız süresince yararlandığımız eserleri kaynakça bölümünde verdik. Ancak yararlandığımız ama alıntı yapmadığımız dolayısıyla kaynakçaya almadığımız eserlerin sahiplerini de andığımızı belirtmek gerekir.

Bu çalışmanın kusursuz olmadığını biliyoruz. Hata ve eksiklerinin hoş görüleceği ümidiyle, yapılacak eleştirilerden yararlanacağımızı belirtmek isteriz. Çalışma süresince yardım ve desteklerini esirgemeyen Doç. Dr. Ali YILDIRIM'a saygı ve şükranlarımı sunmayı zevkli ve gerekli bir görev addediyorum.

KISALTMALAR

a. g. e. Adı geçen eser	Müf. Müfret
a. g. n. Adı geçen nüsha	Mün. Münacat
AE1. Ali Emiri	Müs. Müseddes
Ank. Ankara	N. Naat
Ans. Ansiklopedi	P. Pertevniyal
Bk. Bakınız	s. sayfa
C. Cilt	S. Sayı
Ç. Ü. Çukurova Üniversitesi	Sos. Bil. Ens. Sosyal Bilimler Enstitüsü
Çev. Çeviren	Ş. Şarkı
D. Dergisi	T. Tarih
EE. Esad Efendi	Tah. Tahmis
F. Ü. Fırat Üniversitesi	Tahk. Tahkik eden
FFK. Faisal Finans Kurumu	TDE. Türk Dili ve Edebiyatı
G. Gazel	TDED. Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi
H. Hazine	TDK. Türk Dil Kurumu
HP. Hüseyin Paşa	TDV. Türkiye Diyanet Vakfı
Hız. Hazret-i	Teb. Tebrikname
Hızl. Hazırlayan	Terci. Terci-bend
İ. Ü. İstanbul Üniversitesi	Tes. Tesdis
İst. İstanbul	Trc. Tercüme eden
K. Kıt'a	TTK. Türk Tarih Kurumu
KTB. Kültür ve Turizm Bakanlığı	Ü. Üniversite
Ktp. Kütüphane	v. varak
Mah. Mahlas-name	vd. Ve diğerleri
MEB. Milli Eğitim Bakanlığı	vs. Ve saire
Med. Medhiye	Yay. Yayınları
Mrs. Mersiye	YKY. Yapı ve Kredi Yayınları
Muh. Muhammes	yty. Yayın tarihi yok
Mur. Murabba	

GİRİŞ

18. Yüzyılda Siyasî ve Edebî Durum

18. yüzyıl, dünyada ve Osmanlı Devleti'nde birçok yeniliğin şekillenmeye ve gerçekleşmeye başladığı, büyük sıkıntı ve sancuların yaşandığı bir yüzyıl olmuştur. Bu yüzyıl, kişiler, fikirler ve toplumların kendi mecralarını bulma çabalarıyla doludur. Eksikliklerin fark edildiği ve yenilgilerin arttığı bir dönemde elbette edebiyat ve sosyal hayatta da, bu durumun bir sonucu olarak bazı değişme ve gelişmeler meydana gelecektir. Hem sosyal hayatla, hem de toplumu ilgilendiren diğer alanlarla ilgili meydana gelen bütün değişme ve gelişmelerin etkilerini edebiyatta görmek mümkündür. Bu etkilerin edebiyatımızı yönlendirmesiyle 1700'lü yıllarda başlayıp 1850'li yıllara kadar süren geçiş dönemi Klâsik edebiyatımız için çok önemli değişimleri arz etmektedir. Gibb, bu dönem için “eski dönemle yeni dönem arasında köprü oluşturan geçiş dönemidir. Geçiş dönemi olarak öncekilerden farklı özellikler gösterir.”¹ diyerek, önceki yüzyıllara ait dönemleri birbirinin devamı niteliğinde görürken; bu dönemi, yeninin eskiden ayrılmaya başladığı bir süreç olarak değerlendirmektedir.

18. yüzyıl, Osmanlının her alanda düşündüğü yenileşme çabalarını gerçekleştirecek, yenilikleri uygulayacak ve başarı elde edecek yeni zihinlere ihtiyaç duyduğu bir dönemdi. Denemelerin başarısızlıklarla sonuçlanması üzerine, yeniliğin öncelikle zihinlerde başlamış olmasını gerektiriyordu. Devletin hemen bütün kurumları köhnemiş bir işleyiş sistemiyle devam ettirildiği için, Batı karşısında alınan yenilgiler, bir yenilik ihtiyacını kesinleştirmişti. Artık yenilikten kast edilenin, Batılı görünümdeki kişi ve kurumlardan ziyade, yeni zihinler olduğu açıktı. Ayrıca yenilik süresince kurumları yönetecek, Doğu ve Batı'yı bilen, yenilikten kastın ne olduğunu anlayan devlet adamlarına da acilen ihtiyaç vardı.

Bu yüzyılın sonuna doğru Batı'da Fransız ihtilaliyle fikrî ve ferdî çabalar kendini gösterirken, Osmanlı'da daha çok naklî(geleneksel) ve ictimai(toplumsal) anlayışıyla bir işleyiş sistemi devam ettirilmekteydi. Başlangıçta Fransız ihtilalinden olumsuz bir şekilde etkilenilmeyeceğine inanılmakla birlikte, zamanla bunun böyle olmadığı

¹ Mine Mengi, “Yüz Yıllık Bir Batı Kaynağı: Gibb'in Osmanlı Şiir Tarihi”, Divan Şiiri Yazıları, Akçağ Yay., Ank., 2000. s. 144.

anlaşılmiştir². Özellikle milliyetçilik düşüncesinin hızla Avrupa'ya yayılması ve sonrasında aynı etki, Osmanlı hakimiyetindeki farklı milletlerin yoğun olarak bulunduğu bölgelerde de kendisini göstermiştir. Buna bağlı olarak olumsuz gelişmelerin ortaya çıktığı ve giderek arttığı görülmüştür. Batı'daki değişim bizdekinden daha önce başlamış, daha fazla gelişmiş olduğu için yeniliğe ayak uydurmaları daha kolay olmuştur. Osmanlı Devleti'nde yavaş bir işleyiş söz konusu olduğundan yenilik ve değişim doğal olarak daha ağır ve geç gerçekleşmekteydi.

Başlangıçta hem Osmanlı hem de bütün Doğu toplumlarında yenilik fikri, aydınlar arasında kendini hissettirmeye başlamış ve ilk etkilerini yine Osmanlı insanı duymaya başlamıştı³. Osmanlı'da yenilik, maddî boyutta algılandığı için, yine bu boyutta gerçekleştirilmesi düşünülmüştü. Bu yüzden Doğu'nun Batı kapısı olan Osmanlı'nın başarılı olamadığı hiçbir alanda Doğu toplumları da kolay kolay başarılı olamamıştır.

Batı'daki gelişmeler kendini her alanda gösterip etkilerini özellikle en yakınında bulunan Osmanlı'da göstermeye başlayınca; verilen ilk tepkiler, yeniden kendine gelme ve kökleri üzerinde atağa kalkma⁴ şeklinde olmuştur. Ancak bu tepkilerin bilimsel arka plânları olmadığı ve sağlıklı bir zemine oturtulamadığı için beklenen başarı sağlanamamıştır⁵. Hatta bu başarısızlıklar, zaman zaman büyük üzüntü ve ümitsizliğe de sebep olmuştur. Denemelerin başarısızlıklarla devam etmesiyle uzayan bu süreç, birçok değer yitimine de yol açmıştır. Öyle ki bazılarınca bütünüyle toplumu ilgilendirecek düşünce ve kararların alınması bile söz konusu edilebilmiştir. Dil, din ve kültür değişimi hatta ırkı ıslah bile seçenekler arasında zikredilmiştir. Yenilik ve yenileşmenin, Batı'nın görüntüsü taklit edilerek yapılacağı sanıldığı için; değil yenilik, mevcudun da bozularak ortaya ne idiği belirsiz bir durum çıkmıştır. Yenilik, toplumun bütününe ilgilendirdiğinden alt yapısı oluşturulmadan kabullenilmesi, ortak payda haline getirilmesi oldukça zor ve sancılı olmuştur. Osmanlı Devleti'nde yenileştirilmesi düşünülen alanlarda akıl almaz bir toplumsal mukavemetin ortaya çıkacağı kesindi. Osmanlı toplumunda herkes birbirine benzemeye çalıştığı için doğal olarak yenilik ve değişme kolay olamazdı. Bu toplumdaki kişiler, değişmez kurallara uyararak yaşamayı

² Fahir Armaoğlu, 19. Yüzyıl Siyasî Tarihi (1789-1914), TTK Yay., Ank. 1999, s. 81.

³ Birol Emil, Türk Kültür ve Edebiyatından Meseleler-1, Akçağ Yay. Ank., 1997, s. 81.

⁴ Birol Emil, age., s. 84.

⁵ Ramazan Korkmaz vd., Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı, Grafiker Yay., Ank., 2004, s. 7-35.

çok sevdikleri için⁶ bunun ortak bir güç olduğuna inanıyorlardı. Bu tip toplumlarda yenilik, en zor olana talip olmak demektir. Bu nedenle yeniliğin şekli değil, özde olması anlaşılınca kadar uzun bir süre geçecekti. Nitekim bu süreç, yaşandıktan sonra daha doğru adımların atılması mümkün olmuştur.

Osmanlı devlet yönetiminde başta padişah olmak üzere toplumsal boyutta sorumluluğu olan herkes, belli ölçüde devletle ilgili idi. Zannedildiği gibi toplumla devlet birbirinden tamamıyla kopuk değildi. Başta padişah olmak üzere devlet adamları hem kendi imkanlarından hem de devletin sağladığı imkanlardan yararlanarak belli ölçüde saraylarını, konaklarını, meclislerini, sofralarını halka açarlardı. Dolayısıyla bu tür yerler, hem devlet hem de toplumun kalbinin attığı yerler olarak değerlendirilebilir. Özellikle İstanbul başta olmak üzere, Anadolu ve Rumeli'deki birçok şehir, Osmanlı Devleti'nin kültür ve aynı zamanda edebî duyarlık merkezleri konumundaydı⁷. Böylesi yerlerde hüner sahipleri, buldukları ortamı daha güzel ve eğlenceli hale getirirlerken, devlet erkânıyla halktan kimseler arasında bir kaynaşma da söz konusu idi. Özellikle edebî şahsiyetler, eserleriyle bu tür etkinliklerin içerisinde en sık görülenleri idi. Aslında bu tür etkinliklerde daha çok toplumda ön plâna çıkan kişiler, devlet erkânıyla tanışma fırsatı buluyordu. 18. yüzyılda daha önceki yüzyıllardaki gibi⁸ bu gelenek devam ettirilmiştir. Ancak bu yüzyılda saraylar, konaklar, evler ve meclisler birer edebî mahfil olmakla beraber daha çok bir 'akademi hüviyeti' kazanmıştır, denilebilir.

Kendisi de şair olan III. Mustafa,⁹ yenilik taraftarıydı. Devletinin o dönemde yeniliği doğru algılayıp ve uygulayacak nitelikte yetişmiş devlet adamı sıkıntısı (kaht-ı ricâl)¹⁰ çektiğini, devletinin düştüğü ümitsiz durumu bir şiirinde dile getirmiştir.¹¹

⁶ Niyazi Berkes, Türkiye'de Çağdaşlaşma, Doğu-Batı Yay., İst., 1978. s. 18.

⁷ Bk. Ali Yıldırım, "16. Yüzyılda Büyük Bir Devlet Adamı ve Edebiyat Hamisi Defterdar İskender Çelebi", F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 10, S. 1, Elazığ-2000, s. 217-232. Ayrıca Haluk İpekten, "[Divan] Şairlerin[in] Toplantı Yerleri: Meyhaneler" Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler, (Hzl. Mehmet Kalpaklı) YKY., İst., 1999. s. 224-228.

⁸ Bk. Haluk İpekten, Divan Edebiyatında Edebî Muhitler, İst., 1996.

⁹ Yılmaz Öztuna, Osmanlı Devleti Tarihi, FFK Yay., İst. 1986, s. 445-447.

¹⁰ İlhan Genç, Hoca Neş'et Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divan'ının Tenkitli Metni, (Basılmamış Doçentlik Tezi), İzmir-1996, s. 4.

¹¹ III. Mustafa'nın meşhur şiiri:

III. Mustafa gibi oğlu III. Selim de yenilik taraftarı ve önemli bir reformcuymdu.¹² O, babasından daha cesur davranıp devletindeki eksik ve yanlışlıkların tespiti için fermanlarla önemli devlet ve bilim adamlarından (bazıları yabancıdır) rapor (layiha) istemiştir. Devlet yönetiminde babasından daha tecrübeli olan III. Selim hem ülkesini hem de Batı'yı daha iyi tanıyan, şehzadeliğinden beri Batılılarla ilişkisi olan bir padişahtı. Hazırlıklı olarak tahta çıkan III. Selim de şair ve önemli bir sanatçı kişiliğe sahipti. Onun şiirlerinde babasının tersine, devletiyle ve geleceğiyle ilgili daha ümit dolu bir gelecek görülebilmektedir¹³. Acil olarak, yetişmiş eleman ihtiyacı duyan Osmanlı Devleti, bu ihtiyacını en üst düzeydeki padişahlarının ağzından dile getirince bu çağrının ilk olarak daha önce bahsettiğimiz şiir ve edebiyat toplantılarında yankı bulduğunu düşünmekteyiz. Dikkatli ve duyarlı devlet adamları ve vatanseverler bu ihtiyaca binaen çevrelerinde birer edebî mahfil oluşturarak bu meseleleri gündeme getirmeye başlamışlardır. Bu etkinlikleri sürdüren kişilerden biri de aynı zamanda devlet adamlığı ve devlet terbiyesi de olan Hoca Neş'et'tir.¹⁴

Yıkılıpdur bu cihân sanma ki bizde düzele
 Çark-ı devlet dönüverdi kamu mübtezele
 Şimdi ebvâb-ı sa'âdetle gezer hep hezele
 İşimiz kaldı hemen merhamet-i Lem-yezele

¹² Yılmaz Öztuna, age., s. 464.

¹³ III. Selim, her alanda olduğu gibi çok önem verdiği yenilikleri de en doğru formül olan çalışmayla elde edebileceklerine inandığı için, önce Allah'tan yardım isteyip sonra çalışılması gerektiğini söylemektedir:

Sakın aldanma gönül âlemde yok zerre vefâ
 Devletin tâli'î bozuk ver ona yâ Rab şifâ
 Zevk eyyâmı değil şimdi harâm oldu safâ
 Lâyık olursa cihânda bana taht-ı şevket
 Eylemek mahz-ı safâdır bana nâsa hizmet

Mehmet Kaplan, Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar-2, Dergâh Yay., İst., 1987, s. 25.

¹⁴ Rıza Oğraş, Hoca Neş'et Divanı, İnceleme ve Tenkidli Metin, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) İ. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İst., 1991., Vasfî Mahir Kocatürk, Büyük Türk Edebiyatı Tarihi, Edebiyat Yay., Ank. 1970, s. 552-553., Muallim Nâci, Osmanlı Şairleri (Hzl. Cemal Kurnaz), KTB Yay., Ank., 1986, s. 76-80., E. J. W. Gibb, Osmanlı Şiir Tarihi, (Trc: Ali Çavuşoğlu), Akçağ Yay. Ank. 1999, s. 411-415.

18. Yüzyılda Siyasî ve Edebî Bir Duyarlık: Hoca Neş'et Mahfilî ve Pertev'in Bu Mahfil İçindeki Yeri

Klâsik edebiyatımızda doktrini veya poetikası kesin çizgilerle belirtilmiş bir akım, ekol veya gruptan söz etmek zordur¹⁵. Bu yüzden ister eser, ister şahıs söz konusu olsun hep kendi sınırları çerçevesinde ele alınmışlardır. Ancak Klâsik edebiyatın özünde bir bütünlük ve süreklilik de vardır. Klâsik edebiyatın başlangıcı sayılan 13. yüzyıldan 19. yüzyılın sonuna kadar devam eden az çok kuralları belli bir süreç kendini göstermektedir. Bu süreçte sanatçılar sadece bir ırk, bir dil, bir ülke veya bir kültürü esas almadıkları için genel, daha doğrusu evrensel bir düzlemde eserlerini ortaya koymaya çalışmışlardır. Bu özelliklerinden dolayı yaklaşık yedi yüzyıl gibi uzunca bir süre ve çok geniş bir coğrafyada varlıklarını sürdürebilmişlerdir. Bu edebiyatın binlerce temsilcisi, on binlerce eseri ve yüzyıllarca süren dinî, tarihî, edebî ve içtimaî bir gerçeğinden söz etmek mümkündür. Bu kadar kapsamlı bir süreçte etkin olanların sadece sanatçılar değil; sanatçı kimlikleriyle birlikte, toplumun her kademesindeki şahıslar da bu çok yönlü süreçte etkin rol oynamışlardır.

İstanbul, fethedilmesi ve payitahtın buraya taşınmasıyla beraber bir ilim ve kültür merkezi haline gelmiştir. Yaklaşık bir yüzyıl sonra İstanbul'un yanında birçok Anadolu ve Rumeli şehri de ilim ve kültür şehri olma yolunda epey mesafe almıştır. Bu şehirlerde; şehzadelerle birlikte önemli devlet adamları görev yapmış ve buldukları yerlerin edebî ve kültürel açıdan çekim merkezi haline gelmelerini sağlamışlardır. Bu gelenek her zaman aynı oranda olmasa bile Klâsik edebiyatın sonuna kadar böyle devam etmiştir. Osmanlı devletinden önceki dönemlere kadar giden bu gelenekte, bahse konu çoğu şair ve şiiirden anlayan şahıslar olmakla birlikte edebiyatla fazla ilgisi olmayanlar da olmuştur.¹⁶

Hem devlet adamı, hem de edebiyat hamisi ve şair bir şahsiyet olarak karşımıza çıkan Hoca Neş'et, 18. yüzyılın sanatkarları arasında yer almakla birlikte, bu yönüyle hiçbir zaman ilim ve devlet adamlığı vasıflarının önüne geçememiştir. O, daha çok çevresindeki kişileri her alanda yetiştirmeye kendini adanmış birisidir. Özellikle şiirle iştigal edenlere mahlas-nâmeler yazarak doğru yönlendirip eksiklikleri noktasında

¹⁵ Haluk İpekten, age., s. 254.

¹⁶ Ali Yıldırım, "16. Yüzyılda Büyük Bir Devlet Adamı ve Edebiyat Hamisi Defterdar İskender Çelebi", F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 10, S. 1, Elazığ-2000, s. 219.

onları yetiştirmeye çalışmıştır. Sanat anlayışı eskinin devamı niteliğinde olan Neş’et’in hamiliği sırasında önemli derecede devlet adamları bu eğitim-öğretim ve pedagojik süreçten geçmişlerdir. Yapılan edebî ve diğer konulu sohbet ve toplantılarda somut olarak bir yenilikten söz etmek henüz mümkün değildir. Ancak her dönemdeki gibi bu mahfile devam eden şairlerin de yenilik yaptıklarını ve yeniliğin öncüsü olduğunu söyleyenler vardır.¹⁷ Bu mahfilin müdavimleri, ilim, edebiyat ve güzel sanatların diğer dallarıyla da uğraşanlardır. Hoca Neş’et’in öncülüğünde bir araya gelerek hem sanatları hem de diğer alanlardaki bilgi ve birikimleriyle değerlendirilirlerken maharet, samimiyet ve liyakatleri ölçüsünde devlet birimlerinde de gerektiği takdirde görevlendirilmişlerdir. Bu nedenle, yapılan bu edebî sohbet ve toplantıların sadece bir eğlence ya da hoşça vakit geçirme olarak değerlendirilmesinin eksik bir değerlendirme olacağı kanaatindeyiz. Hoca Neş’et’in bu tür toplantılarına katılanlardan Muvakkit-zâde Mehmed Pertev, Beylikçi İzzet, Ârif, Hanîf, Şeyh Gâlib, Burhân Efendi, Âmir, Hâtif Efendi, Zahîr Efendi, Gayûr Efendi, Mîr Nâyâb, Ârif Muhammed Efendi, Kethudâ-zâde Mehmed Efendi, Pertev Mehmed Saîd Paşa, Ali Efendi ve İhsân gibi şair ve sanatçıları saymak mümkündür. Bu kişiler, sadece edebiyat alanında değil, aynı zamanda resmi görevleri de olan, o dönemdeki farklı alanlarda kendilerini ispatlamış önemli şahsiyetlerdir. Bu konuyla ilgili İlber Ortaylı: “Böylelikle bürokratik kadrolara Anadolu ve Rumeli’nin Türk unsuru girmiştir”¹⁸ şeklinde bir tespitte bulunmuştur. Söz konusu şahısların devlette görevlendirilmelerinde aldıkları eğitim ve kazandıkları vasıflar sonucu görevleri uğruna canlarını vermeyi bile göze aldıklarını bilmekteyiz. Neş’et’in Osmanlı-Rus savaşına katıldığı, Neş’et’e en yakın duranlardan Beylikçi İzzet’in başının

¹⁷ “Bu dönemde, mimarî, resim ve edebiyat gibi sanat dallarında Klâsik estetikteki çözümlenin izlerine rastlanmakla birlikte, bunlar temel yapıyı değiştirmekten uzak motifler seviyesinde kalmış; bu değişimin yeni bir sanat anlayışını doğurması 19. asrın ikinci yarısında gerçekleşmiştir. Dönemin edebiyat hayatı, mahalli/folklorik üslûbun ön plâna çıkmasının dışında önceki asrın bir devamı olarak gelişimini devam ettirmiştir.” Osman Horata, Türk Dünyası Edebiyat Tarihi, AKM Yay., Ank., 2004, C. 5, s. 443.

¹⁸ İlber Ortaylı, “Osmanlı İmparatorluğu’nun Değişimi İçinde Divan Şiiri” Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler (Hzl. Mehmet Kalpaklı) YKY Yay., İst., 1999, s. 218-219.

kesildiği,¹⁹ Pertev'in de orduyla beraber bir sefer sırasında yani görevdeyken vefat ettiği,²⁰ bilinmektedir.

Hoca Neş'et'in yukarıda belirtilen bilgilerin dışında Osmanlı devletinin yenileşme sürecinde aktif olarak görev alıp almadığını ve daha sonra yapılanların kendisince tasvip edilip edilmediğini kesin olarak bilemiyoruz. Ancak Hoca Neş'et gibi duyarlı bir devlet adamının neyin devletin yararına olduğunu neyin olmadığını kestirecek bilgi, birikim ve ferasete sahip olduğu düşünülünce, onun da bu süreçte önemli bir rolünün olduğunu tahmin edebiliriz. Hoca Neş'et'le ilgili verilen: “konağına derse gelen genç çocuklara ‘tekyelere dadanmayın, dervişlerle görüşmeyiniz, kanmayınız. Memuriyetinize , işinize devam edin. Zira gençlikte tahsil-i hüner ve tahsil-i memuriyet lazımdır’ pend ü nasihat buyururlar imiş.”²¹ bilgisi, herkesin dikkatini çekecek derecede önemlidir. Kendisinin hem Mevlevîliğe hem de Nakşibendîliğe mensubiyeti söz konusu iken gençlerden böylesine bir istekte bulunması Neş'et'in dönemindeki tarikatlerin işleyişiyle ilgili gerçekçi tespitlerini göstermesi bakımından da önemlidir. Ayrıca herhangi bir medreseye de ne ilgi göstermiş ne de ilgilenilmesini istemiştir. Bu nedenle onun yıllarca kendi çabalarıyla yetiştirmeye çalıştığı kişilerin döneminin ne tarikatlerinde ne de medreselerinde yetişenlerle aynı ufku ve ideali taşıdıklarını söylemek mümkündür. O, yeni ve ihtiyaca cevap verecek nitelikteki kişileri kendince yetiştirme yoluna giderek devletine hizmet etmeye çalışmıştır. Öğrencilerinin çoğunun sosyal hayatta, siyasette, askerî ve kültürel alanda başarılı olmaları ve resmi görev almaları, hocalarının zengin bilgi birikiminin ve engin tecrübesinin bir göstergesi olsa gerektir. Bu yüzden Neş'et'i mutlaka yeniliklere açık, kendini ve çevresindekileri iyi yetiştiren, geleceğe ilmin yol göstericiliğinde bakmaya çalışan biri olarak değerlendirmek gerekir. En azından onun talebelerine yaptıklarından dolayı²² yenilik sürecini olumlu bulduğunu söylemek mümkündür. Bu mahfilden yetişenlerin edebî

¹⁹ Fatma Meliha Şen, Beylikçi İzzet Bey Divanı İnceleme-Metin, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İ. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İst., 1995.

²⁰ Franz Babinger, Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri (Çev. Coşkun Üçok), KTB Yay., Ank. 1982., Muvakkit-zâde Mehmed Pertev, Divan-ı Pertev, Süleymaniye Kütüphanesi, Hüsrev Paşa, No:517, v. 1b-5b.

²¹ İlhan Genç, age., s. 46.

²² İlhan Genç, age., s. 7.

alanda önemli ölçüde yenilik gerçekleştirememiş olmaları; edebî alanda²³ ve devlette yeniliği düşünmedikleri anlamına gelmemelidir. Şunu kesin olarak söyleyebiliriz ki Neş’et, devletine sadık, onun daha güçlü olması için elinden geldiğince her türlü çabaya baş vurmuş birisidir. Devletin içinde yer almakla birlikte devlet büyüklerine kasideler yazıp çoğu gerçek olmayan övgü dolu sözleri söyleme yoluna gitmemiştir. Çünkü bilmektedir ki, geline noktada bunun yararı yoktur. Sadece bu yanının bile Neş’et’in yenilikçi olmasıyla ilgili çok önemli bir özelliği olduğunu düşünmekteyiz. Hoca Neş’et’in evine sadece İstanbul’dan değil devletin her yerinden, hatta Özbekistan, İran ve Turan’dan²⁴ bile gelenlerin olması onun ününün ne kadar yaygın olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Pertev, Hoca Neş’et mahfili içinde hocasından sonra etkinliği en fazla olan kişidir. O, bu yeri bilgisi, yeteneği, dürüstlüğü ve sadakatiyle elde etmiştir. Hocasının verdiği derslere gelenler arasında hiçbir ayırım ve kayırma söz konusu olmamıştır. Nasibi olanlar bu nimetten yeteri kadar yararlanırken nasipsizler ise “kase-lis” yani boş çanağı yalamakla yetinmek zorunda kalmışlardır. İlim ve irfan mektebinde en üst düzeyde mesafe kat edip en büyük payı Pertev’in elde ettiğini söyleyebiliriz. Çünkü Pertev’in hocasının halefi olmayı hakkıyla kazanıp, zaman zaman onun yerine vekalet ettiğini biliyoruz. Hoca Neş’et, Osmanlı-Rus savaşına katıldığı zaman bile bu ilim ve irfan derslerinin kesilmemesini isteyerek kendisinin yerine Pertev’i vekil hoca tayin etmiş; O da bu görevi başarıyla tamamlamıştır. Mahfile devam edenlerin hocası olma şerefine nail olmakla birlikte bunu üstünlük vesilesi olarak görmemiştir. Dolayısıyla Pertev, bütün nezaket ve mütevazılığıyla da bu mahfilin en önde gelenidir. Çünkü onun ağzından hiçbir zaman bu durumla ilgili sözler duyulmamıştır. Sadece Pertev’den değil, aynı konuda bu mahfilden ders almış hiç kimseden benzer bir söz işitilmemiştir. Sonraki dönemlerde de mevki, makam ve elde ettiği edebî başarı hangi derecede olursa olsun hiçbir öğrenci ne Pertev’le ilgili ne de Neş’et mahfili içinde yer almış diğer kişilerle ilgili olumsuz bir söz ve tavır, hatta imadan bile söz etmemişlerdir. 18. yüzyılın son dönemleri ve 19. yüzyılın ilk 7-8 yılında da devam eden bu mahfilin elemanları döneminin kinci, menfaatçi, dedikoducu jurnalci ve sukuta uğramış bir ahlakın sürüp

²³ Geleneğin devamı noktasında çok başarılı olan şairler olmuştur. Ancak bu kişiler, özel yetenekleriyle başarı elde etmişlerdir. Şeyh Galip bu şairler arasında önemli bir yere sahiptir. Sadece bu yönüyle de yeni olduğu söylenebilir.

²⁴ İlhan Genç, age., s. 52.

gittiği dönemde; ideal ahlak anlayışlarıyla tarihte övgüyle bahsedilmesi gereken bir grup “iyi insan” olarak hak ettikleri yerlerini almışlardır. Bu oluşumun içinde Hoca Neş’et kadar Pertev’in de yerinin olduğunu unutmamak gerekir. Sırf bu yönüyle bile Pertev, edebiyat ve kültür tarihimiz bakımından çok önemli bir yere sahiptir.

Pertev’le hocası, geleneksel eğitimin en önemli parçası olan “usta-çırak” ilişkisine de güzel bir örnek teşkil etmişlerdir. Pertev, hocasının şiirlerini derleyip tertipleyerek bir divan haline getirmiştir. Yaklaşık elli yıllık bir zaman zarfında öğretici-öğrencilikten öte bir dostluk, kardeşlik ve insanlık örneğini gerçekleştiren Pertev ve hocası, bugün çoğunlukla yitirilen dürüstlük, dostluk, samimiyet ve vefa gibi hasletlerin de ne derecede önemli olduğunu bizatihi yaşamlarıyla herkese göstermişlerdir. Hocası kadar olmasa bile Pertev’in de bu mahfile devam edenlere büyük emeğinin geçtiğini söyleyebiliriz. Hocasının yolundan gitmeyi benimsemiş olmakla birlikte hocasıyla ve yakın arkadaşı İzzet’le aynı yıl içinde ölmeleri bu mahfilin devam etmesine imkan vermemiştir. Her açıdan Hoca Neş’et mahfilinin önemi ortaya çıkarken bu konunun farklı bilim dallarının da ilgi alanına girmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

BİRİNCİ BÖLÜM

PERTEV'İN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1. Hayatı

1. 1. Doğumu

Hicrî 1159 (Milâdî 1746)²⁵ yılında İstanbul'da doğmuştur. Babası Çelebi Efendi,²⁶ Ona Muhammed (Mehmed) Nûrî²⁷ adını vermiştir. On altı yaşına geldiğinde dönemin önemli ilim, din, devlet ve edebiyat adamı olan Hoca Neş'et'in talebelerinden olmuştur. Hoca Neş'et'le tanışmadan önceki dönemlerde yazdığı şiirlerinde Nûrî²⁸ mahlasını kullanmıştır. Şair, bir gazelinin başlığında eski mahlasının Nûrî olduğunu yazmıştır:

Nûrîdür maḥlaś-ı dîrîne-i Seyyid Pertev

(G. 197)

yine aynı gazelin mahlas beytinde:

Görince böyle nev tarḥı kıpar âvâze-i hey hey

N'ola peḥ peḥ dinilse Nûriyâ rengin zemînümdür (G. 197/5)

diyerek, “Pertev” yerine “Nûrî” mahlasını kullanmıştır. Başka bir gazelinde ise; daha önce yazdığı şiirlerinde kullanmış olduğu Nûrî mahlasını kimin verdiğini, hocasından aldığı yeni mahlasını, bu mahlasa -aynı zamanda hocasına- yakışır biri olmak için ne kadar çalıştığını, anlatan beyitlerini görmekteyiz:

...

Nûridür maḥlaś-ı dîrîne-i âsar-ı fakîr

Ki anı dimiş idi ḥîḥ-i vilâdetde peder

Ḥazret-i Neş'et-i âgâh-dil ü zî-şânuñ

Pertev-i himmet-i vâlâsına oldum mażhar

²⁵ Muvakkit-zâde Mehmed Pertev, agn., v. 2b, satır: 29., Mehmet Nâil Tuman, Tuhfe-i Nâilî (Hzl. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı), Bizim Büro Yay., C. I. Ank., 2001, s. 117.

²⁶ Mehmet Nâil Tuman, age., s. 117.

²⁷ Muvakkit-zâde Mehmed Pertev, agn., v. 2b, satır: 41.

²⁸ Muvakkit-zâde Mehmed Pertev, agn., 2b. satır 41-42.

Dahi pertevlice bir nām ile yād olmağ için
Eyledüm sa'Ūy iderek nice zamān kesb-i hüner

Zeyl-i kālāya virür qadr-i şeref çün tamgā
Nev-ķumāş-ı eşerin maħlas için Öarz eyler (G. 199/5,6,7,8)

Pertev, mührüne hakkettiği berceste bir mısraında da eski mahlasına bir telmihte bulunmuştur: “...Merhūm-ı mūmā-ileyhūñ evvelā maħlası Nūrī olup soñra Pertev maħlasıyla tahallus itmiş oldığından zāde-i tabŪı ve naķş-ı mühri olan işbu ‘Pertev gedā-yı lemŪa-i nūr-ı Muħammedem”²⁹

Yukarıdaki örneklerden de anlaşıldığı üzere Pertev’in daha önce Nūrî mahlasını kullandığı tespit edilmiştir. Pertev’le ilgili kaynakların çoğu eskiden bu mahlası kullandığını doğrulamaktadır. Daha sonra yazdığı şiirlerinde kullandığı “Pertev” mahlasını ise hocası Neş’et kendisine vermiştir. Nūrî mahlasıyla bilgi ve kültürü işlediği şiirlerini, uzunca yazdığı bir gazeliyle hocasına arz eden Pertev, yeni bir mahlas isteğini belirtmiştir. Hocası da hüner güneşi gibi parlak, gök kubbeye bir kemer olacak nitelikteki bu yeteneğe Pertev mahlasını, herkesçe bilinen kendine (Neş’et’e) has âdet ve üslubuyla yazdığı bir mahlas-nâmeyle vermiştir. Öğrencisi de bundan sonra hep bu mahlası kullanmıştır:

“...Nūrī maħlasıyla nigāşte-i şahāyif-i maŪārif olan gazellerini pişgāh-ı feyz-i iktināh-ı Ĥazret-i Ūstāda Őarz buyurup deydene-i püser-h̄ānı üzere maħlas istidŪasını mütezammın bir ğazel-i müzeyyel tarh u taķdīm ve Ĥazret-i Ūstād-ı müşārun-ileyh Pertev maħlasıyla şaŪşaŪ-i hūrşid-i hüner ü istiŪdādlarını Tāķ-ı Muķarnes nitāķ-ı çarha iŪlā vü tersīm ve hatta dūdman-ı Ĥazret-i işāna maħsūs u menşūr suhan Ūünvān ile manşūs olan maħlas-nāmeyi ibtidā-Pertev nāmına terķīm buyurmuş oldukları şifāh-ı kerāmet-i iktināhlarından aħz-ı telaķķi olunmuşdur...”³⁰

Faik Reşat ise eserinde: “Talebelerinden şiir yazmaya kabiliyeti olanlara birer mahlas vermek onun üstatça bir adeti idi. Bunlardan en fazla teveccühünü kazananlara bir de mahlas-nâme yazıp hediye ederdi. Kendisinin divanında yirmiye yakın mahlas-nâme vardır ki bunlardan en çok özenilerek yazılanları Şeyh Gālib, Reisülküttap Pertev

²⁹ Cemaleddin Mehmed, Āyine-i Zürafā, Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud-4636, İst., s. 63-64.

³⁰ Muvakkıt-zāde Mehmed Pertev, agn., 2b-3a, satır. 41-48.

Efendi, Beylikçi İzzet Bey, Hoca Vahyî adlarına olanlarıdır.”³¹ demektir.³² Hoca Ne’şet, Pertev gibi birçok talebesine “mahlas-nâme” yazarak onlara bundan sonra kullanmaları için mahlaslar vermiştir. Aşağıdaki manzume hocasının Pertev için yazdığı mahlas-nâmedir:

Mahlas-nâme-i Cenâb-ı Pertev Efendi³³

1. Kâr-fermâ-yı kıader kâr-geh-i kudretde
İtdi bir gevher-i tâbâna beni rüşenger
2. Necm-i şâkıb ne güher mâh-ı sa’âdet pertev
Ufķ-ı ma’rifete [ol] mihr-i münîr-i hâver
3. Gerçi pâkîze sirişt âyine-i şafvetini
Mînnet-i şaykal-ı rüşenger ider jeng-âver
4. Lîk hürşid ü mehe bâ’îs-i rif’at Pertev
Şeref-i şohbet-i şâm ile füyûzât-ı seher
5. Nâm-ı nûr ile mûlaķķabdı semâdan zâtı
Böyle şebt itmiş idi şânını münşî-i kıader
6. Şarf idüp maķderetin eyledi çün hûsn-i sülûk
İtdi teslîm-i rızâ içre fedâ cân ile ser
7. Gûş-ı hûşını şâdef eyledi dürr-i sühana
Bâreka’llâh ne deryâ-dil ü pâkîze-güher

³¹ Faik Reşat, Eslaf (Hzl. Şemsettin Kutlu), Tercüman 1001 Temel Eser.

³² Faik Reşat, Pertev için “Reisülküttab”ı kullanmakla birlikte Pertev’in böylesi bir görev aldığına dair hiçbir bilgi ve belgeye rastlamadık.

³³ İlhan Genç, age., s. 55., Ayşe Gürol, Vakanüvis Mehmed Pertev Efendi ve Divanı (İnceleme ve Tenkitli Metin), (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İ. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İst., 1994. s. XXIII-XXIV.

8. Bildi adr-i himem ü terbiyet-i ehl-i dili
Áferin himmet-i vlsına kim aldı naar
9. Oldı engüt-nüm hre-i ehr ü emr
Gn-be-gn mh-ıfat oldı  pertev-ver
10. Ola mmtz diy mala ile her eeri
Didi stdı olan Neet-i kemter-aar
11. Mala-ı marifetn ola Muammed Pertev
G idenler ola meymn u mbrek diyeler
12. İr-i eslfa slk eylemege say eyle
Yd ola ayr ile nm u eern t maer
13. Sana ser-mye-i devlet eh-i Kevneyn vafi
Naıdur hsrev-i man serine tc efser
14. El-azr zerre adar alma lisna hicvi
aın ey nr-ı baar em-i dili kr eyler
15. Nefi-i mucize-g ile Fehime naar it
Gr ser-encmların kim sana ibret bu yeter
16. Himmet-i azret-i prn ile nmu nu
Ola ser-leva-i dvne-i erbb-ı hner
17. Olasın m-aalı cmle-i mlnde
Feyz-i teviki ile lutf-ı Hudya mazhar
18. Yazalar nh-vara-ı mecmaa-ı eflke
Kilk-i zerle eb ü rz her eern ems ü amer

Pertev’le birlikte “Muvakkit-zâde”³⁴ sıfatı da ilgili kaynakların birçoğunda geçmektedir. Pertev’in babası, Sultan Ahmed Camii muvakkiti³⁵ olduğu için kendisine “Muvakkit-zâde” denilmiştir.³⁶ Ayrıca Pertev’in bir beytinden de:

ÓAbdı daÓvet eylerüz maÓbûda Óabdiyyet için
Biz Muvakçit-zâdeyüz vaqt-i Óibâdet beklerüz (G. 229/5)

babasının muvakkitlik yaptığını öğreniyor, hatta kendisinin de bir süre baba mesleğini yani muvakkitlik yapmış olabileceğini tahmin ediyoruz.

“Efendi”³⁷ ibaresi ise dönemin nezaket kuralları gereği okuyup yazması olan birçok kişi için kullanılmakla birlikte; E. J. W. Gibb, “Bu şaire, 19. asrın ilk yarısında bir şair olarak da şöhret kazanan devlet adamı Pertev Paşa’dan ayırmak için, umumiyetle Pertev Efendi denmektedir”³⁸ şeklinde bir bilgi de aktarmaktadır.

Onu tanıtanlar yaptığı işin adı olan vakanüvislikten³⁹ dolayı “Vakanüvis” unvanını da kullanmışlardır:

“...yigirmi târihinde şâhib-i divân Pertev Efendi merhûm âhir vaqtinde dibâce şâhibi Óİzzet Beg himmetiyle rifÓat-ı h’âcegânlik ve vaqÓa-nüvislik ile tatyib olunmuş ve âmedî otasına dañi meómûr kılnmışdı yigirmi iki seferi tevcihâtında bölükle arpa kitâbeti tevcihiyle Ordu-yı Humâyûn maÓiyyetinde vaqÓa-nüvislik itmek üzere Ástânededen hurûc idüp...”⁴⁰

³⁴ Tuhfe-i Nâilî’de: “456 Pertev veya Nûri, Muvakkit-zâde Mehmed Nûri Pertev Efendi...” C. I, s. 117., Osmanlı Müellifleri’nde: “Pertev Mehmed Efendi [Muvakkit-zâde], [Vakanüvis]” Bizim Büro Yay., C. 3, Ank., 2000, s. 33.

Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü’nde: “...asıl adı Mehmed olup Muvakkit-zâde sanıyla tanındı...” Mehmet Nail Tuman, age., C. I, s. 356-357.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi’nde: “Pertev Mehmed Efendi (Muvakkit-zâde-Vakanüvis) ”, C. 7, İst., 1990, s. 245.

³⁵ Tuhfe-i Nâilî’de “...Sultan Ahmet Camii Muvakkiti Çelebi Efendi’nin oğludur...” notu da vardır., Mehmet Nail Tuman, age. C. I, s. 117.

³⁶ Muvakkit: Camilerde namaz vakitlerini tayin eden ve halka duyuranlar için kullanılan bir tabirdir. Bk. Mehmet Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, ilgili maddeler, C. II, , MEB Yay., İst.,1993, s. 587, Midhat Sertoğlu, Osmanlı Tarih Lûgatı, Enderûn Kitabevi, İst., 1986, s. 230.

³⁷ Bk: Mehmet Zeki Pakalın, age., C. I, s. 505, Midhat Sertoğlu, age., s. 94.

³⁸ E. J. W. Gibb, Osmanlı Şiir Tarihi (Trc: Ali Çavuşoğlu), Akçağ Yay., C. 4, s. 415, Ank., 1999.

³⁹ Bk: Mehmet Zeki Pakalın, age., C. III, s. 574., Midhat Sertoğlu, age., s. 354.

⁴⁰ Muvakkit-zâde Mehmed Pertev, agn. satır: 109-111.

Pertev çok sık olmasa bile zaman zaman “Seyyid”⁴¹ sıfatını da kullanmıştır. İslâm dünyasında “emir, bey, reis, efendi” unvanlarına karşılık olarak kullanılan seyyidin, Hz. Muhammed’in torunlarından Hz. Hüseyin’in soyundan gelenlere denildiğini biliyoruz. Ancak kişinin şahsî hususiyetleri ve serveti dolayısıyla ayrıca Arapların cinler, hayvanlar ve cansız varlıklar için de bu sıfatı kullandıkları bilinmektedir.⁴² Pertev’in kendisi için kullanılan sıfat ve unvanların yanında seyyidi bizzat şiirlerinde tercih etmesi dikkat çekicidir. Soyunun Hz. Hüseyin’den geldiğini “ceddim Hüseyin” şeklindeki ifadesiyle sağlamlaştırmaya çalışmıştır. Seyyid olup olmadığını kesin olarak bilmememize rağmen Hz. Muhammed ve Ehl-i beyt’e özellikle de Hz. Hüseyin’e karşı derin muhabbeti ancak seyyidliğiyle açıklanabilir. Seyyid ifadesini özellikle dua, tövbe, acziyet ve mahcubiyetini dile getirirken çok samimî ifadelerle beraber kullanması son derece önemlidir. Bu sıfatı, bir övünme sebebi olarak kullanmadığını gördüğümüz Pertev’in aksine bir günahkarlık ve bağışlanma isteğinin söz konusu edildiği manzumelerinde kullandığı görülmektedir. Ayrıca Kerbela olayını anlattığı manzumede⁴³ Yezid’e olan kin ve nefretini dile getirirken kendini kaybedip küfürlü ifadelere baş vurması da bu hususta dikkati çeken bir başka noktadır. Çalışmamızın ilk manzumesi olan münâcatın V. bendinin ilk mısraında:

Seyyid Pertev uluñ mücrimdür gāyet

...

(Mün. 1/V/1)

3. Nat-1 erifin son beytinde:

Cürmümi ceddüm Hüseyme hürmeten Óafv eyleyüp

ılma Seyyid Pertev-i nā-kāmı red rüz-1 cezā

(Nat 3/5)

4. Nat-1 erifin yine son beytinde ise:

ākeridür ālüññ ahābuññ etbāuññ

İtme Seyyid Pertev-i nā-ārı red rüz-1 cezā

(Nat 4/8)

⁴¹ Hazret-i Muhammed’in torunları olan Hasan ve Hüseyin kardeşlerden Hasan’ın soyundan gelenlere “Şerif” Hüseyin’in soyundan gelenlere “Seyyid” denir. Bk: Mehmet Zeki Pakalın, age., ilgili maddeler, C. III, s. 342-200., Midhat Sertoğlu, age., ilgili maddeler, s. 324-313.

⁴² Bk. İslâm Ans., C. 10, s. 543.

⁴³ Muvakkit-zāde Mehmed Pertev, agn. 2. Tahmîş.

2. Mersiye'nin VII. bendinde: Peygamber soyundan olduğu için şükredip; Hz. Hüseyin'e "ceddim" diyerek feryat ve figanının doğal olduğunu ve Ehl-i beyt'i sevenlere sevgi duyduğunu düşman olanlara da can düşmanı olduğunu söylemektedir:

Pertevā Āl-i Resūlem ĥamdüli'llāh bî-gümān
Eylerüm ceddüm Ĥüseyn-i Murtażā için figān
Hem muĥibbāna muĥibbüm hem Őadūya ĥaśm-ı cān
... (Tah. 3/7)

"Maĥlaś-nāme-i Mîr Şerîf-i Nā-yāb" adlı manzumenin 7. beytinde de:

Zūr-ı tabŐın görüp üstādı bu Seyyid Pertev
İstedi kim ola bir maĥlaś ile şöhret-yāb

(Mah. 3/7)

Çalışmamızın 198. gazelin başlığında:

"Nüridür maĥlaś-ı dirîne-i Seyyid Pertev",

kendisiyle birlikte bu sıfatı onun için kullanan yakın arkadaşı İzzet Bey de divanın dibacesinde:

"Seyyid Mehmed Pertev Efendi",

yine kim tarafından yazıldığını bilmediğimiz mezar taşındaki şiirde de:

"Ziyā-yı şems-i Ĥaĥ Seyyid Muhammed Pertev-āgāha"

şeklinde seyyid ifadeleri kullanılmıştır.

1. 2. Ailesi

Kaynaklarda Pertev'in ailesiyle ilgili yeterli bilgiye rastlanmamıştır. Pertev de şiirlerinde soyuyla ilgili fazla bilgi vermemiştir. En fazla üzerinde durduğu nokta 'Āl-i Abâ'dan olduğudur. Onun dışında anne, baba, kardeşleri hakkında bilgimiz yoktur. Sadece Hicrî 1216 yılı Şaban ayında doğan Ümmetullah adındaki kızına doğumuyla ilgili düştüğü tarihten, evli olduğunu Allah'tan bir erkek çocuk istediğini ama Allah'ın onu bir kız çocuğuyla ödüllendirdiğini ve buna çok sevindiklerini öğreniyoruz:

Kerîmeye Lafzen Söylenen Tārîhdür

1. Biñ iki yüz on altı şaŐbānı
On biri yazdığı gice taĥvîm

2. Penc-şenbihdi gerçi kim o gice
Bize itdürdi Cum'aveş ta'özim
3. On bire çār yek kıala sāt
Kademin kevne eyledi taqđim
4. Ümmetu'llāh isimlü bir duhter
Perteve ya'ni virdi Hāyy-ı kadim
5. Bir oğulcuq ümidin eyler iken
Bir kerime Öināyet itdi Kerim (T. 23)

Ayrıca Selim adında bir kardeşinin olduğunu ve onun oğlunun doğumu için yazdığı tarihte; sülalelerinde hiç erkek çocuk olmadığını, eğer kardeşinin oğlu Muhammed Selim'in de doğmamasıyla sülalelerinin söneceğini söyleyerek, Muhammed Selim'in doğumuna çok sevindiklerini öğreniyoruz. Yeğenin aynen babasına benzediğini söyleyen Pertev, onun faydalı ilim sahibi olmasını, sâlih ameller işlemesini, uzun ömürlü ve temiz bir kalbe sahip olmasını dileyerek, şiirini bitirmiştir:

Tārīh-i vilādet-i birāder-zāde

1. Bizüm birāder efendiye eyledi a'otā
Bu hinde bir oğulcuq Cenāb-ı Rabb-ı Raḥim
2. Şeb-i aḥad idi varduqda on bire sāt
Vilādetün kerem itdi Cenāb-ı Rabb-ı Kerim
3. Teşādüf itdi çü mevlidi ğurre-i Recebe
Salāh hālindedür dāl anuñ bu lutf-ı cesim
4. Bi-Öaynihi pederi olmağ ile şimāsi
Tefe'öl itdüm olur ol daḥi selim u ḥalim
5. Sülālemüz hele kat' olmadı bi-hamdi'llāh
Kudümü oldı bize bā'is-i sürür-ı Öažim

6. ÓUlüm-ı nāfiÓ ü sālîh Óamel ü Óömr-i tavîl
İde Óatiyye vü ihsân hemân Cenâb-ı ÓAlîm

7. Didi vilâdeti târihin Óammîşi Pertev
Muhammede vire Perverdigâr kalb-i selîm (T. 22)

Yine yeğeni Muhammed'in sakal bırakışına yazdığı tarihte yeğenine şu övgüleri sıralamıştır: “Hüner bağının gülü Muhammed, güzel ahlaktan yaratılmıştır. Hüner ve marifette eşsiz ve benzersiz bir efendidir. Saldığı temiz sakalıyla, güzellik dünyasının en yüce yiğididir. Gül ve reyhan yüzünün hatt(sakal ve bıyığı)ına benzer. Onun yüzüne yakışanlar menekşe ve taze sümbüldür. Bana göre yeni çıkan bu sakal ve bıyık anber kokulu bir tüsüyü andırmaktadır. Elbette sakalı çıkacaktı, karıncalar mutlaka şekerini bulurlar...” Bütün bu övgülerle Pertev'in yeğenini ne kadar çok sevdiğini ve döneminde erkek çocuğun aileler ve o dönemin insanı için ne kadar önemli olduğunu da öğreniyoruz:

Târîh-i irsâl-ı lihye-i Muhammed Beg

1. Gül-i bâğ-ı hüner Muhammed Beg
Hûsn-i ahlâqdan muşavverdür
2. Çelebîlikde mişli yokdur hem
MaÓrifet ehlidür hünervedür
3. Lihye-i pâkin eyledi irsâl
Hattı şeh-bâz-ı hûsne şeh-perdür
4. Hatt-ı ruhsâra olınur teşbîh
Gül ki reyhân ile ber-â-berdür
5. Yakışan sebze bâğ-ı ruhsâra
Ya benefşe ya sünbül-i terdür
6. Nažarumda benüm hat-ı nevhîz
Micmer-i ruħda dūd-ı Óanberdür

7. Mūrlar şekkeri bulur elbet
Lebe hat gelmesi muqarrerdür
8. Ne güzel Pertevā bu tārīhūñ
Hem hūrūfi daħi mücevherdür
9. Leb-be-leb olsa da ne var dehene
Hat-ı nev mūr tenūñ şekkerdür (T. 24)

Pertev'in Ümmetullah adındaki kızından başka çocuğunun olup olmadığını kesin olarak bilmememize rağmen kendisi de şiirlerinde bu konuya dair bir bilgi vermemektedir. Kanaatimiz başka çocuğunun olmadığıdır. Ancak "Tarih-i lihye" başlığıyla tarihleri arasında bulunan bir şiirinde "oğlımız gibi" ibaresi dikkatimizi çekmiştir. Gelenek haline gelmiş olan sakal bırakmaya dair tarih düşürmek için yazılan bu şiirin kendi oğlu için mi, başkası için mi yazıldığını tam tespit edemedik. Sakal bırakacak yaşa kadar gelmiş bir çocuktan geçen bu süre zarfında -en azından doğumu veya başka bir münasebetle- hiç söz etmemiş olması zor bir ihtimaldir. Pertev'in erkek çocuğuna olan ilgisini ise yeğeni için yazdığı doğum ve sakal bırakışıyla ilgili tarihlerinden anlamaktayız. Ayrıca erkek çocukları için kullanılan "hayru'l-halef"⁴⁴ ibaresini de şiirlerinden birisi için kullandığına göre başka çocuğunun olmadığını en azından erkek çocuğunun olmadığını çıkarabiliriz. Bununla beraber sözü edilen tarihin Pertev'in oğlu için de yazılmış olması mümkün olmakla birlikte bu tarihin başka biri için yazıldığını tahmin etmekteyiz. Pertev'in, oğlu kadar çok sevdiği öğrencisi Derviş İslâm için yazılmış olmalıdır. Çünkü 'gibi'yi 'kadar' anlamında alıp öyle değerlendiriyoruz. Yoksa öz oğullarını "oğlımız gibi" bir ifadeyle övme söz konusu değildir:

Tārīh-i lihye
Oğlumuz gibi mu'azzez bir vücūd
Mişli yok bu kubbe-i devvārda
... (T. 40)

⁴⁴ "Gerçi her bir gazelüm bir veled-i kalbümdür

Lik bu nazmumu hayrū'l-halef itdüm Pertev" (G. 434/5)

1. 3. Eğitimi ve Görevleri

Pertev'in eğitimiyle ilgili ulaştığımız kaynaklarda yeteri kadar bilgi edinemedik. Bursalı Mehmed Tahir'in "...şehrî bir şairdir..."⁴⁵ ifadesinden onun meşhur biri olduğunu, dolayısıyla iyi bir eğitim aldığını çıkarmak mümkündür. Sicill-i Osmanî'de: "Kaleminden yetişip hâcegândan olmuştur."⁴⁶ denilmektedir. Arif Hikmet Tezkiresi'nde: "Zümre-i h'âcegândan ve Neş'et H'âce şâkirdânındandır..."⁴⁷ denilip, Hoca Neş'et'in talebelerinden ve hâcegânlık rütbesine sahip olduğu belirtilmektedir. Âyine-i Zürafâ'da: "...Huld-âşiyân Sultân Aĥmed Ĥan-ı evvel Ĥazretlerinüñ Cāmi'Ö-i envār-ı lâmi'Öi nezdinde vâķi'Ö türbe zoķağında sâkin Sultân Aĥmed muvakkıti Çelebi merĥümüñ maĥdümü olup..."⁴⁸ ifadelerden, Pertev'in çocukluk yıllarının geçtiği çevrenin ne kadar önemli bir yer olduğunu göstermesi bakımından dikkate değerdir. Ayrıca, Tezkirelere göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü'nde ise daha genel bir ifade biçimi seçilmiştir: "...öğrenimini tamamlayıp hâcegân sınıfına katıldı..."⁴⁹ Bütün bu anlatılanlardan anlaşıldığı üzere hâcegânlık sınıfının iyi bir eğitim almayı gerektirdiği; Pertev'in babasının Sultan Ahmed Camii gibi başkentin en büyük camisinde muvakkitlik yapmış olması, Pertev'in küçüklükten beri seçkin insanlarla dolu bir çevrede yetişmesi anlamına gelmektedir. Babasının adının o dönemde daha çok bir ünvan olarak kullanılan "çelebi" olması da bu kişinin eğitimiyle yakından ilgilidir. Önceleri çelebi daha sonra efendi ifadeleri zaman zaman birbirinin yerine kullanılmış ünvanlardır. Pertev'in babasının adının "Çelebi"⁵⁰, ünvanının da "Efendi" olması bu aile ve eğitimleriyle ilgili önemli bir delil olarak değerlendirilmelidir. Ayrıca muvakkitlik önemli bir görev olmakla birlikte belli ölçüde eğitim gerektirdiği de açıktır. Öyle ise iyi eğitim görmüş bir baba ve eğitilmiş bir çevrenin ferdi olarak Pertev'in de yeterli derecede eğitilmiş olduğunu söylemek mümkündür.

Pertev, asıl eğitimini, doğruyu yanlıştan, iyiyi kötüden ayırt edecek yaşa geldikten sonra yani on altı yaşındayken çevresine bir eğitim kurumu gibi hizmet veren Hoca

⁴⁵ Bursalı Mehmet Tahir, age., C. 3, s. 33.

⁴⁶ Sicill-i Osmanî-Osmanlı Ünlüleri, (Eski Yazıdan Yeni Yazıya: Mehmed Süreyya), Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı'nın Ortak Yayını, İst., C. 4, s. 1272.

⁴⁷ Arif Hikmet, Arif Hikmet Tezkiresi, Millet Ktp., Ali Emiri, Tarih 789, 7a-7b.

⁴⁸ Cemaledin Mehmed, Âyine-i Zürefâ, Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmud 4636, s. 63-64.

⁴⁹ Hzl. Haluk İpekten vd. Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü, s. 356-357.

⁵⁰ Bk. Mehmet Zeki Pakalın, age., C. I, s. 342-345., Mine Mengi, Divan Şiiri Yazıları, "Bir Osmanlı Efendisi'nin Çelebi Tipi", Akçağ Yay., Ank., 2000, s. 198-202.

Neş'et'in evinde almıştır. Hoca Neş'et'in evi, o dönemin önemli ilim ve kültür merkezlerinden biridir. Bu ev için: Gibb, eserinde: “Profesör Naci'nin gülererek söylediğine göre öğrencilerinin sayısı o kadar artar ki pek çok medresenin gıpta ettiği bir yer haline gelir” demektedir. Pertev gibi birçok kişi Hoca Neş'et'in talebeleri olarak eğitimlerini burada tamamlamışlardır. Hoca Neş'et, yine öğrencisi olan İzzet Bey'in kaleminden anlatılanlara göre “tarikât ve şeriat ilmini bilen, marifet ve hakikat metnini çözen, adalet ve doğruluğun manasını kavrayan, insanlık âyetlerinin açıklayıcısı, İlâhî feyiz ve bereketin, sonsuz lütuf ve aydınlığın gerçek takipçisi ve mirasçısı büyük devlet adamı Hacı Neş'et Süleyman -Allah onun iyilik ve ihsanlarının gölgesinden bizi hiçbir zaman ayrı ve uzak etmesin- ki besleyip büyüten, suyu, eğiten ve yetiştirenin denizine akan, ruh ve gönlü gerçek aydınlaticısına teslim eden...” birisidir.

“...sinn-i şerifleri derece-i temyize resîde olduĝda Hızr-istiŖdâd-ı Hudâ-dâdları maŖû'l-hayâti füyûzâtı cüst-cû iderek biñ yüz yetmiş beş senesinde h'âce-i usûl-i fenn-i şerîŖat u tariĝat müŖellif-i metn-i hâkiĝat ü maŖrifet müfessir-i âyât-ı insâniyyet maŖnâ-yı terâkib-i hâĝĝâniyet hûlâsa-i feyz-i Rabbâni heykelü'n-nûr-ı eltâf-ı Şamedâni hâlefü's-sıdk-ı silsile-i h'âceĝân El-hâc NeşŖet Süleymân edâma'llâhu žill-ı irşâdihi ve ihsânihi Ŗâlâ müfâriĝnâ mâ-dâmetü'l-izmân efendimiz hâzretleriniñ baĝr-ı muĝit-i terbiyyetine seyl-âb-ı hâsiyyetlerini icrâ idüp âyine-i tabiŖatlerin ol rûşenger-i hâkiĝate teslim ve ĝidmet ü Ŗubûdiyyet-i hâzret-i üstâdı cümle-i mühimmâtlarına taĝdîm itmeleriyle kesb-i derece-i kemâl ve rütbe-i nihâyeti ikmâl eyledüklerinde...”⁵¹

Hocası Neş'et, 1768 yılındaki Rus savaşına katılınca yerine derslerini Pertev'in devam ettirmiş olması⁵² onun ne derece iyi bir eğitim aldığı göstermektedir. Pertev, hocasının yerine derslerini yaptığına göre ileri derecede Farsça ve Arapça bilmektedir. Pertev'in Neş'et'ten başka yine dönemin önemli şahsiyetlerinin gittikleri eski Reisü'l-küttab Arif Bey'in evine de bir süre devam ettiğini ve buradan da belli ölçüde feyizlendiğini biliyoruz. Franz Babinger'e göre Pertev, bu sayede Âmedçi⁵³ olmuştur.⁵⁴

⁵¹ Muvakkit-zâde Mehmed Pertev, agn. satır: 31-40.

⁵² İslâm Ans., MEB Yay., C. 9., s. 212-214. İst., 1964.

⁵³ Midhat Sertoĝlu'nun Osmanlı Tarih Lûgati'nda âmedci için şunlar yazılıdır. “Âmedî kaleminin şefine Âmedçi, Âmedî Efendi veya Amedî-i Divan Hümâyun denilirdi. Reis'ül-küttab'ın bütün muameleleri bunun elinden geçtiği gibi, kendilerine tımar ve zeamet verilenlerin ödemeleri gereken vergileri de âmedçi toplardı. Zaten bu verginin ödendiğini anlatan vesikanın üzerine **âmed** yani **geldi, ödedi** diye yazmasından dolayı kendisine **âmedçi** denmiştir.” Enderun Kitabevi, İst., 1986, s. 15.

Arif Efendi için kullanılan “...nuhbe-i üdebā ve Őumde-i Őurefā reisül-küttāb-ı esbāķ...”⁵⁵ ifadelerinden anlaşıldığına göre Arif Bey, hem resmî görevi hem de bilgi ve kültürüyle önemli bir şahsiyettir. Hoca Neş’et ve Arif Bey gibi seçkin kimselerle dostluğu ve mesai arkadaşlığı olan Pertev de döneminin ileri gelenlerinden olmalıdır.

Eğitim serüvenine böyle başlayıp devam eden Pertev, devletin çeşitli kurumlarında önemli görevler yapmıştır. İlk görevine çok genç yaşta başlayan Pertev, aynı zamanda çalışırken eğitimini de devam ettirmiştir. Cemaleddin Mehmed, eserinde: “...sinn-i haddi temyize bālig olduğda tahşil-i maŐarif ü hünere şarf-ı miknet ü himmet ve ol esnāda Anadolu muhāsebesi Kalemine heves ü rağbet eyleyüp müddet-i vefire ķalem-i merķūma müdāvemet itmiş...”⁵⁶ diyerek, hem çalışıp hem de eğitimini devam ettirdiğini belirtmektedir. Dönemin birçok kurum ve kuruluşları aynı zamanda bir eğitim merkezi görevini de beraber yürütmekte idiler. Çalıştıkları yerde başarı gösterenler, daha ileri kademelere ve üst düzey görevlere gelebiliyorlardı. Böylelikle eğitim sürecini ömür boyuna yayan Osmanlı insanı, bu sayede padişahlık makamı dışındaki bütün mevki ve makamlara yükselme fırsatını bulabilmiştir. Pertev de Sadaret Mektubi Kalemî, Anadolu Muhasebesi Kalemî’nde çalışmıştır.⁵⁷ Son olarak yakın dostu Beylikçi İzzet’in yardımlarıyla Orduda Amedcilik ve vakanüvislik görevini de yapmıştır.⁵⁸ Pertev, ömrünü ölünceye kadar çalışmakla geçirmiştir. Mal mülk ve para pul hırsı taşımadan ölçülü, kimseye muhtaç olmaksızın şerefiyle hayatını tamamlamıştır. Tasavvufî duygu ve düşüncelerinin etkili olduğu bir şiirinde bunu gayet güzel ifade etmiştir:

1. Vāsıl olmaz Ħaķķa kimse cümleden dūr olmadan
2. Terk ile kendi vücūdından da mehcūr olmadan
3. ŐĀlem-i varlıkda yoķluk ile meżkūr olmadan
4. Őunma el miftāh-ı genc-i ğayba gencūr olmadan
5. Kenz açılmaz şol gönülde tā ki pūr-nūr olmadan

(Tah. 19/I)

⁵⁴ Franz Babinger, Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri (Çev. Coşkun Üçok), KTB Yay., Ank., 1982, s. 367.

⁵⁵ Cemaleddin Mehmed, age., s. 63-64.

⁵⁶ Cemaleddin Mehmed, age., s. 63-64.

⁵⁷ TDE. Ans., C. 7, s. 245, İst., 1990.

⁵⁸ Cemaleddin Mehmed, age., s. 63-64.

Bir gazelinde neyi varsa harcadığını belirten Pertev, sanatının ürünü olan şiirlerinden başka hiçbir şeyinin kalmadığını tek varlığının ise şiirleri olduğunu söylemektedir:

Bütün şarf eyledüm varum faķat mevcūd yanumda
O şūha yazdığım üç beş satır bir nāme ķalmışdur (G. 94/4)

1. 4. Ölümü

Pertev'in rahat ve zengin bir hayat yaşamadığını biliyoruz. Kanaatkār bir mizaca sahip olduğu için hiçbir zaman durumundan aşırı derecede bir şikayeti söz konusu değildir. Çeşitli devlet kurumlarında memur olarak çalışan Pertev, en son yakın arkadaşı İzzet Bey'in yardımı sayesinde Osmanlı Ordusu'nda vakanüvislik ettiği sırada Ordu seferdeyken kışlıģa çekildiği Hicrî 1222 (Milâdî 1807-8) yılında altmış dört yaşında Edirne'de vefat etmiş ve Hasan Sezayi Dergāhı Haziresi'nde topraģa verilmiştir.⁵⁹

*"...yigirmi iki Seferi tevcihātında bölükle arpa kitabeti tevcihiyle Ordū-yı Humāyūn ma'Ōiyyetinde vaķŌa-nüvislik itmek üzere Āstāneden hurūc idüp Edirne Meştāsına duhūl olinacađı günlerde altmış dört yaşında iken vefāt u Ōazm-ı cennāt-ı Ōāliyāt eyleyüp Edirne'de Ħasan Sezāyi dergāhı ĥaziresinde defn ü taķbīr olındı ķaddese sırrahu'l-Ōaziz."*⁶⁰

Ölüm tarihi üzerinde bütün kaynaklar müttefiktir. Sürürî Efendi tarafından ölümüne düşülen tarih beytinde ebced hesabıyla noktalı harflerin gösterdiği Hicrî 1222 (Milâdî 1807-8), ölüm tarihi olarak kabul edilmiştir:

ŞemŌ-i ömrin söndürüp Pertev Efendinin ecel
Kuy-ı ehl-i dilde muzlim olmadık ev kalmadı
Mısra-ı tārīhdır āh-ı şerer-pāş-ı kalem
ŞāŌirānuñ şemŌ-i ümmidinde Pertev ķalmadı⁶¹

⁵⁹ Hicrî takvime göre doğum ve ölüm tarihlerinden anlaşıldığı üzere 62 yaşında vefat etmesi gerekir. Ancak Beylikçi İzzet'e göre 64 yaşında vefat ettiği kaydedilmiştir. Öyleyse şairimizin doğum tarihi yanlış olmalıdır. Çünkü kaynaklar, şairimizin ölüm tarihi üzerinde ittifak etmiştir.

⁶⁰ Muvakkit-zāde Mehmed Pertev, agn., satır: 110-113.

⁶¹ Arif Hikmet, age., 7a-7b., İsmail Yakıt, Türk-İslām Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme, Ötüken Yay., İst., s. 226.

Sürûrî'nin aşağıdaki tarih-i menkûti⁶² da, aynı yılı gösteren ölümüne düşülmüş başka bir tarihtir:

Söndi gitdi Pertev-i şemÔ⁶³

Yine Sürûrî tarafından yazılan bir başka tarih beyti de 1222'yi göstermektedir:

“Yağdı Pertev süz-ı hicrân ile aĥbâbın meded”⁶⁴

Esad Efendi Tezkiresi'nde Pertev'in mezarının Şumnu'da⁶⁵ olduğu söylenmiş ama bunun doğru olmadığı yine kaynaklarca belirtilmiştir.⁶⁶

⁶² Ebcad hesabına göre noktalı harflerin gösterdiği rakamların toplamıyla bulunan tarih.

⁶³ Arif Hikmet, age., 7a-7b.

⁶⁴ Arif Hikmet, age., 7a-7b.

⁶⁵ Mehmet Nâil Tuman, age., C. I, s. 117.

⁶⁶ 23 Haziran 2004-Çarşamba günü Edirne şehri Talat Paşa Mahallesi Bostanpazarı civarındaki Hasan Sezayi Dergâhı Hazîresi'nde yaptığımız araştırmada Pertev'in mezarı tespit edilmiş; mezar taşı tarafımızdan okunmuştur. Dergâh yetkililerince verilen 65 numaralı mezar taşında; kimin yazdığını bilemediğimiz aşağıdaki şiir vardır:

FĀTĪĤĀ

1. Ziyâ-yı şems-i Ĥaĥ Seyyid Muĥammed Pertev-âgâha
Vücûdî nûr iken oldı yere üftâde çün sâye
2. Füyûz-ı Ĥâzret-i Neşöetle şöhretyâb olmışdı
Güzel virmişdi şûret meşrebince şiÔr ü inşâyâ
3. VaĥâyîÔ zabtın eylerken olup orduya da meômür
Ġazâyî dört bölük kâtipliĝiyle çıĥdı icrâyâ
4. İdüp ordu ile Ôavdet Edirne cehdgâhında
Bu ĥargâh-ı fenâdan ĥıldı rihlet deşt-i Ôuĥbâyâ
5. Mücevher beyt ile târiĥ-i fevtin eyleyüp terĥîm
Tevevsül eyledüm gencîne-i ĝufrân-ı Mevlâyâ
6. Şeb-i miÔrâcda şâhn-ı cinâni eyledi meôvâ
Mezârı nûr ola Pertev Efendi göçdi Ôuĥbâyâ Sene:1222

2. Edebî Kişiliği

Kaynaklarda Pertev'in edebî kişiliğiyle ilgili detaylı bilgi bulunmamaktadır. Genellikle Hoca Neş'et'in talebeleri arasındaki başarısından, iyi bir dost ve arkadaş oluşundan söz edilmektedir. Osmanlı Müellifleri'nde: "*Hoca Neş'et Efendi'nin has şâkirdânından idi*", Arif Hikmet Tezkiresi'nde: "...*ekser ebyâtı Nedîm tarzındadır dîvân-ı şî'ri vardur...*", Vasfi Mahir Kocatürk'ün Büyük Türk Edebiyatı Tarihi'nde: "*Klâsik divan şiirinde Nedîm'i Vâsîf'a doğru götüren şairler arasındadır. Nâbî'ye ve Sâmî'ye meyl etmiş olmakla beraber gazellerinin çoğu Nedîm'e naziredir. Nedîm'de ve Vâsîf'taki canlılık onda yoktur. Şiirlerinde sadelik ve biraz yenilik içinde klâsik ve zihni evsaf hakimdir*" denilmektedir.

Pertev'in şiirlerinin, bir yapının köşe taşlarından ziyade onların arasını dolduran malzemeler olarak değerlendirildiğini görmekteyiz. Büyük şairlerin etkileyciliği karşısında edebî varlığını yeterince hissettiremediğini belirten araştırmacılar, onu klâsik bir ifadeyle hep ikinci sınıf şair olarak değerlendirmişlerdir. Pertev'in şiirlerinin konu ve üslup bakımından geleneksel şiirin devamı olduğunu belirten E. J. W. Gibb, eserinde onunla ilgili: "*Pertev'in hemen bütün gazellerinde hayal inceliği, uygulamada düzgünlük ve zevkle okunabilirlik vardır ve okuyanları güzel bir oyuncakla oynuyormuş gibi tatmin etmektedir*" gibi belli ölçüde övücü; ama tam olarak anlaşılamayan ifadeler kullanmıştır. Şiirlerinin şeklen çok düzenli olduğunu belirten Gibb, belki de en isabetli tespitini "...*çok etkilendiği görülen Nedîm'den alınma ve bir tür aksiseda diyebileceğimiz pek çok şiiri bulunmaktadır*" ifadeleriyle yapmıştır, denilebilir.

Franz Babinger, eserinde,⁶⁷ Onun vakanüvisliğini ön plâna çıkararak tarihî yazılarının birkaç defter büyüklüğünde olduğunu, bunun da kaybolduğunu ayrıca Ahmed Cevdet Paşa'nın önceki vakanüvisler gibi Pertev'den de yararlandığını kaydetmiştir. Pertev'in edebî kişiliğiyle ilgili onun şiirlerinden yola çıkarak vardığımız kanaatlere yer vereceğiz. Pertev'in edebî kişiliğinin oluşmasında yakın aile çevresinin etkili olduğunu söyleyebiliriz. Klâsik edebiyatımızın birçok temsilcisinin edebî şahsiyeti de böyle oluşmuştur. Kendine olan güvenden dolayı rahat olan Pertev, asıl olanın zenginlik, makam, şöhretin vb. olmadığını belirtmektedir. Yoklukla bilinmenin en güzel övünme yolu olduğunu açıkça belirtmektedir:

⁶⁷ Franz Babinger, age., s. 367.

ÖĀlem-i varlıkta yokluđ ile mezkūr olmadan

(Tah. 19/I/3)

İlk eğitimini ailesinden alan Pertev'in yeteneği, aldığı iyi eğitim ve yetiştiği edebî muhitle birleşince şiirden uzak kalması dūřünülemezdi. Daha on altı yaşındayken bile belli miktarda şiirlerinin olması onun çok iyi bir eğitim aldığını ve şiire ne kadar erken yaşlarda başladığını göstermektedir.

2. 1. Dili

Dil, "bir toplumu oluşturan kişilerin dūřünce ve duygularının o toplumda ses ve anlam bakımından geğerli ortak oğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü ve gelişmiş bir sistem"⁶⁸ olarak tanımlanır. Sosyal ve ferdi hayatın en önemli parçasını oluşturan günlük dil, dönemin sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik, ve sosyo-politik etkilerini en iyi yansıtan unsur olarak bilinir. 18. yüzyılın ikinci yarısı ve 19. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşayan Pertev'in şiirlerinde kullanmış olduğu dil, dönemin genel dil özelliklerini taşımaktadır. Dönemin dili, önceki yüzyıldan süregelmiş dil malzemesinin bütün özelliklerini taşımaktadır. Yaşadığı toplumdan soyutlanmamış bir şahsiyet olan Pertev, çođu şiirinde yaşadığı dönemin günlük dilini kullanmıştır. Ancak bu döneme gelindiğinde dili, řiir ve nesir dili diye ikiye ayırmak gerektiği kanısındayız. Çünkü hem řiir ve hem de nesir dilinde gelinen noktada büyük farklılıklar görölmektedir.

şiir, dili en üst düzeyde kullanma maharetidir. Sanatlı bir söyleyiş olan şiir dilinde daha önceki dönemlerde başlayıp süregelen mahallileşme cereyanı ve özellikle Türkî-i Basit anlayışının da etkisiyle belli ölçüde sadeleşmeye doğru gidilmiş, daha doğru bir ifadeyle dil, doğal mecrasına doğru gitmeye başlamıştır. Ancak aynı durum nesir için geçerli değildir. Nesir dili gittikçe ağırlaşmakta, günlük dil ve ilmî dil özelliklerine uymayan, edebî dil sınırlarını da zorlayan bir seyir takip etmeye başlamıştır. Doğal olarak şiir dilinde nesir dilinden daha önce sanatlı bir söyleyiş ve buna bağlı olarak yabancı unsurlarla dolu bir dil kullanılmaya başlanmış ve 18. yüzyılın sonuna doğru gelindiğinde nispeten bir sadelik ve durulma gözlemlenmeye başlanmışdır. Ancak nesir

⁶⁸ Zeynep Korkmaz vd., Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri, Yargı Yay., Ank., 2001, s. 2.

dilinde bu olumsuz rüzgâr etkisini sürdürmeyi devam ettirmiştir. Başlangıçta sırf sanat gayesiyle ortaya çıkan bu yabancılaşma ve dolayısıyla anlaşılama durumu önüne geçilemez bir hal almıştır. Bir tek sebeple açıklanamayacak bu durumun ortaya çıkışıyla ilgili “*Abdülhamit dönemi sadrazamlarından olan Sait Paşa, ‘Gazetecilik Lisanı’ adlı risalesinde Osmanlı dilinde uzun tümcelerle yazma geleneğini Bâb-ı Âlî hizmetinde çalışan Rumların getirdiği*”⁶⁹ tespitine dikkat çekmek gerekir. Pertev’in yaşadığı döneme denk gelen Fransız İhtilali ve etkilerinin en çok hissedildiği Osmanlı devletinde yabancı etnik kökene sahip kimselerin bilinçli ya da bilinçsiz etkileri sonucu nesir dili mevcut karmaşık duruma gelmiştir. Yüzyılın sonunda nesir dilinde anlaşılmadan tamamıyla uzaklaşmış, ne mahallî ne millî ne de evrensel boyut kalmıştır. Bu durum 19. yüzyılda da devam etmiş ta 20. yüzyıla sirayet etmiştir. Bu dönemde artık aynı şahsın hem şiir hem de nesirle verdiği ürünlere bakıldığında şiirdeki dilinin nesirdeki dilinden daha sade ve anlaşılır olduğunu görmek mümkündür.

Gelinen noktada Pertev de kendi toplumunun bir ferdi olarak döneminin dilini bütün yönleriyle şiirlerinde kullanmıştır. “*Edebî esere hayat veren ve sanatkar dediğimiz insan, belli bir toplumun ferdidir. Toplumlar da fertlerin bir araya gelmesiyle teşekkül etmiş sosyolojik bir birimdir. Sanatkâr, kimlik ve kişiliğini, mensubu bulunduğu toplumun içinde, onun kültürel değerlerini teneffüs ederek oluşturur. Bu sebeple sanatkâr, sanatında hangi anlayışa bağlı olursa olsun, mensubu olduğu toplumdur, toplumun değerlerinden kendini tecrit edemez; başkaları tarafından da edilemez*”⁷⁰. Uzun bir zaman dilimini, diline hareket alanı olarak seçen Pertev, Eski Anadolu Türkçesi (XIII.-XV. yüzyıllar) ve Osmanlı Türkçesi (XIV.-XIX. yüzyıllar) dönemini kapsayan bir sürecin dil özelliklerini de şiirlerinde kullanmıştır. Bu uzun sürecin özelliklerinin Pertev’den başkalarında da görülmesinin bir sebebi de vezin ve kafiye sisteminin etkisidir. Bu kadar uzun bir süre, dil denen canlı bir varlık için önemli derecede değişme ve gelişmeyi arz etmektedir. Tabii ki Pertev’in şiirlerinde dil bakımından bu sürecin bütün özelliklerini takip etmek ve örneklerini görmek mümkün değildir. Zaten çalışmamızın konusu da bunun dışındadır. Ancak bahse konu bu uzun sürecin ve 18. yüzyılın dil özellikleri detaylarıyla tespit edilmediği için özellikle imlâ ve fonetik açıdan Eski Anadolu Türkçesi döneminin dil özelliklerini Pertev’in şiirlerinde gördüğümüzden bu dönemin fonetik kuralları esas alınarak şiirlere bakılmıştır.

⁶⁹ Niyazi Berkes, Türkiye’de Çağdaşlaşma, (Hzl. Ahmet Kuyaş) YKY Yay., İst., 2004, s. 258.

⁷⁰ İsmail Çetışli, Batı Edebiyatında Edebî Akımlar, Akçağ Yay., Ank., 2004, s. 27.

Eski Türkçe döneminde kelime başındaki “b” ünsüz sesi, Batı Türkçesi döneminde “v”ye dönüşmüştür. Ancak bu süreç Eski Anadolu Türkçesi döneminde de devam etmiştir. Pertev’in şiirinde de hâlâ bu kelime başındaki “b” ünsüz sesini görmek mümkündür. Arkadaşı İzzet Bey tarafından Fuzûlî tarzında yazılmış bir gazelini tahmis eden Pertev de tahmis şeklinin kuralları gereğince bu imlâ özelliğine uymuştur. Aslında İzzet Bey, Fuzûlî’nin Azerbaycan Türkçesiyle yazmasından dolayı bu esası bozmamış, Pertev de ona uymuştur:

Hansı servüñ ihtizâzı nâz u refâtârınca bar
 Hansı şimşâduñ kad-ı bâlâsı miqdârınca bar
 Hansı tütî nutq-ı şekker-bahşî güftârınca bar

Hansı gülzârın güli gül-bergi ruhsârınca bar
 Hansı gülşen goncası la’l-i şeker-bârınca bar

...

(Tah. 16/I)

“Eski Oğuz Türkçesinin dil özelliklerinin hemen tamamı Osmanlı Türkçesinin başlarında da devam eder. Bu özellikler 16. yüzyıl sonlarında başlayan ve 18. yüzyıla kadar devam eden bir süreç içinde bugünkü Türkiye Türkçesinin özellikleriyle yer değiştirir. Ancak bütün değişimler aynı zamanda başlayıp aynı zamanda bitmez. Bazı özellikler 18. yüzyılın sonlarına ve hatta arkaik olarak 19. yüzyıl içlerine kadar sürer.”⁷¹ Pertev, yaşadığı dönemde yaygın olarak kullanılmayan bazı kelime ve kelime guruplarını da şiirlerinde kullanmıştır⁷²:

dibelik-dibelek: Büsbütün, tamamıyla, ebedi.

Boylu boyunca baña lutf-ı firāvân iderek

Dibelik kendine meftûn ideceksin bildüm (G.362/6)

⁷¹ Ahmet B. Ercilasun, Türk Dili Tarihi, Akçağ Yay., Ank., 2004, s. 462.

⁷² Bu kelimeler için;

1. Türk Dil Kurumu’nun, XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü,
2. Türk Dil Kurumu’nun, Yeni Tarama Sözlüğü (Düzenleyen Cem Dilçin) adlı çalışmalardan yararlanılmıştır.

iñen: Çok, pek, daha çok, gayet, ziyade.

Yanınca revāndur yine her seg-heves aġyār
Ol çeşm-i ġazālum dir iñen ip bile taķmam (G.338/4)

sınuk-sınık: 1. Kırık. 2. Maġlup, yenik, bozguna uğramış.

Seng-i ġam ile başı sınuk pāları der-gil (Tah. 41/V)

śındır-śındur-: 1. Kırarak, parçalamak. 2. Bozmak. 3. yenmek, tepelemek. 4. korkutmak, yıldırarak.

Birbirin śındurmak encāmında çün bî-iştibāh (Tah. 7/III)

kıya: Kıyasıya, sert, haşin.

Sözüm yoķ gerçi hūnî çeşme śuret virdūñ ey naķķāş
Hūner oldur kıya baķışlarında ķahramānlar yap (G.34/2)

Niġāh-ı lutfā da ġāhıce nāóil itme Óādetdür
Senūñ baķışlaruñ bilmem niçün zālim kıyadur hep (G.36/3)

egin-eyin: Sırt, arka.

Ol ķaşı yayı eġnine giymiş ki bir yelek
Her düġmesinde ķalÓa-i Māzenderānı var (G. 76/2)

yedmek, (yidmek): Çekmek, yedekte götürmek.

Bir ķıl ile yedilür leşker-i hayret-zedegān
Biñ ķadar maħmil-i taşviri çeken bir mūdūr (G. 84/2)

dek: Oyun, hile.

İncāz-ı vaÓd-ı vaşlına eylerken iÓtimād
Evvel žamir-i Perteve itdüġi dek gelür (G.65/5)

İnanma vaÓde-i ferdāsına Óaşķuñ Óayān itme
O tannāz-ı cihāna dūş olan bulmaz rehā dekden (G.378/4)

yumak-yuğmak-yuymak: Yıkamak.

El yuyanlar cāndan cānāna eyler Óarž-ı hāl
Ey dil āgāh ol ki dil-dār ile kimler söyleşür (G.93/4)

Bu ğavġāgāh-ı Óaşka başın ortaya koyan gelsün
Elin āb-ı hāyāt-ı dehr-i fāniden yuyan gelsün (G.420/1)

söyündürmek: Söndürmek.

Āteş-i Óaşkam ki deryālar söyündürmez beni
Noқта-i dāġ-ı süveydā düdmānumdur benüm (Tah.21/XXXVIII)

ŞuÓā-ı nūr-ı ihsānıyla ol hātem-şiyem śadruñ
Söyünmiş şemÓa-i bahtuñ fūrüzān olduġın gördük (K.. 3/II/4)

tölek: 1. temkinli, ağır başlı, itaatkar. 2. Kurnaz, usta:

Hele cünbişli nümāyişli levend olmalıdır
Kec-küleher dāyi kesüm böyle tölekle konuşan (G. 396/3)

yügrük: 1. Yürük, hızlı giden, çok koşan, işlek. 2. Yürürlük, hızlı gitme.

Eyledüñ tekrār yügrük şol tayanmış göñlümi (Tah.12/I)

yelek-yilek; yeleklenmek: 1. Kuş kanadındaki kalemli tüy. 2. Okun tüyleri. 3.

Bir ok atımı uzaklık; kanatlanmak, kanat açmak.

Bir midür sencileyin hūr u melekke konuşan
Çilesüz her kaçı ya Óağla yelekke konuşan (G. 396/1)

göz belirtmek: Gözleri gereğinden çok açıp hareketsiz hale getirmek.

Göz belerdürse Óadū kesri için cām-ı dile
Şişe-i dıdesi meksür olur inşa'llāh (G. 435/2)

Eski Anadolu Türkçesi döneminin imlâ kurallarından olan bugünkü bazı kelimelerin ilk hecesindeki “i” ünlüsü “e” ünlüsü ile yazılırdı⁷³: eyü-iyi, geymek-giyemek gibi. Bir şiirinde; “ü” ünlüsü yuvarlakken darlaşmış, Pertev de vezin gereği bu ünlüyü tümüyle atmıştır: eyü-ey buna benzer başka örnekler de şiirimizde vardır: delü-deli-del, *del ol-*, *del eyle-* gibi:

Gerçi her bir güzele giydicegi şey yaraşur
Şâhid-i hüsne velî câme-i zülf ey yaraşur (G.102/1)

Pertev’in şiirlerinde gördüğümüz geniş zamanın olumsuz şekli, bazen -maz, -mez ekleriyle değil, fiilden isim yapan ve olumsuzluk fonksiyonu bulunan -ma, -me ekleriyle yapılmaktadır:

Bir düzd-nigeh ki hârem-i şinede tutdum
Hançer teber elde
Ben bildüm o bî-merhâmet-Öayyâr senüfüdür
Sen bilme misin ya (G. 167/3)

Tellendi saçı sür-ı hitândur bu kûs sesin
Zencir-i Öaşğ görme misin kim қalaylıdur (G. 128/5)

Bir nigâh itme misin iki gözüm dergehinüñ
Şaçdı dür-dâneler etrâfına dâmen dâmen (G. 383/3)

Hayâl-hâne-i mañzûnumı şen itme misin
Fulü^Ö-ı mihr-i cemâlünle rüşen itme misin (G. 415/1)

Eski Anadolu Türkçesi döneminden kalma bağlama edatları: *veli*, *velikin*, *çü*, *çün*, *çünkü*, *san*, *sankim* kullanılmıştır. Bazen bunların birden fazlası aynı mısradaki yer almaktadır:

Râh-ı Öaşkuñda eger ölse bile (Mrb. 17/II)

Eski Anadolu Türkçesi döneminde kullanılan benzerlik bildiren edatlar da kullanılmıştır: *var*, *teg*, *manend*, *misal*, *özge gibi*. Ancak aynı anlam ve görevdeki iki edatla yapılmış tamlamalar da kullanılmıştır:

⁷³ Şükrü Halûk Akalın, Eski Anadolu Türkçesi, Ç. Ü., Fen-Ed. Fak.Yay., Adana-1992, s. 15.

Cenāb-ı sād-ı Óaśruñ gelmemiřdür miřl ü mānendi

(Tah. 32/VI)

Eski Anadolu Türkçesi dönemindeki şekliyle kullanılan bildirme III. Teklik kişi eki *durur* da birkaç şiirde görölmektedir:

Nigāh itmez tevekköl dāmenin tutmış durur muhkem (Mrs. 37I)

Dūd-ı siyāh āh u fiğānuñ durur senüñ (Müs. 3/I)

Eski Anadolu Türkçesi döneminde kullanılan zaman bildiren zarf-fiil eklerinden *-dukda; -ıcak, -icek; -duğınca* kullanılmıştır:

Çadd-i nihāli ĥasreti buldukdā gāyetin (Müs. 3/V/1))

Olduğlarında mevlid-i neřóeyle neřóe-yāb

Fođdukdā bir oğulları mānend-i āftāb (T. 4/I/2)

Nūr-ı řeb-i Çadr indi řanur řineñe herkes

Perçem arasından göricek gerdenüñ ey şüh (G. 55/2)

Şandum ki hemān cān evine řāÓiça indi

Destüñde senüñ parlayıcak hançer-i elmās (G. 231/2)

Görünme perç gibi o cemāle şabr olunur mı görmeyicek

Tehç yere alma Óađlını bir bölük fuçarā-yı bç-günehüñ (G.306/3)

Ser-i küyuña Óařık varduğınca artıyor ĥırısı

Anuñçün KaÓbeye ĥācı tamaÓkār oldu gitdükdçe (G. 443/2)

Eski Anadolu Türkçesi döneminde III. Kişi iyelik eki almış kelimelere belirtme durumu eki olarak daha çok +n eki getirilmektedir. Bu ekin işlekligi Eski Türkçe döneminde daha da fazladır. Eski Anadolu Türkçesi döneminde bu ekin işlekligi sadece III. Kişi iyelik eklerinden sonra kullanılmıştır. Pertev'in şiirlerinde de bu ekin işlekligini yoğun bir şekilde görüyoruz:

Bu muĥarremdür añulsun vaçÓa-i dehşet-fezā

Dildeki ĥubbın muĥibbān itsün izĥār ağlasun (Mrs. 7/2)

Yüz karasın maḥv ider mānende-i pāyān-ı ŧeb
İtse de vech-i siyāh Allāh bir yüzden daḥi (G. 514/2)

Bu muḥarremdür boyansun reng-i ḥūna laŖl-i nāb
Sinesin delsün ŧadef de dürr-i ŧehvār ağlasun (Mrs. 7/6)

Gül gibi baŧ üzre tutdum ḥātırın incitmedüm (Mur. 2/I)

Maḳāmın eylemiş bir hayli demdür Ḳāf-ı istignā (Mur. 2/II)

Sinesinden düğmesin çözsün bırağsın ŧikletin (Mur. 10/III)

Mesnevî beytine maŖnā gibi itdükde duḥül
İtdi efzün bu mekānuñ ŧerefin yine mekîn (Teb. 4/8)

Onda bir söyle önin arđın gözet her ŧohbetün
Diđđat it fikr-i dağığ itmekde pervizen gibi (G. 511/7)

Eski Anadolu Türkçesi döneminde I. ve II. kiŧi iyelik eklerinden sonra belirtme eki kullanılmaz. Ancak belirtme durumu eki olmamakla birlikte anlam bakımından belirtme durumu mevcuttur. Pertev'in ŧiirlerinde eksiz yükleme hali kullanımı yaygındır. Bu tür kullanımların Eski Anadolu Türkçesi döneminde yaygın olmakla birlikte Pertev'in yaŧadığı dönemde aynı yaygınlıkta olmadığı bilinmektedir. Ancak bu kullanımların vezin gereği mi yoksa Eski Anadolu Türkçesinin bir yadigarı olarak mı kullanıldığını tespit etmek son derece zordur:

Perçemin gösterdi baŧdan itdi Ŗađlum tār-mār (Mur. 12/I)

Saḥa derdüm diyemem gel yüregüm yar da gör (G. 150/1)

...

Söylemez cürmüm nedür ol bî-vefā küsmiş baḥa

...

Söylemez cürmüm nedür ol bî-vefā küsmiş baḥa (Mur. 2/I)

1. Gūş idüp incitme Őaşkuñla figānum sevdigüm
2. Ben seni sevmem disem de sevdigüm Őālem bilür
3. MenŐ-i āh ile muŐazzeb itme cānum sevdigüm
4. Ben seni sevmem disem de sevdigüm Őālem bilür (Mur. 14/I)

Eski Anadolu Türkçesi döneminde kullanılan +ça, +ca ve +layın, +leyin eşitlik eki de Pertev'in şiirlerinde çokça kullanılmıştır:

Sen de bul bencileyin sen gibi bir yār da gör
Saña derdüm diyemem gel yüregüm yar da gör (G. 150/1)

Bir midür sencileyin hūr u melekke konuşan
Çilesüz her kaşu ya Őaqla yelekle konuşan (G. 396/1)

Bu qadarca deli orada gerek (Tah. 15/I)

Başkaca ikrāmı vardur lık merd-i sādıqa (Tah. 30/II)
Yanınca revāndur yine her seg-heves ağıyār
Ol çeşm-i gazālum dir iñen ip bile taqmam (G. 338/4)

Hansı servüñ ihtizāzı nāz u reftārınca bar
Hansı şimşāduñ qad-ı bālāsı mıqdārınca bar
Hansı tütü nutq-ı şekker-bahşu güftārınca bar (Tah. 16/I)

Eski Anadolu Türkçesi döneminde -cak, -cek eki isimden isim yapan -lık, -lik eki fonksiyonunda da kullanılmıştır:

Bunu şimdicek ider mi bu zamānemüzde yārān (Tah. 48/IV)

Fedā ile beni çün itdi şimdicek tekdür
Qazāya olmalı rāzı ki bu imiş taqdür (Terci.1/IV/4)

Pertev'in şiirlerinde Eski Türkçeden kalma bazı özellikler kendini göstermeye devam etmektedir. Kelime başı “t-d” değişikliği tam olarak gerçekleşmemiştir. Bazı kelime başı “t”ler hâlâ korunmaktadır. Ancak bunda müstensihlerin tercihlerinin de söz konusu olduğunu belirtmek gerekir:

Foğardı meşriq-ı küyından ol mihir-âşâr
Gelürdi nür-ı mücessem gibi o lemÔa-niîâr (Terci. 1/II/2)

Olduklarında mevlid-i neşöeyle neşöe-yâb
Foğduqda bir oğulları mânend-i âftâb (T. 4/I)

Pertev, tekrarlar ve bazı kelime gruplarının kullanımında kendince tasarruflarda bulunmuştur. *yap yap gel-*, *yapca yapca düş-*, *dir dir ditire-*, (*yürek*) *tab tab oyna-*:

İncinme gelse daħi geç ol tıfl-ı nâz eger
Yap yap gelür şitâba ne mücib zamânı var (G. 76/7)

Çalkı yapca yapca dergeh-i pîr-i muğâna düş
Pertev yıķık göñülleri ol âstân yapar (G. 85/9)

Gazab-âlûde nigh Ôaşıka gün göstermez
ÔArz iden Ôuqde-i ahvâlini dir dir ditirer (G. 198/2)

Pâlûde midür cism-i latîfûñ senûñ ey şûħ
Dir dir ditirer kim toqunursa tenûñ ey şûħ (G. 55/1)

Biñ havf ile oynardı şinemde yürek tab tab (Tah. 47/V/1)

Pertev, bazen veznin zorlaması bazen de kendi tasarrufu nedeniyle yaygın olmayan kullanım örnekleri de sergilemiştir. Farsça benzerlik, gibilik belirten “-âsâ” ekini tek heceye düşürerek “-sâ” şeklinde kullanmıştır:

1. Hâller var ki ruħuñ berg-i semensâsında
Şaklıdur kâkülünüñ Çîn-i Hotensâsında
2. Beñzemez hâl-ı zenehdânuña Ôaynı ile şîb
Bir siyâh olmağ ile cây-ı zeqansâsında

3. Mın vecih la'Ölün için nāleme beñzer yeri var
Fütinün şekker için nutq-ı suhansāsında
4. Hep senün hūzn-i firākuñ ile mahzūnlardur
Ĥāne-i Őāşıkunuñ beyt-i ĥazensāsında
5. Naqş-ı yāra sene-i Őālem-i ervāh yazar
Pertevün dāğ-ı dil-i naqđ-ı kühensāsında (G. 447)

Pertev'in şiirlerinde görülen bazı Batı dillerinden yapılan alıntıların, Hoca Neş'et'in evindeki toplantılara katılan gayr-ı müslimlerin etkisiyle ortaya çıktığı kanaatindeyiz. Yüzümüzü Batıya dönüşümüzden sonra en hızlı yol aldığımız dönem "1789 ile 1807" yılları arası olmuştur. "Hakikatte yenileşme ve müesseselerimizi Avrupalılaştırma fikrinin asıl kökleşme zamanı bu on sekiz senedir".⁷⁴ Bu süre içerisinde çok sayıda Batılı sanatçı, düşünür, ticaret erbabı vb. İstanbul'a gelerek toplumun hemen hemen her kesimiyle iç içe girmeye başlamıştır. Bu arada Hoca Neş'et'e gelenler de vardır. Hoca Neş'et'in öğrencilerinden Pertev, İzzet ve Âmir gibi bazı şairler, bu yabancılarla doğal olarak irtibat içine girmişlerdir. Fransız İhtilali'nin de etkisiyle bu yabancılara olan ilgi bir kat daha artmıştır. Ancak Pertev, çalıştığı devlet kurumlarındaki görevleri gereğince Arapça ve Farsçayla birlikte bazı Batı dillerini de biliyor olmalıdır. Şiirde daha önceki dönemlerde pek yaygın olmayan Batı dillerinden yapılan alıntılar, daha sonra yayılarak devam etmiştir. "istavroz, fermoza ve armoza" gibi kelimelerin ise İstanbul'da yaşayan ve burada ticaretle uğraşan Venedik ve Cenevizlilerin dillerinden de alınmış olabilir:

Gitmek isterken o findıkcıyla bir gün Beykoza
İtdi kâfirlik yanaşdı n'eyleyim istāvroza
... (G. 464/1)

Beççe-i muğ muğ-beçe ta'Öbir iderler şā'Öirān
Lehce-i Efrencide ol lafza dirler fermoza
... (G. 464/4)

⁷⁴ Ahmet Hamdi Tanpınar, 19uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Çağlayan Kitabevi, İst., 1988. s. 52.

Gerçi buldı baîr-ı eşkümde şuyın keşti-i ten
Beñzer ammā şerha-i şinem açılmış armoza (G. 464/6)

Memzûc-ı Óarak nûş ideyüm bâdeyi sâki
Gül-gün foyadur bâÓið-i rengin-fer-i elmās (G. 231/5)

Çenberde güzeldür finofes üstine ammā
Perçem dökülürse
Gâhice de pûşî geh-i şâl olsa ne mâniÓ
Çepçevresi sünbül (G. 269/2)

Çaldı hayâl-i palyoşu bu çeşm-i dâğda (Mur. 7/V/2)

Görmedüm pinyâl-ı ebrûñ zâğını şemşirde (Tah. 38/I/5)

İşidüp tıbdaki hâsiyyet-i âftimûnı
Şûfinûñ humķına baķ baķla-i hamķada arar (G.99/4)

Arap ve Fars edebiyatlarını iyi bilen Pertev'in divanındaki birçok şairi dönemleri ve şiirlerindeki özellikleriyle anması, bu edebiyatlarla olan ilgisinin ne derecede olduğunu göstermektedir. Özellikle dinî bilgilerin alınmasında büyük önem arz eden Arapça ve Farsçayı çok iyi öğrendiğini de şiirlerinden anlıyoruz.

Arapça ve Farsça dil unsurlarını şiirlerinde kullanan Pertev'in divanında, Farsça çok sayıda şiiri de yer almıştır. Mevlevîlik tarikatına giren birçok şair, Mevlânâ'nın eserlerini daha iyi anlamak maksadıyla Farsça öğrenmiş ve bu dille eserler vermişlerdir. Pertev de hem Mevlevîliğe olan ilgisi hem de Hocası ve dostu olan Neş'et'in etkisiyle bu geleneğe uyup Farsça şiirler yazmıştır.⁷⁵

Pertev, ayrıca döneminin bir özelliği olarak Arapça ve Farsçadan alınan bazı kelimelerin orijinal biçimleri yerine halk ağzındaki kullanımını tercih etmiştir. Bu halk ağzındaki kullanımları, şiirlerinde işlemekte herhangi bir sakınca görmemektedir. Her

⁷⁵ Pertev'in Mevlevîliğe intisabını gösteren hiçbir delil bulamadığımız için onun Mevlevî olduğunu söyleyemiyoruz.

ne kadar bunu bir vezin zorlaması olarak değerlendirmek mümkünse de dilde mahallîleşmeyle yakından alakalı olduğunu da söyleyebiliriz. Nitekim vezin zorlaması gibi bir düşünce bu geleneği başlatıp devam ettiren bütün şairler için söz konusu olmamalıdır. Pertev de bu şairlerden biridir. Bizce bu durum Gibb'in de tespit ettiği: "eski dönem şairlerinin kelime alımında gerektiği zaman bunları Türkçenin kurallarına uydurduklarını, çoğunlukla alındıkları dillerde olmayan biçimlerde kullandıklarını belirterek şiir dilinde etkinin ağır bastığı Farsça kelimelerin Türkçeleştirildiğini de belirtir." gibidir. Aşağıda örneklerini verdiğimiz bu kullanımların, aynı zamanda 18. yüzyılın genel bir özelliği olduğunu da kaydetmek gerekir:

Seni şāh-ı hüsün itdiyse Mevlā (Tes. 5/II/3)

Şeh-i iklim-i hüsünsün ki sipāhuñ fitne
 Óİşve yanuñda hādem nāz silāh-şoruñdur (G.178/2)

Virelden güdek-i şeydā dili üstāda sultānum
 Debistān-ı hüsünde şahidi-i Óaşk ezberler (G. 184/5)

Cihāna gelmedi gelmez bir öyle Eflātūn
ÓAkılda deşt ü kiyāsetde mişli yoğ deyyār (G. 200/17)

Kimine virdi Óakıl süret-i şeydāda kıodı (Müs. 4/I/1)

Dide-i āhūları fitnede mümtāz imiş
 Ğamze-i cādūları hayli sihir-bāz imiş (G. 200/1)

Cenāb-ı Hāzret-i YaÓkūb u Adli-i Óadın-mesken
 Hevā-yı sünbülde ravza-i zıb istirāhatdür (Teb. 4/14)

Ayağ-ı meyden el çekdüñ çekildüñ bezm-i Óişretten
Bezimde sākiler peymāneler mestāne Óaşk olsun (G.375/3)

Bezimde şemÓa vü meh-tāba ihtiyācum yoğ
 Şeb-i vişālde ol āftāb el virdi (G. 520/5)

Olur nežāreye hāōil baķılsa revzen-i cām
 Őarāba min-vecih olmaz mı Şişe ķap hīcāb (G.24/3)

Dökülür Őaĝ u Őola Őarż-ı hıŐımla Pertev
 Ćün solagān Őeh-i hūsn ü bahādur ĝiŐü (G.430/1)

Künc-i ferāĝı kendüye mülk eyleyen ibn-i vakit
 Dehrüñ deĝiŐmez Őālemin İskender ü Dārāsına (G. 491/4)

Niyāz-ı ŐāŐıķ-ı Őermendeden nerim terdür
 MiŐāl-ı hanĉer-i fülād ĝördigüñ ĝamzem (G.346/3)

Arapĉa ve Farsĉa kelimelerden ziyade bu dillerden alınmış kelime gurupları ve iktibasları ĝördüğümüz Pertev'in Şiirlerinde bazen Arapĉa+Arapĉa, Farsĉa+Farsĉa, Arapĉa+Farsĉa, Farsĉa+Arapĉa ikili, üçlü, dörtlü hatta beşli tamlamalar kullanılmıştır:

Arapĉa+Arapĉa+Farsĉa: Ĥariĝim-i hūsn-i rüy
 Ĥariĝim-i hūsn-i rüyından ĉün aĝa-yı harem nā-gāh
 Ćıkup Pertev ne Őöyler ĝüŐ-ı yāra hatt-ı Őeb-rengi (G. 567/5)

Farsĉa+Farsĉa+Farsĉa : Tiĝ-i nigāh-ı hıŐmuñ, āzmāyiŐ-i tır-i niŐān
 Tiĝ-i nigāh-ı hıŐmuñ ile Şine-ĉāküñam
 ĆatŐ-ı ümīd-i merĥametüñle helāküñam

Şinemde āzmāyiŐ-i tır-i niŐān ķıl
 Ümmīd-i merhem eylemeyen zaĥmnāküñam (G. 339/1,2)

Farsĉa+Arapĉa+Farsĉa: nüh-tāķ-ı āsmān
 O mehveşi baña ĝöstermeyen hemān oldur
 Yıķılsa bāri Şu nüh-tāķ-ı āsmān ĝörsem (G. 340/3)

Farsça-Türkçe-Arapça : **Gül-i al-i cemāli**

Sifāl-ı dāğ-ı dilde gül gibi perverde olmuşken

Gül-i al-i cemāli çıktı ol şūhuñ derūnumdan (G. 385/3)

Arapça-Farsça-Türkçe: Baħr-ı sefīd ü qara

Baħr-ı sefīd ü qarayı yāķūtzār ider

Yād-ı lebūñle tamlasa bir ķatre hūnumuz (G. 213/3)

Hāl-i reşk-āver-i Hindū-beççegān

Hāl-i reşk-āver-i Hindū-beççegān ise begüm

Hābeşi dil-ber-i ferhunde-liķādur perçem (G. 344/4)

beyt-i kıśsa-i pür-hiśse-i dil-i mecbūr

Bu ferd-i safħa-i mā-fi'z-zamīrde mestūr

Bu beyt-i kıśsa-i pür-hiśse-i dil-i mecbūr (Terci. 1/III/7)

āb-ı hāyāt-ı dehr-i fāñiden

Bu gavgāgāh-ı Őaşķa başın ortaya ķoyan gelsün

Elin āb-ı hāyāt-ı dehr-i fāñiden yuyan gelsün (G. 420/1)

belā-yı hicr-i ruħ-ı yārı

Gülđen belā-yı hicr-i ruħ-ı yārı arturup

Buldum mesāğ-ı nāle fiğān-ı hezārdan (G. 425/3)

Şāriħ-i Mesnevi-i MaŐnevi-i Mürşid-i Rūm

Şāriħ-i Mesnevi-i MaŐnevi-i Mürşid-i Rūm

YaŐni hem-nām-ı Śafīyyu'llāh o Őallāme-i dīn (Teb. 4/1)

Bunların dışında özellikle Farsça+Türkçe tamlamalarını kullanması dikkat çekmektedir. Pertev, Arapça ve Farsça kelimelerle Türkçe kelimeleri aynı tamlamada kullanmaktan çekinmemiştir:

Tağıt ķāküllerūñ **ruhsār-ı ala** seyre git bāğa

Füsün it bāğ-bāna āteş üzre feslegen göster (G. 150/4)

Dimezdüñ nedür hâlüñ olaydı bu pā-mālüñ
Gör imdi **ruh-ı alüñ** gülāsā dikenlenmiş (G. 251/3)

Fağınınca o gülüm hüsñ ü cemāl üstine gül
Açılır bāğ-ı ruhuñda **gül-i al** üstine gül (G. 325/1)

ÓAks-ı sevād-ı dide-i bahtum mıdur Óaceb
Ey rüy-ı tābnāk o **hāl-i qara** saña (G. 12/4)

Bahr-ı sefid ü qarayı yāqūtzār ider
Yād-ı lebüñle tamlasa bir qatre hūnumuz (G. 213/3)

Hariñ-i hüsñ-i rüyından çün **ağa-yı harem** nā-gāh
Çıqup Pertev ne söyler güş-ı yāra hatt-ı şeb-rengi (G. 567/5)

Sifāl-ı dāğ-ı dilde gül gibi perverde olmışken
Gül-i al-i cemāli çıqdı ol şūhuñ derūnumdan (G. 385/3)

Ähir **diyār-ı qaralara** çıqdı çünki rāh (Müs. 3/IV/3)

Ó**Älem-i varlıqda** yoqluq ile mezkūr olmadan (Tah. 19/3)

Ez-āñ cümle harāb olmışdı iħrāk ile bu cāmiÓ
Hüseyn Ağa-yı bāb-ı saltanat itmiş idi inşā (T. 10/2)

Pertev'in şiirlerinde bazen alışılmayan kullanımlara da rastlanmaktadır. Aynı anlama gelen biri Türkçe biri Farsça kelimeleri kullandığı gibi aynı anlamdaki iki kelimeyi de beraber kullanabilmektedir:

Dil ü zebān meyānunda tercümāñ elfāz (K.. 14/1)

Terk-i Óaşq eyleme mümkin midür Óaşık a begüm
Anı var **āhere** sor **digere** sor sóorma baña (G. 19/2)

Humār-ı bāde-i la'âl-i lebüñle dil olup medhüş

Yatur bî-tâb-ı hâyet **lâl u ebkem** şanki şan tutmuş (G. 242/2)

Dil ve üslubu birbirinden ayırmak pek doğru bir yol olmamakla birlikte bunu bir yöntem gereği ayırdığımızı belirtelim. Bununla birlikte her iki bahiste ayrı ayrı konular ele alınıp değerlendirildiği için okuyuculara yöntem açısından bir katkının olabileceğini düşünmekteyiz.

2. 2. Üslubu

Üslup denilince, genel dil içinde ferdî olarak dilin kullanım becerisini anlamak mümkündür. Üslup, sadece dilin kullanımında değil, aynı zamanda edebî eserin hem iç hem de dış yapısının uyumlu olmasıyla ilgilidir. “Üslup; başlı başına müstakil bir unsur değil, muhteva, yapı ve dil unsurlarının belli bir bütünlük ve birlik içinde ferdî ve orijinal bir biçimde sentez edilmesidir.”⁷⁶ Bu yüzden Pertev’in yazmış olduğu bütün şiirlerinde orijinal bir üslup özelliği görememekteyiz. Pertev, kendisinden önceki şairlerin kullandığı üslup özelliklerinin etkisinde kalmakla beraber kendisine herhangi bir seçim yapabilmiş ve bir üslup belirleyebilmiş değildir. Onun şiirlerinde; âşıkâne, rindâne, şuhâne, hikemî, Sebk-i Hindî ve Türkî-i Basit gibi tarz ve cereyanlardan izler bulmak mümkündür. Etkilendiği şairlere baktığımızda yukarıda saydığımız bütün tarzlarda veya bu tarzlara yakın yazmış olanlar bulunduğu için onun üslubunda bu tarzlardan hangisinin daha etkili olduğunu söyleyebilmek pek kolay değildir. Yine bu tarzların her birinin etkisiyle şiirler yazan şairimizin bir üslup arayışı içinde olduğunu sezme de mümkündür. Ancak onun üslubunun ortak bir üslup olduğunu veya yukarıda sözü edilen tarzların tümünü kapsadığını söylemek de doğru değildir. Yani şairin yaptığının bilinçli bir tavırdan ziyade çeşitli nedenlerle ortaya çıkmış bir yolu benimsediği görülmüştür.

Pertev, Arapça, Farsça ve Batı dillerinden bazılarını bilmekle birlikte şiirlerinde döneminin İstanbul Türkçesini kullanmıştır. Pertev’in yaşadığı dönemde dil daha önceki dönemlere oranla mahallîleşmenin de etkisiyle belli ölçüde sadeleşmiştir. Pertev, Arapça ve Farsçadan yapılan alıntılarını, halkın dilindeki biçimleriyle kullanılmasına özen

⁷⁶ İsmail Çetışli, *Metin Tahlillerine Giriş-Şiir*, Kardelen Kitabevi, 1999, Isparta, s. 11.

göstererek bu alıntılarının adeta Türkçeleştirilmesine yardımcı olmuştur, denilebilir. “Şairin dilindeki asıl farklılık, kullandığı dilin kaynağında değil, kullanılış tarzı ve kullanılış amacındadır.”⁷⁷ Yine Arapça ve Farsçadan yapılan kelime ve kelime guruplarından oluşan dördü ve beşli tamlamaları, ayrıca kullanımı ve anlaşılması zor olan tamlamaları da neredeyse kullanmamıştır. Pertev, dilin kullanımında oldukça dikkatli davranmaya çalışmıştır. Döneminin dilini kullanmaya özen göstermeye çalışması hem kendisinin hem de şiirinin gerçekçi olmasıyla da alakalıdır.

Pertev, Mevlevîlik, Bektaşîlik, Nakşibendîlik, Kadirîlik, Gülşenîlik vb. gibi çok sayıda tarikatini bilmesi, hatta bu tarikatlara bazen ilgi duyduğunu hissettirmesine rağmen bu tarikatlerin hiçbirine kesin olarak intisab etmemiş olduğu için mutasavvıf bir şair olarak addedilemez, şiirlerine de tasavvufî şiir denilemez. Şiirlerinde Mevlevîlik, Nakşibendîlik, Gülşenîlik ve Bektaşîlik gibi tarikatlerden sıkça söz etmesi Pertev’in çevresiyle içli dışlı olmasından kaynaklanan bir kişilik özelliği olduğunu, Mevlânâ gibi Hacı Bektaş-ı Velî’ye de özel bir sevgi duyduğunu da görmekteyiz. Özellikle bir gazelinde Hacı Bektaş-ı Velî’nin dervişi olmak istediğini, daha doğrusu olamadığı için bir pişmanlığını dile getirmiştir:

Derdümi tarz-ı gâzelde saña eylerdüm beyân
Ben de dervîş-i Hâcî Bektaş olaydum kâşki (G. 562/2)

Tekellüfden müberrâ özge sultânım didüñ pîrüm
ÓAceb hiç vaşle-püş-ı Hâcî Bektaş olduñ var mı (G. 564/3)

1. Başla ey hâme gâzel-gûlarla pâdaş olmağa
2. Hem-nevâ-yı gû-çekân-ı Hâcî Bektaş olmağa
3. Menkâbet-h`ânân-ı Óaşra yaÓni kim baş olmağa

... (Tah. 21/XXXII)

Bunlarla beraber şiirlerinden bazıları, dinî ve tasavvufî düşünceleri az çok konu alanları da vardır. Bunu da tasavvufun “müsamaha ve hoşgörü”⁷⁸sü sayesinde kullandığını söyleyebiliriz. Pertev’i mutasavvıf bir şair olmaktan ziyade samimî bir müslüman olarak; duygulu anlarında tasavvufun engin hoşgörüsünde ferahlamaya çalışan biri olarak görmekteyiz.

⁷⁷ İsmail Çetişli, age., s. 15.

⁷⁸ Sabahattin Küçük, “Bâki’nin Şiirlerinde Tasavvuf”, F. Ü., Sosyal Bilimler D., Elazığ-1995, s. 133-136.

Pertev, şiiirlerinin çoğunluğunda hikemî (Nâbî ekolü) tarzın etkilerini hissettirmiştir. Bunu hocası Neş'et'in tavsiyeleriyle birlikte kendi edebî şahsiyetinin etkisiyle yaptığını biliyoruz. Ancak büyük şair Fuzûlî'nin etkisiyle âşıkâne, Bâkî ve Yahyâ'nın etkileriyle de rindâne tarzı şiiirlerine yansıtmıştır. Dinî-tasavvufî bir çevre ve geleneğin etkilerini şiiirlerinde gördüğümüz şairin, Sebk-i Hindî diye bilinen üslupla yazılmış şiiirleri hemen hemen yok gibidir. Ayrıca dinî-tasavvufî düşüncenin etkisiyle şiiirlerinde yoğun olarak bu alanın terminolojisini kullanmasına rağmen onun şiiirlerine dinî-tasavvufî şiiir demek de doğru değildir. Yani Pertev şiiirini ne dinî kuralların anlatımına ne de felsefî bir söylemin emrine vermiştir. Onun şiiirinde hissedilen dinî-tasavvufî umdeler ancak geleneksel şiiirin içine sinmiş olanı kadardır. Bu da 18. yüzyıl şairi ve şiiiri için gayet doğal bir sonuçtur. En çok mahallîleşme ile şuhâne tarzın etkilerini gördüğümüz Pertev'in şiiirlerinde; Nedim'in etkisini açıkça görmek mümkün olmaktadır.

Pertev için kaynaklar fazla bilgi vermemekle birlikte, bu bilgi kıtlığının bir sebebinin de Pertev'in yaşadığı dönemde veya yaşadığı döneme yakın zamanda yazılmış olan eserlerin bu konu üzerinde yeterince durmamasıdır. Nitekim eldeki bilgilerin birbirinin benzeri olduğunu düşünürsek söz konusu kaynaklar, Pertev'den yeterince bahsetmiş olsaydı, bugün elimizde hem daha fazla bilgi olmuş olacak hem de günümüze kadar çok sayıda çalışma yapılmış olmasına yardımcı olacaktı. Fatin, tezkiresinde: "...divân-ı belâgat-Öünvânlarıyla cerîde-i Öâlemde ibkâ-yı nâm u şân eylemiştir"⁷⁹ ifadeleriyle "döneminin (edebî) verimsizliği içinde ustalıkla söylenmiş şiiirlerden oluşan divanıyla geleceğe nam ve şanını bırakabilmiştir" demektedir. Aynı konuda E. J. W. Gibb: "edebî kabiliyeti söz götürmez bir gerçek olan Pertev..." diyerek, onu, döneminin başarılı sanatçıları arasında gösterip özellikle şiiirlerinin düzen ve intizamından önemle söz etmektedir: "Pertev'in hemen bütün gazellerinde hayal inceliği, uygulamada düzgünlük ve zevkle okunabilirlik vardır, Divan'ında kendisinden önceki şairlerden bilhassa eserleri üzerinde dikkatli bir çalışma yaptığı ve çok etkilendiği görülen Nedim'den alınma ve bir tür aksiseda diyebileceğimiz pek çok şiiir bulunmaktadır"⁸⁰ şeklinde övgüsünü sürdüren Gibb, onun şiiirlerinin dikkatle nazmedilişi ve özellikle gazellerinin başarılı olduğunu ve usta şair Nedim'in hayranı olarak onun etkisinde kaldığını belirtmektedir. Bir başka edebiyat tarihçisi V. Mahir

⁷⁹ Fatin, Hatimetü'l-Eşâr, İst., 1270, s. 23.

⁸⁰ E. J. W. Gibb, age., s. 415.

Kocatürk de eserinde: “Nedim’i Vâsıf’a doğru götüren şairler arasındadır. Nâbî’ye ve Sâmi’ye meyletmiş olmakla beraber gazellerinin çoğu Nedim’e naziredir. Fakat Nedim’de ve Vâsıf’taki canlılık onda yoktur.” sözleriyle; Nâbî ekolüne doğru bir eğilim göstermekle birlikte asıl başarısını Nedim’in etkisinde kaldığı şuhâne gazellerinde gösterdiğini belirtmektedir. Kocatürk, Pertev’in döneminde; “beğenilmiş, az çok değerli şairlerden; fakat bunlar arasından seçilip yarına kalan üstün ve orijinal şahsiyetlerden değil,”⁸¹ diyerek, bilinen ve beğenilen bir şair olduğu tespitini yaptıktan sonra, bazı beyitleriyle Divan şairleri arasında yer almayı başardığını söylemektedir.

Pertev, Klâsik şiirimizin terminolojisini şiirlerinde birer güzellik unsuru veya edebî sanatlar için birer malzeme olarak kullanmanın yanında; Arap alfabesini de aynı şekilde kullanmıştır. Bilindiği gibi Arap alfabesindeki her harfin ebced hesabına göre rakamsal değerleri olduğu için bu alfabeden edebî alanda şairler ve yazarlar zaman zaman yararlanmışlardır. Hatta Hurûflik⁸² gibi bütün inanç sistemlerini harfler üzerine kurmuş, tamamiyle harflerle ilgili grup veya zümreler de çıkmıştır. Pertev de Arap alfabesinin bazı harflerinden bir anlatım aracı ve bu harflerin yüklendiği sembolik anlamlardan dolayı yararlanmışdır. Aslında bu kullanımlardan Klâsik şiirimizde çok sık yararlanılmıştır:

Fâḫ idüp fâḫatümi itdi elif ḫaddümi dâl

Mihnete bār-ı girân dirler idi gerçek imiş (G. 261/5)

Pertev, bir beytinde; sevgilisinin yüzünün güzelliğini anlatmaya çalışırken Arap alfabesinin harflerinden yararlandığını görmekteyiz. Sevgilisinin yüzündeki aksamdan; burna karşılık elif, göze karşılık nun ve kaşa karşılık da med işaretini kullanmıştır. Yüzdeki bu güzelliği, kudret kaleminin elif, nun ve med işaretiyle güzellik anlamındaki “ân” kelimesini iki defa yazdığını söylemektedir. Sevgilisinin burnuyla her iki yanındaki gözleri ve kaşlarını ifade eden şair, aynı zamanda sevgilisinin güzelliğinin de iki kat olduğunu söylemektedir. Belki de şair, sevgilisinin resmini yapıp onun

⁸¹ Vasfi Mahir Kocatürk, age., s. 553.

⁸² “Bu sistemde bütün yaratılmışlar insanın yüzünde bulunduğu kabul edilen ve birine “hutût-ı ebeviyye” (baba hatlar), diğerine hutût-ı ümmiye (ana hatlar) denilen yedişer hatlı iki görüşle açıklanır. Bütün dinî hükümler yirmi sekiz ve otuz iki sayısına uygulanarak bu hükümlerin insanın yüzünde temsil edildiği ileri sürülür. İnsanın yüzündeki burun ‘elif’, burnun iki yanı ‘lam’, gözler de ‘he’ harfini verir. Böylece insanın yüzüne simetrik olarak yazılmış iki Allah sözcüğü ortaya çıkar.” Birol Azar, Tûrabî Divânı (İnceleme-Metin), F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), Elazığ-2005, s. 33.

güzelliğini somutlaştırmak istemiştir. Ancak resim, dinen pek kabul görmediği için onun güzelliğini şiirlerine harflerin şekilleriyle anlatma yoluna gitmiştir:

Elif bîñî vü nûndur dîdeler ebrû dañi meddür

Bu yüzden vech-i yâra kilik-i kudret çift eñ yazmış (G. 243/4)

Pertev, divanında dönemin sosyal olaylarıyla birlikte özellikle hastalık adlarından bazılarını da anmıştır. “Veba, tûfûs” gibi hastalık adları, dönemin ölümcül hastalıklarından olduğu için anılmış olmalıdır.

Pertev, mahlasını çoğu Klâsik dönem şairimiz gibi tevriyeli olarak kullanmıştır. Kelimelerin bazılarında nazal “ñ” kullanılması gerekirken buna uyulmadığı da olmuştur. Türkçe kelimelerde başta ses değişmelerinden, i>e, t>d, k>h değişmeleri netleşmemiştir. Ancak bu hususta müstensihlerin tercihlerinin de önemli olduğunu belirtmek gerekir.

Pertev, dilin bütün imkanlarından yararlanmış bir şairdir. Şiirlerinde zıtlıkların uyumuyla ortaya çıkarılan bir canlılığın yanında özellikle seçilen kafiye ve redifler dikkati çekmektedir.

Pertev, Farsça şiir yazmış, Farsça şiire Farsça nazire yazmış ve Farsça şiire Türkçe nazire de yazarak orijinal denebilecek bir üslup özelliği oluşturmuştur. Pertev, hece vezniyle şiir yazmakla birlikte Çağatay Türkçesiyle de bir şiir yazmıştır. Çocuk diliyle şiir yazma olarak bilinen “Lisân-ı sıbyân”dan kelimelerle yazdığı bir şiirinin olması da onun renkli kişiliğinin yanında renkli bir üslubunun olduğunu da göstermektedir. Çocuk diliyle yazılmış şiirlere ilişkin araştırması olan Âmil Çelebioğlu bu şiirlerin sosyal yapıyla birlikte Klâsik şiirimizin hem şekil hem de türleri itibarıyla zenginliğinin ortaya çıkarılmasında önemli olduğuna dikkati çekmektedir.⁸³ Özellikle bu şiirlerde kullanılan dilin önemine de vurgu yapmaktadır. Ancak hem bu araştırmada tespit edilen üç şiirde hem de Pertev’in yazmış olduğu şiirde; dilin bazı arkaik kelimelerle birlikte yeni konuşmaya başlamış bir çocuğun teleffuzundaki letafet ve taklidin tatlılığı görülmektedir. Ancak bu şiirlerin daha farklı bir boyutuyla incelenmesinin gereği de ortadadır.⁸⁴

⁸³ Âmil Çelebioğlu, Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları, MEB Yay., İst., 1998, s.489-496.

⁸⁴ Ayrıca Mehmet Akkaya da bir makalesinde; Lisan-ı Sıbyân’la yazılmış “Cevâhirü’l-Kelimat” adlı sözlüğün dilindeki mahalliliğe dikkati çekmektedir. “Şemsî Paşanın *Cevâhirü’l-Kelimat* Adlı Sözlüğünde Mahallî Dil Anlayışı”, Türk Dili Dergisi, S. 566, Şubat-1999, s. 149-153.

Etfâl-ı şîr-h̃ârgâna Mahsûs Lisân İçinde Olan Ba'Özî Elfâz İltizâmiyle Söylenen
Gazelcik

1. Mâhcıķ istesem ol mehden eger a a dir
Göriccek eşkümi bu çep çepidan büvvâ dir
2. Ninesi Óâşıkınıñ kıanına mı aş yermiş
Dañi kıundaķda iken hün-ı dile mamma dir
3. Şîr-h̃ârum kıuzucağum kıoyuna girse bile
Lebümi ağzıña al emme şaķın umma dir
4. Seyre seyrâne götürmek dileyen ol bebegi
Aldadup hoppacuķ u dandin ile atta dir
5. Kııh ider tığ-i nigâhı cız ider nâr-ı ğamı
Şöyle nev-rüste ki baķsañ yemege pappa dir
6. Ummacıdur şaķınup uyma raķıbüñ sözine
Cici dirken saña el soñra begüm kıaķķa dir
7. Dili sıbyân eline kim ki virür ey Pertev
Âķıl u kâmil olan öylelere ĥoppa dir (G. 196)

Pertev, Klâsik şiiirimizin mevcut bütün şekil ve türlerine ilgi göstermiş olmakla divanının hem şekil hem de muhteva açısından zengin olduğunu ortaya koymuştur. Bunu sadece Pertev'in şiiiri için değil, bütün Klâsik şiiirimizin zenginliği açısından değerlendirilmesi gereken bir husus olarak görülmesi gerekir.

Pertev'in şiiirleri, özellikle şekil itibarıyla çok sağlam bir yapıya sahip olmasıyla bilinir. Bunda vezin, kafiye ve redifle birlikte ahenk unsurlarının da aynı başarıyla kullandığını görülmektedir. Özellikle tekrarların, Pertev'in şiiirlerinde çok önemli bir yer tuttuğunu söylemeliyiz. Bütün bunların yanında Pertev, şu anlatım özelliklerinden de yararlanmıştıır:

- a) Nasihat ve hitap yollu anlatım: Bu yollu anlatımda daha çok bir muhatap belirlenip ona yönelik öğütler verilir. Genelde emir kipinin kullanıldığı bu türden anlatım ahlakî konulu şiirleri oluşturmaktadır. Aynı zamanda mahlasnameler de buna güzel örneklerdir.
- b) Bilgilendirme ve doğrudan anlatım: Bu şekildeki anlatımda herhangi bir konuda bilgi ve tecrübeler dile getirilir.
- c) Tahkiye yollu anlatım: Bu türden anlatımda daha önce meydana gelmiş olay/durum vb. vermeye çalışılır.
- d) Delil ve ıspat yollu anlatım: Bu yolla anlatımda atasözleri ve deyimlerin kullanımıyla birlikte daha çok ayet ve hadislerden de yararlanır.
- e) Atasözleri ve deyimlerin kullanımı yollu anlatım: Pertev'in şiirlerinde bu yolla anlatım en çok tercih edilenidir.

Pertev, şiirlerinde ilginç kafiye ve redifler kullanmıştır. “*Sevişcikler, evişcikler, vermeyişcikler, gösterişcikler ve görüşcikler*” birbiriyle, başka bir şiirde bunlara benzer olan: “*bilişcikler, gösterişcikler, terleyişcikler, inişcikler ve gelişcikler*”, “*yüz, göz, köz, tuz, omuz, öküz, söz ve toz*”, “*olur da nólur*”, gibi kelimeleri ve kelime gruplarını kafiye-redif olarak kullanmıştır. O döneme kadar şiirlerde örneğine pek rastlanmayacak anlamdaki bazı kelimeleri de kullanmaktan çekinmemiştir:

Tā gelür giryem görüp tāğ üzre giryān tırmaşur
Haddüñi gül görse ammā serve handān tırmaşur

...

(G. 66)

2. 3. Şiir ve Şiiriyle İlgili Düşünceleri

Klâsik Türk Edebiyatı'nın şairleri, kendi sanat anlayışlarını belirgin bir şekilde ve bilinçli olarak dile getirmişlerdir. Ancak bu şairler, poetikaları olan şairler değildirler. Çünkü Klâsik şiirimiz, fertten ziyade dönem ve topluluk düşüncesi ve zevkleriyle

hareket etmeyi uygun görmüştür. Her ne kadar bazı ferdî başarılar ve çıkışlar dikkati çekse de bunu tek başına başarmış ve bir poetika oluşturmuş şaire rastlanmaz. Klâsik şiirimiz hakkında hemen hemen bütün olumlu ve olumsuz tenkitler, tezkirelerde yine çoğu şair olan tezkire yazarları tarafından yapılmıştır. Tezkirelerdeki değerlendirmelerin çoğunun günümüze göre objektif olmadığını söylemek mümkündür. Bu şiirimiz hakkında söylenenlerin objektif olmamasıyla birlikte şairlerin kendi şiirleri hakkında söylediklerinin de objektifliği hakkında karar vermek de zor değildir.

Pertev kendi şiiriyle ilgili, birbirinden bağımsız ama aynı maksada yönelik düşüncesini yoğun olarak ortaya koymuştur. Çoğu Klâsik şair gibi Pertev de kendini övmüş ve şiirini, “yeni, rengin-edâ, nev-tarh” vb. güzel ve övücü sıfatlarla anlatmıştır.

Pertev şiiriyle ilgili söylediği ve belki de sanat anlayışını özetlediği:

1. Naẓm u neşre gerçi içâd eyledüm tarz-ı hasen
2. Sebkat-ı yârân naẓm itdüm bilür anı bilen
3. İtmedüm tarh-ı kaşîde kimsenin medhinde ben

...

(Tah. 21/XXI)

bendinde; hem şiir hem de düz yazı alanında güzel bir tarz geliştirdiğini söylemektedir. Şairlerin hepsini geride bıraktığını belirten Pertev, nazmının, ehli olanlar tarafından bilindiğini söylemektedir. Burada usta şair Nedim’in:

Ma’ûlûmdur benim suhanım mahlas istemez

Fark eyler anı şehrimizin nüktedânları

beytini hatırlatmaktadır. Bu da gösteriyor ki şairimiz de en az Nedim kadar kendisine ve şiirine güvenmektedir. Ayrıca şiire ilgisi olanların aynı zamanda kendi şiirini de bildiğini belirtmiştir.

Aslında Pertev de diğer şairler gibi eski tarzla şiirler yazdığını ancak “O şuh, Pertev’e şiirini eski usulle yazdığını söyleyince; Pertev de artık yeni tarzla şiirler yazdığını” söylemektedir:

Pertev dimekle tarz-ı kühen şi’ürüme o şüh

Farz-ı suhanda ben de nev-içâda başladum (G 333/5)

Hep iltifâtuñ ile eyledüm bu nev tarhı

Ki yoħsa gelmiş idi Pertev-i fakîre futür (Med. 7/24)

Pertev, bir başka şiirinde de yine son derece kendine güvenen bir edâ ile şiiriyle ve kendisiyle ilgili övücü sözler söylemeye ihtiyacının olmadığını, zaten eserlerinin bunu yeterince gerçekleştirdiğini söylemektedir. Bazı şairlerin, şiirlerinde kendilerini övdüklerini, ilim ve faziletlerinin varlığıyla mal mülk edinme derdinde olduklarını; kendisinin ise böylesi bir yola başvurmaya ihtiyacının olmadığını söylemektedir:

1. Sitâyişde ider fahriyye baŐzi şāŐir-i ĥod-rā
2. Ki Óarz itmek diler Óilm ü faziletde yed-i tūlā
3. Ne ĥācet ben dimek āsārum olurken anı gūyā
4. Hele daŐvā-yı dāniş şöyle tursun bildiğüm ammā
5. Ki bendeñdür faķır-i dergehüñdür bu duŐā-hāñuñ

(Tah. 22/XVIII)

Ancak kendisini övmesinin de hakkı olduğunu belirten Pertev, özellikle akliselim olanların bu övgüyü yerinde bulacaklarını söylemektedir. “Mucize söyleyen kaleminin, Hz. Musa’nın asası gibi olduğundan beri şuhâne tabiatlı, nükte-perdaz olduğunu, bunu da söz söyleyebilenlerin ve zeki olanların ancak anlayabileceklerini” belirtmektedir:

1. Pertevā fāhr eylesem teslim ider Óaķl-ı selim
2. FabÓ-ı şūhum nükte-perdāz u sūhandān u fehim
3. Ĥāme-i muÓciz-beyānum olalı çüb-ı Kelim
4. Kilik-i ayyāruñ Óaceb nā-refte-rāh açdı Nedim
5. Ĥāne-i endişeden gülzār-ı istiÓdāda dek (Tah. 44/V)

Pertev, şiirleri içinde özellikle gazellerini sık sık dile getirerek bu alandaki başarısına dikkat çekmektedir. Gazel tarzında Klâsik edebiyatımızın en usta şairleri olan Bâkî ve Şeyhülislâm Yahyâ’yı anarak onları usta kabul ettiğini, kendisinin de onlar kadar iyi olduğunu söylediğini belirtmiştik. Kendisini gazel söyleyenlerle aynı safta değerlendirip bu alanda adeta lider durumda olduğunu anlatmaktadır:

1. Başla ey ĥāme gāzel-gūlarla pādaş olmağa
2. Hem-nevā-yı gū-çekān-ı Ĥācı Bektaş olmağa
3. Menķabet-ĥāñān-ı Óāśra yaŐni kim baş olmağa

4. Meclis-i iqbāline geldüm güher-pāş olmağa
5. Cevheriyem bu gazel zıb-i dükānumdur benüm

1. ŞāÖirem mevzūn-kađān serv-i revānumdur benüm
2. Nev-nihālān-ı çemen nev-res fidānumdur benüm
3. Bülbülem ruhsār-ı hūbān gülsitānumdur benüm

4. ÓĀşıkam şürıdelik ārām-ı cānumdur benüm
5. Ğamze-i dil-ber belā-yı nā-gehānumdur benüm

(Tah.21/XXXII,XXXIII)

Pertev, zaman zaman güzellikleri anlatırken şiirin terminolojisinden yararlanmaktadır. Bir şiirinde; bir güzeli överken onu kendi gazeline benzetererek şiirini ve kendisini de övmektedir:

Reftārı levendāne vü güftārı zebān-zed

Pertev gazeli gibi hoş-āyende güzeldür (G. 129-5)

Pertev, bazen kendini ve şiirlerini başkalarının ağızından da övdürmektedir:

Umulmazken benümçün dünki gün cānān ğıyābumdan

Dimiş Pertev bu Óaşruñ şāÖir-i hoş-gūlarındandır (G. 96/7)

Pertevüñ bu gazelin hayli begenmiş cānān

Meclisinde bu gice sóĥbet-i eşÖār olmuş (G. 252/5)

Perteve nādire-gū muÓcize-gū dirler imiş

Giderek gerçek olur gerçi yalan ise daĥi (G. 515/8)

Yine gazellerini överek bu tarzla ilgili başarısını dile getirmeye devam etmektedir:

Sezādur kıyda Pertev bu gazel dıvān-ı eşÖāra

Geçen demlerde inşād itdügüm āşārdan kıalmış (G. 249/7)

Pertev, gazellerine zaman zaman kışı muamelesi de yapmaktadır. Sanatlı bir anlatım olan bu yaklaşımda onun şiirine ve özellikle gazellerine olan ilgi ve güvenini görmek mümkündür:

Şāyān-ı dest-i yār degülseñ de ey ğazel
 Óİzz-i hūzūr-ı yāre hemān armağanum ol (G. 328/6)

Ğazelde hāl-i dilūñ yana yana şerh eyle
 Ki Pertev elden ele belki dest-i yāra gider (G. 182/6)

ŞiÓrimūñ bahtı benüm bahtumdan efzūn Pertevā
 Kim girer mecmūÓa taqrībıyle hūbān қоynına (G. 498/6)

Gerçi her bir ğazelüm bir veled-i қalbümdür
 Lık bu nażmumı hayrū'l-halef itdüm Pertev (G.433/5)

Pertev, şiir yazmada hiçbir sıkıntı çekmediğini, usta bir şair olduğu için sürekli şiir yazabileceğini söyleyerek şiirlerinin her zaman için taze ve güzel olduğunu belirtmektedir:

ÓArz eyle Pertev ol şehe bu şiÓr-i tāzeyi
 Žannum budur ki eylese de infiÓāl oқur (G. 154/6)

Yıllar geçer o Perteve bir hārf söylemez
 Pertevse aña günde iki üç ğazel virür (G. 146/6)

Sen hemān Pertev-i nā-kāmdan eşÓār iste
 ŞiÓr-i ter defter ü dıvānda da ezberde de var (G. 155/7)

Nedim-i bezm-i dıvān-ı cemālī iken ol şāhuñ
 Sitāyişlerle Pertev böyle şiÓr-i tāze ter virmiş (G. 244/5)

Pertev, şiir konusunda yeteneğine son derece güvenmektedir. O, istediği zaman şiirine istediği manayı gizleyebilir ve hatta bunu remizlerle süsleyerek verebilecek güçtedir:

Bir nüktecik itmek dilese Pertev o şūha
 Pinhān ola dirse
 EşÓār arasında anı işÓār ile söyler
 Bā-remz ü žerāfet (G. 78/5)

Pertev, özellikle gazel yazdığı için diğer nazım şekillerine daha az ilgi göstermiştir. Örneğin kaside ve mesnevileri pek beğenmez. Hatta mesnevilerin toplandığı hamseleri ve kasideleri de ancak bir beytine denk görür:

Dil-i Pertev ki ey şeh müstefât-ı feyz-i Óaşkımdur
Anuñ her beyti bir beytü'l-kaşîd olsun da seyr eyle (G. 435/6)

Nice kaşîde deger beytdür bu beyt-i kaşîd
Sezâdur eylese çârüb-ı müy-ı zülfini hür (Med. 7/16)

Pertev zemîn ü kâfiye kim böyle teng ola
Çıkısa Óaceb mi cins-i gazel beş bahâsına (G: 492/5)

Pertev n'ola olmazsam eger şâhib-i hamse
Beyt-i gazelüm Óarz iderüm ol beşe qarşu (G: 431/5)

Pertev, şairliğini âşıklığına bağlamaktadır. Pertev, eğer âşık olmasaydı şair de olmayacaktı. Âşıklığına o güzel(sevgili) sebep olmuştur. Bu yüzden Pertev, şiiriyle aşkı arasında yakın bir ilgi kurarak bütün söylediklerinin 'aşka dair' olduğunu belirtmektedir:

EşÓaruma bir zülf-i perişân sebep oldu
Güftâruma bâÓîs dañi ol gönca-leb oldu (G. 557/1)

1. Zülfüñ hayâlidür sebebi kııl u kâlimüñ
2. Hep oldur aslı şiÓr ile de iştigâlimüñ
3. Sen şâha gerçi lutfi da yoğ Óarz-ı hâlimüñ
4. Oldum eşir-i firkatı sen şüh žâlimüñ
5. Kârum hemişe hicrüñ ile âh u vâhdur (Tah. 54/3)

Yaz çekdigüñ cefâları kııl bir kitâb-ı Óaşkı
ÓUşşâkı-ı zâra bir gün olur hasbihâl olur (G. 115/3)

Her şi'ri ki Pertev didüm Óaşkıyla o yârũñ
Pür-âteş olup defter-i dıvānuma düşdi (G. 521/5)

Pertev, bazen mütevazı davranmakla birlikte, bazen de son derece mübalağalı ifadelerle şiirini övmektedir. Hocası Neş'et'e övgülerini sıralarken ona saygıdan dolayı gayet mütevazıdır:

Tanzirde olduysa kuşurum n'ola Pertev
Ben kıandayam ol kıanda vü Neş'et kim u ben kim (G. 353/5)

Ayrıca yakın dostu ve arkadaşı Şeyh Gâlib'in şairlikteki başarısını kabul edip ona karşı da son derece mültefit davranırken, kendisi için aynı oranda mütevazıdır. Bu noktada bir hatırlatmada bulunmanın yararlı olacağı kanaatindeyiz: Hocasına olan iltifatlarında saygı ön plândayken Şeyh Gâlib'e karşı saygı, sevgi ve samimîce bir kabulleniş söz konusudur. Bu da gösteriyor ki Pertev, Şeyh Gâlib'in başarısını ta o zaman tesbit etmiş ve dile getirmiştir. Bugün edebiyat dünyası Pertev'in ne kadar haklı olduğunu kabul etmiş durumdadır:

Ben Gâlibe hem-seng olamazsam dañi şimdi
Vaqt ile olur seng-i siyeh cevher-i elmās (G. 231/14)

Pertev, diğerk bir arkadaşı olan İzzet ile kalemlerini birleştirip sürekli aynı tarzda yazdıklarını belirtirken Şeyh Gâlib'in yerinin Pertev ve İzzet'inkinden bir basamak daha yukarıda olduğunu şiirlerinden çıkarmak mümkündür. Pertev'le İzzet'in aynı düzeyde şairler olduklarını da buradan çıkarabiliriz:

Olup tarh-ı suhanda müşterek Pertev ile Óİzzet
Kalemveş yek-zebān olmuş hemān yazmış hemān yazmış
(G. 243/6)

Pertev, şiirleriyle ilgili yukardaki beyitlerine benzer mütevazı denilebilecek birkaç beyitten söz edilebilir:

Kuşūr-ı zillele baqmaz Cenāb-ı Óİzzetden
Bu sāde nażmuma da i'Ötibār olur mı Óaceb (G. 27/9)

Pertev bu gazel sādece söylendi be-ğāyet
ÓArz itmege şāyeste mi yārān-ı Óazize (G. 465/5)

Ancak mütevazı birkaç beyitle birlikte aşırı övgü dolu sözlerle kendisini ve şiirini övdüğü çok sayıda beyti vardır. Bu durum bütün Klâsik şairler için de söz konusudur.

Ûadd-i mevzûn oldığından başka Pertev ol şehûñ
Muntażamdur her sözi eşÓâr-ı dıvānum gibi (G. 510/5)

Taşavvurda hatā mı itdi Bihzād ĥayālûñ kim
Bu şiÓrûñ Pertevā hoş-süret-i ĥüsni veli cānsuz (G. 207/5)

Teshir için perileri sihre ne ihtiyāc
EşÓâr-ı Pertev olmayacak mı füsūnumuz (G. 213/6)

1. Ğalat ya lafz u ya imlādudur sözümde degül
2. Yahūd ki nağme-i bî-cādudur sözümde degül
3. Nigāh u cūşı ya ğavgādudur sözümde degül
4. Ğatā o nergis-i şehlādudur sözümde degül
5. Egerçi her suhanum bî-bedel begendiremem (Tah. 51/III)

Ğarçlık gibi mazmūnda zarūretleri yoğdur
Erbāb-ı suhan her sözi āñide bulurlar (G. 72/3)

1. Tāğ-ı felege yazmağā şāyāñ eşerüm var
Yoğise ne var rütbe vü cāhum hünerüm var
2. Ne devlet ile sayfi ne fağr ile şitāsı
Her dem açılır gül gibi eşÓâr-ı terüm var
... (G. 83)

Pertev, bir beytinde şairi tarif etmektedir. Sevgilinin bir cevrine bin mazmun söyleyip yine yardan geçmeyen ve alemde vefa şartını bilen şair olduğunu söylemektedir:

Bilür bir cevre biñ mazmūn söyler yārdan geçmez
Bilen şart-ı vefāyı var ise Óālemde şāÓirdür (G. 175/2)

Pertev, kendini usta bir şair olarak değerlendirdiği için başkalarının şiirlerine iltifat etmez ve onlara ihtiyaç duymaz. Ancak bazı acemi şairler vardır ki onlar, çalıp çarpabilirler. Acemi ve olgunlaşmamış olanların başkalarının şiirlerinden çalabileceklerini söyleyerek, onları eleştirmektedir. Böylece gerçek şairde olmaması gereken bir özelliğe de dikkati çekmiştir:

Devāvīn-i suhan-sencāndan mazmūn-ı ebyātı
O kim bir nev-heves nā-puhte şā'irdür çalar çarpar (G. 123/4)

Pertev de pek çok şair gibi çok söz söylemekten hoşlanmadığını belirtmektedir. Öz ve anlamlı sözler söylemenin gerekliliğine işaret etmektedir:

Kūh-ı dil Őaks-i mücefdür tā-be-key güft ü şinid
Pertevā pür-gūyılığdan kıl hāzer güftarı kes (G. 232/9)

Her ne kadar İstanbul'un pek çok şöhretli şairi varsa da yine Pertev gibi güzel şiir söyleyeni azdır:

Meşīl-i Pertev-i hoş-gūyı az Sitānbulūñ
Egerçi şā'ir-i şöhret-şi'Őarı pek çokdur (G. 88/5)

Şiirinin güzelliğinden emin olan Pertev, “eğer bunu takdir etmeyenler var ise bu onların kendi eksikliklerinden dolayıdır” der. Şair, bir başka beytinde de kendi şiiriyle ilgili adeta son sözü söylemiştir:

1. Sözümlüze bulsa zīnet felegūñ revāk u tākı
2. Dañi Pertev alsa nażmuñ mehi bedr olup muhākı
3. Yine iŐtibār ider yoğ nice itmeyüz merākı
4. N'ola hod-fürüş olursağ bu ğazelle çün Mezākı
5. Ki revāc-ı güft-gū yoğ yine böyle hoş-edāyuz (Tah. 48/V)

Pertev-i bī-rengde vardur ki bir rengin-edā
Āşnāya āşnā bigāneye bigānedür (G. 104/12)

2. 4. Atasözleri, Deyimler ve Tabirlerin Kullanımları

Atasözleri ve deyimler, bir milletin en millî dil unsurlarıdır. Aynı anlama gelecek birçok atasözü ve deyim farklı milletlerin dilinde mevcut olması, millîliği yanında evrensel boyutunu da göstermektedir. Ancak atasözlerinin ve deyimlerin bir şekle ve ölçüye sokulması ve kalıplaşmış bir hale gelmesi bile belli bir sürece ihtiyaç duyacağından millî bir hassasiyetin ürünü olarak görülmesi gerekir. Atasözleri ve deyimler, edebiyatın hemen her döneminde ve her alanında kullanılmıştır. Özellikle şiirdeki kullanımı çok yaygındır. Atasözleri ve deyimler, kısa ve özlü sözler olduğu için şiirin ortaya çıkışıyla da ilgilidir. Az sözle çok şey anlatma, barındırdıkları söz ve anlam sanatları bakımından dilin en çarpıcı kullanımlarıdır. Bu yüzden şairler sık sık bunlardan yararlanırlar.

Atasözleri ve deyimler, bir milletin atalarından çocuklarına kalan en eski ve değerli mirasıdır. Bu miras, toplumun her ferdinin büyük ilgisiyle karşılaşınca birleştirici bir rol de üstlenmiştir. Yani atasözleri ve deyimler ortak bir vicdanî görev görmektedirler. Her fert bu varlıkta kendinden bir parça bulmaktadır. Bu yüzden atasözleri ve deyimler, her dönem çok sevilmiş ve çok kullanılmıştır. Türk atasözleri ve deyimleri ilk söyleyenlerinin özelliklerini zaman içinde eritip tamamıyla ortak bir söyleyiş özelliği kazanmışlardır. “Bütün atasözleri bir ‘bütün’ halinde kolektif Türk tefekkürünün unsurlarını ve Türk hikmetinin canlı vesikalarını teşkil ederler.”⁸⁵

Pertev, şiirlerinde çok sayıda atasözü ve deyim kullanmıştır. Bunlar bazan bir atasözünü veya deymi bütünüyle kullanma biçiminde olduğu gibi bazan da bir bölümü veya o gün için kullanılan biçimiyle olmuştur. Bu nedenle şiirlerdeki atasözleri ve deyimler her zaman tam ve orijinal olmayabilmektedirler. Hatta bazan atasözü deyim gibi deyim de atasözü gibi anlaşılabilir. Bundan dolayı çalışmamızda atasözlerini önce, deyimleri sonraya aldık. Ancak ayrı ayrı bölümler halinde vermeyi uygun bulmadık. Değinilmesi gereken bir başka nokta da halk kullanımı olarak değerlendirebileceğimiz bazı kullanımların o dönemde deyim olabileceğini de unutmamak gerekir. Verdiğimiz atasözü veya deyimler italik olarak bugünkü kullanımları veya bugün kaynaklarda bulunan şekilleriyle verilmiştir. Ancak daha önce

⁸⁵ Hilmi Ziya Ülken, Türk Tefekkürü Tarihi, YKY Yay., İst., 1999, s. 60.

de belirttiğimiz gibi metin içinde bu orijinallikte olmayabileceğini veya eksik olabileceğini tekrar belirtmemiz gerekir.⁸⁶

Aşk gizlenemez:

ÓAşş u meşş olmaz nihān dirler meşşeldür āşşār (Tah. 38/IV/2)

Bugünün işini yarına bırakma:

İbrām idüp kıoma bu günüñ kārın irteye

Zırā o şūha vaÓde-i ferdā bir iş degül (G. 319/4)

Bülbül ağlar gül güler:

Nāle-i ney gibi diñler yār yāruñ derdini

Böyledür ahvāl-ı Óālem bülbül ağlar gül güler (G. 142/2)

Cami yıkılsa da mihrap yerinde:

Bellidür dil-sitān ne vaķt olsa

Mürğ-i hūsn uķsa āşşiyānı kıalur (G. 75/5)

Kabahat öldürende değil, ölenededir:

Şuķ öldürende degüldür ölenededür dirler

Şehid-i ğamzeye şorsaq Óaceb kimüñ şuķı var (G. 130/3)

Ne ekersen onu biçersin:

Her ne ekdiyse bugün yarın varan anı biçer (Tah. 7/VI/2)

Akla uymak:

ÓAķla uymaz baÓzı nā-sāz işler itmekle žuhūr

Reşş ider oldu bu ešnā Óāķilān dıvāneye (G. 501/5)

⁸⁶ Atasözleri ve deyimlerle ilgili şu kaynaklardan yararlanılmıştır:

1. E. Kemal Eyüboğlu, Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler-Atasözleri, I. Kitap, İst., 1973.
2. E. Kemal Eyüboğlu, Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler-Deyimler (Tâbirler), II. Kitap, İst., 1975.
3. Yakup Kavas, Açıklamalı Örneklı Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü, Ötüken Yay. İst., 1991.
4. Emin Özdemir, Açıklamalı-Örneklı Deyimler Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İst., 1981.
5. Metin Yurtbaşı, Sınıflandırılmış Türk Atasözleri, Özdemir Yay., Ank., 1994.
6. Metin Yurtbaşı, Örnekleleriyle Deyimler Sözlüğü, Özdemir Yay., İst., 1996.
7. Ahmet Turan Sinan, Türkçenin Deyim Varlığı, Kubbealtı Yay., Malatya-2001.

Aklını oynatmak:

Adamuñ oynadur Óaqlın düşürür tağlara
Favşan oğlanlarınıñ şöyle oyun-bāzlığı (G. 542/2)

Alır/alıcı gözle bakmak:

Nigeh-i diğķat it ey diğe alur gözlen baķ (Tah. 46/II/3)

Allah göstermesin:

Mihr-i Pertev-pāş-ı Óismetsin ziyā-pāş ol veli
Saña benden ğayri bir Óāşık Hudā göstermesün (G. 381/7)

Araya girmek:

Zülfüñ de girdi araya cādülğ eyledi (Tah. 40/V/3)

Aş yermek:

Ninesi Óāşıkınıñ kanına mı aş yermiş
Dañi kundağda iken hün-ı dile mamma dir (G. 196/2)

Ateş pahası(-na çıkmak):

Narñ-ı şarāb çıkmada āteş bahāsına
ÓAks-i Óizār-ı sākı-i mehveş bahāsına (G. 492/1)

Ateş(ler)e düşmek:

Bir gül içün düşmişüm āteşlere ammā ne gül
ŞemÓ-i ruhsarı yanında olamaz pervāne gül (G. 312/1)

Ateşlere yanmak:

Dil-teşne-i āb-ı leb-i cān-bağş iken eyvāh
Her şubh u şebāngāh
Şad hāyf ki hicrūñ ile göz yaşına kandum
Āteşlere yandum (G. 351/2)

Ayağına düşmek/kapanmak:

Düşdüm ayağıña üftādañe ki raħm eyle amān (Terbi. 1/II/2)

Ayağını çekmek:

Ķurtıldı ser-hoşuñ seri renc-i humārdan
Sākı ki çekdi meykedelerden ayağını (G. 559/3)

Ayağını denk almak:

Cihānuñ rengine aldanma virme rengüñi reng al
Uşul ile yüri ger mest iseñ de pāyuñı deng al (G. 321/1)

Bahtiyar olmak:

Devām-ı devletiyle baht-yār olduḡda bir kimse
DuŖā-yı bed aña daŖvet-i devlet-h̄āhdan ḡalmaz (G. 201/7)

Baş alamamak:

Ruḡabādan baş alınmazdı biraz olduḡ emiñ
Şekkeriñ laŖl-i lebe ḡattı meges-rānlıḡ ider (G. 91/2)

Başa kakmak:

Velı çirkinliḡin zişt ola niḡde başına ḡaḡmaz (Tah. 27/IX/3)

Başını ortaya koymak:

Bu ḡavḡāḡāh-ı Ŗaşḡa başın ortaya ḡoyan gelsün
Elin āb-ı ḡayāt-ı dehr-i fāniñden yuyan gelsün (G. 420/1)

Başını secdeden kaldırmamak:

Cebhe-i zühdinde naḡş-ı büriyādur ḡāsılı
Zāhid isterse başın ḡaldurmasun seccādeden (G. 390/4)

Baş üzre yeri olmak:

ḡül gibi baş üzre tutdum ḡātırın incitmedüm (Mur. 2/1)

Baş üzre yerüñ var dimedür saña a māhum (Mur. 9/IV/3)

Yeri baş üzre daḡi olsa maḡaldür ḡāyet (Tah. 33/VIII/2)

Başına gelmek:

Benüm ḡaç defŖā geldi başuma bu şanma efsāne(Tah.32/IV/3)

Başında kavak yeli esmek:

Bu ḡāke meylini āşār-ı merḡamet şandum
Meger başında o servüñ ḡavaḡ yeli var imiş (G. 247/4)

Başını (taştan) taşa vurmak:

Bu muḡarremdür aḡıtsun yaşıñı kühsārlar
Faşlara ursun başın taḡlarda cūybār aḡlasun (Mrs. 7/3)

Baştan çıkmak:

Çıḡar hem kendisi başdan ider hem ḡalkı āvāre (K.. 7/2)

Baştan savmak:

Şav başından bu gice ḡānendeyi sāzendeyi (Ş. 1/II/3)

Bayram etmek:

Vâsıl-ı Hâk oldu bayrâm eyledi
Rıhlet ešnâsında gūyâ itdi sūr (T. 36/4)

Beddua etmek:

Saňa ey çeşm-i gūyâ bed-duŌā itmem haberdâr ol
Beni bîmâr-ı hicrân eyledüñ sen daħi bîmâr ol (G. 317/1)

Beli bükülmek:

Fâk idüp tākātümi itdi elif kıaddümi dâl
Miĥnete bār-ı girân dirler idi gerçek imiş (G. 261/5)

Ĥaml eylediler ĥaml-ı Őaķılı dem-i vuşlat
Ez-cānib-i ŐuŐŐaķ
Ĥübānuñ elif kıadleri dâl olsa ne māniŌ
Bı-tāb ü taĥammül (G. 269/3)

Bir kulağından girip öbür kulağından çıkmak:

Nāye dirsem eyle vâsıl gūŐ-i yāre nālemi
Bir kulağından girer ol bir kulağından çıkar (G. 156/2)

Boş ambar dipsiz kile:

Hūlyā-yı māl u Őervet baĥt-ı vārūn kimseye
Bu meşeldür bir boş anbār ile bir dipsiz kile (G. 477/4)

Boy atmak:

Tehi boy çekmiyor kıadd-i nihālūñ bāğ-ı behcetde
Leb-i cān-baĥŐuñı Őarż eylemek ister MeŐĥāya (G. 502/4)

Can almak:

Ķaĥramāñi ĝamzesi cān almada Rüstem gibi (Mur. 11/3)

Can vermek:

Ben cān virürken olmadı almış raķib āĥ
Bilmem ne virdi būseñe benden ziyādece (G. 441/4)

Cana can katmak:

“Cāna cān kıatsaķ ber-ā-ber yatsaķ ey Őūĥ-ı cihān” (Ő. 4/I/3)

Cana değmek:

FuŌm-ı gül-būse kim dehāna deger
Leżzeti tadmağ cāna deger (G. 74/1)

(ölmüşlerinin) canına değmek:

Bir bñsesin aldum leb-i cñn-bařınıñ ey řññ
 ÓUřřařınıñ ölmüşleriniñ cñnına deęsñn (G. 400/3)

Canına minnet:

Sen şaha esir olma dilññ cñnına minnet
 Eylersin anı almağa sen yanına minnet (G. 42/1)

Çalıp çarpmak:

Devāvın-i suhan-sencñndan mazmñn-ı ebyātı
 O kim bir nev-heves nā-puhte řāÓirdür çalar çarpar (G. 1244)

Çimen gibi bitmek:

O gül-rññ Óazm-ı gülistñn ider diyüp de hemñn
 O yerde biz de çemen gibi bitmesek ne olur (G. 87/3)

Dallanıp budaklanmak:

O nev-resideyi şar tıfl iken kucaklanacağ
 Ki soñra ser-keş olur dallanıp budaklanacağ (G283/1)

Dem sürmek:

Nic'oldı ey vefā düşmen senññle sürdiğüm demler (Tah. 52/III/3)

Dil dökmek:

Senññem ben diyü mekr ile eger dökse dili (Tah. 26/III/1)

Dillere Destan olmak:

Dimezken kimseye öldürse bir ĥarf ĥñl-i rāzumdan
 Yine efvāha düşmiş sırr-ı Óaşkum dāstñn olmış (G. 257/5)

Dile düşmek:

Dāstñn oldumsa rñsvā-yı cihñn oldumsa da
 Hep mürüvvetsiz senññ Óaşkuñ ile düşdüm dile (G. 477/2)

Derñnda cñn gibi esrār-ı Óaşkı gizleyegör
 Lisñn-ı ĥalka düşer dāstñn olur da nóolur (G. 61/5)

Dilek dilemek:

LaÓlññ ĥicāb-ı zaĥm-ı dilññle dilek diler
 Ĥattuñ henüz ĥaę ĥuķuķ-ı nemek diler (G. 136/1)

Duymazlıktan gelmek:

Firāḳa dāōir olan ōohbeti amān Pertev
 Őađırlıġa urup aŝlā işitmesek ne olur (G. 87/5)

El açmak:

El açup geldüm senüñ dergāhuña ey dest-gır (K.: 4/4)

El çekmek:

Ayaġ-ı meyden el çekdüñ çekildüñ bezm-i Őiŝretten
 Bezimde sākiler peymāneler mestāne Őaŝġ olsun (G. 375/2)

El vermek:

Zür-ı meyle el virüp dāmān-ı vuşlat bāġda
 Bir bir ol serv-ġadı ġucduk der-āġüş eyledük (G. 293/5)

Elden aldirmek:

Elden aldurdum ne çāre şimdi ol sultānumı
 N'eyleyem insün yere ġayrı bu tāk-ı āsmān (T. 34/12)

Ele almak:

Çeşm-i hünñümü sil al ele mecrüh dilüm
 Çün nigārā ser-i engüşte hınādur matlab (G. 29/4)

Ele avuca sıġmamak:

Sıġmaz o şüh ele avuca degme hāl ile
 Cism-i laťfi bŷy-ı semenden midür Őaceb (G. 25/4)

Elini yıkamak/el yumak:

El yuyanlar cāndan cānāna eyler Őarż-ı hāl
 Ey dil āġāh ol ki dil-dār ile kimler söyleşür (G. 93/4)

Etekleri tutuŝmak:

TaŐyib ġılma Pertevi kŷyuñda sevdiġüm
 SürŐatle gitmeden tutuşursa etekleri (G. 536/7)

Āsmānuñ tutuşmalı etegi
 Dūd-ı āha zebāne böyle gerek (G. 288/4)

Ettiġinden utanmak:

Cevrüh mi māniŐ oldu ki çoġdan görünmedüñ
 Ey zālīm itme eyledigüñden hicāb gel (G. 327/2)

*Fergaba varmak*⁸⁷:

Fākıye kapmak fenninüñ oldı edıbi kim hazān
Gül-nihālān mekteb-i gülşende çığdı fergaba (G440/5)

Gam yemek:

Ėam yemem bādeye yasağ olsa
Çün dükenmez şarāb var dilde (G. 452/4)

Ne kanlar nüş idüp gamlar yidüm eyyām-ı hüsñünde
Dimem ey bı-vefā kim hākķ-ı nān u niŖmetüñ yoğdur (G. 119/4)

Geri kalmak:

Dünyāya talebkār ki oldum girü kaldum (Tah. 13/III/1)

Göğüs germek:

Ebrularınüñ tırine Pertev hedef oldum
Bu tarza göğüs germegi Rüstem bile bilmez (G. 202/6)

Gök kandil(zil zurna sarhoş) olmak:

Ŗzzetāsā neşŖenüñ buldur süyuñ zühd eyleme
Göksuda gök-ķandil ol Pertev ķo gitsin Ŗaķl u hüş (G.236/6)

Gönül düşürmek:

Düşdi gönül o şāha nedür çāre Pertevā
ŖĀşıķlıĖa egerçi aña nā-münāsibüz (G. 209/5)

Oldum fütādesi yeñi başdan bir āfetüñ
Düşdi gönülcegüm yine bir bı-amān yere (G. 460/3)

Gönül vermek:

Vefā meŖmülü ile sen sen ol dil virme hübāna (Tah. 32/IV/1)

Göz hapsine almak:

Dili göz habsine aldı nigeħ-i mestüñden
Baķısuñ gerçi ki ķan itmedi ķānün itdi (G. 517/3)

⁸⁷ Kur'an'ı öğrenmeye çalışan öğrencilerden biri İnşirah suresinin son kelimesi olan "fergab"ı okuduğunda artık Kur'an'ı öğrenmiş kabul edilip başındaki takke vb. diğer öğrenciler tarafından alınır, takkesi alınan öğrenci hediye getirinceye kadar verilmezmiş. Buna "fergaba çıkmak/varmak" denir. Ahmet Talat Onay, Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar (Hzl. Cemal Kurnaz) TDV Yay., Ank. 1993, s. 167.

Göz yaşı dökmek:

Olmadı hâyfâ tebessüm-rız-i şevk ol la'âl-i leb
Pâyına göz yaşları dökdüm ki incular gibi (G. 507/3)

Gözden geçirmek:

Gözden geçür cihânda olan dilberânı hep
Bağ var mıdur nazîre benüm şeh-levendüme (G. 481/4)

Gözlerini belirtmek:

Göz belerdürse Óadû kesri için cām-ı dile
Şişe-i dîdesi meksür olur inşa'llâh (G. 434/2)

Gözünü yollarda kalmak:

Göz yolda cānum özledi Pertev pesendimi (Tah. 42/3)

Güler yüz göstermek:

Güler-yüz gösterüp güller gibi bülbüllere cānân
Açılma herkese çun lâle olma şâhid-i gülşen (Müf. 29)

Gülmekten bayılmak:

Kaçınmaz vahşet itmez ol perî gerçi sevimekten
Beni giryân görünce bayılır ammâ ki gülmekten (G. 378/1)

Gün doğmak:

Şeb olur zülf-i siyâhuñ gelicek hâtıruma
Gün toğar Óarız-ı mâhuñ gelicek hâtıruma (G. 482/1)

Gün görmek:

Dergehüñde ne olur biz dañi bir gün görsek
Fal'at-ı mihr-i cemâlüñle derüñ hâverdür (G. 120/3)

Hâk ile yeksan etmek(ol-):

Yazık hâk ile yeksân itdi şarsar
Degerken mişvesi Rûmun hâracı (T.41/4)

Hali yaman olmak:

Bir hâle koydı hâlet-i Óaşkuñ begüm beni
Görsem de görmesem dañi hâlüm yaman olur (G. 183/4)

Hilale dönmek:

Uyutmıyor seni mâhum figân ile Óuşşâk
Hilâle döndi tenüñ işte h'absuzluktan (G. 372/2)

İmana gelmek:

Geldi ĵmāna bu hāle acıyup nice Yehūd
 atlı-ı āl eyleyüp ol kāfir olurdu memnūn (Mrs.6/13)

İmtihana çekmek:

Ne nāz u ne sitiĝnādur murādı Pertev ol ŗūhuñ
 Cefā-keŗlikde tāb-ı dil-figārın imtiĥān eyler (G. 179/5)

İnsaf etmek:

Bu baĥt-ı bed baña bĵĝānelik mi eyler hep
 Biraz da eyleyüp inŗāf yār olur mı Öaceb (G. 27/7)

İp tak(ma)mak:

Yanınca revāndur yine her seg-heves aĝyār
 Ol çeŗm-i ĝazālum dir iñen ip bile tamam (G. 338/4)

Kana kana içmek:

İçdüñ ana ana ĥūna andüñ
 Ey lebleri laöl-i nāb-ı maŐnā (G. 566/7)

Kan dökme:

Ĝamze dāl hançer niĝāh-ı dĵdeler anlar doker (Tah. 39/II/1)

an dökmeden n'idem ki çeker dest-i ĝamzeler
 Ĝüyā ki tiĝ-ı ĝamĝam-ı Rüstem ırāba or (G. 109/3)

Kan aĝlamak:

Bu muĥarremdür ki Pertev dĵdeler an aĝladı
 Bu muĥarrem zār olup tekrār tekrār aĝlasun (Mrs. 7/9)

O cefā-cūnuñ elinden nice an aĝlamayam
 Eylemez Őāŗıa cevrinde firāvān olarak (G. 280/4)

Kan tutmak:

Humār-ı bāde-i laŐl-i lebüñle dil olup medhūŗ
 Yatur bĵ-tāb-ı ĥayret lāl u ebkem ŗanki an tutmuş (G. 242/2)

Kan yutmak:

Ne anlar nūŗ idüp ĝamlar yidüm eyyām-ı ĥüsnüñde
 Dimem ey bĵ-vefā kim ĥa-ı nān u niŐmetüñ yodur (G.129/4)

Kanı kaynamak:

Şaruşın bir güzele kaynadı kanum Pertev
Çehre mánende-i dil-hasta-i hicrân şararur (G. 145/5)

Kâr etmek:

Dün şarābuñ keyfi ben maħmūra pek kâr eylemiş (Tah. 45/II)

Kazaya rıza göstermek:

Fedā ile beni çün itdi şimdicek tekdîr
Çazāya olmalı rāzî ki bu imiş taqdîr (Terci. 1/IV/4)

Kem gözlerden uzak:

Bu mevķiØ eyledi baħr-ı siyeh boğazını nūr
Güzel maķām ferāħ-baħş çeşm-i bed ola dūr (Med. 7/1)

Kendi kendine söylenmek:

Hep baħş-i Óaşkuñ eylerüm aġyār u yār ile
Hiç olmaz ise söylenürüm kendi kendüme (G. 481/2)

Kılı kırk yarmak:

Miyānuñçün kılı kırķ yardılar çok kıł u ķāl oldı
Baķ imdi mū-şikāfān n'eyledi bir mūy-ı bārıķe (G. 472/4)

Kısmete razı olmak:

Olalum rāzı kısmete kem ü biş (Tah. 15/II/3)

Kısmet olmak:

Bu āna dek çün olamamış kimse behrever
Būs-ı lebūñ şaķın ki bana kısmet olmasun (G. 376/4)

Kulağına çalınmak:

Bir söz çalındı gūşuma Pertev benüm bugün
Pek bilmem ammā vuşlata dāóir haber gibi (G. 508/5)

Kulağını burmak:

Anlar da ģayli ser-keş ü gerden-firāz idi
Mıñālaruñda şaħne ķo bursun ķulaġını (G. 559/5)

Kulağına küpe olmak:

Bu pendı dürr-i mengūş eyle Pertev sen de çün Ĥāfiż (G. 4/7/a)

Murat almak:

Cenāb-ı Neşóetüñ feyziyle buldı gün gibi şöħret
Ki Pertev almaġa anuñ murādı var benüm yoķdur (G. 98/7)

Minneti olmamak:

Bu leble bu tebessüm ey gül-i handân ki var sende
Benüm gibi hezārân bulmağa hiç minnetüñ yoğdur (G.129/3)

Nabza göre şerbet vermek:

Hasta-küşlikde tabībüm meleküöl-mevt idi şan
Nabz-ı bīmāra göre viridi ne hîkmet şerbet (G. 39/5)

Naz etmek:

Reng-i zülfüñ virür şebe haclet
Meh ruhuñ âftāba nāz eyler (G.160/3)

Kemāl-i Óaşğdur izhār iden māhiyyet-i hüsni
Bu yüzden Óāşık-ı āşüfte-ser cānāna nāz eyler (G. 194/6)

Nazara uğramak:

Az vakıtde çoğ maÓārif kesb idüp aldı nažar
N'eyleyüm kıydı felek itdürmedi saÓyın tamām (T. 39/3)

ÓAceb nev-rüste bālā-ğad fidāndı
Nažar degdi veli bozdı mizācı (T. 41/3)

Neşine uymak:

Bahr-ı Óişıyānda şağın şumdan uçar keşti-i ten
Öyle pek uyma hevā-yı nefşüñe yelken gibi (G. 511/2)

Ne yaptığıını bilmemek:

Murādumı diyemem sóhbet eylesem Pertev
Ne yapığım bilemem anı nā-gehān görsem (G. 340/5)

Nispet etmek:

Perteve nisbet eylemiş ğayr ile ülfet eylemiş
Süfliye rağbet eylemiş mäh-ı felek-cenāb iken (G. 393/5)

Olur olmaz:

Olur olmaz şey alma dehāna bezm-i Óişretde
Neyüñ persengi meydür çünkü ney yoğ ise perseng al (G. 321/6)

Eli(parmağı) olmak:

Kākül-i sāhirinüñ de eli vardur ancağ
Her ne itdiyse baña çeşm-i pür-efsün itdi (G. 517/2)

Safa sürmek:

Biz de sāyeñde safālar sürelüm (Ş. 3/II/3)

Sağını solunu fark etmek:

Ol mest-i nāz terk ideli nūş-ı bādeyi
Farq eyler oldı birazcık şol u sağını (G. 559/2)

Siper etmek:

Şadme-i Óaşka başını Óāşıkun eyledi siper
Bilmedi gürz-i berzidür urmağ ile girānlanur (G. 171/5)

Sitem göndermek:

Dil-i ḥasret-keş ü mehcūrı ḥaylī demdür añmazdı
Sitemler gönderüp dil-dār lutf itmiş Óatā itmiş (G. 239/4)

Söz açmak:

Şerḥe muhtāc olmaduğca dāğ-ı dilden açma söz
Dikme göz zahm-ı nihāna dide-i süzen gibi (G. 511/5)

Söz birliğı etmek:

Söz bir itdükde iki çeşmān-ı güyā-yı kebūd
Birbiriyle şan iki tütü-i ahzar söyleşür (G. 92/2)

Sular gibi okumak (ezberlemek):

Eşk-i çeşmin tıfl-ı dil rızān idüp cūlar gibi
Ezberinden muşhaf-ı ḥüsnün oğur sular gibi (G. 507/1)

Şöhret afettir:

Olmış tatalum bedr-i ruḥun gün gibi meşhūr
Her şöhretün ey mehveşüm āfet var içinde (G. 454/3)

Toz kondurmamak:

İtse de her ne kadar ḥātır-ı zārum muğber
Ben o mirÓāt-ı ruḥun üstine kondurmam toz (G. 216/4)

Tuz ekmek hakkı:

Ne kanlar nūş idüp gamlar yidüm eyyām-ı ḥüsnünde
Dimem ey bi-vefā kim ḥağğ-ı nān u niÓmetün yoğdur (G. 119/4)

Yabana atmak:

Ḳaddini Óāşıkınun yay eyler
Gerçi oğ gibi yabāna atmaz (G. 210/4)

Yaka silkmek:

ÓAşkdan zāhid-i zerrāķ giriġbān silker
Bitdi gūyā ki yakasında o nādān silker (G. 174/1)

Yanıp yakılmak:

Ben Şeb-i vuŧlat saña yansam yaķılsam itme Óayb
Çünki sönmez tā seġer-i Óıd olsa ķandıl-i menār (G. 106/6)

Yar olmak:

Ey serv ne bu baldırı çıplaķlıġa ħāhiŧ
Bilmem ki naŧıl oñmadıġa yār olacaķsın (G. 387/4)

Yelkenleri suya indirmek:

Çekdüñ yetiŧür furtuna-i bād-bürütı
İndirmemisin ŧuya biraz yelkenüñ ey ŧüh (G. 5574)

Yerin kulaġı vardır:

Tenhāda itme nāle ki yerüñ ķulaġı var
ŧāyed ki Óaks ider der ü diġvār iŧitmesün (G. 380/2)

Yol vermek:

ÓĀlem-i nürda pervāneye yol virmezler (Tah. 20/V/1)

Yolunda kurban olmak:

Eger iķtiżā iderse oluruz yolında ķurbān (Tah. 48/IV/2)

Yuvadan uçurmak:

Büm-ı ümıdi bām-ı serādan uçurmuşuz
Hem kerkes-i merāmı yuvadan uçurmuşuz (G. 219/1)

Yüz suyu dökmek:

Āb-rū dökmek ise āġ ķatı zilletdür (Terbi. 2/III/2)

Yüz çevirmek:

Cenāb-ı Ĥaķdan çevirme güm-rāġ olsañ daġı yüz
Buldurur bir ŧāġ-rāġ Allāġ bir yüzden daġı (G. 514/3)

Yüz sürmek:

Bir yüzüm sürmede biñ yaŧ dökerüm dergehüñe
Bir namāza nice biñ kerre vuzūó n' olsun bu (G. 429/3)

Yüz vermek:

Yüz virür mi saña ol ġonca-i nāz ey Pertev
Naķd-i eŧküñ yolına eyleme iŧār da ġör (G. 150/5)

Yüzüne bak(ma)mak:

Cûlar gibi her serv-şadûñ pâyına aķmam
Ben şâhid-i bâzâr olanuñ rûyına baķmam (G. 338/1)

Zencirden boşanmak:

Uslı mı şanduñ bu zencirden boşanmış göñlümi (Tah. 12/I/2)

Klâsik şiirimizde Atasözü ve deyimlerin yanında tabirlere de sıkça rastlanır. “Bunların bir kısmı halk arasında, lâkırdı sırasında daima geçen ve hâlâ yaşayan tâbirler olduğu halde, diğer bir kısmı, artık kullanılmayan ve ancak kendi devrinde muayyen bir mefhuma takabül eden tâbirlerdir.”⁸⁸

Ahfeş'in keçisi gibi başını sallamak:

Gördükde müdâhinler olan bezm-i kibârı
Büzler oturur žann iderüm Ahfeşe karşı (G. 413/4)

Başını taştan taşa vurmak:

Bu muharremdür aķıtsun yaşını kühsârlar
Faşlara ursun başın tağlarda cüybâr ağlasun (Mrs. 7/3)

Uykuyu gözüne haram etmek:

Günlerimiz hicr ile şâm oldu gel
Didemüze uyķu harâm oldu gel (G. 316/1)

Başta püsküllü bela almak:

Gerçi yağma-dih-i Óaķl-ı Óuķalâdur ğışü
Ser-i şürîdeme püsküllü belâdur ğışü (G. 430/1)

Kellesi sağ olmak:

Kelle sağ olsun da bî-püşiş kalursa ğam degül
Eyler iÓtâ bir külâh Allâh bir yüzden daħi (G. 514/7)

Dilli defter:

Bahâr evsâfi yazılmış göñüle dilli defterdür (Tah. 22/VIII/2)

Gülleri açılmak:

Açıldı bütün gülleri handân oldu (Rubâî. 2/4)

⁸⁸ Agâh Sırrı Levend, Divan Edebiyatı, Enderun Kitabevi, İst., 1984, s. 451.

Hasıl-ı ömrüm:

Cefâ itseñ vefâ itmişce dil memnûn-ı ihsânuñ
Ne eyler iseñ eyle hâsıl-ı Öömrüm hemân var ol (G. 317/5)

Papas karası(şarap):

N'ola papas çarası şeb gibi siyâh olsa
Özümde zâhir olur mâh-tâb-ı Öâlem-i âb (G. 30/10)

Şeker çiğnemek:

Vaşla dâóir bir şekercik çiğnemişsin Perteve
VaÓd-ı vuşlat aña der-âgûş-ı pisterden leziz (G. 60/5)

Takye kapmak:

Tâkye çapmak fenninüñ oldu edibi kim hazân
Gül-nihâlân mekteb-i gülşende çıktı fergaba (G. 440/5)

Tek başına kâr olmaz:

Bir başlı kâra başlayamaz sük-ı Óaşşda
Bî-çâre Óâşıkun olalı serseri seri (G. 538/5)

Ömrümün varı:

Hemân var ol da tek dünyâda sen ey Öömrümün vârı
Dilersen gönüm aldat Óahd ü peymân boz dil-âzâr ol (G. 317/2)

Özengi parlatmak:

Üzengi parladup çiğnetmede çasduñ yine el-ân (Terbi. 4/VI/2)

Pertev, şiirlerinde genelde sade bir dil kullanmakla beraber bazen tamamıyla halkın kullanımını örnek aldığı şiirlerini görmek de mümkündür:

1. Ey gül tebessüm bilmez misin sen
2. Ey büt tekellüm bilmez misin sen
3. Farz-ı terahhüm bilmez misin sen
4. Raħmuñ mı yoğ inşafuñ mı yoğdur (Ş. 2/I)

Söyleden sensin efendim beni ammâ seni de
Söyleden bir iki peymâne degüldür de nedür (G. 79/2)

Pertev, zaman zaman halk aşıklarının kullandıkları kelime ve kelime guruplarını da şiirlerinde kullanmıştır. Çünkü bu dönemde halk şairleri ile Klâsik şairler birbirlerini daha fazla takip etmiş ve bu iki alanın şiirleri birbirine yaklaştırılmıştır. Dolayısıyla halk

şiiirinde Klâsik şiiirin izleri çoğalmakla beraber Klâsik şiiirde de halk şiiirinin etkileri daha çok görülmeye başlanmıştır. “çakır göz” ve “kapmak” fiili halk şiiirinden alınma kullanımlardır:

Hansı çağır gözlerüñ kimi kapardı göñlümi (Tah. 16/II/2)

Sakız adasının halkını anlattığı bir kıt’asında ise tamamıyla bir halk delikanlısının ifadeleri kendisini göstermektedir.

1. Ülfet demi Óuşşāka Saķız kızlarınıñ āh
2. Rūmāne edālar ile çār mūynesi vardur
3. Bir dāne ķurı ķara ķarı yokdur içinde
4. Ammā nice şimjñ-ten ü bārbūnyesi vardur (K. 17)

Bu soğuklar Kocaķarı sovuğun itdi gūzār
Künc-i tennürda her māde vü her ner ditrer (G. 121/5)

N’ola papas ķarası şeb gibi siyāh olsa
Özümde žāhir olur māh-tāb-ı Óālem-i āb (G. 31/10)

Bire žālim ne āfet olmışsun (G. 389/1b)

2. 5. Etkilendiği ve Etkilediği Şairler

Mevlānā Celāleddin-i Rumī, en çok tanınan ve etkisinde kalınan şahsiyetlerden biridir. Dünya onu ilim adamı, sanatçı, düşünür, din büyüğü, tarikat piri ve insansever olarak tanımaktadır. Böyle şahsiyetlerin o kadar çok özelliği vardır ki her dönem için yeni, herkes için farklı olabilmektedirler. Hz. Mevlānā da birçok özelliğiyle hem İslām hem de diğer dinlere mensup toplumların tanıdığı ve ilham aldığı bir şahsiyettir. Türk edebiyatında da en çok tanınan, sevilen ve etkilenilen şairlerden biridir.

Pertev, Mevlānā’ya o kadar büyük sevgi ve saygı duymaktadır ki adeta ondan bir peygamber gibi şefaet bekleyip, dua etmektedir. Onu bir şair olmaktan öte insanlığı aydınlatan bir irfan güneşi olarak görmektedir. İnsan-ı kamil mertebesine ulaşmış bir kişi olarak gördüğü Mevlānā’yı can u gönülden sevmekte ve ondan inayet beklediğini söylemektedir. Mevlānā’yı sevmesindeki en büyük etkenlerden birisi hiç şüphesiz

hocası Neş'et'tir. Çünkü Neş'et de Mevlânâ'yı son derece sevmektedir Neş'et aynı zamanda Mevlevîliğe de intisap etmiştir.

Pertev, Mevlânâ sevgisinin sadece kendisinin değil, bütün Anadolu sahasının kalem erbabına yol gösterdiğini belirterek bu sevginin, sürekli artarak devam edeceğinden şüphesi yoktur. Gerçekten Mevlânâ sevgisi, bir silsile halinde nesilden nesile Pertev'e kadar ulaştığı gibi günümüze de aynı şekilde gelmiş ve bundan böyle de artarak devam edecektir. Pertev, iki gazeliyle övdüğü Mevlânâ'nın etkisinde kaldığını, birçok şiirinde hissettirmektedir:

Eyâ kerîm ü keremver Cenâb-ı Mevlânâ
 Eyâ fakîrlerüñ dest-gîri sultânâ
 ... (G. 1/1)
 Sultân-ı keremversin yâ Hâzret-i Mevlânâ
 Sen bir ulu serversin yâ Hâzret-i Mevlânâ
 ... (G. 2/1)

Hoca Neş'et, Pertev'in edebî şahsiyetinin oluşmasında çok önemli bir yere sahiptir. Hocasına sonsuz saygı ve sevgiyle bağlı olan Pertev, onun yönlendirmeleriyle şiir vadisindeki yerini bulmuştur. Neş'et'in derslerinde verdiği edebî zevk -özellikle başarılı öğrencilerine yazdığı mahlas-nâmelerdeki nasihatleri- öğrencilerinin edebî şahsiyetlerinin oluşmasında oldukça etkili olmuştur. Bu yüzden öğrencileri, Neş'et'in bu yanıyla ilgili çok sayıda şiir söylemişlerdir. Sadece Pertev değil, bütün öğrencileri Neş'et'e o kadar bağlıdır ki onu en yüce vasıflarla anmış ve anlatmışlardır. "anma" kelimesini bilinçli olarak kullandığımızı belirtmemiz gerekir. Çünkü Neş'et'in öğrencisi olmuş her şahsın, ölümünden sonra da aynı saygı ve tazimle onu andığını biliyoruz. Ancak öğrencileri içinde hocasını en çok seven, öven ve bilen Pertevdir, dersek yanlış olmaz. Pertev, hocasının, Allah'ın ahlakıyla ahlaklandığını, peygamber yaratılışlı olduğunu, bütün dünyaya bir baba şefkatiyle baktığını, güzel ahlakıyla eşsiz ve benzersiz olduğunu, Hz. İsa'yı andırıldığını söyleyerek onu, çok yüce bir yere oturtmuş ve sonsuza dek huzur içinde yaşaması için dua etmiştir:

...
 Hâzret-i Neş'et-i peyâm-ber-hûy
 Kârı ebnâ-yı dehre babalık

Hulķunuñ yok nażır ü hem-tāsı
Allah Allah nedür bu yek-tālık

Hulķ-ı Bārī ile tahalluķ idüp
İtseñ ednālık eyler aÓlālık

Nice dil-mürdeyi ider ihyā
Nutķ-ı pākindedür Mesihālık

Devlet ü Öömrini füzün itsün
Tā dem-i haşr Hāzret-i Hālık (G. 286)

Hz. Mevlânâ'nın engin sevgisinin pırılıtlarını çevresinden eksik etmeyen Neş'et, bu sayede olabildiğince sevilmiş ve çevresi; bir nur etrafında sürekli dönen ve çoğalan pervaneler misali yanıp yanıp bu ışığın daha fazla parlaklaşmasına ve bu alevin daha da harlanmasına sebep olmuşlardır. Mevlânâ'yı çok seven Neş'et, böylece onu öğrencilerine de sevdirmeyi başarmıştır. Pertev'in Mevlânâ'yı öven iki gazelinin olduğunu belirtmiştik. Döneminin en iyi Mesnevi okutan ve anlatanı olarak bilinen Neş'et, ilim ve irfanın öğreticisi olarak da tanınmıştır:

Mesnevî-h`ân-ı zamān h`âce-i Öilm ü Öirfān
YaÓni kim Hāzret-i NeşÓet o peyām-ber-āyın (Teb. 4/7)

Neş'et, öğrencilerine verdiği derslerdeki başarılarından olsa gerek Pertev tarafından; “hocaların hocası, ilim ve irfandaki eşsizliği”yle birlikte sahip olduğu “kerem ve kerametlerle Allah'ın velilerinden sayılmıştır.” Bu yüzden “gönülleri tamir eden, yolundan gidilmesi gereken ve gönüllerde tutulması gereken biri olarak” anılmıştır:

Hudāvend-i maÓārif pişegān Üstād-ı üstādān
Cenāb-ı NeşÓet-i zışān-ı āgeh-dil veliyyu'llāh (T. 3/1/2)

Pertev yıķık gönülleri NeşÓet yapar hemān
Gönlünde tutmaķ ister iseñ öyle zāt tut (G. 40/7)

Bu dünyadaki en yüce makamlardan olan Beytullah'ın Müslümanlar tarafından gördüğü ilginin bir benzerini de, Neş'et'in evi görmektedir. Gelen ve gidenlerin çokluğuyla bilinen bu evin ziyaretçilerinin bolluğunu Beytullah'ından geri kalmadığını belirten Pertev, buraya gelenlerin ve istediklerinin aynen Kabe'deki gibi reddedilmediğini söylemektedir. Herkesi bu güzellikten yararlanması için çağıran Pertev, bu durumu onun eşsiz ve güzel ahlakına bağlamaktadır:

Cenāb-ı Neş'etüñ dergāhı Pertev hūsn-i hūlkundan
Zihām-ı fart-i züvvār ile Beytu'llāhdan qalmaz (G. 201/8)

Cenāb-ı Neş'etüñ dergāhı bābu'llāhdur Pertev
Çü Ka'be anda red yokdur duyan gelsün duyan gelsün
(G. 420/7)

Neş'et, sadece öğrencilerine değil, tanıştığı kimselere, evine gelen misafirlere ve sıkıntısı olan herkese yardım etmiştir. Hatta gayr-ı müslimlere de kapısının açık olduğunu öğrenmekteyiz. Bu özelliklerinden dolayı çok sevilen hocanın, insanların her türlü halini anlayan ve her müşkilini çözen veya çözümlmesine yardımcı olan birisi olarak görüldüğünü söyleyebiliriz:

Hemān Pertev midür ümmīd-h'āh-ı himmet-i üstād
Ümīd-i himmetin kendin bilen ser-cümle nās eyler (G. 192/6)

Hāzret-i Neş'et Üstād-ı cihān sağ olsun
Cümle şāķirdine himmetlü Őināyetlüdür (G. 84/2)

Hādd-ı fehmi kadar āgāh olan ehl-i hāle
Hāzret-i Neş'et Üstādı dil-āgāh bilür (G.77/10)

Hoca Neş'et'in, hiçbir beklentisi olmaksızın kendisine başvuranların yardımına koşması; onu döneminin en önemli yardımseverlerinden biri yapmıştır. Allah rızasından başka bir beklentisi olmayan Neş'et'in bu yönüyle ilgili kaynaklarda bazı anekdotlar da verilmiştir.⁸⁹

⁸⁹ Bk. Muallim Nāci, Osmanlı Şairleri (Hzl. Cemal Kurnaz), KTB Yay., Ank., 1986, s. 78-79.

Ĥazret-i Neş'etüñ Allāh içündür bilürüm
 ÓĀciz ü bî-kes ü bî-çāreye dem-sāzlığı (G. 543/7)

Neş'et'le tanışmak, ona yoldaş olmak, Allah'ın bir lütfu ve hikmeti olarak değerlendirildiği için ona intisab etmek isteyeninin zaten dünyalık ve kötü şeylerden sıyrılarak geldiği belirtilmektedir. Sabah akşam toplananlar, Neş'et'in feyz ve himmetini beklemektedirler:

Bir ıulın iĥyā murād eylese yollar Neş'ete
 Eyler anı hayr-h'āh Allāh bir yüzden dahi (G. 514/9)

Pertevā terbiyet-i Ĥazret-i Üstāda gelen
 Ĥubb-ı ālāyış-i dünyāyı ferāğ ile gelür (G. 82/7)

Cem'olup Óizz-i ĥuzūr-ı ĥazrete şubĥ u mesā
 Vaıkt-ı feyz ü himmet-i Üstād-ı Neş'et beklerüz (G. 229/9)

Neş'et'in övülmeye lâyıık o kadar çok özelliği vardır ki şair bunları peş peşe sıralayarak devam etmektedir. Ancak en çok dikkati çeken tarafı onun hocalık yönüdür. Sürekli olarak anılan üstatlığı onun hak ettiği en önemli payesidir. Başkalarıyla kıyaslanmayacak kadar bilgili ve kültürlü olan Neş'et, ilim ve irfanın gerçek sahibi olarak değerlendirilirken; nice edip ve hatiplerin onun karşısında suskun kaldığı belirtilmektedir. Zaten Neş'et'in lütf kapısından nasibini alanların, hakanlara padişahlara yüz vermediklerini söylenmektedir:

İdemem Ĥazret-i Üstādı esātize şerik
 Ki olınmış aña iıklım-i ma'ārif temlik (Tah. 4/V)

Ĥazret-i Neş'et-i üstād-ı cihānuñ bi'ollāh
 Dergehünde füsahā vü büleğā çāker olur (G.189/8)

Cenāb-ı Neş'etüñ kemter gedāsı bāb-ı lutfunda
 Bulup feyz-i haıııkat Husrev ü Hāıāna nāz eyler (G. 194/12)

Pertev, çok sevdiği ve ömrünün sonuna kadar saygı duyduğu hocasının en iyi takipçisi olduğu için kendi kişisel başarısını hiçbir zaman özgün bir şekilde eserlerine yansıtamamıştır. Asıl eğilimi hikemî ya da âşıkâne edâ olmamakla birlikte belki de Neş’et’in etkisiyle bu edâyla yazılmış çok sayıda şiiri vardır. Hocasıyla aynı yıl içinde vefat eden Pertev’in ölünceye kadar onun yolundan gittiğini, her zaman hocasının her haliyle ilgili olduğunu, hatta onun sağlığıyla da ne kadar yakından ilgilendiğini şiirlerinden öğreniyoruz. Edebiyat dünyasında Pertev kadar hocasına bağlı usta-çırak geleneğini onun kadar iyi sürdürmüş başka kaç kişi var bilinmez. Ancak varsa da Pertev’le hocası arasındaki bu eşsiz bağlılık örneği herhalde en önde gelenlerden olmalıdır:

Şîhât-ı Üstâd ile Pertev fe-hamden şümme hâmd
Gül gibi handân u şādānum ki dünyālar kadar (Teb. 3/1/2)

Hocasının ölümünden sonra; duyduğu üzüntüyü atlatacak kadar uzun bir süre daha yaşamış olsaydı, belki Pertev’le ilgili bugün daha farklı şeyler söyleme durumunda olabilirdik. Ancak bu mümkün olmadığı için Pertev’le ilgili söyleneceklerin onu hakkıyla anlama ve anlatmada bir yönüyle eksik kalacağı kanaatindeyiz.

Döneminin önemli devlet adamlarından biri olmayı başarmış olan Neş’et, aynı başarısını edebî alanda yakalayamamıştır. Muallim Naci, “...*Divanı, lafzî, manevî noksanlar mecmuasıdır denilebilir.*” şeklindeki ifadelerle onu şair olarak hiç beğenmez ama aynı eserinde Neş’et’in nasıl iyi bir hoca olduğunu “...*Hoca Neş’et iyi bir şair veya edip olamamakla beraber iyi bir üstat olabilmıştır. Bu da büyük bir şereftir. Kalem erbabını çoğaltmağa çalıştığı için, Osmanlıların daima kendisinin minnettarı olması lâzım gelir. Açıkgozlük sayılacak hususlardandır ki talebeleri arasında kendisinin edebî iktidarını hakkıyla takdir edenler, yani edebiyatça öyle fevkalade bir zat olmadığını bilenler bulunduğu halde kendini beğenmişlik tesiriyle aleyhinde söz söyleyen olmazdı. Bilakis, daima tam bir saygı ile övgüde bulunurlardı. Burasının dikkat çekici olması tabiidir. Çünkü mühim bir ahlak dersidir*”.⁹⁰ sözleriyle ısrarla vurgulamıştır. Geleneğin etkin bir savunucusu olan Neş’et’in üstat kabul ettiği Dâye-zâde Cûdî’den aldıklarıyla öğrencilerine verdikleri birbiriyle uyuşmaktadır. O, ‘nesillerin ruhu’ndan süzülüp gelen birikimin insanları hedefledikleri yere götüreceğinden şüphe etmemiştir; bu inançla

⁹⁰ Muallim Nâci, age., s. 78.

yaptığı yönlendirmelerin boşa gitmediğini de edebiyat tarihi ispatlamıştır. Nitekim öğrencilerinden Beylikçi İzzet, Şeyh Gâlib ve Pertev gibi isimler onun emeklerinin boşa gitmediğini gösteren önemli şahsiyetlerdir. Neş’et’in yetiştirdiği öğrencilerin kişisel gayretleri ve yetenekleri çok önemli olmakla birlikte şiirlerinde etkisinin açıkça bulunduğu pek çok şairden biri olan Şeyh Gâlib ile ilgili olarak Büyük Türk Edebiyatı Tarihi’nde: *“Bazı mısrağları ‘Hüsn ü Aşk’ın meşhur mısrağlarını müjdeler gibi görünüyor. Bu çeşit mısrağları bol bol ihtiva eden birkaç muhlisname okunup da sıra Şeyh Gâlib için yazdığına gelince mesele aydınlanıyor. Adını hocası Neş’et’den alan büyük Gâlib’in üslup ve edâda da ne derin tesiri ondan aldığı bugüne kadar kitaplarımızda zikredilmeyişi gariptir. Zira Neş’et’in bu mısrağları üslup ve edâda olduğu gibi duyuş ve düşünüş tarzında ve hayallerindeki orijinal serbestlik yolunda da Gâlib’e esaslı örnek olmuştur. Bu da kafi değil; bu mısrağlar divan şiirinin hakikî pırlantalarındandır ve Gâlib’ten evvel yenidirler. Bu şairde göze çarpan bir nezahat da var. Bu bakımdan da Gâlib’in hocasıdır.”* diyen, Vasfi Mahir Kocatürk gibi Pertev de hocasını yere göğe sığdıramamaktadır. Ancak Gâlib’in Neş’et’ten etkilendiğinden daha fazla etkilendiğini bildiğimiz Pertev, Neş’et’in ve mahfilinin etkisinden hiçbir zaman kurtulamayıp Gâlib gibi kendisinden beklenen başarıyı gösterememiştir.

Neş’et’i en iyi anlayan öğrencilerinden biri olan Pertev, geleneğe uyarak - kendince- önemli görevler yapmıştır. O da hocasının tavsiyelerini kendi öğrencilerine aynı yollarla yani mahlas-nâmeler yazarak iletmiştir. Pertev, öğrencisi Nâyâb için yazdığı mahlas-nâmedeki tavsiyeleri, Hocası Neş’et’in tavsiyelerini hatırlatmaktadır: *“Bir iki nasihat edeyim ki bunlar kulağına küpe olsun. Güzel ve akıcı sözlerinin, dostlar(şiirden anlayanlar) tarafından atasözleri gibi beğenilmesini istiyorsan; sonradan utanacağın sözleri söyleme. Sanatlı ve güzel söylenmiş sözler, gizliliği kesin olması gereken anlama örtüdür. Şiirlerinde sadece şarap ile kebab yani; zevk ve eğlenceyi anlatma; coşkun gönüllere dert ve elem de lazımdır. Senin şiir denizindeki mazmun incisi derinliklerde kaybolmasın, sözü anlamak isteyenler bunun için girdaba düşmesin. Senin akıcı ve güzel şiirlerini okuyanlar, susamış yüreklere su serpti desinler. İlim ve kültür dağındaki sözlerin Musa’nın sözleri gibi olsun; hüner öğreticisi olan bir kalem için tutulacak doğru yol ancak budur”:*

...

Bir iki pend ideyüm var dür-i mengüş eyle

Ki ide đarb-ı meşel nazm-ı selîşüñ aħbâb

Lafz-ı rengindür ebkâr-ı ma'âniye nişâb
Söyleme ol sözi kim eyleyesin soñra hicâb

Dil-i pür-neş'ede süzişle hâre't lâzım
Yalnız söyleme şi'öründe şarâb ile kebâb

Bahr-ı nazmuñda Ôamiğ olmaya dürr-i mazmün
Ya'Öni gavvâs-ı suhan fehme olur çün gird-âb

Oğuyan şi'Ör-i selisün diye hoş âb-ı revân
Gele dil-teşne-i mahmûra güvârâ çün âb

Suhan-ı Fûr-ı ma'ârifte Kelimâne ola
Çüb-ı kilk-i hüner-âmûza budur râh-i şavâb

...

(Mah. 3)

Pertev, hocasının çok iyi bir edip olduğunu belirterek onun sözlerinin cevher değerinde ve arş-ı alâya asılacak kadar kıymetli ve hikmetlerle dolu olduğunu söyler. Onun işinin ve gücünün iyilik olduğunu söyleyerek yine hocasını övmeye devam etmiştir. Bu övgülerle yücelttiği Neş'et'in bir öğrencisi olarak dolaylı da olsa kendini de övmüştür:

Bir güherdür suhan-ı Hâzret-i Üstâd-ı Cihân
Ki sezâ itseler âvîze-i Ôarş-ı Rahmân
Didi manžümesine bunu idüp silk ü beyân

...

(Tah. 3/VIII)

Pertevâ Hâzret-i Üstâd o veliyyü'n-ni'Ömet
Kârı ser-cümle kerem cümle kelâmı hîkmet
Bağ me'âlinde bu beytüñ ne dir eyle diğğât

...

(Tah. 3/IX)

Hiçbir zaman aşırı derecede kendini övme ve beğenme aldatmacasına düşmediğini söyleyen Pertev, çoğunlukla hocasıyla beraber överek, fahiye konusunda kendini mazur göstermeyi başarmıştır. Ancak Ruhî'nin bir gazelini tahmis ettiği bendinde:

Övgü ve övünmeyi hak ettiğini bilmekle beraber, bildiklerine binaen bunu yapmaması gerektiğini de belirtir. Çünkü her şöhretin içinde bir felaketin olduğunu bilmektedir:

Ĥazret-i Neş'et-i Üstâddan aldum destür
Faır ideydüm yeri var idi olurdu ma'Özür
Şafâ-i dilde bu beyt olmamış olsa mestür

Cürmüne mu'Öterif ol tab'Öına olma mağrür
Ki şifâ-hâne-i hikmetde saqım isterler (Tah. 20/XII)

Olmış tatalum bedr-i ruhuñ gün gibi meşhür
Her şöhretüñ ey mehveşüm âfet var içinde (G. 454/3)

Kendi edebî varlığını ve söz söyleme imkânını hocasına borçlu olduğunu belirten Pertev, onun büyük yardım ve desteğini görerek şiir söyleme imkânı bulduğunu ve artık kendisinin de şiir alanında bir yerinin olduğunu belirtmektedir:

Teveccüh-i dil-i Üstâddan alup Pertev
Baña bu feyz-i suhan andan iktisâb iledür (G. 153/5)

Ĥazret-i Neş'Öet-i âgâh-dil ü zî-şānuñ
Pertev-i himmet-i vālāsına oldum mažhar (G. 198/6)

Feyz-yāb-ı suhan-ı Ĥazret-i Neş'Öet olalı
Şimdi Pertev dahi haddince suhandānlık ider (G. 91/6)

Cenāb-ı Neş'Öetüñ eksikligin göstermesün Rabbim
Ki Pertev sāyesinde Öizz ü şān u nām buldum ben (G. 418/7)

Hocasına bu kadar içten bağlı olan Pertev, onu ziyaret eden herkesin bu yüksek derecedeki şahsiyeti hakkıyla anlayıp değerlendiremeyeceğini, “pervanelerin güneş ışığına aşına olmadıklarını” örnek göstererek anlatmaya çalışır:

Rütbe-i Üstâdı her zā'Öir kemā-hi añlamaz
Nür-ı mihr-i āsmān pervāneye biğānedür (G. 104/13)

Pertev, dünyayı kayda almamakla birlikte onu bütünüyle de önemsiz görmemektedir. Bununla beraber bütün güzel özelliklerini sıraladığı hocası Neş'et'in ölümüne düştüğü tarihte, artık bu alemin yerle bir olması gerektiğini söylemekten

kendini alamamıştır. Çok duygusal olduğunu anladığımız Pertev'in yine çok sevdiği hocası için yazdığı belki de son şiiri bu tarihidir:

Tārīh-i Vefāt-ı H̄āce-i Cihān Kerāmetlü Neş'et Efendi

1. Hazret-i āhund-ı zı-şān-ı reşādet-iķtirān
 ŐĀlem-i Öilm-i ledün Neş'et Süleymān-ı zamān

2. Olmağın merküz tabö-ı pākı ahlāk-ı nebī
 Cümleye eltāfı mebzül idi her vaķt u her ān

...

(T. 34)

Neş'et'ten başka şairlerin de Pertev'in edebî şahsiyetinin oluşmasında rolü olduğunu söyleyebiliriz. Sadece Çağatay edebiyatının değil, bütün Türk edebiyatının ve yaşadığı dönemin dünya edebiyatçıları arasında önemli bir yere sahip olduğunu bildiğimiz **Ali Şir Nevâî**, Çağatay sahası Türk dili ve edebiyatının gelişmesinde öncü rolüyle tanınmaktadır. Ali Şir Nevâî⁹¹ şiirdeki yetenek ve başarısı ile Türk dil ve kültürünün en büyük simalarından biridir..⁹² Osmanlı sahasında pek çok şair, Çağatayca şiir yazarak adeta bir gelenek oluşturmuşlardır.⁹³ Türk dünyasının her yerinde -özellikle

⁹¹ Hasibe Mazıoğlu, Nevâî için "Türk edebiyatının bütün Türk ülkelerinde tanınmış olan iki ünlü şairinden birisi Nevâî, ötekisi ise Fuzûlî'dir" demektedir. Fuzûlî Üzerine Makaleler, TDK Yay., Ank., 1997, s. 225.

⁹² Ahmet Caferoğlu, age., s. 220.

⁹³ "Nevâî'nin ilk araştırmacılarından bulunan M. Belin, Nevâî'nin büyük bir gayretle işlediği Türk diline gerçek hakkını kazandırmakla ister istemez Türk milliyetçiliğinin de temelini atmış bulunduğunu açık bir şekilde ifade etmiştir."⁹³ Bilinçli ve başarılı bir şair olarak "Bütün hayatını şuurlu bir surette Türk diline ve kültürüne hasr eden Ali Şir, yürüttüğü davanın semerelerini görmediyse, ölümünden sonra binlerce kilometreden, İran'dan Türkiye'den, Azerbaycan'dan, Suriye'den, Hindistan'dan, Herat'tan akın eden yüzlerce şakirdi, onun kurduğu edebiyat mektebini ve edebî Çağatay şivesini, Türklüğün her bir köşesine kadar götürdüler. Osmanlı edebiyatının Ahmed-i Dai, Karamanlı Nizami, Bahti, Amri, Dukakin-zāde Ahmet, Zaiñi, Fuzûlî, Katibi mahlaslı Seydi Ali Reis, Nedim-i Kadim, Fasih Ahmet Dede, Nedim, Şeyh Gālib, Muvakkıt-zāde M. Pertev, Benli-zāde M. İzzet, Refii Amidi gibi şairleri Çağatayca şiirler yazmağa başladılar. Bu şiirler Çağatay edebiyatının ve Ali Şir Nevâî'nin Osmanlı edebiyatı üzerindeki tesirinin başlıca örnekleridir. Bk. Osman F. Sertkaya, "Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri I", TDED., XVIII, 1970, s. 132-138; ayrıca Osman F. Sertkaya, "Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri II", TDED., XIX, 1971, s. 171-184. Pertev'in tahmisi bu makalede s. 179-181 arasındadır; Osman F. Sertkaya, "Osmanlı

de Osmanlı devletinde- Çağatayca şiir söylenecek kadar güçlü bir edebî birikimin oluşması ve yaklaşık üç-dört yüzyıllık bir millî mirasın devam ettirilmesi son derece önemlidir. Bunun tesadüfi olduğunu söylemek de mümkün değildir. İşte bu edebî birikim ve millî kültür bilincinin devam etmesi ve ettirilmesine katkıda bulunanlardan biri de Pertev'dir. Arkadaşı İzzet'in Çağatayca yazdığı bir gazelini tahmis eden Pertev'in edebî şahsiyetinin oluşmasında etkili olan şahısları tanımak, sanatının beslendiği kaynakların nerelere dayandığını bilmek ve bu kaynakların zenginliğini görmek, onu daha iyi tanımak açısından önemlidir. Bu nedenle Pertev'in Çağatayca yaptığı tahmisi, onun dil ve edebî kültür birikimini göstermesi açısından önemli buluyoruz:

Tahmîs-i gazel-i Çağatayî Öİzzet Beg

I

1. Aytñız kim tilbe boldum ayru tüşkacda hemân
2. Bezmārā çün bolmağay yārimnı itmay mu fiğân
3. Minge qan yığlap közüm Ceyhün bilā turtı amân
4. Uç tolı bir yahşırāq sāki ki hālîmtur yaman
5. Tapşurur mîñ kökke efgân yırlabanuñ el amân

...

(Tah. 18)

Pertev'in edebî şahsiyetinin oluşmasında hocası Neş'et'ten sonra yine Neş'et'in başka bir öğrencisi olan **Beylikçi İzzet**'in de önemli yeri vardır. Pertev'in, divanında en çok söz konusu ettiği şahsiyetlerden biri İzzet olmuştur. İzzet, Pertev'in sadece edebî şahsiyetine değil bütün hayatına yön vermesinde büyük etkileri olmuş birisidir. Bilindiği üzere Beylikçi İzzet de, Hoca Neş'et mahfiline dahil olmuş ve bu mahfilin önemli temsilcileri arasına girmiştir. Pertev'in divanına yazdığı bir nevi takrizde kendisinin de 1793 yılında Neş'et'e intisab ettiğini belirtmiştir: "...*Mehmed Öİzzet dañi biñ iki yüz yedi senesinde Öatabe-i Öaliyye-i Hāzret-i Üstāda cebhesā olup...*"⁹⁴ Pertev ise İzzet'i övdüğü bir tarihinde Neş'et'in İzzet'i manevi oğul edindiğini söylemektedir:

O zātdur veled-i maÖnevî-i ehlü'llāh

Ki zātını oğul idindi Hāzret-i Neş'et (T. 17/3)

Şairlerinin Çağatayca Şiirleri III, Uygur Harfleri ile Yazılmış Bazı Manzum Parçalar I', TDED., XX, 1972, s. 157-184.

⁹⁴ Muvakkit-zāde Mehmed Pertev, agn., satır: 53-56.

Pertev'in, hocası Neş'et'in şiirlerini tertipleyip bastırılmasını sağladığı gibi, İzzet de Pertev'in şiirlerini aynı şekilde tertipleyip, basılmasını sağlamıştır. İzzet, bu tavrıyla Neş'et mahfili içinde Pertev'in önemli bir yere sahip olduğunu göstermiş ve Pertev'in başlattığı ahlakî ve edebî bir geleneğin devam etmesini istemiştir.⁹⁵ Pertev, bir gazelinde; şiir söylemekten maksadın sonunda bir divan oluşturmak olduğunu belirtmiştir:

Söylemekden Pertev eşŐarı muhayyel sâde-rū
Baödehu cemö eyleyüp tertīb-i dıvāndur ğarāz (G. 264/6)

İzzet de bu mesajı doğru anlayıp onun isteğini gerçekleştirmiştir. İzzet'in yaptığına çok memnun olan Pertev, minnet ve şükran dolu bir kıt'a ile bu durumu belirtmiştir:

1. Çok mıdur nażmum eger pertevlenüp Őİzzet bula
Himmet-i Őİzzet Beg ile buldı Pertev çün niżām

2. Şarf idüp nağd-ı himem yazdurdı tertīb eyledi
Kalmadı eşŐarum evrāk üzre nāķıs nā-tamām

3. Eyleye her işrini tanżim anuñ daħi Hudā
Ĥamdu'li'llāh buldı dıvānum duŐasıyla hitām

...

(K. 19)

Divanının oluşturulması üzerine memnuniyetini belirten Pertev, bu özgüvenle kendini daha rahat övmeye başladığı şiirini söylemiştir:

1. Perr-i nażmum ile menzil-res-i iŐcāz oldum
N'ola yüksekden uçarsam yüce pervāz oldum

2. Şaştına düşmek ile mısraö-ı ber-cestelerüm
BāŐiş-i zaħm-ı dil-i çarħ-ı çep-endāz oldum

⁹⁵ E. J. W. Gibb'in, Osmanlı Şiir Tarihi'nde: "Anlatıldığına göre İzzet Bey, şiirlerini bir Divan halinde güzelce tertip etmiş olarak Pertev Efendi'ye getirip gösterince Hz. Peygamber'in yaptığı gibi üzerindeki cübbesini çıkarmış ve İzzet'in omzuna atmıştır." bilgisi vardır. Bu da gösteriyor ki Neş'et, Pertev ve İzzet arasında güzel bir gelenek vardır. C. 4, s. 415.

3. Hüsni matla^Ölarımuñ şiti Şifâhâna gidüp
Çoğ kemâl ehline ben sürme-i âvâz oldum

...

(Dibace/Nazm 3)

Aynı şekilde arkadaşını da överek başladığı tarihinde şiirlerinin kıymetini takdir ederek tertibine katkıda bulunan İzzet'i hamse sahipleri olan Nizâmî ve Hüsrev'le eşdeğer bir şair olarak gördüğünü belirtmiştir:

1. Dürr-i tâc-ı kemâl-i ^Öİzzet Beg
Kişver-i nazm u neşre Hüsrevdür

2. Hamse şâhibleriyle pençeleşür
Çün Nižâmî vü hem çü Hüsrevdür

...

(Dibace /T. 4)

İzzet, bu tavrını Pertev'den herhangi bir maddî çıkar ya da benzer bir beklentisi olmaksızın gerçekleştirmiştir. Nitekim İzzet'in mevki ve makam bakımından sürekli Pertev'den daha ileride olduğu bilinmektedir. İzzet de Pertev'in divanının tamamlanmasına bir tarih düşmüştür:

Tārîh-i Tertîb-i Dîvân

1. Buldı dîvân-ı Cenâb-ı Pertev
Feyz-i üstâd ile zîb ü zînet
2. Kilk-i ^Öİzzet dañi tebrik iderek
Şebt-i târihe idince niyyet
3. Medd ile ism-i Celâl imdâdı
İrişüp oldı medâr-ı kuvvet
4. Didüm ol demde mücevher târih
Pertev-i lem^Öa-i mihr-i Neşoet

(Dibace /T. 1)

İzzet, en az Pertev kadar Hoca Neş'et'i sevmiş ve beğenmiş olmalı ki onu bir tarikat şeyhi gibi görmüştür. Bir gazelinde; Neş'et'in öğrencileri olarak, *Neş'etlik* diye bir yol tuttuklarını, kendilerini mürid, Neş'et'in de şeyhleri olduğunu yazmıştır:

Biz neş'oe-i Hüdāyı bulan Neş'etilerüz
Belki cihāna neş'oe olan Neş'etilerüz

Gird-āb-ı sāhīl oldı bize nā-ḥudā rızā
Fülk-i ümīdi ḳa'ra şalan Neş'etilerüz⁹⁶

...

İzzet, Neş'et'in “*Ḳalem ber-levh-i nāmem in-çünin be'nvişt ney ez-nev / Kühen şākird-i üstād-ı maḥabbet Neş'etî Pertev*”⁹⁷ beytini, “sağ el parmağının yüzüğünün kaşına yazmış, gökteki olgunluk güneşinin parıltısı, fazilet ufkunun ayı, söylediği sözlerin anlamını bilerek söyleyen, hüner sahiplerinin şeref duyduğu, marifet ilminin parlayan şah-beyti, benzerinin olmadığı fazilet divançesinin mısrası ve marifet dersinde halka kurmuşların en yücesi Seyyid Muhammed Pertev Hazretleri”, ifadeleriyle Pertev'in kendince değerini ifade eden övgü dolu sözler de söylemiştir: “...*beytini naḳş-ı nigîn dest-i yemîn iden pertev-i hürşid-i sipihr-i kemāl nūr-ı māh-ı ufḳ-ı efdāl āb-rüy-ı hünermendān ser-āmed kerde suhan-sencān şeh-beyt-i ḳaşıde-i ḡurre-yi ma'Ṯrifet mısırā' -ı mümteni'ü'l-naẓir-i divānçe-i fazilet ḥalka-i ders-i ma'Ṯārifüñ ser-bülendi Seyyid Muḥammed Pertev Efendi Ḥāzretleri...*”⁹⁸

İzzet Bey, Hoca Neş'et tarafından taltif edilmiş bir öğrencisidir. Nitekim bu iltifatların en belirginini ona yazdığı mahlas-nâmenin yazdıkları içerisinde en uzun mahlas-nâme oluşu ve içindeki sitayişkâr ifadeleridir. Pertev de İzzet'in kişiliği ve şairlik yeteneğini fark etmiş ve onu sürekli övmüştür:⁹⁹

⁹⁶ Fatma Meliha Şen, Beylikçi İzzet Bey Divanı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) İ. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü 1995.

⁹⁷ Muvakkit-zâde Mehmed Pertev, agn., satır: 24-25.

⁹⁸ Muvakkit-zâde Mehmed Pertev, agn., satır: 25-30.

⁹⁹ İzzet'in genç yaşta öldürülmesi, dönemin şiiri için önemli bir kayıp olarak değerlendirilmiştir. Muallim Naci gibi az beğenir ve Hoca Neş'et hakkındaki görüşleri de ortada olan birinin, İzzet Bey hakkında söyledikleri övücü sözleri, son derece önemlidir: “Az vakit içinde şiir ve inşa ile şöhret bulmuş idi. Henüz genç iken vefat etmeyeydi -tabiatının kuvvetine nazaran- asrının pek parlak bir şairi olurdu.” Bk. Muallim Nâci, age., s.179.

Ser-efrâz-ı gürûh-ı şâ'îr u münşîdür Özzet Beg
Ki âsârı gibi ne şî'Ör ü ne inşâda gördüm ben

Midâd-ı hâmesi biñ nüktesiz bir noқта vaz'Ö itmez
Sevâd-ı lafzınıñ âsârını ma'Önâda gördüm ben (G. 119/8,9)

Neş'et mahfili içinde öncülüğünü Pertev'in yaptığı o döneme kadar benzer örneklerine pek rastlanmayan bir edebî yenilik görmekteyiz. Neş'et'in verdiği edebî ahlak ve samimîyet bağlarıyla birbirine bağlanan öğrencileri, şiirde "tarz-ı müşterek" dedikleri bazen ikili bazen üçlü hatta daha fazla şairin müştereken söyledikleri bir tarz geliştirmişlerdir.¹⁰⁰ Aşağıdaki gazeli, Pertev, İzzet ve Âmir birlikte yazmışlardır:

Olur muvâfık-ı şürb-i şarâb-ı Öâlem-i âb
Görülse âb-ı şafâdur serâb-ı Öâlem-i âb¹⁰¹

...

(G. 14)

İzzet Bey, şuhane edâyı başarılı bir şekilde şiirlerine sindirmekle beraber Klâsik şiirimizin hemen hemen hiçbir şairi tarafından unutulmayan büyük ustası **Fuzûlî**'yi ve onun âşıkâne edâsını da şiirlerinde işlemiştir.¹⁰² İzzet Bey'in, Pertev'in Fuzûlîyâne¹⁰³

¹⁰⁰ Müşterek yazılmış olmakla birlikte daha dikkat çekici bir tarz da "nev-âyin" dedikleridir. Şairin bir gazeli başka biri tarafından tahmis edildikten sonra tekrar aynı şair bu tahmisi muaşşer(onlu) yapmaktadır.

¹⁰¹ Burada şöyle bir düşüncenin de belirtilmesinde yarar görmekteyiz: Her ne kadar verilen gazelin son beytinde Pertev'le birlikte İzzet ve Âmir'in adlarının zikredilmesi bu gazeli Pertev'in tek başına yazıp İzzet ve Âmir'in adlarını anarak onların da kendisi kadar iyi şiirler yazabileceğini aynı zamanda kendisinin de onlar kadar iyi bir şair olduğunu kastetmiş de olabilir.

¹⁰² Gerçekten Fuzûlî kendisinden sonraki şairleri en çok etkileyenlerin başında gelmektedir. Klâsik şiirimizin önemli özelliklerinden biri de çok uzun bir sürece yayılmasına rağmen zaman olarak birbirine en uzak olanların bile birbirleriyle olan etkileşimini ortaya koyabiliyor olmasıdır. Aynı zamanda bu şiirimizin bir sürekliliğinin olduğunu göstermesi bakımından da son derece önemlidir. Bu noktada şairlerimizin baş vurdukları bir beğenme, sevme ve bizce daha da önemlisi öncelilere bir kadirşinaslık gösterme örneği olan nazircilik geleneği vardır. Bu nedenle anılmak istenen her şaire bu yolla bir şiir yazma imkanı doğmuştur.

¹⁰³ 'Fuzûlîyâne'den kastın âşıkâne edâ olduğunu Pertev'in gazellerinden ve verilen başlıklardan anlıyoruz.

"Muhammes-i ÖĀşıkâne" (1. Muhammesin aparata çekilmiş başlığı)

Gazel-i ÖĀşıkâne böyle gerek

Söyleyiş yana yana böyle gerek (G. 288/1)

diye adlandırdığı âşıkâne edâyla yazılmış iki gazelini tahmis ederek hem arkadaşı İzzet'i hem de Fuzûlî'yi yüceltme yoluna gitmiştir. Pertev'in, İzzet'in bu gazellerini tercih edişinde Fuzûlî'ye olan özel bir sevgisinin olduğunu sezmemek mümkün değildir:

Tahmîs-i gazel-i Fuzûlîyâne Óİzzet Beg

I

1. Hânsı servûñ ihtizâzı nâz u refâtârınca bar
2. Hânsı şimşâduñ kaç-ı bâlâsı miğdârınca bar
3. Hânsı tûtî nutķ-ı şekker-bahşı güftârınca bar
4. Hânsı gülzârın güli gül-bergi ruhsârınca bar
5. Hânsı gülşen goncası laÓl-i şeker-bârınca bar

...

(Tah. 16)

Bu Dañi Fuzûlîyâne Tahmîs-i gazel-i Óİzzet Beg

I

1. Meni kim derde giriftâr bilüpdür bilürem
2. Bildigüñ itmenem inkâr bilüpdür bilürem
3. İtme lâzım mı yâ tekrâr bilüpdür bilürem
4. Özine Óaşķımı dil-dâr bilüpdür bilürem
5. Dil-i zârumda ne kim var bilüpdür bilürem

...

(Tah. 17)

Fuzûlî'nin etkisinde kaldığını bildiğimiz¹⁰⁴ 16. yüzyılın bir başka önemli şairi de Ruhî-i Bağdadî'dir. *Ruhî-i Bağdadî*, dönemin önemli bir kültür merkezi olan Bağdat'ta doğmakla birlikte bütün Osmanlı sahasını gezmiş, aynı ölçüde bu bölgelerden etkilenmiş ve etkiler bırakmış bir şairdir. Pertev'in de etkisinde kaldığını bildiğimiz Ruhî-i Bağdadî, kendisinden sonrakileri büyük ölçüde hiciv yollu yazdığı meşhur terkib-bendiyle etkilemiştir. O'nun sosyal içerikli şiirleri olmakla birlikte, tasavvufun

¹⁰⁴ Mine Mengi, Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Akçağ Yay., Ank.,1997, s.164.

etkisiyle yazılmış şiirlerinden oluşan bir divanı vardır.¹⁰⁵ Pertev de, bu şairin tasavvufi esasları konu aldığı bir gazelini tahmis ederek, beğendiğini göstermiştir:

Tahmîş-i Ğazel-i Rûhî-i Bağdadî Revveha'llāhu rûhahu

I

1. Rûz-ı mahşerde ne nâ-kes ne kerîm isterler
2. Ne saĥâyâ ne Óatâyâ-yı Óamîm isterler
3. Anda ne gevher ü ne dürr-i yetîm isterler
4. Şanma ey h`âce ki senden zer ü şîm isterler
5. “ , ı Üë Ó Öİë”da ħalbi selîm isterler

...

(Tah. 20)

Pertev'in divanını oluşturan şiirlerin çoğunu gazeller oluşturmaktadır. Çoğu Klâsik şair gibi o da en büyük ilgiyi gazellere göstermiştir. Klâsik şiirimizin gazel ustaları olan *Bâkî* ve *Yahyâ*'nın adlarını anarak onları beğendiğini söyleyen Pertev, Nef'î'nin bir gazelini tahmis ettiği şiirinde onların etkisinde kaldığını da belirtmektedir:

1. Pertevem her matlaÓumdur ğurre-i ğarrâ gibi
2. MaÓni-i naĥmum toĝar mihr-i cihân-ârâ gibi
3. Söylerüm tarz-ı ğazelde Bâkî vü Yahyâ gibi
4. Nutĝa gelsem Nef'î-i muÓciz-dem-i Óİsâ gibi
5. Beyt-i maÓmür-ı maÓânî ĥân mânumdur benüm

...

(Tah. 21/XXXIX)

Pertev'in bazı şiirleri rindâne edâyıla söylenmiş güzel örneklerdir. Bu şiirlerinde; Bâkî ve Yahyâ gibi ustaların etkisini görmek mümkündür:

1. Nev-bahâruñ feyzi virdükde tarâvet yerlere
2. Mey ayaĝdaş olıcaĝ ğülşende meh-peykerlere

¹⁰⁵ E. J. W. Gibb, age., C. 4, s. 139.

3. Neş'oe-bahş olmağda şarf-ı himmet eyler serlere
 4. Baş eğer nev-rüzda sâkı hele sâğarlara
 5. Her zamân olmazsa da mîñā-yı ser-keş bil ki rām
1. Gün togar rinde irişdükde bahār ğam-ı nevā
 2. Leyle-i nev-rūzı ihyā itmemek olmaz revā
 3. Nergis-i çeşmūñ gibi peymāne döndür sâkıyā
4. Biz de şeb-būy-ı kadehle idelüm gice şafā
 5. Şebde kıldı ğonca nev-rūz-ı taŖtîr-i meşām (Tah. 24/V-VI)

Zaman zaman rindâne edâyla söylediği şiirlerine de dikkat çekmektedir:

1. Zūr-ı neş'oe her ne rütbe itse de şarf-ı tūvān
 2. Şadmesinden ben ayağ-ı Ŗişretūñ düşmem hemān
 3. Eyleyem mi tarz-ı rindānem saña bir bir beyān
- ... (Tah. 25)

Divanında başka yerde anmadığı bu iki büyük şairin etkisiyle söylenmiş çok sayıda gazellerinin olduğunu görmekteyiz.

Klâsik dönem Türk edebiyatının bir diğer büyük şairi de şüphesiz *Nef'Ŗi*'dir. Nef'Ŗi kasideleriyle ün yapmış en önemli şairimizdir, diyebiliriz.¹⁰⁶ Pertev, kaside yazmama kararlılığıyla birlikte bu büyük şairimizin şiirlerine karşı duyarsız kalamayıp onun bir kasidesini tahmis ederek etkisinde kaldığını açıkça göstermiştir. Genellikle herhangi bir şairin bir gazeli alınıp tahmis edilirken; Pertev, Nef'Ŗi'nin fahiye yollu yazdığı;

Şaf-der-i maŖnā dil-i şāhib-kırānumdur benüm
Tîĝi şemşîr-i cihān-ĝîr-i zebānumdur benüm¹⁰⁷

matlı kasidesini tahmis ederek, dikkat çekici bir yaklaşımda bulunmuştur. Nef'Ŗi, bu kasidesini övücüsü olduğu padişaha sunma gayesiyle yazmış olmasına rağmen kendini

¹⁰⁶ Nef'Ŗi, şiir dilinin sağlamlığıyla ve mübalağalarının etkisiyle hem yaşadığı dönem hem de daha sonraki dönemlerde hep şiir dünyasının gündeminde kalmayı başarmıştır. Hatta Nef'Ŗi gibi büyük şairler, kendilerinden sonraki şairlerden birkaçını değil dönemlerin bütünü etkilemişlerdir.

¹⁰⁷ Bu kaside, Nef'Ŗi Divânı'nda 13. kasidedir. Bk. Nef'Ŗi Divânı, (Hzl. Metin Akkuş), Akçağ Yay. Ank.1993.

daha çok övdüğü için Pertev de bu övgülerin etkisiyle olsa gerek kendisiyle ve şiiriyle ilgili en fazla övgüde bulunduğu şiiri, bu tahmisi olmuştur. Nef'î'nin şiirleri öyle bir özellik arz etmektedir ki hangi maksada yönelik olarak yazılmışsa okuyanı mutlaka aynı yönde etkilemektedir. Bu kasidesi de onlardan birisidir.

Daha dikkat çekici bir nokta ise; Pertev'in hiç sözünden çıkmadığı hocası Neş'et'in ısrarla belirttiği bir husus olan “kaside yazmama ve özellikle hicvi kullanmama” yolundaki uyarısında; sonlarının nasıl olduğuyla ilgili Nef'î'yi ve Fehim'i örnek göstermesidir.¹⁰⁸ Hocasının belirttiği, “mucize söyleyen Nef'î'nin yolunda gitmeme” tavsiyesini şairimizin dikkate almadığını, ancak hiciv yönünü de takip etmemek kaydıyla onun bir kasidesini tahmis ederek etkisinde kaldığını açıkça göstermektedir:

...

El-hâzer zerre kadar alma lisâna hicvi
Şağın ey nür-ı başar çeşm-i dili kūr eyler

Nef'î-i mu'cize-gū ile Fehîme nażar it
Gör ser-encâmların kim saña Őibret bu yeter¹⁰⁹

Pertev, tahmis ettiği Nef'î'nin sözü geçen kasidesinde aynı zamanda tahmis alanında da ne kadar başarılı olduğunu göstermiştir. Nitekim Nef'î gibi usta ve kendi tarzını oluşturmuş bir şairin şiirini tahmis etmenin zorluğunu herkes takdir eder:

1. Tāze mażmūn hūsn-i taŐbır-i beyānumdur benüm
2. Lutf-ı maŐnā yār-ı tabö-ı nüktedānumdur benüm
3. TabŐ-ı mevzūn đarb-ı nuţğ-ı řahramānumdur benüm
4. Şaf-der-i maŐnā dil-i şāhib-ķırānumdur benüm

¹⁰⁸ Bu konuyla ilgili; “Kaynaklarda hakkında: yürekli, pervasız, atak, korkusuz gibi ifadeler yer alan Nef'î, sahip olamadığı ‘dilinin belası ile’ kendi sonunu hazırlamıştır. Ölümünü hazırlayan asıl sebep kesin olarak bilinmemekle birlikte kaynaklar, yasaklandığı halde yergiye devam etmesinin öldürülme sebebini oluşturduğunda birleşirler. Şairin ölüm fermanı, Bayram Paşa tarafından, Boynueğri Mehmed Ağa'ya teslim edilerek saray odunluğunda boğdurulup cesedinin denize atılmasıyla yerine getirilmiştir.” Bk. Nef'î Divanı, (Hzl. Metin Akkuş), Akçağ Yay., Ank., 1993. s. 17.

Fehim ile ilgili Nef'î'nin hayatına benzer vahim bir sonuç olmamakla birlikte kaynaklar, onun da istediği rahat ve huzuru bir türlü bulamadığını ve genç yaşta öldüğünden bahsederler.

¹⁰⁹ İlhan Genç, age., s. 55.

5. Tîği şemşir-i cihân-gir-i zebānumdur benüm

...

(Tah. 21/I)

Pertev, başta hocası Neş'et olmak üzere pek çok şairden etkilenmiştir. Bu etkilenmelerde; sosyal şartların ve hatta tesadüflerin de rolü olmakla birlikte şairin yaşadığı dönemin de önemli ölçüde etkili olduğunu söyleyebiliriz. Bir sanatçının yaşadığı dönem ve daha önceki dönemlerden etkilenmemesi zaten mümkün değildir. Ancak bunların dışında şairin edebî şahsiyetinde en önemli rolü mizacından kaynaklanan etkilenmeler oluşturmaktadır. *Nâbî*, Pertev'i en çok etkileyenlerin başında gelmekle birlikte onun adını hiç anmamıştır. Ancak şiirlerindeki etkilenmelerin izleri bizi Nâbî'ye götürmüştür. Diyebiliriz ki Nedim'den sonra en çok etkilendiği ikinci büyük şair, Nâbîdir.¹¹⁰ Pertev, hocasının etkisinde kalmakla birlikte daha çok hocasının da etkisinde kaldığı Nâbî tarzını benimsemiştir. Divanında şuhâne edâdan sonra en çok hikemî edâyla yazılmış şiirlerinin olduğunu görmekteyiz. Bu etkinin Nâbî'den geldiği açıktır. Tabi ki hem şuhâne hem hikemî edâlarda sadece Nedim ve Nâbî'nin etkileri yoktur. Bunların dışındaki şairlerin de belli ölçüde etkileri vardır, ancak bu iki tarzın en usta temsilcileri Nedim ve Nâbî olduğu için bu tarzlar, onların adlarıyla özdeşleşmiştir adeta. Pertev, hikemî tarzla yazılmış şiirlerinde Nâbî'yi hatırlattığı aşağıdaki örneklerde de açıkça görülmektedir:

1. İderken bülbülân hâr-ı gül-i bî-dâddan feryâd

Olur Óaksiyle hâsıl küh da feryâddan feryâd

2. Ne firqatden olur mahzûn ne vuşlatdan olur şādān

Çü bülbül bu dil-i nā-şād-ı māder-zāddan feryâd

...

(G. 59)

Muhammes

I

1. Şağın gezme zarar şaşdıyla halka sen sen ol sin sin

2. Ki zîrā eylemez āzürde Óağrebler daħi cinsin

3. Eger cān incidürsen cins-i insāndan degül cinsin

¹¹⁰ Nâbî, Klâsik şiirimizin en önemli şairlerindendir. O, Bâkî gibi renkli ve asil, Fuzûlî gibi derin ve içli bir şair olabilmekle birlikte daha çok Ruhî'den etkilenmelerle başlayıp kendince geliştirdiği hikmet yolunda yürümüştür. Bu yönüyle en belirgin vasfı olan ahlakçılığını ön plâna çıkarmış ve şiirimizin en başarılı temsilcisi olmuştur.

4. Velî ister iseñ insân-ı kâmil şânına dinsic
5. Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsic

II

1. Ne şemm it bülbülüñ virdin ne nâvek hârdan incin
2. Ne gayruñ yârına meyl eyle ne ağıyardan incin
3. Ne sen bir kimseden âh al ne âh u zârdan incin
4. Ne halkuñ gadrine sa'Ûy eyle ne gaddârdan incin
5. Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsic

III

1. Hemân her şahs-ı nâ-dân ile her yerde olup bitme
2. Uyup zemmâm u bed-gûya müsâvî bahşine gitme
3. Görüp görmezlenüp tez geç Öuyüb-ı halkı fâş itme
4. Senüñ de incinür qalbin kulüb-ı nâsı incitme
5. Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsic

IV

1. Cihâna i'Ûtibâr itme olursañ da cihân-dîde
2. Sülük-ı râh-âmîzişden eyle dâmenüñ çide
3. Çekil künc-i ferâğ-ı vahdete budur pesendide
4. Ne sen rencide ol senden ne olsun kimse rencide
5. Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsic

V

1. Beni nev'Û-i beşerdür çün gerek mülhîd gerek mü'ömin
2. Gerek şâlih gerek tâlih gerek sūfi gerek müdmin
3. Ne iseñ hūsn-i hulqa verziş eyle rütbe-i mümkün
4. Hele bu mısra'Ûı Pertev ferâmüş eyleme lîkin
5. Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsic

(Muh. 2)

Pertev, temkinli bir mizaca sahip olmakla birlikte aynı oranda etkilenmelere de açık bir yaratılışa sahiptir. Bu nedenle onun edebî şahsiyetinin oluşmasında etkili şairler

arasında en büyük paya sahip olanlardan birisi *Nedim*'dir. Bu etkilenmede şüphesiz en önemli özellik yukarıda da belirttiğimiz gibi Pertev'in epiküryenliğe olan meylidir. Bununla birlikte yaklaşık yarım asır kadar önce yaşamış olan usta şair Nedim'in şuhâne edâsının Pertev'in yaşadığı döneme kadar şiir dünyasında koruduğu belirgin etkisinin de çok önemli payının olduğunu belirtmek gerekir. Nitekim Nedim, kendinden sonrakilerce en çok takip edilenlerden birisi olmuştur. Beğenmemekle birlikte onun etkisinden kendisini kurtaramayan şairlerden birisi de Pertev'in yakın arkadaşı Şeyh Gâlib'tir. "Gâlib'in, kendisinden;

Sâlik-i tavr-ı Nedîm oldun bu düşmezdi sana

Hem-zebân olmaz mısın Gâlib suhan-gûlarla sen

diye söz ettiği ve neredeyse şairden saymayacak derecede hafıfsemediği Nedim, güçlü ve temsilci kişiliğiyle¹¹¹ hem Gâlib'i hem de Pertev'i etkilemiştir. Bu da onun Nedimâne üslubunun ne denli kabul gördüğünün bir sonucudur.

Pertev'den bahseden hemen hemen bütün kaynaklar, Nedim'in etkisinde kaldığını söylemektedir. Tezkire türü eserlerde de özellikle Nedim etkisine dikkat çekilmiştir.¹¹² Hatta bu etkinin belirginliği o kadar açık söylenmiş ki onun şiiri adeta Nedim'inkinin bir aksisedası olarak değerlendirilmiştir. E. J. W. Gibb, onun özellikle gazellerinin başarısından söz ederken bu başarıyı Nedim'e dayandırmıştır. "*Pertev'in hemen bütün gazellerinde hayal inceliği, uygulamada düzgünlük ve zevkle okunabilirlik vardır*"¹¹³ dedikten sonra, Pertev'in kendinden önceki sanatçıları iyi incelediğini ve bunların içinde özel olarak Nedim'in şiirlerinin üzerinde durduğunu belirterek onun etkisinde kaldığını tespit etmektedir. "*Divan'ında kendisinden önceki şairlerden bilhassa eserleri üzerinde dikkatli bir çalışma yaptığı ve çok etkilendiği görülen Nedim'den alınma ve bir tür aksisada diyebileceğimiz pek çok şiir bulunmaktadır.*"¹¹⁴

Pertev, Klâsik şiirimizde şuhâne tarzın bir temsilcisi gibi değerlendirilmiştir. Ardından da bu tarzın kurucusu ve en iyi temsilcisi olan Nedim ve başka bir temsilcisi

¹¹¹ Sedit Yüksel, Şeyh Galip-Eserlerinin Dil ve Sanat Değeri, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., Ank., 1980, s. 119.

¹¹² Arif Hikmet Tezkiresi'nde birbiriyle aynı olan şu ifadeler yer verilmiştir "Nedîm etvârna külliyyatlu dîvân-ı eşÖârı vardur,..Ekşer ebyâtı Nedîm tarzındadır dîvân-ı şiÖri vardur" Ali Emiri, Tarih, satır: 7a-7b.

¹¹³ E. J. W. Gibb, age., C. 4, s. 415.

¹¹⁴ E. J. W. Gibb, age., C. 4, s. 415.

olan Vâsıf'la karşılaştırılarak onlar kadar başarılı olmadığı üzerinde durulmuştur. Büyük Türk Edebiyatı Tarihi'nde: "*Nedim'i Vâsıf'a götüren şairler arasında*"¹¹⁵ görülmekle birlikte onların şiirlerindeki canlılığın Pertev'in şiirlerinde bulunmadığı üzerinde de durulmuştur. Bu da gösteriyor ki Pertev, şuhâne tarzın bir temsilcisi olarak değerlendirilip günümüze kadar böyle bilinmiştir.

Tespitlerimize göre Pertev'i en çok etkileyen iki büyük şair ve bu şairlerin ortaya koyduğu iki önemli şiir tarzı vardır. Bunlardan biri Nedim ve şuhâne tarzı, diğeri ise Nâbî ve hikemî tarzıdır. Pertev, Nedim ve şuhâne tarzın etkisinde kaldığını şiirlerinde özellikle belirtmiştir. Ancak etkisinde kaldığını bildiğimiz Nâbî ve hikemî tarzı ise şiirlerinde dile getirmemiştir. Bizce Nâbî'yi ve hikemî tarzı benimseyen hocası Neş'et'i anıp, onun etkisinde kaldığını belirtmeyi daha uygun görmüş olmalıdır.¹¹⁶

Pertev, Nedim'in gazelinin bir beytini terci-bendinin vasıta beyti olarak seçmiştir. Terci-bendler hemen hemen her konuda yazılabilmekle birlikte daha çok Allah ve sıfatları, hikmetler ve diğeri dinî konularda yazılır. Pertev'in bu şiirinde Nedim'in;

“Fezâ-yı şinede bir yavru besledüm âhîr
Konuşdı iller ile gelmez âşiyânesine”

beyti her bendin sonunda tekrarlanmıştır. Vasıta olan bu beyit, her bendin diğeri beyitleriyle anlam uygunluğu taşıması gerektiğinden terci-bendler bu yüzden zor şekillerden birisidir. Ancak Pertev'in, bu şiirinde başarılı olduğunu söyleyebiliriz. Onun şiirlerinin çoğu şuhâne tarzla yazılmış olmakla birlikte hikemî tarzda yazıldığını bildiğimiz şiirlerinde de pekâlâ başarılıdır.

Pertev, hem gazellerinde hem de tahmislerinde ve diğeri nazirelerinde daha çok şuhâne edâyla yazdıklarında daha başarılı olmuştur. Her ne kadar bu edâyla yazdıklarında da beğenilmeyecek şiirleri olsa bile çoğunda başarılı olduğunu kabul etmek gerekir. Aşağıdaki şiirleri şuhâne edâyla yazılmış olanlarına birkaç örnektir:

Murabba'Ö

I

1. Göñüllerde yer itmiş dil-rübâ-yı nâz-perversin

¹¹⁵ Vasfî Mahir Kocatürk, age., s. 553.

¹¹⁶ Nitekim Büyük Türk Edebiyatı Tarihi'nde belirtildiği gibi Nâbî ve Sâmî'ye meyledişi büyük oranda hocasının da aynı yöndeki etkilenmesinin bir sonucudur. Bk. Vasfî Mahir Kocatürk, age., s. 553.

2. Kız oğlan Şiveli bir nāzenin-i māh-peykersin
3. Ki bir bađıŐda ğilmān bir bađıŐda hūra beñzersin
4. Kız oğlan Şiveli bir nāzenin-i māh-peykersin

II

1. Bilinmez kız mısın oğlan mısın ğüftāre geldikde
2. Seçilmez ğül misin bülbul misin ğülzāre geldikde
3. Müzeyyen nahl-ı sūruñ Óaynısın reftāre geldikde
4. Kız oğlan Şiveli bir nāzenin-i māh-peykersin

III

1. Nice tāb-āver olsun ol cemāle ÓaŐıkuñ cānā
2. ğül-i rüyuñ ider her ğoncayı bir bülbul-i Őeydā
3. Siyāh perçemlerüñ Leylāları Mecnūn ider hālā
4. Kız oğlan Şiveli bir nāzenin-i māh-peykersin

IV

1. Ne hāletler virür cünbāyiŐ-i nāfuñ dil ü hūŐa
2. Nice rađsūñ ğörüp ben gelmeyem deryā ğibi cūŐa
3. Dökersin perçem-i pür-çin-i Óanber-bāruñı dūŐa
4. Kız oğlan Şiveli bir nāzenin-i māh-peykersin

V

1. İdince Óāleme mihr-i cemālūñ Pertev-endāzı
2. Senūñle idemez māh-ı semā daÓvā-yı enbāzı
3. Periler senden öğrense sezādur Şive vü nāzı
4. Kız oğlan Şiveli bir nāzenin-i māh-peykersin

(Mur. 8)

MurabbaÓ

I

1. ğūŐ idüp incitme ÓaŐkuñla fiğānum sevdigüm
2. Ben seni sevmem disem de sevdigüm Óālem bilür

3. MenŖ-i āh ile muŖazzeb itme cānum sevdigüm
4. Ben seni sevmem disem de sevdigüm Ŗālem bilür

II

1. İltifāt itmez diyü feryād-ı bî-dād itmesem
2. İltifātuñla dil-i nā-şādumı şād itmesem
3. Hāk-pāye gitmesem nāmuñ dañi yād itmesem
4. Ben seni sevmem disem de sevdigüm Ŗālem bilür

III

1. Ben ne hācet rāz-ı Ŗaşkuñ halkā izhār eyleyem
2. Gizli gizli āh idüp yāhud ki işŖar eyleyem
3. Vird idüp nāmuñ zebānumda ya tekrār eyleyem
4. Ben seni sevmem disem de sevdigüm Ŗālem bilür

IV

1. Dildedür cāyuñ gam-ı Ŗaşkuñladur ünsiyyetüm
2. Būy-ı zülfuñ almağičün yok şabāya minnetüm
3. Varmış ol hādde senüñle ülfet ü germiyyetüm
4. Ben seni sevmem disem de sevdigüm Ŗālem bilür

V

1. Zerreñem mihr-i dirahşān-ı cihānumsın benüm
2. Sāyeñem ben mäh-ı rahşān-ı cihānumsın benüm
3. Pertevem sen mihr-i tábān-ı cihānumsın benüm
4. Ben seni sevmem disem de sevdigüm Ŗālem bilür

(Mur. 14)

Pertev, yukarıdaki murabbalarında şuhâne edâyı ustaca kullanmakla birlikte onun bazen Nedim’e aşırı benzeme gayreti içinde olduğunu da görmekteyiz. İşte bu taklide benzer şiirlerinde başarılı olmaktan ziyade bir mübtezelliğe düştüğü görülmektedir. Hatta bu tür şiirlerinden olan bir murabba ile ilgili nüshalardan birindeki “MurabbaŖ-ı lāubāliyāne” başlığı dikkat çekicidir:

Şarkı

I

1. Sāye-i zülf-i dil-āvizüñde olsam kām-rān
2. Vuşlatuñla ber-murād itseñ beni neñ eksilür
3. Cāna cān kıatsaķ ber-ā-ber yatsaķ ey şüh-ı cihān
4. Vuşlatuñla ber-murād itseñ beni neñ eksilür

II

1. Nāfa dek itseñ güşāde tügme-i şimşin-berüñ
2. Ağzıma virseñ şeker gibi leb-i cān-pervertüñ
3. Eyleseñ teslim ser-tā-pā tenüñde her yerüñ
4. Vuşlatuñla ber-murād itseñ beni neñ eksilür

III

1. Kıoķlasam sünbül gibi zülfüñ emüp gerdānuñı
2. Giryesin terk itse tıfl-ı dil görüp pistānuñı
3. ŞemÖ-i bezmāsā yanup seyr eylesem her yanüñı
4. Vuşlatuñla ber-murād itseñ beni neñ eksilür

IV

1. Yalıñuz seyrüñle dil-sır olamam ey nāzenşin
2. Heyóetin görmekle añlansun mı tuÓm-ı engebşin
3. Cisme cān gibi hūlūl itmek diler cān-ı hāzşin
4. Vuşlatuñla ber-murād itseñ beni neñ eksilür

V

1. Kām-yāb eylersin Óuşşāķı olursun nāmdār
2. Kıadrüñ artar sevdigüm bi'llāh görürsün iÓtibār
3. Pertev alup meh gibi daħi bulursun iştiħār
4. Vuşlatuñla ber-murād itseñ beni neñ eksilür

(Ş. 4)

Pertev, gazellerinin çoğunu şuhâne tarzla yazmasına rağmen bu şiirlerin hepsinin aynı güzellikte daha doğrusu bu şiirlerin her beytinin aynı güzellikte olduğunu söyleyemeyiz. Bu tür şiirlerinde gerçekten çok güzel bir iki beyit olmakla birlikte bunlara yek-âvâz demek çoğu zaman mümkün değildir.

Pertev, aşağıdaki gazelinde Nedim'in bir mısraını tazmin etmekle birlikte onun kadar başarılı olmadığını söyleyebiliriz:

1. Dil-i pür-dāğum olsun lāle haddüm cilvegāhuñ gel
Perişān eyleme gönülüm döküp zülf-i siyāhuñ gel
2. Senüñ miróāt-ı hüsñ ü ānuñ olan gönülümü cānā
Nice işkeste itmiş gör hele tığ-i nigāhuñ gel
3. Yetiş sākı amān bir başka hālet bağlamış meclis
Sürāhi ser-keş olmuş sen de işkest it külāhuñ gel
4. Yoğ ise rağbetüñ gam-hānemi teşrife sultānum
Hāriñ-i lālezār-ı şıñem olsun cāygāhuñ gel
5. Nedim-i Pertev-i mihr-i felekdür māh çün ey meh
Çıçup tahte's-semāda қadrini pest eyle māhuñ gel (G. 315)

Aşağıdaki gazelinde de çok güzel bir iki beytini gördüğümüz Pertev'in, Nedim'in yolundan gittiğini söylemekle birlikte onun başarısını yaklayamamıştır:

1. Eşküm al ol āteşin ruhsār dil-cūlarla sen
Gülşen-i āteş şularsın belki ol cūlarla sen
2. Bend iken her tārı zülfünde hezārān cāduvān
Bir tutulmazsın hele Bābilde cādūlarla sen
3. Tāğ-ı devlet-hāne-i cānānda olduñ lānesāz
Ülfet itdüñ var ise ey dil piristūlarla sen

4. Biñ yaşa āvāzesiyle Zühre çarhı toldurur
Rağs idüp oynarken ol billür bāzularla sen
5. Oldılar āvāre-i çeşm-i siyāhuñ Qaysın
Ey benüm Leylişeşüm n'eylerdüñ āhūlarla sen
6. Sende kim ol Qahramāñi gamze vardur şübhesiz
Nice ser-keş bend idersin müy-ı gışūlarla sen
7. Cāy idindüñ mescidi ey kāfir ammā n'eyleyem
Nice mihrābı harāb itdüñ o ebrūlarla sen
8. Serv-i nāzum gel kenār-ı cūy-ı eşkümdür yerüñ
Qad çekersin qorqma çeşmümden aqan şularla sen
9. Pey-rev olduñ kilik-i Őayyār-ı Nedime Pertevā
Çoq tabiŐat biş eylersin bu dārūlarla sen

(G. 371)

Pertev, içki ve benzeri keyif verici içecekleri anlattığı gazelinde de Nedim'i hatırlatan bir söyleyiş kullanmıştır. Ne yazık ki bu gazelinin de bütün beyitleri aynı güzellikte olmayıp, Nedim'in gazelleriyle kıyaslandığında sönük kalmaktadır:

1. Saña kim dir hoş-āb nüş eyle
Bāde-i pür-hābāb nüş eyle
2. Ğam yime nüş-ı hūn-ı dil itme
Ye kebābı şarāb nüş eyle
3. Gāhi elmāsveş Őaraqlar iç
Gehi laöl-i müzāb nüş eyle
4. Medfeninden şarāb cūş itsün
Tā olunca türāb nüş eyle

5. Nâleñi bezme sâz it gâhî
Geh be-çeng ü rebâb nûş eyle

6. Pertevâ bî-ñumâr bir mey bul
Tâ-be-rûz-ı ĥisâb nûş eyle

(G. 474)

Pertev, bir gazelini Sâbitâne edâyyla yazdığını belirtmiştir. Bu gazelin devamındaki şiirini de aynı vezin, kafiye ve edâyyla yazdığını görmekteyiz. *Sâbit*, Klâsik şiirimizin ilk mizâh¹¹⁷ şairi kabul edilmekle birlikte onu geleneksel şiirimizin bir temsilcisi olarak görenler de vardır. Pertev de zaman zaman mizâhî şiirler yazmıştır. Pertev'in mizâhî kişiliğinde kendinden önce yaşamış Sâbit'in etkisi vardır.¹¹⁸ Pertev, bir tarihini latifeâmiz diye adlandırmıştır:

Târîh-i latîfe-âmiz

1. Çekirdekden yetişdi bāğçemizde
Nice müddetde bir kıyası ağacı

2. Velî-Ŗahd idi şâh-ı bahâra
Şigûfeydi başı üstinde tâcı

3. ŖAceb nev-rüste bâlâ-ğad fidândı
Nażar degdi velî bozdı mizâcı

4. Yazık ĥâk ile yeksân itdi şarşar
Degerken mîşvesi Rûmun ĥaracı

¹¹⁷ E. J. W. Gibb, age., C. 4, s. 276.

¹¹⁸ Şiirlerinde atasözleri ve deyimleri çok kullanan Sâbit, aynı zamanda Türkçeciliğin de öncülerinden kabul edilmiştir. “Dili o kadar Türkçedir ki Kemal Bey zaman zaman ondan, yeni ve millî bir üslup geliştirme gayretinde olan iki kişiden biri olarak bahseder; ikinci kişi ise Sâbit’ten biraz daha sonraki zamanda yetişmiş olan meşhur Kânî’dir” E. J. W. Gibb, age., C. 4, s. 276.

5. Tutup kaldurmağa anı kemā kân
Çalışduğ çok bulunmadı Óilacı

6. Unutma Pertevā kayd it ço tursun
Tamam târihdür kıaysı ağacı

(T. 41)

Pertev'in de etkisinde kaldığını bildiğimiz Sâbit'in şiirlerinde bir kaç güzel mısradan sonra, “karakteri icabı, şakaya, mizâha, tuhaflığa, istihzaya ve oyunlara başlar, ciddi ve samimî bir edâ ile devam eden kasidenin içinde ansızın komik bir kelime kullanarak tuhaflığını gösterir. Hatta bu tuhaflığı şiire girmesine alışılmamış iğrenç fikirlere ve kelimelere teşmil edecek kadar ileri götürür”¹¹⁹. Bu etkiyle yazılmış Pertev'in şiirlerine de rastlanır. Aşağıda matla beyitleri verilen gazeller bunlardandır:

Artık bozuğı ben de tıyayum mı ne dirsın
YaÓni ki uşul ile kıyayum mı ne dirsın

...

(G. 427)

Bozdum bozuğı yere çalayum mı ne dirsın
Bu sâz u söze tâóib olayum mı ne dirsın

...

(G. 428)

Sâbit'te nazma çekilmiş, “alelade sözler daha büyük bir yekun tutar ki”¹²⁰ Pertev'in de benzer kullanımları az da olsa vardır. “şahsi duygularını anlattığı zaman açık saçıklığı az çok şaka ve mizahla karışktır. Kendine ait olmayan sahneleri tasvir ederken hiciv ve alay dolu müthiş bir realizm gösterir. Zahit, vaiz, şeyh konularına dokununca bu korkunç realizm büsbütün istihzalı bir hal alır”¹²¹. Özellikle başkalarını söz konusu ettiği şiirlerinde benzerine zor rastlanır. Pertev de aşağıdaki örneklerde görüleceğı gibi Sâbit'ten büyük ölçüde etkilenmiştir:

¹¹⁹ Sâbit, Klâsik şiirimizin en orijinal şahsiyetlerinden birisidir. Onda Bâkî'den Nedim'e NefÓi'den Surûri'ye Şeyh Gâlib'ten Ziya Paşa'ya kadar pek çok şairimizin ve tabii ki Pertev'in özelliklerini görebiliriz. Ancak şiirimizdeki yeri bu şairlerin hiçbiriyle kıyas götürmeyecek kadar nev-i şahsına münhasırdır. “Divan şiirinde en az Acem taklitçisi odur”. Sâbit, şiirimizin en haşarı şairi, en uslanmaz müstehzisidir. Bu yönüyle çoğu ağır başlı şair bile ondan az çok etkilenmiştir. Bk. Vasfi Mahir Kocatürk, age., s. 473.

¹²⁰ Bk. Vasfi Mahir Kocatürk, age., s. 473.

¹²¹ Bk. Vasfi Mahir Kocatürk, age., s. 473.

N'eyleyüm furtunada gitmesi güçdür yoħsa
Nice inkār olunur yalılarun yazlığı

Ƙaır-ı řāhı daħi olsa yine bir pül itmez
Bizüm ev gibi eger yoğ ise poyrazlığı

Ƙavaluñ daħi ney-i enbāne çalar ey Pertev
Hırhırı nağmeleri nālede nā-sāzlıđı (G. 542/5,6,7)

Ey serv ne bu baldırı çıplağlığa h'āhiř
Bilmem ki naşıl oñmadıđa yār olacağsın (G. 388/4)

Šüfıde bu ru'ūnet u řiddet ne bı-sebeb
Eşşekliği Öaceb ki müşedded midür nedür (G. 141/7)

Şeyhi gördüm dün yine Pertev günāha yeltenür
Pır-i fāñı olmuş ammā olmamış nādim daħi (G. 513/5)

Sābit gibi *Kānî* de Pertev'in etkisinde kaldığı şairler arasındadır.¹²² “Kānî'nin şiirlerinde letāfet aranmaz. Çünkü, hemen hiç bulunamaz. İnşasında ise, her ne zaman mizah bulunursa letafet de bulunur.”¹²³ Pertev, mizahtan hoşlanan bir şairdir. Bunu şiirlerine Sābit ya da Kānî kadar başarıyla yansıtamamış olmakla birlikte onun mizaha ilgisini yakın dostu ve arkadaşı olan Şeyh Gālib en iyi şekilde bildiğinden ona mizahî nitelikli mesnevi tarzında bir mektup yazmasından da anlaşılmaktadır.¹²⁴

¹²² Kānî, Klāsik şiirimizin mizah yazarları arasında yer almıştır. Şiirleri pek kabul görmemekle birlikte düzyazılarında daha başarılıdır. E. J. W. Gibb, age., C. 4, s. 380.

¹²³ Muallim Nāci, age., s. 225.

¹²⁴ “Topkapı Sarayı Hazinesi nüshasındaki hece vezniyle yazılmış bir manzumesi ve başka birkaç nüshada rastladığımız mizahi bir lugaziyle Pertev Efendi için yazdığı yine aynı nitelikte mesnevi tarzındaki mektubu...” Bk. Sedit Yüksel, age., s. 37. Bu mektubu, Şeyh Gālib'le ilgili ulaşabildiğimiz hiçbir kaynakta bulamadık. Ancak dostlukları ve samimiyetleriyle bildiğimiz Pertev ve Şeyh Gālib arasında mizahı konu alan böylesi bir eserin olması gayet doğaldır.

Şiirimizin en büyük ustalarından sayılan **Şeyh Gâlib**, Klâsik edebiyatımızın son büyük temsilcisi kabul edilmektedir. Şeyh Gâlib'in edebî şahsiyetinin oluşmasında Hoca Neş'et ve mahfilinin etkisini gördüğümüzü rahatlıkla söyleyebiliriz¹²⁵. Bu mahfilden yetişen önemli şairlerden biri olan Şeyh Gâlib, burada aldığı eğitim ve ufukla şiirimizdeki müstesna yerini edinmiştir, denilirse yanlış olmaz. Nitekim onun şiirimizin bir övüncü olarak bildiğimiz ünlü mesnevisi Hüsn ü Aşk'ın ortaya çıkmasının arka plânında yine bu mahfilin etkilerini belirtmemek haksızlık olur. Çünkü mahfilde o dönemin ilim, fikir ve sanat alanının önemli şahsiyetleri bulunmaktaydı. Böylesi bir yerden Hüsn ü Aşk mesnevisinin fikri neşet etmiş olması gayet doğaldır.

Sözünü ettiğimiz mahfilin kurucusu ve en önemli şahsiyeti olan Hoca Neş'et'ten sonra gelen bir başka şahsiyet de Muvakkit-zâde Mehmed Pertev'dir. Bu mahfilden etkilenen herkes Neş'et ile birlikte Pertev'den de bir o kadar söz eder. Şeyh Gâlib de bunlardan biridir. Şeyh Gâlib, hocası Neş'et'ten etkilenmekle beraber ondan daha çok Pertev'den söz etmiş ve en çok nazireyi Pertev'e yazmıştır. Bu da gösteriyor ki Şeyh Gâlib, bu mahfilde en az Neş'et kadar Pertev'den de etkilenmiştir. Pertev'le Şeyh Gâlib arasındaki şiir ve edebiyat dostluğu uzun sürmüş ve bu dostluk çerçevesinde her iki şair de birbirinden önemli ölçüde etkilenmiştir. "Çağın önemli şairlerinden biri olan Pertev, Galip'in çok sevdiği yakın arkadaşlarından idi. Şairimiz onun da birkaç gazeline nazire yazmıştır."¹²⁶ Hocaları olan Neş'et'in bu iki güzide şairin üzerindeki etkisi, bütün kaynaklarca tespit ve teslim edilmekle birlikte bu iki şairimizin hocalarının etkilerinin dışında bir etkileşimlerinin de olduğunu belirtmek gerekir. Özellikle Pertev'in üzerinde

¹²⁵ Şeyh Gâlib, çok genç yaşta edebiyat dünyasına girmiş ve bu alandaki maharet ve ilgisi onu tasavvufa yönlendirmiştir. Yine çok genç olmakla beraber bu alanda da kısa bir süre zarfında önemli mesafeler katetmiştir. Şeyh Gâlib'in edebî şahsiyetinin oluşmasında önemli bir yerinin olduğunu bildiğimiz Hoca Neş'et ve mahfili onun üstün yetenek ve güçlü sezgilerinin çok erken yaşlarda ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Hoca Neş'et, Şeyh Gâlib'e mahlasname yazarak onun şairlik yeteneğini keşfetmiş aynı zamanda yönlendirmeleriyle de başarılı olmasında önemli ölçüde rol oynamıştır. Hoca Neş'et ve mahfilinin etkisini Şeyh Gâlib'in edebî şahsiyetinin oluşmasında rahatlıkla görebiliyoruz. Şeyh Gâlib'in yaşadığı dönemde etkisinin belirgin bir şekilde devam ettiğini gördüğümüz Nedim'den etkilenmekle birlikte Hoca Neş'et'in kararlı ve etkili yönlendirmeleri sonucu daha önceki yüzyılın bir başka önemli şairi olan Nâbî ekolüne yöneldiğini söyleyebiliriz. Elbette ki Şeyh Gâlib'in mizacının bunda çok büyük rolü vardır ancak; Hoca Neş'et'in ahlakçı mizacı ve yazdığı mahlas-nâmelerde de bu etkiyi özellikle hissettirdiğini biliyoruz. Bk. Vasfi Mahir Kocatürk, age., s. 552-553.

¹²⁶ Sedit Yüksel, age., s. 124.

etkisini belirgin bir şekilde gördüğümüz Nedim'in Pertev'le birlikte hatta biraz da Pertev'in etkisiyle Nedimâne edânın etkisini Şeyh Gâlib'te de görüyoruz. Bu konuya ilişkin İlhan Genç, "Gâlib'in tasavvufu konu etmeyen şiirlerinde Pertev Efendi'nin etkisinin olduğu anlaşılıyor"¹²⁷ demektedir. Yine Genç'in haklı olarak dikkat çektiği bir diğer nokta; Hoca Neş'et'in Nedimâne edâyıla ilgili herhangi bir olumlu bahis veya bir tavsiyesi söz konusu olmamasına rağmen bu iki şairin sırf mizaçları gereği Nedim'in etkisinde kalmaları ayrıca bu tarzın şiirdeki etkisinin devam ettiğini de göstermektedir. Gerçekten hocalarına bu kadar bağlı ve onu seven bu iki şairimizin özellikle de Pertev'in Nedimâne edâyıya olan ilgisinin ve Nedim'e yazdığı çok sayıdaki nazirelerinin olması onların şuhâne edâyıya olan meyillerini apaçık ortaya koymaktadır. Bu da gösteriyor ki mizac olarak birbirine benzerlikleri olan ve birbirinden etkilenen bu iki şairimiz hocalarının etkisinin dışına çıkabilmekle birlikte bu dönemde hemen hemen her şairi etkileyecek kadar belirgin olan Nedimâne söyleyişin de yaygınlığını görmekteyiz. Ancak bütün bu etkilere rağmen şiirdeki özgün yolunu bulabilen Şeyh Gâlib, gerçek başarısını gösterebilmekle birlikte aynı başarıyı Pertev gösteremeyip hep bu etkileşimlerin arasında gidip gelmiş ve gerçek edebî kişiliğini ortaya koyamamıştır. Edebî birikim olarak değerlendirdiğimiz üslup ve tarzları, her şair kendince belli ölçüde kullanmış veya onun etkisinde kalmıştır:

Tahmîş-i Ğazel-i Ğâlib Dede Efendi

I

1. Nigâh-ı düzde zenahtân u bel begendiremem
2. Sırışk-i çeşme binâ vü temel begendiremem
3. Şu nâ-maâhülle ne dirsek maâhal begendiremem
4. Dil-i za'ûife bir âfet güzel begendiremem
5. O hasta-i Ğam-ı Öaşka ecel begendiremem

...

(Tah. 51)

Pertev, çevresinin genişliğinden ve bir mahfilin adamı olmasından dolayı çok sayıda dost ve arkadaş edinmiştir. Şairler, devlet adamları ile iş arkadaşlığı ve özel dostluklarıyla oluşturduğu geniş bir çevreye sahip olan Pertev, söz konusu şahısların hemen hemen her birine bir tahmis bir nazire veya ilgili bir tarih söylemeyi ihmal

¹²⁷ İlhan Genç, age., s. 84.

etmemiştir. Özellikle çağdaşlarına ilgi ve iltifatlarında aşırıya gittiği de söylenebilir. Yukarıda sözü geçen şahsiyetlerin dışında hocasının hocası olan Cûdî ve Nusret Efendiy'le birlikte Nâhîfî, Şeyh Şemsî, Âsım Efendi, Seyyid Atik Efendi, Vakanüvis Vâsıf Efendi, Yaver Hasan Bey, Enderunlu Vâsıf, Nedim Mahmud Bey, Mahir Efendi, Seyfî, Ârif, Mezâkî, Halet Saîd Efendi gibi şairlere tahmis yazmıştır. Pertev, tahmisleriyle belli ölçüde bu şairlerden etkilenmekle birlikte özellikle çağdaşlarını etkilediği de bilinmelidir. Nazire yazdıkları içinde Antakyalı Münif, Enderunlu Fâzıl gibi kendi döneminin başarılı şairleri de bulunmaktadır.

Pertev, İran şiirinden etkilendiği gibi belli ölçüde bazı İran şairlerine hayranlık da duymaktadır. Farsçayı çok iyi bildiği için İran edebiyatından detaylı olarak haberdardır. Fars şiirinin usta sanatçıları örnek alıp onlara nazireler yazmıştır. Hafız-ı Şîrâzî, Şevket-i Buhârî, Selim-i Tahranî, Mirza Meylî¹²⁸, Bîdil, Kelim-i Kâşânî gibi şairler, onun etkilendiği şairler arasında yer almışlardır. Ancak bunların arasında özellikle Hafız'ı beğenmektedir. Fars edebiyatı hakkında kapsamlı çalışması ve bilgisinin olduğunu gördüğümüz şairin, Hafız'ın belirgin şekilde etkisinde kaldığını söyleyebiliriz. Şiirlerinin divan haline getirilmesi münasebetiyle söylediği bir manzumesinde; şiirini rindâne olarak vasıflandırdıktan sonra, kendisinin de Hafız'ın kadehinden içtiğini söylemiştir:

Şi'Ör-i rindānem iderse n'ola rindānı harāb

Çünkü ben cür'Öa-keş-i Hâfız-ı Şîrāz oldum (Dibace/Nazm 3)

Özellikle 17. yüzyılda Türk şiirini önemli ölçüde etkileyen Sebk-i Hindî olarak adlandırılmış olan üsluptan pek etkilenmeyen Pertev, bu şiirin önemli temsilcilerinden sayılan Kelîm ve Bîdil gibi şairlere nazireler yazmıştır:

Tahmîs-i Türkî bâ-ğazel-i Fârisî-i Kelîm

I

1. Seni gördüm açup âlemde ey ferruh-liqā dîdem
2. ÖAlîl-i intizāruñken görüp senden şifā dîdem
3. Şabāh-ı leyl-i hicrūñde bulup nūr u ziyā dîdem

...

(Tah. 55)

17. yüzyıl şairlerimiz tarafından pek beğenilen Sebk-i Hindî'nin etkisi, 18, hatta 19. yüzyıla kadar Türk şiirinde sürmüştür. Ancak 18. yüzyılda özellikle Nedim'le

¹²⁸ Pertev, Farsça şiirleri Türkçe tahmis ettiği gibi Şevket-i Buhârî, Selim-i Tahranî ve Mirza Meylî için bütünüyle Farsça tahmisler de yazmıştır.

başlayan ve gelişen Mahallîleşme, daha fazla ilgi görmüştür. Pertev de Sebki Hindî'den çok mahallîleşmenin etkisinde kalmış bir şairdir.

18. yüzyılda aşırı derecede yaygınlık gösteren nazirecilik geleneği içinde Pertev'i de görmekteyiz. Pertev, Klâsik şiirimizin en çok gazel yazan şairlerinden birisidir. Bunda şairin yaşadığı dönem çok önemli payı vardır. Nazireciliğin bu kadar yaygınlık göstermesindeki en önemli etkenlerden birisi neredeyse Klâsik şiirimizin önemli temsilcilerini yetiştirmiş olmasıdır. Bu dönemin şairleri, kendilerinden öncekileri geçebilecek başarıyı gösteremeyince mecburen öncekilere yönelmişlerdir. Nazirecilik geleneğinde; nazire yazılan şairden daha başarılı olma veya en az onun kadar başarılı olmak hedeflenmekle birlikte maalesef bunun gerçekleşmediğini görmekteyiz. Her ne kadar bazı şairler az sayıda da olsa iyi örnekler vermiş olmakla birlikte öncekileri geride bırakacak noktaya ulaşamamışlardır. Hatta bu durum bazen yazılan şiirlerin tekrarının tekrarı olduğu bile şairlerce dile getirilmiştir. 18. yüzyılın önemli şairlerinden olan Kâmî:

“Öbâretten Öbâret oldu şimdi Kâmiyâ eşÖâr
Müreşşâh tâze mazmûn ile yoğdur bir gazel söyler

Egerçi kalmamış söylenmedük bir söz bu Öâlemde
Bu nazm-ı sâde kilik-i Kâmi-i nâ-şâddan kalmış”¹²⁹

beyitleriyle bu durumu açıkça dile getirmiştir.

Pertev'in divanındaki her gazel, tam bir nazire olmasa bile birçok şairin gazellerini hatırlatmaktadır, denilebilir. Pertev'in gazelleri bazan birden çok şaire göndermelerde bulunmaktadır. Divanında yer alan “Allah Öaşşına”, “olaydı” “yuf” redifli gazellerinin tam olarak kime nazire olduğunu söylemek ancak bir tahminden ibaret olur. Çünkü bu rediflerde o kadar çok şair şiir söylemiştir ki kimin kime nazire yazdığı kesin olarak belli değildir. Seyhülislâm Yahyâ'nın aşağıya aldığımız beytinin ikinci mısraını tazmin ettiğini düşündüğümüz Pertev, divanındaki güzel şiirlerinden sayılan bir gazelinde bir nazireden ziyade sanki uzaklardaki bir sevdiğine o günkü durumu ve bundan duyduğu üzüntüsünü anlatmaktadır.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın beyti:

“Faşl-ı bahâr irdi güle bülbül mülâkîdür yine

¹²⁹ Ali Yıldırım, Kâmî, Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni (Basılmamış Doktora Tezi), F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ-1995, s. XXI.

Meclis o meclis mey o mey sâkı o sâkıdür yine¹³⁰

Pertev'in şiiri:

1. Bezm o bezm aĥbâb o aĥbâb Öişret ol Öişret degül
Mey o mey sâkı o sâkı ĥâlet ol ĥâlet degül

...

(G. 310)

Nazireciliği çok seven şairimiz, daha da ileri giderek birkaç arkadaşıyla müşterek şiirler de yazmıştır. Müşterek şiir yazdığı şairlerin içinde en fazla Beylikçi İzzet'i beğenir ve en çok onunla müşterek şiir yazmıştır. Bir beytinde de bunu belirtmiştir:

Olup tarĥ-ı suhanda müşterek Pertev ile Öİzzet
Ėalemeř yek-zebân olmuş hemân yazmış hemân yazmış

(G. 243/5)

Ayrıca şeyh Gâlib, Mir Âmir, Ârif gibi şairlerle bazen iki bazen de üç kişi beraber şiir yazmışlardır. Pertev'in divanında böyle müştereken yazılmış çok sayıda şiiri vardır.

Pertev'in divanında daha önce örneğini görmediğimiz bir yenilik de 'nev-âyin' dedikleri ve öncülüğünü Pertev'in yaptığı -yine müştereken şiir yazmaya dayalı olan-yepyeni bir yöntem vardır.¹³¹

I

1. Ėayâl-i sünbülün ey gül-beden Öitr-ı meşâm olsun
2. Ėam-ı ĥâlünle genc-i Őařĥ-ı miskiyyü'l- ĥitâm olsun
3. Lebün ĥâtem gibi hoş-ĥatla isterse be-nâm olsun
4. Niğin-i laŐlünü yâd itmeyem Öâlemde nâm olsun
5. Senün isterse vařluñ râygân-ı ĥâs u Şâm olsun
6. Dile câm-ı emel endüh u miĥnetsiz ĥırâm olsun
7. Cemâlün rüzedâr-ı vuşlata mâĥ-ı şiyâm olsun
8. Ėamuñ eksilmesün peymâne-i Öömrüm tamâm olsun
9. Beni maĥrüm-ı bezm-i vaşl iden mest-i müdâm olsun

¹³⁰ şeyhülislam Yahyâ Divânı, (Hızl. Hasan Kavruk), MEB Yay., Ank., 2001. 336. Gazel. s. 361.

¹³¹ Bu yöntemde; bir şairin bir gazeli başka bir şair tarafından tahmis edildikten sonra gazeli tahmis edilen şair bu tahmisi alıp her mısraına yeniden bir mısra ekleyerek on mısralı yeni bir şiir ortaya çıkarmaktadır. 'Nev-âyin' denilen bu yöntemde; ilk şiiri tahmis edenin yazdığı üç mısra on mısra arasında neredeyse kaybolmaktadır. Bu yöntem şiirimizde pek kabul görmemiştir. Çünkü bunu benimseyip de devam ettiren olmamıştır. Zaten Klâsik şiirimizde onlu mısralarla oluşturulmuş yani muaşşer denilen bir biçim zaten vardır. Bk. Cem Dilçin, Örneklele Türk şiir Bilgisi, TDK Yay., Ank., 1992, s. 231.

10. Dil-i mecrûhımuñ şanın içenler şād-kām olsun

...

(Muaşşer 6)

Pertev şiirlerinde; birbirinden ayrı yüzyıllarda yaşamış ve ayrı ayrı tarzlarla şiirler yazmış pek çok şairi anmıştır. Bu çok sayıdaki şairi anmış olması onun bir üslup arayışı içinde olduğunu göstermekle birlikte, kendinden öncekilerin neredeyse hepsini bildiğini de göstermektedir. Pertev, iyi bir eğitim almakla birlikte iyi bir birikime de sahiptir. O sürekli kendini yetiştirmeye çalıştığı için andığı şair sayısı da doğal olarak fazladır. Aynı şeyi çağdaşları için de gerçekleştirmiştir, diyebiliriz. Bu nedenle onu, döneminin edebiyat nabzını en iyi tutanlardan biri olarak değerlendirmek mümkündür.

Pertev, kendisinden sonraki şairlerden ziyade yaşadığı dönemin şairlerini etkilemiş ve onlardan etkilenmiştir. Pertev, döneminin hemen hemen her sanatçısıyla belli ölçüde diyaloga girmiş bir sanatçıdır. Nedim ve Sâbit tarzını devam ettiren şairlerin Pertev'den de belli ölçüde etkilenmiş olması doğaldır. Çünkü o kendine has bir üslup geliştirmiş şair olmaktan öte, var olanları kullanarak sonrakilere aktarmada rol oynamış birisidir. Yani Pertev, şiirimizde köprü vazifesi görmüş şairlerdendir, diyebiliriz. Adaşı Pertev Paşa ile bazı şiirleri¹³² karıştırılmış olmakla birlikte, Pertev Paşa'yı etkilediğini söyleyemeyiz. Bununla birlikte öğrencileri olan Nâyâb ve Mîr Âmir başta olmak üzere Hoca Neş'et Mahfiline gelenleri etkilediği şairler arasında sayabiliriz.

Pertev, çok sayıda şairin etkisinde kalmış biridir. Etkilendiği şairlere bakıldığında ne kadar renkli kişiliğe sahip bir şair olduğunu görürüz. Onun şiirlerinde zaman zaman Mevlânâ'nın insanseverliğini, Fuzûlî'nin lirizmini, Bâkî'nin özgüvenini, Nef'î'nin hırçınlığını, Nedim'in şuhluğunu, Nâbî'nin temkinini, Sâbit'in mizâhî kişiliğini ve Şeyh Gâlib'in olgunluğu ve hayal gücünü görebiliriz. Onun şiirleri, Klâsik şiirimizin o döneme kadarki bir terkidir, diyebiliriz. Hatta dil unsurları ve Anadolu dışındaki Türk şiirini de dikkate aldığımızda bunların hepsinin bir terkibi olduğunu; kendisinden önceki bütün dönemlerin etkisini taşıyan bir sanata sahiptir dersek, belki daha doğru olur.

¹³² Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi'nde Pertev Paşa'ya ait olduğu yazılı olan,

“Ol zâlimin sitemleri hep hatırımdadır

Zahm-ı dilin elemleri hep hatırımdadır”

matlı gazelin, aynı şahsın H.1256 yılında Bulak'ta basılmış olan divançesinde yoktur. Ancak Muvakkit-zâde Mehmed Pertev Divanı'nın HP(104a), Ü(104B), EE(16A), AE1(20a), AE2(13b), H(107b) yazma nüshalarında mevcuttur.

3. Eserleri

2. 1. Divan

Pertev'in bugün elimizde bulunan tek eseri müretteb divanıdır. Hacimli bir divan ortaya koyacak kadar şiir yazar Pertev, yazdıklarının divan haline getirilmesini istediğini bizzat şiirinde dile getirmiştir. Pertev'in yazdığı şiirleri, derleyip toparlayarak bir araya getiren İzzet Bey, arkadaşının bu isteğini ancak ölümünden üç yıl kadar önce¹³³ gerçekleştirmiştir.¹³⁴

Söylemekden Pertev eşÖarı muhayyel sâde-rû
BaÖdehu cemÖ eyleyüp tertib-i dıvândur ğaraż (G. 264/6)

Pertev, bütün işinin ve gücünün, güzellikleri anlattığı şiirlerini yazmak olduğunu söyleyerek, sanki bu güzelliklerin anlatıldığı yerde katip olduğunu belirtmektedir:

Tahrir-i vaşf-ı hâl u hatı cümle kârımız
Dıvân-ı hüsn ü ânda güyâ ki kâtibüz (G. 209/3)

“Aşk uğruna yaşadıklarını bir bir yazıp aşk derdiyle inleyen âşıklara bir gün olur bir dertleşme kitabı olur” diye anlattığı divanını “senin aşkın uğruna çektiğim bütün dertleri yazıp oluşturduğum kitaba ‘Pertev’in Divanı’ adını koydum” şeklinde vasıflandırmıştır. “O yarin aşkıyla söylediğim her şiirim ateşten bir kor olup divanıma

¹³³ “âşâr-ı belâgat- şîÖârları nigâşe-i şahîfe-i hüner ü derâri-i nażm-âbdârları rişte-keş silk-i eşer olması emrinde sâÖid-i himmetlerine teşviķ-i faķir vesîle-i teşmir olmağla dest-yâri-i Öavn-ı Bârî ile tekmiļi müyesser olduğda bu Öabd-ı kemîne daħi dıbbâce-nüvîs-i dıvân-ı nefisleri olup südde-i seniyye-i Cenâb-ı Üstâda lede'l-taķdîm sıla-i suhan olarak müstedÖâ olan iksîr-i nażar u himmet ü teveccüh-i kimyâ-yı hâşîyyet cenâb-ı işâna mażhariyyetde müşâreket-i niyâz ile hatm-ı hâtîme-i beyân u teberrüken inşâd kılınan târiħ-i şebt-i dıbbâce-i dıvân kılındı ve min-Allahi't-tevfîķ ve'l-hidâye On toķuz târiħinde işbu dıvân tertîb ve yigirmi târiħinde şâhib-i dıvân Pertev Efendi...” Muvakkit-zâde Mehmed Pertev, agn. s. 100-108.

¹³⁴ “Osmanlı Şiir Tarihi”nde şöyle bir anekdot geçmektedir: “Anlatıldığına göre İzzet Bey, şiirlerini bir Divan halinde güzelce tertip etmiş olarak Pertev Efendi'ye getirip gösterince Hz. Peygamber'in yaptığı gibi üzerindeki cübbesini çıkarmış ve İzzet'in omzuna atmıştır.” Bk. E. J. W. Gibb, age., s. 415.

düşmüştür” diyen Pertev, divanının baştan başa aşk şiirleriyle dolu olduğunu söylemektedir:

Yaz çekdiğün cefaları kııl bir kitâb-ı Óaşk
ÓUşşâk-ı zâra bir gün olur hasbihâl olur (G. 115/3)

Çodum dîvân-ı Pertev nâminı ešnâ-yı Óaşkuñda
Neler çekdümse bir bir cümle yazdum bir kitâb itdüm (G. 345/5)

Her şiÓri ki Pertev didüm Óaşkıyla o yârün
Pür-âteş olup defter-i dîvânuma düşdi (G. 521/5)

Divanındaki her şiirinin çok belirgin bir düzen ve intizam içinde olduğunu belirten Pertev, bu yönüyle örnek olduğunu belirtmektedir:

Çadd-i mevzün olduğından başka Pertev ol şehün
Muntažamdur her sözi eşÓâr-ı dîvânım gibi (G. 510/5)

2. 2. Şairler Tezkiresi

Pertev’in divanından başka bir de şairler tezkiresi yazmakla meşgul olduğunu kaynaklar belirtmektedir. Ama bu çalışma Anka gibi adı olup kendisi olmayan bir kuş misali hiçbir zaman ortaya çıkmamıştır. Daha sonra bu tezkirenin Hoca Neş’et Mahfiline devam etmiş olan talebeleri konu alan bir tezkire olduğunu anlıyoruz: “Tezkire-i şuÓarâ tahriiriyle iştiğâlini ihbâr ider imiş lakin mânend-i Óanğa ism-i bi-müsemma kalmış...”, “Hâce merhûmun ahvâl-i şäkirdânından Óibâret bir tezkire tertib itmiş ise de ne mütâlaÓaya mebnî ise mahv u ketm itdügi mençüldur.”¹³⁵ Bildiğimiz kadarıyla bu tezkireye şimdye kadar hiçbir şekilde ulaşılmamıştır.

¹³⁵ Arif Hikmet, age., v. 7a-7b.

2. 3. Şerh-i Yek Beyt-i Süleyman Neş'et

Pertev'in bir başka eseri de “Şerh-i Yek Beyt-i Süleyman Neş'et”tir. Bu eser, adından da anlaşılacağı üzere Pertev'in Hocası Süleyman Neş'et'in Farsça bir beytinin şerh edilişiyile ilgilidir. Ancak şunu hemen belirtmek gerekir ki bu şerh, bizzat Pertev'in yaptığı bir şerh değildir. Söz konusu eser üzerinde çalışma yapmayanların, eserin adından yola çıkarak yapılan şerhin Pertev'e ait olduğunu zannetmeleri doğaldır. Nitekim Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesiyle ilgili katalogda: “Edirneli Neş'et Hoca denmek ile maruf Süleyman Neş'et Efendi'nin Farsî bir beytinin Seyyid Pertev tarafından Türkçe şerhidir”¹³⁶ bilgisi verilmiştir.

Eser, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine-854 numarada kayıtlı, 1b'den başlayan 9b'de biten toplam 9 varaktan ibarettir. Yine aynı eser Süleymaniye Kütüphanesi, Hafid Efendi-302 numarada kayıtlı olup, 1b'den başlayan 7a'da biten toplam 7 varaktan ibarettir.

2. 4. Vakâyi'Ö-nâme

Pertev'in mesleği olan vakanüvislikten dolayı “Vakâyi'Ö-nâme”sinin de olduğunu yine kaynaklardan öğrenmekle birlikte bu eserin de tezkiresi gibi bugün elimizde mevcudu bulunmamaktadır. Osmanlı Müellifleri'nde: “Zamanı vakâyi'ine dair yazdığı tarihçesi halefi olan Âmir Beg tarafından tezyil edilmiştir ki bu da gayr-ı matbudur... Âsâr-ı tarihiyesi Âsım Efendi'ye devr olunmuştur.”¹³⁷ denilmektedir. Pertev, bazı beyitlerinde hem şiir hem de inşâ ile bilindiğini bu iki alanda da önemli yeniliklerinin olduğunu söylemektedir.

¹³⁶ Fehmi Edhem Karatay, Topkapı Sarayı Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Katalogu, İst., 1961, C. II, s. 221.

¹³⁷ Bursalı Mehmet Tahir, age., C. 3, s. 33.

İKİNCİ BÖLÜM

PERTEV'İN ŞİİRLERİNİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

1. NAZIM ŞEKİLLERİ

“Şiir metninde dış yapının en üst birimine ‘nazım şekli’ denir. Bir başka ifadeyle nazım şekli; şiirin dış görünümü; bend sistemi, nazım birimi, mısra yapısı, vezin ve kafiye şemasının belirlediği dış yapı veya kalıptır.”¹³⁸ Pertev, Klâsik şiirimizin hemen hemen bütün nazım şekilleriyle eser vermiş bir şairdir. Divanında; kaside dışında gazel, musammat(terci-bend-1, murabba-17, terbiÖ-5, şarkı-6, tahmis-56, muhammes-2, müseddes-2, tesdis-1, muaşşer-2, rubai-3), tarih, kıt’a, lugaz, beyit (matla, müfret) görülmektedir.

Klâsik şiirimiz, kurallarının değişmezliğiyle bilindiği için kuralcı olmakla suçlanmıştır. Fakat bu kurallar bir statiklik arz etmezler. Divanını oluşturan şairin, bu kurallardan sürekli yararlandığı görülmektedir. Özellikle şekle ait kurallar, Klâsik şiirimizin yüzyıllar boyu devam etmesinde önemli olmuştur. Ayrıca bilinenin tersine birçok şair söz konusu kuralları uygulamaz, değiştirir, hatta kaldırır. Yani bazı şairler, kuralları kendi ruh yapısı ve zevkine göre yeniden düzenlemiştir.¹³⁹ Bu da gösteriyor ki Klâsik şiirimiz, katı kurallar ve statik bir yapı arz etmez. Buna rağmen bütünüyle de serbesttir, denilemez.

Pertev’in şiirlerinin tamamını Klâsik şiirimizin şekil özellikleri içinde değerlendirebiliriz. Yani şiirlerinde şekli bir yenilik görülmez. Pertev, sözü edilen nazım şekillerini oluştururken Klâsik şiirimizin bütün şekle ait imkanlarından yararlanmıştı. Bunun şaire bir kolaylık sağladığını da belirtmek gerekir. Dış yapı ve iç yapı diyebileceğimiz muhteva/içerik birbirinden ayrı olmayacağı gibi aynı da değildir. Usta şairler, dış yapı ile iç yapıyı uyuşturan ve bunları birbirine üstün kılan veya feda etmeyenlerdir.

¹³⁸ İsmail Çetişli, Metin Tahlillerine Giriş-Şiir, Kardelen Kitabevi, Isparta, 1999, s. 11.

¹³⁹ Bk. Hasibe Mazioğlu, Nedim’in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik, Akçağ Yay., Ank., 1992.

Bilindiği üzere Klâsik şiirimizde nazım birimi beyittir. Bütün şekillerde beyit esasını görmek mümkündür. Hatta bazen tek bir beyitten oluşan şekiller de kullanılmıştır. Müfred, beyit veya matla bunlardandır. Pertev'in divanında çok sayıda beyit, müfret ve matla bulunmaktadır. Bazı şairler, tek mısra da kullanmışlardır. Mısra-ı ber-ceste diye bilinen bu şekli, Pertev de divanında kullanmamıştır. Nazım birimi beyitten farklı olan bazı şekiller de vardır. Bunlar, bend esasına göre şekillenirler. Bend esasına göre oluşturulan şekillerde mısra sayısı dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz ve onlu şekiller kullanılmıştır.¹⁴⁰

Pertev'in, kasideyi edebî bir şekilden öte nitelik¹⁴¹ itibarıyla tercih etmemesini bir yenilik olarak değerlendiremeyiz. Edebî tür ve şekiller için her şair bazı tasarruflarda bulunabilir. Bu konuda eski şiirimizin her hangi bir zorlaması söz konusu değildir.

Pertev ve Hoca Neş'et mahfili içinde yer alan pek çok şair için önemli bir düstur olan Neş'et'in:

“Hâsbîce gâzel söyleme besdür bize Neş'et
Erbâbına meymûn ola târîh u kâşîde”¹⁴²

beyti, doğal olarak bu şairlerin kasideye olan ilgilerini azaltmıştır. Hocalarının etkisiyle kasideyi tercih etmemelerine rağmen bunu bütünüyle devam ettirebilmiş değillerdir. Eğer başlangıçta benimsedikleri bu bilinçli tavrı sonuna kadar sürdürebilselerdi, şiirimizle ilgili daha erken dönemlerde köklü değişikliklerin olmasında öncülük etmiş olduklarını gösterebilirdi. Pertev ve arkadaşları, kaside türünü benimsemeyip daha çok gazel ve diğer şekillere yönelmişlerdir. Kaside yazmamayı kendine vazgeçilmez bir prensip edinen Pertev, hocası kadar, hatta ondan da tutucu davranmıştır, diyebiliriz.

Hocasına ve yetiştiği mahfilin prensiplerine sadakatle bağlı olan Pertev, kaside yazmamanın verdiği “halet-i ruhiye” ile olsa gerek gazel vb. şekillere büyük ölçüde ilgi göstermiştir. Pertev ve Hoca Neş'et mahfili içindeki şairlerin, kaside yazmamalarının ne gibi sakıncaları olmuştur? Sorusuna birden fazla cevap vermek mümkünse de bunların içinden en önemlisi, bu şairlerin yetenek ve başarılarını daha rahat sergileyebilecekleri geniş bir alan bulamamış olmaları söylenebilir. Nitekim kaside, başlı başına özel bir

¹⁴⁰ Bk. Cem Dilçin, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, TDK Yay., Ank., 1992., Haluk İpekten, Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz, Dergâh Yay., İst., 1994., İbrahim Şener, Alim Yıldız, Türk İslâm Edebiyatı, Rağbet Yay., İst., 2003.

¹⁴¹ Pertev, kasideyi herhangi birinin methi için tercih etmediğini söylemektedir.

¹⁴² Muvakkit-zâde Mehmed Pertev, agn., satır: 84-85.

alan olmakla beraber aynı zamanda diğer şekil ve türleri de belli ölçüde kapsamaktadır. “Şairlik yeteneğinin ispatında başlıca belge olan kaside, diğer şiir türlerinde olduğu gibi, dile üstün derecede hakimiyeti olan şairlerce yazılabılırdı.”¹⁴³ Kasideyi denemeyip, başka edebî şekillere yönelen şairimizin bazı şiirlerinde kasideyi hissettiren özellikler de sergilenmiştir. Mısır’ın yeniden fethi için yazılan bir tarihte, şairin Padişah III. Selim’den övgüyle söz etmeye başlaması bir kasidenin başlangıcını hatırlatmaktadır:

Tārīh Berāy-ı feth-i Mısır-Ḳāhire

I

1. Nigehbān-ı cihān ūltān-ı zī-şān Ḥūsrev-i devrān
Nerīmān-ı zamān šāhib-ḳırān-ı rezm-i dānāyı

2. Cenāb-ı Ḥāzret-i Sultān Selīmü’s-Şālīš ol gāzī
Derinde eylemez derbān Ğūrı vü Fumānbāyı

... (T. 5/1,2)

Bir başka tarihi ise III. Selim’in kız kardeşi Beyhan Sultan’ın yaptırdığı sahildeki bir sarayı için yazılmış olanıdır. Bu tarih de hem otuz beyit tutarında olmasıyla hem Beyhan Sultan’ı övgüsüyle tam bir kasideyi andırmaktadır:

Tārīh-i Sāhil-serā-yı Ḥāzret-i Beyhān Sultān Aliyyetü’ş-Şān

1. Nezāhet sāha-i Őismet serāyında olan çāker
MuŐallā mertebe hemşire-i şāh-ı cihān-bānī

2. Cenāb-ı Ḥāzret-i Beyhān Sultān-ı felek-dāye
Ola mahfūz-ı hıfz-ı Őavn u šavn-ı pāk-i Sübhānī

3. Teşehhūs eyleyüp maŐnā-yı lafz-ı Őiffet ü Őismet
Vücūd u cūd-bahşı oldı kevne lutf-ı Rabbānī

... (T. 7/1,2,3)

Tarihleriyle birlikte başka kıt’alarında da kasideleri andıran özellikler göze çarpmaktadır:

1. Bu ḳāsr-ı dil-güşā bir beyt-i dil-keşdür ki vaşf olmaz

¹⁴³ Mehmed Çavuşoğlu, “Divan Şiiri”, Türk Dili Dergisi, Türk Şiiri Özel Sayısı II, (Divan Şiiri), Ank., 1986, s. 19.

İçinde mündericdür nice maẓmūn-ı feraĥ-baĥşā

2. Bu bāġçe müstezād-ı mısraŌ-ı āzādı bu beytüñ
Nice mısraŌ ki zıĥ-efzā-yı şad dıvān-ı bî-hem-tā

3. Bu bāġçe beyt-i rengin-i Nigāristān-i Ğaffārî
Bu āb-ı ĥavz ise hem-vezn-i nehr-i cennetü'l-meŌvā

... (K. 1/1,2,3)

Yukarıda verilen örneklere benzer çok sayıda şiiri mevcut olmakla birlikte Pertev yine de bunları, bir kaside formatında değerlendirmedini, hatta böyle anlaşılması gerektiğini de şiirinin bir beytinde belirtmektedir. Padişahını öven Pertev, bundan maksadının dua olduğunu söyleyerek kaside(methiye) yazmadığı iddiasındadır:

Ol şadr-ı kāmkar o ĥidiv-i muŌaẓẓama

Maẓşad duŌādur oldı zemîn ü zamān kemān (K. 2/III/3)

Mısır'ın fethi sırasında sadrazam olan Yusuf Ziya Paşa'nın huzurunda şiirini bizzat okuyan Pertev, bunu da kaside olarak değerlendirmemektedir. Şairler, Klâsik edebiyatımızda gazel nazım şekliyle de memduhunu övebilmektedirler. Bunu bilen şairimiz bu şiirinin de kaside olmadığını söyleyip, gazel olduğunu ısrarla vurgulamaktadır:

Nice şād olmasın dil kim şu Pertev gibi bî-baĥtuñ

Ĥuzūr-ı Şadr-ı aŌẓamda ġazel-ĥān oldıġın gördük (K. 3/I/6)

Pertev, benzer örneklerle aslında kaside türüne olan ilgisini ortaya koymakla birlikte ısrarla kaside yazmadığını belirtmektedir. Biz de şairimizin aksini iddia etmeyerek onu kaside yazmamış biri olarak kabul etmek durumundayız. Ayrıca NefŌî'nin kendini övdüğü bir kasidesini tahmis eden Pertev, kendini övmekle birlikte yine kaside yazmadığını belirtmektedir:

Naẓm u neşre gerçi içād eyledüm tarz-ı ĥasen

Sebkat-ı yārān naẓm itdüm bilür anı bilen

İtmedüm tarz-ı ẓaşide kimsenin medĥinde ben

Şimdi ammā böyle deryālar gibi pür-cüş iden

İltifāt-ı pādşāh-ı nükte-dānumdur benüm (Tah. 21/XXI)

Pertev, doğruluğuna inandığı her konuda tutarlılığını sürdürmüş bir kişidir. Aynı tutarlılığı kaside yazmama noktasında da göstermiştir. Ancak kasideyle birlikte tarihin de aynı amaç için kullanılabilceğini gösteren Pertev'in bu noktada hocası Neş'et'ten farklı düşünüp bu iki nazım şeklinin birbirinden ayrı olduğuna karar vermiş olmalı ki hiç kaside yazmadığını söylemesine rağmen, çok sayıda tarih yazmıştır. Pertev, tarihlerinde de özellikle sözü geçen şahıslar için gerçek olmayan sözlerle övgüler düzmek yerine onların yaptıklarını hakıyla değerlendirip iyi niyetle onlara halktan biri gibi dualar ettiğini belirtmiştir. Şairimizin kasideye ilgisizliğinin yanında tarihlere aşırı bir ilgi göstermesinin altında onun mesleği olan vakanüvisliğinin etkisi olduğunu düşünmekteyiz. Pertev'in, tarih düşürmeyi yeğlemesinde kişisel bir çıkar gözetmekten ziyade toplumsal bir görev yaptığını göstermiştir. Kasidelerde gözetilenin övülen şahıstan maddî bir beklenti olmakla birlikte tarihlerde bunun toplumsal bir boyut kazandığını görebilmekteyiz. Nitekim Pertev'in tarihlerinin içeriğinden anlaşıldığına göre maddî bir beklenti veya mansıbı hedeflemediğini rahatlıkla söyleyebiliriz.

Şairimizin kasideyi kullanmaması, tarih ve kıt'alarında da kendi dönemindeki ve öncesindekilere benzememesi bir yenilik olmaktan çok onun şiiri farklı bir algılayışla değerlendirdiğini söyleyebiliriz.

Pertev, Arap alfabesinin her harfiyle en az bir gazel yazmıştır. Divanında en fazla gazel bulunan Pertev, şekil bakımından gazelde herhangi bir yenilik yapmamıştır. Zaten Klâsik şiirimizde şairlerin de çoğunun üzerinde durduğu gibi şekildeki yenilikten çok muhtevayla ilgili yeniliklere dikkat çekilmiştir. "Divan şairi nazım şekillerinin hepsinde de maharetini göstermekle beraber sanatkâr mizacı bakımından ya kasideci, ya gazelcidir, ya mesnevi tarzında yahut da rubai söylemekte sivrilir".¹⁴⁴ Pertev'i gazel şairi saymak gerekir. O, bir yanıyla Nedim'e benzerken öbür yanıyla da Nâbî'ye benzemektedir.

Şairimiz de Nedim gibi hayatın bütün zevklerini yaşamak istediği için onun yaratılışına en uygun düşen gazel nazım şeklini tercih etmiştir. Divanında 568 tane gazelinin olması onun bu türe ilgisini açıkça göstermektedir. Nedim'in İbrahim Paşa'nın adını anarak gazellerini bitirdiği gibi Pertev de çoğu gazel olmak üzere pek çok şiirini

¹⁴⁴ Hasibe Mazioglu, Nedim'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik, Akçağ Yay., Ank., 1992, s. 106-107.

hocası Neş'et'in adını anarak bitirmiştir. Pertev'in gazelleri çoğunlukla 5-6-7 beyitten oluşmakla birlikte 8-9 beyitten oluşan epey gazeli vardır. 9 beyti aşan müzeyyel sayılacak 24 gazeli vardır.

Gazellerin beyit sayılarına göre dağılımı

5 beyitlik	300
6 beyitlik	96
7 beyitlik	83
8 beyitlik	32
9 beyitlik	33
10 beyitlik	9
11 beyitlik	8
12 beyitlik	1
13 beyitlik	2
14 beyitlik	1
16 beyitlik	1
18 beyitlik	1
20 beyitlik	1
Toplam	568

Tablo 1

Doğrusu Pertev şekle ait detayları çok da önemsemiş bir şair değildir. Ancak onun bilinçli olarak seçtiği ve kullandığı deyim, atasözü ve halk kullanımları, şiirlerindeki, özellikle de gazellerindeki dil bilincini göstermesi bakımından önemlidir. Bu durum aynı zamanda gazellerinin kafiye ve rediflerini özellikle Türkçe kelimelerden seçmesiyle daha açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Şair, 56 tahmis yazarak bu alandaki başarısını göstermiştir. Pertev'in divanındaki en dikkate değer yeniliklerden birisi de tahmisleridir. Tahmisleri içinde en başarılı olduğu tarzın şuhâne olduğunu belirtmek gerekir. Ancak O, İranlı şairlerin gazellerini de alıp tahmis etmiştir. Bir şairin herhangi bir mısraı veya beytinin alınıp tanzir edildiği yaygındır. Benzer örnekleri Pertev de yapmıştır. Ancak o çok sayıda Farsça yazılmış

şiiiri ya yine Farsça ya da Farsça şiiiri Türkçeyle tahmis etme yoluna gitmiştir. Bu da yaygın olmayan bir yolu tercih etmek demektir. Tahmislerinde dikkati çeken bir başka özellik de hikemî veya âşıkâne edâyla yazılmış bir gazeli daha çok şuhâne edâyla tahmis etmiş olmasıdır.

2. AHENK

2. 1. Vezin

Bilindiği üzere Klâsik şiiirimizin ölçüsü aruzdur. Şairler, bütün manzum eserlerini aruz ölçüsüyle söyler veya yazarlar. Aruz bu şiiirde değişmez ve vazgeçilmez unsurlardan biridir. Ancak asıl Türk ölçüsünün hece olduğu bilinmektedir. İslâmiyetle birlikte Türk şiiirinde başlayan aruz serüveni Servet-i Fünûn edebiyatından sonra önemini gittikçe yitirerek yerini yavaş yavaş tekrar heceye bırakmıştır. Ancak aruzun etkileri günümüze kadar süregelmiştir. Pertev, Klâsik edebiyatımızın bir temsilcisi olduğu için şiiirlerini aruz ölçüsüyle yazmıştır. Ancak yeniliğe ait bazı izler de bulmak mümkündür. Divanının ilk manzumesini heceyle yazan Pertev, Nedim'den sonra giderek yaygınlık kazanan heceyle birer ikişer şiiir yazma geleneğine de uymuştur. Nitekim arkadaşlarından Şeyh Gâlib ve Beylikçi İzzet gibi şairler de bu geleneğe uymuşlardır. Pertev'in hacimli sayılacak divanında sadece bir manzumenin heceyle yazılması sembolik bir anlam taşımaktan öteye geçmez. Ancak bunun bir gelenek halini almasında bu örneklerin rolü büyük olmuştur.

Pertev, Klâsik şiiirimizin aruzu en iyi kullanan şairlerinden biridir, dersek yanlış olmaz. Çünkü onun şiiirlerinde aruz hatası neredeyse yok denecek kadar azdır. Pertev, aruz ölçüsünün pek çok bahir ve kalıbını kullanmıştır. Onun aruz konusunda da bilgi ve birikiminin üst düzeyde olduğunu söylemek pekâlâ mümkündür.

Gazellerde kullanılan vezinler:

Bahir	Vezin	Toplam
Müctes	Mefā'Öilün fe'Öilātün mefā'Öilün fe'Öilün	48
Hezec	Mef'Öülü mefā'Öilün mef'Öülü mefā'Öilün	2
Remel	Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün	119
Hezec	Mefā'Öilün mefā'Öilün mefā'Öilün mefā'Öilün	110
Remel	Fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilün	90
Muzari	Mef'Öülü fā'Öilātü mefā'Öilü fā'Öilün	91
Hezec	Mef'Öülü mefā'Öilü mefā'Öilü fa'Öülün	54
Hafif	Fe'Öilātün mefā'Öilün fe'Öilün	27
Hezec	Mefā'Öilün mefā'Öilün fa'Öülün	3
	Fe'Öülün mefā'Öilün fe'Öülün mefā'Öilün ¹⁴⁵	1
Remel	Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilātün	2
Remel	Fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilün	1
Remel	Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün	1
Kâmil	Mütefā'Öilün mütefā'Öilün mütefā'Öilün mütefā'Öilün	1
Seri'	Müfte'Öilün müfte'Öilün müfte'Öilün	1
Hezec	Mef'Öülü mefā'Öilün fa'Öülün	4
Recez	Müstef'Öilātün müstef'Öilātün	1
Recez	Müfte'Öilün mefā'Öilün müfte'Öilün mefā'Öilün	2
Münserih	Müfte'Öilün fā'Öilün müfte'Öilün fā'Öilün	1
Recez	Müstef'Öilün müstef'Öilün müstef'Öilün müstef'Öilün	1
Müctes	Mefā'Öilün fe'Öilātün mefā'Öilün fe'Öilälün	1
Seri'	Müfte'Öilün müfte'Öilün fā'Öilün	2
Kâmil	Mefā'Öilātün mefā'Öilātün mefā'Öilātün mefā'Öilātün	1
Mütekârib	Fa'Öülün fa'Öülün fa'Öülün fa'Öülün	1
Mütekârib	Fa'Öülün fa'Öülün fa'Öülün fa'Öül	1
Muzari	Mef'Öülü fā'Öilātün mef'Öülü fā'Öilātün	1
Hezec	Mefā'Öilün fa'Öülün mefā'Öilün fa'Öülün	1
Toplam		568

Tablo 2

¹⁴⁵ Mevcut kaynaklardan bu veznin bahrini tespit edemedik.

2. 2. Kafiye ve Redif

Ahenk unsurları içinde yer alan kafiye ve redifler, şiirin en önemli özelliklerindedir. Belki de şiirle birlikte var olan bir sanat unsurudur. Şiirin geçirdiği bütün aşamalardan sonra ölçüyle birlikte hâlâ en vazgeçilmez unsur olarak yerini korumaktadır. Kafiye ve redif, Klâsik şiirimizde daha sağlam bir yer edinmiş ve şairlerimizce taviz verilmeksizin kullanılmıştır. “Mısra sonlarında bulunan seslerin benzerliği şeklinde tarif edilen kafiyenin eski edebiyatta göz için olduğu belirtilmekte ise de, bu, harf uygunluğu içinde belirlenen bir tarif olduğu takdirde kat’iyet kazanabilir; yani ayrı harfler içinde kafiye yapılmaya çalışılmaz. Fakat, edebî kıymeti bulunan metinlerde seslerin kulakta bıraktığı te’sire dikkat edildiği görülür.”¹⁴⁶ “Son harf ve harekeleri birbirine uygun olan ve mısra yâhut beyt sonunda bulunan kelimelerdir.”¹⁴⁷

Kafiye, “en az iki dize sonunda, anlamca ayrı, sesçe birbiriyle aynı iki sözcük arasındaki ses benzerliğidir.”¹⁴⁸ “Kafiye, divân şiirinde ses, redif ise söz tekrarlarının mısra sonlarında simetrik olarak kullanılmasıdır.”¹⁴⁹ Pertev, şiirlerinde kafiye türlerinin hepsini kullanmıştır. Kafiye ve redif konusunda rahat davranan Pertev, daha önce kullanılmayan kelimeleri de redif olarak kullanmıştır.

2. 3. Tekrarlar

Pertev’in Divanında en çok dikkati çeken özelliklerden biri de tekrarlardır. Pertev, şiirlerinde özellikle tekrarlara çok sık yer vermiştir. Bilindiği üzere tekrarlar, sanat gayesiyle baş vurulan unsurlar olmakla birlikte, aynı zamanda müzikaliteyi sağlamak maksadıyla da kullanılmıştır. Tekrarlar, hangi maksatla kullanılırsa kullanılsın mutlaka şiire bir canlılık ve ahenk unsuru olarak katkıda bulunduğu bir gerçektir. Pertev, şiirlerinde tekrarları hemen hemen her biçimiyle kullanmıştır. Pertev’in şiirlerinde;

¹⁴⁶ Neclâ Pekolcay vd., İslâmî Türk Edebiyatında Şekil ve Nev’ilere Giriş, Kitabevi Yay., İst., 1994, s. 88.

¹⁴⁷ Tahirü’l-Mevlevî, Edebiyat Lügatı, Enderun Kitabevi, İst., s. 77.

¹⁴⁸ Cem Dilçin, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, TDK Yay., 1992, s. 59.

¹⁴⁹ Muhsin Macit, Divân Şiirinde Âhenk Unsurları, Akçağ Yay., Ank., 1996, s. 83

özellikle redd-i mısraların büyük ölçüde kullanıldığı görülmektedir. Tanzir edilmek üzere alınan mısralar, mutlaka redd-i mısra olarak tekrarlandığı görülmektedir. Aşağıya aldığımız şarkısının ilk bendinde: “özler-gözler, ince-gonca, miyân-dehân, cân-ı nizâr-bülbül-i zâr” arasında tam bir ahenk yakalanmıştır, bunun dışındaki kelimeler ise tamamıyla birbirinin tekrarıdır:

1. Seni özler seni bu cân-ı nizâr
2. Gel gel ey ince miyânum gel gel
3. Seni gözler seni bu bülbül-i zâr
4. Gel gel ey gonca-dehânum gel gel (Ş. 3/I)

1. Âteşin-sâğar-ı la'ülün lebüme
2. Yana ço ço yana cânum yana ço
3. Ço lebüñ bakma bu tâb u tebüme
4. Yana ço ço yana cânum yana ço (Ş. 5/I)

1. Sen ol mañbüb-ı müsteñnâ-yı Mevlâsın ki destüñde
2. Sen ol miñmân-ı hâs-ı Hâk Te'âlâsın ki destüñde
3. Sen ol şultân-ı taht-ı Óarş-ı Óâlâsın ki destüñde
4. Sen ol refref-süvâr-ı Óâlem-ârâsın ki destüñde
5. Şihâb u mâh-ı nev tîr ü kemândur yâ Resûla'llâh (Tah. 1/II)

Pertev-i bî-rengde vardur ki bir rengin-edâ

Âşnâya âşnâ bigâneye bigânedür (G. 104/12)

Pertev, bir kaç şiirinde mısra başında aynı kelime grubunu iki defa tekrarlamıştır:

Ey dil ey dil mihr-i fikrûñle cihân tábendedür (Tah. 21/VIII/1)

Sende bu sende bu h̄usn olunca ey ebrū hilāl
Şüphe yoğdur kim meh-i bedr-i cemāl eyler seni (G. 550/3)

1. Cūlar gibi şirīškūm aqarken şırıl şırıl
Ol h̄āb-ı nāzda uyumışmış mışıl mışıl
2. Nāyuñ nevā-yı sūz-ı dili yaqdı Óālemi
Bilmem ne didi gūşına ney-zen fışıl fışıl
... (G. 320/1,2)

Pertev'in şiirlerinde ikilemelerden de çok sık yararlanılmıştır. "İkileme, anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla, aynı sözcüğün tekrar edilmesi veya anlamları birbirine yakın yahut karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran iki sözcüğün yan yana kullanılmasıdır."¹⁵⁰ İkilemelerin sadece söz tekrarları olarak ahengi sağlayan unsurlar değil, aynı zamanda birimler arasındaki şekil ve anlam kaynaşmasını da sağladığını görmekteyiz. "İkilemelerle şiirin anlamı arasında öyle bir bütünleşme olur ki, şiirdeki kompozisyon kelimelerle çizilen resme yaklaşır."¹⁵¹ Aşağıya aldığımız Pertev'in gazelinde de her beytin her iki mısraında ikilemeler kullanılmıştır. Bu ikilemeler beytin genel anlamı içinde bir uyum sağlamakla birlikte mısralar arası anlam uyumunu da sağlamaktadır. Ayrıca her iki mısra da tekrarlanan ikilemelerin sesleri arasında da bir uyum söz konusudur:

1. Görinen nokta nokta şanma hāl-i Óanberīnümdür
Didi şaf şaf siyeh-pūşān mülk-i zūlf-i çīnümdür
2. Ser-ā-pā şīnemi sūrāh sūrāh eyleyen neyveş
Ġamuñla lah̄za lah̄za āteş-i āhı enīnümdür
3. Amān at nāvek-i müjgānuñı tek şīneme bir bir
Dil ü cān ey kemān-ebrū saña kat kat rehīnümdür

¹⁵⁰ Vecihe Hatiboğlu, Türk Dilinde İkileme, TDK Yay., Ank., 1981, s. 9.

¹⁵¹ Muhsin Macit, Divân Şiirinde Âhenk Unsurları, Akçağ Yay., Ank., 1996, s. 42.

4. Olup tığ-ı nigāhuñdan cebinüm nıme nıme āh
Şanurlar şerha şerha yaralar çin-i cebinümdür
5. Görince böyle nev tarhı kopar āvāze-i hey hey
N'ola peh peh dinilse Pertevā rengin-zeminümdür (G. 197)

Bir başka şiirinde mısra sonlarında “âh” seslerini dört kez tekrarlanmaktadır:

1. Hât çekdi mülk-i hüsne sipāh āh āh āh āh
Kaldı gubār içinde o māh āh āh āh
... (G. 438)

Pertev, aynı anlam ve aynı yapıdaki ikilemeleri de tekrarlar arasında kullanmıştır: “*ķura ķura, bura bura, ura ura, śora śora, dura dura, yora yora*” Ayrıca mısra sonunda kullandığı bu tekrarların bazılarında anlamdan daha çok ahenk unsuru olarak kelimenin son iki hecesinin tekrarlandığı görülmektedir. Ancak bu kullanımlarda ölçünün zorlaması da söz konusudur: “*digeri geri, şimîn-beri beri, mustari tari, miğferi ferî, şeş-peri peri, serseri seri, Senceri ceri, beñzeri zeri*” Yine ahengi, beyit ve mısraın bütününe yaymak için kelime-hece-ses tekrarlarından da çokça yararlandığı görülmektedir:

1. Ğamuñla kâse kâse nüş idersem mey pey-ender-pey
Gelür imdāduma ceşş-i neşāt key pey-ender-pey
2. Maħal reşk-āver olsa sâz-ı bezme şine kim anda
Dükenmez nâle vü āğāze-i hey hey pey-ender-pey
3. Ser-ā-pā şerhâ vü dāğ ile cismüm çün ney olmuşdur
Gelür her perdesinden śad śadâ-yı ney pey-ender-pey
4. Felek ben ülfet itdüm germ ü serd-i rüzgāruñla
Ne ğam sermā zemistān olsa germā vey pey-ender-pey

5. Seni tebride benden sa'ý ile ey Pertevñ mähı
Hücüm eyler gam-ı Óaşkuñ gibi her şey pey-ender-pey (G. 505)

1. İtmesün çeşm-i füsünger gamze-i tannāza nāz
İstemez yāverlik itse sayda da şah-bāza bāz
2. Nutq-ı dil-āgāh-ı mir'āt-ı serā'ir olmasa
Mün'akıs olmazdı şı'ır-i Hāfız-ı Şırāza rāz
3. Ey yazan tır-i nigāh-ı yārdan çekdüklerüm
Çille-i hicr-i kemān-ebrūların hamyāze yāz
4. Kūs u dühl olmak usūlāt āšnā bir kimseye
Ölmeden yegdür dehān-ı mutrib-i nā-sāza sāz
5. Böyle taqşım itdi qassām-ı ezel kim Pertevā
Çok gelür rüzü kanā'atkāre šāhīb aza az
(G. 218)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PERTEV'İN ŞİİRLERİNİN İÇERİK ÖZELLİKLERİ

1. MAHALLÎ UNSURLAR

1. 1. Mahallîleşme

“Dilde sadeleşme, edebiyatta millîleşme”¹⁵² olarak özetlenebilecek mahallîleşmenin kesin tarihini söylemek mümkün değildir. Çünkü her dönemin “dilde sadelik ve edebiyatta millîlik” ölçütü farklı olduğundan ve farklı sonuçlar vereceğinden bu konuda kesin bir yargıya varmak zordur. Arap ve İran edebiyatlarının kuralları ve terminolojisinin büyük ölçüde kullanıldığı dönemlerdeki edebiyatımızın en fazla eleştiri alan noktası; gelişmiş Arap ve İran edebiyatlarını taklit ettiğidir. 18. yüzyıla gelindiğinde ise bu edebiyatların ürünlerine eş ve o ürünleri veren sanatçılar kadar iyi, hatta onlardan daha başarılı sanatçılarımız yetişmiştir. Bu dönemde, mahallîleşme cereyanının ortaya çıktığı kanısı yaygındır. Bu düşünceye göre 18. yüzyıldan önce yaşamış sanatçılarımız büyük bir töhmet altında kalacaktır. Çünkü kastedilen dönemde sanatçılarımızın gayesi Arap ve İran edebiyatlarını taklit etmek değil bilakis İslâm dünyasında bu edebiyatların ve sanatçılarının gördüğü büyük ilgiyi, kendilerinin de görmek istemeleridir. Sanatçılarımızın bu ilgiye mazhar olmak için aynı inancı paylaşan Müslüman dünyasının ortak ürünleriyle eserler ortaya koyarak, bunu yapmak istemelerinden daha doğal ne olabilirdi? Ancak bu sanatçılara gayr-ı millî demenin edebiyat tarihimiz açısından pek de isabetli bir karar olacağını düşünmemekteyiz. Anılan Arap ve İran şairlerinin bütünü övülmemekle birlikte daha çok kendileriyle ya da başkalarıyla bir mukayeseye gidilmesi şeklindedir. Ayrıca her şairin belli ölçüde kendini övmesini veya başkalarıyla kıyaslamasını da kişisel bir tatminden ziyade, millî bir refleks olarak değerlendirilmesinin belki daha doğru bir yargı olacağı kanaatindeyiz. Mahallîleşme ve millîleşmenin en önemli ölçütlerinden sayılan atasözleri ve deyimlerimiz hangi şairimiz tarafından kullanılmamış ki? Aslında şiirde evrensele ulaşma isteğiyle birlikte millîlik de her zaman bir zorunluluk olmuştur.

¹⁵² Dilek Batıslam, Nedim Divanı'nda Mahallîleşme, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana-1993.

Yaşanılan yerin ve dönemin bütünüyle canlı bir tanığı olan sanatçı, eserine ruhî ve maddî yapıyı kendince aktaran bir kişidir. Sanatçıların, yaşadıkları veya hayal ettikleri mahallî çevrenin en güzel ve umumî yerlerini, toplumun inançlarını, gelenek ve göreneklerini, sevinç ve üzüntülerini kısaca kültürel bütün öğelerini tam olmasa bile belli ölçüde eserlerine aktardıklarını bilmekteyiz. Bu nedenle hem toplumunun hem de kendisinin soyut ve somut güzellik anlayış ve algılayışını şiirlerine aksettiren şairler, şüphesiz çok önemli bir misyona sahiptirler.

Muvakkit-zâde Mehmed Pertev, kendisinden önce yaşamış ve mahallîleşmenin en önemli temsilcisi sayılmış olan Nedim'den çok etkilenmiş ve şiirlerine onun etkisiyle önemli ölçüde mahallî ve millî öğeleri aksettirmiştir. Bu nedenle mahallîleşmenin etkisiyle olsa gerek şuh edâyı en çok kullananlardan biri de Pertev olmuştur. Her ne kadar araştırmacılar onu Nedim kadar başarılı bulmamışlarsa da onun sadece bu edâyıyla şiir söylemediğini de belirtmemiz gerekir. Kendisinden önce varolan bütün edebî ve kültürel birikimi kullanma şansına sahip olan şairden, her alanda aynı ölçüde üstün başarı göstermesi beklenmemelidir. Bu nedenle Pertev, şuhâne edâyı Nedim kadar başarıyla kullanmış olmasa bile onun önemli takipçilerinden olmayı başarmış bir şair olarak edebiyat tarihine geçmiştir.

1. 1. 1. Dil ve Üsluptaki Mahallîleşme İle İlgili Unsurlar

Klâsik şiirimizde kullanılan dilin aslı Türkçe olmakla beraber çok sayıda Arapça ve Farsça kelime, kelime gruplarını içerdiği bilinmektedir. Yabancı unsurların çokça kullanıldığı bu şiirimizin ölçüsünün de yabancı olduğu herkesin malumudur. Dildeki bu yabancı unsurların çokluğunda başka pek çok sebebin yanında ölçünün önemli oranda rolü vardır. Çünkü Türkçe, aruz ölçüsüne uygun bir dil değildir. Arap ve Fars dilleri aruz ölçüsüne daha uygun oldukları için, şairlerimiz Türkçe kelimeler yerine bunların yabancılarını tercih etmek zorunda kalmışlardır. Bu durum, zamanla o kadar kanıksanmış ki artık Türkçe kelimelerin yerine Arapça ve Farsçalarını kullanmak pek de yadırganmamıştır. Hatta alışılmış bir durum olduğundan bu yabancı unsurların yerine Türkçelerini kullanmak daha yadırganmıştır. Ancak bu yabancılaşma belli bir noktadan sonra yine sanatçılarımız tarafından eleştirilerek öze dönme ve millî bir refleks olarak tekrar Türkçeleşme yoluna girmiştir. Bu anlamdaki bilinen ilk tepkiler, 15. yüzyıla

dayanmaktadır. Başlangıçta ferdî olarak ortaya çıkan bu çabalar, 16. yüzyıla gelindiğinde daha bilinçli ve topluluk şeklinde gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Dilde aşırı derecede yabancı kelime ve kelime guruplarının kullanılmaması bunların yerine Türkçelerinin tercih edilmesi ve halkın dilinde yaşayan şekliyle kullanılması benimsenmiştir. Milletın ortak ruhunun ortaya çıkardığı atasözleri ve deyimlerin kullanılmasıyla beraber, yine yabancı kökenli olmakla birlikte halkın dilindeki kullanım biçimleriyle şiirlerde yer alması, mahallîleşmenin ilk örnekleri olarak değerlendirilmektedir.

16. yüzyılda Tatavlı Mahremî, Edirneli Nazmî gibi dilde Türkçeciliği savunan şairler, Türkî-i Basit cereyanını başlatmış ve uygulamaya çalışmışlardır. Bunlara daha önce yaşayan Aydınlı Visâlî'yi de katmak gerekir. Bu şairlerin başlattıkları bu cereyanın dinî duygularla millî duyguları aynı potada eritmek olmasına rağmen yeteri derecede ilgi görmemişlerdir. Bundan dolayı da başarılı olamamışlardır. Aslında Türk edebiyatında daha önce bunu gerçekleştirmiş şairler olmakla birlikte, bu cereyanın başarısız olmasında bu kişilerin yeteneklerinin önemli rolü olduğunu söylemek gerekir. Çünkü istedikleri kendi dilleriyle şiir yazmak olan bu şairlerin başarısız olmaları, ancak bu şekilde izah edilebilir. Nitekim 17. yüzyıldaki şairlerden Nâbî, dilde sadelikten yana olmuş aynı zamanda Klâsik şiirimizin en başarılı temsilcilerinden birisi olmayı da başarmıştır. Bu başarıda Nâbî'nin yeteneğinin önemi ortadadır. 17. yüzyılın bir başka önemli temsilcisi olan Sâbit ise, Klâsik şiirimizin kendisinden önceki dönemlerin neredeyse bütün özelliklerini şairlik kudretiyle özetleyip Sâbitâne edâyla verebilmiştir. O, en az Acem taklitçisi olarak şöhret bulmuştur¹⁵³. Bunu da yeteneğiyle gerçekleştirmiştir. Günlük yaşamın bütün detaylarını şiire sokabilen şair, atasözleri, deyimleri ve halkın konuşma dilini kullanarak adeta gülümseyen bir şiir ortaya koymuştur.

18. yüzyıla gelindiğinde; Klâsik şiirimiz artık bütünüyle bir Türk şiiri olma özelliğini gerçekleştirmiştir. Yani başka dil ve edebiyatlardan etkilenme ve esinlenme en az seviyeye inmiş ve şiirimizin yönü kendimize dönmüş ve kendi şairlerimizce belirlenmiştir. Mahallîleşmenin etkisiyle pek çok şair kendince bazı etkiler bırakmış olmakla birlikte Nedim, hem bu yüzyılın hem de önceki yüzyılların en önemli öncüsü ve uygulayıcısı olmuştur. O, şiirlerinde yerli konular, mekanlar ve dili kullanmıştır.

¹⁵³ Vasfî Mahir Kocatürk, age., s. 473.

Onun şiirlerinde atasözleri ve deyimlerle, karşılıklı konuşma dili önemli bir yer tutmaktadır. Bu şekilde İstanbul Türkçesini daha canlı ve sevecen bir hale getirmeyi başarmıştır. Böylece dilde ve üslupta mahallîleşme diyebileceğimiz; dilin sadeleşmesinden çok Türkçeleşmesi ve halkın kullandığı biçime gelmesi veya yaklaşması, atasözleri ve deyimlerin kullanılmasıyla millîleşmesi sağlanmıştır. Ayrıca halkın dili kullanımıyla elit tabakanın dili kullanımı birbirine yaklaşmış ve edebiyatta bir bütünleşmeye gidilmiştir. Şiirlerde kullanılan kafiye ve rediflerin Türkçe kelimelerden seçilmesiyle şiirin temelinin Türkçeleştirilip daha sevecen bir hale gelmesi ve toplumun her kesiminden insanların ilgisinin şiir ve edebiyata yönlendirilmesi ve bu ilginin artırılması sağlanmıştır. Bütün bunlardan sonra aruz artık eskisi kadar revaç bulmayıp hece vezninin kullanımı da yaygınlaşmıştır. Pertev, yüzyılın bu alandaki önemli temsilcilerinden olmakla birlikte şimdiye kadar ondan hakkıyla bahsedilmemiş olması büyük bir talihsizliktir. Çünkü Pertev, Nedim'den sonra özellikle mahallîleşmenin ve şuh edânın kullanılması ve yaygınlaşmasında bize göre önemli ölçüde etkili olmuştur. Pertev, hacimli bir divan oluşturacak kadar şiir yazmış ve bu şiirlerinin çoğu dönemine göre birçok açıdan yeni sayılacak niteliktedir.

1. 1. 2. Mahallî Coğrafya

Mahallî coğrafya kültürün en önemli öğelerinden birini oluşturmaktadır. Hatta coğrafyanın toplumun ontolojik yapısıyla da çok yakından ilgili olduğunu biliyoruz. Toplumun bir ferdi olarak şairin de yaşadığı mahallî ve kültürel coğrafyayı şiirine yansıtmaması düşünülemez. Pertev, İslâmî, millî ve kültürel coğrafyayı bazen ayrı ayrı bazen de beraberce şiirine aksettirmiştir. O, Çin ve Hindistan'dan Avrupa'ya, Kuzey Afrika'dan Sibiryaya'ya kadar geniş bir coğrafyayı şiirinin malzemesi olarak başarılı bir şekilde kullanmıştır. Genel coğrafya içinde en çok sözü edilen memleketlerden biri Mısır'dır. Mısır'ın ikinci kez fethedilmesinden duyduğu memnuniyetini dile getiren Pertev, daha çok Mısırlıların kullandığı ve Mısır'ın hem kendileri hem de dünya için önemini gösteren "ümm-i dünya" tabirini de kullanmıştır. Ancak sık sık dile getirilen bu coğrafyanın artık millî ve mahallî bir coğrafya parçası olarak düşünölmeye başlanmıştır.

1. 1. 2. 1. İstanbul ve Semtleri

Pertev'in şiirlerinde özellikle hem siyasî hem kültürel hem de ekonomik yönden başkent olan İstanbul'un yeri başkadır. İstanbul'un bazı önemli semtleri, Lale Devri'nde ön plâna çıkmaya başlamıştır; Adalar, Beykoz, Laleli, Boğaziçi, Çamlıca, Galata, Göksu, Üsküdar, Okmeydanı gibi yerlerin, aynı zamanda Tanzimat Dönemi eserlerinde de önemli yer tuttukları bilinmektedir. Bu özelliğin günümüze kadar devam ettiğini de söyleyebiliriz. Pertev, İstanbul'u ve çevresini övdüğü Ali Refik Efendi'nin yalısını anlattığı şiirini, Nedim'i hatırlatır bir üslupla kaleme almıştır:

Bu mevki'Ö eyledi baħr-ı siyeh boğazını nūr
Güzel maķām ferāħ-baħş çeşm-i bed ola dūr

Hevā-yı dil-keşi cān u dile sürūr-āver
Sezādur olsa eger nām-ı pāki dār-ı sürūr

Sirişte şādlık ile zemīninüñ ħāki
Binā-yı pāki daħi vaķf-ı dil-hūşī vü ħuzūr

Zemīn-i pākidür ol rütbelerde dāmen-gır
Ki miħmān olur elbetde ķalmağa mecbūr

Feraħ-fezālīgını görse böyle ger rıdvān
Ķalurdı rū-be-ķafā ħuld içünde tā dem-i şūr

Egerki sāyesini sürme itmese ħūrşīd
Felekde olmaz idi çeşmi öyle çeşme-i nūr

Yanında āyinesidür o ħavz ol ķaşruñ
Temeşşül eyler içünde iden mūrūr u Őubūr

Şadā-yı mevc-i bem ü zīri nağmesāz-ı tarab
O ħavz-ı yem ki yanında ķü kāse-i tanbūr

Güzār iderken ırağdan bile nezzāre ile
Harābe-hāneleri dīdenūñ olur maŖmūr

Eger ki rahne-i dīvārın āşiyān itse
Hevāsı perverişiyle hümā olur Ŗusfūr

Hevāsı şöyle feraħ-baħş u dil-güşādur kim
Tahayyūli ile mağmūm olan olur mesrūr

Hevāsınuñ eŖerinden idi ki naķķāşuñ
Elinde hāme-i mū oldı ŖemŖa-i kāfūr

Boğaziçinde ne var olsa her gice meh-tāb
ŞuŖā-ı nūr hevāsı semāya bedr-i būdūr

Ķasırları ki kuşūr-ı cinān ile hem-ser
Bulınmaz anda Sinimmār ararsa daħi kuşūr

Ķuşūr nice bulurmuş Ķasrlarında anuñ
O tarħ-ı pāke Sinimmār olamaz müzdūr

...

(Methiye 7)

İstanbul, ilim-irfan ve kùltür Ŗehridir. Orada çok sayıda Ŗöhretli Ŗairler ve edipler olmasına rağmen; Pertev gibi güzel Ŗiir söyleyenleri çok azdır. Pertev, İstanbul'un adını zaman zaman İslāmbol Ŗeklinde de kullanmıştır:

MeŖil-i Pertev-i hoş-gūyı az Sitānbuluñ
Egerçi ŖāŖir-i Ŗöhret-ŖiŖārı pek çokdur (G. 88/5)

Eyleyüp İzmirden İslāmbola āhir nüzul
Kaşdı ihvānı ziyāret idi ancağ nāgehān (T. 8/9)

Şiirlerinde İstanbul'un her semtini o dönemdeki bir güzelliğiyle anan şairimiz, bu semtleri önemli olan bir özelliğiyle şiirlerine yansıtmıştır. Örneğin Pertev'in gördüğü beyaz gerdanlı, lale yanaklı bir güzelin ya Lalelili ya da Aksaraylı olabileceğini söylemektedir. Ayasofya'da görülen bir güzel ise İslâmdan önceki Kabe'de bulunan putlardan birine benzetilmiştir:

Ol lâle-had beyâz o gerden ki anda var
Ol şüh Lâlelili yâhud Aşsarâyıldur (G. 128/3)

Görenler ol büti dirler Ayasofyada Pertev
Derûn-ı Ka'bede evvel olan aşnâmdan kalmış (G. 234/7)

Atmeydânından ey çâpük-süvâr âteş gibi
Her sehergâh esb-i pür-zîb ü ferûñ parlar geçer (G. 122/5)

Göksu ve Kağıthane semtleri, o dönem için de gezinti ve eğlence yerleri olarak bilinmektedir:

Göksuda seyr idüp size medh itdügüm güzel
Şol kayıguñ kıçundaki mâ'î binişlidür (G. 144/4)

Özzetâsâ neşöenüñ buldur süyuñ zühd eyleme
Göksuda gök-şandil ol Pertev ço gitsin Óağl u hüş (G. 236/5)

Nice gelmez benüm yoğuşuma fikr it a her-câyî
Rağîb ile Vefâya toğrı sen in git de Zeyrekden (G. 378/6)

Gitmek isterken o findıkçıyla bir gün Beykoza
İtdi kâfirlik yanaşdı n'eyleyim istâvroza (G. 464/1)

Pertev'in şiirlerinde Esir Pazarı, Acı Maslak, Üsküdar, Acı Hamam, Ayasofya gibi İstanbul'daki bazı semt ve yerlerin adı sık sık geçmektedir. Pertev'in çevresiyle ne kadar yakından ilgili birisi olduğunu yukarıdaki beyitlerinden çıkarmak mümkündür. Onun şiirlerinde İstanbul'un semtlerini, tarihî ve toplumsal hizmete matuf yerlerini bulmak her zaman mümkündür. Ayrıca az da olsa, İstanbul'da bazı semtlere yağmurlu

bir günde yaya gitmenin mümkün olmadığını söylediği sosyal ve toplumsal temalı şiirleri de vardır:

1. Çamurlu günde kim ki gider rākiben yola
2. Etrāfa olmamak nice mümkün zıfūs-feşān
3. Hālk istiŖāze eyleyerek ictināb ider
4. Şeytān şanur o atlı daħi kendin ol zamān (K. 16)

Onun iyi bir gözlemci olduğunu, güzellerin giyim kuşam ve süslenmesine yönelttiği dikkatinden anlamaktayız. Bir güzelin üzerinde gördüğü kıyafeti anlattığı bir beytinde adeta dönemin modasını da takip ettiğini söyleyebiliriz:

İremden mi hırāmuñ ey benüm tāvus-ı firdevsüm
Ki zirā heyōetüñde bir yeñi çıķma kıyāfet var (G. 108/3)

Nitekim benzer bir kullanımı, Nedim'den de hatırlıyoruz:

“Sürin üstündedir dik dik gibi şimdi kemerler hep
Meyān-i dilberānda bir yeni çıktı kıyāfet var”¹⁵⁴

Pertev, eski bir başkent olması nedeniyle Edirne için de özel bir medhiye yazmayı ihmal etmemiştir. İzzet Bey ve Neş'et mahfilinin bazı şairleri resmî görevleri nedeniyle zaman zaman İstanbul'un dışına çıkmakta idiler. İhtimaldir ki yine böyle bir görev süresince birbirinden ayrı kalan dostlar, özlemlerini gidermek için şiirler yazmışlardır. Pertev de İzzet ve Âmir için aşağıdaki şiirini yazmıştır:

Edirne şehriniñ medhüñ dimekde bir zemîn olsa
İçinde medhe şāyān yaŖni kim bir meh-cebîn olsa

Çıķar mı renc-i reh rāhat bulur mı şehre gelmekle
Kişi ev görmeyüp hārā-zede hayme-nişin olsa

Şırıķ meydānına gelse bizümle oynasa mızrāķ
Uzaķdan baķmasa ol serv-ķāmet pek yaķın olsa

¹⁵⁴ Hasibe Mazioğlu, age., s. 58.

Bürüdet haymede çamurla cem'olduğda nisānuñ
Yutılmaz doğrusı her kıatresi dürr-i şemīn olsa

Bakılmazdı pala pinyālına vuşlat hevāsıyla
Edirne dil-berinden fi'l-mişāl ādem emīn olsa

Sefer-berdür bu demler Pertev ŐĀmir ile ŐĪzzet
N'ola yek diğere beyt-i ğazel gibi kıarın olsa (G. 488)

Pertev, şiirlerinde çok belirgin özelliklerle olmasa bile Anadolu'nun birkaç şehrinden ve beldesinden de bahsetmiş veya onları bir şekilde dile getirmiştir. Ankara, Konya, Karaman, Kestel, Mudanya, Çal bunlardandır.

1. 2. Sosyal Yaşam

Pertev'in şiirlerinde sosyal yaşamın izlerini sıkça bulabiliyoruz. Her sanatçı gibi Pertev de döneminin izlerini şiirine yansıtmıştır. Pertev, sanatçı olmakla birlikte şiirlerinde anlattığı olayları bizzat yaşayan biri olarak görülmektedir. Divanındaki bütün nazım şekillerinde bu izlere rastlamak mümkün ise de çoğunlukla tarih ve kıt'alarında sosyal yaşamın neredeyse bütün izlerine rastlayabilmek mümkündür.

Toplumu ve ferdi etkileyen/yönlendiren olaylardan her biri, Pertev'in şiirlerinde, özellikle de tarih ve kıt'alarında, dile getirilmiştir. Yeni bir fethin toplumun dinî, millî duygularını okşadığı gibi, toplumsal bilincin yeniden canlanmasına nasıl bir katkıda bulunduğu bilinmektedir. Onun şiirlerinde yeni bir cami, mescit, tekke, çeşme, türbe vb. gibi topluma yönelik hizmet veren yerlerin yapılması, açılması, tamir edilmesi veya buralara görevlilerin gelmesi vb. konuları görmekteyiz. Pertev, evine çekilip yaşamı oradan izlememiştir. O, anlattığı ve aktardığı her olay ve durumun içindedir. Çünkü bu tür şiirlerinde özellikle etkilenmiş bir şahıs olarak karşımıza çıkar. O'nun çevresindeki

olaylarla ve gelişmelerle ne kadar ilgili olduğunu göstermektedir. Zira “Toplumun en iyi anlayan ve onu bütün yönleri ile en iyi anlatabilen sanatkârdır.”¹⁵⁵

Dönemin toplum yaşamı içerisinde son derece önemli olan dinî hayatın ve bu hayatın içinde yer alan cami, mescit vb. gibi ibadet yerlerinin yapılması veya tamir edilmesini konu alan şiirleriyle birlikte yine toplumsal yaşamın içinde son derece önemli yeri olan tarikatler ve bu tarikatlerin yapılışı, açılışı, buralara görev ve hizmet için gelen imam, şeyh, postnişin gibi kimselerin, özellikle ölümlerine düşülen tarihlerde; emek ve rolü olanların adları anılarak onların taltifi ve hayırla yadedilişleri sağlanmaktadır. Bunu yapan sanatçının kendisi ve toplumu adına sosyal bir görevi de ifa ettiklerini görmekteyiz. Sanatçılar, çevresindeki önemli kimseler ve özellikle tanıdıklarının sakal bırakmaları, hacca gitmeleri, çocuklarının doğumları dolayısıyla düşülen tebrik ve kutlama tarihlerinde; ince bir ruh, nezaket ve kadirşinaslığı da görmemek mümkün değildir. Aynı şekilde bu şahısların ölümleri üzerine yazılan mersiyelelerin de bir vefa örneği olarak değerlendirilmesi gerekir. Bunların sadece maddî bir beklenti için yapıldığını söylemek haksızlık olur, kanaatindeyiz. Nitekim bu kaygılarla yazılanların olduğunu da kabul etmek gerekir. Yaşamın önemli bir parçasının da geçinmek olduğu unutulmamalıdır.

Toplumun yönelik hizmet veren yerlerin yapılmasında ve hizmetlerin yürütülmesinde rolü olanları tazim ve taltif etmek dönemin aydını olan şairin çevresine ve toplumuna karşı duyarlılığını göstermesi bakımından da önemlidir. Bu maksatla yazılan kaside, tarih, kıt'a vb. şiirlerin edebiyatımızın bilinip tanınması noktasında yapılacak değerlendirmeler için ne kadar önemli belgeler olduğu da ortadadır.

Pertev, sosyal yaşamı işleyen şiirlerinde; özellikle nasihatleri ve uyarılarıyla dikkati çekmektedir. Nasihatleriyle adeta toplumun mürebbiliğini üstlenmiş biri olarak görülmektedir. Ancak o, katı bir ahlakçı olmaktan öte toplumunun huzurunun sağlanması için dinin ve ahlakın öngördüğü kural ve prensipleri hatırlatmaktadır. Hatta bazı şiirlerinde uyarılarını mizahla da yapmaktadır. Belli ki Pertev de mizaha ta o yıllarda sosyal içerikli bir işlev yüklemiştir.

Pertev'in şiirlerinde eğlenceden giyim kuşama, bazı adetlerden bazı hastalıklara, ahlakî çöküntüden eğitime, eğlenceden yasaklara kadar sosyal içerikli pek çok konuyu görmek mümkündür. Bu da gösteriyor ki o, sosyal yaşamın her safhasına duyarlı,

¹⁵⁵ Sabahattin Küçük, Bâkî'nin Şiirlerinde Sosyal Hayatın İzleri” Türk Dünyası Araştırmaları D., S. 59, 1998, s. 153.

toplumuna karşı sorumlu bir sanatçı kimliği taşımaktadır. Dönemin içki yasağıyla ilgili düşüncelerini yansıttığı bir müzeyyel gazelinde; onu bu yasağı destekleyen bir sanatçı olarak görmekteyiz:

1. Fıflān bu çağda saña çeksün bıçağını
Sen ol begenme gör de bunu mey yasağını
2. Ol mest-i nāz terk ideli nūş-ı bādeyi
Farq eyler oldı birazcık sol u sağını
3. Kırtıldı ser-hoşuñ seri renc-i humārdan
Sākı ki çekdi meykedelerden ayağını
4. Muğ-beççe şimdi şahñ-ı cemende hırām ider
Mey-hānenüñ bırağdı muğassı bucāğını
5. Anlar da hayli ser-keş ü gerden-firāz idi
Mıñālaruñda şahñe ço bursun kulağını
6. Tathır-i cism ü perçemi kaşd ile muğ-beççe
Ĥammāma nağl eyledi tas u tarağını
7. Hoş bir devā-yı keyf ile Óayyār idi şarāb
Söndürdiler o reh-zen-i hūşuñ ocağını
8. Oldı şarāb sāğarı kandıl-i şavmaÓa
Fısq āleti şen eyledi zühdüñ çerāğını
9. Āb-ı hārāmı hall-ı helāl ola bāÓd-ez-ın
Ĥum-ı şarāb şevk ile atsun kapağını
10. Kırmışdı dāmı Óālem-i āb içre mey-fürüş
Anuñ da rüzgār n'olur bozsa ağını

11. Rez duhteri başılmadan artıķ rehā bulur
Kendüye haclegāh ne var itse bāgını
12. Bintü'l-Öineb çün oldı o işkenceden halās
Şāyān donatsa hūşesi dal u budāgını
13. Kırtıldı hūsn-i sāhteden terk-i mey ile
Rengiyle dil-berüñ görür olduķ yañağını
14. Kesb-i nehāfet eyledi rind-i şimīn-ten
MaÖcün-hāra döndi biraz atdı yağını
15. Mey-hāneler harāb olalı bāga gitdiler
Favşanlar da şimdi değışdi yatağını
... (G. 559)

2. METAFİZİK UNSURLAR

2. 1. Allah-Âlem-İnsan Anlayışı

Pertev, varlık ve varoluş konusunda tereddütsüz bir inançla Allah'a inanmaktadır. O, Allah'ın bütün varlıkları ve insanı yoktan var ettiğine samimiyetle inanan bir müslümandır. Pertev, varlık ve varoluş ile ilgili inancını ve düşüncelerini ilk manzumesinde ortaya koymaktadır. Allah'ın sıfatları ve bu sıfatlarla birlikte varlığa ve varoluşa yönelik inanç ve düşüncelerini rahat bir ruh hali ve külfetsiz bir dille ortaya koymuştur. Pertev'in bu konudaki rahatlığı, onun şeksiz ve şüphesiz bir inançla Allah'a inandığını göstermektedir. Bu şiirlerini özellikle sade bir dille ve sanat kaygısı gütmeksizin yazmış olması aynı huzuru işaret etmektedir.

Pertev, her iki münacatında tevhidî konuları da işlemiştir. Zira "Bazı metinlerde tevhid ve münacat iç içe bulunabilir."¹⁵⁶ Klâsik şiirimizde tevhid ve münacat türleri

¹⁵⁶ Mustafa İsen, Muhsin Macit, Türk Edebiyatında Tevhidler, TDV Yay., Ank., 1992, s. XI.

birbirini tamamlayan nitelikte, özellikle mürettep divanlarda bulunmaktadır. Aşk redifli şiirlerde de tevhid konusu işlenmekle birlikte varlığın sebebinin aşka dayandırıldığı verilmeye çalışılır:

Derdini dilde nihân yerde kıdı cilve-i Öaşk
Dil-beri derd-i dile perde kıdı cilve-i Öaşk

...

(G. 285)

Klâsik şiirimizde ve Pertev'in şiirlerinde; Allah, İslâmî inanışa uyularak çoğunlukla sıfatlarıyla anılır. Müslümanlar, Allah'ı zâtından çok sıfatlarıyla bilir ve anarlar.¹⁵⁷ Bilindiği üzere Allah'ın isimleri ikiye ayrılır. Zâtî ismi ve Sıfat isimleri. Zâtî ismi sadece **Allah**'tır. Sıfat isimleri de "Esmâü'l-hüsnâ" diye bilinen "**en güzel isimler**" anlamındaki doksan dokuz ismidir. İslâm dinine göre en güzel isimler, Allah'a aittir. Kur'an'da: "*En güzel İsimler Allah'ındır. O'na o isimlerle dua edin. O'nun isimleri konusunda eğriliğe sapanları bırakın...*"¹⁵⁸ denilmektedir. Bu konuda Taha suresi¹⁵⁹, Haşr suresi¹⁶⁰, İsra suresinde¹⁶¹ de bilgiler verilmiştir. Esmâü'l-hüsnâ'nın, Kur'an âyetleriyle birlikte Peygamberimizin, "*Allah'a has doksan dokuz -ki bir eksik olarak yüz eder- isim vardır. Bu isimleri her kim (tamamen) sayarsa cennete girer*"¹⁶² hadisiyle de önemine dikkat çekilmiştir. Bu ayet ve hadisler, Müslümanlar arasında bu isimlere olan ilgiyi artırmıştır.

Pertev'in ilk zikrettiği Allah'ın sıfatı yoktan var eden, Hâliktir. Hâlik sıfatı, münacatlarla birlikte divanın pek çok şiirinde Rab, Mabûd sıfatlarıyla ilgilendirilerek, sürekli tekrarlanmaktadır. Pertev, Rab ve Mabûd sıfatlarının ancak Hâlik olan bir varlık

¹⁵⁷ "Allah'ın Kur'ânî isimleri, İslâmî dünya görüşünde, bazı bakımlardan , politeizmin bazı şekillerinde çok sayıda tanrının rolüne benzer bir rol oynar; ancak, önemli ve köklü bir fark söz konusudur, ki o da isimlerin asla kişileştirilmemesi ve bağımsız varlıklar olarak görülmemesidir." William C. Chittick-Sachiko Murata, İslam'ın Vizyonu, (Çev: Turan Koç), İnsan Yay., İst., 2000, s. 122.

¹⁵⁸ Araf suresi, ayet 180.

¹⁵⁹ "Allah'tan başka tanrı yoktur, en güzel isimler O'nundur." Taha suresi, ayet 8.

¹⁶⁰ " O, vareden, güzel yaratan, yarattıklarına şekil veren, en güzel adlar kendisinin olan Allah'tır..." Haşr suresi, ayet 24.

¹⁶¹ "De ki: 'Gerek Allah deyin, gerek Rahman deyin, hangisini dersiniz deyin, en güzel isimler O'nundur'..." İsrâ suresi, ayet 110.

¹⁶² İmâm Nevevî, Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarîh Tercümesi ve Şerhi V-XIII. C., (şerh: Zeynü'd-dîn Ahmed b. Ahmed b. Abdi'l-Latifi'z-Zebidî, terc: Kâmil Miras), Ank. 1987, C. 8, s. 191, Hadis no: 1165.

için kullanılabileceğini de vurgulamıştır. Aynı şekilde Mübdî ve Bârî sıfatlarını da Hâlik, Rab ve Mabûdla ilgili olarak kullanmıştır:

1. Var eyleyüp yokdan peydâ eyleyen
2. Hâliküm Ma'ûbûdum Rabbim Efendim
3. Cismüme rûh virüp ihyâ eyleyen
4. Hâliküm Ma'ûbûdum Rabbim Efendim (Mün. 1/I)

Pertev'in şiirlerinde, insanın yaratılmış bir varlık olarak ümit ve korku içinde yaşadığını, bunu Allah'ın insanoğlunun kalbine saldığını söylemektedir. Ümitsizliğin(yeôs) ve korkmanın(havf) inanan bir insana has olmadığını belirten Pertev, ümit ve korku arasında olmayı müminin bir vasfı olarak görmektedir. Kullar, eğer Allah'ı bütün sıfatlarıyla tanır ve bilirlerse O'nu daha çok sever ve O'na daha yakın olmayı yani daha iyi kul olmayı isterler. Kulluk bilincine varan insanlar, sürekli Allah'ı anarlar. Allah'ı sürekli zikredenler hem bu dünyada hem ahirette mutluluğa erişirler. Çünkü Kur'ân'da: *“Onlar inanmışlar, kalpleri Allah'ı anmakla huzura kavuşmuştur. Dikkat edin, kalpler ancak Allah'ı anmakla huzura kavuşur.”*¹⁶³ denilmektedir. Allah'ın sıfatlarından Hâlik¹⁶⁴, Bârî¹⁶⁵ ve Mübdî¹⁶⁶ sıfatları birbirleriyle ilgili olarak anılmıştır:

1. Lisân u albüme zikrin yâr iden
2. Havf ü recâsını dile kâr iden
3. ÓAdem Óâleminden beni var iden
4. Hâliküm Ma'ûbûdum Rabbim Efendim (Mün. 1/II)

¹⁶³ Ra'd Suresi, ayet 28.

¹⁶⁴ Hâlik: Yaratan. “el-Hâlik; el-Bârî; el-Musavvir: Bazı insanlar, hepsi de yaratma eylemini ifade eden bu üç ismin eşanlamlı olduğunu düşünürler; ancak bu doğru değildir. Hiçlik'ten(adem) varlığa(vücûd) giden her şey, ilkin İlâhî belirlenimin(takdîr) sonra İlâhî görünümün(icâd) ve son olarak İlâhî şekil vermenin(tasvîr) nesnesidir. Allah, her şeyi varoluş terazisine(kadr) vurması itibarıyla Yaradandır(Hâlik); varoluşu fark etmesi itibarıyla Kusursuz Yaratandır(Bârî) ve ortaya çıkmış biçimlere kusursuz güzellik verecek güçte olması itibarıyla şekil Verendir(Musavvir).” Titus Burckhardt, Aklın Aynası(Türkçesi: Volkan Ersoy), İnsan Yay., s. 222, İst., 1994.

¹⁶⁵ Bârî: Örneği ve modeli olmaksızın her şeyi eksiksiz ve mükemmel yaratan.

¹⁶⁶ Mübdî: Bütün varlıkları ilkin yaratan.

Pertev, Allah'ın eşsiz ve benzersiz olduğunu kesin bir ifadeyle vererek O'na bundan dolayı bir İlah olarak inandığını söylemektedir. Ancak hata ve günahlarının çokluğunun farkında olan Pertev'in bunun için sürekli "âh u vâh" yani, tövbe ettiğini, hep af dilediğini görmekteyiz. Doğrusunun hata yapılmaması olduğunu söyleyen Pertev, kul hata da etmiş olsa İlahımız'ın kulunu affedebileceğini söyleyerek yine ümitsizliğe düşülmemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Hatasız kulun olmayacağını bilen Pertev, yapılan hatalara pişman olmanın ve tövbe edip af dilemenin kulluğun gereği olduğunu söylemektedir. Çünkü Kur'ân'da: *"Ey Muhammed! De ki: 'Ey kendilerine kötülük edip aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin. Doğrusu Allah günahların hepsini bağışlar çünkü O, bağışlayandır, merhametlidir.'"*¹⁶⁷ denilmektedir.

Pertev, Allah'ın sıfatlarını verirken birbirine yakın olanları anmak ve anımsatmak gayretindedir. Allah'ın birliğiyle ilgili, "eş ve benzerinin olmadığını" söyleyerek aynı zamanda Allah'ın Rahmân¹⁶⁸, Rahîm¹⁶⁹, Tevvâb¹⁷⁰, Afüvv¹⁷¹, Gafûr¹⁷² ve Gaffâr¹⁷³ sıfatlarını da hatırlatarak, günahlarının affedileceği ümidini dile getirmiştir. Çünkü İslâm dininde af ve yardım sadece "tek ve eşsiz" olan Allah'tan istenir. Çünkü İhlas suresinde: *"1. Ey Muhammed! De ki O Allah bir tektir. 2. Allah her şeyden müstağni ve her şey O'na muhtaçtır. 3. O, doğurmamış ve doğmamıştır. 4. Hiçbir şey O'na denk değildir."* denilmektedir. Allah'ın, Müheymin¹⁷⁴, Lâtîf¹⁷⁵, Halîm¹⁷⁶, Şekûr¹⁷⁷, Hafîz¹⁷⁸, Hasîb¹⁷⁹ ve Vâsi'¹⁸⁰ sıfatlarına göndermelerde bulunulmuştur:

¹⁶⁷ Zümer suresi, ayet 53.

¹⁶⁸ Rahmân: Dünyada herkese ve her canlıya acıyan, onları koruyan, esirgeyen ve bağışlayan.

¹⁶⁹ Rahîm: Ahirette yalnız mümin kullarına acıyan, onları koruyan, esirgeyen ve bağışlayan.

¹⁷⁰ Tevvâb: Tövbeleri kabul eden.

¹⁷¹ Afüvv: Çok bağışlayan, affeden. Kulların günahlarını, hiçbir izi kalmayacak şekilde silip yok eden.

¹⁷² Gafûr: Çok affedici. Bütün günahları bağışlayıp örten.

¹⁷³ Gaffâr: Çok bağışlayan, günah ve kusurları örten.

¹⁷⁴ Müheymin: Bütün işleri koruyup, gözetip yöneten.

¹⁷⁵ Lâtîf: Kullarına lütfeden. Yaratılmışların ihtiyacını en ince noktasına kadar bilip sezilmez yollarla karşılayan.

¹⁷⁶ Halîm: Hilim sahibi, yumuşaklık sahibi. Acele ve kızgınlıkla iş yapmayan, kulların isyanına rıza göstermediği halde acele edip cezalandırmayan.

¹⁷⁷ Şekûr: az iyiliğe bile çok mükafat ve sevap veren.

¹⁷⁸ Hafîz: Koruyan. Kainatı dengede tutan. Her şeyi unutmadan ilminde tutan.

¹⁷⁹ Hasîb: kullarını hesaba çeken.

¹⁸⁰ Vâsi': İlmi, merhameti, affi, nimeti sınırsız şekilde geniş ve bol olan.

1. Şerîk ü nażîrûñ yoğdur İlâhum
2. Bilürüm cürmümi çoğdur günâhum
3. ÓAfvuñ içündür hep bu âh u vâhum
4. Hâliğum MaÓbûdum Rabbim Efendim

Pertev, hatalı olanların günah işleyenlerin tövbe etmeleri samimî bir pişmanlık göstermeleri halinde mutlaka affedileceklerinin üstünde durmaktadır:

Râh-ı hatâya gerçi şavâbı gidilmemek
Geçmez hatâ da itse kulından İlâhımız

Biñ şerm ü biñ hicâb ile olsun Óözr-h`âh

Pertev bizüm günâhımıza her gün âhımız (G. 211/7-8)

Pertev, Allah'ı ve kulluğu son derece güzel anlatmıştır. Özellikle kulluğun ne olduğu noktasında sahip olduğu İslamî bilgiyi Müslümanların uyarılmasında dile getirmiştir. Kulun günah işlememesinin mümkün olmadığını düşünen Pertev, asl olanın günahı işledikten sonra, pişman olup af dilemekte olduğunu söylemektedir. Nitekim bir hadiste de “*Canım kudretinde olan Allah’a yemin ederim ki, eğer sizler hiç günah işlemeyecek olsaydınız, Allah sizi yokedip yerinize günah işleyen ve günahlarından dolayı Allah’tan af dileyen ve Allah’ın da günahlarını affedeceği bir kavim getirirdi.*”¹⁸¹ denilerek günah işlemeyen çok pişman olma ve af dilemenin üzerinde durulmaktadır.

Pertev de bu noktaya sürekli dikkati çekmektedir:

1. Leyle-i maÓşiyeti tevbe ider nür-ı nehâr
2. Jeng-i rüy-ı siyehe mısşaledür istiğfâr
3. Žulmet-i cürmi görüp yeós getürme zinhâr

4. Merdüm-i dide olur mažhar-ı feyz-i envâr

5. Rû-sepidân-ı ümîdüz yüzümüz çarası var (Tah. 6/III)

Tövbe etmek, İslâm dininde insan(kul) olanın en belirgin özelliği; hata yaptıktan sonra hatasını fark edip yaratıcısına sığınmasıdır. Bu, İslâm dininde çok önemlidir. Çünkü yaratıcının varlığı ve gücü bu şekilde ortaya çıkar. Allah, kendisine eş

¹⁸¹ İmam-ı Nevevî, Riyâzü’s-sâlihîn Tercümesi, s. 295.

koşmayanların ve kul hakkına tecavüz etmeyenlerin günahlarını affeder. Samimî bir tövbe ve içten bir pişmanlıkla ağlayanın göz yaşı, günahları aynen su ve sabunun kiri temizlediği gibi temizler. Pişmanlığın samimiyeti az gülüp çok ağlamakla ortaya çıkar. Ancak böyle yapanlar gerçekten tövbe etmiş ve pişman olmuşlardır. Çünkü Kur'ân'da: *"Yaptıklarının cezası olarak, bundan böyle az gülsünler, çok ağlasınlar"* ¹⁸² denilmektedir:

Hün-ı dîde leke-i cürmi ider pāk çü āb

Tevbe-i çirk günehi müznibe šābūn gibidür (G. 176/6)

Pertev, kul olma bilincini hep taşıdığı için kulluğun gereği yapılmış ve yapılabilecek hatalarından dolayı Müslüman birinin sürekli tövbe edip af dilemesi gerektiği üzerinde durur. Çünkü kendisi bunu devamlı olarak yapmaktadır. Allah, dua edip af dileyenin duasını kabul edeceğini ve günahlarını affedeceğini bildirmiştir. *"Rabbimiz: 'Bana dua edin ki duanızı icabet edeyim. Bana kulluk etmeyi büyüklüklerine yediremeyenler alçalmış olarak cehenneme gireceklerdir.' buyurmuştur."* ¹⁸³ Kulun en büyük yardımcısı Allah'tır. Kur'ân'da, *"(Allahım!) Ancak sana kulluk eder ve yalnız senden yardım dileriz. Bizi doğru yola, nimete erdirdiğin kimselerin, gazaba uğramayanların, sapmayanların yoluna eriştir."* ¹⁸⁴ Bu yüzden yardım istenecek ve tek sığınılacak varlığın sadece Allah olduğunu belirten Pertev'in başkasının yapacağı iyiliğin mihnetini çekmediğini ve çekmeyeceğini söylemektedir:

Kimsenüñ minnet-keş-i ihsānı olmam Pertevā

Yāverüm yoğdur Hudā-yı Zü'l-Minenden mā'adā (G. 9/7)

Pertev, hatasını itiraf eden bir kul için Allah'ın Selâm¹⁸⁵, Mü'min¹⁸⁶, Cebbâr¹⁸⁷, Kakhâr¹⁸⁸, Müzil¹⁸⁹, Müntakim¹⁹⁰, Mâni¹⁹¹, Dârr¹⁹², Settâr¹⁹³, Gaffâr, Rahmân ve Rahîm sıfatlarını hatırlatmaktadır:

¹⁸² Tevbe suresi, ayet 82.

¹⁸³ Mü'min suresi, ayet 60.

¹⁸⁴ Fatıha suresi, ayet 5-7.

¹⁸⁵ Selâm: Kullarını selamette kılan.

¹⁸⁶ Mü'min: inananları güvenlikte kılan. Vadine güvenilen.

¹⁸⁷ Cebbar: Dilediğini zorla yaptırma gücüne sahip olan.

¹⁸⁸ Kakhâr: Bütün güçleri yenen ve her şeye galip olan. İsyankarları kahreden.

¹⁸⁹ Müzil: Zelil kılan ve alçaltan.

¹⁹⁰ Müntakim: Suçluları cezalandıran. Asilerden öç alan.

1. Śırātı geerken nıřāna ama
2. İđlāl-ı cağımı boynuma tama
3. Halk itduđuđ tenüm dūzađa yama
4. Hāliđum MaŖbūdum Rabbim Efendim (Mün. 1/IV)

Pertev, Allah'tan yardım isteyip af dilemektedir. Ancak peygamberin Őefaatını da istemektedir. Peygamberin Őefaatına nail olabilmek için Allah'ın rızası gerekmektedir. Bunu bilen Pertev, peygamberin yūzūsu yu hūrmetine affedilmeyi istemektedir. Kur'an'da: *“Allah, O'ndan baŐka tanrı olmayan, kendisini uyuklama ve uyku tutmayan, diri, her an yarattıklarını gōzetip durandır. Gōklerde olan ve yerde olan ancak O'nundur. O'nun izni olmadan katında Őefaate edecek kimdir?...”*¹⁹⁴ uyarısı yapılmıŐtır:

1. Seyyid Pertev uluđ mūcrimdir gāyet
2. Āl-i Resūlūne idersin hūrmet
3. Yarın Hābiđbūne itdūrūr ŐefāŖat
4. Hāliđum MaŖbūdum Rabbim Efendim (Mün.1)

Pertev, kendisinin bir kul olduğunu ve bundan dolayı hata yaptığını bilmektedir. Bu hatalarından dolayı son derece piŐmandır. Çünkü iŐlenen gūnahları en iyi kiŐinin kendisi ve Allah bilir. Allah'tan hiçbir Őey saklanamadığı için kul gūnahını Allah'a yalvararak affettirebilir. Burada İslām dininin baŐka dinlerden farklı bir yanının da kul ile Allah arasına baŐka hiçbir varlığın giremeyeceğidir. Bōylece Mūslūmanın, Allah'tan uzak değil tam tersine O'na en yakın olduğu ve olması gerektiği belirtilmektedir. Allah kuluna Őah damarından daha yakındır. Kur'an'da: *“And olsun ki insanı Biz yarattık; nefsinin kendisine fısıldadıklarını biliriz; Biz ona Őah damarından daha yakınız.”*¹⁹⁵ denilmektedir. Kul da Allah'a yakın olmak zorundadır. Hata iŐleyen kulun Allah'tan uzaklaŐması değil, piŐmanlık duyarak O'na yaklaŐması ve affedilmesi için yalvarması gerekir. Allah sadece yapılan hataları veya sōylenenleri değil, dūŐūnūlenleri de iyi bilir.

¹⁹¹ Mani': İstedıđi Őeylere veya kōtū ve zararlı Őeylere engel olan. Dilemediđi Őeyin meydana gelmesine mūsaade etmeyen.

¹⁹² Dār: Dilediğine bela ve zarar veren.

¹⁹³ Settār: Allah'ın 99 isminden biri olmayıp, gūnahları örten anlamında bir sıfattır.

¹⁹⁴ Bakara suresi, ayet. 255.

¹⁹⁵ Kaf suresi, ayet.16.

“O, göklerin ve yerin Allah’ı içinizi dışınızı bilir. Kazandıklarınızı da bilir.”¹⁹⁶ Pertev. Allah’ın Alîm¹⁹⁷, Habîr¹⁹⁸, Hafîz, Rakîb¹⁹⁹, Semî²⁰⁰, Basîr²⁰¹ ve Şehîd²⁰² sıfatlarına telmihte bulunmaktadır:

1. Eyleyler āhı Óözü-h̄āh Allāh bir yüzden daħi
Lutf ider bî-iştibāh Allāh bir yüzden daħi
... (G. 514/1)

Münācāt Be-Dergāh-ı kıāziyyü’l-hācāt

I

1. Güm itdüm žulmet-i cehl içre rāhı
2. Nice Óarz eyleyem hāl-i tebāhı
3. İşüm gāhı ħatādur cürm gāhı
4. Mübāh̄ olmuş baña güyā menāhı
5. Ĥatā benden Óatā senden İlāhı
6. Amān ey pādşāhlar pādşāhı

II

1. ÓAyāndur saña hāl-i müstemendim
2. Bütün cürm ü ħatādur dil-pesendim
3. Sözin sağı bilelden kendi kendim
4. Günahkārüm tebāhkārüm Efendim
5. Ĥatā benden Óatā senden İlāhı
6. Amān ey pādşāhlar pādşāhı

¹⁹⁶ En’am suresi ayet 3.

¹⁹⁷ Alîm: Her şeyi bilen.

¹⁹⁸ Habîr: Haberdar olan, her şeyin iç yüzünü ve gizli taraflarını bilen.

¹⁹⁹ Rakîb: Gözeten. Bütün varlık üzerinde gözcülük edip onları kontrol eden.

²⁰⁰ Semî’: İştiten.

²⁰¹ Basîr: Gören.

²⁰² Şehîd: Her şeye şahit olan. Her yerde hazır olup gözleyen ve kendinden hiçbir şey saklanamayan.

III

1. Senüñ gitme didüğüñ semte gitdüm
2. Farıķ-i fişķ ü Óiśyāna segirdüm
3. Bitüp zenb ile Óiśyān ile yitdüm
4. Bilürsin hep neler kıldum ne itdüm
5. Ėatā benden Óatā senden İläĖi
6. Amān ey pādşāhlar pādşāĖi

IV

1. Saña rāz-ı nihānum hep Óayāndur
2. Vücūdum güyiyā Óiśyāna kāndur
3. İşüm cürm ü sözüm sehv ü yalandur
4. ÓAtāñ olmazsa Ėālüm pek yamandur
5. Ėatā benden Óatā senden İläĖi
6. Amān ey pādşāhlar pādşāĖi

V

1. Ėurüş itdükde deryā-yı Óināyet
2. Gider Ėāşāk-ı cürm-i bĖ- nihāyet
3. Günahkārān olinca Ėarķ-ı rahmet
4. Bulur Pertev de mihr-i lutfā ķurbet
5. Ėatā benden Óatā senden İläĖi
6. Amān ey pādşāhlar pādşāĖi

İslām dininde ve özellikle de İslām tasavvufunda Allah'ı görme (rü'yetu'llāĖ) meselesi uzun bir süreden beri gündemde olmuş ve halen devam eden bir meseledir. Rü'yetu'llāĖ'ın birçok boyutu olduğu için pek çok grup, mezhep ve kişiler tarafından farklı boyutlarıyla ele alınmış ve öyle inanılmıştır.

Allah'ın görülmesi meselesi, özellikle görülme esasıyla çok yakından ilgili olduğu için meselenin özü de buradadır. Allah görülecek mi? Sorusundan çok nasıl, nerede, hangi ölçüde görülecek vs. soruları sürekli olarak tartışılmış ve bu mesele bütünüyle

çözümlemiş değildir. Allah'ı görme, tasavvufî literatürde “müşâhede, rü'yet, ibsâr, basiret, likâ ve nazar”²⁰³ kavramlarıyla kullanılmakla birlikte “rü'yet ve ibsâr” bizzat gözle görmeyi ifade etmektedir. Pertev de bir şiirinde basiret ehli olanlar için ‘rü'yet-i Bârî'nin mümkün olduğunu, hatta bunun bu dünyada ve bizzat gözle görülebileceğini söylemektedir. Aslında bu şiirinde bütün varlıkların Allah'ın varlığının bir eseri olduğunu O'nun varlığına şahadet ettiğini belirtmektedir. Hatta vahdet-i vücud düşüncesini de ifade etmektedir, denilebilir. Çünkü tabiat, Allah'ın varlığının izlerini taşımakla birlikte insan Allah ile tabiatın bir meczidir. “İnsan Allah ile tabiatın buluşma noktasıdır.”²⁰⁴

1. Olanlar vâkıf-ı rāz eylemezler ketm-i esrârı
2. Ki örtmez anı inkâr ehlinüñ nâ-sāz-güftârı
3. Başîret ehli Øindinde Øayāndur rüøyet-i Bârî
4. Bu kıl u kâller hep görmemekdendür ruħ-ı yâri
5. Ben işde rüøyet-i dîdâr-ı meşhûd eyledüm şúsdum (Tah. 11/VI)

Pertev, şiirlerinde peygamberimizi vasıflarıyla anlatıp ona sonsuz bir sevgi ve inançla bağlılığını dile getirmiştir. Peygamberimize sevgi, saygı ve inancını dile getirirken aslında onu övmeye bile haddinin olmadığını söylemektedir. Çünkü bizzat Allah'ın peygamberi övdüğünü belirtmektedir. Ku'ân'ı Kerim'de “TA HA ve YA SİN”le Hz. Muhammed'e “Ya Muhammed! (Ey üstün insan)”²⁰⁵ diye hitap edilmiştir. Pertev, yazdığı naatlerinde peygamberimizi överken onun sıfatlarını; kendi günahkarlığını, affedilme isteğini ve şefaet bekleme düşüncesini dile getirir. Nitekim peygamberin övgüye ihtiyacının olmadığını ve onu Allah'ın bile övdüğünü belirterek bu yola başvurmasının haddi olmadığını söylemektedir. Klâsik şiirimizde bütün münacat ve natler bu maksat üzere kaleme alınmışlardır. Pertev de aynı duygu ve düşüncelerle münacat ve naatlerini yazmıştır.

Pertev, Hz. Muhammed'e olan sevgi, saygı ve inancının etkisiyle hata ve günahlarından dolayı bir utanma ve pişmanlık duygusu içerisinde ona layık bir ümmetin

²⁰³ Nasrullah Pürcevâdî, Gökyüzünde Ayın Görüntüsü, İslâm Düşüncesinde Allah'ın Görülmesi Tartışmaları, (Çev. Ahmet Çelik) İnsan Yay., İst., 1999, s. 23.

²⁰⁴ İsa Çelik, Muhammed İkbâl'in Tasavvufî Düşüncesi, Kaknüs Yay., İst., 2004, s. 166.

²⁰⁵ İsmail Hakkı Bursevî, Ruhü'l-Beyân, C.7, Dersadet 1300, s. 364-365.

ferdi olamadığını söyleyerek Hz. Hüseyin'e hürmeten af dilediğini ve şefaata beklediğini söylemektedir. Pertev, burada seyyidliğine dikkati çekerken onu bir affedilme vesilesi olarak dile getirmektedir. O, seyyid olduğu halde Hz. Muhammed'e ve Ehl-i beyt'e karşı bir mahcubiyet ve acziyet hissi içindedir. Aksi takdirde seyyidliğini dile getirmedeki sebep bir üstünlük duygusunu taşımamaktır. Ayrıca günahkarlığından dolayı son derece üzgün ve mahcupdur. Ancak Ehl-i beyt'e hitaben. Kur'an'da: "...Allah'a ve Peygamberine itaat edin. Ey Peygamberin ev halkı! Şüphesiz Allah sizden kusuru giderip sizi tertemiz yapmak ister."²⁰⁶ denilmektedir. Bu da gösteriyor ki Ehl-i beyt'in, İslâm inancına ters davranmadıkları takdirde, günah ve kusurlarının affedileceği müjdesi vardır. Pertev de seyyidliğiyle bu müjdeden nasiplenmek istediğini dile getirmektedir:

Na'ât-ı Şerif

1. Na'ât-ı pâkûn söylemek hâddüm mi ey Hayrû'l-verâ
Ola meddâhuñ senüñ çünkim Cenâb-ı kibriyâ
2. Süre-i Fâ Hâ ve Yâ Sîn ile kim memdûhsın
Ben ne ta'Öbîrât ile idem senüñ vaşfuñ edâ
3. Ö'Acizem medhûñde ancak yâ ŞefîÖe'l müznibîn
Mağsadam izhâr-ı Ö'acz itmekle Ö'afvuñdur recâ
4. Bî-kesem bî-çäre-yem efgendeyem dermândeyem
Yoğ Ö'uşât-ı ümmetüñde ben gibi bir bî-nevâ
5. Cürmümi ceddüm Hüseyne hürmeten Ö'avf eyleyüp
Kılma Seyyid Pertev-i nâ-kâmı red rûz-ı cezâ (Na'ât. 4)

Pertev, bir başka natinde de Ehl-i beyt'i temiz ve pak cediti olarak anmaktadır. Hz. Muhammed'i de bütün günah işlemişlerin kıyamet günündeki şefaataçisi, alemlerdeki bütün rahmet edici, bütün nebilerin imamı, bütün saf ve temiz

²⁰⁶ Ahzab suresi, ayet 33.

olanların uyduğu önderi olarak vasfetmektedir. Onu Allah, kendine olan aşkının nuruyla yarattığını ve bütün alemleri de onun yüzü suyu hürmetine yarattığını hatırlatmaktadır.

Peygamberin kabri, Allah ile ilgili bütün güzelliklerin tecelli ettiği bir mekan olarak anılmaktadır. Çünkü orası, Allah'ın nazargahı olmuş, temiz ve ıtırly bir yerdir. Allah, O'nu ahir zamanın peygamberi olarak gönderdiğini ve O'nun yüzünün nurunun bütün günahkar ümmetine sabah güneşi gibi ışık ve nur saçacağını, belirtmektedir. Bu yüzden Pertev, günahkarların ancak Peygamberin şefaatiyle affolunabileceğini söylemektedir. Ahir zamanın günahkar, asi, geleceğini mahveden bir ümmeti olduğumuzu belirten şair, kendisiyle birlikte ahir zamanın ümmetinin de günahlarına şefaet talep ederek, kıyamet gününde reddedilmemesi için dua etmektedir:

1. Cedd-i pāk-i nūr-ı Óayneyn-i ÓAliyyü'l-Murtażā
 āsım-ı rahmet Ebu'l-āsım Muhammed Muştafā
2. Yā ŞefiÓe'l-müznibin yā Rahmeten-li'l-Óālemın
 Yā İmām-ı enbiyā yā Mutedā-yı Aşfiyā
3. Nūr-ı Óaşkından yaratdı Hāzret-i Mevlā seni
 Nāzenin-i Rabb-ı Óizzet ey Hābıb-i kibriyā
4. Meradūn Tūr-ı tecelliyāt-ı subhāniyyedür
 Hāk-pāk-i Óıtrnākı ey nazargāh-ı Hudā
5. ıldı çün Hāk zātuñı Peygam-ber-i āhir-zamān
 Nūr-ı vechüñdür siyeh-rüz ümmete şemsü'd-đuhā
6. Žulmet-i Óişıyanımız nūr-ı şefāÓat mahv ider
 Ol şeb-i tārıki meh-tāb eyle ey bedrü'd-dücā
7. Ümmet-i āhir-zamānuz müstemendüz Óācizüz
 Pek tebehkāruz günahkāruz eyā Nūru'l-hudā
8. Çākerıdür ālüññ aşhābuññ etbāÓuññ

İtme Seyyid Pertev-i nā-çarı red rûz-ı cezâ

(Na'ât 4)

Peygamberin sakal-ı şerifini ziyaret münasebetiyle yazdığı bir şiirinde de Onun güzel ahlak ve huylarını anlatarak günahlarının ve hatalarının afedilmesi için bir vesile saymaktadır:

1. Leblerüñdür mâye-i cân sâye-i cândur hatuñ
Çeşme-i hayvânda mevc-i âb-ı hayvândur hatuñ
2. Süre-i Yûsuf cemâlüñ vaşfinuñ bir âyeti
Ruĥlaruñ Qur'ân sevâd-ı levh-i Qur'ândur hatuñ
3. Zât-ı pâküñ rahmeten-li'l-Öâlemîndür yâ Resûl
Âb-ı rahmet bâri Öâlem ebr-i bârândur hatuñ
4. Kıble-i Öuşşâk vechüñ yâ ŞefîÖe'l-müznibin
Kisve-i zînet-fezâ-yı Beyt-i Rahmândur hatuñ
5. Zâ'ir-i müyuñ kuluñ Pertev eşir-i ma'Ösiyet
Ehl-i cürme hatt-ı âzâdî-i gufrândur hatuñ (Na'ât 6)

Pertev, şiirlerinde; Hz. Muhammed'le birlikte Hz. İbrahim, Hz. Yakub, Hz. Yusuf, Hz. Davud, Hz. Musa ve Hz. İsa peygamberleri de anmıştır. Hz. İbrahim Allah'ın dostu olması, Hz. Yakub hüznü, Hz. Yusuf ahlaklılığı, masumiyeti ve güzelliği, Hz. Davud sesinin güzelliği, Hz. Musa Allah'la konuşuyor olması ve Hz. İsa da Mesihliğiyle anılmışlardır. Klâsik şiirimizde bu peygamberler söz konusu özellikleriyle türlü hayaller etrafında anılmış ve bu peygamberlere hemen hemen her şair telmihte bulunmuştur.

2. 2. Hikmet

Arapça bir kelime olan hikmeti (çoğ. Hikem) kaynaklar, İbranice (hokhmâ) ve Süryanice (hekhmethâ) kelimelerinden geldiğini belirtmektedirler. Sözlüklerde hikmet karşılığı şu anlamlar verilmektedir: 1. Felsefe 2. Fizik 3. Hakîmlik, bilgelik 4.

Bilinmeyen neden 5. Varlıkların ve olayların oluşunda Allah'ın insanlar tarafından anlaşılmayan gizli amacı 6. Peygamberlik 7. Kutsal kitaplar Kur'ân ve İncil 8. Özdeyiş, atasözü.²⁰⁷ “Hikmet, collectif tecrübelerin vermiş olduğu amelî ve içtimaî bir dünya görüşüdür.”²⁰⁸ Şeklinde de verilmektedir.

Genel olarak hikmet, İslâm dünyasında felsefeye karşılık olarak kullanılmıştır. Büyük İslâm bilgin ve düşünürleri hikmete karşı felsefe, hikmet söyleyen ve yapana yani hakîme de filozof demişlerdir. Hikmet, “doğru ve isabetli karar verme, doğru düşünme ve doğru davranma”²⁰⁹ olarak da değerlendirilmiştir. Müslüman toplumlarda hikmete yüklenen anlam batı toplumlarında felsefeye yüklenen anlamdan daha kapsamlıdır. “Hikmet, kolektif tefekkürün en yüksek eseridir. Çünkü bir milletin dehası, orada bütün sihrî ve muhayyilevî unsurlarından sıyrılarak tamamıyla aklî bir hale gelmiştir. Kolektif tefekkürün ‘hikmet’ haline gelmesi, onun artık kendine mahsus bir felsefe, bir dünya görüşü yaratabileceğini, rationnel kıymeti kazandığını ifade eder. Her hikmet, bütün bir milletin ırkî seciyesi tarafından meydana getirilmiş olan, fakat üzerinde hiçbir şahsın ayrıca hissesi olmayan amelî bir felsefedir.”²¹⁰ Hikmet, fertlerin ve toplumun dinî değerlerin, anlayış ve inanışların bütününe kapsamaktadır. Hikmet; söz, hal, tavır, düşünme, inanma, adalet vb. gibi fert ve toplumun dünya görüşü ve ahiret anlayışı ile ilgili olduğu için edebiyatla da iç içedir. İster fert ister toplum açısından bakılsın hikmet dinden sonra en fazla edebî ürünlerde işlenmiş ve karşılık bulmuştur:

1. Dâr-ı dünyâ da fenâ üzre kıırıldı çün esâs
2. O kühen kıubbe derûnında olinmaz mı hırâs
3. Bundan it râhat u âsâyiş-i sükkânı kııyâs

...

(Tah. 29/IV)

Edebî ürünler içinde de şiir en başta bulunmaktadır. Hz. Muhammed'in “*şiiirin bir kısmı hikmettir*” diye buyurması, hikmetle şiir arasındaki en önemli delil olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca Peygamber zamanında bir şair olan Ümeye bin ebi Salt'in

²⁰⁷ Mine Mengi, Divan Şiirinde Hikemî Tarzın Büyük Temsilcisi Nâbî, AKM Yay., Ank., 1991, s. IX.

²⁰⁸ Hilmi Ziya Ülken, Türk Tefekkürü Tarihi, YKY Yay., İst., 1999, s. 7.

²⁰⁹ Bülent Sönmez, Peygamber ve Filozof, Araştırma Yay., Ank., 2002, s. 10.

²¹⁰ Hilmi Ziya Ülken, Türk Tefekkürü Tarihi, YKY Yay., İst., 1999, s. 46.

şairlerini öven açıklamalar da yapmıştır.²¹¹ Onun şiirlerini duyduğunda “şiiri mümin fakat kalbi kafir”²¹²dir, demiştir. Peygamberin bu değerlendirmesi de daha sonraki şairler için şiirin önemi ve tavsiyesi gibi algılanmıştır. İslâm dünyasından her şair, belli ölçüde kendini din, bilgi, ahlak vb. gibi konularla ilgili olan hikmetin doğal varisi kabul etmiş ve az çok her biri bu konuya değinmiş veya değinmeye çalışmıştır.

“Hükm” kelimesi Kur’ândaki birçok âyette geçmektedir. Bu kelimenin hikmet anlamında kullanıldığı bilinmektedir. Ayrıca Allah’ın sıfatlarından biri olan “Hakîm” de bu kavramla alakalıdır. “Kur’an açısından Allah kullarına hikmet ile muamelede bulunur ve onlar için en iyinin gerçekleşmesi amacıyla aralarından elçiler seçer ve gönderir. Bu elçiler kitapla ve hikmetlerle gönderilir.”²¹³ Hikmet ilâhî olduğu için dinlerle, dinlerin temel hükümleriyle oluşturulmuş ahlakla da ilgilidir. “Hikmet, en ziyade ‘ahlak’a benzer.”²¹⁴ Hikmet aynı zamanda insanların özlerinde var olan yaratma isteğiyle ortaya çıkan sanatla da yakından ilgilidir.

Bu yüzden hikmete “edebiyatta genel anlamıyla bir milletin ortak dehasının yarattığı düşünce sistemidir, diyebiliriz. Millî dehanın eseri olan hikmet, bir bakıma, ait olduğu toplumun dünya görüşüdür.”²¹⁵ Şeklinde de açıklamak mümkündür. “Esâsen ‘edebiyâtın rûh-ı aslîsî’nin de ‘hikmet’ olduğu”²¹⁶ kaynaklarda bildiriliyor. Türk şairleri, hem İslâm öncesi hem İslâm ile birlikte hikmetle ilgili şiirler söylemişlerdir. Zaten Türk hikmeti de özünde İslâm dinindeki hikmet anlayışıyla örtüşmektedir.²¹⁷ “Türk hikmetinde âlem, birbirinin karşıtı olan ve gerçekte birbirini tamamlayan iki prensibin varlığıyla izah edilir. Bunlar “Gök tanrı” ve “Yağız yer”dir. Başlangıçta karışıklık içerisinde, bir bütün halinde bulunan bu iki prensip sonradan birbirinden ayrılmış, gök ve yer belirmiş, aydınlık karanlık, erkek cevherle dişi cevher ortaya çıkmıştır. Birbirine tamamen zıt olan bu güçlerin birleşmesinden de insan vücut bulmuştur. “Gök tanrı” Türk hikmetinde, sükûnun, huzurun, mükemmelliğin sembolüdür. O, insanoğlunun erişmeyi dilediği son hedef, amaç, yani insanlığın ülküsüdür. “Yağız yer” ise, içinden

²¹¹ Bk. Hucvirî Ali b. Osman Cüllâbî, Keşfü’l-Mahcûb-Hakikat Bilgisi, (Hzl. Süleyman Uludağ) Dergâh Yay., İst.,1996, s. 550.

²¹² Bülent Sönmez, age., s. 10.

²¹³ Bülent Sönmez, age., s. 11.

²¹⁴ Hilmi Ziya Ülken, Türk Tefekkürü Tarihi, YKY Yay., İst., 1999, s. 7.

²¹⁵ Mine Mengi, Divan Şiirinde Hikemî Tarzın Büyük Temsilcisi Nâbî, AKM Yay., Ank., 1991, s. IX.

²¹⁶ M. Kaya Bilgegil, Edebiyat Bilgi ve Teorileri, Enderun Kitabevi, İst., 1989, s. 6.

²¹⁷ Bk. Hilmi Ziya Ülken, Türk Tefekkürü Tarihi, YKY Yay., İst., 1999, s. 26.

çıkıp, yine içine döndüğümüz toprak; isteklerin, ihtirasların ve bunların getirdiği üzüntülerin sembolüdür. O da tüm insanların kaynağı, güçlerinin pınarı ve onlara ülküye ulaşma şevkini veren kuvvettir. Bu iki karşıt prensip, birbiriyle çatışma, çarpışma içinde değil, aksine uyum ve birlik içerisindedir. Varlıkların ve insanoğlunun düzenli ve uyumlu olması da sözünü ettiğimiz zıt prensiplerin birlik halinde olmalarına bağlıdır. Türk hikmetinde insan. Zıt prensiplerin düzenine uygun olarak yaşadığı sürece mutludur. Bu yüzden içerisinde arzu, yok edilmesi gereken bir güç değil, ama, insanoğlunu ülküye yüceltecek olan kanattır.”²¹⁸

Bir Óabeş şeyó göremem olmaya hattâ lâzım
 Kimi mażrûf u kimi žarf olur ammâ lâzım
 Çünkü var bende bu dil yâr-ı dil-ârâ lâzım
 YaÓni peymâne-i mey-hâneye şahbâ lâzım (Terbi 2)

Bütün dinlerde akıl ve bilgi kutsaldır. Hem akıl hem bilgi hikmetle ilgilidir. İslâm dini de bilgi ve akli birbiriyle ilgili görmüş ve önemsemiştir. İlmi, müminin yitik malı olarak değerlendiren İslâm ona her zaman ve her yerde büyük önem atfetmiştir. Bir hadiste Hz. Muhammed: “İlim tahsil etmek her Müslümanın üzerine farzdır.”²¹⁹ demiştir. Bütün bu anlatılanlar göstermektedir ki İslâm dini ilme büyük önem vermiştir. İslâm dinini kabul eden Türkler, toplumu mutluluğa ve huzura götürecek ahlâkî prensipleri dinden almıştır. Ahlâk, dinin en büyük kaynağı olan Kur’an ve sünnete dayanmaktadır. Bu kaynaklar hem ferdin hem toplumun sosyal hayatını düzenlediği gibi ahiretiyle de ilgilenir. Hatta insanların dünya ve ahiretini birbiriyle bağlantılı olarak düzenler. Dolayısıyla mutluluk ancak böyle sağlanabilir. Müslüman bir toplumun içinde fertler hem kendi hem de toplum bazında sorumluluklar yüklenmiştir. Şairler de toplumda öteden beri bir sorumluluk yüklenmişlerdir. Onlar da toplumu doğruları söyleyerek bilgilendirir, eğitir, yönlendirir ve mutlu olması için çaba harcar. Toplumda geçerli olan “emr bi’l-maruf ve nehy ani’l-münker” prensibi şairler için de en önemli düsturdur. Aslında şairler İslâm diniyle beraber yüklendikleri bu sorumluluğun bir benzerini ta sözlü ürünlerden beri devam ettirmektedirler. İlk örneklerini Oğuz Kağan

²¹⁸ Mine Mengi, Divan Şiirinde Hikemî Tarzın Büyük Temsilcisi Nâbî, AKM Yay., Ank., 1991, s. XI-XII.

²¹⁹ İmam Gazalî, İhyâ u Ulûmiddin(1-4), (çev: Mehmed A. Müftüoğlu), Tuğra Neşriyat, İst., 1988, C. I, s. 34.

Destanı, Orhun Kitabeleri ve Dede Korkut Kitabı'nda gördüğümüz hikmetli söyleyişler, İslâmî dönemin ilk eserleri olan Kutadgu Bilig, Atabetü'l-Hakayık ve Divan-ı Hikmet'te de görülmektedirler. Daha sonra Türk edebiyatının her dönem ve her bölgesinde hikmetlerle dolu eserler verilmiştir. Klâsik edebiyatımızda da bu tür eserler mevcuttur. Ancak 17. yüzyılın önemli şairlerinden olan Nâbî'de doruğa ulaşmıştır. Çünkü Nâbî bu alanın en bilinçli şairi ve en önemli ahlakçısıdır.

Nâbî'den sonra hikemî tarz daha yaygınlık kazanmış ve pek çok şair sadece bu tarzla bile şiir söylemiştir. Onu takip edenler arasında: “Sâmî, Râşid, Seyyid Vehbî, Münif, Âsım ve bazı hususlarda da bu gurubun en meşhuru olan Ragıb Paşa”²²⁰ gibi önemli şairler vardır. Nâbî tarzının kendisinden sonra yaygınlık kazanmasında N. Sami Banarlı şunları söylemektedir: “Nâbî tesirleri hayli geniş ve devamlı olmuştur. Bunun birinci sebebi Nâbî tarzı şiirdeki ahlakî ve içtimâî tenkid çizgilerinin Nâbî'den sonraki asırlarda daha büyük bir ihtiyaç halini almasıdır. Aynı tarzın divan şiirinde bir yenilik, bir değişiklik gibi görülmesinin de bunda tabîî bir tesiri vardır.”²²¹ Nâbî'yi takip edenler arasında pekâlâ Pertev'i de sayabiliriz. Ancak Pertev'in şiirleri üzerinde yeterince çalışma yapılmadığı için şimdiye kadar onun Nâbî'nin bir takipçisi olduğu üzerinde durulmamıştır. Bazı şiirleri bütünüyle hikmetâmiz olmakla birlikte daha çok mısra ve beyit düzeyinde hikmetli söyleyişleri vardır:

1. Ol serv-şadde dâ'îye-i dest-res Óabeş
Üftâdeye bu tül-ı emel bu heves Óabeş
2. Zühhâdı neyle bezm-i meye da'vet eyledüñ
Nâ-şabile naşîhat u şarf-ı nefes Óabeş
3. Mecerüh oldu pençe-i cevruñde dil yeter
Mürğ-i şikeste-bâla degül mi şafes Óabeş
4. Mest-i müdâm-ı ratl-ı girân-ı maşabbete
Bezm-i şarâb u sâki vü bîm-i Óases Óabeş
5. Dünyâ-pereste itme perestiş hâzer hâzer

²²⁰ E. J. W. Gibb, age., C. 4, s. 233.

²²¹ Nihad Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, C. II, İst., 1987, s. 673.

ÓAnkâ-şikâra hâsılı sayd-ı meges Óabeş

6. Erbâbına ne rütbe sezâ ise esb ü tâc
Ser-pâ bürehnegâne de pâ-büş u fes Óabeş
7. Ğamdan şikâyet itme eger varsa süz-ı dil
Pertev muhîtt-i âteş-i Óaşk üzre has Óabeş (G. 45)

Muvakkit-zâde Mehmed Pertev, İstanbullu bir şair olarak devletinin başkentinde doğmuş, büyümüş ve yetişmiş olduğu için devletin işleyişinden tutun toplumun değişimine, fertlerin içinde bulunduğu sosyal, siyasî, ekonomik ve ruhî yapısına kadar pek çok alanı takip etme fırsatı bulmuş birisidir. Pertev, hem ülkesindeki hem de dışarıdaki gelişme ve değişimleri de takip etme imkanına sahip olduğu için onun şiirlerinde bahsedilen bu alanlarla ilgili bilgi ve ipucu bulmak mümkündür. Pertev'in yaşadığı yıllara bakıldığında (1744-1807-8), sadece Osmanlı devletinde değil, dünyanın pek çok yerinde yeniliklerin meydana geldiği görülmektedir.²²² Pertev de bu içteki ve dıştaki gelişmelerle ister istemez ilgilenmiştir. Mizacı onu ne kadar farklı alanlara çekmek istese de eğitilmiş, sorumlu ve duyarlı birisinin memleketindeki ve dünyadaki durumla ilgilenmemesi beklenemez. Pertev de böyle yapmıştır. “Genellikle her şairin edebî kişiliği ve dünya görüşü, şairin yaşadığı devirle ve toplumun durumuyla yakından ilgilidir. Yani şair, çağının üzerinde bıraktığı izlenimleri, şu ya da bu biçimde şiirine aksettirir.”²²³

1. Budur ahvâl-i Óâlem kimi rākib kimi pāder-gil
2. Kiminüñ rütbesi Óālî kiminüñ devleti zāōil
3. Kimi mahrûm-ı vuşlat kimi vaşl-ı yārına nāōil
4. Benümçün hicr ü vuşlat da müsāvî ıztırāb-ı dil
5. Felekde imtihān-ı naḥs u mesÓūd eyledüm şuşdum

(Tah. 11/V)

Pertev, divanındaki birçok şiirinde zamanındaki toplumda gördüğü aksaklıkları dillendirmeye çalışmıştır. Ancak o, “kullandığı zamanı ve toplumu kınayan ifadeyi,

²²² Bu konuyla ilgili daha geniş bilgi için “Giriş” bölümüne bakınız.

²²³ Mine Mengi, Divan Şiirinde Hikemî Tarzın Büyük Temsilcisi Nâbî, AKM Yay., Ank., 1991, s. 3.

tarihi delillere dayandırmada” Nâbî gibi başarılı değildir. Olayları ve şahısları müşahhaslaştırarak değil de daha çok genelleyerek eleştirme yoluna gitmiştir. Hatta bu olumsuzlukları kesin bir dille eleştirmektense daha çok bu durumu mizaha başvurarak anlatma yolunu seçmiştir. Pertev’in, mahallîleşmedeki başarısı Nedim’e göre daha zayıf kalmışsa hikemî alanda da Nâbî’den zayıf kalmaktan kurtulamamıştır.

2. 3. Ahlak

Ahlak, genel olarak “İnsanın iyi ya da kötü olarak vasıflandırılmasına yol açan manevî nitelikleri, huyları ve bunların etkisiyle ortaya koyduğu iradeli davranışlar bütünü; bu konularla ilgili ilim dalı.”²²⁴ diye tanımlanmıştır. İnsanın en önemli özelliklerinden birisi de şüphesiz onun ahlaklı bir varlık olabilmesidir. Hatta insanın hikmetli bir varlık olmasında da ahlakın önemli bir rolü vardır.

Ahlak, insanlıkla varolmuş zarurî bir ihtiyaçtır. Ahlak, ferdin fertle ve ferdin toplumla ilgili yaşamın her aşamasında karşı karşıya olduğu bir gerçektir. Çünkü ahlak dinî, sosyal, psikolojik, ekonomik ve eğitimle yakından ilgilidir. Bütün dinler ve görüşler mutlaka ahlakî prensiplere dayanır. Ahlak, toplumların en ilkel dönemlerinden bugüne kadar var olmuş ve en modern dönemlerde hatta sonsuza kadar var olacaktır.

İslâm dini, inanan insanın ahlaklı olması esasını getirmiştir. Bu yüzden Müslüman toplumda ahlak, çoğunlukla İslâmı eş anlamlı görülmüştür. Çünkü ahlakın amacı ferdi ve toplumu iyi, güzel, doğru, adil, akıllı ve mutlu etmektir. İslâmın kelime anlamı da hemen hemen aynı kavramları içermektedir. Öyleyse İslâmı ahlak amaçta birleşmektedir. Bunu bilen Müslüman ve ahlakçı inananlar, İslâmı ahlakı bütünleştirmişlerdir. Bu yüzden İslâm, ahlaklı fert ve toplumu oluşturmaya çalışır. Din, daha çok insanların ahiretine ahlak da yaşantısına yöneldiği için İslâmı tam bir bütünleşme ve mükemmeliyete ulaştırmıştır, diyebiliriz. Çünkü İslâm dini, ferdin ve toplumun hem bu dünyadaki hem de ahiretteki mutluluğunu esas alır. Ahlak da İslâm dini gibi sadece insanın insanla değil, diğer varlıklarla da bağlantılı olduğunu öngörür. Böylelikle ahlakın insandan öte bir kapsayıcılığı da söz konusudur. İslâm peygamberi,

²²⁴ Mustafa Çağrıncı, [Ahlak] Mad., TDV İslâm Ans., C. 2, İst. 1989, s. 1.

“*Mekârim-i ahlâkı (ahlakların iyisini) tamamlamak için gönderildim*”²²⁵ demiştir. Buradan da anlaşılıyor ki ahlaka en büyük önemi İslâm dini vermiştir. İslâm dini ahlakı Kur’an ve sünnete²²⁶ dayandırmıştır.

2. 3. 1. Din-Ahlak-Edebiyat İlişkisi

Pertev, şiirlerinde ahlaklı olmayı çok sık dile getirmiş bir şairdir. Allah’a inanmanın gereğinde ahlakîliğin olduğunu gördüğümüz şiirlerinde, doğruların mükafatlandırılacağı yanlışların cezalandırılacağı esası, insanı bir sorumluluğa tabi tutmaktadır. Çünkü Pertev, ahlaklı olmayı zorunlu kılan İslâm dinine sıkı sıkıya bağlı bir kimsedir. Pertev’in şiirlerinde ahlaktan kastın “güzel ahlak” olduğunu hemen belirtmek gerekir. Güzel ahlaktan kastın da Allah’ın ve Peygamberinin ahlakı olduğu belirtilmektedir. Pertev, insanı ahlaklı görmek için edebli olması gerektiğini vurgular. Hem Osmanlı hem diğer Müslüman toplumlarda edebiyet ahlakla birebir alakalandırılır. Sanat ahlak ilişkisi sürekli gündemde olmuş bir konudur. “Mademki her sanat eseri, iyi yahut kötü bir etki meydana getiriyor, mademki bu etki eylem ve hareketin başlangıcını teşkil ediyor, sanatın ahlaktan vazgeçmesi doğru değildir. Özellikle edebiyatta ahlaka daha fazla dikkat edilmelidir; çünkü her kelime, bir düşünce, her düşünce ise embriyo halinde bir eylem ve harekettir. Poul Bourget’un dediği gibi ‘Yaptığımız işler düşüncelerimize benzer olarak meydana gelir’. Toplum sanattan vazgeçebilir; fakat ahlaktan asla vazgeçemez. Ahlak bozucu düşünceleri, duyguları anlatanlar gerçekte birer edebiyat suçluları gibi anlaşılır. Kötülükleri, şiirin gönül alıcı giysisi içine sokarak sevimli göstermek bir suç, hem de pek büyük bir suçtur; kutsal olan şiiri kötülükleri, ahlaksızlıkları destekleme yolunda kullanmak affedilir bir kusur mudur?”²²⁷ Çünkü edebiyat, ‘edb’den gelir. ‘Edb’, ahlakı refere eder. “Edeb; 1) Halk arasında hüküm süren en güzel ahlâk, 2) insanı fenalıklardan sakındırıp iyiliğe sevkeden meleke, 3) güzel huy ve hayırlı amel manalarına geliyor. 4) İslamlıktan sonra da Araplara has ilimleri içine alan bir terim olarak kullanılmıştır.”²²⁸ Pertev de sözü edilen edebiyat-ahlak ilişkisine

²²⁵ İmam Gazalî, İhyâ u Ulûmiddin(1-4), (çev: Mehmed A. Müftüoğlu), Tuğra Neşriyat, İst., 1988, C. II, s. 943.

²²⁶ Bk., Mustafa Çağrıncı, [Ahlak] Mad., TDV İslâm Ans., C. 2. İst. 1989, s. 1-14.

²²⁷ Süleyman Fehmi, Edebiyat (Hzl. Ali Yıldırım), F. Ü. Yay., Elazığ-2004., s. 26.

²²⁸ M. Kaya Bilgegil, Edebiyat Bilgi ve Teorileri, Enderun Kitabevi, İst., 1989, s. 1.

uyan bir anlayışa sahiptir. Türk edebiyatında çoğu sanatkar da edebiyatı ahlaktan ayrı görmemiştir. Ta ki Batı edebiyatından etkilerle yenileşmeye başlayan Türk edebiyatında edebiyatın gayesiyle ilgili farklı düşüncelerin ortaya çıktığı Servet-i Fünun ve daha sonraki akımlara kadar. Yine bu akımlar içindekilerin de aynı görüşte olmadıkları bilinmelidir.²²⁹ Bir şair olarak sözün önemini çok iyi bilen Pertev, “Söyleme ol sözü kim eyleyesin sonra hicâb” vecizesiyle düşündüğünü ve inandığını adeta formülleştirmiştir.

Pertev, şiirlerinde Allah’ın ve Peygamberin ahlakı olarak belirttiği güzel ahlakı tamamiyle dine dayandırmaktadır. Emir ve yasaklara uymayı gerektiren din, onun şiirlerinde temel referansları teşkil etmektedir. Bu yüzden Pertev’in şiirlerindeki ahlakî kurallar ya Kur’ân’a ya da peygamberin hadislerine işaret etmektedir. Bu durum sadece onun şiirleri için değil aynı zamanda bütün bir Klâsik edebiyetımız için de geçerlidir. “Avrupa’da ortaçağ ve Barok şiirinin büyük bir kısmının ilhamını Tevrat, Zebur ve İncil’den alıp bu mukaddes kitaplara telmih ettiği gibi, Divan Edebiyatında Kur’ân’ın ve hadîsin tesirlerine hemen her şiirde rastlayabiliriz.”²³⁰ Pertev’in şiirlerinde yapılan ahlakî uyarılarda iyinin tavsiyesiyle kötünün reddi, kötünün reddiyle de iyiyi tavsiye söz konusudur. Bunu da “emr bi’l-maruf ve nehy ani’l-münker” prensibine dayandırmaktadır. Bu yüzden Pertev’in ahlakî şiirlerinde “ya hayır söyle ya sus” temel esastır:

“PÇVD¾ ÓCƒ pîiîC ÍÂ’ emri ile meómûruz”
(Tah. 11/VIII/4)

Pertev, ferdin kendisiyle başbaşa kalarak, kişisel eksikliklerini hesaba tabi tutmasından çok, kişinin toplumun bir parçası olarak yapması ve yapmaması gerekenler noktasında daha dikkatli olması gerektiği üzerinde durur. Bu yüzden Pertev’de kişinin ibadet vb. konulardan çok sosyal davranışlarda daha dikkatli davrandığını gözlemek mümkündür. Kişi nefsinin ıslah ederken içinde yaşadığı dünya ve toplumsal yapıyı dikkate almak zorundadır.

2. 4. Nasihat

²²⁹ Bk. Kaya Bilgegil, age., s. 1-20.

²³⁰ Annemarie Schimmel, “Alman Gözüyle Divan Edebiyatı” Polemik Dergisi-5, Ank., 1992, s. 30.

“Ahlak ve nasihate dâir eserler, yazıldıkları çevrenin içtimâî ve tarihî durumu hakkında bilgi veren kaynaklar durumundadır... İslâm ahlâkı mucibince hareketi tavsiye eden bu kitaplarda dayanılan âyet ve hadislerin her topluluk içinde geçerli hükümler ihtivâ ettiği”²³¹ bilinmektedir. “Pertev’in şiirlerindeki en önemli özelliklerden biri öğretici, yönlendirici olan nasihatlerin çokça bulunmasıdır.

Ahlakın dolayısıyla dinin de temelini oluşturan nasihat, İslâm inancının özünü teşkil etmektedir. Yarattılmış hiçbir varlık başıboş bırakılmamıştır. Bu yüzden var olan her şey belli bir sisteme göre yaşar ve görevini tamamlar. Bu sistem, İslâm dininde canlı ve cansızların birbirine bağlı olduğunu gösteren bir inanışın sonucudur. Bütün yaratılmışların içinde en üstün varlık insandır. Çünkü Yaratıcı insana kendi nurundan üflemiştir. Ayrıca yaratıcının kendi zatından parçaların yansımalarının görülebileceği insan “eşrefü’l-mahlukat”tır. Ayrıca cüzi iradeyle serbest olan insan eğer bu yüce vasfi taşıyamaz duruma düşerse bu kez yaratılmışların en aşağılığı olan “esfelü’s-safilîn” noktasına da inebilmektedir. İşte bütün inanan insanlar var oluşun bu iki uç noktasının arasında gidip gelmektedir. Divan şiirinde pek çok şair bunun farkında olarak sürekli bir uyarı içinde olmuşlardır. Pertev’in arkadaşı olan Şeyh Gâlib’in;

Hoşca bak zâtına kim zübde-i alemsin sen
Merdüm-i dîde-i ekvân olan ademsin sen²³²

beyti de aynı noktaya dikkati çekmektedir.

Pertev’in şiirlerinin birçoğu nasihatten ibarettir. Burada tam bir insan sevgisi söz konusudur. Ayrıca bir insanın isteyerek ulaşabileceği en yüce makam olan insan-ı kamil mertebesine ancak verilen nasihatlere uymakla ulaşılabilir.

Pertev, ahlâkî davranışları sıralarken uyulması ve uyulmaması gereken bütün davranışları saymıştır: “Ey insan! Sakın başka insanlara zarar verme maksadını taşıma. İnsan başkalarına zarar vermemelidir. İnanmış insan zarar verme düşüncesinde olamaz. Peygamberin bir hadisi: *‘Mü’min, komşusunun kendisinden emin olduğu kimsedir.’* demiştir. Yine başka bir hadiste de: *‘Kişi kendi nefsi için istediğini mü’min kardeşi için de istemediği taktirde gerçek iman etmiş sayılmaz.’* demiştir. Pertev de şiirinde “akrep, akrep olduğu halde kendi cinsinden birisini sokmadığını, insanın böyle bir şey yapması

²³¹ Neclâ Pekolcay vd., İslâmî Türk Edebiyatında Şekil ve Nev’ilere Giriş, Kitabevi Yay., İst., 1994, s. 265-266

²³² Şeyh Gâlib Dîvânı, (Hzl. Muhsin Kalkışım) Akçağ Yay., Ank., 1994, s. 180.

halinde hayvandan da aşağı bir noktaya gidebileceğinin uyarısını yapmaktadır.” İnsan eğer kendisi gibi bir varlık olan insana zarar verirse insan değil, olsa olsa şeytana benzeyen ve ancak onun tayfasından olan cinlerden birisi olabilir. Eğer şanına “insan-ı kamil”²³³ denilmesini istiyorsan, hiç kimse senden incinmesin ki sen de kimseden incinmeysin.

“Kişi kendi nasibi ve elde ettiğiyle yetinmesini bilmelidir. Herkes kendi helal dairesi içerisinde kalırsa kimse kimseden zarar görmez. Eğer kişi bülbülün hakkı olan gülü koklamaya kalkmazsa ne gülün dikenine maruz kalır ne de bülbülün dilinden azar işitir. İnsanlar, diğer canlıların varlık alanlarına tecavüz etmeye kalkarlarsa varlığın hiyerarşik düzeni bozulur. Bu da varlığın karşılaşacağı en büyük felaket olan kıyameti yaşatır. Bu yüzden her canlı ve her varlık var olma ve yaşama hakkına sahiptir. İnsanlar bu alemde en şerefli varlık olarak düzeni bozacak ve sınırlandıracak hakka sahip olmayıp ancak kendilerine müsaade edildiği kadarıyla yararlanma yoluna gitmelidir. Aynı şekilde ağyarın yarına meyl edersen mutlaka ondan zarar görürsün.” diye uyarılmıştır. Eğer kişi başkalarına zorlamayla ve zulümle hareket ederse beddua alır. Beddua alanın iflah olması imkansızdır. Bunu bir ata sözümüz de çok güzel açıklamıştır: “alma mazlumun ahını çıkar aheste aheste”. Bu da zayıf olanın bile kimsesiz olmadığını, yapılan haksızlığın cezasının mutlaka verileceğini hatırlatmaktadır. Öte yandan “kimseye zulmetme ki zulme uğramayasın” tenbihinde bulunmaktadır. Allah, bir zalimi yine başka bir zalimle ortadan kaldırır. Bu da “zulmeden, zulme uğrar” demektir. “Zalim ve mazlum olmak istemiyorsan ne kimseden incin ne de kimse senden incinsin.” denilmektedir.

Pertev, cahillerle her yerde beraber olunmamasına dikkat edilmesi gerektiği üzerinde durur. “Eğer cahille dost ve arkadaş olursan, sen de kötü sözlüler ve herkesi yerenlere uyup gidersin. Oysa ki İslâm dininde cehalet lanetlenmiştir. Herkesi yeren herkese kötü söz söyleyenler de aynı şekilde lanetlidirler. İnsanların hatalarını görsen bile görmezlikten gelip insanların ayıplarını açıklama ya da yüzlerine vurma.” İnsanları utandırmak onların kalplerini kırmak demektir. “Eğer sen birinin kalbini kırarsan senin de bir gün kalbin kırılır.” Kalp kırmak gibi kötü huyları İslâm dini kesinlikle redder. İslâm insanlara karşı yumuşak, şefkatli ve sabırlı davranılmasını ister. Allah, Kur’ân’da Hz. Muhammed’e hitaben, “*Allah’ın rahmetinden dolayı Ey Muhammed sen onlara*

²³³ Bk. Süleyman Uludağ, Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, Marifet Yay., İst., 1991.s.250-251, Safer Baba, Tasavvuf Terimleri, Heten-Keten Yay., İst., 1998, s. 139-141.

*karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı kalpli olsaydın, şüphesiz etrafından dağılır giderlerdi. Onları affet, onlara mağfiret dile...*²³⁴ “Dünya malına sahip olsan da ona gereğinden fazla ilgi gösterme. Dünya malını edinme yolundan sakın. Bu yolda yürüyenlerin eteği kire çamura bulaşır, öyleyse sen bu yolda eteğini toplu. Vahdetin kanaat köşesine çekil ki en doğru yol budur. Ancak böylece ne sen kimseden incinirsin ne de kimse senden incinir.”

“Gerek mü’min olsun, gerekse inkarcı, ister doğru yolda yürüyen olsun, ister yanlış yolda, ister yanlış ve yaramaz işlerle uğraşsın ister tasavvufun yolundan gitsin, isterse sürekli içki içsin bunların hepsine aynı gözle bak. Çünkü bunların hepsi insanoğludur. Hepsini Allah yaratmıştır. Mümkün olduğunca bunların hepsini doğru yola, güzel ahlaka yönlendirmek gerekir. Hele şunu hiç aklından çıkarmaman gerekir ki o da ne sen kimseden incin ne de kimse senden incinir”:

I

1. Şağın gezme zarar kaşdıyla ħalka sen sen ol sin sin
2. Ki zıřā eylemez āzürde Óağrebler daħi cinsin
3. Eger cān incidürsen cins-i insāndan degül cinsin
4. Velî ister iseñ insān-ı kāmīl şānına dīnsin
5. Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinisin

II

1. Ne şemm it bülbulüñ verdin ne nāvek-ħārdan incin
2. Ne ğayruñ yārına meyl eyle ne ağyārdan incin
3. Ne sen bir kimseden āħ al ne āħ u zārdan incin
4. Ne ħalkuñ ğadrine saÓy eyle ne ğaddārdan incin
5. Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinisin

III

1. Hemān her şaħs-ı nā-dān ile her yerde olup bitme
2. Uyup zemmām u bed-gūya müsāvī baħşine gitme
3. Görüp görmezlenüp tez geç Óuyüb-ı ħalkı fāş itme
4. Senüñ de incinür ħalbin ħulüb-ı nāsı incitme

²³⁴ Âl-i imrân suresi, ayet 159.

5. Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsin

IV

1. Cihāna iŖtibār itme olursañ da cihān-dide
2. Sülük-ı rāh-āmızışden eyle dāmenüñ çide
3. Çekil künc-i ferāğ-ı vaĥdete budur pesendide
4. Ne sen rencide ol senden ne olsun kimse rencide
5. Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsin

V

1. Beni nevŖ-i beşerdür çün gerek mülhid gerek müömin
2. Gerek şālih gerek tālih gerek sūfi gerek müdmin
3. Ne iseñ ĥüsn-i ĥulka verziş eyle rütbe-i mümkün
4. Hele bu mısraŖı Pertev ferāmüş eyleme lĥkin
5. Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsin

Görüldüğü gibi Pertev, tasavvufun engin hoşgörüsünden de yararlanarak yazdığı şiirlerinde son derece insansever, şefkatli, merhametli, hoşgörülü ve sabırlıdır. Bütün güzel huyların bir arada sayıldığı muhammesinde; İslâmın şefkati, hoşgörüsü, merhameti ve affediciliği anlatılmıştır. Bu şiir, Batılılarca değerlendirilecek olsa idi Pertev'e hemen hümanist sıfatını verirlerdi. Ancak bu düşünceler özünde Pertev'in değil İslâmın prensipleridir. Hümanizmle İslâmdaki ilâhî rahmet ve mağfiret kıyaslanamaz. Çünkü hümanizmde,²³⁵ insanın insana vermiş olduğu değer söz konusuysa, İslâmda yaratıcının insana verdiği değer söz konusudur. Tabii bu şiirde sadece İslâmın insana değil, bütün varlığa verdiği değeri görmek de mümkündür.

İslâm dini nasihatı emretmiştir. Çünkü Kur'an'da *“Ey milletim! Bende bir sapıklık yoktur, ancak ben âlemlerin Rabbinin peygamberiyim. Rabbimin sözlerini size bildiriyorum, öğüt veriyorum. Sizin bilmediğinizi Allah katında ben biliyorum. Sakınmanızı ve böylece merhamete uğramanızı sağlamak üzere sizi uyarmak için aranızdan biri vasıtasıyla Rabbinizden size haber gelmesine mi şaşırıyorsunuz?*

²³⁵ Bk. İsmail Çetışli, age., s. 48.

dedi”.²³⁶ denilmektedir. Ayrıca Peygamberin bir hadisi de “Din nasihattir.”²³⁷ demektedir.

Pertev şiirinde nasihati çok önemseydiğini bizzat kendisi de dile getirmiştir. Çünkü o bilmektedir ki din nasihatle öğrenilir, öğretilir ve yaşanır. Bu yüzden nasihatleri gayet açık bir dille dile getirmiştir. Pertev, İslâm ahlakıyla ahlaklanmış birinin yapmaması gerekenlerden birisini de halkın görüp de memnun olmadığı bir işi gizli de olsa yapmamaktır. Bunu çok önemseyen Pertev, sık sık bu konuda uyarılarda bulunmaktadır. Aynı konuda Ömer Nasuhi Bilmen’in Yüksek İslâm Ahlâkı adlı eserinde şunlar yazılıdır: “Senden şu durumu halkın görüp bilmesini istemediğin şeyi, تنها kalınca da kendi kendine yapma!” kaidesidir. Bu âli düstura mebnidir ki hakikî Müslümanlar fena olan şeyleri açıkça yapmadıkları gibi kimsenin muttali olamayacağı bir yerde gizlice de yapmazlar.”²³⁸

Pertev, nasihati dinleyen ve ona uyanın itibarlı olacağını söylemektedir. Bu itibar hem bu dünya hem de ahiret için geçerlidir. Pertev, özellikle dürüstlüğe dikkat çekmektedir. Kontrolün de Allah tarafından yapıldığını söyleyerek insanları uyarmaktadır:

1. Saña gel bir naşîhat eyleyeyüm
2. ÓAmil olup pür-iÓtibâr olasın
3. O işi itme kîm nihânîce
4. Aşîkâr olsa şermsâr olasın (K. 11)

Pertev, sürekli samimî bir dille okuyucuyu uyarmaktadır. Okuyucusuna “Ey birader” diye hitap ederek onu ne kadar önemseydiğini göstererek uyarılarını yapmaktadır. Kötü huylu insanla arkadaş ve dost olunmaması gerektiğini belirten Pertev, sekiz kötü huy ve bu huyların bulunduğu kimselerin adını sıralamaktadır. Bunlar: hasûd, bî-vefâ, nâ-dân, kâzib, bahîl, nâ-kes, mağrûr ve gammâzdir. Hasedin İslam dininde haram olduğunu bütün Müslümanlar bilir. Kur’ân’da: “Yoksa Allah’ın bol nimetinden verdiği kimseleri mi çekemiyorlar?...”²³⁹ denilmektedir. Ayrıca bir hadiste,

²³⁶ Araf suresi 61-63.

²³⁷ İmam-ı Nevevî, Riyâzû’s-sâlihîn, Müslim, İman-95. Buhârî, İman-42, C.2, s. 53.

²³⁸ Ömer Nasuhi Bilmen, Yüksek İslâm Ahlakı, Bilmen Basımevi İst. 1964, s. 48.

²³⁹ Nisâ suresi, ayet 54.

“*Hased etmekten sakınınız. Zira hased, iyilikleri tıpkı ateşin odunu yahut otları yediği(yakıp tükettiği) gibi yer(tüketir).*”²⁴⁰denilmektedir.

1. Saña benden naşîhât ey birâder
2. Sekiz kimseyle olma yâr u dem-sâz
3. Hâsûd u bî-vefâ nâdân u kâzîb
4. Bahîl ü nâ-kes u mağrûr u ğammâz (K..12)

Pertev, güzel huyların devam ettirilmesi için sürekli nasihatlerde bulunmaktadır. Özellikle insanın dünyaya bağlılığı naktasında uyarıcılık görevini hep sürdürmektedir. Kötü huyları yerip iyileri övdüğü başka bir yerde de yine ‘bahîl, nâ-kes ve denâetger’ kötülenmekte; ‘düşkün, aciz ve kimsesizlere yardım etme ve merhamet sahibi olma’ da övülmektedir:

1. Düşkün Öâcizlere bî-keslere yâr u kesdür
2. Bir kerem issi ğanıdür ki kes-i bî-kesdür
3. Ne bahîl ü ne denâetger ü ne nâ-kesdür
4. Men-i bî-çâreye bi’llâh bu çâre besdür
5. Ki tabîbüm meni bîmâr bilüpdür bilürem (Tah. 17/IV)

Aynı konuda bir hadiste de “*İnsan ihtiyarlasa bile onun iki duygusu hep genç kalır. Biri çok kazanma hırsı öteki de çok yaşama arzusu.*”²⁴¹hatırlatması da vardır:

1. Yoğ yoğ reh-i fenâda Öaceb özge hâl imiş
Devlet meger cihânda ne şervet ne mâl imiş
 2. Şîrîn lebüm bu Öâşîk Leylî-i hüsnuñe
Ferhâd u Qays kıssaları hep mişâl imiş
- (G. 254)

Bu dünya öyle bir yerdir ki kime sorsan o sevmektedir. Herkes bu dünyada sevicek bir şeyler bulduğu için bu dünya herkese sevecen gelmektedir:

²⁴⁰ Riyâzü’s-sâlihîn Tercümesi, İmam-ı Nevevî,(Trc: İbrahim Serdar, Yusuf Şensoy), Sağlam Yay., C.1,2,3., s. 861.

²⁴¹ İmam-ı Nevevî, Riyâzü’s-sâlihîn, Buhârî Rikak-5, Müslim Zekat-115, C.1. s. 196.

Bu   lem  zge   lemdir gerek edn  gerek a l 
Su  l itse  ider her kimse kendi   leminden hız

(G. 267/3)

Dünyaya ilginin doğru olmadığını belirten Pertev, kişinin en sonunda söylenenleri görüp kabulleneceğini de belirtmektedir.  nk  kendisi de daha önce söylenenlerin doğruluğunu bizzat yaŐadıktan sonra kabul ettiğini itiraf etmektedir:

1. B -vef dur bu cih n dirler idi gerçek imiş
 Ahd   peym n  yalan dirler idi gerçek imiş
2.    sab  itdi sab vet dem-i mest de g z r
Genclige  b-1 rev n dirler idi gerçek imiş
3. DeđiŐ p  aŐ -1 mec zide hev  fehm itdüm
Hevese b d-1 vez n dirler idi gerçek imiş
4. Kendi nefs mde bunu tecrübe itdüm  hir
P r olur t ze civ n dirler idi gerçek imiş
5. F k idüp f kat mi itdi elif  add mi d l
Mi nete b r-1 gir n dirler idi gerçek imiş
6. H k d ny da dinilmiş gibidir bu Pertev
 Ahd   peym n  yalan dirler idi gerçek imiş (G. 261)

Nasihatın içinde değerlendirilmesi gereken bir başka nokta da kişinin sürekli iyilik yapması ve dua almasıdır. Aksi taktirde gözyaşı dökülmesine sebep olmuş birinin hiçbir zaman mutlu olaması beklenemez:

Du   al  nk  ber-h rd r-1 b g-1 h sn olam dirsen
Nu  d-1 eşk alup hiç var m dur bir k m-r n olmiş (G.257/2)

Pertev kişilik olarak dünya malına ilgi göstermemektedir.  nk  o bir  Őıktır. Bu dünyadaki servet, mal, mülk ve zenginlik ona göre değildir:

1. Me l f-1 g m-1  aŐ kam u r hat kim u ben kim

Ben düşmen-i sāmānam u şervet kim u ben kim

2. Ber-vech ile dīdāruña lāyık nażarum yoķ
Ol mihr-i perī-peykere ĥasret kim u ben kim
3. Şan sebze-i şeh-rāh-ı çemenzār-ı fenāyam
Pā-māli-i zillet ile rifŌat kim u ben kim
4. Farz eyleyelüm mescid-i kūyuñda imāmem
Keyfiyyet-i aşķuñla imāmet kim u ben kim
5. Tanżırde olduysa ķusūrüm n'ola Pertev
Ben ķandayam ol ķanda vü NeşŌet kim u ben kim (G. 353)

Pertev, ahlaklı bir insanı yüceltir ve bu dünyada mihnetin en kötü şey olduğunun altını çizerek. Bu dünyada herkesin kendi imkanlarıyla yaşayabilmesi gerektiği üzerinde durarak, kimseye yük olmamak gerektiğini de söyler:

1. Jāle-i gül-berg-i gülzār olmadum olmam yine
Gül-nihāl-ı bülbüle ĥār olmadum olamam yine
2. Şemse taĥmīl eylemem ĥaml-ı ĥafīfüm zerrevar
ŌŌmrüm içre kimseye bār olmadum olmam yine
3. Eyledüm vırān hevā vü ārzū kāşānesin
Ben serāy-ı nefse miŌmār olmadum olmam yine
4. Cüst-cū-yı gūşe-i semt-i ķanāŌatdūr işüm
Kār-ı dünyāyı talebkār olmadum olmam yine
5. Virmedüm kesb-i maŌāş ile dil-i zāra taŌab
Fikr-i dünyā ile ġam-ĥār olmadum olmam yine
6. Eylemem ehl-i vefādan olsa biñ cānum dirīġ

Bî-vefâ yārān ile yār olmadum olmam yine

7. Kim beni yaqdıysa ben taŖmire sa'y itdüm anı
Zār u zār oldum dil-āzār olmadum olmam yine

8. Birdür Ŗindümde benüm Pertev Ŗabā ile kabā
MāŖil-i ešvāb-ı zer-tār olmadum olmam yine (G. 500)

Mağrur olma, kötü huylardan birisidir. İnsan, asla kibirli olmamalıdır. Çünkü kibir insanın en büyük düşmanıdır. Kur'an'da: *“Yeryüzünde böbürlenerek yürüme, çünkü sen ne yeri delebilir ve ne de boyca dağlara ulaşabilirsin. Rabbinin katında bunların hepsi beğenilmeyen kötü şeylerdir.”*²⁴² diye belirtilmektedir. Bir hadiste de *“Kalbinde zerre kadar kibir olan kimse cennete giremez.”*²⁴³ uyarısı vardır:

1. Dide-i pür-nem ile ebr-i bahār ikisi bir
Cüşiş-i giryem ile mevc-i bahār ikisi bir

2. İmtizāc ideli zihnumde hazān ile bahār
Nevha-i mātem ile šavt-ı hezār ikisi bir

3. Šoñı ya dūzah-ı yeŖs ü ya behišt-i ümmid
Rūzgār-ı ğam ile rüz-ı şümār ikisi bir

4. Kūlkulından ki šurāhñüñ olur derd-i serüm
ŖAyş-ı cām-ı Cem ile renc-i humār ikisi bir

5. Zor ile pençe-i taqdir burılmaz çünkim
Kuvvet-i Rüstem ile Zāl-ı nizār ikisi bir

6. Çāresi riş-i dilüñ niş-i dil-āzār olıcağ
Yāraya merhem ile nişter-i hār ikisi bir

7. Zār-ı Ŗaşığdur iden çeşmini ter maŖşūkuñ

²⁴² İsra suresi, ayet 37-38.

²⁴³ İmam-ı Nevevî, Riyāzü's-sâlihîn, Müslim, İman-147, C.6. s. 579.

Gül-i pür-şeb-nem ile bülbül-i zâr ikisi bir

8. ÓĀkılāne ĥareketdür diyemem ben kibre
Cünbiş-i sersem ile sāhte vaķār ikisi bir
9. Gelmeden dehre ġaraż kesb-i hünerdür yoĥsa
Bı-hüner ādem ile seng-i mezār ikisi bir
10. Fıkr-i kākülle perişān olalı dil-i Pertev
Zülf-i ĥam-der-ĥam ile piçiş-i mār ikisi bir
11. Feyz-i Neşóet ile hep rüz-ı Ĥızırđur ġünümüz
Ĥızr-i ferruĥ-dem ile feyz-i bahār ikisi bir (G.70)

Şairlerin çoġu şairlikleriyle ilgili söz söyleme noktasında ileri gidip kendilerini çokça överler. Pertev de fahiye konusunda selefi gibi davranmıştır. Ancak bu konuda bile bazen mütevazı olduğunu söyleyebiliriz. Bu da onun düşüncelerinde ne kadar samimî olduğunu göstermesi bakımından önemlidir:

Perteve nādire-ġū muÓcize-ġū dirler imiş
Giderek gerçek olur gerçi yalan ise dahi (G. 515/9)

Pertev, güzel ahlak içinde değerlendirdiği bir başka nokta ise “çok konuşmama ya da az söylemedir.” Çok söylemekten sakınılmasının sebebi sözü etkili kılmak içindir. Zira çok söz beklenen etkiyi yapamaz:

Kūh-ı dil Óaks-i mücefdür tā-be-key ġüft ü şinid
Pertevā pür-ġüylıķdan kıl ĥazer ġüftarı kes (G. 232 /9)

Pertev, kötü huyları yerip, güzelliklerin yeġlenmesi gerektiği üzerinde durduğu bir gazelinde de güzel ahlakla ilgili düşüncelerini sıralamaktadır:

1. Jāle-i ġül-berg-i ġülzār olmadum olmam yine
Gül-nihāl-ı bülbüle ĥār olmadum olamam yine
2. Şemse taĥmıl eylemem ĥaml-ı ĥafıfüm zerrevār

Ömrüm içre kimseye bār olmadum olmam yine

3. Eyledüm vîrân hevâ vü ârzü kâşânesin
Ben serây-ı nefse miÖmâr olmadum olmam yine
4. Cüst-cü-yı gûşe-i semt-i şanâÖatdür işüm
Kâr-ı dünyâyı talebkâr olmadum olmam yine
5. Virmedüm kesb-i maÖaş ile dil-i zâra taÖab
Fikr-i dünyâ ile ğam-h`âr olmadum olmam yine
6. Eylemem ehl-i vefâdan olsa biñ cānum dirîĝ
Bî-vefâ yārân ile yār olmadum olmam yine
7. Kim beni yaĝdıysa ben taÖmîre sa'y itdüm anı
Zâr u zâr oldum dil-âzâr olmadum olmam yine
8. Birdür Öindümde benüm Pertev Öabâ ile şabâ
Mâöil-i ešvâb-ı zer-târ olmadum olmam yine (G. 500)

Pertev'in güzel huylu insanların yapması gerekenlerle yapmaması gerekenleri, ahlakla ilgili düşüncelerini açık ve samimî bir şekilde anlattığı şiirinde görmekteyiz:

1. Şağlama kîneñ derûn-i dilde dürd-i den gibi
Rengi izhâr it bilürin sâĝar-i rüşen gibi
2. Baĥr-ı Öişıyânda şağın şumdan uçar keştî-i ten
Öyle pek uyma hevâ-yı nefsüñe yelken gibi
3. Tâ seni bir şalıba ifrâĝ idince rüzĝâr
Geh hâdîd-i serd olup geh âteş ol âhen gibi
4. Gûşe-i vahdetde dîvâr it şapuyı üstüñe
Bağma rüy-ı mahrem ü nâ-mahreme revzen gibi

5. Şerhe muhtâc olmaduċca dâġ-ı dilden açma söz
Dikme göz zahm-ı nihâna dide-i süzen gibi
6. Yara açma merhem ol derd olma ol derde devâ
Nişter-i âzâr urma kimseye reg-zen gibi
7. Onda bir söyle önün ardın gözet her şöhetüñ
Diċkat it fikr-i daċıċ itmekde pervizen gibi
8. Kimsenüñ düşürmeye mânend-i giribân yaċasın
Sür yüzüñ hâk-ı niyâza güşe-i dâmen gibi
9. Kûhveş ser çekme ebre tîre ċalma Pertev al
Mehbit-i nûr-ı Ĥudâ ol Vâdi-i Eymen gibi (G. 511)

Pertev, nasihatlerinde her tür insanı hedef aldığı için onların durumlarına uygun düşecek belki de onları kötülüklerden korumak ve kurtarabilmek maksadıyla normal şartlarda yanlış olan şeyleri tavsiye ettiği de olmaktadır. Bir şair olmanın verdiği psikolojiyle düşünen Pertev, bir kişi mutlaka zevklenmek isterse afyon ve onun türevleri olan beng ve berş gibi maddeleri almaktansa şarap içmesini tavsiye edebilmektedir. Aslında Klâsik şiirimizde şarap içmek ve içilmesini tavsiye etmek alışlagelmiş bir özellik olmakla birlikte Pertev de şuhâne edâyla yazdığı şiirlerinde içki içtiğini ve bunda bir sakınca görmediğini söylemektedir. Ancak buradaki durumun farklı bir noktaya temas ettiğini düşünmekteyiz. Çünkü kişi mutlak zevklenmek için bir şeyler yiyecek veya içecekse bunun afyon ve türevleri olmasındansa bunlara göre etkisi ve zararı daha hafif olan şarabı tavsiye etmesine şaşılmamalıdır. Çünkü böylesi bir durumda kötünün iyisi olan şaraba rıza göstermek durumunda kalması söz konusudur. Bunun da şair tarafından “ehven-i şer” olarak görüldüğü anlaşılmaktadır:

Şarâb iç neşóelenmekse murâduñ bezm-i Óâlemde
Ki yoĥsa keyf içün ne berş ü ne efyün u ne beng al (G. 321/3)

Bir başka beyitte; aşk şarabıyla kendinden geçtiğini söyleyen şair, ramazanın gelmesiyle tövbe edip, temizlenemeyeceğini itiraf etmektedir. Açık olmamakla birlikte bu beytin ikinci mısraından Pertev'in de içki kullanıyor olabileceğini çıkarmak mümkündür:

Bāde-i Öaşk ile çün mest-i müdāmam Pertev
Ramazān gelmek ile tāōib u tāhir olamam (G. 356/5)

2. 5. Nefis Terbiyesi

Güzel ahlakın elde edilebilmesi için nefsin ıslahı şarttır. Ahlākın özünde aşırı arzu ve isteklerin dizginlenmesi gereği vardır. Aksi takdirde istenilen noktaya varmak mümkün olamaz. Hem şeriat, hem tarikat, hem de ahlak, nefis terbiyesini ve tasfiyesini belli ölçüde şart koşmaktadır. Bir hadisinde Peygamber, “Gerçek babayığit güreşte rakibini yenen değil, öfkeleniği zaman nefesine hakim olan kimsedir.”²⁴⁴ diyerek, nefse hakim olmanın zorluğuna ve bu konunun önemine dikkat çekmiştir.

Pertev, doğruyu bulmada insanlara yardımcı olmak için nasihatte bulunmakla birlikte nasihatın verildiği insanlarda eğer bunu alma ve ona uyma isteği yoksa harcanan emeğin, söylenen sözün ve nasihatlerin boşa gideceğini de belirtmektedir:

Zühhādı neyle bezm-i meye daŐvet eyledüñ
Nā-ķābile naşihāt u şarf-ı nefes Öabeş (G. 45/2)

Eyledüm vırān hevā vü ārzü kāşānesin
Ben serāy-ı nefse miŐmār olmadum olmam yine (G. 500/3)

Bahr-ı Őişyānda şaķın ķumdan uçar keşti-i ten
Öyle pek uyma hevā-yı nefsüñe yelken gibi (G. 511/2)

²⁴⁴ İmam Nebevî, Riyazü's-sâlihîn, Buhârî Edeb-102, Müslim Birr-106-108, C. 1, s. 262.

2. 6. Kanaat

Kanaat, ahlaklı her insanın sahip olması gereken bir özelliktir. Çünkü güzel ahlakın içinde kanaat çok önemli bir yere sahiptir. Kanaatkar bir insana, olana şükretmek olmayana gayret etmek düşer. Bu da insanın mutluluğu toplumun huzuru için son derece önemlidir. Kanaatkar insan, kısmetine razı olup asla asi ve tamahkar olmaz. İslâm dini kanaati bir esas olarak kabul etmiştir. Pertev'in şiirlerinde kanaat çok önemli bir yere sahiptir. Hz. Muhammed: *“Gerçek zenginlik mal çokluğu değil, gönül tokluğudur.”*²⁴⁵ der. Ayrıca *“Kanaat bitmeyen bir hazinedir”* diyerek de, Müslümanların zenginliğinin kanaat olduğunu belirtmiştir. Bu kanaat, öyle bir zenginliktir ki asla tükenmez. Yine bir başka hadiste de *“Müslüman olan yeterli geçime sahip kılınan ve Allah'ın kendisine verdiklerine kanaat etmesini bilen kurtulmuştur.”*²⁴⁶ denilmektedir:

1. İtmeyüp irte kārını teftiş
2. Virmeyelüm dile ğam ü teşviş
3. Olalum rāzı kısmete kem ü biş

...

(Tah. 15/II)

Kanaatin İslâm dinindeki yeri ve önemi ortadayken, Türk insanının kanaat hakkındaki inancı bir atasözüyle de ortaya konulmuştur: *“Aza kanaat etmeyen çoğu bulamaz”*. Kanaatin zıddı hırs ve tamahkarlıktır. Hırs ve tamah insanın hem bedenine hem de ruhuna zarar veren bütün kötülükleri içermektedir. Bu yüzden insan bu kötülüklerden mutlaka arınmalıdır.

Pertev'in, şiirlerinde kanaate o kadar çok önem verilir ki kanaatkar olmayan bir insanda başka kötü huyların da ortaya çıkabileceği vurgulanır. Çünkü kanaatkar olmama ahlaksızlığa sebep olacağından, kötülüklerin anası kanaatkar olmamaya bağlanabilir. Özellikle *“bahîl, nâkes, denâetger vb. kötü huylar ancak onların zıdlarını gerçekleştirmeyle ortadan kalkabilir. Özellikle bu dünyaya bağlılığın ahlaka ve kanaate aykırı olduğunu söylenmektedir. Dünyadaki her şeyden vazgeçmedikçe Allah'a ulaşılamayacağı da belirtilmektedir. Aynı zamanda tasavvufun da önemli*

²⁴⁵ İmam Nebevî, Riyazü's-sâlihîn (1-6), Buhârî Rikak-15, Müslim Zekat-130,(Tercüme ve şerhi: M.

Yaşar Kandemir-İsmail Lütfi Çakan-Raşit Küçük), C. 3, Erkam Yay., İst., 2005.

²⁴⁶ İmam Nebevî, Riyazü's-sâlihîn (1-6), Müslim Zekat, C. 3, Erkam Yay., İst., 2001, s. 316.

prensiplerinden olan dünyadaki varlıklardan vazgeçmeme ahlakın da kurallarındandır. Böylelikle ahlak ve Tasavvuf amaçta birleşmektedir:

1. Vāsıl olmaz Hâkka kimse cümleden dūr olmadan
2. Terk ile kendi vücūdından da mehcūr olmadan
3. ÓĀlem-i varlıkda yoqluql ile mezkūr olmadan
4. Śunma el miftāh-ı genc-i ğayba gencūr olmadan
5. Kenz açılmaz Őol gōñölde tā ki pūr-nūr olmadan (Tah. 19/I)

Pertev de Nābî gibi çoğunlukla orta yolun tutulması gerektiğine inanmaktadır. Ona göre işlerin en hayırlısı orta yollu olanıdır:

Miyān-ı yāri der-āgūŐa Őarf-ı himmet kıl
Meōāl-i evsat-ı ğayr-ı umūr odur ki odur (G. 86/3)

Bağdatlı Ruhî'nin bir gazelinin tahmis ettiği Şiirde kıyamet gününde sadece temiz bir kalp isteneceği üzerinde durulmakta ve bu kalp dünyadaki her Şeyden uzak bir kalp olmalıdır, denilmektedir. Bununla beraber bir orta yolun bulunması gereğine de işaret edilmektedir:

1. Rūz-ı mahŐerde ne nā-kes ne kerīm isterler
 2. Ne sağāyā ne Óatāyā-yı Óamīm isterler
 3. Anda ne gevher ü ne dürr-i yetīm isterler
 4. Śanma ey hāce ki senden zer ü Őim isterler
 5. “ , ĞÜē Ó Ößē”da Őalbi selīm isterler
1. Bu cihān içre ne mağdūm ne ğod ğuddām ol
 2. Nām u Őāna ne heves eyle ne pek bed-nām ol
 3. Hem ne tağŐil-i merām itmede pūr-ibrām ol
 4. Berzah-ı havf u recādan geğegör nā-kām ol
 5. Dem-i āğırde ne ümmid ü ne bīm isterler

Pertev'in şiirlerinde bu orta yolu bulma düşüncesi önemlidir. Hatta onun dünya ile ahireti dengeleme düşüncesi de bu orta yolu bulmada yatmaktadır. Çünkü kendisi hayatında hep mutedil olmayı istemiş ve bunu tavsiye etmiştir. Şairlerin hemen hepsi fahiye konusunda son derece abartılı davranırken, Pertev'de bir alçak gönüllülük ve kanaatin izlerini taşıyan ifadelere rastlamaktayız. Eğer böylesi bir mutedil düşünceye sahip olmasaydı, büyük bir ihtimalle çok daha abartılı övgülerde bulunabilirdi. Hatta bir şair olarak Pertev'den mütevazı bazı beyitler bulabiliyorsak, bunu onun orta yolu benimsediğine bağlayabiliriz:

Perteve nādire-gū muŖcize-gū dirler imiş
Giderek gerçek olur gerçi yalan ise daħi (G. 51578)

1. Pertev-i Ŗemsem tenezzül eylemezsem var yeri
2. Gezmem öyle āftābāsā felekde serserī
3. İlerüde yok niĖāhum Ėalmadum hem pek geri
4. Cevher-i ferdem heyülā-yı taŖavvurdan berī
5. ŖeŖ cihāt maŖrifet-i kevn ü mekānumdur benüm (Tah. 21/XIII)

Pertev, huyların en güzellerinden olan fakirlere yardım etmeyi övmektedir. Bu yolda meşhur olmuş olanları, örnek insan olarak değerlendiren Pertev, ahlaklı olmanın kötü huylardan arınıp güzellerini kazanmakla olacağını söylemektedir:

1. Hele bir mesŖeledür bu ki ehemm ü elzem
2. Buldı hizmetle Ŗeref cümleten ibn-i ādem
3. FuĖarā hādimi oldı nice Ŗāh Edhem
4. Sākin-i dergeh-i teslīm-i rızā ol her dem
5. Ber-murād itmege hıdmetde muĖīm isterler (Tah. 20/VIII)

Pertev, hırs ve azgınlığı kötü huylar olarak adlandırmıştır. Kişi bu kötü huylardan mutlaka kurtulmalıdır. Hatta bu kötü huylardan uzak kalmak için dua edilmelidir:

1. ĖaĖ hemān tevfiğını Pertev saña Ėılsın refiğ
2. Eylesün rāhında gerçek erleri yār-ı ŖadīĖ

3. Hîrs u âzîni azaldup albũni itsũn raı
4. Őahi-i mũlk-i anāŐatdũr hemān maqlab Őatı
5. Yosa ne cũyā-yı sāmānuz ne Şervet beklerũz (Tah. 23/7)

Pertev, bir gazelini bũtũnũyle kanaate ayırmıŐtır. İnsanoğlunun gũzũ doymaz bir varlık olduğunu kaydeden Şair, aza kanaat etmeyenin çoğu bulamayacağını hatta, sahip olduğu varlıkların da kaybetmeyinceye kadar farkında olamayacağını sũylemektedir:

1. Gāh eyler idũm seyr-i cemālũnle anāŐat
Gāh āyine-i dilde miŐālũnle anāŐat
2. Őir olmaz iken niömet-i dıđār ile dığem
İtdũm ne Öaceb Şimdi ĥayālũnle anāŐat
3. Sen ĥurmet-i duĥt-i rezi bilmez misin āyā
İtseñ n'olur ey sũfi ĥelālũnle anāŐat
4. Olsaydı bu ruĥsat eger ađyāra mũyesser
Őannum bu ki itmezdi viŐālũnle anāŐat
5. Terk ideli Őahbā-yı leb-i laŐlũni Pertev
İtdi yaluñuz dāne-i ĥālũnle anāŐat (G. 38)

2. 7. Dũnyaya Bağlılık

Pertev, gũzel ahlakı, kişinin karakteriyle ilgili gũrmektedir. Bir kişinin karakteri sağlam ve gũçlũ ise o kişinin ahlakı da sağlam ve gũçlũdũr. Ancak karakter, kiŐilerde dođuŐtan çok, sonradan edinilmektedir. Bu yũzden ahlaklılığı da bir eğitim meselesi olarak gũrũr. A gũzlũlũđũn belli olde kişinin mizacıyla ilgili olduğunu sũyleyebiliriz. Ancak bu duygunun bũtũn insanlarda hemen hemen aynı oranda bulunduğu halde bazı insanlar, bu kũtũlũđũ yenebilmiŐlerdir. Öyleyse insan deđiŐebilir,

yanlışlardan vazgeçip, doğruları bulabilir. İnsan, nefsinin ıslah etmezse onun doymak bilmeyeceğini peygamberimiz de bir hadisinde “*Eğer insanoğlunun elinde iki vadi dolusu mal olsa, üçüncü vadiyi ister. İnsanoğlunun gözünü ancak toprak doyurur.*”²⁴⁷ şeklinde dile getirmiştir. Pertev, dünya nimetlerinden insanların faydalanmasını istemektedir. Ancak bu sonsuz nimetleri verene de şükretmek gerekir. İnsana o kadar çok nimet verilmiş ki, ne kadar şükredilirse edilsin yine yeterli olmayacağını söylemektedir. Bu konuda Allah Kur’an’da: “*Allah’ın verdiği nimetleri sayacak olsanız bitiremezsiniz; doğrusu Allah bağışlar, merhamet eder.*”²⁴⁸ demektedir:

1. Edā itdüm diyenler şükr-i Mevlāyı yalan söyler
2. Bu remzi naśś-ı lā-uħśā senā-yı rāygān söyler
3. Olan kāmil bu gūne Óacziñi eyler Óayāñ söyler
4. Olup her mū tenūñde lehce-i muÓciz-beyāñ söyler
5. Ki ben idrāk-i Óaczi řükr-i maÓbūd eyledüm řúsdum (Tah. 11/II)

Pertev, şiirlerinde dünyaya aşırı derecede meyl etmeyi şiddetle eleştirmiştir. Bu hataya pek çok insanın düştüğünü hatırlatarak, dünyanın insanı çeken bir yanının olduğunu ve buna aldalanılmaması gerektiğini vurgulamaktadır:

1. Fenā bāzārıdur bu nağd-ı mađřúřı revāñ eyler
2. Gedā-yı sūķ iken řeh-bender-i pür-Óizz ü řāñ eyler
3. Düşen ālāyıř-i dünyāya yağşışın yaman eyler
4. Bu bendergehde herkes nağd-ı hestıden ziyāñ eyler
5. Bulup ben niřti sermāyesin sūd eyledüm řúsdum (Tah. 11/III)

Pertev, bu dünyayı isteyenlerin; isteklerine kavuşabileceklerini belirtmektedir. Ancak dünyanın kötülüklerle dolu olduğunu da söylemek gerekir. Dünyaya bağlılığın bir vebalinin olduğu bilinmelidir. Bu dünyada yapılanların hepsinin öteki dünyada hesabının sorulacağı gerçeğini unutmamak gerektiği üzerinde de durulur. Allah,

²⁴⁷ İmam Nebevî, Riyāzū’s-sālihîn, Buhari, Rikak-10.

²⁴⁸ Nahl suresi, ayet 18.

Kur'ân'da: “Dünya hayatını ve güzelliklerini isteyenlere, orada işlediklerinin karşılığını tastamam veririz; Onlar orada bir eksikliğe de uğratılmazlar. İşte ahirette onlara ateşten başka bir şey yoktur...”²⁴⁹ der. İnsanlar, ısrarla dünyaya bağlılığını sürdürmemelidir. İslâm dini bu konuya büyük önem vermektedir:

1. Dünyāya talebkār ki oldum girü aldum
2. Deryā-yı am u fikret ü endieye taldum
3. āhinümi imdi bir Öaceb vādiye aldum
4. Ben terbiye-i nefsi biraup oñul aldum
5. Avcı degülem kelb-i muŐallem neme lāzım (Tah. 13/III)

Bu dünya müminler için zindan, kafirler için cennettir. Âlem, maddeden ibaret olduu için manaya tekabül etmez. Bu nedenle mü'min olan bu dünyadan rahat beklememelidir. Çünkü bir hadiste: “Dünya müminin zindanı kafirin de cennetidir.”²⁵⁰ denilmektedir. Öyleyse bu dünya sadece kafirlerin ve nefislerine hoş gelenlere, ulaşabilecekleri bir yer olarak değerlendirilebilir. Oysa müslüman biri için bu dünyaya gelinmesinden maksat sadece dünyaya sahip olmak değil, tersine ahireti kazanmaktır. Dolayısıyla dünyada çekilen sıkıntılar gerçek olan ahireti kazanmak için bir fırsat olarak da değerlendirilebilir. Böylece bir miminin doğal olarak dünyayı rahat yaşaması gerekir. Eğer dünya birisi için son derece rahat olunan bir yer ise o kişinin müminliği kalmamıştır, demektir:

1. Sicn-i müömin cennet-i küffārdur çün bu serā
2. ŐĀlem-i kevn ü fesād olduıdur nāmı be-cā
3. Bu arāb-ābādda ümmid-i rāhatdur atā
4. Buldılar eslāfımız āsāyi-i mülk-i beā
5. Bu üzergāh-ı fenāda biz de nevbet beklerüz (Tah. 7/V)

Pertev, özellikle bazı beyitlerinde dünyayı tamamıyla sildiğini ve asla önem vermediğini söylemekle birlikte; istediklerinin ise sevgilinin güzellik unsurları olan saç, gözü ve yüzüdür. Her ne kadar saç, göz ve yüz; sümbül, nergis ve güle benzetilerek verilmişse de burada tasavvufî bir düşüncenin olduğu kanaatinde değiliz. Çünkü Pertev,

²⁴⁹ Hud suresi, ayet 15-16.

²⁵⁰ İmam-ı Nevevî, Riyāzü's-sālihîn, Müslim Zühd-1, Tirmizî Zühd-16, C. 3, s. 205-206.

bir başka beytinde yine dünyadan beklentisinin, yalnızca güzel yüzlü bir sevgili olduğunu, söylemiştir:

Cennet olsa iltifât itmeme cihân zîrâ baña

Sünbül ü nergis gül-i terdür o zülf ü çeşm ü ruħ (G. 52/4)

“Tasavvufun terk-i dünya, terk-i ukba, hatta terk-i terk düsturlarının insanın kendisi de dahil, Allah’ın dışındaki her şeyi (masiva) hiç mertebesinde görme anlamlarına geldiği bilinmektedir. Geleneksel Divan şiiri söyleminde de bu dünyanın gelip geçici olduğu, bu dünya saltanatının çok kısa sürdüğü, önemli olanın öteki dünya için bir takım hazırlıklar yapmak olduğu pek çok şairin felsefesini oluşturmaktadır.”²⁵¹ Pertev de tasavvufî düşüncelerle söylediği bazı şiirlerinde; Allah’a ulaşmanın tek şartının onun dışındakilerin hepsinden vazgeçip uzaklaşmasına bağlanmaktadır:

1. Vâsıl olmaz Hâkka kimse cümleden dūr olmadan
2. Terk ile kendi vücūdından da mehcūr olmadan
3. ÓĀlem-i varlıkda yokluk ile mezkūr olmadan
4. Śunma el miftāh-ı genc-i ğayba gencūr olmadan
5. Kenz açılmaz şol gönülde tā ki pūr-nūr olmadan (Tah. 19/I)

Pertev, dünyaya gerçekten ilgi göstermediğini, daha açık olarak başka beyitlerinde de göstermiştir. Çünkü dünyanın geçici olduğundan hiçbir şüphesi yoktur:

...

Yoğına varına cihānuñ yuf

Ne gedāsı ne kām-rānı alur

Dil-firīb olma Pertevā dehre

Ne bahārı ne hōd hazānı alur (G. 75/7-8)

Pertev, şiirlerinde dünyaya önem verilmemesini söylemekle birlikte; bu dünyanın ahiretin bir tarlası olduğunun da unutulmaması gerektiği üzerinde durur. Böylece dünya ve ahirete ilgi ve değer vermenin dengelenmesi gerektiği de ortaya çıkmaktadır. Dünyaya verilmesi gereken değer, öteki dünyanın elde edilmesiyle ilgilidir. Çünkü bu dünyanın ahireti kazanmak için bir imkan ve fırsat olarak değerlendirilmesi gerekir. “Bu

²⁵¹ Ali Yıldırım, “İslamın Tabiat Anlayışı ve Divan Şiirine Yansımaları” İlmî Araştırmalar S. 17, 2004, s. 166.

dünyada ne ekersen öteki dünyada onu biçersin.” Kur’ân’da da: “*Ey insanlar! Allah’tan sakının, herkes yarına ne hazırladığına baksın; Allah’tan sakının, çünkü Allah işlediklerinizden haberdardır.*”²⁵² denilmektedir:

1. Dār-ı dünyā kiştgāh-ı āhiretdür didiler
2. Her ne ekdiyse bugün yarın varan anı biçer
3. Bizde yoq öyle Öamel lutf eyleye Mevlā meger
4. Bir gürüh āvāreyüz bî-kişt ü bî-kesb ü hüner
5. Dergeh-i Hâqdan hemān ihsān ināyet beklerüz (Tah. 7/6)

Kötü huyların atılması ve güzele ulaşılabilmesi için ölçü orta yoldur. Bu ölçü yaratılış ölçüsüdür. Buna uyulursa mutluluk, uyulmazsa huzursuzluk ortaya çıkar. İnsanoğlu sürekli dünya ve ahiretini dengede tutmalıdır. Bu denge, asla bozulmamalıdır. Örneğin, “mal mülk biriktirmek, saklamak, nefse onları yerine sarf etmekten daha tatlı gelirse, cimrilik hastalığının daha ağır bastığı anlaşılır. Tedavi etmek için bolca dağıtmaya, harcamaya bakmalıdır. Dağıtmakta öyle bir hale gelirse ki yersiz olarak harcamak nefse yerli olarak saklamaktan daha tatlı gelirse, hemen eli sıkımaya başlamalıdır.”²⁵³

Bütün insanlarda bu dünyaya ve onun nimetlerine karşı bir ilgi vardır. Bunun yok farzedilmesi mümkün değildir. Çünkü insanoğlu yaşadığı dünyaya sahip olmak ona hükmetmek ister. Bunun için de sürekli bir mücadele içine girer. Böylelikle asıl gayesini unutup sadece dünyadan ibaret bir emele ulaşma çabası içinde bocalayıp durur. Böyle hatalara düşülmemesi için tasavvufun prehsiplerinden de yararlanılmalıdır. Pertev’in dünyaya gereğinden fazla bağlanılmaması noktasındaki düşüncelerinde tasavvufun etkilerini görmek mümkündür. Çünkü mutasavvıflar “*ibnü’l-vakt*”tirler onlar sadece anı yaşarlar. Anın öncesi ve sonrasını düşünmezler:

1. Cümle-i nāsda var tül-ı emel sevdāsı
2. Mütehayyir gerek aŐlāsı gerek ednāsı
3. Hiç dükenmez bu taŐayyüşle cihān ğavgāsı

²⁵² Haşr suresi, ayet 18.

²⁵³ İmam Gazalî, İslâm Ahlâkı(Trc. Akif Nuri Karcıoğlu), Sinan Yay., İst., 1975, s. 52.

4. Olsa miz-âb-ı Őatâyâ-yı felek mecrâsı
5. Sebzezâr-ı emel ü hırâsa şanâŐat gelmez

Aslında Pertev, dünya-ahiret dengesini kurabilen şairlerden birisidir. Çünkü o, kimseye muhtaç olmadan bu dünyada yaşamanın gereğine inanmaktadır. Bu da onun dünyaya ve ahirete aynı ölçüde önem verip her iki tarafa da hazırlıklı olunmasını tavsiye etmektedir. Her iki tarafı toptan yok saymak ya da tek taraflı düşünmek ve ona göre davranmak, Pertev'e göre yanlıştır. Hatta deliliktir. Pertev'e göre çalışmayıp başkasına muhtaç olmak ve minnet etmek onurlu bir insana yakışmaz:

I

1. Bir Öabeş şeyö göremem olmaya hattâ lâzım
2. Kimi mażrûf u kimi şarf olur ammâ lâzım
3. Çünkü var bende bu dil yâr-ı dil-ârâ lâzım
4. Yaöni peymâne-i mey-hâneye şahbâ lâzım

III

1. Şarf u irâda çalışmak ne kadar külfetdür
2. Âb-rû dökmek ise âh katı zilletdür
3. Gerçi dünyâlığı kayd eylememek cinnetdür
4. Aralıkda o dahi âdeme ammâ lâzım

V

1. Cân gibi yâr ile ol nüş ki bî-minnet ola
2. Hün-ı dil ise dahi Őâķibet ü sıhhat ola
3. İçmem ol bâdeyi kim râyiha-i minnet ola
4. Meclis-i şâŐire mey olsa da farzâ lâzım

Ahlak, insanın toplum içindeki kötülüklerin ortadan kaldırılması için çalışmayı gerektirir. En azından mevcut olan ahlaksızlık ve kötü huylara karşı kendini korumayı zorunlu kılar. Çünkü kişilerin yaptıkları ve yapacakları yanlışlar toplumu da ilgilendirdiği için var olduğu bilinen yanlışlarda sakınmak son derece önemlidir. Çünkü ahlaklı insan ahlakıyla örnek olma noktasında da sorumluluk taşımaktadır. Toplumda olan ve olması kaçınılmaz bazı hataların dile getirildiği şiirlerde; şairin bu yanlışlara

karşı tavrını görmekteyiz. Kendisini toplumun bir ferdi olarak gördüğünü, ancak hatalara karşı takındığı tavrıyla bu konuda ahlakçı yaklaşımıyla dikkati çekmektedir:

ÓĀşık-ı pāk-nażar šāhid-i bāzār aramaz

Dil-rübā yoħsa ki dellāk ile berberde de var (G. 155/5)

Cūlar gibi her serv-ķadūñ pāyına aķmam

Ben šāhid-i bāzār olanuñ rūyına baķmam (G. 338/1)

2. 8. Rind-Zahid atışması

Klasik şiirimizin önde gelen konularından birisi de rind-zahid çatışmasıdır. Bu şiirde zahide çatma adeta bir görev olarak algılanmış ve sürekli tekrarlanmıştır. Alışkanlıkmiş gibi değerdendirilecek bu tutum sadece bir mazmun merakı ya da konu sıkıntısından kaynaklanmamaktadır. Zahid, bütünüyle yozlaşmanın bir timsali olarak görülmüştür. O, medreselerin yozlaşmasından, tarikatlerin bozulmasına, şeriatteki bilgisizlik ve kaba yorumlayışlardan, toplumdaki nezaketsizlik ve ahlakî özölmeye kadar; bütün bu olumsuzluklara karşı yoğun bir eleştiride bulunur. Bu eleştirilerine alaya alma ve hakaret etmeyi de ekler. Hatta Pertev, bütün olumsuzlukların zahidin şahsından kaynaklandığı gibi bir düşünce içindedir. Buna karşılık bütün olumlu değerdeleri kendi şahsında toplamış olarak sunulan rind ise “ölküdeğer”²⁵⁴ niteliğindedir.

Pertev de şiirlerinde yücelttiğı ve kendini onun yerine koyarak olması gerekenleri vermeye çalıştığı rin, rind-meşrep tipini öoverken olumsuzlukların kendisinde toplandığı “karşıdeğer” olarak verilen zahidi sürekli yermektedir. Zahidle birlikte vaiz, şeyh, sufi vb. aynı kategoride değerdendirilirler. Rind, anlayışlı, akıllı ve dünyanın her türlü halini bilen birisi olarak verilir. O, dünya nimetlerinden alabildiğine yararlanmayı hedeflemiştir. Çünkü bu nimetleri Allah kulları için var etmiştir. Bu yüzden rind, eğlence ve mutlulukla beraber anılır. Onun ne bu ne de öteki dünya kaygısı vardır. Onda karamsarlık, umutsuzluk ve korku yoktur. O, hayat doludur. Canlı ve güzel bir yaşam

²⁵⁴ Bk. Ramazan Korkmaz, “Romanda Dramatik Aksiyonu Sağlayan Değerlerin Görüntü Seviyeleri Üzerine Bazı Öneriler”, Scholary Dept and Accuracy, A Festschrift to Lars Johanson Lars Johanson Armağanı, (Editör: Nurettin Demir, Fikret Turan) Grafiker Yay. Ankara-2002, s. 271-181.

istemektedir. Onun mevsimi gül, sümbül, lale vb. gibi çiçeklerin açtığı bahar mevsimidir. Onun yaşadığı yer, gülistandır. Her anı gönlünce değerlendirmeye bakmaktadır. Öte taraftan zahid dünyasını da ahiretini de kaybetmiştir. Çünkü o iki yüzlü ve samimiyetsizdir:

1. Gün togar rinde irişdükde bahār ğam-ı nevā
2. Leyle-i nev-rūzı ihyā itmemek olmaz revā
3. Nergis-i çeşmüñ gibi peymāne döndür sākiyā
4. Biz de şeb-būy-ı kadehle idelüm gice safā
5. Şebde kıldı gonca nev-rūz-ı taŖtir-i meşām (Tah. 24/VI)

1. Mey-keşāna devr-i gülde gülsitān şeh-rāh olur
2. Rind olan her mevsimüñ zevkuñ ider āġāh olur
3. Gāhice köhne bahāruñ zevkı olmaz gāh olur
4. Her dırahtuñ sāyesi yazlarda işretgāh olur
5. Kış günü Ŗayyāşa yoġ mey-hāneden ġayrı maġām (Tah. 24/VIII)

1. Bezme envāŖ-ı şigūfeyle gelür yārān için
2. Bāġı Pertev zeyn ile teşriş-i mey-hārān için
3. ŖAyş-ı Ŗişret demlerin ihtār ider rindān için
4. Müjde-resdür çünkü iġbāle bahāristān için
5. Ŗİdveş nev-rūza Ŗİzzet n'ola itseñ ihtirām (Tah. 24/XIII)

Bütün Klâsik Türk Edebiyatı şairlerinin şiirlerinde olduğu gibi Pertev'in şiirlerinde de zahid, dininin özünü anlamadan dindar, ibadetin maksadını bilmeden âbid, geçinen kişidir. Üstelik bunda da gerçekçi olmayıp iki yüzlü ve samimiyetsizdir. Böylesi bir grubun başını çeken zahid ve "ehl-i zühd" sınıfı sürekli eleştirilmiştir:

A zāhid hāsıluñ hüsrāndur dünyā vü Ŗuġbāda
Riyā ter-dāmenin sen zühd-i huşk ile ġurutdum tut (G. 41/3)

1. Rindāne gelür gūşe-i mey-hāne müferrih
Çün asr-ı ferah-gūster-i Őāhāne müferrih
2. Rāhuñ ferah-efzālđını eylemiş inkār
Sūfi-i riyā-meŐrebe āyā ne müferrih

...

(G. 51/1,2)

Ehl-i zūhdü, dođru ve gereklerin anlatıldıđı, nasihatlerin verildiđi iki meclisine davet etmenin gereksiz olduđunu belirten Pertev, bu insanlara nasihat etmenin boŐa nefes harcamak olduđunu da sōylemektedir:

Zūhhādı neyle bezm-i meye daŐvet eyledüñ

Nā-ābile naŐıhat u Şarf-ı nefes Öabeş (G. 4572)

Pertev, vaizin de meclisine gelenlere gerekleri anlatmak yerine efsane anlatarak, dinleyenlerinin uykusunu getirdiğini ve sōylediklerinin dinleyenler üzerinde hibir etkisinin olmadđını belirtmektedir:

Meclisinde oturan kimseye uyu getirür

VāŐižüñ sōzleri efsāne degüldür de nedür (G. 79/7)

Nefsi arzularını tatmin etme derdinde olup cennetteki hurileri düşünen ve düŐündüren vaiz, dünya zevklerinin peŐinde koşan biri olarak görölür. Sürekli cennetteki hurileri hayal edip duran vaiz ve onu dinleyenler, bu hayalle uyudukları iin sürekli rüyalarına Őeytanın girdiğini sōylemektedir. Oysa gerek maksat Allah'a ulaşma ve onu görmek olmalıdır. Bu yüzden meyhane ehliyle mescit ehlinin düşünceleri gibi sōzleri de birbirine uymamaktadır:

Nev-reside hürveŐler vaşlın eylerken hayāl

Zāhidüñ her Şeb girer bir köhne Őeytān oynına (G. 497/4)

Vazö-ı zāhid meşreb-i rindāneye biđānedür

Ehl-i mescid sākin-i mey-hāneye biđānedür (G. 104/1)

Zahid, gereki olmadđı iin yaptığı her iş gibi ibadeti de geersiz, hatta isyan olarak değerlendirilmektedir. Başını hi seccadeden kaldırmayan zahidin alnına ıkan hasırın izleri, aslında onun iki yüzlölüğünü anlatmaktadır:

Yüz ıblede göz Őāhid-i mümtāza nažār-bāz

Hi Hādan utanmaz

Zāhid yine sen mescide Őiŝyāna mı geldūñ
 Tu rūyīña hāķ tu (G. 300/3)
 Cebhe-i zūhdinde naķŝ-ı bűriyādur hāŝılı
 Zāhid isterse başın ķaldurmasun seccādeden (G. 390/4)

Secdeden naķŝ-ı hāŝiri eyleyűp ķin-i cebin
 Bu riyāyı ķehre-i zāhiddűr izhār eyleyen (G. 417/6)

Gerçek olgunluęun ve samimiyetin kiŝinin yaptıęı iŝte ve taŝıdıęı sıfatta olmayıp iķinde olduęunu sűyleyen Pertev, kiŝinin iķi ile dıŝının bir olması gerektięini sűyleyerek, dűrűst olmayanın yaŝının ilerlemesiyle de yine doęruyu bulamayacaęını hatırlatmaktadır. Őeyh de bunlardan birisidir:

Őeyhi gűrdűm dűn yine Pertev gűnāha yeltenűr
 Pır-i fāñı olmuş ammā olmamış nādim daħi (G. 513/5)

2. 9. Ahiret ve Őlűm

İslām dini, ahiret inancını bir esas olarak aldıęı iķin Őlűm bir yok oluŝ deęil, tersine anlamlı bir geķiŝ olarak deęerlendirilmektedir. Ancak sadece insanlar iķin deęil, bűtűn yaratılanlar iķin bir baŝlangıķ ve son da sűz konusudur. Kur’ān’da: “*O, sizi ķamurdan yaratan, sonra size bir ecel tayin edendir. Belirli bir ecel O’nun katındadır; sonra bir de ŝűphe edersiniz.*”²⁵⁵ denilmektedir.

Var edilen her ŝey, zaman ve mekan kaydı altına girdięi iķin deęiŝmek zorundadır. Bu zorunlulukta deęiŝimle birlikte bir yıpranma, bozulma, yaŝlanma, dűnűŝme, ķűrűme gibi bazı aŝamalardan geķilerek nihayet kaķınılmaz bir son olan Őlűm gerķeęiyle karŝılaŝılmaktadır. Sűzű edilen bu aŝamalar ve sonucu olan Őlűm, edebiyatta en ķok iŝlenen konulardandır. Klāsik ŝiirimiz de bunları sıkķa iŝlemiŝtir. Őair de her canlı gibi yukarıda saydıęımız aŝamalardan geķeceęini dűŝűndűęű iķin ya da herhangi bir sevdięinin bu gerķekleri yaŝamasına ŝahit olduęu veya yaŝayacaęını dűŝűndűęű iķin

²⁵⁵ En’ām suresi, ayet 2.

uzun uzadıya bu konularla meşgul olmuştur. Buna rağmen Klâsik şiirimizde ölüm ilâhî bir sonuç olarak kabullenilmiştir. Onu sorgulamak yerine hakikî bir teslimiyet söz konusudur. Çünkü Kur'an'da: *“her can ölümü tadacaktır, sonunda bize döneceksiniz”*²⁵⁶ hükmü yer almaktadır. Ayrıca insanoğlu ezelden beri bu kaçınılmaz tecrübeyi bertaraf etme imkanını bulamadığı için apaçık bir gerçek olarak ortada durmaktadır. Şairlerimiz de bu gerçeği yok farzedemediği için ona itiraz ya da ondan şikayet yerine belkide bir kaçış veya hedef değiştirme olarak değerlendirilebilecek bir yola girmiştir. O, ya felekten ya zamandan ya devirden ya da ağyardan bahsederek onları suçlar. Hâlâ ölümün kendisinden sebepleri üzerinde durulmaktadır. Yani bahaneler ön plâna çıkarılarak, psikolojik bir rahatlama yoluna gidilmektedir. İlk edebî ürünlerimizde de benzer durumlar söz konusudur. Burada da görüldüğü gibi ölüm hikmetli bir olay olarak değerlendirilmektedir. Alper Tunga Sagusu ve Dede Korkut Hikayelerinde bugünkünden biraz daha fazla anlama ve sorgulama yoluna gidilmiştir.

Ahret ve ölüm Pertev'in şiirlerinde de işlenmiştir. Yukarıda sözünü ettiğimiz hususları Pertev de şiirlerinde dile getirmiştir. Bir yönüyle epiküryen bir anlayışa sahip olduğunu bildiğimiz Pertev'in öbür yönüyle hikemî anlayışı savunmuş olduğu görülmektedir. Pertev, dünyayı yaşamak isterken, öteki dünya inancının verdiği kaygıyla rahat değildir. Bir ikilem gibi gözükse de bu durum aslında “beyne havf-i ver-reca” prensibinin ta kendisidir:

Sâķi bir iki üç dime toldur piyāleyi
 ÓĀlemde bir hisāb mı vardur görölmedük (G. 297/4)

Ķaydum degül yıķılsa eger günbed-i felek
 Devrinde dil ki irmeye bir māh-rūsına (G. 493/5)

Bāri yıķılsa rāhat iderdük biraz zamān
 Ķarĥ-ı felek mi yoĥsa bu günbed midür nedür (G. 141/6)

Ben felekden idemem şükr ü şikāyet zırā
 ÓAzl u naşb ile ne memnün u ne maĥzün itdi (G. 517/7)

²⁵⁶ Ankebût suresi, ayet 57.

Pertev, dünyayı önemseme veya önemsememeyi anlatan beyitleriyle birlikte ahirete ve özellikle kıyamet gününe inanmaya dikkati çekmektedir. Hatta bu inanışla birlikte onu beklemenin verdiği bir tedirginliği de sezmemek mümkün değildir:

Fitne-i āhîr o tarafından idecek çünkü žuhūr
Mağrib-i Fesde nihān olsa be-cādur perçem (G. 344/5)

Pertev, bu dünyayı geçici bir yer ve yalan olarak değerlendirirken ahireti gerçek makam ve ebedî kalınacak yer olarak görmektedir. Yaşayan her canlının mutlaka öleceğini bildiğimiz için zamanı gelince bu kaçınılmaz sonu herkes ve her canlı yaşayacaktır:

Mağām-ı aşla ric'at itdi bu Öālemden el çekdi
Nidā-yı irdi'rdükde gūş-ı hūşına nā-gāh (Mrs. 2975)

Bu dünya sonsuza dek devam etmeyecektir. Bu dünyaya konan mutlaka bir gün, ister genç ister yaşlı öteki dünyaya göçecektir. Yaratılanlar, zamanı geldiğinde yaratınının isteğiyle tekrar asıl olmaları gereken yere döneceklerdir. Çünkü Kur'ân'da: *"O, senden sen de ondan hoşnud olarak rabbine dön!"*²⁵⁷ Yine Kur'ân'da bir başka âyette de: *"...Doğrusu Allah'tan başka taptıklarınızın size rızık vermeye güçleri yetmez. Artık rızık Allah katında arayın. O'na kulluk edin. O'na şükr edin. Siz O'na döneceksiniz."*²⁵⁸ denilmektedir:

Cihān kim bî-beğādur her kıonan bundan göçer elbet
Gider da'vet olındukda eger pîr ü eger Bernā (T. 27/3)

2. 10. Kaza-Kader ve İrade

İslâm inancında, Allah ve insan ilişkisinin sınırları belirlenmiştir. İrade denilen kişinin davranışlarında tasarruf hakkının kendinde olması, İslâm dininde insana verilmiş bir özgürlüktür. İslâm dini, bu konuda akılla vahyi, özgürlükle teslimiyeti uyuşturmuştur. Daha doğrusu kişi varlık alanında yapabileceği kadar özgür, özgürlüğü kadar sorumluluk yüklenmiştir. Bu yüzden insan ne cennetteki melekler gibi günahsız,

²⁵⁷ Fecir suresi, ayet 28.

²⁵⁸ Ankebût suresi, ayet 17.

ne de dünyadaki diğer canlılar gibi sorumsuzdurlar. Her ne kadar İslâm inanç tarihinde bu konularla ilgili farklı yorum ve düşüncelerin sonucu olan mezhepler ortaya çıkmışsa da Türk milletinin çoğunluğu cüzi ve külli irade noktasında orta yolu kabullenmiş bir itikadî mezhep olan Ehl-i sünnet yolunu seçmiştir. Klâsik şiirimizde pek çok şairimiz de bu yolu seçerek orta yolu tercih etmiştir. Özellikle hikmetleriyle ünlü olan “Nâbî”nin kaza ve kader konusunda, cebriyecilerin determinist görüşüyle, Mu’tezile’nin hürriyetçi görüşü arasında tutulan orta yolu, Ehl-i sünnet görüşünü savunduğunu görüyoruz.²⁵⁹

Ehl-i sünnet düşüncesinde ferdin din, ahlak ve toplumla birlikte kişinin kendine karşı olan sorumluluğu da vardır. İnsan aklıyla cüzi iradeyi, dinî kaynaklar doğrultusunda küllî iradeye uygun olarak kullanma imkanına sahiptir. “Allah hükmünün icra edilmeden yani fiilen tahakkuk etmeden evvelki haline kader denir”²⁶⁰ buna hiç kimsenin itiraz etme ve onu değiştirme veya beğenmeme gibi bir hakkı yoktur. Aynı görüşte olan Pertev, “kadere rıza göstermekten başka çare yoktur” der. Ancak bazı olay ve durumların insan için bir uyarı olabileceği ve bundan dersler çıkarılabileceğine de ayrıca dikkat çekilmiştir:

Fedâ ile beni çün itdi şimdicek tekdîr
 Kazâyâ olmalı râzî ki bu imiş taqdîr (Terci. IV/4)

İtmeyüp irte kârını teftiş
 Virmeyelüm dile ğam ü teşviş
 Olalum râzî kısmete kem ü biş
 ... (Tah. 15/II)

Zor ile pençe-i taqdîr burılmaz çünkim
 Kuvvet-i Rüstem ile Zâl-ı nizâr ikisi bir (G. 70/5)

2. 11. İlim-İrfan

²⁵⁹ Mine Mengi, Divan Şiirinde Hikemî Tarzın Büyük Temsilcisi Nâbî, AKM Yay., Ank. 1991, s. 67.

²⁶⁰ Harun Tolasa, Ahmet Paşa’nın Şiir Dünyası, Akçağ Yay., Ank., 2001, s. 47.

İslâm dini ilme büyük önem vermiştir. İlim ve âlimin değeri İslâm dünyasında çok yüksektir. Kur'an'da insanın ilmiyle diğer canlılardan daha yüce olduğunu söylenmektedir. *“İnsanlar yerde yürüyenler ve davarlar da böyle türlü türlü renktedirler. Allah'ın kulları arasında O'ndan korkan, ancak bilginlerdir. Doğrusu Allah güçlüdür, bağışlayandır.”*²⁶¹ İslâmın ilme verdiği önemi Peygamberin hadislerinden de çıkarmak mümkündür: *“İlim tahsil etmek her mümin kadın ve erkeğe farzdır.”* Bir başka hadiste ilmin zorluğuna da dikkat çekilerek ilim *“Çinde de olsa, ilmi arayınız ve tahsil ediniz.”* denmektedir.

İslâm toplumunda ilim çoğunlukla irfanla beraber kullanılır. Hatta zaman zaman birbirinin yerine de kullanılmıştır. İlim, Klâsik şiirimizde en çok işlenen konulardan birisidir.²⁶² İlim, güzel ahlakla da ilgili görüldüğü için, çoğunlukla ilim sahibi kimseler aynı zamanda güzel ahlak sahibidirler. Böylece yararlı ilim kişiyi güzel ahlaka ve Allah'a götüren bir vasıta olarak değerlendirilir.

Pertev'in şiirlerinde ilme verilen değer son derece büyüktür. Çünkü kişi ilim tahsil ederken ölürse şehit olur. Âlimlerle şehitlerin ahiretteki mertebeleri birbirine denktir. Zira, bir hadiste: *“Kim ilim tahsil etmek için bir yola giderse Allah o kimseye cennetin yolunu kolaylaştırır.”*²⁶³ denilmiştir:

...

Kesb-i Öîrfân itmegiçün hânmanın terk idüp

Râhat-ı dünyâyı bilmiş idi kendüye hârâm

Az vakitte çok ma'ârif kesb idüp aldı nażar

N'eyleyüm kıydı felek itdürmedi sa'îyın tamâm

Fâlib-i Öilm idi gurbetde vebâdan gitdi âh

Virdi üç güne şehâdet rütbesin Rabbü'l-enâm

...

(T. 39/2,3,4)

*“Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?”*²⁶⁴ âyetiyle bilenün üstünlüğü belirtilirken, her şeyin başının bilme olduğunu da *“Kim nefsini bilirse Rabbini bilir”*

²⁶¹ Fatır suresi, ayet 28.

²⁶² Bk. Hüseyin Güftâ, Divan Şiirinde İlim, Akçağ Yay., Ank., 2004.

²⁶³ İmam-ı Nevevî, Müslim, Zikr-39, Buhârî İlim-10 C. 6 s. 168.

²⁶⁴ Zümer suresi, ayet 9.

hadisinde görmekteyiz. Bilme ve bilimin önemi, Allah'ın sıfatlarından biri olan "Alîm"le de anlaşılmaktadır.

Pertev'in şiirlerinde bilime verilen önem, bilen, bilgin, dānā vb. sıfatlarla anlatılmıştır. Bilginin zıddı ise cehalettir. Cehaletle insan hiçbir yere varamaz. Çünkü cahil insan, yolunu kaybeder. Cehalet karanlıktır, ilim aydınlık. İnsan, ancak aydınlıkta yolunu bulabilir. Bu aydınlık ilmi, kişinin kendisi ve Allah'ı bilmesiyle ancak mümkündür:

1. Güm itdüm žulmet-i cehl içre rāhı
2. Nice Óarz eyleyem hāl-i tebāhı
3. İşüm gāhı hatādur cürm gāhı
4. Mübāh olmuş baña gūyā menāhı
5. Hatā benden Óatā senden İlāhı
6. Amān ey pādşāhlar pādşāhı (Mün. 2/I)

Pertev, Bağdatlı Ruhî'nin tasavvufî şiirini tahmisinde, tamamiyle dünya ilimleriyle ilginin kesilmesi gerektiği üzerinde durur. Çünkü bu ilimler az çok dünyaya bağlılığı ifade eder:

1. Olsañ erbāb-ı nücūma müteraśśıd hādım
2. Híkmet ü hendese tahşılne olsañ Óāzım
3. Rūz u řeb kesb-i hüner itmege olsañ ķāóım
4. ÓĀlem-i bı-meh ü hūrşıd u felekde dāóım
5. Ne mühendis ne müneccim ne hekım isterler (Tah. 20/III)

Pertev, bir başka şiirinde ilim ve faziletin kendi şiirinde zaten bulunduğunu kendisini övmeye gerek olmadığını, şiirlerinin hepsinin ilim ve faziletin kendisi olduğunu söylemektedir:

1. Sitāyişde ider fāhriyye baÓzı řāÓır-i hod-rā
2. Ki Óarz itmek diler Óılm ü faziletde yed-i tūlā
3. Ne hācet ben demek āśārum olurken anı gūyā
4. Hele daÓvā-yı dāniş şöyle tursun bildigüm ammā
5. Ki bendeñdür faķır-i dergehüñdür bu duÓā-hāñuñ

(Tah. 22/XVIII)

Bir başka şiirde zahirî ilimlerin ta ezelden ebede kadar tahsili yapılsa bile iyi ile kötüyü ortaya çıkaramayacağını söylemekte; gerçek ilmin, zahirî değil, bâtinî olduğuna dikkat çekmektedir:

1. Sa'Ûy-ı Őilm-i žāhiri itseñ ezelden tā ebed
2. Bātınında āşkār olmaz nihān-ı niķ u bed
3. Olmağa şāyeste Pertev bu müfād elde sened

...

(Tah. 25/5)

Pertev, ilimle birlikte irfanı da kullanmıştır. O da pek çok Klâsik şairimiz gibi ilimle irfanı ya beraber ya da birbirinin yerine kullanmıştır. Çünkü o akıl ve duyguyu birleştirmek ister. İlim sahibi âlim, irfan sahibi ârifdir. Ancak her ikisi birbirinden ayrı değildir. “Ârif hakka ulaşandır. Akıl ile duyguyu birleştirendir. İlimle imanı uzlaştırandır.”²⁶⁵ Pertev’in şiirinde çoğunlukla ilimden kastın irfan olduğu anlaşılmaktadır. Daha doğrusu o, irfanı ilmin önüne geçirmek istemektedir; ancak “irfan bilgiye doymamaktır. Ermek, asla ulaşılmış olmamaktır.”²⁶⁶ denilmektedir. Mevlânâ için yazdığı şiirinde onu irfan ilminin toplandığı kişi olarak över. Eğer kişi irfan sahibiyse aynı zamanda “eşref-i mahlukattır”:

Sen mecma'Û-ı Őirfānsın sen eşref-i insānsın

Sen māye-i imānsın yā Hāzret-i Mevlānā (G. 2/7)

Pertev, ilim için zaman zaman hüneri de kullanmaktadır. Hüner sahibini öven Pertev, hünerli insanı yaratılışın gayesini anlamış insan olarak görür. Dünyaya gelişin gayesinin hüner sahibi olduğunu söyleyen şair, hüneri olmayanı mezar taşı gibi değerlendirmektedir:

Gelmeden dehre ğaraż kesb-i hünerdür yoħsa

Bı-hüner ādem ile seng-i mezār ikisi bir (G.70/9)

Pertev, ilim, irfan ve hüner sahiplerini överken bunların zıddı olan cehaleti, cahili ve bilgisizi de yermektedir. Bilgisizlik ve cehalet toplumda bir hastalık gibidir. Hastalık, bedenın düşmanı olduğuna göre bilgisizlik de toplumun hastalığı, yani düşmanıdır:

Rind ü zāhid meşel-i şışeger u diyvāna

Bezm-i Őirfānda nādān daħi tāŐün gibidür (G. 176/5)

²⁶⁵ Hilmi Ziya Ülken, Aşk Ahlakı, YKY Yay., İst., 1999, s. 87.

²⁶⁶ Hilmi Ziya Ülken, Aşk Ahlakı, YKY Yay., İst., 1999, s. 87.

Pertev'in şiirlerinde felsefi bir söyleyiş olarak değerlendirilebilecek bir gazeli vardır ki, gerçekten hikmetli söyleyişe örnek olacak niteliktedir:

1. Ol serv-ğadde dāŖiye-i dest-res ŖabeŖ
Üftādeye bu tül-1 emel bu heves ŖabeŖ
2. Zühhādı neyle bezm-i meye daŖvet eyledüñ
Nā-ğābile naŖihāt u Ŗarf-1 nefes ŖabeŖ
3. Mecrüh oldı pençe-i cevruñde dil yeter
Mürğ-i Ŗikeste-bāla degül mi ĸafes ŖabeŖ
4. Mest-i müdām-1 ratl-1 girān-1 maħabbete
Bezm-i Ŗarāb u sāği vü bīm-i Ŗases ŖabeŖ
5. Dünyā-pereste itme perestiŖ ħāzer ħāzer
ŖAnkā-Ŗikāra ħāŖılı Ŗayd-1 meges ŖabeŖ
6. Erbābına ne rütbe sezā ise esb ü tāc
Ser-pā bürehnegānede pā-büş u fes ŖabeŖ
7. Ėamdan Ŗikāyet itme eger varsa süz-1 dil
Pertev muħit-i āteŖ-i ŖaŖğ üzre ħas ŖabeŖ (G. 45)

Pertev, bazı zıtlıkların üzerinde durarak bunlardaki hikmeti düşünür ve anlatır. Bu dünyada hiç kimsenin istediğinin tam olamayacağı gibi, iyi-kötü, güzel-çirkin vb gibi birbirine zıt görünen ama aslında bir bütünü oluşturan ikiliklere de dikkat çekmektedir:

1. Mey-i gül-gün ki n'idem bezme ayağ ile gelür
Duht-1 rez Ŗanki Ŗarūsāne duvağ ile gelür
2. Ėb-1 engürda bu neŖoe vü bu seyrān nedür

Güiyā meykedeye nüzhet-i bāğ ile gelür

3. Böyledür hâl-i cihân nıkdan olmaz bed dūr
Bülbül-i nağme-serā gülşene zāğ ile gelür
4. Dest-i kaçsābı kaçzādan nice mümkin taħlîş
Mîşler zebhê çerāgehden ayağ ile gelür
5. ŞemŖ u kaçandîle çerāğānda hiç hācet yok
Lāleler bāğçeye kendi çerāğ ile gelür
6. Gec ü mec hat kaçaralar şafha-ı rüyî yoħsa
Sāde-rūlar bu fenāya yüzi ağ ile gelür
7. Pertevā terbiyet-i Ĥazret-i Ūstāda gelen
Ĥubb-ı ālāyiş-i dünyāyı ferāğ ile gelür (G. 82)

2. 12. Aşk

Kainatın yaratılış sırrı, “kalbin hissiyât-ı ulviyyesi” olan aşk, insanın var olduğu gündün beri yaşadığı en yüce duygudur. Bu duygu, insanı insan yapan en önemli özelliktir. Eğer insan varsa ve yalnız değilse, bunu aşka borçludur. Aşk, insanın yaratılışıyla yaşıt sayarsak belki yanlış olmaz, çünkü aşk, yaratılışın sebebi olarak düşünülür.²⁶⁷ Onu Allah’ın insanlara lütfettiği bir duygu olarak alırsak ki böyle almamız daha doğru olur, o zaman yaşının da ilâhî olduğunu söyleyebiliriz. Aşk bütünü isanlar duymuş, yaşamış ve anlatmaya çalışmıştır. Ancak onun anlatılmasının mümkün olmadığı, bilinen bir gerçektir:

Gördiler kim kaç ile tafşil olunmaz hâl-i Ŗaşk

ŖĀşıkān efsānesüñ nāzımlar icmāl itdiler (G. 192/2-3)

²⁶⁷ “Ben bir gizli hazineydim; bilinmek istedim ve mahlukatı yarattım. Sonra onlara Kendimi tanıttım; onlar da Beni tanıdılar” İbn Arabî, İlahî Aşk, İnsan Yay., İst., 1998, s. 39.

Aşkı anlatamayan insan, onu bazı kategorilere ayırarak anlatma yoluna gitmiştir. Ya da yaşadığının herkesin aşkıdan farklı olduğunu zanneden insan, onu başka bir sıfatla tanıtmaya çalışmıştır. Aşkı birçok kimse tanımlamak istemiş ve onu ikiye: ilâhî ve beşerî; üçe: ahyâr, ebrâr, şüttâr ya da beşe: behîmî, tabîî, ruhânî, aklî, ilâhî diye ayırarak anlatmaya çalışmıştır. Ancak yaşanan bu aşklar, insanın duygularıyla yaşanıyorsa, onu sadece aşk olarak değerlendirmek belki de en doğrusudur.

Aşkı değerlendirenler ona hangi bakış açısıyla bakmışlarsa o açıdan da bazı kategorilere ayırmışlardır: tasavvufî, felsefî, edebî vb. gibi. Hatta edebiyatta da yine işleyiş tarzına göre bazı sınıflandırmalar yapılmıştır: Divan edebiyatına göre, Tekke edebiyatına göre, Halk edebiyatına göre vs²⁶⁸. Bütün bunlar gösteriyor ki insan nerede, nasıl ve ne zaman yaşamış olursa olsun aşksız yapamamıştır. Bu yüzden şunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Aşksız insan olmaz, aşksız insan olunmaz. Varsın herkes aşkını farklı farklı isimlerle, sıfatlarla ansın, anlatsın.

Pertev'in aşk anlayışı da hem ilâhî hem de beşerî vecheler taşımaktadır. Ancak bazı beyitlerinde “meczâî aşkı ve visâl-i yari” dile almaya bile gerek olmadığını söylemektedir:

Pertev hâқиқat Óaşq-ı mecâz u visâl-i yâr
Degmez ben añladumsa eger güft ü gūsına (G. 493/6)

Bir başka şiirinde ise beşerî aşkın bile insanı ölümsüzleştireceğini düşünerek Ferhad ile Şirin, Leyla ile Mecnun'un aşkını²⁶⁹ örnek göstermektedir:

Fart-ı Óaşq elbet ider şâhibini şöhret-yâb
Çays Ferhâd gibi yâr-ı zenân ise dahi (G. 515/7)

²⁶⁸ Bk. TDV İslâm Ans. “Aşk” [Maddesi] C. 4. s. 11-21.

²⁶⁹ İbn Arabî, buna unsurî aşk demektedir: “...bu sevgi de tabîîdir, ama tabîî sevgiden biraz farklıdır, Tabîî sevgi bir tabîî suretin zararına olacak şekilde başka bir surete bağlanmaz, yani tabîî sevgi bir suretle olduğu gibi, aynı şekilde bir diğeriyle de olur, tıpkı kehribarın birçok nesneyi aynı anda kendine çekişi gibi. Unsurî sevgiyse sadece tek bir tabîî surete bağlanır, tıpkı Kays'ın Leyla'ya, Kaynes'in Lübna'ya, Kesîr'in Uzza'ya ve Cemil'in Büseyne'ye bağlanması gibi. Bunlar iki kişi arasında, mıknaatın demiri çekmesi gibi bir ilginin, genel bir şey olduğunu açıklamaktadır sadece.” İlahî Aşk, İnsan Yay., İst., 1998, s. 68.

Klâsik şiirimizde aşk duygusunun yönü genelde mecâzîden ilâhîye doğrudur. Bazen de sadece mecâzî aşkın işlendiği görülür. Fuzûlî gibi bir şairin aşkının bile beşerî olduğunu ama şairin bunu ilâhî bir vecheye büründürerek onu yücelttiği, söylenmektedir.²⁷⁰ Fuzûlî, aşkın dert, acı ve kederlerinin güzelliklerini yüceltirken; Nedim, aşkın zevkini ve güzelliklerini öne çıkarmıştır. Her iki şairimizin etkisi diğer şairler üzerinde belirgin olarak hissedildiğini biliyoruz. Bu yüzden çoğu şairimiz aşkı ya Fuzûlî gibi ya Nedim gibi değerlendirmişlerdir, dersek pek de yanlış olmaz. Ancak aşkın bu iki yönünü birbirinden ayırmanın zorluğunu herkes bilir. Bununla birlikte bu duyguların ortaklaşa işlendiği şiirlerin sayısı da bir hayli fazladır. Pertev de hem Fuzûlî gibi aşkın elem ve ıstırabından zevk aldığını, hem de Nedim gibi beşerî aşkın zevkine varmak istediğini dile getirmiştir. Şairimizin aşağıdaki beyti, Fuzûlî'yi hatırlatmaktadır:

Başımız taşdadur ammâ yerimüz nerm ider eşk
 Āstānuñda hūzūr itmek ise ancak olur (G. 138/3)

Aşkı yaşamak değil, “aşk sözü ve aşkı anlatan sözlerin” bile akıllıları delirttiğini söyleyen Pertev, “âşık olandan normal olmasını beklemek doğru değildir. Çünkü aşk hali, olağanüstü bir haldir” der:

1. Suhan-ı Öaşk ider Őākili Pertev şeydā
2. İtdürür sākıt u hāmūşlara vāveylā
3. Oğuyaldan beri bu mısraŐı bir pāk-edā
4. Gōzlerūmden ķadeh-i Őaşķa kızıl ķan dōkūlūr (Mur. 1/V)

Pertev, zaman zaman gönlünün aşk derdinin sonsuzluğundan yakındığını ama onu gönlünün istediğini, kimsenin bu konuda suçunun olmadığını söyleyerek, aşk derdinin çaresinin olmadığını belirtmektedir. Aşk derdine düşenler, benzersiz bir dertle karşı karşıya kalmışlardır. Bu yolun sonunda; pervanenin ateşe olan aşkına benzer bir durum da vardır. Pervane, en sonunda yanarak hedefine ulaştığı gibi âşık da aşkıyla yanmadıkça istediğine ulaşamayacaktır:

Şikāyet itme gōñūl cev-r-i bī-nihāyetden

²⁷⁰ Hasibe Mazioglu, Nedim'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik, Akçağ Yay., Ank., 1992, s. 44.

Sen eyledüñ ğam-ı Óaşkı taleb kimüñ şuçı var (G. 130/4)

1. Düşenler kesb-i Óaşka olmayacak kâra düşmişdür
2. Ki zîrâ olmaz olmaz bir nice efkâra düşmişdür
3. Yanan pervâneler de sanurum bu nâra düşmişdür

...

(Tah. 32/I)

Aşk, insanı beklenmedik hallere düşürmüş olsa da her zaman onun üstün olduğunu kabullenmiştir. Hatta insan aşk halini, şeytandan uzaklaştığı bir hal olarak da değerlendirmiştir. Aşkın yeri Pertev'in gönlüdür. Gönül mülkünün tek sultanı da aşktır:

Ferâğ-ı Óaşk ile zühd ü riyâya düş olan kimse

Periden kırtılır güyâ ki şeytân ihtilâs eyler (G. 191/4)

1. Óaşkdur çünkü benüm mülk-i dilümde sultân
2. HilÓat-ı cismi giyüp hidmetin itmekde revân
3. Hâsılı Óaşkuma her câme degüldür cübbân (Tah. 3/II)

Pertev, aşağıdaki şiirleri bütünüyle âşıkâne tarzla yazılmıştır. Zamanında gerçek âşıkların kalmadığını düşünen Pertev'e göre artık aşkı ne anlayan ne yaşayan ne de aşk derdini paylaşacak kimse kalmıştır. Dönemden şikayetin de çıkarılabileceği bu şiirlerde, gerçek aşk döneminin de Pertev'le adeta sona erdiğinin anlatıldığını da görmekteyiz:

1. Hitâb-ı Óaşkı kim añlar kimüñle söyleşeyüm
Cevâb-ı Óaşkı kim añlar kimüñle söyleşeyüm
2. Zamâne büöl-hevesânından ey gönül göster
Cenâb-ı Óaşkı kim añlar kimüñle söyleşeyüm
3. Ceride-i dil-i derd-âşnâda var mı yekün
Hisâb-ı Óaşkı kim añlar kimüñle söyleşeyüm
4. Muhâl kalmadı nüş-ı şarâba h'âhiş-i tām
Harâb-ı Óaşkı kim añlar kimüñle söyleşeyüm

5. Bu mekteb-i edeb-âmûz-ı Óaşkıda Pertev
Kitâb-ı Óaşkı kim añlar kimüñle söyleşeyüm

1. Dil-i āvāre ne rehber ü ne hem-rāh bilür
Dergeh-i Hāzret-i Haqqā bir Óaceb rāh bilür
2. Öyle isnād-ı mecāzī ile şekvā bilmem
Bed u nīk-i felege virmezüm Allāh bilür
3. Hālkā-ı bāb-ı tevekkül geçeli dest-i dile
Ne ümīd ü ne metālib ü ne dil-hāh bilür
4. Ne Óaceb turfa cünündür ki cününü Óaşkıñ
Gāh olur kendisini bilmez olur gāh bilür
5. Ne bilür çekdügin Óaşkılarıñ agyār ile yār
Orasın nāle-i şeb āh-ı sehgāh bilür
6. Ne dükenmez reh imiş meslegi Óaşkıñ ki gönül
Ömr-i Hızrı dahi ol rāhda kütāh bilür
7. Çözülen müy-miyān kayd-ı mecāzīsinden
Nefy ü işbāt-ı dehen sözlerin efvāh bilür
8. Vādi-i Óaşkı-ı İlāhīde olan mūr-ı zaÓıf
Deşt ü hāmündaki arslanları rübāh bilür (G. 77/1-8)

Aşk derdine düşen Pertev, derdine çare olması için tabibin neşterinin vereceği acıya bile razıdır. Ancak bu derdin çaresinin olmadığını bilen şair, aslında aşk derdine çarenin hiçbir zaman olmayacağını söylemeye çalışmıştır:

1. Yok mı dükkānçe-i gerdūnda baña bir behre
2. Lutf için n'ola taħammül de idersem qahra

3. Rāziyem nişter-i āzār-ı tabīb-i dehre
4. Tek hemān derd-i dil-i zāruma dermān olsun (Terb. 1/VII)
1. Fıbb-ı Öaşka ideliden beri Pertev verziş
2. İderim çāre-i derdi dil-i zāra gūşiş
3. ŐĀciz olduđda ilācında be-hūzn ü nāliş
4. Neşöete hāl-i dil-i zārdan idem pürsiş
5. Didi bî-çāre-i Őaşkuñ nice biñ çāresi var (Tah. 6/7)

Pertev, aşk derdinin dermanının, derdi verende olduğunu bilmektedir. Bu yüzden dertle dermanın aynı yerden geldiğini söyleyerek, aşkın hallerini sıralamaya devam etmektedir:

1. Ne kudret çāre-i Öaşka ilāc-āverde kalmışdur
2. Ne žannum ĥod-Őaķāķir-i devā-perverde kalmışdur
3. Ne hāsıyyet anuñ defŐi için gevherde kalmışdur
4. Devāsı var ise rencūr-ı Őaşkuñ derde kalmışdur
5. O dārū da dil-i āşüftedür dil-berde kalmışdur

Sevgili, âşığın gönlünde yer ettiği için âşık ölmedikçe maşuk ölmeyecektir. “Biz, sevginin, seven için zatî(nefsî) bir sıfat olduğunu söylüyoruz. Bu sıfat, zamanla yok olup gider, diye bize itiraz edilecek olursa, deriz ki sevginin yok olması ancak sevenin varlığının yok olmasıyla mümkün olur. Öyleyse, seven yok olmadıkça sevgi de yok olmayacaktır.”²⁷¹ Hatta âşık için cismanî bir ölüm gerçekleşse de aşk yine devam eder; çünkü âşıklar ölmeyeceği gibi, aşk da ölmeyecektir:

...

Çıkısa cān žannum o Pertev yine çıkmaz cānān
Cān içinde Őacebā gizlice bir cān mıdur (G. 186/8)

Pertev’in bu düşünceleri büyük şair, Yunus Emre’nin aşağıdaki beytini de hatırlatmaktadır:

“Yunus öldü diye salâ verirler

²⁷¹ İbn Arabî, age., s. 55.

Ölen hayvan durur âşıklar ölmez”²⁷²

Pertev, ilâhî aşkın gerçek bir âşığı olduğunu söylese de onun muradının beşerî olduğunu anlıyoruz. “Eski şiirimizde belli başlı his unsuru olarak işlenen aşk teması ise çok defa ya ilâhî mahiyettedir veya beşeri aşk duyguları ilâhî aşkın mecazlarına bürünerek gerçek hüviyetini gizlemiştir.”²⁷³ Bunu, Pertev de çokça kullanılmıştır. Ancak felekten şikayet ettiği bir beytinde sevdiğine ulaşamadığından dolayı feleğin yıkılmasının umurunda bile olmayacağını açıkça söylemektedir:

Çaydum degül yıķılsa eger günbed-i felek
Devrinde dil ki ırmeve bir mäh-rūsına (G. 493/5)

O mehveşi baña göstermeyen hemân oldur
Yıķılsa bâri şü nüh-tâķ-ı âsmân görsem (G. 340/3)

Aşkı yüce bir duygu olarak gören Pertev, onu tükenmeyen bir yol olarak değerlendirmiştir:

Sen rāh-ı Őaşķı bir dükenür yol mı añladuñ
Deşt-i Őadem menāzilinüñ eñ berışidür (G. 131/4)

Pertev, aşkı gizlemek gerektiğini söyleyerek, onun dilden dile düşmemesini istemektedir. Ancak aşk öyle bir duygudur ki hiçbir şekilde gizlenemediğini bir şekilde âşığın dile düşmesine sebep olduğunu belirtmektedir. Aşkın gizlenemediğini anlayan şair, bunun bir gerçek olduğunu atasözlerinin bile belirttiğini ifade etmiştir:

Derūnda cān gibi esrār-ı Őaşķı gizleyegör
Lisān-ı halka düşer dāstān olur da nōolur (G. 62/5)

Őaşķ u meşk olmaz nihān dirler meşeldür āşkār
(Tah. 38/IV/2)

1. Bād-ı āhumla güşād oldı çü gül dāğ-ı kühen

²⁷² Yunus İlâhîleri Güldestesi, Türk Tasavvuf Mûsikîsi ve Folklorunu Araştırma ve Yaşatma Vakfı, KTB Yay., Ank., 1991, s. 193.

²⁷³ Hasibe Mazioğlu, age., s. 44.

2. Hār-ı āzār döküp qanımı itdi gülşen
3. Fuydı el çāresi ne söylemeyeyüm dahi ben
4. İşte hūn oldı dilüm gamzelerüñ zahmından
5. Merhamet itme misin ey nigh-i nāz baña (Tah. 37/IV)

Âşık, âşıklığını ne kadar gizlemek isterse istesin, içindeki aşk derdinin hepsini âşığın hali anlatmaktadır. Âşık olan zaten âlemde serseri, sersem ve sarhoş olarak dolaşmaktadır. Bu da âşığın gönlünde gizlemeye çalıştığı aşk derdinden dolayıdır:

1. Bellidür Óaşık olan gerçi gamı pinhāndur
2. Rāz-ı pinhānını her hāli anuñ güyāndur
3. ÓArśa-ı Óaşqda çün top ser-i gāltāndur
4. Serseri çarh gibi sersem ü ser-gerdāndur
5. Her kimüñ şinede dāğ-ı gam-ı meh-pāresi var (Tah. 6/5)

Aşk gizlenmediği gibi öyle bir beladır ki kim o derde düşerse, onun zevki önce kendi aklını başından alır. Bu derde Eflatunlar bile düşse yine de bu kaçınılmaz sondan kurtulamaz. Çünkü akıl, aşk karşısında çaresizdir. Bir tilkinin bir aslanın ağzında yapacağı hiçbir şeyinin olmadığı gibi:

1. Bir belādur Óaşq kim her kim ki dūş olsa eger
2. Neşóesi evvel-be-evvel Óaqlına virür zarar
3. Olsa Óaşık şaşırur tedbiri Eflātūnlar
4. Çāresizdür pençe-i Óaşkuñda Óaql-ı hūleger
5. N'işler ol rübāh kim kıalsa dehān-ı şırde (Tah. 38/II)

Aşk derdinin başka dertlere benzemediğini, gözlerinin yaşlı, gönlünün hasret ateşinde yandığını, aşkın deliliklerinin sürekli arttığını ve ağlayan gönlünün ne istediğini bilemediğini söyleyen Pertev, aşk karşısında aciz kaldığını itiraf etmektedir:

1. Gönül pür-nār-ı hasret dide pür-nem
2. Bu derd-i Óaşq imiş bir başka Óālem

3. Cünün-ı Óaşka ĥayret oldu çün zam
4. Dil-i zârum ne ister ben de bilmem (Tes. 5/III)

Pertev, aşkta gururun olmaması gerektiğini ve âşğın sürekli olarak sevdiğine yalvarmasının gerekliliği üzerinde de durur:

Pertev niyâzı boşlama yalvar ki iş budur
Ol şūha Óarz-ı nâz u sitiğnâ bir iş degül (G. 319/6)

Âşık, sürekli maşukunu ister. Bu yüzden sevgilisinin istenmesinden başka bir sözün âşğın dilinde bulunmaması gayet doğaldır:

Lisânında ne yapsun Óâşıkũ ģayrı kelâm olmaz (Tah. 52/IV/3)

Aşk derdi, gizlenmek istensen de gizlenemez. Ah ve göz yaşları âşığı hemen ele verir. Ayrıca aşkın dillere düşmesine dostların da sebep olduğu belirtilmektedir:

Râz-ı derûnum âh u sirişküm Óayân ider
Hep güft-gü-yı âşquma aĥbâbdur sebep (G. 32/3)

Pertev'in bazı beyitlerinde anlatılan aşk, ilk anda Fuzûlî'yi hatırlatsa da, bir de bakarsınız ki tam bir Nedim edâsı söz konusudur:

Cefâkâr ol sitemkâr ol da tek terk itme ģam-h̃âruñ
Benümle ey vefâ düşmen senüñ az ülfetüñ yokdur (G. 119/5)

Pertev, güzellerde vefanın olmadığını, sürekli âşığa sitem ettiklerini, merhamet nedir, bilmediklerini ve sonunda âşğın canına kıydıklarını söyledikten sonra, bunun efsane değil de gerçek olduğunu bizzat yaşadığını söylemektedir:

1. Vefâ meómülü ile sen sen ol dil virme ĥübâna
 2. Sitem-muÓtâddur raĥm eylemez anlar kıyar câna
 3. Benüm kaç defÓa geldi başuma bu şanma efsâne
- ... (Tah. 32/IV)

Pertev'in bazı beyitlerinin de şiir geleneğimiz içinde işlene işlene en güzel söyleyiş biçimlerine ulaştığını söyleyebiliriz:

Necâtî'nin:

“Anun için kimseye virmez selam ol nâzenin

Lebleri nâzûk durur zahmet virür dendân-ı şîñ”

Nedim’in:

“Leblerin mecrûh olur dendân-ı şîñ-i bûseden
La’lün öpdürmek bu hâletle muhâl olmuş sana”

Kâmî’nin:

“Diş yarası mı şedde-i sükker midür Öaceb
Nâ-ceste hârf-i la’l-i lebin müdgam olmasun”²⁷⁴

“Gördi la’l-i lebüñ üstinde o diş yarasın
Didi vaśśâf-ı hûsün sükkere çonmuş teşdîd”²⁷⁵

Pertev’in:

Gerdenün bûs oldıgın gül-bûseler isbât ider
Müdde’âma şâhidüm var su’î žandan mâ’adâ (G. 9/2)

Gerdenüñde âh kim gül-bûseler nağşın görüp
Dâğlarla cism-i mençûş itdüğüm bilmez misin (G. 394/3)

Yine ağıyâra ben ol mâhı öpülmiş diyemem
Nağş-ı gül-bûse-i ruhsârı nişân ise dahi (G. 515/6)

İdemem tercih bûs-ı gerdeni bûs-ı lebe
Râhâtü’l-hulķüm olur mı gül-be-şekerden lezîż (G. 60/3)

Pertev, mizacı gereği aşkın güzelliklerini mutluluk veren taraflarını görüp yaşamak istediği için, çoğu şiiri Fuzûlî’nin düşüncesinin tam tersi bir anlayışı işlemektedir. Daha çok Nedimle başlayan kadın aşkının şiirlerde işlenmesi, Pertev’de de büyük oranda ele alınmıştır. Pertev, tasavvufî aşkı da şiirlerinde işlemekle birlikte daha çok beşerî aşkı ön plâna çıkarmıştır. Tasavvufî aşkın bir sonucu olan erkek güzelliğine

²⁷⁴ Ali Yıldırım, Kâmî, Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni (Basılmamış Doktora Tezi), F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ-1995, s. XIV.

²⁷⁵ Ali Yıldırım, age., s. XIV.

olan sevgi ve ilginin örneklerini onun şiirlerinde de bulmak mümkün olmakla birlikte bunu geleneğin bir yansıması olarak değerlendirmek gerektiği kanısındayız. Çünkü aşk denilince, Pertev’de beşerî aşk akla gelir:

1. Kışzār-ı emele ebr-i Óatā vir yā Rab
Sebze-i mezraÓ-ı ümmide nemā vir yā Rab
2. Telhkām eyledi āmiziş-i derd-i mey-i ğam
Dil-i ğam-dıdeme sen zevķ u şafā vir yā Rab
... (G. 21/1,2)
1. Virsin aġyāra cefā baña vefādur matlab
Maĥv-ı Óaşķ olana ey dil ne revādur matlab
2. Nā-be-cā ĥāhişe yok şerÓ-i maĥabbetde mesāġ
Fālib-i buse-i cānānda be-cādur matlab
3. MenÓ-i Óaşķ ile beni eyleme taÓzib amān
Senden ey şeyĥ hemān ĥayr duÓādur matlab
4. Çeşm-i hūnünümi sil al ele mecrūĥ dilüm
Çün nigārā ser-i engüşte ĥinādur matlab
5. Şerĥa vü dāġ-ı ġama olma devāsāz tabib
Yalıñuz bir suĥan-ı şadr-ı şifādur matlab
6. Cān-ı zārumda firāķuñ ile tende bızār
Mürġ-i nālede-i maĥbūsa rehādur matlab
7. İstemez debdebe vü tañtana-i dünyāyı
Dehrden Perteve bir māh-liķādur matlab (G. 29)

Pertev’in şiirlerinin çoğunun şuhâne tarzla yazıldığını belirtmiştik. Bu tarzın en önemli temsilcisinin Nedim olduğu noktasında da genel bir kanaat olduğu

bilinmektedir. Bu kanaatin Pertev'in yaşadığı dönemde de yaygın olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü Pertev, en çok arkadaşı İzzet Bey, hocası Neş'et ve Nedim'in şiirlerini tanzir etmiştir. İzzet Bey'in şiirlerinden de özellikle şuhâne tarzla yazılmış olanları tercih ettiğini görmekteyiz. Pertev, nazireciliği çok başarılı bir şekilde devam ettirmiş şairlerden biridir. Nedim'in bir mısraını tanzir ettiği gazeli en az onunki kadar güzeldir:

1. Saña ey çeşm-i güyâ bed-du'â itmem haberdâr ol
Beni bîmâr-ı hicrân eyledüñ sen dañi bîmâr ol
2. Hemân var ol da tek dünyâda sen ey Ömrümün vâri
Dilersen gönülüm aldat Öahd ü peymân boz dil-âzâr ol
3. Virüp âgûşa ruhsat soñra şabr it dersen Öuşşâka
Buña şabr olunur mı sevdiğüm sen Öâşık-ı zâr ol
4. Ne kanlar yutduğüm hicr-i lebûñle görmek isterseñ
Cefâkârum gelüp bir kerrecik hem-bezm-i hûn-h'âr ol
5. Cefâ itseñ vefâ itmişce dil memnûn-ı ihsânunñ
Ne eyler iseñ eyle hâsılı Öömrüm hemân var ol
6. Nedimâsâ didüm Pertev bunu ol çeşm-i fettâna
Beni bîmâr-ı hicrân eyledüñ sen dañi bîmâr ol (G. 317)

1. Pâlûde midür cism-i latîfüñ senün ey şüh
Dir dir ditirer kim toğunursa tenün ey şüh
2. Nûr-ı Şeb-i Qadr indi şanur şineñe herkes
Perçem arasından göricek gerdenün ey şüh
3. Karşu yaçalarda seni bir kez yaçalarsam
Yırtılsa yaşam elde kalur dâmenün ey şüh

4. Çekdüñ yetişür furtuna-i bād-bürütı
İndirmemisın şuya biraz yelkenüñ ey şüh
5. Āğüş-ı hayāl-i dil-i Pertev gibi Őüryān
Almaz mı seni qoyınına pırāhenüñ ey şüh (G. 55)

Nedim'in bir takipçisi olduğunu yine bir naziresinde söylemektedir:

Pey-rev olduñ kilik-i Őayyār-ı Nedime Pertevā
Çok tabiŐat biş eylersin bu dārularla sen (G. 371/9)

Pertev'in pek çok beytinin orijinal düşüncesinin Nedim'de de olduğunu görmekteyiz. Bu beyitler, Nedim'i hatırlatmakla birlikte en az onunki kadar güzeldir:

Görüşdüñ yār ile bir kerre de Őideyn beyninde
Anuñcün bir sene žarfında üç bayram buldum ben (G. 418/5)

Pertev, bazı beyitlerinde Nedim'den daha şuh ve daha rahat davranmıştır:

İster ki ser-ā-pā ola endāmuña mirŐāt
Kaşd-ı dil-i Pertev yaluñuz būs degüldür (G. 134/5)

Kendüden geçmiş yatur ol şüh mest-i nāz olup
Büse-çin olmağsa kaşduñ turma vaqt-i hñnidür (G. 158/4)

1. Yaluñuz seyrüñle dil-sır olamam ey nāzenin
2. HeyŐetin görmekle añlansun mı tuöm-ı engebın
3. Cisme cān gibi hñlül itmek diler cān-ı hāzin
4. Vuşlatuñla ber-murād itseñ beni neñ eksilür (Ş. 4/IV)

Pertev'in bazı beyitleri, onun ne kadar rahat ve samimî biri olduğunu göstermektedir. 18. yüzyılın başlarında özellikle de Nedim'le başlayan mahallileşmenin etkisiyle ortaya çıkan bu samimî duyguların şiirlerde ifade edilişi, yüzyılın sonunda ve 19. yüzyılda da artarak devam etmiştir. Burada daha fazla Türk insanına has duyguların işlendiğini ve bu duyguların önceki şairlere göre daha gerçekçi olduğunu söyleyebiliriz.

Pertev, “dudaklarının güzelliklerinden ve gülüşünün etkileyiciliğinden bahsettiği bir güzele” hitaben söylediği şu beytinde ne kadar gerçekçidir:

Bu leble bu tebessüm ey gül-i handân ki var sende
Benüm gibi hezârân bulmağa hiç minnetüñ yoğdur (G. 119/3)

Ancak başka şiirlerinde özellikle sahiplendiği güzel(sevgili) için son derece kıskanç, daha doğrusu gerçekçidir. Çünkü kişi sevdiğini hiç kimseye paylaşamaz. Bunu hiçbir şairin kabullenebileceğini söyleyemeyiz. Üstelik Türk şiirinde özellikle de Klâsik şiirimizde aşk duygularının en çok işlendiği şiirlerde “rakip” belki de sevgili kadar yer bulmuş ve söz konusu edilmiştir. Hatta rakipsiz aşk duygusunu işleyen şiir, neredeyse yoktur. Aşkın kendisinden başkasına yakışmadığını söyleyen Pertev, sevgilinin her türlü davranışına hoşgörülle yaklaşırken rakip ya da ağyarı aynı oranda eleştirmektedir:

1. Ol terk ide rakîbi idem ben de zârı terk
2. Güldür yakışmaz itmek aña gerçi hârı terk
3. DaŖvâ-yı Ŗaşkı eylesün ağyâr bâri terk (Tah. 31/III)

Pertev, aşk duygularını işlediği şiirlerinde son derece gerçekçidir. Bu gerçekçiliğinde onun kıskançlık duygularının önemli olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü o, sevdiklerini bir hayalden öte gerçek hayattan seçmiştir:

Ne mümkün ğayr ile zânû-be-zânû leb-be-leb görmek
Cemâlûñ kıskanurken nâzenîñüm çeşm-i cânımdan (G. 402/3)

Duyurma bâri baña ğayr ile şafâlarıñı
Fırâkuñ ile benüm çekdigüm keder yetişür (G. 95/4)

Ne fedâ ne hançer-i firkat helâk eyler beni
Ėamdan ölmem qorqarum ğayret helâk eyler beni (G. 548/1)

1. Ağyâr qorqusından aman hiç bilür misin
2. Dirsem ne çektiğüm o gice incinür misin
3. Sen böyle ğayret ile beni öldürür misin
4. Ben itmedüm Ŗayân duyulmuş görür misin
5. Meclisde tâ-be-rüz nigejbânuñ olduğum (Tah. 42/IV)

Klâsik şiirimiz, ister beslendiği kaynaklardan ister işlediği konulardan herhangi birinden dolayı olsun, isterse tasavvufun etkilerinden dolayı olsun hiçbir zaman bize has olmayan duyguları işlememiştir. Bu şiirimizde melez duyguların olmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Şiir zevki ne kadar incelirse incelsin, hayaller ne kadar derinleşirse derinleşsin, Klâsik şiirimizde Türk insanının özüne ters gelebilecek duyguları görmek çoğunlukla mümkün değildir. Hatta zaman zaman söyleyişte hafif külhanbeyi,²⁷⁶ belki biraz da argoyu andıran ifadeleri de görmek mümkündür.

Pertev, aşkta sadakat ve vefayı çok önemser. Çünkü sadakat ve vefa âşığın en çok önemseydiği ve sevgiliden beklediği özelliklerden biridir. Ancak güzellerde ne sadakat ne de vefadan söz etmek mümkündür. Hatta vefanın sanki güzellerin ağzına almayacağı küfür gibi değerlendirildiğini bir güzelden asla vefa beklenilmeyeceğini belirtmektedir. Güzellerin vefasızlığıyla birlikte bir de cefaları söz konusudur ki birisi küfür gibi değerlendirilip uzaklaştırırken, diğerine de imanın şartı gibi inanılmıştır. Böylesi bir tezat ancak sevgili gibi âşığa karşı acımasız olan birinde olabilir. Durum böyleyken güzele gönül vermemenin gereği üzerinde durulur, zira güzeller, aynı zamanda cana kıymada da asla bir sakınca görmezler. Pertev, güzeller ve sevgili hususunda Klâsik şiirimizin alışılmış sevgili tipini ve özelliklerini dile getirmiştir. Ancak bu söyleyişlerde kendine has bir edânın olduğunu da söylemek gerekir:

Vefâ lafz-ı küfürdür gūyiyâ dil-berler ağzında
Cefâ resmî velîkin şart-ı îmân gibi bellenmiş (G. 240/2)

1. Vefâ meómülü ile sen sen ol dil virme hūbāna
2. Sitem-muŖtâddur raĥm eylemez anlar kıyar cāna
3. Benüm kaç defŖa geldi başuma bu şanma efsāne
4. Göñül perçemde iken ĥayf atıldı beyābāna
5. O mürġ-i lāne-perver lāneden āvāre düşmişdür (Tah. 32/4)

Pertev'in şiirlerindeki güzeller, son derece doğal görünümlü varlıklar olan kadınlar ve kızlardır. Önceki dönemlerin "keman kaşlı, ok kirpikli, nokta ağızlı, yılan

²⁷⁶ Bk. Hasibe Mazioğlu, Nedim'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik, Akçağ Yay., Ank., 1992, s. 126.

kıvrımı saçlı ve kıl belli vs.” hayali, hatta hayalden öte bir varlık portresiyle çizilen güzelden farklı olarak kişinin çevresinde sürekli rastladığı yaşayan güzellerdir. Onun sevgilileri gerçek hayattan alınmadır. Bunlar uzun ya da orta boylu, esmer , kumral veya sarışın tenli vs özelliklere sahiptirler:

Şaruşın bir güzele kaçınadı kaçınm Pertev
Çehre mănende-i dil-ħasta-i hicrān śararur (G. 145/5)

Çeşm ü ebrūsına la’l ü femine söz yokdur
Levn-i rüyı şu kaçadar var ki biraz esmerdür (G. 120/7)

Yoluna binlercesinin ah ettiği yosma dilberler, Pertev’in şiirinde anılmıştır:

1. Şehr-i hūsnūñ oldı peydā şöyle bir meh-pāresi
2. Yok hele ölmekden özge mübtelānuñ çāresi
3. Āh ider rāhında Pertev gibi biñ āvāresi
4. Geçdi bir dāyi kıyāfet yosma dil-ber āh āh

(Mur. 11/IV)

Pertev’in şiirlerinde Sakız adasında yaşayan Rum kızları, Gürcü güzelleri, Hint ve Keşmir esmerleri de yer almaktadır:

1. Ülfet demi Őuşşāka Saķız kızlarınuñ āh
2. Rūmāne edālar ile çār mūynesı vardur
3. Bir dāne ķurı ķara ķarı yokdur içinde
4. Ammā nice şimīn-ten ü bārbūnyesi vardur (K. 11)

2. 13. Tasavvuf

İyi bir eğitim görmüş ve çevresiyle yakından ilgili bir şair olan Pertev’in hem devlette görevinin olması, hem bir mahfilin müdavimi olması, onun ve onun gibi çevresindekilerinin de dine ve dinî bilgilere ilgisinin olmaması beklenemez. O dönem insanı için bu ne kadar doğal ise, aynı ilginin dönemin fert ve toplumunun nezdinde bir o kadar öneme sahip tasavvuf için de geçerli olduğu bilinmektedir. Yani Pertev dinî bilgiler kadar, Tasavvufî bilgilere de sahiptir. Ancak bu tasavvufî bilgiler ve hatta ilgi bile onu hiçbir zaman mutasavvıf yapmamıştır. Tasavvuf terimlerini sıkça kullanmakla

birlikte bunun bir sempati ve meyilden öteye geçmediğini belirtmek gerekir. Bunun pek çok şair için geçerli olduğunu söyleyebiliriz. Mutasavvıf kişiler için yazdığı tarihler ve diğer şiirlerinde sözü edilenler için duyulan sevgi ve saygının yanında övgülerin de yer alması bu kişilere bir gıptanın söz konusu olduğunu göstermektedir:

Derdümi tarz-ı gâzelde saña eylerdüm beyân
Ben de derviş-i Hâcı Bektaş olaydum kâşki (G. 562/2)

Ancak onun şeraite bağlılığı mutasavvıf biri olmasını engellemiştir. Ayrıca Pertev'in şeriata de bütünüyle bağlı olduğunu söylemek mümkün değildir. Çünkü o, dünyanın zevklerinden ve nimetlerinden bazen mümkün olduğunca bazen de alabildiğine faydalanmak ister. Bu yapıdaki birinin mutasavvıf olması zaten beklenemez. Tasavvufu bilmesi, terimlerini şiirlerinde kullanması, onu yaşayanları sevmesi, övmesi ve onlara sempati duyması gerçek bir mutasavvıf olmasını gerektirmez. Pertev'in şiirlerinde; "tasavvufun derin ve muğlak tefekkürü"²⁷⁷ görülmez. Hiçbir şiirinde bütünüyle tasavvufi umdeleri işlediğini, geliştirdiğini, tanıtmaya ya da yaymaya gayret ettiği görülmez. Şiirlerinde ele aldığı aşk, güzellik vb. gibi konularda tasavvufun etki ve izlerini görmek mümkündür ki bunu hemen hemen bütün Klâsik şairlerimizde görebiliriz. Bu yüzden Pertev'in mutasavvıf olmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Ancak şiirlerinde bazı tasavvufî kural ve kaideleri görmek pekâlâ mümkündür. Klâsik şiirimizde tasavvufî terimleri, onun etrafında oluşmuş geniş bir hayal zenginliği söz konusudur.

Tasavvuf, İslâm'ın düşünce hayatında çok önemli bir yere sahiptir. Bütün dinlerde tasavvuf veya diğer bir deyimle mistisizm, mevcut olmakla birlikte İslâm dininde çok daha önemli görülmüştür. "İslâm büyüklerine göre tasavvuf, bir bâtın ilmi, bir ledün ilmidir. Söze değil, hâle; dışa değil, içe ait ilimdir; daha doğrusu bir hikmettir. İlim ile hikmet arasında da fark vardır. Çünkü, İslâm düşünürlerine göre ilim, dilden kulağa gelir, hikmet ise gaybden kalbe akar."²⁷⁸

1. Sa'Ûy-ı Öilm-i zâhiri itseñ ezelden tâ ebed
2. Bâtınında âşkâr olmaz nihân-ı nişk u bed
3. Olmağa şâyeste Pertev bu müfâd elde sened

²⁷⁷ Harun Tolasa, Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası, Akçağ Yay., Ank., 2001, s. 66.

²⁷⁸ Cavit Sunar, Tasavvuf Tarihi, Anadolu Aydınlanma Vakfı Yay., İst., 2003, s. 169.

4. k l x Ú Cp î J q C k p Æ é î ğ h ß p è V a î ¼

5. o D Ç z A é Æ Ú D è Û é Æ M r µ Û ² Û Æ è k o l z

...

(Tah. 25/5)

Bu yüzden tasavvuf, “İslâm dini ile başlamış, İslâm uluları tarafından her yönden geliştirilmiş ve yüzyıllar boyunca fikir ve sanat hayatına ışık tutmuş olan tasavvuf, ince sezgi ve pek derin ve renkli ilâhî hayat görüşü ve yaşayışı ile İslâm düşüncesinin sanat halini aldığı yöndür. İnsanı Allah’a ulaştıran, dolayısıyla, ilâhî hüviyetine ve hürriyetine kavuşturan yol”²⁷⁹ olarak görülmüştür. Bu yolu, pek çok kimse tanımaya ve tanıtmaya çalışmakla birlikte en kısa ve özlü olanını Muhyiddin Arabî, “Tasavvuf, Tanrının ahlakı ile ahlaklanmaktır.” şeklinde tarif etmiştir.

Gerçekten pek çok Klâsik şairimiz gibi Pertev de şiirlerinde tasavvufu böyle anlamış ve anlatmaya çalışmıştır. Peygamberin “*Ben güzel ahlakı tamamlamak üzere gönderildim*” hadisi de bu düşüncenin temel taşlarından sayılmıştır. Bundan böyle tasavvuf, nefsin tezkiyesi ve tasfiyesi olarak değerlendirilmiştir. Peygamberin bu sözlerini, Kur’ân’dan âyetlerle de bağlantılı olarak değerlendirenler arasında şairler de vardır. Bu nedenle İslâm tasavvufunun kökeni Kur’an’a ve hadise dayandırılmıştır. Ancak İslâm tasavvufu İslâmiyetten önceki peygamberlerin özelliklerini de esasları arasında görüp değerlendirmiştir. Böylece İslâm tasavvufunun da hikmet gibi ilâhî olduğuna inanılmıştır. Sekiz peygamberin²⁸⁰ özellikleri, İslâm tasavvufuna ufuk ve genişlik kazandırmakla birlikte, en çok son peygamber Hz. Muhammed’in “*Fakrım la fahrederim*”²⁸¹ hadisi etkili olmuştur, denilirse yanlış olmaz:

Faqr ile fahr eyleyen Óaşıqlara

Hâk-pâyi idi Óayn-ı kîmyâ (T. 1/II/5)

²⁷⁹ Cavit Sunar, age., s. 164.

²⁸⁰ Bu sekiz peygamber ve özellikleri Cavit Sunar’ın Tasavvuf Tarihi adlı eserinde şöyle sıralanmıştır. 1. Hz. İbrahim’in kerem ve sahâveti, 2. Hz. İshâk’ın kaza ve kadere rızası, 3. Hz. Eyyüb’ün sabrı, 4. Hz. Zekeriyâ’nın münâcâtı, 5. Hz. Yahya’nın garipliği, 6. Hz. Musa’nın suf hırka giyişi, 7. Hz. İsa’nın seyahati ve tecerrüdü, 8. Hz. Muhammed’in fakrı.

²⁸¹ Aliyyü’l-Karî, El-Esrârü’l-Merfua Fi’l-Ahbâri’l-Mevdua (Tahk. Muhammed Lütfi Es-Sabbağ), Beyrut, 1986, Hadis No: 320, s, 254.

Ancak tasavvufî eserlerin hepsinde bu sekiz özelliğin bütününe rastlanmasa bile çoğunluğuna uygunluk arz ettiği görülmektedir. Hatta, söz konusu özellikler, sadece İslâm tasavvufunun değil; aslında İslâm inancının bütünü için de söz konusu olduğunu belirtmek gerekir. Nitekim İslâm tasavvufunun bütünüyle İslâmla bağdaşmadığını da kimse söylememiştir.

İslâm tasavvufunun aynen İslâmın diğer ilimleri gibi İslâmın bir ilim şubesi olarak değerlendirilip, böyle anlaşılması, anlatılması ve öğretilmesi yoluna gidilmiştir. “Her ilim kitap ile öğretme ve öğrenme ile; mübâhasa ve münakaşa ile elde edilir. Tasavvuf ilmi ise bütün bunları da aşır, sükût ve sükûn ile ruhtan ruha, vicdandan vicdana öğretilir ve öğrenilir; ruhun tasdiki, vicdanın zevki ile okutulur ve okunur.”²⁸²

Pertev, mutasavvıf bir şair olmamakla birlikte onun yaşadığı dönemde ve yerde hemen hemen her müslümanın tasavvuf ve tarikatle az veya çok iç içe olduğu bilinmekte idi. Bu konuda yapılan bir çalışma dönemin tasavvufî hayatıyla ilgili yeteri derecede fikir vermektedir.²⁸³

“Vahdet-i vücud” olarak bilinen Tasavvufî nazariyenin temeli İslâmdan önceki din ve devirlerde de vardı. Varlığın birliği prensibi olarak bilinen bu düşüncenin İslâmdan sonraki “vahdet-i vücud” nazariyesiyle tamamiyle uyduğunu söyleyemeyiz. İlk olarak bu düşüncenin izlerini gördüğümüz Eflatun ve daha sonraki düşünürlerin belirttikleriyle İslâmî “vahdet-i vücud” örtüşmemekle birlikte belki de daha önceki dönemlerde aynıydı. Bugün batılıların panteizm dedikleri bu düşünce sisteminin “vahdet-i vücud”la uyuşmamasının en büyük sebebinin belki de değişen Hıristiyanlık dininin olduğunu söyleyebiliriz.

İslam tasavvufunda İbn Arabî’den sonra kullanılan bu terim, daha sonra yaygınlık kazanarak sadece tasavvufun değil, İslam dininin temel prensipleri içerisinde değerlendirilmeye ve tartışılmaya başlanmıştır. “İbn Arabî, hemen her zaman vahdetü’l-vücud, ‘Varlığın Birliği’ veya ‘Varoluşun Birliği’ öğretisinin kurucusu olarak nitelendirilir. Bu öğreti, felsefenin ontolojik dilinde, İslam’ın temel öğretisini, yani tevhid ya da “Allah’ın Birliğinin tasdiki”ni ifade eder.”²⁸⁴

‘Varlığı ve kainatı oluşturan zıt unsurlar, bir bütün veya uyum içinde nasıl bir birliğin esasını oluşturur?’ İşte Tasavvuf bu düşüncenin veya inancın özünü şöyle

²⁸² Cavit Sunar, age., s. 167.

²⁸³ Bk. Ramazan Muslu, Osmanlı Toplumunda Tasavvuf-18. Yüzyıl, İnsan Yay., İst., 2003.

²⁸⁴ William Chittick, Varolmanın Boyutları, (Çev. Turan Koç) İnsan Yay., İst., 1997, s. 194.

açıklamaktadır. Var olan ve olmaya sürekli devam eden her şey, özünde Allah'ın değişik görünümleridir. Var edenin, varlığın var edilişinde gizlendiğini bildiğimiz bu düşünce sistemini ünlü şairimiz Yunus Emre, “yaradılanı hoş gör yaradandan ötürü” dizesiyle ifade etmiştir. Tasavvufun temelini teşkil eden “vahdet-i vücud” nazariyesini Pertev'in şiirlerinde de görmekteyiz.²⁸⁵

Kainatın yaratılışında ve bütün varlıkların ortaya çıkışında gizli olan zıtlıkların varlığı bir gerçektir. Her şeyin zıddının olması onun var edildiğinin bir ispatıdır.²⁸⁶ Nitekim zıtlıkların ortaya koyduğu mükemmel uyumun yine bizi tek ve gerçek varlık olan Allah'a götürmektedir. “Allah'ın celal ve cemal sıfatları noktasından değerlendirilen gazap-rıza, ceza-af, kahır-lütuf, zahir-bâtın, evvel-âhir, kâbız-bâsıt vb. sıfatları, bütün zıtlar Allah'ta birleştiği için O'na ‘Mecmaül-ezdâd’ denilmiştir.”²⁸⁷ Çünkü bu zıtlıkların izlendiği her şey bütün eksiklik ve tezatlardan uzak sadece bir tek varlık olan Allah'ı işaret etmektedir. Allah'ın yarattığı başta insan olmak üzere bütün canlı ve cansızlarda zıtlıkların uyumu mevcuttur. İnsan, bütün bu varlık aleminin en son yaratılanı olmakla birlikte aklının ve iradesinin olmasıyla bir farklılık hatta eşrefü'l-mahlukat olarak bir ayrıcalık ve sorumluluk yüklenmiştir. İnsan, ‘eşrefü'l-mahlukat’ olduğu gibi ‘esfele's-safilin’ de olabilmektedir. İşte bu yanıla insan yaratılanlar arasında farklı bir yere sahiptir, diyebiliriz. Özünde üstün bir varlık olan insan, aklının ve iradesinin varlığıyla tersi bir istikamete de gidebilmektedir.

Varlığın temelinde var olan zıtlık düşüncesini, Pertev'in şiirlerinde de sıkça görmek mümkündür. Bugün bazı kaynaklar, “zıtlıklar”la beraber “birbirlerini tamamlayanlar” olarak da gördükleri bu konuyu bir bütünlük içinde Pertev'in şiirlerinde de görebiliyoruz:

Böyledür hâl-i cihân nîkden olmaz bed dūr

Bülbül-i nağme-serâ gülşene zâğ ile gelür (G. 82/3)

“Vahdetü'l-vücud çok yaygın bir kullanıma sahip olmakla birlikte Vahdetü'l-vücudu apaçık bir sapıklık olarak görenler de olmuştur.”²⁸⁸

²⁸⁵ Burada hemen şu noktayı belirtmemiz gerekir. Pertev, şiirlerini tasavvufun emrine vermediği için ona mutasavvıf şair diyemediğimiz gibi, şiirini de tasavvufi addedemiyoruz.

²⁸⁶ “Her şey zıddıyla bilinir”

²⁸⁷ Ali Yıldırım, “Zıtlık Kavramı ve Divan Şiirinde Zerre-Güneş Sembolizmi” Bilig D. S. 25, 2003, s. 125.

²⁸⁸ Bk. William Chittick, Varolmanın Boyutları, (Çev. Turan Koç) İnsan Yay., İst., 1997, s. 292.

SONUÇ

Bu çalışma, 18. yüzyılın önemli şairlerinden biri olduğuna inandığımız *Muvakkit-zâde Mehmed Pertev'in Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Divanı'nın Tenkitli Metni ve Tahlili*'nden oluşmuştur.

Muvakkit-zâde Mehmed Pertev'in, iyi bir şair olmakla birlikte şimdiye kadar hak ettiği ilgi ve değeri görmemiş olmasını yaşadığı yüzyıla bağlayabiliriz. Muvakkit-zâde Mehmed Pertev, 18. yüzyıl ve Klâsik şiirimizin en büyük şairlerinden olan Şeyh Gâlib'in çağdaşı olması hasebiyle onun gölgesinde kalmıştır. Sadece aynı yüzyılın değil, aynı mahfilin müdavimleri ve yakın arkadaş olmaları dolayısıyla bütün ilgiyi Şeyh Gâlib'in görmesi daha da etkili olmuştur. Her ne kadar Şeyh Gâlib kadar başarılı olmasa da Muvakkit-zâde Mehmed Pertev de hacimli ve müretteb bir divana sahiptir. Hatta döneminin göz dolduran şairleri arasında yer almasına rağmen zamanla unutulmaya yüz tutmuş ve bu durum günümüze kadar süregelmiştir.

Şairimiz hakkında bazı kaynaklarda övücü sözler yer almakla birlikte bu sözlerin onun şiirleri üzerinde yapılmış bilimsel çalışmalardan çok kaynakların birbirinden aktardığı kalıp sözlerden ibaret olduğu görülmektedir. Bunların kaynağının da tezkireler olduğu bilinmektedir.

Klasik şairlerimizin eserlerini ele alan çalışmalarda çoğunlukla şairin yaşadığı döneme yeteri kadar değinilmez. Bununla birlikte değinilen çalışmalarda da çoğunlukla dönem ya da yüzyılın genel özelliklerine girilerek şairin bunlarla ilgisinin ne olduğu ortaya çıkarılmaz. Şairin bizzat içinde olduğu ortam ve değişimlerin etkilerinin onun hayatında veya eserlerinde belirgin izlerinin olup olmadığı pek dikkate alınmadan varılan yargıların genellenmesi söz konusu edilir. Bütünüyle yanlış olmamakla birlikte bunun yapılan çalışmanın maksadına yönelik olup olmadığı da göz ardı edilir.

Muvakkit-zâde Mehmed Pertev'in sosyal yaşama karşı çok duyarlı biri olduğu şiirlerinden anlaşılmaktadır. Çünkü onun, çalıştığı devlet kurumu ve yaptığı işin özelliğine bağlı olarak daha fazla duyarlı birisi olması gerekir. Vakanüvislik yapmış olması hem içteki hem dıştaki değişme ve gelişmelerden haberdar olması ve bunları belli ölçüde kayıt altına alıyor olması onu daha da duyarlı hale getirmiştir. Pertev toplumda ve fertte meydana gelen olumsuz manadaki değişme ve gelişmeleri rahatlıkla fark etme feraset ve basiretine sahiptir. Bu yüzden onun şiirlerinde din, siyaset, ahlak, eğitim, askerlik ve sosyal konuların ip uçlarını rahatlıkla bulabilirsiniz.

Yapılan çalışmada Muvakkit-zâde Mehmed Pertev ile ilgili şunları söyleyebiliriz:

- a. Klasik şiirimizin şekil ve muhtevasına hakim olan Pertev, bunu şiirlerine başarıyla uygulamış bir şairdir. Bu birikimi elde etmesinde geleneği iyi özümsemiş olması yatmaktadır. Nitekim Klasik şiirimizin gelişmesi ve daha ileriye gitmesi için gayret etmiş bir şair olarak edebiyat tarihinde yerini almıştır.
- b. Fuzûlî, Bakî, Nefî, Nabî, Nedim ve Şeyh Gâlib gibi Klasik şiirimizin zirve şairlerini çok iyi bilen ve onların şiirimize getirdiği yenilikleri ve katkıları çok iyi özümseyen biridir. Mizacı gereği etkilenmelere açık olan Pertev, söz konusu şairlerden belli ölçülerde etkilenmiş, bundan dolayı da hem rahat hem de çokça yazmıştır. Ancak şairliği, veludluğu kadar güçlü olmayıp söz konusu şairlere göre orta derecede bir şair olduğunu söylemek mümkündür.
- c. Pertev'in şiirlerinde dil, sade ve samimîdir. Arapça ve Farsçaya hakim olmakla birlikte yoğun olarak bu dillerden yararlanmaz. O, daha çok sade şiirler yazma yolunu seçmiştir. Pertev, hocasının etkisiyle hiç kaside yazmadığı gibi mesnevi de yazmamıştır.
- d. Döneminde çok yaygın olan nazirecilik geleneğine sadık kalarak bu geleneğin en önde gelenleri arasında yer almıştır.
- e. Klâsik şiirin bütün imkanlarından yararlanan şair, yeniliği eskinin içinde aramış ve gerçekleştirmeye çalışmıştır. Şiirlerinin muhtevasında kalıcı bir yenilik gerçekleştirememekle birlikte şekilde daha rahat davranarak yenilik adına bir şeyler yapmaya çalışmıştır. Ancak şiirleri muhtevadan çok şekil itibarıyla daha güçlüdür.
- f. Pertev, pek çok şiirinde toplumsal yapıyı ve sosyal yaşamı ele almıştır. Ancak bunun Klasik şiirimizde öteden beri var olduğu bilinmektedir. Bu yönüyle de şiirleri yeni sayılmaz.

- g. Pertev, şiiirlerinde bütün üslup ve tarzlara ilgi göstermekle birlikte, onun daha çok şuhâne ve hikemî edâyı kullandığı dikkati çekmektedir. Tasavvuf terimlerini de şiiirlerinde kullanan şairimiz, mutasavvıf değildir. Onun tasavvuf anlayışı geleneğin dışında değildir.
- h. Pertev'in çok yönlü bir şair olduğunu söylemiştik. Çoğu şiiirinde toplumun aksayan yönlerini eleştirmiştir. Özellikle ahlakî şiiirlerinin çokluğu hemen dikkati çekmektedir. Ancak bunu bazen ciddi bazen de mizahî yolla gerçekleştirmiştir.
- i. Pertev şiiirlerinde İstanbul Türkçesini başarıyla kullanmıştır. Bu yüzden mahalîleşmenin özellikle dil ve üslubunda önemli etkileri olmuştur. Şiiirlerinde kullandığı atasözleri, deyimler ve tabirler itibarıyla Klasik şiiirimizin en önde gelenleri arasına girmiştir.
- j. Pertev, Hoca Neş'et'in oluşturduğu edebî/siyasî bir mahfilin içinde yer almış ve bu mahfilin içinde önemli bir yer edinmiştir. Bu onun aynı zamanda aktif bir kişi olduğunu da göstermektedir.
- k. Kaynaklarca şairliğinin yanında iyi bir nasir olduğu da söylenmekle birlikte elde Divanı'ndan ve "Şerh-i yek-beyt-i Süleyman Neş'et" adlı - nesir- eserinden başka eser(ler)i olmadığı için bu konuda kesin bir yargıya varmak mümkün değildir.
- l. Pertev, Klâsik edebiyatımızın hemen hemen her özelliğini sanatı, eserleri ve edebî kişiliğinde sergilemiş Klâsik bir şairimizdir. Hicrî 1159 (Miladî 1744) yılında İstanbul'da doğmuş, yaşamış ve Hicrî 1222 (Milâdî 1807-8) yılında Edirne'de ölmüştür. Mezarı Edirne'de Hasan Sezayi Dergâhı Haziresindedir.

KAYNAKLAR

- AKALIN, Şükrü Halûk (1992) Eski Anadolu Türkçesi, Ç. Ü. Fen-Ed. Fak. Yay. Adana.
- AKKAYA, Mehmet (1999) “Şemsî Paşa’nın *Cevâhirü’l-Kelimât* Adlı Sözlüğünde Mahallî Dil Anlayışı”, Türk Dili Dergisi, S. 566, Şubat-1999, s. 149-153.
- AKKUŞ, Metin (1993) Nef’î Divanı, Akçağ Yay., Ankara.
- ALİYYÜ’L-KARÎ (1986) El-Esraru’l-Merfua Fi’l-Ahbari’l-Mevdua (Tahk. Muhammed Lütfi Es-Sabbağ) Beyrut.
- Arif Hikmet, Arif Hikmet Tezkiresi, Millet Ktb. Ali Emiri, No: 789, İstanbul.
- ARMAOĞLU, Fahir (1999) 19. Yüzyıl Siyasi Tarihi, TTK Yay., Ankara.
- ATEŞ, Ahmed (1940) “Metin Tenkidi Hakkında” Türkiyat Mecmuası, C. VII, s. 253-267.
- AZAR, Birol (2005) Türebî Divânı (İnceleme-Metin) F. Ü. Sos. Bil. Ens. (Basılmamış Doktora Tezi) Elazığ.
- BABA, Safer (1998) Tasavvuf Terimleri, Heten-Keten Yay., İstanbul.
- BABINGER, Franz (1982) Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri (Çev. Coşkun Üçok) KTB Yay., Ankara.
- BANARLI, Nihad Sami (1987) Resimli Türk Edebiyatı, Bilmen Basımevi, C. II, İstanbul.
- BATİSLAM, Dilek (1993) Nedm Divanı’nda Mahallileşme (Basılmamış Yük. Lisans Tezi) Adana.
- BERKES, Niyazi (1978) Türkiye’de Çağdaşlaşma, Doğu-Batı Yay., İstanbul.
- BİLGEGİL, M. Kaya (1989) Edebiyat Bilgi ve Teorileri, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- BİLMEN, Ömer Nasuhi (1964) Yüksek İslâm Ahlâkı, Bilmen Yayınevi, İstanbul.
- BURSALI MEHMED TAHİR (2000) Osmanlı Müellifleri, C. I, II, III, Bizim Büro Yay., Ankara.
- CAFEROĞLU, Ahmet (1984) Türk Dili Tarihi, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- CEMALEDDİN MEHMED, Âyine-i Zürafâ, Süleymaniye Küt., Hacı Mahmud, No: 4636, İstanbul.
- CHİTTİCK, William (1997) Varolmanın Boyutları, (Çev. Turan Koç) İnsan Yay., İstanbul.
- CHİTTİCK, William C.–MURATA (2000) Sachiko, İslam’ın Vizyonu, (Çev: Turan Koç), İnsan Yay., İstanbul.

- ÇAVUŞOĞLU, Mehmed (1986) “Divan Şiiri” Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II, (Divan Şiiri), Ankara. s.1-77.
- ÇELEBİOLU, Âmil (1998) Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları, MEB Yay., İstanbul.
- ÇELİK, İsa (2004) Muhammed İkbâl’in Tasavvufî Düşüncesi, Kaknüs Yay., İstanbul.
- ÇETİŞLİ, İsmail (1999) Metin Tahlillerine Giriş-Şiir, Kardelen Kitabevi, Isparta.
- ÇETİŞLİ, İsmail (2004) Batı Edebiyatında Edebî Akımlar, Akçağ Yay., Ankara.
- DİLÇİN, Cem (1992) Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, TDK Yay., Ankara.
- EMİL, Birol (1997) Türk Kültür ve Edebiyatından Meseleler-1, Akçağ Yay., Ankara.
- ERCİLASUN, Ahmet B. (2004) Türk Dili Tarihi, Akçağ Yay., Ankara.
- EYÜBOĞLU, E. Kemal (1973) Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler I, Atasözleri, İstanbul.
- EYÜBOĞLU, E. Kemal (1975) Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler II, Deyimler-(Tabirler) İstanbul.
- FAİK REŞAT, Eslâf (yty), (Hzl. Şemseddin Kutlu) Tercüman 1001 Temel Eser.
- GENÇ, İlhan (1996) Hoca Neş’et Hayatı, Edebî işiliği ve Divanı’nın Tenkitli Metni, (Basılmamış Doçentlik Tezi), İzmir.
- GIBB, E. J. W (1999) Osmanlı şiir Tarihi (Terc. Ali Çavuşoğlu) Akçağ Yay., Ankara.
- GÜFTA, Hüseyin (2004) Divan Şiirinde İlim, Akçağ Yay., Ankara.
- GÜROL, Ayşe (1994) Vakanüvis Mehmed Pertev Efendi ve Divanı (Basılmamış Yük. Lisans Tezi) İstanbul.
- HATİBOĞLU, Vecihe (1981) Türk Dilinde İkileme, TDK Yay., Ankara.
- İBN ARABÎ (1998) İlahî Aşk, (çev: Mahmut Kanık), İnsan Yay., İstanbul.
- İMAM GAZALÎ (1975) İslâm Ahlâkı (Trc. Akif Nuri Karcıoğlu) Sinan Yayınevi, İstanbul.
- İMAM GAZALÎ (1988) İhyâ u Ulûmiddin(1-4), (çev: Mehmed â. Müftüoğlu), Tuğra Neşriyat, İstanbul.
- İMAM NEVEVÎ (2005) Riyazü’s-Sâlihîn (Tercüme ve şerh: M. Yaşar Kandemir-İsmail Lütfi Çakan-Raşit Küçük), Erkam Yay., İstanbul.
- İMAM NEVEVÎ (yty) Riyazü’s-Sâlihîn Tercümesi 1-2-3, (Trc: İbrahim Serdar, Yusuf Şensoy), Sağlam Yay., İstanbul.
- İPEKTEN, Haluk (1996) Divan Edebiyatında Edebî Muhitler, MEB Yay., İstanbul.
- İPEKTEN, Haluk (1999) “[Divan] Şairlerin[in] Toplantı Yerleri: Meyhaneler” Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler (Hzl. Mehmet Kalpaklı) YKY Yay., İstanbul. s.224-228.

- İSEN, Mustafa-MACİT, Muhsin (1992) Türk Edebiyatı'nda Tevhidler, TDV Yay., Ankara.
- KALKIŞIM, Muhsin (1994) Şeyh Gâlib Dîvânı, Akçağ Yay., Ankara.
- KAPLAN, Mehmet (1987) Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar-2, Dergâh Yay., İstanbul.
- KAPLAN, Mehmet vd. Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi-I (1839-1865), İ. Ü. Ed. Fak Yay., 1974, İstanbul.
- KARATAY, F. Edhem (1961) Topkapı Sarayı Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu, C. III. İstanbul.
- KAVAKCI, Yusuf Ziya (1991) İslâm Araştırmalarında Usûl, Diyanet İşleri Başkanlığı yay., Ankara.
- KAVAS, Yakup (1991) Açıklamalı Örneklî Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü, Ötüken Yay., İstanbul.
- KAVRUK, Hasan (2001) Şeyhülislâm Yahyâ Divanı, MEB Yay., Ankara.
- KOCATÜRK, Vasfi Mahir (1970) Büyük Türk Edebiyatı Tarihi, Edebiyat Yay., Ankara.
- KORKMAZ, Ramazan (2002) "Romanda Dramatik Aksiyonu Sağlayan Değerlerin Görüntü Seviyeleri zerine Bazı öneriler" Scholary Dept and Accuracy a Festchhrift to Lars Johanson Armağanı (Editör. Nurettin Demir, Fikret Turan) Grafiker Yay., Ankara, s.271-281.
- KORKMAZ, Ramazan vd. (2004) Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı, Grafiker Yay., Ankara.
- KORKMAZ, Zeynep vd. (2001) Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri, Yargı Yay., Ankara.
- KORTANTAMER, Tunca (1993) "Genç Edebiyat Araştırmacısının Yanlışları" Marmara Ü. Fen-Ed. Fak. Türklük Araştırmaları D. S. 7, s. 337-365.
- KUR'AN-I KERİM ve TÜRKÇE ANLAMI MEÂL (1986) Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara.
- KÜÇÜK, Sabahattin (1995) "Bâkî'nin Şiirlerinde Tasavvuf" F. Ü. Sos. Bil. Ens. D. Elazığ, s. 133-136.
- KÜÇÜK, Sabahattin (1999) Antakyalı Münîf Dîvânı, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.
- KÜÇÜK, Sabahattin, "Bâkî'nin Şiirlerinde Sosyal Hayatın İzleri" Türk Dünyası Araştırmaları D., S. 59, 1998, s. 153-166.

- LEVEND, Agâh Sırrı (1984) Divan Edebiyatı, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- MACİT, Muhsin (1996) Divân Şiirinde Âhenk Unsurları, Akçağ Yay., Ankara.
- MAZIOĞLU, Hasibe (1992) Nedim'in Divan Şiirine getirdiği Yenilik, Akçağ Yay., Ankara.
- MAZIOĞLU, Hasibe (1997) Fuzûlî Üzerine Makaleler, TDK Yay., Ankara.
- MEHMET NÂİL TUMAN (2001) Tuhfe-i Nâilî (Hzl. Cemal Kurnaz, Mustafa Tatcı) Bizim Büro Yay., C. 1-2. Ankara.
- MENGİ, Mine (1991) Divan Şiirinde Hikemî Tarzın Büyük Temsilcisi Nâbî, AKM Yay. Ankara.
- MENGİ, Mine (1997) Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Akçağ Yay., Ankara.
- MENGİ, Mine (2000) Divan Şiiri Yazıları, Akçağ Yay., Ankara.
- MUALLİM NÂCİ (1986) Osmanlı Şairleri (Hzl.Cemal Kurnaz) KTB Yay., Ankara.
- MUSLU, Ramazan (2003) Osmanlı Toplumunda Tasavvuf-18. Yüzyıl, İnsan Yay., İstanbul.
- MUVAKKİT-ZÂDE MEHMED PERTEV, Divan-ı Pertev, Süleymaniye Küt., Hüsrev Paşa, No: 517, İstanbul.
- OĞRAŞ, Rıza (1991) Hoca Neş'et Divanı, İnceleme Tenkitli Metin (Basılmamış Yük. Lisans Tezi) İstanbul.
- ORTAYLI, İlber (1999) "Osmanlı İmparatorluğu'nun Değişimi İçinde Divan Şiiri" Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler (Hzl. Mehmet Kalpaklı) YKY Yay., İstanbul. s. 218-219.
- ÖZDEMİR, Emin (1981) Açıklamalı-Örnekli Deyimler Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- ÖZTUNA, Yılmaz ((1996) Osmanlı Devleti Tarihi, FFK Yay., İstanbul.
- PAKALIN, M. Zeki (1986) Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü C. I, II, III, MEB Yay., İstanbul.
- PEKOLCAY, Neclâ vd. (1994) İslâmî Türk Edebiyatında Şekil ve Nev'îlere Giriş, Kitabevi Yay., İstanbul.
- PÜRCEVÂDÎ, Nasrullah (1999) Gökyüzünde Ayın Görüntüsü, İslâm Düşüncesinde Allah'ın Görülmesi Tartışmaları, (Çev. Ahmet Çelik) İnsan Yay., İstanbul.
- SAHÎH-İ BUHÂRÎ MUHTASARI TECRİD-İ SARÎH TERCÜMESİ VE ŞERHİ (1987) V-XIII. C., (şerh: Zeynü'd-dîn Ahmed b. Ahmed b. Abdi'l-Latifi'z-Zebidî, terc: Kâmil Miras), Ankara.

- SCHİMMELE, Annemarie (1992), "Alman Gözüyle Divan Edebiyatı" Polemik Dergisi-5, Ankara, s. 27-30.
- SERTKAYA, Osman Fikri (1970) "Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri I" TDED, C. XVIII, İstanbul. s. 132-138.
- SERTKAYA, Osman Fikri (1971) "Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri II" TDED, C. XIX, İstanbul. s. 171-184.
- SERTKAYA, Osman Fikri (1972) "Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri III" TDED, C. XX, İstanbul. s. 157-184.
- SERTOĞLU, Midhat (1986) Osmanlı Tarih Lûgatı, Enderun Kitabevi İstanbul.
- SİCİLL-İ OSMANÎ-OSMANLI AYDINLARI, (Eski Yazıdan Yeni Yazıya: Mehmed Süreyya) Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı'nın Ortak Yayını, İstanbul.
- SİNAN, Ahmet Turan (2001) Türkçenin Deyim Varlığı, Kubbealtı Yay., Malatya.
- SÖNMEZ, Bülent (2002) Peygamber ve Filozof, Araştırma Yay., Ankara.
- SUNAR, Cavit (2003) Tasavvuf Tarihi, Anadolu Aydınlanma Vakfı Yay., İstanbul.
- SÜLEYMAN FEHMÎ, (2004) Edebiyat (Hzl. Ali Yıldırım), F. Ü. Yay., Elazığ.
- ŞEN, F. Meliha (1995) Beylikçi İzzet Bey Divanı, İnceleme Metin (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul.
- TAHİRÜ'L-MEVLEVÎ (1973) Edebiyat Lügatı, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi (1988) 19uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Çağlayan Kitabevi, İstanbul.
- TOLASA, Harun (2001) Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası, Akçağ Yay., Ankara.
- Türk Dünyası Edebiyat Tarihi (2004) AKM Bşk., Yay., C. 5, Ankara.
- ULUDAĞ, Süleyman (1991) Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, Marifet Yay., İstanbul.
- UNAT, Faik Reşit (1994) Hicrî Tarihleri Milâdî Tarihe Çevirme Kılavuzu, TTK Yay., Ankara.
- ÜLKEN, Hilmi Ziya (1999) Aşk Ahlakı, YKY Yay. İstanbul.
- ÜLKEN, Hilmi Ziya (1999) Türk Tefekkürü Tarihi, YKY Yay., İstanbul.
- ÜNVER, İsmail (1993) "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" Türkoloji D., C. XI, S. 1, Ankara, s. 51-89.
- YAKIT, İsmail (2003) Türk-İslâm Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme, Ötüken Yay., İstanbul.
- YILDIRIM, Ali (1995) Kamî, Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni, F. Ü. Sos. Bil. Ens. (Basılmamış Doktora Tezi), Elazığ.

YILDIRIM, Ali (2000) “16. Yüzyılda Büyük Bir Devlet Adamı ve Edebiyat Hamisi Defterdar İskender Çelebi” F. Ü. Sos. Bil. Ens. D. C. 10, S. 1, Elazığ, s. 217-232.

YILDIRIM, Ali (2003) “Zıtlık Kavramı ve Divan Şiirinde Zerre-Güneş Sembolizmi” Bilig D., S. 25, s.125-138.

YILDIRIM, Ali (2004) “İslamın Tabiat Anlayışı ve Divan Şiirine Yansımaları” İlmî Araştırmalar D. S. 17. İstanbul. s. 156-173.

YUNUS İLÂHÎLERİ GÜLDESTESİ (1991) Türk Tasavvuf Mûsikîsi ve Folklorunu Araştırma ve Yaşatma Vakfı, KTB Yay., Ankara.

YURTBAŞI, Metin (1994) Sınıflandırılmış Türk Atasözleri, Özdemir Yay., Ankara.

YURTBAŞI, Metin (1996) Örnekleriyle Deyimler Sözlüğü, Özdemir Yay., İstanbul.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**MUVAKKİT-ZÂDE MEHMED PERTEV'İN DİVANI****1. DİVANIN TESPİT EDEBİLDİĞİMİZ NÜSHALARI**

- 1) İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY. 5515.
- 2) İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY. 5587.
- 3) Milli Kütüphane, YZ. 5270.
- 4) Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi, Manzum Eserler, 60.
- 5) Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi, Manzum Eserler, 61.
- 6) Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi, Manzum Eserler, 62.
- 7) Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi, Manzum Eserler, 63.
- 8) Süleymaniye Kütüphanesi, Halet Efendi, 670.
- 9) Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, 2616.
- 10) Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, 2613.
- 11) Süleymaniye Kütüphanesi, Hüsrev Paşa, 517.
- 12) Süleymaniye Kütüphanesi, Hüsrev Paşa, 518.
- 13) Süleymaniye Kütüphanesi, Pertevniyal, 801.
- 14) Süleymaniye Kütüphanesi, Tırnovalı, 1462.

2. KARŞILAŞTIRILAN NÜSHALARIN TAVSİFLERİ

1. HP. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ, HÜSREV PAŞA, 517.

Yeşil mukavva ciltli, miklepli, şirazesı dağılımış, başta vakıf kaydı ve mühür var. İnce, aherli, filigranlı, su yollu beyaz kağıt. Cetvelli, çerçevelli, tezhipli, çift sütun üzerine yazı başlıkları kırmızı diğerleri siyah mürekkepli, 17 satırlı, talik türü yazı. İstinsah tarihi ve müstensih adı yok.

192 varak, ölçü: 220 X 140,5 (150,5 X 90)mm.

Başlangıç: Var eyleyüp yoğdan peydā eyles
 Hāliķum MaŖbūdum Rabbim Efendim
 Cismüme rūh virüp ihyā eyleyen
 Hāliķum MaŖbūdum Rabbim Efendim

Bitiş: Her dāđ-ı firāķi ki büved der-dil-i çākem
 Nergis şevved u mey nigered ez ser-i hākem

Bu nüshada: Beylikçi İzzet Bey'in yazmış olduğu bir dibace, 522 gazel, 2 münacat, 5naat, 1 medhiye, 1 terci-bend, 2 mahlasname, 2 tebrikname, 6 mersiye, 17 murabba, 2 terbi, 5 şarkı, 42 tahmis, 2 muhammes, 2 müseddese, 1 tesdis, 2 muaşşer, 39 tarih, 16 kıt'a, 1 rubai, 36 beyit, 2 lugaz bulunmaktadır.

Bu nüsha, en düzenli nüsha olduğu için çalışmamızda bu nüshanın tertibinden yararlanılmıştır.

2. Ü. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ, TY., 5515.

Yeşil renkli bir mahfaza içinde kırmızı deri kaplı, miklepli, zencirekli. İnce, aherli, filigranlı, su yollu, Avrupa beyaz kağıt. Cetvelsiz, çerçevesiz, çift sütun üzerinde 15

satırlı, rika türü yazı, başlıklar ve mahlasların çoğu kırmızı diğerleri siyah mürekkepli. İstinsah tarihi ve müstensih adı yok.

190 varak, ölçü: 210 X 145 (150 X 80)mm.

Başlangıç: Hisâlũñ Óafv u sâz-ı müznibândur yâ Resula'llâh
Mağâlũñ rũh-bağş-ı mürdegândur yâ Resula'llâh

Bitiş: Bir kuluñ ihyâ murâd eylerse yollar Neşöete
Eyler anı hayr-h'âh Allâh bir yüzden dahi

Bu nüshada: Beylikçi İzzet Bey'in yazmış olduğu bir dibace, 470 gazel, 2 naat, 2 mahlasname, 3 tebrikname, 6 mersiye, 16 murabba, 2 terbi, 2 şarkı, 42 tahmis, 2 muhammes, 2 müseddes, 1 tesdis, 2 muaşşer, 34 tarih, 1 kıt'a bulunmaktadır. Ü ve HP nüshaları çok benzeşmekle birlikte istinsah tarihleri olmadığı için hangisinin diğerinden istinsah edildiğini tespit etmek mümkün olmamıştır.

3.P. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ, PERTEVNİYAL, 801.

Koyu yeşil mahfaza içinde, cetveli, zencirekli, şemseli, yeşil deri kaplı, miklepsiz, filigransız, su yolsuz, ince, aherli, nohudî renkli, çerçevesiz, çift sütun üzerine 19 satırlı, yazı türü rika. İstinsah tarihi ve müstensih adı yok. Vakıf kaydı ve tarihi var. "Vağf-ı Óan devletlü..... Pertevniyâl Valide Sultân ÓAliyyetü'sş-şân Hazretleri 1279.

177 varak, ölçü: 160 X 260,5 (110,5 X 200)mm.

Başlangıç: NaÓt-ı pākũñ söylemek ĥaddũm mi ey hayru'l-verâ
Ola meddâhuñ senũñ çũn kim Cenâb-ı Kibriyâ

Bitiş: Ehl-i ĥayvân belâğatdan olup giydũm kũrk
Şanma pes pāye beni öyle suhansâz oldum

Bu nüshada: 534 gazel, 1 münacat, 5 naat, 1 medhiye, 1 terciabend, 2 mahlasname, 2 tebrikname, 5 mersiye, 19 murabba, 5 terbi, 4 şarkı, 53 tahmis, 1 muhammes, 2 müseddes, 1 tesdis, 2 muaşşer, 41 tarih, 13 kıt'a, 3 rubai, 38 beyt, 2 lugaz, 4 na-tamam gazel bulunmaktadır. Bu nüsha en hacimli nüshadır. HP ve Ü nüshalarının bu nüshadan istinsah edildiğini düşünmekteyiz.

4. EE. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ, ESAD EFENDİ, 2616.

Kahve rengi deri, etrafı ebru kaplı, miklepli, şirazesı dağılmış, filigranlı, su yollu, orta kalınlıkta aherli, beyaz kağıt, çerçevesiz, tezhipsiz, yazı başlıkları kırmızı, diğerleri siyah mürekkepli, çift sütun üzerine 27 satırlı, yazı türü (?), Zahriyede: Dîvân-ı Pertev, İstinsah tarihi 18 Eylül, Pazartesi 1826.

73 varak, ölçü: 230 X155 (170 X 80)mm.

Başlangıç: Eyâ kerîm ü keremver Cenâb-ı Mevlânâ
Eyâ fakîrlerüñ destgîri sultânâ

Bitiş: Ayrılık çeşmesi târihine beñzetmişler
Ĥatt-ı püşt-i lebüñ ey rûh revân teşne lebân

Bu nüshada: 412 gazel, 1 münacat, 2 naat, 2 mersiye, 19 murabba, 18 tahmis, 1 muhammes, 1 muaşşer, 10 tarih, 8 kıt'a, 2 rubai, 7 beyit, 2 lugaz, 4 na-tamam gazel bulunmaktadır. EE nüshasıyla AE1 nüshasının H nüshasından istinsah edildiğini düşünmekteyiz.

5. AE1. MİLLET KÜTÜPHANESİ, ALİ EMİRİ EFENDİ, MANZUM ESERLER, 61.

Kırmızı deri üzeri mukavva ile kaplı, miklepsiz, şirazesı dağılmış, zencirekli, filigranlı, su yollu, cetvelli, çerçevesiz, tezhipli, aherli, ince beyaz Avrupa kağıt, yazı

başlıkları kırmızı diğerleri siyah mürekkepli, çift sütun üzerine 21 satırlı, yazı türü rika, 1226 tarihli, Seyyid Ahmed Atıf'a ait bir mühür var.

93 varak, ölçü: 230 X 160 (180 X 110)mm.

Başlangıç: Eyā kerīm ü keremver Cenāb-ı Mevlānā
Eyā fakīrleruñ destgiri sultānā

Bitiş: Āb-ı hāyāt u çeşme-i cān dinmeden daħi
Şāyān dinilse laŖlüne Őeftālu çeşmesi

Bu nüshada: 355 gazel, 1 münacat, 2 naat, 2 mersiye 16 murabba, 19 tahmis, 1 muhammes, 1 muaşşer, 10 tarih, 8 kıt'a, 2 rubai, 7 beyit, 2 lugaz, 4 na-tamam gazel bulunmaktadır. AE1 nüshası en çok EE nüshasına benzemektedir.

6. AE2. MİLLET KÜTÜPHANESİ, ALİ EMİRİ EFENDİ, MANZUM ESERLER, 62.

Mukavva ciltli, çerçevesi, cetvelli, su yollu, filigranlı, ince, Avrupa beyaz kağıt, çift sütun üzerine 21 satırlı, talik yazı türü,

50 varak, ölçü: 180,5 X 130 (150X110)mm.

Başlangıç: Hālin ey üftāde düşdükçe beyān lāzım saña
ŖArz-ı hāl ol şāha vir kim her zamān lāzım saña

Bitiş: Āb u hāyāt çeşme-i cān dinmeden daħi
Şāyān dinilse laŖlüne Őeftālu çeşmesi

Bu nüshada: 237 gazel, 8 tahmis, 1 muhammes, 1 muaşşer, 1 tarih, 3 kıt'a, 15 beyit, 1 lugaz bulunmaktadır. AE2 nüshasının AE1 nüshasından istinsah edildiğini düşünmekteyiz.

7. H. TOPKAPI SARAYI MÜZESİ KÜTÜPHANESİ, HAZİNE, 907.

Mukavva ciltli, ebru kaplı, yeşil deri, miklepsiz, cetvelsiz, çerçevesiz, yazı başları kırmızı diğerleri siyah mürekkepli, aherli Avrupa kağıt, çift sütun üzerine 25 satırlı, rika yazı türü, 20. yüzyılda istinsah edilmiştir.

87 varak, ölçü: 240 X 150 (...X70)mm.

Başlangıç: Eyā kerīm ü keremver Cenāb-ı Mevlānā
Eyā fakīrleruñ destgīri sultānā

Bitiş: Bu sūr u bu sūrūra śad-be-śad el-ĥamduli'llahi
Yine śultān Selīmu'ş-śāliś aldı ümm-i dünyāyı

Bu nüshada: 412 gazel, 1münacat, 2 naat, 1 tercibend, 1 tebrikname, 2 mersiye, 20 murabba, 21 tahmis, 1 muhammes, 1 tesdis, 1 muaşşer, 11 tarih, 8 kıt'a, 2 rubai, 7 beyit, 2 lugaz, 4 na-tamam gazel bulunmaktadır. EE ve AE1 nüshalarının bu nüshadan istinsah edildiğini düşünmekteyiz.

3. İMLÂ İLE İLGİLİ HUSUSLAR

Dillerin doğal olmalarıyla birlikte birer canlı varlık oldukları unutulmamalıdır. Dilin bu özelliğinden dolayı değişmesi ve gelişmesi, hatta ölmesi bile söz konusudur. Diller için belli dönemler olurken kesin tarihlerle sınırlamalar asla olamaz. Bir şairin ilk şiirlerinde kullanılan dilin özellikleri ile son şiirlerindeki dil özelliklerinin farklılıklar arz etmesi, sanatçının sanat gücü ve gelişimi ile ilgili olmakla birlikte bizzat dilin kendi dinamizminin etkisiyle de yakından ilgisi vardır. Ayrıca dillerde ilişkide bulunulan kültür ve milletlerden dolayı farklı dillerden alıntılarının olması da söz konusudur. Klâsik Türk Şiirimiz'de de yabancı dillerden özellikle Arapça ve Farsçadan çok sayıda alıntı yapılmıştır. Bu alıntılar dönem, sosyal şartlar, sanatçının anlayışı vs. ile de ilgilidir. Muvakkit-zâde Mehmed Pertev'in şiirlerinde de Arapça ve Farsçadan yapılan alıntılar vardır. Bunlar aşağıdaki gibi düzenlenmiş ve verilmiştir.

1. Arapça ve Farsça ön ekler kendilerinden sonra gelen kelimelerden (-) işaretiyle ayrılmıştır:

bî-dîñ (Mers 6/9), rû-be-ķafâ (Med. 7/5), nâ-şâd (Mrs. 8/4), lâ-beķâ (T. 38/5)

2. Farsça kelimelerde sona gelen yapım ekleri kelimeyle bitişik yazılmıştır:

Ġoncaveş (K. 20/2), nüktedân(G. 16/6), nemnâk (G. 139/4)

3. Farsça birleşik isim ve sıfatlar arasına (-) işareti konulmuştur:

Ġazab-âlûd (G. 343/1), Mâh-tâb (G. 452/3), Ser-â-pâ (G. 5053), ser-â-ser (G. 468/2)

4. Arapça ibareler ve Kur'an ve hadislerden yapılan alıntılar tırnak içine alınmıştır, ayrıca dipnotta anlamı ve kaynağı gösterilmiştir:

“*Yâ leyteni küntü türâb*” (Beyit 19)

5. Âşnâ, âftâb, âsmân gibi kelimeler asıllarına uygun olarak yazılmışlardır:

âşnâ (G. 257/6), âftâb (G. 297/1), âsmân (G. 43/3)

4. METNİN KURULUŞUNDA İZLENEN YOL

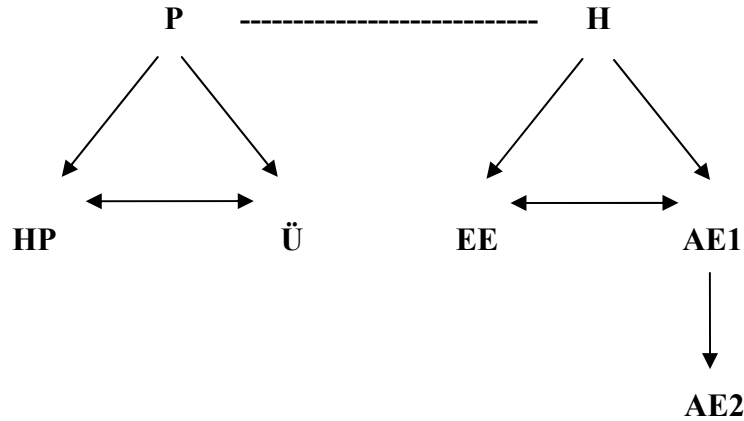
Muvakkit-zâde Mehmed Pertev Divanı'nın tenkitli metnini oluşturmak için kütüphanelerde mevcut yazmalardan 7 nüsha tespit edilmiştir. Bu nüshaların tespitinde, içerisinde bulunan şiirlerin sayısı, nüshaların istinsah tarihleri dikkate alınmıştır. Ancak çoğu nüshada istinsah tarihi mevcut değildir. Bu yüzden rivayetlerin doğruluğuna da bakılmıştır.

Karşılaştırılan nüshalar içerisinde en fazla şiir bulunan *P.* nüshasıdır. *HP.* ve *Ü.* nüshaları da büyük bir ihtimalle *P.*'den veya bu üç nüsha birbirinden istinsah edilmiştir. Her üç nüshada da Beylikçi İzzet 'in yazdığı “Dibace” mevcuttur. Ancak *HP.* ve *Ü.* nüshalarının *P.* nüshasından istinsah edildiği bu iki nüshanın tertip ve hatalarının ortaklık arz etmesinden ortaya çıkmaktadır.

P., *HP.* ve *Ü.* nüshalarının bir grup oluşturduğunu gördük. *P.*, *HP.* ve *Ü.* nüshaları diğer bir grup olan *H.*, *EE.*, *AE1.* ve *AE2.* nüshalarından oldukça farklıdır.

Hem tertip hem de hacimleri itibarıyla bu iki grup birbirinden kesin olarak ayrılmaktadırlar. Bunun nüsha tavsiflerinden de çok rahat çıkarılabileceği görülmektedir. *H.* grubunda yer alan *EE.* ve *AE1.* nüshaları birbirine en çok benzeyen nüshalardır. *AE2.* ise *AE1.* nüshasına *EE.* nüshasından daha çok benzemektedir. Bu da *AE2.* nüshasının *AE1.* nüshasından istinsah edildiğini göstermektedir. 20. yüzyılda istinsah edilmesine rağmen *H.* nüshası *AE2., AE1.* ve *EE.* nüshalarının oluşturduğu grup temsilcisi olduğunu diğer grubun grup temsilcisi olan *P.* nüshasıyla taşıdığı benzerliklerden anlaşılmaktadır. Ancak *H.* nüshasının direkt olarak *P.* nüshasından istinsah edilip edilmediği kesin olarak söylenemez. Belki bu iki nüsha arasında başka bir nüsha da olabilir. Ancak her halükarda *H.* nüshasının *P.* nüshasından geldiğini söylemek mümkündür. Düşündüklerimizi bir şema ile gösterebiliriz:

Karşılaştırılan Nüshaların Soy Şeceresi

Divanın tenkitli metninin oluşturulmasında Eski Anadolu Türkçesi fonetik kurallarına uyulmuştur. Ancak bu kurallara aykırılık arz eden yapılara dipnotta değinilmiştir. Arapça ve Farsça yapıların imlâsında, İsmail Ünver'in makalesindeki tekliflere uyulmuştur.²⁸⁹ Bununla birlikte Yusuf Ziya Kavakcı'nın İslâm Araştırmalarında Usûl²⁹⁰ adlı eseri ve Ahmet Ateş'in makalesinden²⁹¹ de

²⁸⁹ İsmail Ünver, "Çevriyazıda İmla Birliği Üzerine Öneriler", *Türkoloji D.*, C. XI, S. 1, Ank., 1993, s. 51-89.

²⁹⁰ Y. Ziya Kavakcı, *İslâm Araştırmalarında Usûl*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ank., 1991.

yararlanılmıştır. Tunca Kortantamer²⁹² ve Mine Mengi'nin²⁹³ makaleleri de çalışmamız boyunca dikkate alınmıştır.

Nüshalar arasındaki farklar gösterilirken musammatlar için bend ve mısralar için numaralar verilmiş, diğer nazım şekilleri için beyit numaraları verilmiştir. Beyitlerin ilk mısralarına (a) ikinci mısralarına (b) harfleri verilmiş, aynı mısradan birden fazla fark olduğunda araya “ / ” işareti konulmuştur. Vav-ı madule, (ħ ħāh) örneğindeki gibi gösterilmiştir. “Metin tenkidi, esas nüsha metnini veya o metne en yakın bir metni meydana koymak amacıyla yapılan bir ameliyedir; bir metni mümkün olduğu nisbette esas metin haline irca usûlü ve işidir; gaye müellif tarafından kendi nüshasında yazılmış bulunan kelimeleri mümkün olduğu nisbette tesbit etmektir.”²⁹⁴

Metin tenkidi çalışmasının kaynağının Batı olduğunu biliyoruz. Her ne kadar İslam toplumlarında da benzer çalışmalar olmakla birlikte bu usulün Batı'dan bize Cumhuriyet döneminde geldiği bilinmektedir. “Bu usulün doğmasında en büyük âmil Hristiyanlığın din kitabı olan Kitabı Mukaddes'in birbirinden farklı olan yazmalarından doğru olanı tesbit etme zarureti olmuştur.”²⁹⁵

Dinî, ilmî veya edebî bir eserin orijinal metnine ulaşılmada gösterilmesi gereken hassasiyetin aynı olması esastır. Tenkitli metin, bugüne kadar geliştirilmiş en iyi yöntem olarak hâlâ bu eserlere uygulanmaktadır. Teknolojinin gelişmesi ve ilmî çalışmalarda bilgisayarın kullanılmaya başlanması özellikle edebî eserlerin tenkitli metinlerinin kurulmasında çok büyük yararlar ve kolaylıklar sağlamaya başlamıştır. Bu imkanın kullanılmasıyla birlikte edebî eserlerin tenkidinde daha farklı yöntemlerin kullanılması da söz konusu olup daha fazla yarar ve kolaylık sağlamak mümkün olmuştur. Tenkitli metin çalışması yapan araştırmacı, asıl amacına ulaşmayı göz ardı etmeksizin yaptığı çalışmada; örneğin bir beytin tenkitli metnini kurduktan sonra o beyitle ilgili nüshalardaki tespit edilen bütün farklılıkları da içeren alternatif beyitler de oluşturulmalıdır. Böylece dipnot ve aparat işi daha aza inecektir. Ayrıca bu alternatif beyitler kaç tane olursa olsun her birine bir tuşla ulaşmak mümkün olabilir. Dolayısıyla

²⁹¹ Ahmet Ateş, “Metin Tenkidi Hakkında”, *Türkiyat Mecmuası*, C. VII, (1940), s. 253-267.

²⁹² Tunca Kortantamer, “Genç Edebiyat Araştırmacısının Yanlışları”, *Marmara Ü. Fen-Ed. Fak. Türklük Araştırmaları D., İst.*, 1993, S. 7, s.337-365.

²⁹³ Mine Mengi, “Metin Şerhi, Tahlili ve Tenkidi Üzerine” *Divan Şiiri Yazıları*, Akçağ Yay., Ank., 2000, s. 72-80.

²⁹⁴ Y. Ziya Kavakcı, age., s. 88.

²⁹⁵ Y. Ziya Kavakcı, age., s. 83.

okuyucu/araştırıcı yapılan tenkit çalışmasıyla elde edilen asıl beyti okuduktan sonra aparatındaki farkları arayıp asıl beyitte yerine koyma ve böylece bir okuma ve yorumlama sağlaması yapma zahmetinden de kurtulacaktır. Bunun ilmî hiçbir eksiği ve sakıncası söz konusu değilken edebî bir eserin bütün yönleriyle ve farklı zamanlarda nasihlerin bilerek veya bilmeyerek yaptıkları olumlu/olumsuz katkıların da görölmesi mümkün olacaktır. Elbette metin tenkidi esasları uygulanan bir çalışmada maksat, orijinal metne ulaşmak olmalıdır. Ancak edebî eserlerde bununla birlikte okuyucu/araştırıcıya kolaylık ve yeni ufuklar açacak imkanları da sağlamak gerekir. Söylediklerimizin yapılabilir olduğunu ve buna teknolojinin imkan sağlayacağını düşünerek böylesi bir teklifin bundan böyle dikkate alınabileceğini diliyoruz.

**5. MUVAKKİT-ZÂDE MEHMED PERTEV'İN DİVANI'NIN TENKİTLİ
METNİ**

DİVÂN-I PERTEV

Bi'smi'llahi'r-raḥmani'r-raḥîm

1

Bi'smi'llahi'r-raḥmani'r-raḥîm-Mısrâ'ı evvelest zi-naẓm-ı Kerîm Münâcat be-vezn-i İllâhî

I

1. Var eyleyüp yoḡdan peydâ eyleyen
2. Hâliḡum Ma'Ûbûdum Rabbim Efendim
3. Cismüme rûḡ virüp îhyâ eyleyen
4. Hâliḡum Ma'Ûbûdum Rabbim Efendim

II

1. Lisân u ḡalbüme zikrin yâr iden
2. Havf ü recâsını dile kâr iden
3. 'ÛAdem 'Ûâleminden beni var iden
4. Hâliḡum Ma'Ûbûdum Rabbim Efendim

III

1. Şerîḡ ü naẓırûñ yoḡdur İllâhum
2. Bilürüm cürmümi çoḡdur günâḡum
3. 'ÛAfvuñ içündür hep bu âḡ u vâḡum
4. Hâliḡum Ma'Ûbûdum Rabbim Efendim

IV

1. Şırâtı geçerken ni'râna ḡaḡma
2. İḡlâl-ı caḡîmi boynuma taḡma
3. Hâḡ itdüḡüñ tenüm düzaḡa yaḡma
4. Hâliḡum Ma'Ûbûdum Rabbim Efendim

V

1. Seyyid Pertev ḡuluñ mücrimdür ḡâyet
2. Âl-i Resûlüñe idersin ḡürmet
3. Yarın ḡabîbüñe itdürür şefâ'at
4. Hâliḡum Ma'Ûbûdum Rabbim Efendim

1 HP(6b).

Not: Bu manzume hece ölçüsüyle yazılmıştır.

2

Münâcât Be-Dergâh-ı kâziyyü'l-hâcât*

Mefâ'îlün mefâ'î lün fa'ûlün

I

1. Güm itdüm žulmet-i cehl içre râhı
2. Nice Óarz eyleyem hâl-i tebâhı
3. İşüm gâhı hatâdur cürm gâhı
4. Mübâh olmuş baña güyâ menâhi
5. Hatâ benden Óatâ senden İlâhı
6. Amân ey pādşâhlar pādşâhı

II

1. ÓAyândur saña hâl-i müstemendim
2. Bütün cürm ü hatâdur dil-pesendim
3. Sözin sağı bilelden kendi kendim
4. Günahkârum tebâhkârum Efendim
5. Hatâ benden Óatâ senden İlâhı
6. Amân ey pādşâhlar pādşâhı

III

1. Senüñ gitme didügün semte gitdüm
2. Farıķ-i fişķ ü Óısyâna segirdüm
3. Bitüp zenb ile Óısyân ile yitdüm
4. Bilürsin hep neler kıldum ne itdüm
5. Hatâ benden Óatâ senden İlâhı
6. Amân ey pādşâhlar pādşâhı

2 HP(7a), P(107b), EE(56b), AE1(70b), H(61a).

*Başlık:HP, EE, H. Münâcât Hâzret-i Fahr-i Kâoinât Efendimiz P.

I

(1) itdüm: itdi EE / râhi: mâhı P.

II

(3) sözin: sözüñ P, AE1.

III

(1) gitme didügün semte: girme gitme didigin H.

(2) “ segirdüm ” kelimesi kafıye gereği “ segitdüm ” şeklinde olmalıdır. “ r ” sesi Türkçe’de en zayıf ünsüz olduğu için düşmeye meyillidir. Divan şiirinde kafıye göz için değil daha çok kulak için olduğundan “ r ” sesi duyulmazmış.

(3) bitüp: bütün Ü; yitüp HP, P.

IV

1. Saña rāz-ı nihānum hep Óayāndur
2. Vücūdum gūyiyā Óiśyāna kāndur
3. İşüm cürm ü sözüm sehv ü yalandur
4. ÓAtāñ olmazsa hālüm pek yamandur
5. Hatā benden Óatā senden İlāhı
6. Amān ey pādşāhlar pādşāhı

V

1. Hurūŝ itdükde deryā-yı Óināyet
2. Gider hāşāk-ı cürm-i bı-nihāyet
3. Günahkārān olınca ğarķ-ı rahmet
4. Bulur Pertev de mihr-i lutfā ķurbet
5. Hatā benden Óatā senden İlāhı
6. Amān ey pādşāhlar pādşāhı

3

NaÓt-ı Şerif*

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. NaÓt-ı pāküñ söylemek haddüm mi ey Hayrū'l-verā
Ola meddāhuñ senüñ çünkim Cenāb-ı kibriyā
2. Sūre-i Fā Hā ve Yā Sjn ile kim memdūhısın
Ben ne taÓbırāt ile idem senüñ vaşfuñ edā
3. ÓĀcizem medhūñde ancaķ yā ŐefiÓü'l müznibin
Maķśadum izhār-ı Óaciz itmekle Óafvuñdur recā

IV

(4) Óatāñ: Óatān P.

V

(2) hāşāk: hāşake P.

(3) günahkārān: günahkārā P, EE, H.

(4) lutfā: lutf-ı P.

3 HP(7b), Ü(77b), P(4b).

* Başlık: HP. MıśraÓ-ı evvelest zi-Naźm-ı Kerim Bi'smi'llahi'r-rahmani'r-rahim P.

(2b) edā: Őehā P.

4. Bî-kesem bî-çāreyem efgendeyem dermāndeyem
Yok Óúsāt-ı ümmetünde ben gibi bir bî-nevā
5. Cürmümi ceddüm Hüseyn-e hürmeten Óavf eyleyüp
Kılma Seyyid Pertev-i nā-kāmı red rüz-ı cezā

4

NaÓt-ı Şerif*

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. Cedd-i pāk-i nūr-ı Óayneyn-i ÓAliyyü'l-Murtażā
Kāsım-ı rahmet Ebu'l-Kāsım Muhammed Muştafā
2. Yā ŞefiÓü'l-müznibin yā Rahmeten-li'l-Óālemin
Yā İmām-ı enbiyā yā Muştedā-yı Aşfiyā
3. Nūr-ı Óaşkından yaratdı Hāzret-i Mevlā seni
Nāzenin-i Rabb-ı Óizzet ey Hābīb-i kibriyā
4. Merşadüñ Tūr-ı tecelliyāt-ı subhāniyyedür
Hāk-pāk-i Óıtrnākı ey nażargāh-ı Hudā
5. Kıldı çün Hāk zātuñı Peygam-ber-i āhir-zamān
Nūr-ı vechüñdür siyeh-rüz ümmete şemsü'd-đuhā
6. Žulmet-i Óiśyānımız nūr-ı şefāÓat maħv ider
Ol şeb-i tārķi meh-tāb eyle ey bedrü'd-dücā
7. Ümmet-i āhir-zamānuz müstemendüz Óācizüz
Pek tebehkāruz günahkāruz eyā Nūru'l-hüdā
8. Çākeridür ālününñ aşhābuñuñ etbāÓuñuñ
İtme Seyyid Pertev-i nā-çarı red rüz-ı cezā

4 HP(7b), Ü(77b), P(4b).

*Başlık: HP.

(4a) Tūr-ı: nūr-ı HP.

(6b) eyle: eyledi P.

(7a) müstemendüz: müstemend-i P. (b) tebehkāruz: tebehkār-ı P.

(8a) ālününñ aşhābuñuñ etbāÓuñuñ: ālinünñ aşhābınuñ etbāÓınuñ Ü. (b) nā-çarı: nā-kāmı P.

KıtÓa der-Naót-ı şerif*

MefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün

1. Senüñ Pertev gedā-yı nūr-ı vechüñ ey Şeh-i Levlāk
2. Semāda mihr-i rahşāndur ki andan māh-tāb oldı
3. Yazarken nūr-ı hūsnuñ hāme-i şanÓatger-i vechüñ
4. Berāy-ı imtiñān bir noқта koydı āftāb oldı

Ziyāret-i lih̄ye-i saÓādet-i ĥazret-i şefiÖü'l-müznibin Salla'llahu TeÓālā ÓAleyhi ve ÓAlā Ālihi EcmāÓin Müyesser Olup Ol Nūr-ı siyāhi reşk-i mihr u māhdan Dide-i dil ü cān Münevver Olduğda Hezār Şerm ü ĥayā Birle Söylenen NaÓt-ı şerifdür*

FāÖilātün fāÖilātün fāÖilātün fāÖilün

1. Leblerüñdür māye-i cān sāye-i cāndur ĥatuñ
Çeşme-i ĥayvānda mevc-i āb-ı ĥayvāndur ĥatuñ
2. Süre-i Yūsuf cemālüñ vaşfinuñ bir āyeti
Ruh̄laruñ Qurōān sevād-ı levh-i Qurōāndur ĥatuñ
3. Zāt-ı pāküñ rah̄meten-li'l-Óālemindür yā Resül
Āb-ı rah̄met bāri Óālem ebr-i bārāndur ĥatuñ

5 HP(8a), Ü(73b), P(107b).

*Başlık: HP. KıtÓa der-Naót-ı nebevî Ü, P.

6 HP(10b), P(59b), EE(29b), AE1(37b), H(32b).

*Başlık: HP. Ziyāret-i lih̄ye-i saÓādet-i ĥazret-i şefiÖ-i ümmet-i Óaliyye Efdalü't-taĥiyye Efendimiz Müyesser Olup da Reşk-i māhdan Dide-i cān-ı münevver Olduğda Hezār Şerm ü ĥayā Birle Ğazel Vādisinde NaÓt-ı şerifdür P.

Ziyāret-i lih̄ye-i ĥazret-i şefiÖ-i ümmet-i Óaliyye Efdalü't-taĥiyye Efendimiz Müyesser Olup Ol Nūr-ı siyāh Reşk-i mihr u māhdan Dide-i dil ü cān Münevver Olduğda Hezār Şerm ü ĥayā Birle Ğazel Olan Vādisinde NaÓt-ı şerifdür EE.

Ziyāret-i lih̄ye-i saÓādet Ĥazret-i şefiÖ-i ümmet-i Óaliyye Efdalü't-taĥiyye Efendimiz Müyesser Olup Ol Nūr-ı siyāh Māhdan Dide-i cān Münevver Olduğda Hezār Şerm ü ĥayā Birle Ğazel Vādisinde NaÓtdur AE1.

Ziyāret-i lih̄ye-i saÓādet Ĥazret-i şefiÖ-i ümmet-i Óaliyye Efdalü't-taĥiyye Efendimiz Müyesser Olup Ol Nūr-ı siyāh Māhdan Dide-i dil ü cān Münevver Olduğda Hezār Şerm ü Ĥayā Birle Ğazel Vādisinde Olan NaÓtdur H.

(2a) cemālüñ vaşfinuñ bir āyeti: bir āyetdür cemālüñ vaşfina EE, AE1, H.

4. Kıble-i Őuŝŝaķ vechũñ yā ŐefiŐũ'l-mũznibĩn
Kisve-i zĩnet-fezā-yı Beyt-i Rahmāndur ĥatuñ
5. ZāŐir-i mũyuñ ķuluñ Pertev eşir-i maŐŝiyet
Ehl-i cürme ĥatt-ı āzādĩ-i ğufrāndur ĥatuñ

7

Medĥiyye-i sāhil-hāne-i mektũbi-i Şad ŐĀli Refiķ Efendi*

MefāŐilũn feŐilātũn mefāŐilũn feŐilũn

1. Bu mevķiŐ eyledi baĥr-ı siyeh boĝazını nũr
Gũzel maķām ferāĥ-baĥŝ çeşm-i bed ola dũr
2. Hevā-yı dil-keşi cān u dile sũrũr-āver
Sezādur olsa eger nām-ı pāki dār-ı sũrũr
3. Sirişte ŝādlık ile zemĩninũñ ĥāki
Binā-yı pāki daĥi vaķf-ı dil-hũŝi vũ ĥuzũr
4. Zemĩn-i pākidũr ol rũtbelerde dāmen-ĝir
Ki miĥmān olur elbetde ķalmaĝa mecbũr
5. Feraĥ-fezālĩĝını ĝorse bũyle ger rıdvān
Ķalurdı rũ-be-ķafā ĥuld iķũnde tā dem-i sũr
6. Egerki sāyesini sũrme itmese ĥurŝid
Felekde olmaz idi çeşmi øyle çeşme-i nũr
7. Yanında āyinesidũr o ĥavz ol ķaşruñ
Temeŝsũl eyler iķũnde iden mũrũr u Őubũr
8. Őadā-yı mevc-i bem ü zĩri naĝmesāz-ı tarab
Ő ĥavz-ı yem ki yanında ķũ kāse-i tanbũr
9. Gũzār iderken ıraķdan bile nezzāre ile
Ĥarābe-hāneleri dĩdenũñ olur maŐmũr

7 HP(73b), Ő(59a), P(157b).

* Başlık: HP. Medĥiyye-i sāhil-hāne der-zımn-ı sitāyiŝ-i mektũbi Şadr-ı ŐĀli Ő.

Medĥiyye-i sāhil-hāne der-zımn-ı sitāyiŝ-i mektũbi Şadr Ali Refiķ Efendi P.

(5a) fezālĩĝını: fezālĩĝı Ő.

(8a) bem: yem P.

(9b) dĩdenũñ: dide tek P.

10. Eger ki rahne-i dīvārın āşiyān itse
Hevāsı perverişiyle hümā olur Óúsfūr
11. Hevāsı şöyle feraĥ-baĥş u dil-güşādur kim
Tehayyüli ile maġmüm olan olur mesrūr
12. Hevāsınuñ eşerinden idi ki naĥķāşuñ
Elinde ĥāme-i mū oldu şemÓā-i kāfūr
13. Boġaziçinde ne var olsa her gice meh-tāb
ŞuÓā-ı nūr hevāsı semāya bedr-i büdūr
14. Ķaşırları ki ĥuşūr-ı cinān ile hem-ser
Bulunmaz anda Sinimmār ararsa daĥi ĥuşūr
15. Ķuşūr nice bulurmuş ĥaşrlarında anuñ
O tarĥ-ı pāke Sinimmār olamaz müzdūr
16. Nice ĥaşide deġer beytdür bu beyt-i ĥaşid
Sezādur eylese çārüb-ı müy-ı zülfini ĥūr
17. Ne beyt-i pāk-i mūnaĥķaĥ bu ĥāne-i sāĥil
Ki gördüğümde derūna efendim itdi ĥutūr
18. Bu cāya virdi şeref zāt-ı meymenet-baĥşuñ
Ķudüm-ı pāküñ ile oldu bir serāy-ı sürūr
19. Sitāyiş itme bu cāyı saña senādur kim
Senüñ ĥudūmuñ ile bu şerefler itdi žuhūr
20. Cenāb-ı Ĥaĥ saña tevfiķini refiķ itsün
Refāķatuñ ile Tevfīķ-i Ĥaĥ ola meżkūr
21. ÓAtiyyedür saña ĥāsiyyet-i veliyyu'llah
Seni sitāyiş idenler daĥi olur meócūr
22. Fünün-ı cūd u sehānuñ idüp fāzlasın
O fende CaÓfer ü Ĥātem de gerçi kim meşĥūr
23. Ben anları işüdüp līķ efendimi gördüm
DuÓā-yı devletüñ olsun mı hiç dilümden dūr
24. Hep iltifātuñ ile eyledüm bu nev tarĥı
Ki yoĥsa gelmiş idi Pertev-i faķire futūr

(10b) hümā: hemān P.

(14a) hem-ser: hem-serdür Ü, P.

(21b) meócūr: meżkūr P.

25. DuŖāya başlayalum itmeyüp sözi itnāb
 Ŗikeste-beste bu methiyyemüz ola maŖzūr
26. Cenāb-ı Ŗağ idüp iğbāl ü devletün müzdād
 Ola bu cāy da sāyende gün-be-gün maŖmūr
27. Esāsı sāhilini muhkem eylesün baħruñ
 Sütünü ħayme-i eflāke řarf idüp mağdūr
28. TevābiŖ u ħademünle bu cāy-ı ħurremde
 řafā-yı ħātır ile ol nice sinin u řuhūr

(25b) maŖzūr: mağfūr P.

(26a) müzdād: müjdād P.

(28b) řuhūr: dühūr Ü, P.

MUSAMMATLAR

1

Evāóil-i hâlde Söylenen TercîÓ-bend-i nā-murādānedür*

MefāÓilün feÓilātün mefāÓilün feÓilün

I

1. Hoşā o dem ki vişāl ile dil olup fāhîr
Cemāl-ı KaÓbesini cānzār idi zāóir
2. Dü dîde niÓmet-i dîdār ile olup şākîr
Dil idi çekmege bār-ı cefāsımî kâdir
3. Füsün-ı Óişvede olmuşdı gerçi kim māhîr
Velîkin iller ile ülfeti idi nādir
4. Niķāb-ı şerm-i ruhı vardı ol zamān vāfir
Anuñ için dir idüm aña Yūsufāsādır
5. Meh-i cemāline var şimdi yüz kadar nāžır
Yanında bir söz açılmaz imiş baña dāóir
6. Hemān cefāyı revā gördi baña ol kāfir
Nigāh-ı lutfına nāóil de var velî sāóir
7. Olur mı şabr buña n'işlesün dil-i sâbir
Bu beyti şan aña söyler Nedîmveş şāÓir
8. Fezā-yı şinede bir yavrı besledüm āhîr
Konuşdı iller ile gelmez āşiyānesine

1 HP(56a), P(143b), EE(63b), H(69b).

*Başlık: HP. Evāóil-i hâlde Mā-vāķiÓ Hâl-i melāl-i iştimāli MeşÓar Söylenen TercîÓ-bend-i nā-murādānelidür P.

TercîÓ-bend EE.

Evāóil-i hâlde Mā-vāķiÓ Hâl-i melāl-i iştimāli MeşÓar Söylenen Bî-matlaÓ TercîÓ-bend-i nā-murādānelidür H.

I

(2b) çekmege bār: bār çekmege EE.

(3b) velîkin: velîk P.

Not: “-dur” eki kafiye gereği düz-dar olan “-dır” şeklinde okunmuştur.

(7a) şabr buña: buna şabr P, EE, H.

II

1. Hoşā o dem ki olup dide h̄ābdan bîdār
Zalām-ı şeb bulup encām olinca leyl ü nehār
2. Toğardı meşrıķ-ı kūyından ol mihir-āşār
Gelürdi nūr-ı mücessem gibi o lemŌa-nişār
3. Kılup fütādesini şıvelerle şırınkār
İderdi dürlü nevāziş baña o şeh her-bār
4. Felek didükleri kec-rev o kec-Ōatā gāddār
Dil-i figāruma gör kim ne itdi āhir-i kār
5. Meşeldür eskiden ey dil neşāt soñı humār
Cihānda olmaz imiş ber-karār vuşlat-ı yār
6. Var idi cānib-i cānānda biraz idbār
Olur çü şāhda gül-ber u hār u has bisyār
7. Elümden aldurup oldum o şühı müflisvār
Bu beyti vird-i zebān itdüm eylerüm tekrār
8. Fezā-yı şinede bir yavrı besledüm āhir
Çonuşdı iller ile gelmez āşiyānesine

III

1. Hoşā o dem ki o nev-res civān o ğayret-i hūr
Gelince hālķa-i ünse olurdi meclis nūr
2. O māh-ı Ōıd ile tevŌemān sūr u sūrūr
O şāh-ı hüsñ ile şevķ itmede mürūr u Ōubūr

II

-
- (1b) leyl ü: leyl-i HP, P, H.
 (2b) o lemŌa-nişār: olmağa nişār H.
 (4b) āhir-i kār: āhir akār P.
 (5b) ber-karār: bir karāra P.
 (7b) eylerüm: eyledüm P.

III

- (2b) itmedi mürūr u: zevķ-ı mürūr-ı P.

3. Dilüñ ki hıfzına çün öyle şāh ola meómūr
Sevād-ı albe nice pā-nihād olur Őer ü Őūr
4. O Őūha ŐāŐı-ı Őādılıgum ise mezkūr
O māhveŐ de benüm yārum olduđı meŐhūr
5. Felek eker mi bu mihri o mehden eyledi dūr
avāle eyleyüp ahter-Őümār ber-cumhūr
6. İdüp o āhu-yı vahŐı gūrūh-ı kelb-i Őaūr
Remide itdi gāzālüm o leŐker-i mahūr
7. Bu ferd-i Őafha-i mā-fi'z-zamırde mestūr
Bu beyt-i ıŐsa-i pūr-hiŐse-i dil-i mecbūr
8. Fezā-yı Şinede bir yavrı besledüm āhir
Konuşdı iller ile gelmez āŐiyānesine

IV

1. HoŐā o dem ki o meh-rū o āftāb-ı münır
İderdi nūr-ı cemāliyle dıdemi tenvir
2. HoŐā o dem ki dilüm kiŐverine olan mır
İderdi ala-i virān-ı albümü tamır
3. HoŐā o dem ki iŐitdüke nāle-i Şeb-gır
Bu dil rübüdesin itmezdi ok zamān dil-gır
4. Fedā ile beni çün itdi Şimdicek tekdır
azāya olmalı rāzı ki bu imiş tadır
5. O ān u cāzıbe bir rütbe eylemiş teŐır
Ki naŐ-ı rüyı bütün cāy-gır-i levh-i zamır
6. O Şimdi lutfını āgyāra itmede tekŐır
Olur mı zam-ı derün bir dai ilāc-pezır

(3b) nihād: nihāde EE.

(4a) mezkūr: meŐhūr EE.

(5b) ber-cumhūr: pūr-cumhūr P.

(6a) gūrūh: görür P.

IV

(1) -P, -H.

(6a) lutfını āgyāre itmede: itmede āgyāre lutfi P; itmede āgyāre lutfını EE, H.

7. Olup zebān be-her mū lisān-ı hāl ile dir
Bu metn-i firḳate ū beyti eyleyüp tefsir
8. Fezā-yı sīnede bir yavrı besledüm āhir
Konuşdı iller ile gelmez āşiyānesine

V

1. Hoşā o dem ki gelürdi hoşā o şām u seher
Hoşā o dem ki serüm idi çarh ile hem-ser
2. O şāh ḳanda ise ben nedim idüm ekser
Ne mahz-ı lutf o ki ḳul şehryārı ile gezer
3. O şūha ūimdi hevādār olan Őaceb kimler
Ḳadimi bendesin añmaz imiş o sımın-ber
4. Var imiş ol şeh-i hüsnuñ yanında āh meger
Bir iki dūn u leŐim ü sefih-i bed-manzar
5. O šāf-meşrebe sohbetleri idince eşer
Cilā-yı āyine-i ḳalbi oldı jeng-āver
6. Dirig o gülşene pejmürde olsun ol güller
ŐAzāb-ı lānegehi oldı cāy-ı bülbüller
7. Vuḳūf-hāh-ı dil-i zār-ı Pertev iseñ eger
Bu beyt ile saña rāz-ı nihānımı söyler
8. Fezā-yı sīnede bir yavrı besledüm āhir
Ḳonuşdı iller ile gelmez āşiyānesine

V

(1b) hem-ser: hem-şer H.

(3b) ḳadimi: yalan mı P.

2

Maḥlaś-nāme-i Rikābdār Ḥasan Beg*

Fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilün

1. Nāžım-ı lü'ölü'ö-i manžüm-ı letāfet-güster
Dürr-i-yek-dāne-i deryā-dil o pākize-güher
2. Mecmu'Ö-ı ḥulq-ı ḥasen ya'Öni Ḥasan mır be-nām
Sa'Öy u gūşişle bulup kân-ı ma'Öāniye zafer
3. Her ne ma'Önāyı ki nažm itmege himmet itse
Ḥāsılı istediği qalıba ifrāğ eyler
4. Oldı taḥşine sezā aqmişe-i eş'Öarı
Zeyl-i kālā-yı hüner maḥlaś-ı tamğa ister
5. Her huşūsunda mu'Öin olup aña Pertev Ḥağ
Nām-ı nāmı-i ma'Öārifleri olsun Yāver

3

Maḥlaś-nāme-i Mır Şerif-i Nā-yāb*

Fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilün

1. Veled-i ma'Önevi-i pür-ı girāmı güherüm
Mır-i erbāb-ı ma'Öārif o şerifü'l-elqāb
2. Qādiriyyü'n-neseb ü seyyid-i pākize-ḥaseb
Nāmdaş-ı Şeh-i kevneyn ü Ḥabīb-i Vehhāb
3. Eyledi kesb-i hüner bu peder-i ḥāsından
Oquyup ezber idüp bir iki manžüm kitāb

2 HP(57b), Ü(55b), P(155b).

*Başlık: HP. Maḥlaś-nāme-i Rikābdār Şehryārī Ḥasan Yāver Beg Efendi Ü.

Maḥlaś-nāme-i Yāver Ḥasan Beg P.

(2b) sa'Öy u: sa'Öy-ı P.

3 HP(57b), Ü(56a), P(155b).

*Başlık: HP. Maḥlaś-nāme-i Nā-yāb Ü.

Maḥlaś-nāme-i Nā-yāb Beg P.

(1a) ma'Önevi-i pür-ı: mu'Öabber u pür Ü; mu'Öteber diyor P.

(3b) kesb-i: kesb ü P.

4. Eyledi lüölüó-i manžūma šádef gūş-ı dili
TabÓı çün baħr-ı ÓAden olsa ne var pür-dür-i nāb
5. İtdi sebķat ķudemā-yı suħanı az demde
Edhem-i hāme-i çāpük-reve parlatdı rikāb
6. İtdi taħşil-i maÓārif şuÓarādan oldu
Beyt-i eşÓarı olup vefk-i maħal fāsl-ı hitāb
7. Zūr-ı tabÓın görüp üstādı bu Seyyid Pertev
İstedi kim ola bir maħlaś ile şöhret-yāb
8. Laķabuñ gibice bu himmeti de eyle ķabūl
ŞiÓrinūñ maħlaśuñ āsā ola mişli nā-yāb
9. Bir iki pend ideyüm var dür-i mengūş eyle
Ki ide đarb-ı meşel nażm-ı selisūñ aħbāb
10. Lafż-ı rengindür ebkār-ı maÓāniye niķāb
Söyleme ol sözi kim eyleyesin soñra ħicāb
11. Dil-i pür-neşóede süzişle ħarāret lāzım
Yalıñuz söyleme şiÓründe şarāb ile kebāb
12. Baħr-ı nażmuñda Óamıķ olmaya dürr-i mazmūn
YaÓni ğavvās-ı suħan fehme olur çün gird-āb
13. Oķuyan şiÓr-i selisūñ diye hoş āb-ı revān
Gele dil-teşne-i maħmūra ğüvārā çün āb
14. Suħan-ı Fūr-ı maÓārifte Keķimāne ola
Çüb-ı kilik-i hüner-āmūza budur rāh-i śavāb
15. Feyz-yāb eyleye fenninde Cenāb-ı Feyyāz
Ķışr-ı ğüftāruñ ide feyzi ile lübb-i libāb

(4b) pür-dür-i: bir dür-i Ü.

(5b) parlatdı: parladı Ü.

(7a) tabÓın: tabÓuñ P. / Seyyid: şeydā P. (b) istedi kim: istedüm kim Ü.

(8a) himmeti: himmet Ü.

(13b) maħmūra: maħmūma Ü, P.

(14a) suħan-ı: suħanuñ P.

Kerāmet-penāh Neş'et Efendimiz Ĥazretleri Şārih-i Mesnevi-i Ma'nevi Şarı Abdu'llah Efendi Ĥazretlerinin Ķoca Muştafa Paşa Ķurbında VaĶi'Ő ĶonaĶında Sākin OlduĶlarında Söylenen Tebrik-nāmedür*

Fe'Őilātün fe'Őilātün fe'Őilātün fe'Öilün

1. Şārih-i Mesnevi-i Ma'nevi-i Mürşid-i Rüm
Ya'Öni hem-nām-ı Şāfiyyu'llah o Őallāme-i dīn
2. Dār-ı feyzī idi ol baħr-ı Őulūmuñ bu maħal
Güyyā olmış idi bu şadefe dürr-i Őemīn
3. Mesnevi şerh-i şerīfiyle idüp Öömri güzār
Rūh-ı pākı olalı rahmet-i Rahmāna Ķarīn
4. Nā-sezālar yedine geĶdi nice sāl u şuhūr
Ĥāk-pāke olalı şāhibi Ķün genc-i defīn
5. Der ü dervāzesi nālān idi mānende-i ney
Sāha-i hāne idi hūzn ile maħzūn u hāzīn
6. Rūh buldı yine güyā ki Cenāb-ı Şārih
SevĶ idüp sā'ŐiĶ-i Ķudret yine bir zāt-ı güzīn
7. Mesnevi-h'ān-ı zamān h'āce-i Öilm ü Őirfān
Ya'Öni kim Ĥazret-i Neş'et o peyām-ber-āyīn
8. Mesnevi beytine ma'Őnā gibi itdükde duħül
İtdi efzūn bu mekānuñ şerefin yine meĶīn
9. Dār-ı feyzī olup aśhāb-ı sülūkuñ bu maĶām
Baħş-ı feyz itdire feyyāz nice sāl u sinīn
10. Pertev-i dil-şöde vü mücrim ü miskīni daħi
Ĥiśse-yāb-ı nażar-ı pīr ide Allah āmīn

4 HP(58a), Ü(56b), P(155b).

*Başlık: HP, P. Kerāmet-penāh Velāyet-i destgāh Efendimiz Ĥazretleri Şārih-i Meşnevi-i Ma'nevi Şarı ÖAbdullah Efendi Ĥazretlerinin Ķoca Muştafā Paşa Ķurbında VāĶi'Ő ĶonaĶında Sākin OlduĶlarında Söylenen Tebrik-nāmedür Ü.

(3b) Ķarīn: Ķarīb Ü.

(4a) nice: yine P.

(5a) idi: ide Ü. (b) maħzūn u: maħzūn-ı P.

(6a) yine: kine P; -Ü.

(10b) Ĥiśseyāb: ĤoĶĶayāb Ü

Ꞑoca Muŕtafâ Paŕa Āŕtānesi Ĥarīminde VāķiŐ Zencirli Serve Söylenen
Neŕŕidedür*

Mefâöilün mefâöilün mefâöilün mefâöilün

1. Bu servüñ žıllı sünbülzâr-ı cennetden Őibâretdür
Bu servüñ säye-endâz olduğı yer bâğ-ı cennetdür
2. Göründi bunda rühāniyyet-i Fahr-ı cihān dirler
Ziyâret eylemek bu cāyı ehl-i Őaŕŕa sünnetdür
3. İmām-ı çārümünün duhter-i saŐd-ahter-i pākı
Bu cāya geldi bunda meŕhedi meŕhüd u müŕbetdür
4. Bu serv-i ahdar altında mülākı oldılar Ĥızra
Bu cāy-ı pākde rühāniyān vaķf-ı Őibâdetdür
5. Bu servüñ säyesinde çok kiŕi maķsüda irmiŕdür
Ki zırā bu maķāma vāŕıl olmaķ çok saŐâdetdür
6. Bu serv-i sāl-hürde çille çekmiŕ pır-i fāñdür
Ķıyāmen vecd ile zıkr-i Ĥudā kendüye Őâdetdür
7. Olup ser der-hevā zencire girmiŕ çilleler çekmiŕ
Bu hāk-i pāke meylı säye-riz olmağla ĥidmetdür
8. Ķazā-yı nāgehān ile olup bir cānibi iŕkest
Aña yaöni bu hālet secde itmekden kināyetdür
9. Bu bir hāmüŕ u sākıt pır u meczüb-ı İlähiyken
Kemāl-i vecd ile zencir kıрмаķ cāy-ıŐibretdür
10. Bu servüñ säyesi nice Őaziŕe cilvegāh oldu
Reŕâdetle ki anlar her biri ŕāhib-Őināyetdür
11. Dikilmiŕ bir ayağ üzere turur ĥizmetde pā-ber-cā
Ĥırām eyler hevā-yı sünbülde özge hāletdür

5 HP(58b), Ő(57a), P(156a), H(84a).

*Baŕlık: HP, Ő, P. Ꞑoca Muŕtafâ Paŕa CamiŐi Ĥavlusunda Sünbül Sinān Ĥazretlerinin
Merķad-ı enverleri Piŕgāh-ı cennet İŕtibāhında Mānende-i Fübā Ser-keŕide-i evc-i Őalā Olan Zencirli
Servüñ Ĥaķķında İnŕād Buyurduķları Ķaŕidedür H.

(7) -H. (a) zencire: zencir P. (b) säye-riz: säyesinde zır Ő.

(9a) pır u: pır-i HP.

(11a) pā-ber-cā: nā-ber-cā P. (b) sünbülde: sünbülde Ő.

12. Bu meşhed Ƙutb-ı aÖzâm Hâzret-i Sünbül Sinānuñdur
İcābetgāh-ı daÖvāt-ı Cenāb-ı Rabbi Öİzzetdür
13. Bu bāguñ sünbülünden bŷy alan pŷr-feyẓ olur bŷyle
Ki bunda defn olanlar cŷmlesi ŷāhib-kerāmetdür
14. Cenāb-ı Hâzret-i YaÖkŷb u Adlŷ-i Öadın-mesken
Hevā-yı sünbŷlŷde ravza-i zŷib istirāhatdür
15. Kerāmŷ'd-dŷn ÖAlāŷ'd-dŷn u Nŷrŷ'd-dŷn u Ƙutbŷ'd-dŷn
Azizān cŷmle ŷāhib-feyẓdŷr ehl-i velāyetdŷr
16. Hŷsŷsā Āl-i Hāŷim Hâzret-i Hāŷim Efendi kim
Ziyāret itmege rŷhāniler Ƙabrine hāsetdŷr
17. Murād-ı Pertev-i nāçiz bu naẓm-ı hāƘiƘatden
ÖAzizān hāk-i pāk-i Ƙabrine ikrām u hŷrmetdŷr

6

Merŷiye-i nŷr-ı dŷde-i Hābŷb-i Hŷdā Kebed-pāre-i Fātġmatu'z-Zehrā ŷehid-i
Kerbelā Sultān-ı ŷŷhedā Hâzret-i İmām Hŷseyn Bin-Āliyyŷ'l-Murtaẓā Radŷya'llahu
TeÖālā ÖAnhuma*

FeÖilātŷn feÖilātŷn feÖilātŷn feÖilŷn

1. Tāzelendi yine zaħm-ı kŷhen-i dāğ-ı derŷn
Dāğ dāğ oldu yine cŷmle derŷn u bŷrŷn
2. Laħt laħt oldu ciger hŷn-ı siriŷk itdi hurŷŷ
Yeridŷr yaŷ yerine dŷkse ciger-pāre Öuyŷn
3. Kerbelāda yine cŷŷ eyledi hŷn-ı ŷŷhedā
Mevc-i hŷnŷn ile deryālara dŷndi hāmŷn

(12a) Sinānuñdur: sitānuñdur P.

(13a) bŷyle: elbet H.

(14a) Adlŷ-i: Adlŷ vŷ Ö.

(15b) cŷmle: cŷmlesi Ö.

(16b) rŷhāniler: rŷhāniyā H.

(17b) hāk-i pāk-i Ƙabrine: Ƙabr-i pāk-i Ƙurbına H. / ikrām u: ikrām-ı P.

6 HP(8a), Ö(71a), P(108a).

*Baŷlık: HP, Ö. Merŷiye-i Hâzret-i İmām Hŷseyn Radŷya'llahu TeÖāle ÖAnh P.

(1a) kŷhen-i: niġhin Ö. (b) derŷn u: derŷn-ı P.

4. Felegi oldı muhîit eşk-i muhîbbân-ı Hüseyn
Oldı eflâk anuñ üstinde habâb-ı vārūn
5. Āsmānuñ boyadı rüyını hūn-āb-ı sirişk
Yeridür olsa şafağ-gūn ser-ā-ser gerdūn
6. Gelicek hātıra ol vağŌa-i dehşet-efzā
Faş-ı pūr-hūna dönüp çeşmüm olur ıalbüm hūn
7. Gelicek yāda Ōatāş-ı şühedā-yı vağŌa
Dıdemūñ yaşı olur reşk-fezā-yı Seyhūn
8. Cūş-ı hūn-āb-ı sirişk ile dü-çeşm olsa sezā
Kızılıрмаğ biri birisi rūd-ı Ceyhūn
9. ıangı birin diyeyüm derd-i derūnum çoğdur
Oldı gönlüm o elemlerle benüm zār u zebūn
10. YaŌni kim kāfir-i bı-dın o Yezıd-i melŌūn
Ki odur ehl-i cehennem olana rāh-nümūn
11. ŌAğla gelsün mi anuñ itdügi kāfirlikler
Ki anuñ itdüğüni itmedi bir ehl-i cūnūn
12. Yok nice ehl-i cūnūn u nice dehrı kāfir
Bunı FirŌavn-ı laŌın eylemez olsa mecnūn
13. Geldi imāna bu hāle acıyup nice Yehūd
ıatlı-ı āl eyleyüp ol kāfir olurdı memnūn
14. Būsegāhıydı o ruhşār-ı Resūlu'llahuñ
İtdi ol kāfir-i bı-dın anı galtıde-i hūn
15. Pertevā ehl-i maħabbet nice itmez laŌnet
FiŌl-i şeytān buña nisbetle bağılsa mādūn
16. lërë Öfâ
ıİııP üclërë ŌC Ū.İ²⁹⁶

(6) -P.

(7a) yāda: bāde-i Ū.

(8b) biri: -Ū.

(9b) o: bu P.

(10b) olana: olan Ū.

²⁹⁶ “Allah, Yezid’i ve kavmini lanetlesin”

La'Önet a'Övânuna ensâruna efvün efvün

7

Diger Merſiye-i Hâzret-i İmâm Hüseyn Radiya'llahu ÖAnh*

FâÖilâtün fâÖilâtün fâÖilâtün fâÖilün

1. Bu muharremdür muhibbân-ı dil-fiğâr ağlasun
Gelmesün gül gülſen içre bülbül-i zâr ağlasun
2. Bu muharremdür añulsun vağÖa-i dehſet-fezâ
Dildeki hubbın muhibbân itsün izhâr ağlasun
3. Bu muharremdür ağıtsun yaşını kühsârlar
Taşlara ursun başın tağlarda cüybâr ağlasun
4. Bu muharremdür şnavber varsun olsun nevhâger
Çeşminüñ yaşın döküp ebr-i güher-bâr ağlasun
5. Bu muharremdür yanup feryâd kılsun raÖd u berğ
Eşk-i tûfân-bâr ile bu çarh-ı gaddâr ağlasun
6. Bu muharremdür boyansun reng-i hûna laÖl-i nâb
Şinesin delsün şadef de dürr-i şehvâr ağlasun
7. Bu muharremdür şafağ hünında yüzün âftâb
Şeb-nem-i eşkin döküp mâh-ı pür-envâr ağlasun
8. Bu muharremdür derün-ı şinesin yağısun çenâr
Tâk-ı giryân gibi her bir şâh-ı eşcâr ağlasun
9. Bu muharremdür ki Pertev dideler kan ağladı
Bu muharrem zâr olup tekrâr tekrâr ağlasun

(16b) efvün efvün: efvün-ı füzün Ü.

7 HP(8b), Ü(71b), P(108b).

*Başlık: HP. Diger Merſiye-i Hâzret-i İmâm Hüseyn Radiyallahu TeÖâlâ Anhu Ü.
Merſiye-i diger P.

(1b) gelmesün: gülmesün Ü.

(6a) nâb: berğ Ü.

(9b) bu: her Ü.

Diğer Merşîye-i Hâzret-i İmâm Hüseyn Râdiya'llahu ÖAnh*

MefâŐlün mefâŐlün faöülün

1. Felekden itmeyem mi dâd u feryâd
İdüp ol žâlim-i bî-dîne imdâd
2. Şehîd itdi Hüseyni Kerbelâda
O kâfir mâ-cerâ bî-âb bî-dâd
3. Muĥibb-i âli itdi zâr u giryân
Yezîdi eyledi mesrûr u dil-şâd
4. Kimi kâm-âver itdi kimi nâ-kâm
Kimi şâd eyledi baĥ kimi nâ-şâd
5. Havâric ber-murâd olsun revâ mı
Ķızıl Ķan içre yatsun âl u evlâd
6. Hezârân laŐnet ü pür-şetm ü nefrîn
Be-rev ber-Ķavm u ber-aŐvân evbâd
7. Bu vaĶŐa çünki böyle oldı Pertev
Felekden itmeyem mi dâd u feryâd

8 HP(9a), Ő(72a), P(109a).

*Başlık: HP. Diğer Merşîye-i Hâzret-i İmâm Hüseyn Râdiyallahu Teöâlâ Anh Ő.

Merşîye-i diğer P.

(1b) žâlim-i: žâlim ü P.

(2b) mâ-cerâ: mâ-cerâ-yı P

(6a) şetm ü: şetm-i Ő,P.(b) aŐvân evbâd: aŐvâna edyâd P

Not: evbâd “ ebvâb ” olmalı.

Diğer Merşiye-i Hâzret-i İmam Hüseyn Radiya'llahu ÓAnh*

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. On kat olsun nevhalar Óaşr-i muharremdür bugün
Kim dem-i zārî vü giryāñi-i mätemdür bugün
2. Rüst-a-hiz-i pür-tezelzöldür ki bu bî-nefh-i sūr
Lerziş-i dehşet-fezā-yı Óarş-ı aÓzamdur bugün
3. Bārgāh-ı kudsa kim dir ki yoğdur cāy kim
Kudsıyānuñ serleri der-zānū-yı gamdur bugün
4. Cān u cin tā cins-i ādem iken oldı nevhager
Kim gazā-yı eşref-i evlād-ı Ādemdür bugün
5. Gūyiyā mağrib-zeminden tāliÓ oldı āftāb
Kim tamāmî-i pür-āşübî-i Óālemdür bugün
6. Bu nasıl bir tîre-rūzuñ şubhıdur kim tā-be-şām
Kār-ı mañlūķāt-ı Óālem cümle der-hemdür bugün
7. Nūr-ı Óayn-ı Muştafāyı itdiler çünkim şehid
Cümle eyyām-ı meşāóibden muÓazžamdur bugün
8. Hāl-i yevm-i vağÓayı Pertev nice şerh eylesün
VāķıÓā taÓbiri güç bir sırr-ı mübhemdür bugün

9 HP(9b), Ü(72b).

* Başlık:HP, Ü.

(3a) yoğdur cāy kim: yoğ cāy-ı melāl Ü.

(4) -HP.

(8b) bir: bu Ü.

Fuġarā-yı Sa'Ōdiyyeden Revānċi Derviş Muġtafā Ħalveti Tekyesinde ŐAġr-ı Muġarrem İćinde Merġiye-i Ħāzret-i İmam Ħüseyñ Oġunurken Bir Őayġa Urup Őehiden Naġl-i Cināñ İtmekle Teberrüken Söylenen Merġiyedür*

Mef'Ūlü fā'Ūilātü mefā'Ūilü fā'Ūilün

1. Derviş Muġtafā-yı revāñi-furüş kim
Rūġ-ı revāñi Őād ola ehl-i vefā imiş
2. ŐAġr-ı Muġarreminde biñ iki yüz altınuñ
Tevġid içinde göćdi nañıl cāñ-fedā imiş
3. O gerći müsta'Ūid idi Őaşġ ile yanmaġa
Merġiyye-ġāñ-ı tekyede āteġ-nevā imiş
4. Bir kerre yā Ħüseyñ diyü Őayġa eyleyüp
Cāñ virmek ise ancak olur bi-riyā imiş
5. Defn oldı gitdi gözlerinüñ ġanı diñmedi
El-ġaġ muġibb-i Āl-i Resül-i Ħudā imiş
6. Ben Pertev öyle bir ġurı da'Ūvayı diñlemem
ŐĀġıġ demek de işte bu zāta sezā imiş

10 HP(69a), Ü(70b), P(169a), EE(71a), AE1(90a), H(78b).

*Baġlık: HP. Fuġarā-yı Sa'Ōdiyyeden Revānċi Derviş Muġtafā Ħalveti Tekyesinde ŐAġr-ı Muġarrem İćinde Merġiye-i İmam Ħüseyñ Oġunurken Bir Őayġa Urup Őehiden Naġl-i cināñ İtmekle Teberrüken Söylenen Merġiyedür Ü.

Sa'Ōdiye Fuġarāsından Revānċi Derviş Muġtafā ŐAġr-ı muġarremde Ħalveti Tekyesinde Merġiye-i İmam Ħüseyñ Rađiyallahu Anġ Ķıra'Ōat Olıñduġda Kemāl-i cüş-ı lücce-i Őaşġ Birle Müstaġraġ-ı baġr-ı ġufrāñ Olduġda Söylenen Merġiyedür P, AE1.

Sa'Ōdiye Fuġarāsından Revānċi Derviş Muġtafā ŐAġr-ı Muġarremde Ħalveti Tekyesinde Merġiye-i İmam Ħüseyñ Efendimizi Ķıra'Ōat Eñnāsında Kemāl-i cüş-ı lücce-i birle Müstaġraġ-ı baġr-ı ġufrāñ Olmaġla Ħaġġında Söylenen Merġiyedür EE.

Sa'Ōdiye Fuġarāsından Revānċi Derviş Muġtafā ŐAġr-ı Muġarremde Ħalveti Tekyesinde Merġiye-i İmam Ħüseyñ Rađiyallahu ŐAnġ Efendimiz Ķıra'Ōatı Eñnāsında Kemāl-i cüş-ı lücce-i Őaşġ Birle Müstaġraġ-ı Baġr-ı ġufrāñ Olmaġla Ħaġġında Söylenen Merġiye Budur H.

(1a) Muġtafā-yı revāñi-furüş: Muġtafā revāñi-furüş EE.

(3b) tekyede āteġ-nevā: tekye-dihi neġ'Ōedā EE; tekyede teġne-nevā AE1.

MURABBA'OLAR

1

Murabba'Ö Bā-tazmīn-i mısra'Ö-ı H'āce ÖAbdu'llah*

Fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilün

I

1. Dıdemün kıatreleri kim şerer-efşān dökülür
2. Şanki nār dānesi çün la'Öl-i Bedahşān dökülür
3. Sāhil-i eşke kıyās itme ki mercān dökülür
4. Gözlerümden kıadeh-i Öaşka kıızıl kıan dökülür

II

1. Çünki sen fitnegerün itdi felek meftünı
2. Leyli-i hūsniñ olsam ya n'olur Mecnūnı
3. Cām-ı ser-şār-ı gamun nüş ideli ey hūnı
4. Gözlerümden kıadeh-i Öaşka kıızıl kıan dökülür

III

1. Dañi olmaz mı hevā-yı gam-ı Öaşkuñ gül-bız
2. Dañi güldürme misin Öāşkuñı ey hūn-rız
3. İtme misin dañi hūn-h'āreliginden perhız
4. Gözlerümden kıadeh-i Öaşka kıızıl kıan dökülür

IV

1. Öāşkuñ her biri Öaşkuñ ile bir hāletde
2. Kimisi soñbet ü ülfetde kimi hāyretde
3. Leb-i la'Ölinün añulduķça dem-i Öişretde
4. Gözlerümden kıadeh-i Öaşka kıızıl kıan dökülür

V

1. Suhan-ı Öaşk ider Öākili Pertev şeydā
2. İtdürür sākıt u hāmūşlara vāveylā
3. Oķuyaldan beri bu mısra'Öı bir pāk-edā
4. Gözlerümden kıadeh-i Öaşka kıızıl kıan dökülür

1 HP(47a), Ü(47a), P(148a).

*Başlık: HP. Murabba'Ö Mısra'Ö-ı tazmīn-i ÖAbdullah H'āce Ü, P.

II -P

V

(1) Öākili: Öāşıkı P.

(2) itdürür sākıt u: itdürürse güşād HP.

(3) beri: berü P.

2
Murabba'ó*

Fā'óilātün fā'óilātün fā'óilātün fā'óilün

I

1. Gül gibi baş üzre tutdum hātırın incitmedüm
2. Söylemez cürmüm nedür ol bî-vefā küsmiş baña
3. Derd-i Óaşka şabr idüp bir ham teklif itmedüm
4. Söylemez cürmüm nedür ol bî-vefā küsmiş baña

II

1. Çok düşündüm bilmedüm bā'óîş nedür ağzābına
2. Bilmiyorlar çok su'ál itdüm varup aħbābına
3. Raħm idüp Óavf itmedi bu çeşmimüñ seyl-ābına
4. Söylemez cürmüm nedür ol bî-vefā küsmiş baña

III

1. Yolda gördüm kim gelür tutdum hemān dāmānını
2. Eyledüm zār u niyāzuñ tab'óına çeşbānını
3. Çok çalışdum bulmadum barışmanuñ imkānını
4. Söylemez cürmüm nedür ol bî-vefā küsmiş baña

IV

1. Hiç degül kaşdı hemān cevı itmege āgāzduı
2. Yā tegāfüldür murādı ol nasıl tannāzduı
3. Faķatum yā imtiħāndur Pertevā yā nāzduı
4. Söylemez cürmüm nedür ol bî-vefā küsmiş baña

2 HP(47b), Ü(47b), P(148b), EE(65b), AE1(83a), H(72a).

* Başlık: HP, Ü, H. Murabba'ó-ı diğer P, EE.

Diğer Murabba'óAE1.

I

(1) hātırın: hātırūñ AE1.

II -Ü

(3) raħm idüp Óavf itmedi: Óavf idüp raħm itmedi AE1.

III

(2) niyāzuñ: niyāzın P.

IV

(2) ol: ya P.

3

Murabba' Bā-tazmīn-i mısra'ı-ı Hâzret-i Üstâd*

Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün

I

1. Zâr u feryâdda bülbül gibi oldum mümtâz
2. Olmadı perde-i gûşuñ ile nâlem demsâz
3. Yılda bir Óarz-ı cemâle olıcağ bunca niyâz
4. Gül-ruhuñ ile gülüñ farkı ne ey gül-bün-i nâz

II

1. Nâle küyuñda eger var ise gülşende de var
2. Bülbül-i zârda efğân var ise bende de var
3. Reng ü bû var ise güllerde eger sende de var
4. Gül-ruhuñ ile gülüñ farkı ne ey gül-bün-i nâz

III

1. Gül-nihâlüm kad-ı dil-cüyuñı göstermezsin
2. Şağınup gonca gibi büyuñı göstermezsin
3. Mevsimi gelmeyecek rüyuñı göstermezsin
4. Gül-ruhuñ ile gülüñ farkı ne ey gül-bün-i nâz

IV

1. Āh kim cevrüñi çok lutfuñı az eylersin
2. Va'ød-ı ferdâ vü sitignâ ile yaz eylersin
3. Nâz ider bülbüle gül sen baña nâz eylersin
4. Gül-ruhuñ ile gülüñ farkı ne ey gül-bün-i nâz

V

1. Şems-i tâbân-ı cihân Perteve tal'at buyurur
2. Gül dañi bülbül-i şeydâya Óinâyet buyurur
3. Saña bu mısra'ı bağ Hâzret-i Neş'et buyurur

3 HP(47b), Ü(48a), P(149a), EE(65a), H(71b).

* Başlık: HP. Murabba' Bā-tazmīn-i mısra'ı-ı Üstâd-ı Üstâdân Reşâd-ı İktirân Ü.

Murabba'ı diğer P.

Murabba' Tazmīn-i mısra'ı-ı Neş'et EE.

Murabba' der-Tazmīn-i mısra'ı-ı Neş'et Efendi H.

III -Ü

IV

(2) yâz: bâz Ü, EE.

V

(1) Perteve: Perteve P.

(2) Óinâyet: ri'âyet EE, H.

4. Gül-ruhuñ ile gülüñ farkı ne ey gül-bün-i nāz

4

Murabba'Ō Bā-Tazmīn-i mısra'Ō-ı Hāzret-i Üstād*

Mefā'Ōlün mefā'Ōlün mefā'Ōlün mefā'Ōlün

I

1. Düşürdüm kim dil-i güm-rāhumı çāh-ı zenaḥdāna
2. Reh-i mi'Ōrācını Yūsuf-miṣāl ol çāhdan bulsun
3. Resenvārī sebepken medd-i āhı vaśl-ı Ken'Ōāna
4. Göñül esbāba itmez ilticā Allahdan bulsun

II

1. Maḳāmın eylemiş bir ḥayli demdür Ḳāf-ı istignā
2. Per ü bālīdevār pervāz kılmaz yine çün Ōanḳā
3. Ḥuśūl-ı maṭlab u dil-ḥāhına yüz biñ sebep peydā
4. Göñül esbāba itmez ilticā Allahdan bulsun

III

1. Fabīb-i ḥāzıḳa derdüñ diseñ bulmaz mı bir çāre
2. Ḥekīmi da'Ōvet itseñ ḥastaya gelmez mi tīmāra
3. Bulunmaz mı sebep gūya aransa vaśl-ı dil-dāra
4. Göñül esbāba itmez ilticā Allahdan bulsun

IV

1. Mühimsāz-ı viśāl-ı yāra bir kez añmaz āmālin
2. Niyāz-ı vuślat-ı cānānda da terk itmez ihmālin
3. Aña a'Ōdā da raḥm eylerdi ger bildürse aḥvālin
4. Göñül esbāba itmez ilticā Allahdan bulsun

4 HP(48a), Ü(48b), P(155a), EE(64b), H(70b).

*Başlık: HP. Murabba'Ō Bā-tazmīn-i mısra'Ō-ı Reşādet-penāh Sellemallah Ü.

Murabba'Ō-ı diğeri P.

Murabba'Ō-ı bi-nažir EE.

Murabba'Ō Bā-tazmīn-i mısra'Ō-ı meşhūr H.

I

(1) güm-rāhumı: bi-tābumı EE.

II

(2) bālīdevār: bālīde de P.

(3) maṭlab u: maṭlab-ı P, EE, H.

III -HP.

(1) derdüñ: derdin Ü, EE. / diseñ: disen P.

IV

(2) vuślat-ı: vuślata Ü. / da: -HP, -P.

(3) ger: ki P. / aḥvālin: aḥvālün P.

V

1. Hayır-h'āhı olup sa'Ūy itse haqqında bütün Ōālem
2. Nigāh itmez tevekkül dāmenin tutmuş durur muhkem
3. Murādı nā-murād olmağ midur Pertev nedür bilmem
4. Göñül esbāba itmez ilticā Allahdan bulsun

5

Murabba-ı diğer der-tanzir-i MünifŌ*

MefāŌilün mefāŌilün mefāŌilün mefāŌilün

I

1. O müşğın-zülf ile dil şayd ider sâhib-kemendümsin
2. O ğamzeyle göñüller yaralar bir şeh-levendümsin
3. O şımın-berle zaħm-ı şinem üzre şine-bendümsin
4. Devā düşmen tabib-i hasta cān-ı müstemendümsin

II

1. Dirig itme ser-i bi-devletümden māye-i lutfuñ
2. Bu hākı hākden refŌ itse çok mı pāye-i lutfuñ
3. N'olur memdūd olursa başum üzre sāye-i lutfuñ
4. Göñül bağında kaç çekmiş benüm serv-i bülendümsin

III

1. Nihāl-i kıadd-i dil-cūyuñ sirişkümdür iden irvāŌ
2. Gül-i rūyuñ benüm hūn-ı dilümden reng alur hālā
3. Siyeh sünbüllerüñ hep dūd-ı āhumdan olur peydā
4. Benüm sen hāsıl-ı Ōömrüm fidānum dil-pesendümsin

V

(1) bütün: seven P.

(2) dāmenin: dāmenüñ P/ tutmuş durur: tutmuş midur H P.

5 HP(48b), Ü(49a), P(149b), EE(68a), AE1(85b), H(74b).

*Başlık: AE1. MurabbaŌ HP, Ü.

MurabbaŌ-ı diğer P, EE.

MurabbaŌ-ı kemendümsin H.

I

(3) o şımın-berle zaħm-ı şinem: o bāzularla gerçi yaram EE, AE1, H.

III

(1) sirişkümdür: sirişkümden Ü, P, EE, AE1, H / iden: olur Ü, EE, AE1, H.

(4) -EE.

IV

1. Ma'Ūāza'llah eger bezminden Ūuşşāķı ırāğ olsa
2. Belā bezminde ol ğamla sŷyünmez bir çerāğ olsa
3. Vücūdı iftirāk āteşlerinden dāğ dāğ olsa
4. Dimez mi görse āyā kim benüm sen derdmendümsin

V

1. Saña Pertev ķul oldı çünki ey şāh-ı cefā mu'Ūtād
2. Giriftāruñ esirüñdür gerek bend it gerek āzād
3. Gerek lutfuñla dil-şād it gerek zulmüñle ķıl nā-şād
4. Gerek dād it gerek bı-dād efendimsin efendimsin

6

Murabba'Ū*

Fā'Ūilātün fā'Ūilātün fā'Ūilātün fā'Ūilün

I

1. Bulmadı cevruñ nihāyet dilde tāķat ķalmadı
2. Yoķ mı insāfuñ a źālim merĥamet itmez misin
3. İşte gördüñ hālümü taķrīre hācet ķalmadı
4. Yoķ mı insāfuñ a kāfir merĥamet itmez misin

II

1. Bülbül için gül yaķasın çāk idüp giryān olur
2. Şem'Ūalar pervānesiyçün giceler sūzān olur
3. Serviler ķumrīleri da'Ūvetle ser-cünbān olur

IV

- (1) bezminden Ūuşşāķı: Ūuşşāķı bezmden P.
 (4) dimez mi görse āyā kim: dimez bir kere gördükde EE, AE, H.

V

- (2) esirüñdür: serüñdür Ü.
 (3) -AE1.

6 HP(49a), Ü(49b), P(150a), EE(66a), AE1(84a), H(72b).

*Başlık:HP, Ü.H. Murabba'Ū-ı diđer P, EE, AE1.

I

- (2) insāfuñ: ĩmānuñ EE, AE1, H. / ā: -Ü. / źālim: kāfir EE, AE1, H.
 (4) insāfuñ: ĩmānuñ EE, AE1, H. / źālim: kāfir Ü.

II

- (1) yaķasın: ķiyāsın AE1. / giryān: ĥayrān HP, Ü, EE, AE1.
 (3) ķumrīleri da'Ūvetle: ķumrīler için turma EE, AE1, H.

4. Yođ mı insāfuñ a žālim merĥamet itmez misin

III

1. Gülşen-i kūyuñda eşk-i çeşm ile cū-bāruñam
2. Mevsim-i şayf u şitāda mürġ-i nālišķāruñam
3. Nice yıldur ĥasret-i rūyuñ ile ġam-hāruñam
4. Yođ mı insāfuñ a žālim merĥamet itmez misin

IV

1. Sīnem oldı ĥışm-ı çeşmüñ ile pūr-zaĥm-ı ĥadeng
2. Bađmaduñ bir kerre lutf u raĥm ile ey şūĥ şeng
3. Müslim-i bīmāra raĥm eyler baķar olsa Fireng
4. Yoğ mı insāfuñ a kāfir merĥamet itmez misin

V

1. Şerĥadan Pertev açıldı şinede revzenlerüm
2. Dāġlarla dilde zeyn oldı yine gülşenlerüm
3. Seyr idüp aĥvālümü raĥm eyledi düşmenlerüm
4. Yođ mı insāfuñ a žālim merĥamet itmez misin

(4) insāfuñ a žālim: ġmānuñ a kāfir EE, AE1, H.

III

(1) cū-bāruñam: cūyāruñam P,EE.

(4) insāfuñ a žālim: ġmānuñ a kāfir EE, AE1, H.

IV

(3) bīmāre: bġ-ķāre P. / eyler: idüp Ü,P.

(4) insāfuñ: ġmānuñ EE, AE1, H. / kāfir: žālim Ü.

V

(3) aĥvālümü raĥm eyledi: raĥm eyledi aĥvālümü Ü, P, EE, AE1, H.

(4) insāfuñ: ġmānuñ EE, H. / žālim: kāfir EE, AE1, H.

Murabba'ı-yek-şaded*

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

I

1. Bir tıfl-ı nev-res idi geçen gün o mähveş
2. Geh dalfes idi gāhice bağlardı çenberi
3. Şimdi kim oldu ser-hoş u pür-cüş bir keleş
4. Mey-hānede fuçulara atdurdı çenberi

II

1. Şabr itdi mihnetin dil-i meyyāl çekmege
2. Şad mihnet ile gayret-i emsāl çekmege
3. ÓAzm itdi ol bize pala pinyāl çekmege
4. Qalyoncu oldu gāhice gāhı yeñiçeri

III

1. Ben Óaşkı ile gūşe-i firqatde bı-haber
2. Kāfir raqıb turmaz o hūn-hāre gamz ider
3. Birbiri üzre bı-meze nüş eylemiş meger
4. Qan dökme qasdına tolı bir iki sāgarı

IV

1. Açılmışıdı bir şaded-i da'vi-i kühen
2. Bilmem ne söyledüm aña bilmezlik ile ben
3. Qalkdı pelengvāri o hūn-rız ü dil-şiken

7 HP(49b), Ü(50a), P(150b), EE(66a), AE1(83b), H(72a).

*Başlık:HP, Ü, EE. Murabba'ı-yek-şaded P, AE1.

Yek-şaded Murabba'ı H.

I

- (1) nev-res idi geçen gün: idi geçen aya dek kim EE, AE1, H.
- (3) kim: -AE1.
- (4) fuçulara: fuçulara EE.

II

- (1) mihnetin: mihnet-i EE; mihneti AE1.

III

- (1) ben: biz EE, AE1, H.
- (4) qan dökme: Óuşşākı EE, AE1, H.

IV

- (2) söyledüm: söylerüm AE1.
- (3) qalkdı: qaldı P, AE1. / o: vü AE1. / hūn-rız ü: hūn-rız-i EE, AE1.

4. Mey-hāneden çıkınca hemān çekdi hançeri

V

1. Lāyık mıdur bıçağını çekmek bu çağda
2. Kaldı hayāl-i pāyoşı bu çeşm-i dāğda
3. El-ān şimdi lezzet-i zahmı dimāğda
4. Pertev nice getürmeye yāda o demleri

8

Murabba'*

Mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün

I

1. Göñüllerde yer itmiş dil-rübā-yı nāz -perversin
2. Kız oğlan şiveli bir nāzenin-i māh-peykersin
3. Ki bir bakışda ğilmān bir bakışda hūra beñzersin
4. Kız oğlan şiveli bir nāzenin-i māh-peykersin

II

1. Bilinmez kız mısın oğlan mısın güftāre geldikde
2. Seçilmez gül misin bülbül misin gülzāre geldikde
3. Müzeyyen nahl-ı sūruñ Óaynısın reftāre geldikde
4. Kız oğlan şiveli bir nāzenin-i māh-peykersin

III

1. Nice tāb-āver olsun ol cemāle Óaşıkuñ cānā
2. Gül-i rüyuñ ider her goncayı bir bülbül-i şeydā
3. Siyāh perçemlerüñ Leylāları Mecnün ider hālā
4. Kız oğlan şiveli bir nāzenin-i māh-peykersin

V

(1) çağda: çağında Ü.

8 HP(50a), Ü(50b), P(151a), EE(66b), AE1(84b), H(73a).

*Başlık: HP. Murabba'ı Óavām-pesend Ü.

Murabba'ı diğeri P.

Kız Mehmed Nāmıyla Meşhūr Rağkaşa Söylenen Murabba'ı EE, H.

Āher Murabba'ı der-hağk-ı rağkaş AE1.

I

(1) nāz: nāz u H.

IV

1. Ne hâletler virür cünbâyiş-i nâfuñ dil ü hûşa
2. Nice rağsûñ görüp ben gelmeyem deryâ gibi cûşa
3. Dökersin perçem-i pür-çin-i Öanber-bâruñi dûşa
4. Kız oğlan şiveli bir nâzenin-i mâh-peykersin

V

1. İdince Őäleme mihr-i cemâlün Pertev-endâzı
2. Senüñle idemez mâh-ı semâ daŐvâ-yı enbâzı
3. Perçiler senden öğrense sezâdur şive vü nâzı
4. Kız oğlan şiveli bir nâzenin-i mâh-peykersin

9

Murabbaö*

Meföülü mefâöilü mefâöilü faöülün

I

1. Kıymetde girân kıtŐada gerçi küçüceksin
2. Elmâs çiçekdür aduñ ammâ ne çiçeksin
3. Ğayret-dih-i zıbbâyiş-i hürî vü meleksin
4. Elmâs çiçeksin gülüm ammâ ne çiçeksin

IV

(1) dil ü: dil-i Ő.

(2) rağsûñ: rağsın EE.

(3) dökersin: dökerken EE, AE1, H. / pür-çin-i: müşğın-i P; pür-çin u AE1.

V

(2) mâh-ı semâ: mâhveşi P.

9 HP(50b), Ő(51a), P(152a), EE(66b), AE1(84a), H(73a).

*Başlık: HP, Ő. Murabbaö-ı diğeri P, EE .

Diğeri Murabbaö der-hâkğ-ı Elmâs AE1.

I

(1) çiçekdür aduñ: çiçeksin gülüm EE, AE1, H.

(3) Ğayret-dih-i: reşk-âver-i EE, AE1, H.

(4) çiçeksin gülüm: çiçekdür aduñ Ő.

II

1. Sen sāgar-ı elmās kadar neşõe-fezāsın
2. Elmās ile sencide iderlerse sezāsın
3. Yoğ kıtÓaña söz hāsılı bĭ-mişl ü bahāsın
4. Elmās çiçekdür aduñ ammā ne çiçeksın

III

1. Yađūt idemezken leb-i handānuña nisbet
2. İncü nice itsın dür-i dendānuña nisbet
3. Hiç yoğdur ider laÓl-i dür-efřānuña nisbet
4. Elmās çiçekdür aduñ ammā ne çiçeksın

IV

1. Cevherlere nisbet ne münāsib seni řāhum
2. Nisbetde hatā varsa da Óafv eyle günāhum
3. Baş üzre yeruñ var dimedür saña a māhum
4. Elmās çiçekdür aduñ ammā ne çiçeksın

V

1. Gördükde ruĥ-ı ālüñi gül-gün olur elmās
2. Revnağda da zĭnetde de efvün olur elmās
3. Görmezse çü Pertev seni dil-hün olur elmās
4. Elmās çiçekdür aduñ ammā ne çiçeksın

II

-
- (3) bĭ-mişl ü: bĭ-mişl-i P.
 (4) çiçekdür aduñ: çiçeksın gülüm EE, AE1, H.

III

- (1) idemezken: olamazken AE1.
 (2) itsın: olur AE1.
 (3) hiç: -AE1. / ider: olur AE1.
 (4) çiçekdür aduñ: çiçeksın gülüm EE, AE1, H.

IV

- (3) dimedür: dime AE1.
 (4) çiçekdür aduñ: çiçeksın gülüm EE, AE1, H.

V

- (1) ālüñi: ālini P.
 (2) da zĭnetde de: bahāda dahi Ü, P.
 (3) çü: -Ü.
 (4) çiçekdür aduñ: çiçeksın gülüm EE, AE1, H.

10
Murabba'Ö*

Fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilün

I

1. Ol hilāl ebrū-yı bedr-i hüsni tam olsun da gör
2. Gün gibi Öālemdede meşhūr-ı enām olsun da gör
3. Dañi pek nev-rüstedür şabr it be-nām olsun da gör
4. Serv-i nāzum şad çeküp ÖarÖar-hirām olsun da gör

II

1. Dama gelmez şayd olunmaz naşd-ı cān itmez şabül
2. Merhāmet bilmez ne rütbe ağlasam olsam melül
3. Dir yine şeydā gönül kılma ferāgat ol hāmül
4. Dañi vahşidür o āhū-beççe rām olsun da gör

III

1. Şinesinden düğmesin çözsün bıraşsın şikletin
2. Cāmenüñ var ise de terkitse hoşdur zinetin
3. ÖĀşikuñ hāl-i perişānı gibi ol āfetin
4. Kākül-i müşgini bî-şayd-ı nizām olsun da gör

IV

1. Ĥayli demdür derd ü şam zevki ferāmüş itdürür
2. Āh-ı dil deryā-yı eşk-i çeşmi pür-cüş itdürür
3. Çok nevā-sencānı bir nağmeyle hāmüş itdürür
4. Matlabıyla Pertev-i bî-dil be-kām olsun da gör

10 HP(51a), Ü(51b), P(152a), EE(68a), AE1(86a), H(74b).

*Başlık: HP, Ü. Murabba'Ö-ı diğer P, EE.

Diğer Murabba'Ö AE1.

I

(2) enām: nişām P.

II

(2) ağlasam: yıkılısam EE. / olsam: olmaz AE1.

(4) o: ol AE1.

III

(3) Öāşikuñ: Öāşıkım P. / hāl-i: hāli Ü. / āfetin: āfetün Ü, P, AE1, H.

(4) bî-şayd-ı: bā-şayd-ı Ü.

IV

(1) derd ü: derd-i Ü.

11
Murabba'Ö*

Fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilün

I

1. Koyvirüp pūşî şaçağın şineye perçem gibi
2. Geçdi bir dāyî kıyāfet yosma dil-ber āh āh
3. Kaḥramānî ğamzesi cān almada Rüstem gibi
4. Geçdi bir dāyî kıyāfet yosma dil-ber āh āh

II

1. Şinesi olmuş güşāde açılıp çāk-ı yelek
2. Urmadan zahm Öāşık-ı nā-kāma kan olmuş bilek
3. Bir yaluñ hançer elinde na'Öralar baḥş iderek
4. Geçdi bir dāyî kıyāfet yosma dil-ber āh āh

III

1. Dāğ yakmış şerhalar çekmiş gümüş bāzūsına
2. Zīb virmiş tığ-ı āteş-tāb ile pehlūsına
3. Pāçe-i şalvārı bend itmiş çeküp zānūsına
4. Geçdi bir dāyî kıyāfet yosma dil-ber āh āh

IV

1. Şehr-i ḥüsnuñ oldı peydā şöyle bir meh-pāresi
2. Yoğ hele ölmekden özge mübtelānuñ çāresi
3. Āh ider rāhında Pertev gibi biñ āvāresi
4. Geçdi bir dāyî kıyāfet yosma dil-ber āh āh

11 HP(51b), Ü(52a), P(152b), EE(65b), AE1(83a), H(71b).

*Başlık: HP, Ü. Murabba'Ö-ı diğer P.

Diğer Murabba'Ö AE1.

I

- (1) şaçağın: şaçağın P. / şineye: egnine EE; enseye AE1, H.
- (3) kaḥramānî ğamzesi cān almada: ğamzesi hānçer çeküp zahm açmağa EE, AE1, H.

II

- (1) olmuş: olup P.
- (3) na'Öralar: nāleler P.

III

- (2) āteş-tāb: āteş-yāb Ü; āteş-nāb P.

IV

- (1) şöyle: şimdi EE, AE1, H.
- (2) hele ölmekden: helāk olmağdan EE, AE1, H.

12

Murabba'ó*

Fā'óilātün fā'óilātün fā'óilātün fā'óilün

I

1. Perçemin gösterdi başdan itdi Óaqlum tār-mār
2. Tāze ter bir berber-i sımın-bilek āyine-ber
3. Sınesin açdı dilümde qalmadı şabr u qarār
4. Tāze ter bir berber-i sımın-bilek āyine-ber

II

1. Dūşına berçide olmuş āstın-i pırehen
2. Nūrdan gūyā ki bir şāh üzre çıkmış yāsemen
3. Sıne-i şabra o bāzūlarla oldı dāğ-zen
4. Tāze ter bir berber-i sımın-bilek āyine-ber

III

1. Mū-miyānı üstine qat qat kuşanmış şālını
2. Fıkr-i āğuş itmiş Óuşşākuñ perişān hālını
3. Peştemāl ucı gibi çiyner geçer pāmālını
4. Tāze ter bir berber-i sımın bilek āyine-ber

IV

1. Tā-be-zānū sākılar śubh-ı düvümle tevóemān
2. Qırs-ı mihre gūyiyā şalvārı olmuş āsmān
3. Cism-i pākı ser-te-ser Pertev hāyāt-ı cāvidān

12 HP(51b), Ü(52b), P(153a), EE(67a), AE1(85a), H(73b).

*Başlık: HP, Ü. Murabba'ó-ı diğer P.

Murabba'ó der-vaşf-ı berber-i beççe EE, H.

Diğer Murabba'ó der-hāk-ı berber AE1.

I

- (1) perçemin gösterdi: bir çemen göster P.
- (2) Tāze ter berber perı-ı-ı bir esmer perperı EE, AE1, H.
- (4) Tāze ter berber perı-ı-ı bir esmer perperı EE, AE1, H.

II

- (4) Tāze ter berber perı-ı-ı bir esmer perperı EE, AE1, H.

III

- (4) Tāze ter berber perı-ı-ı bir esmer perperı EE, AE1, H.

IV

- (2) qırs-ı: qarz-ı Ü.
- (3) hāyāt-ı: abāb-ı H.

4. Tāze ter bir berber-i şimjın-bilek āyine-ber

13

MurabbaÓ*

FeÓilātün feÓilātün feÓilātün feÓilün

I

1. Boşalup ğamkedeler meykedeler şenlensün
2. Gülecek oynayacağ Óayş idecek demlerdür
3. Sofralar bāde-i gül-fām ile gülşenlensün
4. Gülecek oynayacağ Óayş idecek demlerdür

II

1. Kış gelüp pāy-ı hum-ı mey yine oldı leb-cū
2. Kim gider tağlara rām olsa baña bir āhū
3. Meykede tavşanınıñ sayd-ı zamānidur bu
4. Gülecek oynayacağ Óayş idecek demlerdür

III

1. Dest-i sāķide tolı sāġar açılmış gül olur
2. ÓĀşıkān naÓra-zenān bülbüleler bülbül olur
3. Gülmeden ruhları muğ-beççelerüñ gül gül olur
4. Gülecek oynayacak Óayş idecek demlerdür

IV

1. Nice bir şabr ideyüm sayf u şitā bu derde
2. Yanayum Óaşkuñ ile söylemeyem bir ferde
3. İşte serd oldı hevā kıaynaşalum bir yerde
4. Gülecek oynayacağ Óayş idecek demlerdür

(4) Tāze ter berber perı-peyker bir esmer perperı EE, AE1, H.

13 HP(52a), Ü(53a), P(153b), EE(67a), AE1(85a), H(73b).

*Başlık: P, Ü. MurabbaÓ-ı diğeri P.

MurabbaÓ-ı şitāóiyye EE, H.

Diğeri MurabbaÓ AE1.

I

(1) meykedeler: meykede Ü.

II

(2) Tağa gitmem baña rām olsa şu çeşm-i āhū EE, AE1, H.

III

(1) tolı sāġar açılmış: açılmış tolu sāġar AE1.

(3) gülmeden: handeden EE, AE1, H.

IV -AE1.

(3) yerde: yer P.

V

1. Doyalum vaşlına yāruñ nice bir gam yiyelüm
2. Fatlı şohbetler idüp şohbet-i helvā diyelüm
3. Pertevā saña olan cevri añup n'eyliyelüm
4. Gülecek oynayacak Óayş idecek demlerdür

14

MurabbaÓ*

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

I

1. Gūş idüp incitme Óaşkuñla figānum sevdigüm
2. Ben seni sevmem disem de sevdigüm Óālem bilür
3. MenÓ-i āh ile muÓazzeb itme cānum sevdigüm
4. Ben seni sevmem disem de sevdigüm Óālem bilür

II

1. İltifāt itmez diyü feryād-ı bî-dād itmesem
2. İltifātuñla dil-i nāşādumı şād itmesem
3. Hāk-pāye gitmesem nāmuñ dañi yād itmesem
4. Ben seni sevmem disem de sevdigüm Óālem bilür

III

1. Ben ne hācet rāz-ı Óaşkuñ halka izhār eyleyem
2. Gizli gizli āh idüp yāhud ki işÓār eyleyem
3. Vird idüp nāmuñ zebānumda ya tekrār eyleyem

V

(3) cevri: -Ü. / saña olan cevri: itdügi bîdād-ı EE, AE1, H.

14 HP(52b), Ü(53b), P(154a), EE(65a), H(71a).

*Başlık: HP, Ü. MurabbaÓ-ı diğer P, EE.

I

- (1) incitme Óaşkuñla: incine bî-hüde EE, H.
 (3) menÓ-i āh ile muÓazzeb itme cānum: şıkma menÓ-i āh ile boş yere cānum EE, H.

II

- (1) diyü feryād-ı: diyüp de dād-ı EE, H. / itmesem: itmeyem Ü.
 (2) nāşādumı: nāşadı da H. / itmesem: itmeyem Ü.
 (3) gitmesem: varmasam P / nāmuñ: ismüñ EE.

III

- (2) ki: -EE, -H.

4. Ben seni sevmem disem de sevdigüm Öālem bilür

IV

1. Dildedür cāyuñ ğam-ı Öaşkuñladur ünsiyyetüm
2. Būy-ı zūlfuñ almağičün yoğ sabāya minnetüm
3. Varmış ol ĥadde senūñle ülfet ü germiyyetüm
4. Ben seni sevmem disem de sevdigüm Öālem bilür

V

1. Zerreñem mihr-i dıraḥşān-ı cihānumsın benüm
2. Sāyeñem ben mäh-ı raḥşān-ı cihānumsın benüm
3. Pertevem sen mihr-i tābān-ı cihānumsın benüm
4. Ben seni sevmem disem de sevdigüm Öālem bilür

15

MurabbaÖ*

MefāÖilün mefāÖilün mefāÖilün mefāÖilün

I

1. Çözüldi Öuğde-i aḥter gibi bend-i giribānı
2. Açıldı şine-i pür-nürı yāruñ dıdeler rüşen
3. Şafağ sökdi yine encüm-şümāruñ leyl-i hicrānı
4. Açıldı şine-i pür-nürı yāruñ dıdeler rüşen

II

1. Olup bî-fāsıla aḥşāmdan tā şubḥa dek mey-nüş
2. İdüp şimîn-berinüñ baḥr-ı şim-ābîsi cüş-ā-cüş
3. Şoyundu mäh-tāb itsün diyü deryā-yı cüş-ā-cüş
4. Açıldı şine-i pür-nürı yāruñ dıdeler rüşen

(3) vird: derd HP. / nāmuñ: ismüñ H. / ya: ne P.

V -Ü.

(1) zerreñem: zerreyem EE, H.

(2) sāyeñem: sāyeyem EE, H.

(3) sen mihr-i: ben şems-i EE, H.

15 HP(53a), Ü(53b), P(154b), EE(64b), H(70b).

*Başlık: HP, Ü, H. MurabbaÖ-ı diğeri P, EE.

I

(3) şafağ sökdi yine: yine sökdi şafağ EE, H. / şümāruñ: şümār P.

II -HP.

(2) baḥr-ı: āb-ı EE, H.

(3) nüş-ā-nüş: cüş-ā-cüş HP, P.

III

1. Aña āyine istermiş bilürin cām göstermek
2. Biraz şim-āb-ı bî-ārāmına ārām göstermek
3. Murād itdi bu da āyineye endām göstermek
4. Açıldı şine-i pür-nürü yāruñ dîdeler rüşen

IV

1. ŞuŖā-ı şuŖle-i nār-ı derūnum oldı Ŗaqs-endāz
2. Hāraret geldi žanniyle o mest-i mesned-i iŖzāz
3. Hemān dem açmağa mirŖāt-ı şimîn eyledi āgāz
4. Açıldı şine-i pür-nürü yāruñ dîdeler rüşen

V

1. Ne cānlar yaqdı ol billür-şine hem-çü Pertev-süz
2. Şeb-i deycür-ı yeldā oldı Pertev bir nice nev-rüz
3. Kimi yaqsa gerek bilmem yine ol mihr-i māh-efrüz
4. Açıldı şine-i pür-nürü yāruñ dîdeler rüşen

16

MurabbaŖ*

FāŖilātün fāŖilātün fāŖilātün fāŖilün

I

1. İftirāk-ı vuşlatıyla kārüm efgān eyleyen
2. Gül-beden sükker-dehen bir penbe tendür āh āh
3. Nār-ı Ŗaşkıyla dil-i nālānı sūzān eyleyen
4. Gül-beden sükker-dehen bir penbe tendür āh āh

II

1. Nāz u istiğnāsı şırın tarz u tavrı dil-nişin
2. Kāküli müşğın ü zülfî Ŗanberini çin çin
3. Nice giryān olmayam ayrıldıgum ol nāzenin
4. Gül-beden sükker-dehen bir penbe tendür āh āh

III

(3) āyineye: āyine-i EE.

IV

(1) nār-ı: dāğ-ı P; nāz-ı H.

16.HP(53b), Ü(54b), P(171b), EE(67b), AE1(85b), H(74a).

*Başlık: H, Ü. MurabbaŖ-ı diğeri P, EE.

Diğeri MurabbaŖ AE1.

II

(2) zülfî: zülf-i AE1.

(3) ayrıldıgum: dūr oldıgum EE, AE1, H.

III

1. İtdüğüm her ân u her sâ'at hayâl-i vu'slatın
2. Gice gündüz çekdüğüm dâ'im cefâ-yı firqatin
3. Eyleyen pinhân dil-i zârumda nâr-ı hâsretin
4. Gül-beden sükker-dehen bir penbe tendür âh âh

IV

1. Eyler iken baña evvel günde biñ nâz u edâ
2. Kaldı şimdi beynimüzde bir uzağdan merhabâ
3. ÖAyb olunmam âh idersem oldıgum zîra cüdâ
4. Gül-beden sükker-dehen bir penbe tendür âh âh

V

1. Bülbül-i nâlenveş zâr u nizâr iden beni
2. Pertevâsâ zâr zâr u dil-fîğâr iden beni
3. İştihâr-ı Öaşkı ile nâmdâr iden beni
4. Gül-beden sükker-dehen bir penbe tendür âh âh

17

Murabba'*

Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün

I

1. Çâresâz ol Öâşık-ı nâlendeye
2. Şeh-levendüm dil-pesendüm el-amân
3. Merhamet kııl Öâşık-ı efgendeye
4. Şeh-levendüm dil-pesendüm el-amân

III -AE1.

(3) hâsretin: firkatın EE, AE1, H.

V

(2) zâr zâr: zâr u zâr P, AE1.

(3) iştihâr-ı: eşhâr-ı Ü.

17 P(150b), EE(68b), AE1(86b), H(75a).

*Başlık: H. Murabba'ı diğer P.

I

(3) Öâşık-ı: bende-i EE, AE1, H.

II

1. Eylemem ben ol sitemgerden gile
2. Rāh-ı Óaşkuñda eger ölsem bile
3. Her kaçan görsem gelür bu söz dile
4. Şeh-levendüm dil-pesendüm el-amān

III

1. Raĥmı yoǵdur Óāşık-ı bî-tābına
2. Yoĥsa söz yoǵ ĥüsnine ādābına
3. Yazmaǵa bu yaǵışur elĳābına
4. Şeh-levendüm dil-pesendüm el-amān

IV

1. Pertevāsā dil döker pek az olur
2. Varsa da Óaşkuñda ger mümtāz olur
3. Böyle sözlerle terennüm sāz olur
4. Şeh-levendüm dil-pesendüm el-amān

TERBİÖLER

1

Rāmi Paşa Merhūm Ğazeline Her Beytine Öİzzet Beg İle Müşterek Tarh Olan TerbiÖdür *

FeÖilātün feÖilātün feÖilātün feÖilün

I

1. Şekve-i baht-ı siyāh tā-be-key erzān olsun
2. Nice bir cān u dilüm gizlice sūzān olsun
3. ŞemÖ-i ümmid bir āh ile fūrūzān olsun
4. Hele seyr eyle biraz şām-ı ğarībān olsun

II

1. Hāl-i dil hāsret-i meyle katı pek oldu yaman
2. Düşdüm ayāğūña üftādañe ki rahm eyle amān
3. Sāķiyā ķalmadı hamyāzeye de tāb u tüvān
4. Vaķtidür sāğar-ı leb-riz dıraħşān olsun

III

1. Gel haber-reslik ile itme meded lāf u ğüzāf
2. Acıyup hālne nergisle ğülüñ ķıl insāf
3. Ğülşene hāk-i reh-i yāri śabā ķıl ithāf
4. Nergise kuħl ğüle Öİtr ğirībān olsun

IV

1. Eyleyüp muÖciz-i İśā-yı dehānı işbāt
2. Şekkerin nuķi de tütüleri itdi iskāt
3. Beni bir nükte ile eyledi şır-āb-ı hayāt
4. Āb-ı hayvān leb-i cān-baħşına ķurbān olsun

V

1. Ğayret-i cerbeze-i Öaşķı ki itdüm der-piş
2. Deyr-i cevri ü sitem ü žülmüne virdüm teşviş
3. Śadme-i muÖcize-i āh ile ol kāfir-ķiş
4. Bir nefesde nice biñ kerre müselmān olsun

1 HP(44b), P(145b).

*Başlık: P. Merhūm Rāmi Paşa Ğazelinūñ Her Beytine Öİzzet Beg ile Müştereken Birer Beyt İnşadıyla Söyledükleri MurabbaÖdur. HP.

III

- (1) haber: hayr.
 (3) ğülşene: ğülşen-i P. / yāri: pāydı P. / ķıl: it P.

IV

- (4) cān-baħşına: cān-baħşūña P.

VI

1. Ben o Nûhum ki cihân garğa-i tûfânumdur
2. Fülkümüñ bahrı da gird-âbı da siyyânumdur
3. Menba'ı girye tenür-ı dil-i sūzânumdur
4. Nice tûfân fedâ-yı ser-i müjgân olsun

VII

5. Yok mı dükkânçe-i gerdünda baña bir behre
6. Lutf için n'ola ta Hammül de idersem kâhra
7. Râziyem nişter-i âzâr-ı tabîb-i dehre
8. Tek hemân derd-i dil-i zâruma dermân olsun

VIII

1. Öİzzetâ sohbət-i eş'ârüñ olup eyyâmı
2. Pertevâ zibeş-i terbi'Ö ile aldı nâmı
3. Bir kaç elfâz-ı perişân ise de ey Râmi
4. Bu gâzel ziver-i mecmu'â-ı yârân olsun

2

Terbi'Ö Gâzel-i Öİzzet Beg*

Fe'Öilâtün fe'Öilâtün fe'Öilâtün fe'Öilün

I

1. Bir Öabeş şeyö göremem olmaya hattâ lâzım
2. Kimi maẓrûf u kimi žarf olur ammâ lâzım
3. Çünkü var bende bu dil yâr-ı dil-ârâ lâzım
4. Ya'Öni peymâne-i mey-hâneye şahbâ lâzım

II

1. Olsa bir Öaşkuma çesbân hüsünde yek-tâ
2. Seyr ideydüñ nice olurdu cihânda şeydâ
3. Kays mecnûnlığı Öaqlumca kolaydur ammâ
4. Keşiş-i silsile-i turra-i Leylâ lâzım

VI

(3) girye tenür-ı: girye-i tennür P.

2 HP(45b), Ü(45b), P(145a).

*Başlık: HP. Terbi'Ö Gâzel-i Âmedî Öİzzet Beg Efendi Sellemallahu Te'Ölâ Ü.

Terbi'Ö Gâzel-i Öİzzet P.

I

(3) bende: bunda P.

II

(2) ideydüñ: idüp Ü.

III

1. Şarf u ırāda çalışmaq ne kadar külfetdür
2. Āb-rū dökmek ise āh katı zilletdür
3. Gerçi dünyālığı kayd eylememek cinnetdür
4. Aralıqda o dahi ādeme ammā lāzım

IV

1. ÓArz iderdüñ yaluñuz baña olaydı haberüñ
2. Sükker-i laÓl-i lebüñ āyine-i şım-berüñ
3. Qadr-i qand-ı lebi ben fark iderüm ki şekkerüñ
4. Bilmege kıymetini tütı-i güyā lāzım

V

1. Cān gibi yār ile ol nüş ki bı-minnet ola
2. Hün-ı dil ise dahi Óākıbet ü sıhhat ola
3. İçmem ol bādeyi kim rāyiha-i minnet ola
4. Meclis-i şāÓire mey olsa da farzā lāzım

VI

1. Sevemem her güzeli her yeri uygun ise de
2. Zülfı çün beyti muÓakqad tolı maẓmün ise de
3. İstemem cāzibesüz qāmeti mevzün ise de
4. MısrāÓ-ı nāzük ü berceste de maÓnā lāzım

VII

1. Pertev añlandı bu maẓmün ile bu ülfetden
2. Dil-rübā kaçmaz imiş Óaşık-ı pür-şöhretten
3. Dimiş ol ğonca-dehen vazgeçemem Óızzetden
4. Gülşen-i hüsnüme ol bülbül-i şeydā lāzım

III

-
- (1) şarf u: şarf-ı P.
 (3) dünyālığı kayd: taşşıl-i maÓaş P.

V

- (2) hün-ı: hün u P.

VI

- (1) yeri: biri Ü.
 (3) cazibesiz: cazibesini Ü.
 (4) nāzük ü: nāzük-i P.

VIII

1. Himmet-i Neş'et ile buldı bu bî-māye vücūd
2. Hāliyā olmada erbāb-ı hünerden ma'ūdūd
3. Sāye-i Hāzret-i Üstād ide Hāḡ memdūd
4. ÓAbd-ı mahẓam baña ancaḡ bu temennā lāzım

3

Terbî' Mutarraf-gazel-i Óİzzet

Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün

I

1. Rüy-ı yār nāb-ı meyden lāle-fām olsun da gör
2. Bezm-i nüş-ā-nüşda keyfî tamām olsun da gör
3. Sen o serv-i ser-keşi ser-hoş hırām olsun da gör
4. Ya'Öni ol büt mest olup ibrāma rām olsun da gör

II

1. Āftāb-ı bāde eyler meşrık-ı humdan žuhūr
2. Lem'Öasıyla meclis-i rindāna eyler baḡş-ı nūr
3. Ŗuvvet-i maḡmūrı ile rüzı eylerse mürūr
4. Rinde gün toḡdığını şabr eyle şām olsun da gör

III

1. İsmi Şehnāme yalan mı kilik-i Fūsî-i hayāl
2. Rüstemi şimîn-tene itdürmez öyle pāy-mal
3. İştihā vü şulḡ ider isterse bî-ceng ü cidāl
4. Aslı var yoḡ ḡıśsa-h'ān-ı Zāl Sām olsun da gör

IV

1. Çeşm-i mest-i dil-rübā yaz uyḡsında nāzdan
2. Kırpügi ḡalmaz girüde lık tır-endāzdan
3. İtdüḡüñ gördük niyām-ı çeşmini açmazdan
4. Rişte-i hün-rız-i ḡamze bî-niyām olsun da gör

V

1. ÓĀşıḡuñ hāl-i perişānuñ idersin i'Ötirāf
2. Rāstı budur sözüñ gel eyleme lāf u güzāf
3. Nāsîhā insāf idersin şineñ it mir'Öāt-ı sāf
4. Perçem-i müşḡın-i cānān bî-niżām olsun da gör

VIII

(3) -P. / Üstād ide: Üstādı idemem Ü.

(4) -P.

3 P(146a).

VI

1. Lā-bekā cāhında iqbāl-i ricāl-ı devleti
2. Hoş nümāyişle görüp şanma firāvān serveti
3. Naşbı ešnāsında añlanmazsa da keyfiyyeti
4. İnfisālinde gülüvvi ehl-i dām olsun da gör

VII

1. Şākiyā žannum rüyādandur sükütı turması
2. Ol degülse fikr ile tertib-i meclis kurması
3. Yoħsa yoħ va'llahi Pertev bu sözüñ uçurması
4. Öİzzet-i hoş-güyı sen ser-germ-i cām olsun da gör

4

TerbiÖ Gazel-i Öİzzet Beg

MefāÖilün mefāÖilün mefāÖilün mefāÖilün

I

1. Sipih-r-i terkde tecdid ile Öİsā olan gönlüm
2. Fenāya ne bekāya raġbet-i meylī olan gönlüm
3. Olur cānānuma Mecnūn ile Leylī olan gönlüm
4. Ana Öārsuzlanur aġyāra müstaġni olan gönlüm

II

1. Ħumār-ı derd-i ĥicrūñle saña kim didi kim incit
2. Tek ü tenhā biraġ da neşöemendūñ ġayrı bezme ġit
3. Senūñ ser-mest-i şahbā-yı lebüñdür sākiyā Öafv it
4. Ser-i küyunda her şeb naÖra-gü ġurī olan gönlüm

III

1. Miyānuñ var mı yoħ mı eylemezdüm lik daÖvasın
2. Dehānuñ bellemişdüm gerçi ism-i bī-müsemmasın
3. Süveydāsında naġş itdükde ĥāl-i yār-sevdāsın
4. Baña maÖnāsını añlatdı bī-maÖñi olan gönlüm

IV

1. Nigā[h-ı] dide-i bīmāra düşmiş n'ışlesün n'itsün
2. Biraġsun da tabīb-i derd-i Öaşġın ya kime ġitsin
3. Devā-yı cām ile renc-i ĥumāruñ nice demÖ itsün
4. Benüm sāġar be-dest-i dide-i sāġı olan gönlüm

V

1. Cünün menzillerinūñ çāpük-i çālāk raħşıdur
2. Ħırām-ı Öaşġ ile vādi-i derdüñ cilve-baħşıdur
3. Ġazālān ile ülfet eyleyen Mecnūn-ı vaħşıdür
4. O şūhuñ āšnā-yı çeşm-i āħūsı olan gönlüm

VI

1. Biraz düşer Óinān-ı esb-i žulmü aldı yek meydān
2. Üzengi parladup çignetmede ¼asduñ yine el-ān
3. Senüñ pā-māl-i ĥayl-i cevrüñ oldu ey şeh-i ĥübān
4. ÓAlemveş şöret-i rifÓatle pek belli olan göñlüm

VII

1. Bu derd-i Óaş¼da Pertev nedür bilmem bu keyfiyyet
2. Bu beyti dir şeh-i mülk-i sitiğnā olsa da elbet
3. Benüm dil-dāruma itdüklerüm maÓzür ola Óİzzet
4. Aña Óārsuzlanur aғыāra müstağñi olan göñlüm

5

TerbiÓ Gazel-i Óİzzet Beg*
FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

I

1. Ben ne ¼ayd-ı vuşlata düşdüm ne ĥavf-ı fir¼ate
2. Ne barışdum ne bozışdum ne alışdum ĥasrete
3. Dil düşer fir¼at deminde ārzü-yı vuşlata
4. Ĥasta elbet ilticā eyler devā-yı śiĥĥate

II

1. Bāğ-ı cennet gibi iken baña ol gül-gün-iÓzār
2. Yoğ iken cennet güli gibi gül-i rüyında ĥār
3. Var iken şev¼-ı gül-i ruĥsār-ı āteşnāk-ı yār
4. Eylemem Óatf-ı nežāre verd-i bāğ-ı cennete

III

1. Ĥāsedüñ renc-i ĥasedle olsa āhı raÓd u ber¼
2. Diyemez bu beyti eşk-i reşki içre olsa ĥar¼
3. Furradan müy-miyānı eyledüm piçişle far¼
4. Śarf-ı na¼d-ı mü-şikāfi ¼ılmışam bu di¼¼ate

IV

1. Tişse-zenlik pişesinde oldu bir üstād kim
2. Ĥāme taĥririinde Óāciz itdi nev-içād kim
3. Bışütüna yazdı kilik-i tişse-i Ferĥād kim
4. Kūhlar tāb-āver olmaz zūr-ı merd-i himmete

5 HP(46a), Ü(46b), P(147a).

*Başlık: HP. TerbiÓ Gazel-i Ĥāzret-i Āmedü Óİzzet Beg Efendi Sellema'llahu TeÓlā Ü.

V

1. Ey dil-i şeydā yeter itdüñ bu Óaqla yelkeni
2. Hiç bilür misin nice dıvānesin āyā seni
3. Derd-i Óaşq-ı dil-rübāya hep sen uğratduñ beni
4. Tevbe olsun baÓd-ez-ın ey dil senüñle ülfete

VI

1. Vaşf-ı sahbā-yı lebüñ hācet mi idem saña ben
2. Görmeyen bilmez anı ancağ bilür anı gören
3. ÓAqs-i reng-i laÓl-i nābuñmış beni ser-mest iden
4. Vāqıf oldum sâkıyā şahbādaki keyfiyyete

VII

1. Bu Óināyātuñ teşekkür ideyüm kangısına
2. Hâkğına ben Óāciz ü bı-çārenüñ böyle dine
3. İltifāt-ı Hāzret-i Pertev bugünlerde yine
4. Olmada bāÓiş suhan-güyi-i kilik-i Óİzzete

ŞARKILAR

1

Şarkı

Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün

I

1. Rağs idince sen o hūb-āvāz ile ey dil-nevāz
2. Öİşve-i mümtāz ile bulmaz mısın yā imtiyāz
3. Sāzlar ārām idüp rağğāslar tursun biraz
4. Bezm-i hāsa rağs u āvāzuñ yeter rağğās u sāz

II

1. Eyler isen eyle nālān bu dil-i nālendeyi
2. Hālka rüsvā itme tek Óaşkuñ ile efgendeyi
3. Şav başından bu gice h'ānendeyi sāzendeyi
4. Bezm-i hāsa rağs u āvāzuñ yeter rağğās u sāz

III

1. Çün zülāl-ı vuślatuñda mevc urur āb-ı hayāt
2. Cünbiş ü āmān rağsuñdan ayā perı-simāt
3. Sen ki mevcūd olasın ğayre ne mümkin iltifāt
4. Bezm-i hāsa rağs u āvāzuñ yeter rağğās u sāz

IV

1. Pertevā şimden girü ölsem de artık ğam yemem
2. Şöyle bir rağğās seyrettin ki oldum muğtenem
3. Ba'Öd-ez-iñ hem ğuş-ı sāz u seyr-i rağğās eylemem
4. Bezm-i hāsa rağs u āvāzuñ yeter rağğās u sāz

2

Şarkı

Müstef'Öilātün müstef'Öilātün

I

1. Ey gül tebessüm bilmez misin sen
2. Ey büt tekellüm bilmez misin sen
3. Farz-ı terahhüm bilmez misin sen
4. Raħmuñ mı yoğ insāfuñ mı yoğdur

II

1. Fab'Öuñ vefāya mā'Öil mi olmaz
2. Yoħsa rağıbān kā'Öil mi olmaz
3. Bilmem fiğānum vāsıl mı olmaz
4. Raħmuñ mı yoğ insāfuñ mı yoğdur

1 P(170b).

2 HP(54a), Ü(55a), P(171b).

III

1. Efgendenem ey şūh-ı cihānum
2. Üftādenem ey ser-keş fidānum
3. Yoğ hāke meylūñ serv-i revānum
4. Raħmuñ mı yoğ insāfuñ mı yoğdur

IV

1. Ey bî-ħağıķāt ey bî-mürüvvet
2. Hep Perteve cevruñ itdüñ Óādet
3. Ağyāra ammā ey bî-fütüvvet
4. Raħmuñ mı yoğ insāfuñ mı yoğdur

3

Şarkı*

FeÓilātün feÓilātün feÓilün

I

1. Seni özler seni bu cān-ı nizār
2. Gel gel ey ince miyānum gel gel
3. Seni gözler seni bu bülbül-i zār
4. Gel gel ey gonca-dehānum gel gel

II

1. Ğayrı tomār-ı firāķı dürelüm
2. Varağ-ı daÓvet-i vaşlı görelüm
3. Biz de sāyeñde safālar sürelüm
4. Gel gel ey serv-i revānum gel gel

IV

(1) bî-mürüvvet: bî-fütüvvet Ü.

(3) bî-fütüvvet: bî-mürüvvet Ü.

3 HP(54b), Ü(55a), P(171a), EE(68a), AE1(86b).

*Başlık: MurrabaÓ-ı diğeri EE.

MurabbaÓ-ı diğeri Hoş-āyende AE1.

MurabbaÓ H.

Not: Bu şarkı EE, AE1 ve H nüshalarında murabba olarak geçmektedir.

I

(1) cān-ı: cān u P.

(3) gözler: özler AE1.

II

(1) tomār-ı: tomārı P.

III

1. Ecnebiler bu gice dūr olsun
2. Hāne-i ğamkededede sūr olsun
3. Bezmimüz vaşluñ ile nūr olsun
4. Gel gel ey māh-ı cihānum gel gel

IV

1. Çeşm-i giryānumı lutfuñ ile sil
2. ÓUğdemüz ħall ola dirseñ gül açıl
3. Pertevüñ dilde nihān rāzını bil
4. Gel gel ey nādire-dānum gel gel

4

Şarkı*

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

I

1. Sāye-i zūlf-i dil-āvizüñde olsam kām-rān
2. Vuşlatuñla ber-murād itseñ beni neñ eksilür
3. Cāna cān kıatsağ ber-ā-ber yatsağ ey şüh-ı cihān
4. Vuşlatuñla ber-murād itseñ beni neñ eksilür

II

1. Nāfa dek itseñ ğuşāde tügme-i şimşin-berüñ
2. Ağzıma virseñ şeker gibi leb-i cān-perverüñ
3. Eyleseñ teslim ser-tā-pā tenüñde her yerüñ
4. Vuşlatuñla ber-murād itseñ beni neñ eksilür

IV

(1) giryānumı lutfuñ: giryānlarımı lutf EE, AE1, H.

(2) Óuğdemüz: Óuğdeler EE, AE1, H. / gül: gün Ü.

(3) rāzını: zārın HP, P.

4 HP(54b), P(153a), EE(69a), AE1(87b), H(76a).

*Başlık: MurabbaÓ-ı diğer P, -EE.

MurabbaÓ-ı diğer Şüh-edā AE1.

MurabbaÓ-ı läübāliyāne H.

Not: Bu şarkı P, EE ve AE1 nüshalarında murabbaÓ olarak geçmektedir.

I

(2) itseñ: itsen P.

(4) itseñ: itsen P.

II

(1) tügme-i şimşin-berüñ: tügmesini ol herüñ P.

(2) virseñ: virsen P.

III

1. oqlasam snbl gibi zlfn emp gerdnunı
2. Giryessin terk itse tıfl-ı dil grp pistnunı
3. Őem-i bezms yanp seyr eylessem her yannı
4. Vulatunla ber-murd itsen beni ne eksilr

IV

1. Yalnz seyrnle dil-sr olamam ey nzenn
2. Heyetin grmekle alansun mı tum-ı engebn
3. Cisme cn gibi hll itmek diler cn-ı hzn
4. Vulatunla ber-murd itsen beni ne eksilr

V

1. Km-yb eylersin Őuk olursun nmdr
2. adrun artar sevdigm bi'llah grrsn itibr
3. Pertev alup meh gibi dahi bulursun itihar
4. Vulatunla ber-murd itsen beni ne eksilr

5

Őark*

Feiltn feiltn feiln

I

1. tein-sgar-ı laln lebme
2. Yana o o yana cnum yana o
3. o lebn bama bu tb u tebme
4. Yana o o yana cnum yana o

IV

(2) heyetin: heyetn P. / tam: tab-ı P.

(3) cisme: cism-i EE, AE1.

V

(2) adrun: adr EE.

(3) bulursun: olursun P.

5 HP(55a), P(151b), EE(69a), AE1(87a), H(75b).

*Balık: Murabba-ı dier P, EE.

Murabba-ı dier der-Med-i Yana o AE1.

Murabba H.

Not: Bu Őark P, EE, AE1 ve H nshalarında murabba olarak gemektedir.

I

(1) laln: laln P.

(3) tb u: tb-ı P.

II

1. Dūd-ı āh almadur ey meh hūyuñ
2. Olmaya qara qaçan ŧeb-būyuñ
3. Cānumı yaqsa da hūsn-i rūyuñ
4. Yana qo qo yana cānum yana qo

III

1. Nār-ı Őaŧqa bu sebeb verziŧüme
2. Bu semendercesine cünbiŧüme
3. Qo elüñ ŧıneme baq sūziŧüme
4. Yana qo qo yana cānum yana qo

IV

1. Nālemüz oldu rebāb-ı Őaŧquñ
2. Cānımız oldu kebāb-ı Őaŧquñ
3. Sāgar-i qalbe ŧarāb-ı Őaŧquñ
4. Yana qo qo yana cānum yana qo

V

1. Gül-i dārçın mı nesin bilmem sen
2. Hem yaqup cānı hem eylersin ŧen
3. Cāna qosañ dañi nār-ı gülhen
4. Yana qo qo yana cānum yana qo

II

(3) hūsn-i: hūsn ü P.

(4) -AE1.

IV

(3) qalbe: Őaŧqa P, AE1.

V

(3) qosañ: qosan HP, P.

6

Şarkı*

Fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilün

I

1. Saña pek kaynadı kıanum yana kıo
2. Yana kıo rüh-ı revānum yana kıo
3. Nār-ı Őaşkıñ ile cānum yana kıo
4. Yana kıo rüh-ı revānum yana kıo

II

1. Bir yana kıo ğam-ı neng ü Őārı
2. Ey ğöñül yolına şarf it varı
3. Ĥāluñ Öarz eyle bu sözle bāri
4. Yana kıo rüh-ı revānum yana kıo

III

1. İdicek cāmesini kıara kıaçan
2. Ğün doğa baht-ı siyehkāre kıaçan
3. ŐĀşık-ı zāra ider çāre kıaçan
4. Yana kıo rüh-ı revānum yana kıo

IV

1. Perçemi ğül-ruhunuñ sünbülidür
2. Būy-ı sünbülleri dārçın ğülidür
3. ŐĀşıkıñ hem ğüli hem bülbülidür
4. Yana kıo rüh-ı revānum yana kıo

6 HP(55b), P(149a), EE(68b), AE1(87a), H(75b).

*Başlık: Murabba'Ö-ı diğer P, EE.

Murabba'Ö-ı diğer der-medh-i yana kıo AE1.

Murabba'Ö H.

Not: Bu şarkı P, EE, AE1 ve H nüshalarında murabba'Ö olarak geçmektedir.

II

(1) P, EE, AE1 ve H nüshalarında 2. mısra ile yerdeğişmiştir.

III

(3) çāre: kara P.

İBTİDÂ-I TAHMİSÂT*

1

Tahmîs-i Na'ât-ı Şerîf-i Cüdî ki Üstâd-ı Kerâmet-penâh Hâzret-i Neş'etest*

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

I

1. Hîsâlûñ Óafv-ı sâz-ı müznibândur yâ Resûlu'llah
2. Mağâlûñ rûh-bahş-ı mürdegândur yâ Resûlu'llah
3. Visâlûñ hasta-i hicrâna cândur yâ Resûlu'llah
4. Cemâlûñ maţlab-ı cân u cihândur yâ Resûlu'llah
5. Hayâlûñ cilve-bahş-ı Óaşıqândur yâ Resûlu'llah

II

1. Sen ol maĥbûb-ı müstešnâ-yı Mevlâsın ki destüñde
2. Sen ol miĥmân-ı ĥâss-ı Ĥağ Te'âlâsın ki destüñde
3. Sen ol şultân-ı taĥt-ı Óarş-ı Óâlâsın ki destüñde
4. Sen ol refref-süvâr-ı Óâlem-ârâsın ki destüñde
5. Şihâb u mâh-ı nev tîr ü kemândur yâ Resûlu'llah

III

1. Ayâ şâh-ı rüsül v'ey mücrimânuñ ma'ôzeret-ĥ'âhi
2. Muĥayyer gerçi her bir mu'ôcizeñ va'llahi bi'llahi
3. Ėazâda teşnegân oldı yem-i iĥsânuña mâhi
4. Kesildi tîğ-i engüştüñle çarĥuñ cünne-i mâhi
5. Bu i'ôcâzuñ müşârü'n-bi'l-benândur yâ Resûlu'llah

*Başlık: H.

1 HP(10b), Ü(6b), P(107a), EE(55b), AE1(70a), H(60b).

*Başlık:HP. Tahmîs-i Na'ât-ı Şerîf Cüdî Üstâd-ı kerâmet-penâh Hâzret-i Neş'et
Sellemeĥu'llah Ü .

Na'ât-ı Şerîf-i Cüdî Tahmîs-i şâhib-i dîvân P.

Tahmîs-i Na'ât-ı Şerîf-i Cüdî EE .

Tahmîs-i Na'ât-ı Şerîf-i Cüdî-i merĥûm H.

II

(2) P, EE, AE1 ve H nüshalarında 2. ile 3. mısralar yer değişmiştir.

(5) tîr ü: tîr-i H.

III

(3) iĥsânuña: i'ôcâzuña Ü, P, EE, AE1, H.

(5) bi'l-benândur: bi'l-beyândur Ü.

IV

1. Vesîle olmayaydı gelmeme ey kâş ümm ü eb
2. Ki Óisyân ü tebehkârîde geçdi vaqt u ânum hep
3. Siyeh-rüyem siyeh-rüzem siyeh-bahtam siyeh-kevkeb
4. Şeb-i ğafletde kaldum nâr-ı Óaşkuñdur baña matlab
5. Ğapuñda bir çerâĝ ile uyandur yâ Resûlu'llah

V

1. Yazar münşî-i rahmet levh-i nişkâna benüm nâmum
2. Ğıllar mihr-i hidâyet puhte bir gün miñve-i hânum
3. İder şems-i Óinâyet rüz-ı rüşen Pertevâ şâmum
4. Tebâşîr-i şefâÓat mahv ider rüy-ı siyeh-fâmum
5. Bu ihsânuñla Cüdiyi utandur yâ Resûlu'llah

IV

(1) kâş: gülşen-i AE1. / ümm: ced P, EE, AE1, H.

(2) Óisyân ü: Óisyân-ı P, AE1.

(3) siyeh-rüzem: siyeh-bahtam P, EE, AE1, H. / siyeh-bahtam: bahtum Ü; siyeh-rüzem P, EE, AE1, H.

(4) Óaşkuñdur: Óaşkuñla P, AE1.

V

(1) rahmet: kudret P, EE, AE1, H. / nişkâna: peykâna P, AE1.

(2) puhte: bahta P.

(3) rüz-ı rüşen: rüzveş hem P.

(5) utandur: uyandur AE1.

Tahmîs-i Türkî be-merşîye-i Fârisî Ĥazret-i İmâm Ĥüseyn Radiya'llahu ŐAnha
li-Cenâb-ı H'âce Nuşret Efendi Rahmetu'llah*

Fâöilâtün fâöilâtün fâöilâtün fâöilün

I

1. Her muharremde olur tecdid-i takvim-i vülâ
2. Bu zamandır ehl-i derde mevsim-i hüzn ü bukâ
3. Gerçi her dem dilde fikr-i vaķŐa-i dehşet-fezâ
4. DGµ ÍA ÛND×qĖoPv CoİszDµqĖo
5. ŐFpÆ Pzk PŐv qC ŐİÜÆ lĖA Őİh ĖİF

II

1. Oldığı demdür bu dem maĥzün derün-ı ehl-i beyt
2. Mevc urur Meşhedde hün-ı lāle-gün-ı ehl-i beyt
3. Dîdeler pür-hün gerek hem çün Őuyün-ı ehl-i beyt
4. PİF ÍçC ŐİhqlzDFokqĖp×C ŐFpÆ
5. CpVD× îŪClŪ ĖoPr·× ŐPre×öŪ pÆ

III

1. ŐArş u kürs u āsmān u vaĥş u tayr-ı ehl-i arz
2. Birbirinden mâtem için naķd-i efgān aldı ķarz
3. Ehl-i dil yārān-ı derde sen de ķıl bu beyti Öarz
4. İp¾ Pw"p¾DGµ ÍAŪŐzkDF îŪŐzk
5. DGOW×qC İŪzCo ŐC î¾ª»FŐC î¾ Hd

IV

2 HP(9b), Ū(72b), P(109a), EE(56a), AE1(70a), H(60b).

*Başlık: HP. Tahmîs-i Türkî be-Fârisî Merşîye-i Cenâb-ı H'âce Nuşret Efendi ŐAleyhi'r-Rahme
Ū.

Tahmîs-i Türkî Be-Fârisî Merşîye-i Cenâb-ı H'âce Nuşret Efendi P.

Tahmîs-i merşîye-i Nuşret EE, -AE1.

Tahmîs-i merşîye-i Nuşret el-merhüm H.

III

(1) kürs u: kürsi P. / vaĥş u: vaĥş-ı P. / tayr-ı: tayr u P, Ū.

(3) bu: -EE.

1. Oldılar bādī o aẓlemler bu kār-ı derheme
2. Kıydı ol bî-dînlr Āl-i Resûl-i Ekreme
3. Gelmedi eslâf ü ahlâfında beñzer âdeme

4. øØçĖC ŪD•FDNĖlĖrĖpF Īk
øNqC
5. í©Np×kkpÆoĖpw× ŪCqøÆ çÆ pF íOŪ•Ī

V

1. Eyleseñ biñ yıl eger bîhūde taqlîb-i varağ
2. Bu rumūzuñ fehmi nā-mūmkin birin nehc ü nesaq
3. Ger muhîbb-i hānedān iseñ sözümden al sebağ

4. Äd Ūëk qC P×kCk PGe× øèÃ¼ ~êßO¼
5. ClhpèFøİðw×_ë ŪëolŪCßz í©¼Co

VI

1. Müstehağğ-ı laŌn u nefrîndür çü şeytān-ı laŌin
2. Cānına olsun hezārān laŌnet ü nefrîñ qarîñ
3. Nehy-i nefrîñ eyleyen kimseyle olma hem-nişîñ

4. ŪîÃë ŪClî×lŪÆ ŪD;ëC PŪ•Ī ,Ū× øÇŪA
5. Ó íçŪ qC pî»FlŪClîŪŪ íŪ ŪDøİw× rÆ

IV

(2) P, EE, AE1 ve H nüshalarında 3. mısradır.

(3) P, EE, AE1 ve H nüshalarında 2. mısradır. / ahlâfında: ahlâğında P, H.

V

(3) muhîbb-i: maḥabbet Ū.

VI

(1) Az gelür bi'llah Yezîd-i kâfire lafz-ı laŌin P, EE, AE1, H.

(2) Cānına sıçsun kilāb-ı evvelîñ ü āhirîñ P, AE1, H. EE nüshasında ise mısrada “Cānına ‘sat, çim, sin, vav, nun’ kilāb-ı evvelîñ ü āhirîñ” tek tırnak içerisindeki harflerle sah yapılmıştır.

VII

1. Pertevā Āl-i Resūlem hāmdūli'llah bî-gümān
2. Eyclerüm ceddüm Hüseyn-i Murtażā için figān
3. Hem muhîbbāna muhîbbüm hem Őadūya hařm-ı cān
4. ŪDŪŐzk DF İŪŐzk çŪDOvĒk DF İOvĒk
5. İçÖ× Üëk Äd MpŪŪ PwŪëC Ū× Üëk

3

Tahmîş-i ğazel-i Őerîf Cenāb-ı Ūstād-ı kerāmet-penāh u feyz-i iktisāb*

FeŐilātün feŐilātün feŐilātün feöilün

I

1. Rızķ-ı maķsŭmı taleb maĥz-ı hatā geldi baĥa
2. Gŭřiř-i kesb-i nevā tarz-ı gedā geldi baĥa
3. ŐAřķdan ğayrısın istekde ĥayā geldi baĥa
4. Sŭd-ı sevdā-yı maĥabbetle ğinā geldi baĥa
5. Kāle-i kām hevāsından ibā geldi baĥa

II

1. ŐAřķdur çŭnki benŭm mŭlk-i dilŭmde sultān
2. ĤilŐat-ı cismi ğiyŭp hidmetin itmekde revān
3. Ĥāsılı Őařķuma her cāme degŭldŭr cŭbbān
4. Tār u pŭdı olalı cāme-i Őařķuĥ reg-i cān
5. Pîreĥen rişte-i Meryemle ķabā geldi baĥa

VII

(1) Pertevā: Pertev-i Ū Pertevem EE, AE1.

(3) muhîbbüm: muĥib EE.

3 HP(11a), Ū(7a), P(109b).

*Bařlık:HP. Tahmîş-i ğazel-i Őerîf Cenāb-ı Ūstād-ı kerāmet-penāh Sellemehu'llah Ū.

Tahmîş-i ğazel-i Ĥazret-i Neşöet Efendîmiz P.

(3) Őařķdan: Őařķuĥdan Ū.

II

(3) cāme: cān Ū cām P.

(4) tār u pŭdı: tārı bŭdı P.

III

1. H̄usn-i sūruña tenezzüldedür ānen ānā
2. H̄at ber-āverligi yād itme misin ah̄yānā
3. Šarf-ı zih̄n Őākibet kāra irer çün dānā
4. Añlama riş-i behiştî h̄at-ı sebzüñ cānā
5. Dime h̄usnūñdeki menşür bağa geldi baña

IV

1. Çemenüñ vaqt-ı bahār ile açılmam gülemem
2. Bülbülüñ nāle vü zār ile açılmam gülemem
3. Gül ü gülzār-ı medār ile açılmam gülemem
4. Gülşenüñ gonca hezār ile açılmam gülemem
5. Dinlemem bülbüli gül bŷyı fenā geldi baña

V

1. Neşöe-i h̄alet-i bî-hŷi-i dil serde iken
2. Ne zemīn ü ne semā Şadd olınur yerde iken
3. ŐĀlem-i ğarķ bu farķ Őālemine perde iken
4. Bî-hodî deşt-i beyābānına güm-kerde iken
5. Nāle-i ney-i ceres rāh-ı Hudā geldi baña

VI

1. H̄alli düşvār idi pek kuf̄l-ı hadîd-i feth̄in
2. Nā-gehān müjde-resi geldi kilîd-i feth̄in
3. Hele gördük eşer-i pākin ümîd-i feth̄in
4. Der-i feyz-i keremüñ virdi nüvîd-i feth̄in
5. Seherîce yelerek peyk-i şabā geldi baña

III

Not: Ū nüshasında III. Bent ile IV. Bent yer deĝişmiştir.

(1) h̄usn-i: h̄usn ü P.

IV

P nüshasında IV ve V kıtalar yer deĝişmiştir.

VI

(1) hadîd: cedîd P.

VII

1. Şād u ḥandān oluram eyleyicek Óarz-ı cemāl
2. Yār-i dırıñedür ol hiç vire mi ḥüzn ü melāl
3. Aña taÓzım-i Óazım itmemege var mı mecāl
4. Miḥmān-ḥāne-i dilden kim ider istişkāl
5. Ğam-ı Óaşk ise gelen hoş u şafā geldi baña

VIII

1. Bir güherdür suḥan-ı Ḥāzret-i Üstād-ı Cihān
2. Ki sezā itseler āvıze-i Óarş-ı Raḥmān
3. Didi manżümesine bunu idüp silk ü beyān
4. Genc-i bād-āver-i tabÓumda güher bı-pāyān
5. İtsem işār n'ola bād-ı hevā geldi baña

IX

1. Pertevā Ḥāzret-i Üstād o veliyyü'n-niÓmet
2. Kārı ser-cümle kerem cümle kelāmı ḥikmet
3. Bağ meóālinde bu beytüñ ne dir eyle diđđāt
4. Tāc-ı fāhr-ı felege bir nažar itdüm Neşóet
5. Mürde destārı gibi rü-be-đafā geldi baña

VII

-
- (1) şād u: şād-ı Ü.
 - (3) silk ü: silk-i Ü.
 - (4) güher: gühere Ü.
 - (5) işār: işā Ü.

IX

- (3) eyle: ise Ü.

4

Tahmîs-i gâzel-i Hâzret-i Üstâd-ı Şâhib-Reşâd*

Fe'Öilâtün fe'Öilâtün fe'Öilâtün fe'Öilün

I

1. Şem'Öa zer-efser ile nür-ı hidâyet gelmez
2. Ser-fürü itmeyene rif'Öat u devlet gelmez
3. Olsa pervâne melek mûma beşâret gelmez
4. Tâc-ı iqbâl ile her ser-keşe rif'Öat gelmez
5. Fâhte olsa hümâ serve sa'Öâdet gelmez

II

1. Nâ-pesendi göremem meslek-i renginümde
2. Çahr u lütfuñ ikisin bir bilürüm dîñümde
3. Şâkir ü şâkı bulunmaz reh-i âyînümde
4. Âb-ı tığ âb-ı beğâ bir leb-i temkinümde
5. Fâriğam hâtıruma şükr ü şikâyet gelmez

III

1. Olsa cennet gibi kâşânemüz âbâd yine
2. Bendemüz olsa da her bende vü âzâd yine
3. Genc-i bâd-âver-i tâb'Ö itse de imdâd yine
4. Naçd-ı gencîne-i dil olsa da irâd yine
5. Biz çalender-revişüz bizlere şervet gelmez

4 HP(11b), Ü(8a), P(110b), AE1(71b), H(81a).

Not: AE nüshasında der-kenarda yer almaktadır.

*Başlık: HP Tahmîs-i gâzel-i Hâzret-i Üstâd Şâhib Reşâd Sellemehu'llahu Te'Öâlâ Ü.

Tahmîs-i gâzel-i Hâzret-i Neş'Öet P.

Tahmîs-i gâzel-i Cenâb-ı Üstâd-ı Kerem-mu'Ötâd AE1.

Tahmîs-i gâzel-i Bîdil Hâzret-i Neş'Öet-i Öâlîşân li-cenâb-ı Pertev-i Mu'Öciz-beyân H.

I

(4) rif'Öat: reft H.

II

(2) çahr u lütfuñ: lutf u çahrüñ AE1, H.

(4) beğâ: Hızr Ü, AE1, H.

(5) şükr ü: şevke P.

IV

1. Cümle-i nāsda var tül-ı emel sevdāsı
2. Mütehayyir gerek aólāsı gerek ednāsı
3. Hiç dükenmez bu taóayyüşle cihān gavgāsı
4. Olsa mız-āb-ı Óatāyā-yı felek mecrāsı
5. Sebzezār-ı emel ü hırsā қanāÓat gelmez

V

1. İdemem Hāzret-i Üstādı esātize şerik
2. Ki olınmış aña iqlim-i maÓārif temlik
3. Eyle bu beyt-i şerifi ile Pertev tebrik
4. Šad hezārānı gül ü gülşen-i maÓnünñ lik
5. Neşóegāh-ı suhana bir dañi Neşóet gelmez

5

Tahmıs-i ğazel-i Hāzret-i Üstād-kerāmet-penāh*

MefāÓilün feÓilātün mefāÓilün feÓilün

I

1. ÓAceb ki raĝbet-i dil nāliş-i nihāna mı yoĝ
2. Şikāyet-i elemüm yohsa yāne yāne mı yoĝ
3. Yaħud ki derd ü ğamum defÓine nişāne mı yoĝ
4. İzāle-i ğam u endūhuma bahāne mı yoĝ
5. Fiĝān u āh-ı ciger sūz-ı Óāşıkāne mı yoĝ

(2) aólāsı gerek ednāsı: ednāsı gerek aólāsı AE1.

V

(1) üstādı esātize: üstād esātiz P; üstāda esātizi AE1; üstāda esātiz H.

(2) maÓārif: maÓāni AE1.

(4) gül ü: gelür Ü, P, AE1.

5 HP(12a), Ü(8b), P(111a).

*Başlık: HP. Tahmıs-i ğazel-i Hāzret-i Üstād-kerāmet Penāh u Reşād-ı Destĝāh Ü.

Tahmıs-i ğazel-i Hāzret-i Neşóet P.

I

(3) derd ü: derd-i Ü, P.

(5) sūz-ı: sūzi Ü. / Óāşıkāne: şifāne Ü.

II

1. Senüñ hep eyledigüñ vaÓde vaÓde-i ferdā
2. Kümūna beñzedürüm ben de kendümi ammā
3. İnanmadum mı inandum mı eylemem ifşāÓ
4. Telāş-ı vaÓd-ı vişāle sebep nedür cānā
5. Yalan mı yok güzelüm Óözü-i Óārifāne mi yok

III

1. Bozuldı cūşış-i giryemle nażm-ı renginüm
2. Bütünce hālet-i Óaşkuñla gitdi temkinüm
3. Mey-i mahabbete nuqlı oldı cān-ı şirinüm
4. Şarāb-ı laÓl-i firākuñ sirişk-i hüninüm
5. Humār-ı şubh safāda mey-i şebāne mi yok

IV

1. Bu Óaşk içinde dañi olsa bir yeni kñnün
2. Pür olsa āhu-nigehlerle ser-te-ser hāmün
3. Yine güzel bulamam Qays olursa rāh-nümün
4. Remide mi Óacebā āhuvān-ı çin-i cünün
5. Güzel mi yok bilemem nāz-ı nāzükāne mi yok

V

1. Uçardı mürğ-i dilüm bi-mecāldür yoñsa
2. Muqayyed eyleyen ol zaÓf-hāldür yoñsa
3. Futan ne cāh ü merātib ne māldür yoñsa
4. Bu mürğ-i zāra tenezzül muhāldür yoñsa
5. Hümā-yı tabÓuma Neşóet bir āşiyāne mi yok

IV

(1) dañi: eger P. / yeni: iki HP.

(2) pür: yer HP.

(3) rāh-nümün: āh-nümün Ü.

V

(3) cāh ü: cāh-ı Ü.

VI

1. Efendimüñ keremin hem kerāmetin bilürüm
2. Hemişe kārı Őināyetdür Őādetin bilürüm
3. Őuşūr-ı bendeye bakmaz Őināyetin bilürüm
4. Hemāre Pertev lutf u ĥimāyetin bilürüm
5. İzāle-i ğam u endūhuma bahāne mi yoĝ

6

Tahmıř-i ğazel-i Ūstād Sellema'llahu TeŐālā

FeŐilātün feŐilātün feŐilātün feöilün

I

1. Maĥremān-ı dilimüñ sākin ü āvāresi var
2. Biribirine kev[ā]kib gibi nezzāresi var
3. Dāĝdāĝ-ı dil ile eşküñ Öaceb arası var
4. Dıdede eşk-i derūnuñ nice biñ yarası var
5. Āsmān-ı dilimüñ šābit ü seyyāresi var

II

1. Merĥametsiz şu sitem-kāri-i dehrı gör kim
2. şu zen-i ħāĥbe-i mekkāre-i dehrı gör kim
3. Be şu vaĥřı be şu ğaddāre-i dehrı gör kim
4. Sitem-i Hind-i ciger-ĥāre-i dehrı gör kim
5. Eřkimüñ ħatrelerinde cigerüm pāresi var

III

1. Leyle-i maŐşiyeti tevbe ider nūr-ı nehār
2. Jeng-i rüy-ı siyehe mışkaledür istiĝfār
3. Žulmet-i cürmi görüp yeŐs getürme zinhār
4. Merdüm-i dıde olur mažhar-ı feyz-i envār
5. Rū-sepıdān-ı ümıdüz yüzümüz ħarası var

VI

(1) keremin: keremüñ Ū, P. / kerāmetin: kerāmetüñ P.

(4) Pertev: Perteve P.

6 Ū(9a).

I

(2)Orijinal metinde “kevkeb” yazılmış ancak “kevākib” olmalıdır.

(5) Orijinal metinde “šābit seyyāresi” yazılmıř ancak “šābit ü seyyāresi” olmalıdır.

IV

1. Añılur bunca zamāndur küremādan Hātem
2. Māl ü cān beżli ile oldı o memdūh-ı ümem
3. Varını virmeyene kim didi o erbāb-ı himem
4. Şanma dıñār ü diremle olur aşhāb-ı kerem
5. Māhiyānuñ dañi haylı pulu var pāresi var

V

1. Bellidür Óaşık olan gerçi ğamı pinhāndur
2. Rāz-ı pinhānını her hāli anuñ gūyāndur
3. ÓArśa-ı Óaşqda çün top ser-i ğaltāndur
4. Serserı çarñ gibi sersem ü ser-gerdāndur
5. Her kimüñ şinede dāĝ-ı ğam-ı meh-pāresi var

VI

1. Diyeli rişte-i ünsi bu cihāndan üz kes
2. Olsa Óankā degül Óindümde benüm perr-i meges
3. Nesine meyl ide göñlüm nedür ol herze-res
4. ÓĀlemüñ çeşmi bu dil-dāra mühim-sāz-ı teres
5. Be ne çok fāhişe dünyā zen-i zen-pāresi var

VII

1. Fıbb-ı Óaşka ideliden beri Pertev verziş
2. İderim çāre-i derdi dil-i zāra gūşiş
3. ÓĀciz olduĝda ilācında be-ñüzn ü nāliş
4. Neşöete hāl-i dil-i zārdan idem pürsiş
5. Didi bı-çāre-i Óaşkuñ nice biñ çāresi var

Taħmîs-i Ğazel-i Ĥazret-i Üstâd-ı Šâhib-Reşâd*

Fâ'Öilâtün fâ'Öilâtün fâ'Öilâtün fâ'Öilün

I

1. Ĥâle çesbân biz der-i cânânda hıdmet beklerüz
2. Šanki derbân-ı şehiz bâb-ı sa'Öâdet beklerüz
3. Lîk biz o bâbda bâ-ferr ü ĥaşmet beklerüz
4. Hâksârânuz velî dergâh-ı devlet beklerüz
5. Leşker-i sultân-ı Öaşkuz kim velâyet beklerüz

II

1. Bu ĥazîz-i ĥâkde bâlâlanursak çok degül
2. Fahr idüp biraz eger a'Ölâlanursak çok degül
3. Nâzlanup pervâza istiğnâlanursak çok degül
4. Kuşca yok mı kıdrimüz Öanķâlanursak çok degül
5. Biz de idüp inzivâ kıf-ı kınâ'Öat beklerüz

III

1. Göñle hey heyler gelür anduķça Öaķlı gâh gâh
2. İmtizâc eyler mi bir kışverde iki pādşâh
3. Birbirin şındurmaķ encâmında çün bî-iştibâh
4. Olmasun mülk-i cünün tārâc-ı Öaķlı-ı gam-sipâh
5. Bir bölük delü göñüllüyüz ki nevbet beklerüz

7 HP(13a), Ü(10a), P(112a).

*Başlık: Taħmîs-i Ğazel-i Ĥazret-i Üstâd Sellema'llahu Te'Öâlâ ve İfâhu Ü.

Taħmîs-i Ğazel-i Ĥazret-i Neşöet P.

I

- (1) ĥâle: ĥâl P.
- (2) derbân-ı şehiz: derbân şehri P.

III

- (5) delü: ulu Ü.

IV

1. Mālik-i gencine bir dil šāhibiyüz çünki biz
2. Dilde yoğ yoğ her ne olsa gönlümüzden isterüz
3. Öyle ancağ bir Öināyet ola ele gitmezüz
4. Dergeh-i dilde muđımız bir gedā deryūzeyüz
5. İdüp ümmid-i kerem bāb-ı Öināyet beklerüz

V

1. Sien-i müÖmin cennet-i küffārdur çün bu serā
2. ÖĀlem-i kevn ü fesād oldığıdur nāmı be-cā
3. Bu ħarāb-ābādda ümmid-i rāhatdur ħatā
4. Buldılar eslāfımız āsāyiş-i mülk-i beđā
5. Bu güzergāh-ı fenāda biz de nevbet beklerüz

VI

1. Dār-ı dünyā kiştgāh-ı āhiretdür didiler
2. Her ne ekdiyse bugün yarın varan anı biçer
3. Bizde yoğ öyle Öamel lutf eyleye Mevlā meger
4. Bir güruh āvāreyüz bî-kişt ü bî-kesb ü hüner
5. Dergeh-i Ħađdan hemān iĥsān ināyet beklerüz

VII

1. Bāde-nüşinün ĥumāra vardığın bil gāyetin
2. Teşne-cū olduđca Pertev añ veliyyü'n-niÖmetin
3. Gör bu beyti görme artığ bāde görmek niyyetin
4. Añladuđ gerçi ĥumār-ı neşoesin keyfiyyetin
5. Çār u nā-çāruz bu neşoegehde Neşoet beklerüz

IV

(3) ola: olsun Ü, P.

V

(2) oldığıdur: oldığındur Ü. / nāmı: tāmı P.

(4) āsāyiş: ārāyiş HP.

VI

(4) bî-kesb ü: bî-kesb-i P.

VII

(2) teşne-cū: neşoe-cū Ü. / niÖmetin: niÖmetün P.

(3) görmek: görme P.

Mutarraf Tahmîs-i ğazel-i Ĥazret-i Üstād*

Fe'Öilātün mefā'Öilün fe'Öilün

I

1. Heves-i zülf-i yār var serde
2. Sünbül-i müşg-bār var serde
3. Yārdan bergüzār var serde
4. Fikr-i hatt-ı ğubār var serde
5. Ser-gerānum humār var serde

II

1. Zer-i hālis Öayārdur ğalbüm
2. Didigüm rütbe vardur ğalbüm
3. Ĥayli pür-i Ötibārdur ğalbüm
4. Şan zer-i sikkedārdur ğalbüm
5. Sikke-i Şehryār var serde

III

1. N'ola faġır içre şāh isem pîrüm
2. Ne faġırüm ne muĤteşem mîrüm
3. Mālik-i feyz-i Öaşġam iksîrüm
4. Gerçi vaşlumda yoġsa taġyîrüm
5. Efser-i tādār var serde

IV

1. Furrā-i müşg-bār-ı Leylādan
2. Döndi Mecnūna dil o sevdādan
3. Ben uşanmam yine o da Övādan
4. Hele cem Ö-i tuyūr-ı şeydādan
5. Lāne-i şad hezār var serde

8 HP(13b), Ü(10b), P(112b).

Not: Bu manzume tahmîsin bir başka şekli olan taştir biçimindedir.

*Başlık: HP. Mutarraf Tahmîs-i ğazel-i Ĥazret-i Üstād Sellema'llahu Te Öālā Ü.

Mutarraf Tahmîs-i ğazel-i Neşöet P.

II

(4) sikkedārdur: sikkevārdur P.

(5) şeh-r-yār: şeh-r-yārî Ü.

IV

(2) Mecnūna: Mecnūn-ı Ü.

V

1. Neşóetā ben mey içmeyem mi müdām
2. Ki mey-i Óaşka albüm olmuş cām
3. Böyle buyrurken Üstād be-nām
4. Pertev olsun mı neşóeden nā-kām
5. Ser-gerānum humār var serde

9

Tahmışs-i azel-i ramazāniyye Cenāb-ı Üstād*

Mef  l  mef  il  mef  il  fa  l n

I

1. Bu m h-ı şiy m  alemi geri İrem eyler
2. Perverde-i n z   ni am u mutenem eyler
3. Y r n-ı zam n halta-i g rk   anem eyler
4. C num ramaz n addini bihüde ham eyler
5. ş oimleri rind ne cev mi de dem eyler

II

1. ş f  didiun şayd-ı civ n n ile mezk r
2. Tesbih    rid larla ider h lini mest r
3. C mi de g n h itse diler kim ola me c r
4. Ol t oif-i beyt n nice sa y i ola meşk r
5. şayy di-i  h -y  sefid-i Harem eyler

III

1. Her g şede ser-halka birer n r-ı mücessem
2. Dest r-ı perış nda sünbül gibi perem
3. Dahl itmeme mümkin mi bu h li görüp  dem
4. Mihr b-ı d -ebr -y  bütün ible-i  alem
5. N z k-p ser n c mi i beytü's-şanem eyler

V

(3) buyrurken: buyırur iken P.

(4) Pertev: p r  . / Pertev  olmasın mı neş e-i k m P.

9 HP(14a),  (11a), P(113a).

*Başlık: HP. Tahmışs-i azel-i ramaz niyye Cen b-ı  st d Sellema'llahu Te  l   .

Tahmışs-i azel-i H zret-i Neşöet P.

II

(1) civ n n: civ n na  .

(4) t oif-i t oife P.

IV

1. Bu mäh-ı mübârekdür olan Óaynı cinānuñ
2. Ādem duyamaz geçdigin Óömr-i güzerānuñ
3. Bir Őenligi Őādeligi var pır ü civānuñ
4. Gündüz çıkarur zevķını rindān ramazānuñ
5. İftār Őafāsın daħi ehl-i Şikem eyler

V

1. CamiÓdeki ĥalk başladılar geşt ü güzāra
2. ĦoŐ gelmedi Pertev görüp ol pāk-tebāra
3. Bu beyti buyurduķda çekilmiŐdi kenāra
4. NeŐóet bu ĥisābı ķodılar rüz-ı Őümāra
5. Kim fikret-i ferdāyı bugün naķd-ı ğam eyler

10

TaħmıŐ-i ğazel-i Cenāb-ı Üstād*

FeÓilātün feÓilātün feÓilātün feÓilün

I

1. Buluram hep dil-i ĥün-geşte-i dil-ĥāħ seni
2. Seni ey ğonca-i n'eŐģifte seni āħ seni
3. İde Allah meger ĥālüme āğāħ seni
4. Gül-i ĥandān görürüm nāleme her ğāħ seni
5. Őorķarum bülbül ider āħ-ı seĥergāħ seni

IV

(2) geçdigin: geçdigün P.

10 HP(14b), Ü(11b), P(113a), EE(56b), AE1(71a), AE2(43a), H(61b).

*Başlık: HP. TaħmıŐ-i ğazel-i Cenāb-ı Üstād Sellema'llahu TeÓālā Ü.

TaħmıŐ-i ğazel-i Ħāzret-i NeŐóet P

TaħmıŐ-i ğazel-i Cenāb-ı NeŐóet EE.

TaħmıŐ-i ğazel-i NeŐóet Ħāce AE1.

TaħmıŐ-i ğazel-i li-Cenāb-ı Üstād AE2.

TaħmıŐ-i ğazel-i li-Cenāb-ı NeŐóet Efendi H.

I

(1) ĥün-geşte-i: ĥün-geŐtede Ü, P, AE1, H.

(4) görürüm: gördüm Ü.

II

1. Gözlerümden ağıdup yaşları deryā deryā
2. Zevrağ-ı cisme süvār olmuş idüm bî-pervā
3. Māh-tāb eyler iken şahs-ı Őağıldan tenhā
4. Gece rüöyāda şināverligin itdüm hulyā
5. Gördüm Őağs-ı mehi žann eyledüm ey māh seni

III

1. Dāğ-ı dilden o mehe şol gül-i ālüm Öarz it
2. Şerha-i şine vü endüh u melālüm Öarz it
3. Őalmadı tāb-ı tüvān şabra mecālüm Öarz it
4. Hāk-pāyine revān ol yüri hālüm Öarz it
5. Ey dil-i zār ideyüm eşk ile hem-rāh seni

IV

1. Mîhmān-hāne-i hicrānuñ ile hem-āşuz
2. Biz de Őuşşāğ-ı reh-i Őaşkuñ ile yoldaşuz
3. Ne cünün ile ne ferzānelik ile fāşuz
4. Dest-i tağdır iledür cünbişümüz pādaşuz
5. İtdiler gerçi piyāde kuluñi şāh seni

V

1. Bahs-i zülf-i n'ola Pertev de uzatsa gāyet
2. Őıl u kāl itme miyān ile dehānda Őādet
3. Bağ ne dir Hāzret-i Üstād-ı peyām-ber-haşlet
4. Geçmedüñ gitti ser-i zülf-i suhandan Neşöet
5. Meger islāh ide Hāzret-i Allah seni

III

-
- (1) mehe şol gül-i ālüm: şehe zaŐf u kelālüm AE2.
 - (2) endüh u: endüh-ı P.
 - (3) şabra: şabr u EE, AE1, AE2, H.

V

- (4) geçmedüñ: geçmedi Ü,P.
- (5) ide: ider AE2.

11

Tahmîş-i ğazel-i Öİzzet Beg*

MefāŐilün mefāŐilün mefāŐilün mefāŐilün

I

1. Ħafî nâlem enîn-i şavt-ı Dāvud eyledüm şúsdum
2. Gehi ıaşr ile kesdüm ğāhi memdūd eyledüm şúsdum
3. Nihāyet hep kesüp ezŐānı hoşnūd eyledüm şúsdum
4. Őebān-ı şekveyi ben sürme-ālūd eyledüm şúsdum
5. Olup lāl-ı mahabbet būdı nā-būd eyledüm şúsdum

II

1. Edā itdüm diyenler şükr-i Mevlāyı yalan söyler
2. Bu remzi naśś-ı lā-uĥśā senā-yı rāygān söyler
3. Olan kāmil bu ğüne Őaczini eyler Őayān söyler
4. Olup her mū tenüñde lehce-i muŐciz-beyān söyler
5. Ki ben idrāk-i Őacz-i şükr-i maŐbūd eyledüm şúsdum

III

1. Fenā bāzārıdur bu naıd-ı mağşūşı revān eyler
2. Gedā-yı sūı iken şeh-bender-i pür-Őızz ü şān eyler
3. Düşen ālāyış-i dünyāya yahşisin yaman eyler
4. Bu bendergehde herkes naıd-ı hestiden ziyān eyler
5. Bulup ben niştı sermāyesin sūd eyledüm şúsdum

11 HP(15a), Ü(12a), P(135a).

*Başlık: HP, P. Tahmîş-i ğazel-i Veled-i Maönevî Ħāzret-i Neşöet Āmedî-i Devlet Öİzzet Beg Efendi Sellema'llahu TeŐālā Ü.

I

- (3) āzānı: āzārı P.
 (5) nā-būd: bā-būd Ü.

II

- (2) naśś-ı: faś-ı P. / senā-yı: senā-ı P.
 3) ğüne: ğün Ü.

III

- (4) ziyān eyler: zebān söyler Ü.

IV

1. Kerim ü mükrimi mey-hâne vü mestâne Óadd itdüm
2. Keremden feyz-yâb olmışları peymâne Óadd itdüm
3. Sehâ -cüyânı Hâğdan ğayride dıvâne Óadd itdüm
4. Sehâ-yı Hâtem-i Tay eyleyüp efsâne Óadd itdüm
5. Ki inkâr- ı vücūd-ı maÓni-i cüd eyledüm şúsdum

V

6. Budur ahvâl-i Óâlem kimi rākib kimi pāder-gil
7. Kiminüñ rütbesi Óālî kiminüñ devleti zāóil
8. Kimi maħrūm-ı vuşlat kimi vaşl-ı yārına nāóil
9. Benümçün hicr ü vuşlat da müsāvî ıztırāb-ı dil
10. Felekde imtiħān-ı naħs u mesÓūd eyledüm şúsdum

VI

1. Olanlar vāķıf-ı rāz eylemezler ketm-i esrārı
2. Ki örtmez anı inkār ehlinüñ nā-sāz-ğüftārı
3. Başıret ehli Óindinde Óayāndur rüóyet-i Bārı
4. Bu ķıl u ķāller hep görmemekdendür ruh-ı yārı
5. Ben işde rüóyet-i dıdār-ı meşhūd eyledüm şúsdum

VII

1. Cihānuñ ķutb-ı aķtābı Cenāb-ı Hāzret-i Neşóet
2. Huzūr-ı fāóizü'n-nūrında olmaķ māye-i devlet
3. Niğāh-ı feyz-baħşıdur iki Óalemdeki devlet
4. Emel feyz-i niğāh-ı Hāzret-i Üstāddur Óızzet
5. O şultān-ı kerıme Óarż-ı maķşūd eyledüm şúsdum

IV

(4) sehâ: seni P.

V

(4) hicr ü vuşlat: hicr-i vaşlm P.

(5) dıdār-ı meşhūd: meşhūd-ı dıdār Ü.

VII

(2) devlet: rifÓat Ü,P.

(3) iki: -Ü.

VIII

1. Süleymān dergehinde vaḫŌamuz var gerçi kim mūruz
2. Müdāmā neşŌe-i nutḫ-ı kerem-baḫş ile maḫmūruz
3. Sitāyişde lisāna ğayrı almazsaḫ da maŌzūruz
4. “PÇvD¾ ŌCB pîiîC İÂ ”²⁹⁷ emri ile meŌmūruz
5. Anuñçün zıkr-i ūstād-ı cihān sūd eyledüm şusdum

12

Taḫmıs-i ğazel-i Ōİzzet Beg*

FāŌilātün fāŌilātün fāŌilātün fāŌilün

I

1. Ey ne ḫurtarduñ ḫam-ı zülfe tolan mış göñlümi
2. Uslı mı şanduñ bu zencirden boşanmış göñlümi
3. Eyledüñ tekrār yügrük şol tayanmış göñlümi
4. Yaḫduñ ey āteş-zen-i ārām yanmış göñlümi
5. Nev-heves ḫıldıñ bu kendinden uşanmış göñlümi

II

1. Zār-ı dilden şanuram bî-zār olur Mecnūn bile
2. Dest-māl-ı rahm ile tūfān-ı eşküm kim sile
3. Şöyle meŌyūsum ki vuşlat ḫarfı de gelmez dile
4. Ḥātırum žālim perişān itme vaŌd-i vaşl ile
5. Ḫılma bed-hū miḫnet ü cevre dadanmış göñlümi

VIII

(3) maŌzūruz: maġrūruz Ü.

²⁹⁷ Hadis,??? “Ya hayır söyle ya sus”

12 HP(15b), Ü(13a), P(137b).

*Başlık: HP, P. Taḫms-i ğazel-i Ḥāzret-i Müşāru’n-İleyh Ü.

(2) gözden: gözde Ü.

III

1. Var mıdır Óālemde bir miñnet çeker göñlüm gibi
2. Yaş yerine gerçi gözden kıan döker göñlüm gibi
3. Derd ü dāğ-ı zahm-ı Óaşka yok maķar göñlüm gibi
4. Bulmayup sehm-i cefāya bir siper göñlüm gibi
5. Ben unutmışdur şanurdum yār añmıř göñlümi

IV

1. Yār bı-pervā göñül řeydā yā ben n'itsem gerek
2. Arada bı-zār oldu cān u dil yandı yürek
3. Geldi bir bı-hūři-i ĥayret ki müřkildür demek
4. Göñlümiñ ĥālin şoran benden tecāhül iderek
5. Soñradan bildüm ki al ile alanmış göñlümi

V

1. şanma ki taÓmir için ĥāl-ı ĥarābum şordı yār
2. Hem yıķup ĥātırcıgum hem piç ü tābum şordı yār
3. Hem idüp taÓzıb hem zevķ u Óazābum şordı yār
4. Açtığı zahmı görürken ıztırābum şordı yār
5. Bilmezem ol fitne-cū āhen mi řanmıř göñlümi

VI

1. Bu gāzelde Ĥazret-i Óızzet ĥaķıķat söylemiş
2. Kim ser-ā-pā Pertevā remz-i kerāmet söylemiş
3. Ĥālini bu beyt ile itmiş isābet söylemiş
4. şimdi gör kim ĥayli şabr itmişken Óızzet söylemiş
5. Yaķduñ ey āteř-zen-i ārām yanmış göñlümi

III

(3) dāğ-ı: dāğ u Ü, P.

(4) -P.

(5) şanurdum: dir iken Ü, P.

IV

(1) bı-pervā: bı-per[vā] Ü.

(3) bı-hūři-i: bı-hūřin P.

(4) ĥālin: ĥālün AE.

V

(3) zevķ u: zevķ-ı Ü.

(5) şanmış: şandı Ü.

VII

1. Feth-i bāb itdi dil ü cāna sipihr-i feyż-i Őaşk
2. Bařş olındı göñlüme řāhi-i dehr-i feyż-i Őaşk
3. Çeřmüme řimdi göründi nūr-ı çehr-i feyż-i Őaşk
4. Ħamduli'llah Pertev-endāz oldı mihr-i feyż-i Őaşk
5. Ħazret-i Üstād açduğda kapanmış göñlümi

VIII

1. Himmetiyle nice münkir yüz çevirdi deyrden
2. Ān-ı vaştı bir nefes hālī degüldür hayrdan
3. On sekiz biñ Őālemi bir demde çalmaz seyrdan
4. Kıldı sış-āb āb-ı hayvān-ı ümīd-i gayrdan
5. Ādemiyet cüröasıyla itdi şanmış göñlümi

13

Taħmıř-i ğazel-i Öİzzet Beg*

Meföülü mefāŐilü mefāŐilü faöülün

I

1. Ser-beste olan nükte-i mübhem neme lāzım
2. Yoç rāz-ı dilüm sırrıma mahrem neme lāzım
3. Dil-bend olacaş şey bulamam hem neme lāzım
4. Āzāde-serem şayd-ı dü-Őālem neme lāzım

VII

Not: P nüshasında VII. Bend ile VIII. Bend yer değişmiştir.

(1) cāna: cān Ü.

VIII

(4) sış-āb: yā Rāb P.

13 HP(16b), Ü(14a), P(122a), H(85b).

*Başlık: HP, P. Taħms-i ğazel-i Ħazret-i Müşaru'n-İleyh Ü.

Taħmıř-i ğazel-i Āmedci Öİzzet Beg Efendi H.

I

(2) rāz-ı: zār-ı P.

5. Serv-i çemenem berf ile şeb-nem neme lâzım

II

1. Ref'oldı dil ü dıdedeki perde-i pındār
2. Mir'at-ı derūnum silinüp qalmadı jengār
3. Nı̄k u bedi hāyrān nı̄gehūm eylemez inkār
4. Āyine-şıfat şāf dilūm pūşt be-dıdār
5. Fālib arayup gezme dem-ā-dem neme lâzım

III

1. Dünyāya talebkār ki oldum girü qaldum
2. Deryā-yı gam u fikret ü endişeye taldum
3. Şāhinūmi şimdi bir Őaceb vādiye şaldum
4. Ben terbiye-i nefsi bıraqup gōñül aldum
5. Avcı degülem kelb-i muŐallem neme lâzım

IV

1. Gitmez haber ol zülf-i siyeh-kāra gōñülден
2. Qat Őeyledüm ümıdümü şad pāre gōñülден
3. Gitdi heves-i lāne çün āvāre gōñülден
4. Bir cāzıbedür aradıgum yāra gōñülден
5. Bālā-yı sehı perçem-i pür-ham neme lâzım

(5) serv-i: berd-i H.

II

(3) nı̄k u: nı̄k-i Ü.

(5) be-dıdār: be-dıvār Ü.

III

(1) dünyāya: dünyāda

(2) fikret ü: fikret-i Ü.

(4) gōñül aldum: -H.

(5) muŐallem: muŐallem-i pür-ham Ü.

IV -Ü.

(4) yāre gōñülден: -H.

V

1. Encāma nigāh itmegin erbāb-ı başıret
2. Envā'ı ni'āmdan olamaz tālib-i lezzet
3. Hāsretdeki miḥnet gör a vuşlatdaki firḫat
4. Söyler bunu bî-matlab olan Öabd-ı maḥabbet
5. Yok bîm ü ümidüm feraḥ u ğam neme lāzım

VI

1. Çok Őekvelerüm gerçi ki nā-ğüfte vü ğüfte
2. Feryādumı ğuş ide mi o dürr-i nā-süfte
3. Kim ḥ'āb-ı teĝāfülde yatur nāz ile huftē
4. Var bende ciger yāresi şine vü nihüfte
5. Cerrāhların virdiĝi merhem neme lāzım

VII

1. Farḫın bulamam māzi vü müstaḫbel ü ḥālūñ
2. Birdür esişi bād-ı cenūb ile Őimālūñ
3. Bi'öl-fi'öl degül çünki baña Őarz-ı cemālūñ
4. Yok farḫı bahār ile ḥazānında ḥayālūñ
5. Bu mezra'ı-ı ḥülyāda benüm ğam neme lāzım

VIII

1. Ben Őaşḫ ile āteşkede ol baḥr-ı melāḥat
2. Ben muḥterik-i nār-ı ğam ol kār-ı terāvet
3. Mümkin mi Öaceb āteş ile āb ide ülfet
4. Süziş yaraşur Őāşıkā ma'Őşūka letāfet
5. Āteş şerere lāzım ise yem neme lāzım

V

(1) itmegin: itmeyen P.

VI

(2) feryādumı: feryād mı P. / o: ol Ü.

(4) şine vü: şinem de Ü, H.

VII

(5) ğam: nem Ü.

VIII

(2) terāvet: zerāfet Ü.

IX

1. Zür-âver olan kuvvet u kudretten urur dem
2. Seyl-âbın ider Óarz hemân dide-i pür-nem
3. Çün dâmen-i teslîmi ki tutdum çatı muhkem
4. Zür-ı eşer-i Óacz ile ben gâlib-i haşmem
5. Kim pençeleşür kuvvet-i Rüstem neme lâzım

X

1. Var şinede kim bir dil-i şürîde vü rüsvâ
2. Dâóim işi diyânenüñ Óaqlum ile gavgâ
3. Uşlanmadı ol yâr ise bir dil-ber-i hodrâ
4. Ne Óaqla yarar âh ne Óaşka dil-i şeydâ
5. ÓÁlemde benim bilmem o sersem neme lâzım

XI

1. Nüş-ı mey ise maşşâd eger bezme ne hâcet
2. Bir köhne sıfâl ile de olur o ne minnet
3. Dîdârdur ancak sebep Pertev Óişret
4. Sâkiye esîrüm garazüm neşóedür Óİzzet
5. Ārâyiş-i bezm ü kadeh-i Cem neme lâzım

XII

1. Hıfzuñda efendim ki ola Rabb-ı Rahîmüñ
2. Cevr ü sitemüñ mi çekerüm çarh-ı elîmüñ
3. Gökden yücedür rütbesi hâkinde naóîmüñ
4. Kemter kulıyam Ĥazret-i Üstâd-ı kerîmüñ
5. Taht-ı Ceme Óatf-ı nażar itmem neme lâzım

IX

(2) dide-i: dîdede P.

X

(2) Óaqlum: Óaqlı P.

XI

(2) de olur o: olur o ne H.

XII -Ü, -P.

(2) elîmüñ: leóîmüñ H.

(3) naóîmüñ: muqîmüñ H.

14

Tahmîs-i ğazel-i Özzet Beg*

FeŐilātün feŐilātün feŐilātün feöilün

I

1. Baĝlayup gönlüme her tārını muhkem perçem
2. Eyledi Őaqlumı Őūrîde vü sersem perçem
3. Nice olmaz baña kim kıayd-ı muŐažžam perçem
4. Eyledi gönlüme sevdāsını der-hem perçem
5. Dökdi bu vech ile oldıĝına perçem perçem

II

1. Ey dil-i güm-şüdesin piçiş-i perçemde bulan
2. V'ey bu sevdā ile çün nāfe-i dil-i zārı tolan
3. Bunı fehm eylemez illā bu hevāda bulunan
4. İtdi imā ki şarar gerdeni sūdāger olan
5. Urdı bu vech ile dāĝ-ı dile merhem perçem

III

1. Perçeme bend olanuñ yoķ hele feryād-resi
2. Aradum bulamadum ben kıatı çoķ piş ü pesi
3. Dilleri böyle perişān iden āyā neresi
4. Sūd-ı sevdā diyü ser-māye virüp hūkm-i fesi
5. Āh başdan çıkarur Őāşıkı her dem perçem

IV

1. Var iken perçemüñ içre nice biñ çin ü şiken
2. Dāne-i hāl-i ruħuñ olsa da hırmen hırmen
3. Kıayd-ı hābs ile nice çekmeye dil derd ü miñen
4. Belki mürĝ-i dile mümkindi rehā dāmından
5. Olmasaydı bu kıadar der-hem ü pür-ħam perçem

14 HP(17b), Ü(15a), P(138a).

*Başlık: HP, P. Tahms-i ğazel-i Ĥazret-i Müşāru'n-ileyh Ü.

II

(2) ile: -Ü.

IV

(1) çin ü: çin-i Ü.

(4) dile: dil Ü.

V

1. Düşeli perçeme dil kuvvet u kudret kıanda
2. Nereye gitdi tūvān tāb ile tākat kıanda
3. Pertev-i bî-dil-i pür-hāsret ü miñnet kıanda
4. Nice Leylāları Mecnūn ider Őİzzet kıanda
5. Oldı zabt-ı dil-i şeydāda müselleme perçem

15

Tahmīs-i ğazel-i Öİzzet Beg*

FeŐilātūn mefāŐilūn feŐilūn

I

1. Hele Öişret yeri ğüşāde gerek
2. Dimem ammā o yer şurada gerek
3. Bu kıadarca deli orada gerek
4. Nev-bahār irdi rinde bāde gerek
5. Rinde de sākıye fūtāde gerek

II

1. İtmeyüp irte kārını teftiş
2. Virmeyelūm dile ğam ü teřviř
3. Olalum rāzı kıismete kem ü biş
4. Bugūnūn hūkmūn idelūm derpiř
5. Fikr-i ferdā begūm verāda gerek

III

1. Biri bārı dise o ğaddāra
2. Bu kıadar olma bōyle hūn-hāre
3. Őul gerekmez mi řāha hūnkāra
4. Sāyedūr dil nihāl-i dil-dāra

15 HP(18a), Ő(15b), P(138b).

*Bařlık: HP, P. Bu Daħi Tahms-i ğazel-i Ĥazret-i Mūřāru'n-ileyh Ő.

I

(3) deli: veli Ő, P.

(5) rinde: rind HP.

5. Fer-i şāhen-şehe piyāde gerek

IV

1. Yaraşur hūsn ü āna istiğnā
2. Nitekim olmağ Óāşıka rüsvā
3. İşde bu beyt ider anı imāó
4. ÓĀşığ efgān idüp hezārāsā
5. Dil-rübā gül gibi şáfada gerek

V

1. Dağlar dilde çün gül-i hamrā
2. Şerhā-i şinem oldu gül-bün aña
3. Bir hezāram ki gülsitān-nümā
4. Bülbülem çünki gülşenümde baña
5. Gül gibi bir Óizār-ı sāde gerek

VI

1. Āh gammāzdur münāfıkdur
2. Perdederlikde gerçi fāyıkdur
3. BaÓzı yerde veli muvāfıkdur
4. Hūsne zibāyiş āh-ı Óāşıkdur
5. Feyz-i gonca dil-i şabāda gerek

VII

1. Bu zemīn-i latife bi-külfet
2. O Hudāvend eyleyüp himmet
3. Buyırur böyle Pertev it diğkat
4. Dem-i cüş u hurüşdur Óİzzet
5. Nev-bahār irdi rinde bāde gerek

V

(2) şerhā-i: şerhā vü P.

(4) bülbülüm: bilmem P.

VII

(2) Hudāvend: Hudāvende P. / himmet: hızzet P.

16

Tahmîs-i ğazel-i Fuzûliyâne Óİzzet Beg*

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

I

1. Hānsı servüñ ihtizāzı nāz u reftārınca bar
2. Hānsı şimşāduñ ğad-ı bālāsı miğdārınca bar
3. Hānsı tütj nutğ-ı şekker-bahşı ğüftārınca bar
4. Hānsı ğülzārın ğüli ğül-berği ruhsārınca bar
5. Hānsı ğülşen ğoncası laÓl-i şeker-bārınca bar

II

1. Hānsı mül laÓlün kimi yığup yapardı ğöñlümi
2. Hānsı çağır ğözlerün kimi ğapardı ğöñlümi
3. Hānsı dil-ber sen kimi çalup çapardı ğöñlümi
4. Hānsı bir dil-dār sen kimi apardı ğöñlümi
5. Hānsı āhū şaydı bu şjir-i ciger-hārınca bar

16 HP(18b), Ü(16a), P(139a).

*Başlık: HP. Tahms-i ğazel-i Fuzûliyâne Ħazret-i Müşāru'n-İleyh Ü.

Tahmîs-i ğazel-i Óİzzet Beg P.

I

- (1) nāz u: nāzı P. / reftārınca bār: reftāruñca yār Ü, P.
- (2) miğtārınca bār: miğdāruñca yār Ü, P.
- (3) ğüftārınca: ğüftāruñca Ü, P. / bār: yār P.
- (4) ğülzārın: ğülzāruñ Ü, P. / ruhsārınca: ruhsāruñca Ü, P. / bār: yār P.
- (5) şeker-bārınca: şeker-bāruñcaÜ, P. / bār: yār P.

II

- (2) hānsı: hānesi Ü.
- (3) kimi: tegi Ü, P.
- (4) dil-dār: dilber P.
- (5) ciger-hārınca: ciger-hāruñca Ü, P. / bār: yār P.

III

1. Ħansı bî-dād u sitemger sen kimi hün-riздür
2. Ħansı cādū fitne-çeşmüñ kimi şür-engizдür
3. Ħansı žālimдür senüñ tek žulme žulm-āmizдür
4. Ħansı cellāduñ қılıcı kirpügüñ tek tiздür
5. Ħansı tiğüñ teşnesi Óuşşāқ-ı evkārınca bar

IV

1. Ħansı hānuñ leşkeri eflākı eyler türktāz
2. Ħansı mihrüñ tāb-ı cirm-i қursıdur encüm-güdāz
3. Ħansı māhuñ pertevi mihri ider Pertev niyāz
4. Ħansı burcuñ māhı bār rüyuñ tek ey hurşid-nāz
5. Ħansı māhuñ hālesi gişü-yı tarrārınca bar

V

1. Ħansı nāžım kim degül her bir lisāndan behre-yāb
2. Ħansı lehce bulsa itmek iқtizā gayrı šavāb
3. Ħansı til bulursa bulsun Pertev itmez ictināb
4. Ħansı šāÓir dir Fuzūliye Sitanbulda cevāb
5. Ħansı nažmuñ çāşnisi Óİzzet eşÓārınca bar

III

(1) kimi: tegi Ü, P.

(3) žulme: žulm P.

(5) evkārınca: evkāruñca Ü.

IV

(5) tarrārınca: tarraruñcaÜ, P. / bār: yār P.

V

(3) til: nil P. / itmez: itmesin Ü.

(5) eşÓārınca: eşÓāruñca Ü,P. / bār: yār P.

17

Bu Dahi Fuzūliyāne Tahmîs-i ğazel-i Őİzzet Beg*

FeŐilātün feŐilātün feŐilātün feöilün

I

1. Meni kim derde giriftār bilüpdür bilürem
2. Bildigün itmenem inkār bilüpdür bilürem
3. İtme lâzım mı yā tekrār bilüpdür bilürem
4. Özine Őaşkumı dil-dār bilüpdür bilürem
5. Dil-i zārumda ne kim var bilüpdür bilürem

II

1. Bülülāsā yoğ iken zārum o nev-rüste güle
2. Yani kim zārumı izhārum o nev-rüste güle
3. Söylemem eşkümi işārum o nev-rüste güle
4. Yoğ iken jāle gibi bārum o nev-rüste güle
5. Nazārum kirpigini hār bilüpdür bilürem

III

1. Nāz Őilminde o şüh öylesine yek-tā kim
2. Hālümüñ cāhilidür kim dir aña hāşā kim
3. Yā tegāfül yā tecāhüldür işi illā kim
4. Mende kim var bu āteş şaқınur ammā kim
5. Özi yaқduğımı ol yār bilüpdür bilürem

17 HP(19a), Ü(16b), P(139b).

*Başlık: HP. Bu Dahi Tahms-i ğazel-i Fuzūliyāne Müşāru'n-ileyhdür Ü.
Tahmîs-i ğazel-i Öİzzet Beg P.

I

- (1) meni: seni Ü.
(2) bildigün: bildigin Ü.

II

- (2) kim: ki Ü.

IV

1. Düşkün Öācizlere bî-keslere yār u kesdür
2. Bir kerem issi ğanıdür ki kes-i bî-kesdür
3. Ne bahîl ü ne denāóetger ü ne nā-kesdür
4. Men-i bî-çāreye bi'llah bu çāre besdür
5. Ki tabîbüm meni bîmār bilüpdür bilürem

V

1. Zāóf-ı derd öyle ki efġāne bile kudret yoġ
2. Şerġa vü dāġ-ı dili şerġe daġi tākāt yoġ
3. Pertevā gerçi ki āh itmege de ruġsāt yoġ
4. Öġzzetā derd-i dili söylemege hācet yoġ
5. Özine Óaşkı dil-dār bilüpdür bilürem

18

Tahmîs-i ġazel-i Çāġatayî Öġzzet Beg*

Fāóilātün fāóilātün fāóilātün fāóilün

I

1. Aytıñız kim tilbe boldum ayru tüşkacda hemān
2. Bezm-ārā çün bolmaġay yārimni itmay mu fiġān
3. Minge kıan yıġlap közüm Ceyġun bilā turtı amān
4. Uç tolı bir yaġşırāk sākı ki hālimtur yaman
5. Tapşurur mîñ kökke efġān yırlabanuñ el amān

IV

(2) kes-i: kes ü P.

V

(2) şerġe: şer[he] P.

18 HP(19b), Ü(17a), P(131b).

* Başlık: HP, P. Tahmîs-i ġazel-i Çāġatayāne-i ġazel-i Ĥazret-i müşāru'n-ileyhdür Ü.

I

(1) tilbe: tilye P.

(3) yıġlap: yılayup P. / bilā: bîdā P.

(4) bir: pîr Ü. / hālimtur: hālimuz P.

(5) tapşurur mîñ: tapşur zemîñ P.

II

1. Körmegeç ey gönca-leb boldum nizār ü dil-fiğār
2. Gülşen-i küyınğa barıp zārlıg itsem ni bār
3. Ün cigerde Óaşk ile bolmay mu uçkun āşikār
4. Ayru tüşgaç laÓl-i mey-gūnuñdin ey gül-gūn-Óizār
5. Qan bolup dil lahtı bolmıştur şerer her qatre qan

III

1. Tüşdi köñlümnıñ qıuşı bir sünbül-i mū dāmıga
2. Āh kim bu qıuş bilā kākülni der-hem bolmasa
3. Mın perışān andın ol āşüfte mindin hāliyā
4. ÓAşkdur bāÓiş minün Mecnūnlıgumga hecrārā
5. ÓAşq sevdāsıga ammā yārdur birgān nişān

IV

1. Eşk-i germim savuğ āhımdın bolunca şermsār
2. Gül bilā gönca hacillıkdin qızarıp boldı nār
3. Bu tükenmes ayıtıup şol yanglıgım kim dil-fiğār
4. Ot düşürgeç yügregimka ütdi ol ātaş Óizār
5. Uşbu ātaş közlerimdin eyledi ırmāg revān

II

-
- (1) gönca-leb: gönca-fem HP.
 - (2) küyınka: küyınuñka Ü, P. / barıp: yarıp P.
 - (3) āşikār: şikār P.
 - (5) lahtı: puhtı Ü.

III

- (1) mūdāmga: mūrayıga Ü.
- (4) Mecnūnlıgumga: Mecnūnlıguma P.
- (5) -P.

IV

- (3) bu: pür P. / ayıtılup: inilup P.
- (4) yügregimka: bāgrıgimka P.

V

1. Hâzret-i Öİzzet Begiñ vaķf-ı Őenâsıdur tilim
2. Midhâtin terk eylemey min itseler tilim tilim
3. Bendesıga böyle beyti aytabilmes hiç kim
4. Hâzret-i Pertevga nażmımnı aytay mŐaruż kim
5. Őİzzetâ taħmış ile eyler ķuşūrumnı nihân

19

Taħmış-i mutarraı li-nutķ-ı Hâzret-i Şeyh Őemsı Őuddise Sırruh*

Fâöilâtün fâöilâtün fâöilâtün fâöilün

I

1. Vâsıl olmaz Hâķķa kimse cümleden dūr olmadan
2. Terk ile kendi vücūdından da mehcūr olmadan
3. ŐĀlem-i varlıkda yokluk ile meżkūr olmadan
4. Őunma el miftâh-ı genc-i ğayba gencūr olmadan
5. Kenz açılmaz Őol göñülde tâ ki pūr-nūr olmadan

II

1. Sūr çıkar ağyârı dilden tâ tecellı ide Hâķ
2. Őaşduñ Allah ise Őaşıķ mäsivAllahı bırak
3. Pāk idüp büt-hâneñi beyt-i Hudâ yapmağa baķ
4. Beyt-i MaŐmūr olmağa vırâne ķalbündür eħaķ
5. Pādşâh ķonmaz sarâya hâne maŐmūr olmadan

V

(1) Őenâsıdur: Őenâsınu P.

19 HP(20a), Ü(18b), P(113b).

* Başlık: HP. Taħmış-i mutarraı li-nutķ-ı Cenâb-ı Şeyh Őemsı Őuddise Sırruh Ü.

Taħmış-i Mutarraı Nutķ-ı Şeyh Őemsı P.

I

(1) Hâķķa kimse: kimse Hâķķa P.

(5) kenz: göz Ü.

II

(1) ağyârı: ağyâr P.

(3) büt-hâneñi: büt-hāneni P.

(4) vırâne: vırān P.

III

1. “C̣ḄṆḄØ̣Ṇ Ụ́C̣ Ị́Ġ̣ẬC̣ḄṆḄ×” sırrına mahzar olan
2. Neşœe-i uhrāyı yaŖni dār-ı dünyāda bulan
3. Şevk-ı dîdār ile çeşm ü cān u dil gibi tolan
4. Ruĥ-ı mahz olup ĥuzūr -ı maŖnevîde bulunan
5. Ĥaşr ü neşri bunda gördi nefhā-i şūr olmadan

IV

1. Mest olan mestāne geldi tā ezelden tā ebed
2. Eylemezler mescid ü mey-hāneden anları red
3. İstemezler bāde-i hammārdan anlar meded
4. Cām-ı Ŗaşkuñ sekri zîrā cām-ı müldendür eşed
5. İçdiler Ŗaşkuñ şarābın āb-ı engūr olmadan

V

1. Bir Ŗaceb sevdāya düşmiş tolanur Şemsî müdām
2. Başına üşmiş temāşāsın ider hās u Ŗavām
3. Keşret içre vahdet ile ol ider kesb-i merām
4. Pertev-i şöhretle Pertev ise eyler ihtişām
5. Ĥaĥka maĥbūl olmak ister ĥaĥka menfūr olmadan

20

Tahmîş-i ġazel-i Rūĥî-i Bağdadî-i rūhu'llahu rūhahu*

FeŖilātün feŖilātün feŖilātün feŖilün

I

1. Rūz-ı mahşerde ne nā-kes ne kerîm isterler
2. Ne saĥāyā ne Ŗatāyā-yı Ŗamîm isterler
3. Anda ne gevher ü ne dürr-i yetîm isterler

III

(2) dār-ı: var-ı Ü.

(3) çeşm ü: çeşm-i Ü.

IV

(2) mescid ü: mescid-i Ü.

(5) şarābın:şarābuñ P.

V

(2) üşmiş: düşmiş Ü. / hās u Ŗavām: hās ile Ŗām Ü, P.

20 HP(20b), Ü(19a), P(122b).

* Başlık: HP. Tahmîş-i ġazel-i Rūĥî-i Bağdadî P.

4. Şanma ey h̄āce ki senden zer ü şim isterler
5. “ , ı Üë Ó Öİë”da albi selim isterler

II

1. Bu cihān ire ne maħdūm ne ĥod ĥuddām ol
2. Nām u şāna ne heves eyle ne pek bed-nām ol
3. Hem ne taħşil-i merām itmede pūr-ibrām ol
4. Berzah-ı ĥavf u recādan geegör nā-kām ol
5. Dem-i āħirde ne ümmid ü ne bım isterler

III

1. Olsañ erbāb-ı nücūma müteraśsid ĥādim
2. Ĥikmet ü hendese taħşiline olsañ Óāzim
3. Rūz u şeb kesb-i hüner itmege olsañ āōim
4. ÓĀlem-i bı-meh ü ĥürşid u felekde dāōim
5. Ne mühendis ne müneccim ne ĥekim isterler

IV

1. Fāzıl-ı kümmel iken gūdek-i ebced-ĥān ol
2. Saña varlı getüren Óilmi unut ĥayvān ol
3. Şekl-i hayvānda ger ādem iseñ insān ol
4. Unudup bildigūñi Óarif iseñ nā-dān ol
5. Bezm-i vahdetde ne Óilm ü ne Óalim isterler

V

1. ÓĀlem-i nūrda pervāneye yol virmezler
2. Meclis-i zūhdde mestāneye yol virmezler
3. Bezm-i ferzānede dıvāneye yol virmezler
4. Ĥarem-i maÓnide biāneye yol virmezler
5. Āşnā-yı ezeli yār-ı adım isterler

II

- (1) maħdūm: maħdūm u P.
- (2) nām-u: nām-ı Ü.

III

- (1) olsañ: olsan P.
- (3) rūz u: rūz-ı P.

IV

- (3) iseñ: isen P.
- (4) bildigūñi: bildigini Ü.
- (5) ilm ü ne: ilm ü HP; ilm ne P.

VI

1. Şekl ü hey'óetde tehî hırka külâh eskitme
2. Meskenet semtine git râh-ı gurûra gitme
3. Bir bölük gerçek erin albin amân incitme
4. Dergeh-i fakre varup dirligini Óarz itme
5. Anda hergiz ne sipâh u ne zaÓım isterler

VII

1. Rıh-ı sarsarla ne eşcâr u ne ezhâr açılır
2. Bâd-ı şubh ile velî gonca-i gülzâr açılır
3. Rıf ile râzımı Óuşşâk ider izhâr açılır
4. Meclis-i keşf-i maÓânide çok esrâr açılır
5. Varamaz nefsi-i ğazûb anda hâlîm isterler

VIII

1. Hele bir mes'óeledür bu ki ehemm ü elzem
2. Buldı hizmetle şeref cümleten ibn-i âdem
3. Fuarâ hâdimi oldu nice Şâh Edhem
4. Sâkin-i dergeh-i teslim-i rızâ ol her dem
5. Ber-murâd itmege hıdmetde muım isterler

IX

1. ÓĀşıkuñ kişver-i ğam mülkini bi'l-istikâ
2. ÓĀş ile eyledi çün Óahd-ı ezelde mişâ
3. Vaşl için ÓĀşıa dermân var ise derd-i firâ
4. ÓĀş ol şerbet-i vaşl ister iseñ kim Óuşşâ
5. Çâresiz derd arayup renc-i elîm isterler

VI

(3) albin: albûñ P.

VIII

(2) cümleten: cümle-i Ü, P.

(4) teslim-i: teslim ü.

IX

(5) renc-i: renc u P.

X

1. Boşalup toldı nice nice serālar evler
2. Bî-nevā nice gedālarla nice hüsrevler
3. Bilsen bu nükteyi ey kâş kühenler nevlere
4. Kıble-i ma'nevîni fehm eylemeyen keç-revler
5. Sehv ile secde idüp ecr-i 'Azîm isterler

XI

1. Felegün âfil olur Pertev-i nūr-ı yūhı
2. Sinninün bulsa da a'dādı sinin-i Nūhı
3. Davete elbet irer bir melek-i Sübbühı
4. Ezber it kıssa-i esrār-ı dili ey Rūhı
5. Hâzır ol bezm-i ilâhîde nedim isterler

XII

1. Hâzret-i Neş'et-i Üstâddan aldum destür
2. Fa'hr ideydüm yeri var idi olurdu ma'zûr
3. Şafâ-i dilde bu beyt olmamış olsa mestür
4. Cürmüne mu'terif ol tab'ına olma mağrûr
5. Ki şifâ-hâne-i hikmetde sa'kim isterler

21

Meşğ-i suhân Kaşdıyla Nef'î Kaşidesine Olan Tahmîş*

Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün

I

1. Tâze ma'zmün hüsni ta'bir-i beyânımdur benüm
2. Lutf-ı ma'nâ yâr-ı tab'ı nüktedânımdur benüm
3. Tab'ı mevzün darb-ı nu'k-ı qahramanımdur benüm
4. Safder-i ma'nâ dil-i şâhib-ı kıranımdur benüm

XII

(3) olsa: ola Ü.

21 HP(21b), Ü(20a), P(123b).

* Başlık: HP. Meşğ-i suhân Kaşdı ile Söylenen Tahmîş Fahriyye-i Kaşide-i Nef'îdür Ü.
Tahmîş-i kaşide-i Nef'î P.

5. Tiği şemşir-i cihān-gir-i zebānumdur benüm

II

1. Dāğ ber-dil tabŎ-ı Pertev başuma mäh-ı cihān
2. Kūh-ı temkinüm sipihri-i žālime yutdurdı ған
3. Kim olur şām u seher āfāğa böyle hūn-feşān
4. Şinesin çāk eyledüm çarhuñ degüldür keh-keşān
5. Zaħm-ı şemşir-i zebān-ı kın-sitānumdur benüm

III

1. Kişver-i endişe-yi teshire çekmem ihtiyāc
2. Žabt-ı şir-i maŎnide zencire çekmem ihtiyāc
3. Rüstem-i destān-ı nazmam tıre çekmem ihtiyāc
4. Őahramānam niže vü şemşire çekmem ihtiyāc
5. Hāme-i cādū-zebān tiğ u sinānumdur benüm

IV

1. Nıl-i eşki kilik-i eşŎarum nice itmez dü-nim
2. Fıkra-i nazmum ki FirŎavn-ı ğamı eyler Ŏadım
3. Her hayālüm bezm-i ervāh-ı mücerredde nedim
4. Sāhir-i vahy-āzmāyam muŎciz-i dest-i Kelim
5. İstesem mevķūf-ı tahrik-i benānumdur benüm

V

1. Fātih-i gencine-i rāzam dükenmez gevherem
2. Hāmilān-ı vahye enbāzam dükenmez gevherem
3. Şanki ğavvāşāne demsāzam dükenmez gevherem
4. Hüsrev-i gencine perdāzam dükenmez gevherem
5. Vāridāt-ı ğayb-ı Genc-i Şāygānumdur benüm

III

- (2) şir-i: şerr-i P.
- (3) Rüstem-i: resm-i Ü.
- (5) sinānumdur: sitānumdur P.

IV

- (3) mücerredde: muharrerde Ü.
- (5) benānumdur: lebānumdur P.

V

- (1) fātih-i: fāriğ-ı P. / rāzam: zārum P.
- (4) perdāzum: pervāzum P.

VI

1. Şîr-i merdem yâd ayağ başmak ne mümkün bişeme
2. Âhen olsa bî-sütün-ı gam tayanmaz tişeme
3. Hâsılı üstâd-ı nażmam söz bulunmaz pişeme
4. Tâ ezelden feyz-i Hâk mevkûfdur endişeme
5. Mülk-i ma'Ōnâ vaķf-ı tab'Ō-ı kām-rānumdur benüm

VII

1. Oldı yüz biñ āferin evvel mezādı şîŌrimüñ
2. Çıkdı çarh-ı çārüma kırtās-ı yādı şîŌrimüñ
3. Vesme-i ebrü-yı hür oldı midādı şîŌrimüñ
4. Mülk-i Rūmı ol kadar tutdı sevādı şîŌrimüñ
5. Feyziyem güyā ben ol Hindüsitanumdur benüm

VIII

1. Ey dil ey dil mihr-i fikrūñle cihān tábendedür
2. Çün kilid-i kufl-ı bāb-ı genc-i ma'Ōnā sendedür
3. Gam yime şimden girü reşk-āverān nālendedür
4. Şimdi sırr-ı feyz-i hallāk-ı ma'Ōñi bendedür
5. Ser-be-ser Ōālem sevād-ı Isfāhānumdur benüm

IX

1. ŞāŌirem şāŌirlere fāhr eylesem olmaz Ōayb
2. Âftāb-ı ma'Ōnaya dāmān-i beytüm oldı ceyb
3. Fıfl-ı ebced-h'ān-ı taŌlimem benüm bernā vü şeyb
4. Enver-i rüzgārem noķta-i pergār-ı ğayb
5. Kūy-ı Hürşid-i zamir-i ğayb-dānumdur benüm

VII

(2) yādı: bādı Ü, P.

VIII

(2) bāb-ı genc-i: genc-i bıkı-i Ü, P.

(4) hallāk-ı: hallākı P.

(5) sevād-ı: sūt-ı Ü.

IX

(1) fāhr eylesem: fāhriye itsem Ü./ Ōayb:Ōacıb HP, P

(5) ğayb-dānumdur: ğayb u dānumdur P.

X

1. Mihrem ammā öyle her nā-pāke düşmez Pertevüm
2. Rūy-ı baĥr-ı ma'Önide hāşā ki düşmez pertevüm
3. Belki māh u encüm ü eflāke düşmez pertevüm
4. Lā-mekān seyr āftābam hāke düşmez pertevüm
5. ÓArş-ı istiġnā-yı himmet āsmānumdur benüm

XI

1. Eyledüm Óālem tahayyül enderün-ı zerrede
2. Püşt ü pā urmağ tefekkür hem birün-ı zerrede
3. Cilvegāhum geh žuhūr u geh bütün-ı zerrede
4. Ben o hūrşidem ki pinhānum derün-ı zerrede
5. Her cihān pür-şuÓle-i kevkeb-feşānumdur benüm

XII

1. Girye olsam yoğ maĥallüm dide-i nemnāğde
2. Āb-ı engūr olmış olsam sāğarum yoğ tāğde
3. Pertev ölsem de yerüm yoğ sāye-i eflākde
4. Bı-vücüdām ol ģadar āyiñe-i idrākde
5. Kim ģubār-ı dil cihān-ı lā-mekānumdur benüm

XIII

1. Pertev-i şemsem tenezzül eylemezsem var yeri
2. Gezmem öyle āftābāsā felekde serserî
3. İlerüde yok niğāhum ģalmadum hem pek geri
4. Cevher-i ferdem heyülā-yı taşavvurdan berî
5. Şeş cihāt ma'Órifet-i kevn ü mekānumdur benüm

XIV

1. Cūy-ı şır-i şıÓre hālā āb-ı nevk-i tişeyem
2. Kımyā-yı Óaşğa yāhūd žarf olunmuş şişeyem
3. Sidre vü Fübā-i nažm-ı neşre yāhūd rişeyem

XI

(2) püşt ü: püşt-i P.

XII

(5) kim: ģam Ü. / ģubār-ı: Óayār-ı P.

XIV

(3) nažm-ı: nažm u P.

4. Köhne üstād u muŌallim hāne-i endişeyem
5. Nātiqa şākird-i ders-i imtiyhānumdur benüm

XV

1. Eyledüm Ōuşşākı sebkat şāh-rāh-ı Ōaşqda
2. Oldı şimdi cāygāhum tahtgāh-ı Ōaşqda
3. Kim sezā nāmum yazılsa levh-i māh-ı Ōaşqda
4. Ol Nedim-i bezle-güyem bezm-i şāh-ı Ōaşqda
5. Güft-gü-yı cān u dil sehv-i lisānumdur benüm

XVI

1. Nażm ile oldum felek devrinde ammā kim be-nām
2. Rind-i Ōaşqam žāhirā Ōarz itmeme asla ihtişām
3. Keyf-i şāhbā-yı mezāmın ile mestem şubh u şām
4. Āftāb-ı şubh-ı maŌnā bezm-i endişemde cām
5. Bāde-i feyz lā-yezāl u cāvidānumdur benüm

XVII

1. Māoil-i yek-būs-ı pā vü dest olursam ğam degül
2. Hāq-pāyı olayum da pest olursam ğam degül
3. Çeşm-i sākiden düşüp işkest olursam ğam degül
4. Nāz-perver Ōāşıqam ser-mest olursam ğam degül
5. Ğamze-i hün-riz-i sākı pāsbānumdur benüm

XVIII

1. Keşf-i rāz itdürmege bihüde gel çekme emek
2. Ğamze havfindan baña mümkün midür anı dimek
3. Ketmi güç ifşası güçdür hem bilüp n'itsek gerek
4. Mahrem-i esrār-ı Ōaşqam baña düşmez söylemek
5. Hançer-i müjgān-ı cānān tercümānumdur benüm

XVI

(1) be-nām: niyām P.

(2) rind-i: rinde Ü, P.

(4) şubh-ı: şubh u P.

XVIII

(3) bilüp: bilür Ü.

XIX

1. Fab'ı-ı çalākum Öaceb mi lā-mekāndan ursa dem
2. Kār-vān-ı feyz-i Hāq gelmekde albe dem-be-dem
3. Lk ben her bir tulū'ı iden mezāmını dimem
4. Söylesem ol nükte-perdāz-ı ma'ānı perverem
5. ŐAql-ı kül dıvāne-i hūsn-i beyānumdur benüm

XX

1. Pāy-ı fikre bir zemın dām olmayınca söylemem
2. Ma'ni-i vahı baa rām olmayınca söylemem
3. Cānib-i bālādan ibrām olmayınca söylemem
4. Mest-i cām-ı Őakam ilhām olmayınca söylemem
5. Geri kim fevvāre-i ma'ānā dehānumdur benüm

XXI

1. Nam u nere geri icād eyledüm tarz-ı hāsen
2. Sebat-ı yārān nam itdüm bilür anı bilen
3. İtmedüm tarh-ı aide kimsenin medhinde ben
4. Őimdi ammā böyle deryālar gibi pür-cū iden
5. İltifāt-ı pādāh-ı nüktedānumdur benüm

XXII

1. Őir-avlet ol azanfer-fer ki lāyıdur dise
2. Ol felek-āker zafer-yāver ki lāyıdur dise
3. Ol eh-i rüy-ı zemın-kiver ki lāyıdur dise
4. Ol ehen-āh-ı cihān-perver ki lāyıdur dise
5. ıble-i āhān-ı Őālem āstānumdur benüm

XXIII

1. Hāzret-i Sultan Selim-i ahramān-Őünvān ki arh
2. arh urur devrinde hālā oldu ābādān ki arh
3. Olacadur rūhı bı-ek öyle bir ādān ki arh

XIX

(4) nükte-perdāz-ı: nükte-pervāz-ı P.

XXII

(5) āstānumdur: nüktedānumdur P.

XXIII

(3) olacadur: uracadur Ü, P.

4. Dāver-i hāḳān-ı Őālī rütbe-i ŐŐsmān Hān ki çarḥ
5. Yüz sürüp pāyına dir şāh-ı cihānumdur benüm

XXIV

1. Oldığı demden berü rüy-ı zemīne Şehryār
2. Bı-kesān-ı Őāleme eltāfi bı-ḥadd u şümār
3. Her kişi ḥaddince oldı sāyesinde kāmkar
4. Devr-i Öadlinde mübāhāt eyleyüp dir rüzgār
5. Kim bugünler Őıd-ı nevrüz-ı zamānumdur benüm

XXV

1. Kerrenāy-ı kūs-ı Őadlinden ki çopdı demdeme
2. Güyiyā bārān-ı rahmet yağıdı tūfān-ı ğama
3. Hoş güşāyiş virdi tedbiri bu kār-ı der-heme
4. Böyle şāhen-şāh-ı Őādil gelmemişdür Őāleme
5. Cümle tāriḥ-i selef ḥātır-nişānumdur benüm

XXVI

1. Fārisü'l ḥayl-ı maŐārifdür o şāh-ı baht-yār
2. Cūd u iḥsām gibi her bir hünerde nāmdār
3. Buldı Őasrında maŐārif ehli çadr u iŐtibār
4. Benden aŐlā mı bilür çadrin felek yā rüzgār
5. Kim ḥayāl-ı medhi her dem yār cānumdur benüm

XXVII

1. Cümle ḥüsniyyātı ger taŐdāt olınsa yek-be-yek
2. ZıŐf-ı aŐdādı ruçüm olmaz yine vāfıne şek
3. Ḥāsılı meddāḥıdır yerde beşer gökde melek
4. Fahr iderse ger zemīn-būs-ı cenāb ile felek
5. Hāk-pāyi rüzgāra armağānumdur benüm

XXIV

(3) rüzgār: zür-kār Ü.

(5) günler: günlerde Ü.

XXVII

(4) iderse: ider ise Ü.

XXVIII

1. Medh-i Óadl-i dāverīsi vaqfı olsun her sözüm
2. Hayr-ı daÓvātiyle maḥsūr ola gicem gündüzüm
3. Cāygāh-ı gird-i naÓl-ı tevseni olsun gözüm
4. Kīmyā buldum sürünce ḥāk-pāyine yüzüm
5. Genc-i devlet naqt-i vaqt-i rāygānumdur benüm

XXIX

1. Dāver ü Keyḥüsrev ü Dārā-ḥadem gerdün-cenāb
2. Cūy-ı cūdında olur eflāk mānend-i ḥabāb
3. Sikkesinden iktibās-ı nūr eyler māh-tāb
4. Olalı vaśśāf-ı dest-i zer-feşānı āftāb
5. Cild-i diyvān-ı muhayyel dāstānumdur benüm

XXX

1. Şevḫ medḥinde ḥurūş itdüm yine mānend-i yem
2. Her kenāra gevher-i maÓnā nişār itmez miyem
3. Kim medīḥ-i ḥüsn-i tabÓ-ı Ḥüsrevānişin diyem
4. Feyz-i evśāf ile ben güyā cihān-ı maÓniyem
5. Genc-i tabÓ u çeşme-i dil baḥr u kānumdur benüm

XXXI

1. Bir güzel ḳaşr-ı dil-ārāsı anuñ bu şeş cihāt
2. Cūy-ı iḥsānı yanında bir ḳurı çeşme Fırāt
3. Āb-ı rāhı olmağ içün alsun İskender berāt
4. Meşreb-i śāfīdür ol ser-çeşme-i āb-ı hayāt

XXVIII

(2) maḥsūr: imrār Ü; maḥsús P. / ola: ide Ü.

(5) vaqt-i: riḳḳat Ü.

XXIX

(1) Dāver u Keyḥüsrev ü: Dāver-i Keyḥüsrev-i Ü, P.

(2) ḥabāb: cenāb Ü.

XXX

(3) ḥüsn-i: ḥüsn ü P.

(4) ben güyā: güyā ben P.

XXXI

(2) Fırāt: -Ü.

5. Kim hayāl-i reşhası rūh u revānumdur benüm

XXXII

1. Başla ey hāme gāzel-gūlarla pādaş olmağa
2. Hem-nevā-yı gū-çekān-ı Hācı Bektaş olmağa
3. Menķabet-h'ānān-ı Őaşra yaöni kim baş olmağa
4. Meclis-i iķbāline geldüm güher-pāş olmağa
5. Cevheriyem bu gāzel zıjı-i dükānumdur benüm

XXXIII

1. ŞāŐirem mevzūn-ķadān serv-i revānumdur benüm
2. Nev-nihālān-ı çemen nev-res fidānumdur benüm
3. Bülbülem ruhsār-ı hūbān gülsitānumdur benüm
4. ŐĀşıkam şürıdelik ārām-ı cānumdur benüm
5. Ğamze-i dil-ber belā-yı nā-gehānumdur benüm

XXXIV

1. Cevr-i cānān hoşdur ammā böyle her bār olmasa
2. Şabr iderdüm miĥnete gitdükçe düşvār olmasa
3. Dest-res mümkindi gence ol siyāh mār olmasa
4. Ğamzeden kim havf ider zülf-i hevādār olmasa
5. Ğamze zırā hem-dem-i rāz-ı nihānumdur benüm

XXXV

1. Rütbemi terfıŐ kıldı himmet-i vālā-yı Őaşķ
2. Naķd-ı rāyic oldı cismümde bütün tamgā-yı Őaşķ
3. Ğamze-i dil-berle şulĥ itti beni gavgā-yı Őaşķ
4. Ben girıbān-çāk mest-i cām-ı istignā-yı Őaşķ
5. Fitne ĥızmetķār dāmen der-miyānumdur benüm

XXXVI

1. Cānuma ķaşd ile çekseñ ĥançerüñ bıçağ ile
2. Ben seni terk eylemek mümkin mi zaĥm urmağ ile
3. Güllerin pür-hün ider dil ol Ğızılıрмаğ ile
4. Bülbül-i gülzār-ı Őaşķam şıne-i pür-dāğ ile
5. Nev-şigüfte gonca-i dil āşiyānumdur benüm

XXXIII

(2) çemen: çemān Ü.

(5) Ğamze zırā hem-der-i rāz-ı nihānumdur bemüm Ü.

XXXIV -Ü.

(1) cānān: cān P.

XXXVII

1. Sūziş ü giryemle şankim āba düşmiş āteşüm
2. Āteş-i Őaşkuñla sūz-ı tāba düşmiş āteşüm
3. Eşk-i germümden hemān dolābe düşmiş āteşüm
4. Hānmān-sūz-ı dilüm gird-āba düşmiş āteşüm
5. Hālkā hālkā turra-i dil-ber duhānumdur benüm

XXXVIII

1. Eyledüm deryāları āhumla āteş hārmeni
2. Nār-ı Őaşkuñda semender gibi kıldum meskeni
3. N'eyleyem sūz-ı derūnum itmedi āgeh seni
4. Āteş-i Őaşkam ki deryālar söyündürmez beni
5. Noқта-i dāğ-ı süveydā dūdmānumdur benüm

XXXIX

1. Pertevem her matlaŐumdur ğurre-i ğarrā gibi
2. MaŐni-i nażmum toğar mihr-i cihān-ārā gibi
3. Söylürüm tarz-ı ğazelde Bākı vü Yahyā gibi
4. Nutқа gelsem NefŐi-i muöciz-dem-i Őİsā gibi
5. Beyt-i maŐmūr-ı maŐāni hānmānumdur benüm

XL

1. Dūde-i şemŐ-i dil-i Қaysuñ midādıdır bu kim
2. Yoқ degül hargāh-ı Leylīnūñ sevādıdır bu kim
3. Yoқ degül anlar bir özge şevқа bādıdır bu kim
4. Hem қаşıде hem ğazel bir tāze vādıdır bu kim
5. İhtirāŐ-ı hāme-i muöciz-beyānumdur benüm

XXXVII

- (1) P nüshasında 3. mısradır.
 (2) -P.
 (3) -P.

XXXVIII

- (4) Őaşkam ki: Őaşkumla P.

XXXIX

- (1) ğarra: deryā P.

XL

- (3) şevқа: şevқ P.

XLI

1. Mürğ-i çâpük-bâl-ı tabûm uçdı hayli sū-be-sū
2. Eyledi şayd-ı tezerv ü kebg-i ma'ûnâ cüst ü cū
3. Ey yeter ey hâme-i işkeste sen de lâfi қо
4. Söz tamam oldu du'â itsem n'ola şimdengirü
5. Kıudsiyân müştâk-ı naẓm-ı dil-sitânumdur benüm

XLII

1. Tâ ola peyveste ebrü birbiriyle muttasıl
2. ÔĀşıkāndan Ôaşk-ı cānān olmaya tâ münfaşıl
3. Söyledükçe tâ dehān içinde ħarf-ı vaşl-ı dil
4. Ħaşr olunca tâ ki şūr-engiz-i bezm-i ehl-i dil
5. Keyf-i şahbā-yı hayāl-i şādmānumdur benüm

XLIII

1. Müstedām olsun serîr-i saltanatda rüz u şeb
2. Ber-devām olsun serîr-i saltanatda rüz u şeb
3. Hem be-kām olsun serîr-i saltanatda rüz u şeb
4. Şād kām olsun serîr-i saltanatda rüz u şeb
5. Bu du'â şām u seher vird-i zebānumdur benüm

22

Tahmîş-i Bahāriyye-i ÔĀşım Efendi der-sitāyiş-i Şadr-ı a'ŏzām Yūsuf Őiya Paşa*

Mefâ'ülün mefâ'ülün mefâ'ülün mefâ'ülün

I

1. Çekildi leşkeri çünkim şitā-yı berd-i fermānuñ
2. Yeşillendi ser-ā-ser sebzezārı küh u şahrānuñ
3. Zamānı geldi yine seyr ü seyrān u temāşānuñ

XLI

(3) yeter: tır Ü.

22 HP(25a), Ü(24b), P(127a), H(84b).

* Başlık: HP, Ü .Tahmîş-i Bahāriyye-i ÔĀşım Efendi der-sitāyiş-i Şadr-ı esbağ Yūsuf Őiyā Paşa

P.

Tahmîş-i Bahāriyye-i Çelebi-zāde ÔĀşım Efendi der-sitāyiş-i Şadr-ı a'ŏzām Yūsuf Paşa H.

4. Çemen mülkinden aşuben giderdi ceş-i sermānuñ
5. Güni günden yeg olsun nev-bahār-ı feyz-bahşānuñ

II

1. Yine feyz-i nemādan şu yürüdi şāh-ı gülzāra
2. Rutūbet geldi yine yābis olmışken gül ü hāra
3. Şabā daŖvetci gitdi Ŗandelīb-i zār u bīmāra
4. Yine hep tāze cān-bağş eyleyüp eşhās-ı ezhāra
5. Nesīm-i nev-bahār añdurdı enfāsın Meşihānuñ

III

1. Hezār-ı zāra gül hālet-fezādur neşŖe-i mülđen
2. Nice şenlenmesün gülşen dil-i Ŗuşşāk şengülđen
3. Ki verd-i āteşinüñ ola dūd-ı bŷy-ı sŷnbŷlđen
4. Yine yer yer çerāğ-ı şuŖle-i āvāz-ı bŷlbŷlđen
5. Ocağı rŷşen oldu bāğda gül nahl-i zībānuñ

IV

1. O rŷtbe itdŷgŷm elmās-ı şeb-nem gülşeni rŷşen
2. Sipih-r-i sebz-fām pŷr-nŷcŷmuñ Ŗaynıdur gülşen
3. Neden āyā zemīn ü āsmān bu mertebe yek-ten
4. Çemenler ol kadar ser-sebz kim āb-ı zebercedden
5. Şu virdi aña gŷyā bāğbān-ı şunŖı Mevlānuñ

V

1. Donandı şah-n-ı gülşen dŷrlŷ ezhārı letāfetden
2. Haber virdi gŷşād olduğca her gül bir meserretten
3. Gŷlistān ğayret -endāz-ı cinān olmağla zinetden
4. Çemen ol denlŷ ħurremdŷr ki kendin atdı cennetden
5. Nigŷnsār olduğı bĳcā degŷldŷr nahl-ı tŷbānuñ

III

- (1) gül: -Ü.
- (2) şengülđen: şenlikden P.
- (3) verd-i: derd P. / dūd-ı: dŷdı Ü.
- (4) yer yer: bir bir P.

IV -H.

- (2) sipih-r-i sebz-fām: sipihre sebze-fām P.

V -H.

- (2) gül bir: bir gül Ü.
- (3) ğayret: ibret P.

VI

1. Bu ešnā bir bahār-ı zevk u şādî var ki Óālemde
2. Gül-i gülzār-ı cennet tarhın eyler qalb-i ādemde
3. N'ola nālān olursa naqş-ı bñlbñller mñcessemde
4. Nemā şol denlñdñr kim sñnbñl-i taşvñr bir demde
5. Geqer dñd-ı kebñd-ı āhını Óuşşāq-ı şeydānuñ

VII

1. Bahāruñ hālet-i teóşñri qñn hem hālet-i dildñr
2. Dil ise dāóimā mañhbñb ile yek-renge māóıldñr
3. Baqılsa sñretā farzā biri gñldñr biri mñldñr
4. Farāvet şöyledñr kim birbirinden farkı mñşkildñr
5. Niğāh itseñ bu demde sñret-i Mecnñn u Leylānuñ

VIII

1. Bahārı hoş geqer qñnkim Sitanbuluñ güzel yerdñr
2. Bahār evşāfi yazılmış gñññle dilli defterdñr
3. Bahāriyye nice nice qasıde dahi ezberdñr
4. Birinde görmedññ bu āb u tābı bunca demlerdñr
5. Nice Óñd ü bahārın görmişñzdñr mñlk-i dñnyānuñ

IX

1. Zamānı ile ÓĀsım dahi virmiş nazmına revnāq
2. Ser-ā-pā şiÓrinññ maÓnāları lāyññ degñl muğlaq
3. Bu beytinden dahi qasdı efendimdñr hemān mutlaq
4. Degñl nevrñz ile Óñd ü bahāruñ bu eşer ancaq

(5) niğñnsār: niğñnsāz P.

VI

- (1) ešnā: ešnāda Ü; ešnā-yı H.
 (3) mñcessemde: mñcemmetde Ü.
 (4) denlñdñr: denlü dir Ü. / bir demde: ādemde P.

VII

- (3) gñldñr: kñldñr Ü,H. / mñldñr: kildñr HP, Ü, H.

VIII

- (4) birinde: yerññde P.
 (5) Óñd ü: ãd-i Ü.

IX

5. Hülûs-ı Ʒalbidür var ise ol şadr-ı muÖallānuñ

X

1. Cenāb-ı Hāzret-i Yūsuf Ziyā Paşa zamānında
2. Cihān emn ü emān üzre bahārında hazānında
3. Budur bülbüllerin de şimdi evrād-ı zebānında
4. Hidiyv-i āsmān mesned ki tāk-ı Öizz ü şānında
5. İki gülmihidür mihr ile māhı çarh-ı vālānuñ

XI

1. Yemīn-i devlet-i dīn-i nebidür ol cihān-dāver
2. Ki oldı feth-i Mısra Öazm ü rezminde zafer yāver
3. ÖAdū-yı kīne-hāhı Ʒahr-ı HāƷƷa eyledi mażhar
4. Çeküp şemşir-i sedd-i āhenīn mānend-i İskender
5. Yolın sedd eyledi yeöcüc-i şūr-engiz aÖdānuñ

XII

1. Hemīşe meşrebi islāh-ı bünye olmağın rāğib
2. Eşirrä-yı zamāne devr-i Öadlinde olup ġāöib
3. Sülük-ı daÖviö-i tezvīr idenler oldılar tāöib
4. Dem-i Öadlinde kimse şekvesāz olmaz meger nāöib
5. İde Ʒādīye şekvā Ʒilletinden ehl-i dāÖvānuñ

XIII

1. İden bu halkı Öiffet üzre hep hulƷ-ı Öafīfündür
2. Latīf iden zamān-ı devletüñ tabÖ-ı latīfündür
3. Cihānı emr-i HāƷƷa rām iden emr-i münīfündür
4. Hüdāvendā tekellüf ber-tarāf zāt-ı şerīfündür
5. Viren dil-hāh-ı Öālem üzre hūkmün şadr-ı aÖlānuñ

(4) ancak: el-hāƷ H.

XI

(4) şemşir-i: şemşiri P.

(5) yolın: yoluñ P. / sed: bend H

XII

(2) olup: olur H.

XIV

1. Vücūduñ mażhar-ı işrāk-ı envār-ı haķıķatdūr
2. Hemāre Őadlile meşğūlsun kāruñ Őibādetdūr
3. Kerīm ü kām-rānsın źātuñ ihsāndan Őibāretdūr
4. Mezāk-ı ehl-i dilde Öafv olinmaz bir ķabāhatdur
5. Kef-i cūduñ yanında yād olinmaķ nāmi deryānuñ

XV

1. Görinūr śūretā safvet-nümā deryā-yı şūr-engiz
2. Śadā-yı mevc-i cūş-ā-cūşı gāhı pest olur geh tız
3. Gehı hār u has-āverdūr kenāra gāhi Őanber-bız
4. İder gāhı güher sāhilleruñ dāmānını leb-rız
5. Çekilmez çın-i pişānısi ammā baħr-ı Őummānuñ

XVI

1. Kerīmā kām-kārā rüy-ı arzı eyledüñ ābād
2. Ki yoķ ihsānuñ ile olmaduķ Őālemde bir dil şād
3. N'ola itse semāvāt ehli dāhi kār-ı hayruñ yād
4. Nice dergāhuña ķul olmasun kim eyledüñ azād
5. Girişbān-ı sipihri pençesinden āh-ı şekvānuñ

XVII

1. Seni vaşf itmege her şāŐir [ü] sāhır ne ķadirdūr
2. Meger Pertev ķuluñ kim iltifātuñ ile fāhirdūr
3. Egerçi saŐy ider ol da velıķin Őaczi žāhirdūr
4. Sen ol destūr-ı aŐżamsın ki tavşıfūñde ķaşırdu
5. Zebān-ı hāmesi ŐĀsım gibi bir nūkte-piřānuñ

XVIII

1. Sitāyişde ider fāhriyye baŐzı şāŐir-i hodrā
2. Ki Őarz itmek diler Őilm ü faziletde yed-i tūlā
3. Ne hācet ben dimek āşārum olurken anı gūyā

XIV

(3) źātuñ: źātın P.

(5) deryānuñ: derbānuñ P.

XVI

4) dergāhuña: dergāhına P. / kim: ki P.

(5) girişbān-ı: girişbānı P.

4. Hele daŖvā-yı dāniş şöyle tursun bildiğüm ammā
5. Ki bendeñdür faķır-i dergehüñdür bu duŖā-h'ānuñ

XIX

1. Çenārāsā açup dest-i duŖā bu bende-i nā-çār
2. Seherlerde olup bîdār hem çün Ŗandelîb-i zār
3. İder eşk-i niyāzı ebr-i güher-bārveş işār
4. Hülûs-ı kalb ile itdükçe dir bu vech ile tekrār
5. DuŖā-yı devletüñ ol kemterîni ehl-i maŖnānuñ

XX

1. Hâdemveş tâ tura şaf şaf gülistānda çaranfûl fûl
2. Çil aķçe çapmağa sâŖil gibi baş ege tâ sünbûl
3. Kenār-ı bezm-i Ŗayşa ergavān tâ ola cām-ı mûl
4. Geçüp tâ kim zümüröd tahtına laŖlîn çabā-yı gül
5. Bahāriyye neşîdin gûş ide mürgān-ı şahranuñ

XXI

1. Seni şābit ide Hāķ cāh-ı vālā-yı şadāretde
2. Senüñ eksikligin göstermesün Mevlā bu devletde
3. Senüñ sâyende itsün halkı Allah emn ü rāhatda
4. Fura zāt-ı şerîfüñ dāŖimā şadr-ı şaŖādetde
5. Ki budur maţlab-ı vālāsı hep ednā vü āŖlānuñ

XIX

(2) seherlerde: sehergehde Ü, P, H.

(4) itdükçe dir: itmekdedür Ü, P, H.

XX

(2) sâŖil gibi baş ege tâ: tâ baş eger sâŖil gibi H.

(5) neşîdin: neşîdeñ H.

XXI

(1) cāh: cāy P.

23

Tahmîs-i ğazel-i merhûm Seyyid ÓAtîk Efendi*

FâÓilâtün fâÓilâtün fâÓilâtün fâÓilün

I

1. Baĥr içinde çün şâdef künc-i ferâġat beklerüz
2. Dürremüz şür-âb-ı baĥr itmez izâÓat beklerüz
3. Āb-ı keşret itmesün diyü sirâyet beklerüz
4. Hem-demüz yâr ile aġyâr ile vahdet beklerüz
5. Bî-tevehĥuş encümen içinde ĥalvet beklerüz

II

1. Ğavtaāsâ cüş idüp deryâ-dil oldum bendeñiz
2. Hem belürmez sâĥile âmed-şüd itseñ daĥi iz
3. Mevcveş ĥâlâ sefer-ender vatândur şivemiz
4. Sû-be-sû seyr ü sefer eyler cihânda ġayrı biz
5. Ol gürühuz kim vatân ilinde ġurbet beklerüz

III

1. SayÓ idüp oldı bülend-Óünvân bî-Óünvânlar
2. Oldı âbâdân nice bî-servet ü sâmânlar
3. Kerr ü fer aşĥâbı oldı berzede zamânlar
4. Bu Óimâretgehde maÓmür oldı çok vîrânlar
5. Biz de dil vîrânesin taÓmîre nevbet beklerüz

23 HP(27a), Ü(26b), P(132a).

* Başlık: HP. Tahmîs-i ğazel-i merhûm Seyyid ÓAtîk Āmedî Ü.

Tahmîs-i ğazel-i Seyyid ÓAtîk P.

I

(1) şâdef: şidk Ü.

II

(2) bildürmez: belürmez P. / iz: biz P.

III

(2) bî-servet: servet Ü.

(3) aşĥâbı oldı: aşĥâbıyuz P. / zamânlar: âmânlar Ü; damânlar P.

IV

1. Şâh-ı Őaşkuñ biz ki mañkũm olalı fermânına
2. Başımız irdi semânuñ küngür-i eyvânına
3. Eyelerüz çin-i cebin Çin u Hoten hâkânına
4. Ser-fürũ itmez eñ ednâmuz ciñân sultânına
5. Bendeyüz ammâ der-i şâh-ı vilâyet beklerüz

V

1. Mũy-ı âteş diğeveş pũr-ıztırâb iken gehi
2. Kâkũl-i âteş ruñâne uğrıyor gũnlũñ rehi
3. Sâlikân-ı râh-ı kenz-iŐaşkuñ olsun âgehi
4. Mârveş pũr-piç ü tâb olduğımız şanma tehĩ
5. Biz tılısm-ı dahme-i sırr-ı hâkişat beklerüz

VI

1. Yanarař giriñ giriñ eylerüz Őarż-ı niyâz
2. Bu temennâmuz řabũl eyler Cenâb-ı çâresâz
3. Eksilũp gũnden gũne bu leyl-i yeldâ-yı dirâz
4. řemŐtek olduş şeb-i hicrânda pũr-sũz u gũdâz
5. Matlaö-ı şems-i vişâl-ı bezm-i vuşlât beklerüz

VII

1. Ĥař hemân tevfişını Pertev saña kılsın refiş
2. Eylesũn râhında gerçek erleri yâr-ı şadiş
3. Ĥırıs u âziñi azaldup řalbũñi itsũn raşiş
4. şâhi-i mũlk-i řanâŐatdũr hemân matlab ŐAtiř
5. Yoşsa ne cũyâ-yı sâmânuz ne şervet beklerüz

IV

(4) ser-fürũ: ser-fer Ő. / eñ: en P.

V

(4) pũr-piç: bir piç P.

VI

(5) şems-i şemö-i Ő, P.

VII

(4) şâhi-i: şâh-reh-i Ő.

24

İştirāk-ı müşelleş ile İşrâb-ı neşœe-i nev-rûz İden İşbu Gazelde Şâhib-i dîvânüñ Ebyâtını ÓAmir Beg ve ÓAmir Begüñ Ebyâtını Óİzzet Beg ve Ebyât-ı mûmâ-ileyhümâ-yı şâhib-i dîvân-ı mûmâ-ileyh Tahmîş Eyledügi Eşerdür

FâÓilâtün fâÓilâtün fâÓilâtün fâÓilün

I

1. Eylesün şâh-ı bahâr erbâb-ı Óayşa izn-i Óâm
2. Katre-i meyde virüp bārân-ı rahmetden peyâm
3. Bülbül-i hâsret-keş Óarz itsün güle yine selâm
4. Neşœe-i nev-rûz alsun köhne ğamdan intiķâm
5. Nükhet-i feyz-i bahâr ile pür olsun her meşâm

II

1. Her taraf şâh-ı bahâr icrâ-yı fermân eyleyüp
2. Kış celâ-yı Óaskerin yaÓni perişân eyleyüp
3. İzn-i Óâm itdi sürûra bat-ı sāmân eyleyüp
4. ŞuÓle-i âteş ruhân ile çerâĝân eyleyüp
5. Lâleler bezm-i çemende itsün Óarz-ı ihtîşâm

III

1. Fâkiñe dinse şitâda gerçi o yâr
2. Kim çeker ol şikleti açduķça işĝufe enâr
3. Hâşılı her mevsimüñ bir gûne berg ü bārı var
4. Meclise âteş ki oldı şuÓle-i cûş-ı bahâr
5. Eylesün ğayrı maħall-ı minķal-ı lâle-maķâm

IV

1. Bu şeb-i nev-rûz dur iş Óayş-ı nûş olsa n'ola
2. NaÓra-i hey hey ne var neşr olsa da şaĝ u şola
3. Ħum sebû peymâne şişe cümlesi ser-şâr ola
4. Kâse-i tanbûr u şahbâ naĝme vü meyle tola
5. Mutribâ gel devr kııl sâķi sen eyle devr-i cām

24 P(129a).

III

(1) Mısra eksiktir.

V

1. Nev-bahāruñ feyzi virdükde tarāvet yerlere
2. Mey ayakdaş olıcağ gülşende meh-peykerlere
3. Neşœe-baħş olmağda şarf-ı himmet eyler serlere
4. Baş eğer nev-rüzda sākı hele sāğarlara
5. Her zamān olmazsa da mınā-yı ser-keş bil ki rām

VI

1. Gün togar rinde irişdükde bahār ğam-ı nevā
2. Leyle-i nev-rüzı ihyā itmemek olmaz revā
3. Nergis-i çeşmüñ gibi peymāne döndür sākıyā
4. Biz de şeb-büy-ı kadeh̄le idelüm gice safā
5. Şebde kıldı ğonca nev-rüz-ı taŖtır-i meşām

VII

1. BaŖd-ez-ın şāh-ı şitā Ŗarz idemez vech-i Ŗabūs
2. Eski dem taħvıl-i nev-rüz itdi oldı dest-būs
3. Gök gürülder şanma bu sūra çalındı tabl-ı kūs
4. Nım-şeb taht-ı felekde şāh-ı mihr itdi cülūs
5. FalŖatuñla bizde dur nev-rüz ola ey meh bu şām

VIII

1. Mey-keşāna devr-i ğülde ğülsitān şeh-rāh olur
2. Rind olan her mevsimüñ zevkuñ ider āĝāh olur
3. Ğāhice köhne bahāruñ zevkı olmaz ğāh olur
4. Her dırahtuñ sāyesi yazlarda işretĝāh olur
5. Kış ğünü Ŗayyāşa yok mey-hāneden ğayrı mağām

IX

1. Bülbül-i dil nice zār itsün fiĝān u zārını
2. Ser-te-ser yaĝmaya virdi şabra dāyir varını
3. Kim cemāduñ bile bu beyt añladur miŖyārını
4. Sen sehı servüñ görünce cünbiş ü reftārını
5. Fıfl-ı nev-res gibi ezhār eyledi rağsa kıyām

X

1. Çeşmimiz içre teceddüd itdi hün-ı köhnemüz
2. Hem yeñilendi yine dāĝ-ı derün-ı köhnemüz
3. Nālesin itmez mi tecdjd erĝanün-ı köhnemüz

4. Tāzelendi nev-bahār ile cünün-ı köhnemüz
5. Serde sevdāya gül-i nev-rüzveş virdüñ niżām

XI

1. Şevk-bahş olduğda mutrib nağme-i dil-süzda
2. NaÓralar žāhir olunca mürġ-i Óaşķ-āmüzda
3. Eyleyüp tarĥ-ı tekellüf gülşen-i fıruzda
4. ÓĀdet itmekle gelüp açılmağı nev-rüzda
5. Lāleler ger sürĥ laÓlüñle ne var olsa be-kām

XII

1. Sāyesiyle serv-i dil-dārum ser-efrāz eylesün
2. Nev-bahār-ı hūsnüni gül gibi mümtāz eylesün
3. Ğam degüldür bülbülān isterse ger nāz eylesün
4. Mutrib-i nev-rüz gül devrine āġāz eylesün
5. Kāse-i tanbürveş al sen de sāķı deste cām

XIII

1. Bezme envāÓ-ı şigüfeyle gelür yārān için
2. Bāġı Pertev zeyn ile teşrif-i mey-h'ārān için
3. ÓAyş-ı Óişret demlerin ihtār ider rindān için
4. Müjde-resdür çünkü iķbāle bahāristān için
5. Óıdveş nev-rüza Óİzzet n'ola itseñ ihtirām

XIV

1. Leşker-i ezhār başdı sāĥa-i gülzāra pā
2. Bir bir aķın itdi cūlar hem çün şirān veġā
3. Ğıl hele ÓĀmir gibi sen de temāşa hāliyā
4. İtmeġün münhezim-i çend şitāyı Pertevā
5. Şāh-ı nev-rüz itdi gülşende yine đarb-ı hıyām

XV

1. Sünbülüñ ķandılleri tenvir ider her hātırı
2. Bāde-i şevk-i tarabla pür-ķadehdür her biri
3. Nażrasıyla n'ola Óİzzet de olursa hāóiri
4. Neşóe-i bŷy ile mest-i ķanzil itdi ÓĀmiri
5. Geldi ol gök-ķandil ile sünbül-i fıruze-fām

25

Taħmīs-i ğazel-i Óİzzet Beg

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

I

1. Tırũñ itdükçe isābet geh nihān geh āşkār
2. Şıne vü dil buldı zıñet geh nihān geh āşkār
3. Zāhmumı şerhe ne hācet geh nihān geh āşkār
4. oDÇzA éÆ ÚDèÛ éÆ PGe× ¹Ck oß;î×
5. oDÇzA éÆ ÚDèÛ éÆ Mß¿αP Ûî°DFlzpè×

II

1. Eyleme şayf u şitāda āh-ı germ ü āh-ı serd
2. Tā ki vāķıf olmasun rāz-ı nihāna hiç ferd
3. Şarf-ı zerdür çāre vaşla akçe itmez rüy-ı zerd
4. kok ÚD×ok êpÇèk Ík ok Pwèkok íÇè ÚA
5. oDÇzA éÆ ÚDèÛ éÆ PİαP pWç ½pd P;Æ

III

1. Her neye āġāz idersem yārda bulur karar
2. Żıkr ü fikr-i zāhir u bātında żıkr ü fikr-i yār
3. Ğamze vü tiġından ancaķ havf idüp itmeme karar
4. oCqP æA Ûç ÛÛÆ ÚDÆt× ÅPDF Ûhq TeF
5. oDÇzA éÆ ÚDèÛ éÆ PèDÇz ÚDÛDV qC ÖoCk

IV

1. Zūr-ı neşóe her ne rütbe itse de şarf-ı tūvān
2. Şadmesinden ben ayaġ-ı Óişretũñ dūşmem hemān
3. Eyleyem mi tarz-ı rindānem saña bir bir beyān
4. ÚD»× pèk çÆ DGèαÚ×P Pw× çİ·Îq Ík
5. oDÇzA éÆ ÚDèÛ éÆ Mp;µ ÚßÛÆC ÛÛÇî×

V

25 P(130b).

26 Ü(17b), P(131a).

Tahmîs-i gâzel-i Özzet Beg*

FeÖilātün feÖilātün feÖilātün feÖilün

I

1. Çaldı dîñüm o ħırlu didigüm ħırsızlar
2. ÖAcebâ n'oldı bize çignenilen saķızlar
3. Hâlime beñzemege Öarlanur Öarsızlar
4. O ķadar yaraladı şınemi imânsızlar
5. Ki göñül yaralanup tahta-i imânsızlar

II

1. Leb ü ruhsârdur Öâlemde olan sükker ü gül
2. Gül-be-şekker midür âyâ meze nüş itmege gül
3. Hicr-i laÖlüh ile ķan ağlayayum ben sen gül
4. Ķandadur ķanda leb-i yâr diyü cân u göñül
5. Ser-i küyuñda meges gibi uzaķdan vızlar

III

1. Senühem ben diyü mekr ile eger dökse dili
2. İÖtimâd itme şaķın onlara sen virme dili
3. Ben inanmam ķutusu içre Öabır olsa gili
4. Ķızlaruñ tiz çıkar mes gibi elbet kıızılı
5. Gerçi meşşâta anı düzgün için yaldızlar

IV

1. ŞanÖatında ne ķadar olsa daħi ger usta
2. Yine ol şınfı sezâdur diyemem bu posta
3. Oğlanı kıız şanıcaķ çekdiler aña custa
4. Hüsñ ü yâri nice tefhîm ideyüm zen dosta
5. Yaķlaşup nâmına nâm aldı kıız oğlan kıızlar

V

*Başlık: P. Tahmîs-i Şâbitâne Ğazel-i Hâzret-i Müşâru'n-İleyhdür Ü.

II

(1) sükker: şâkir Ü. / gül: mül Ü.

(2) meze: müj P.

III

(1) eger: saña Ü.

IV

(4) zen: -P.

V

1. Disem ol şūha ki Pertev turamazken sensiz
2. Hāsretüñde anı bir ān qomadun şivensiz
3. Āh kim şimdi bu ešnāda yine ol densiz
4. Öİzzet ol qanlı kebāb ile mey içmiş bensiz
5. Laht-ı dil qan dökerek sıh cefāda cızlar

27

Tahmīs-i gāzel-i Öİzzet Beg

MefāŐilün mefāŐilün mefāŐilün mefāŐilün

I

1. Ne kudret çāre-i Öaşka ilāc-āverde qalmışdur
2. Ne žannum hod-aqāqır-i devā-perverde qalmışdur
3. Ne hāsıyyet anuñ defŐi için gevherde qalmışdur
4. Devāsı var ise rencūr-ı Őaşkuñ derde qalmışdur
5. O dārū da dil-i āşüftedür dil-berde qalmışdur

II

1. Cihān garq-āb-ı hayretken aqan bu qanlı yaşumda
2. Görüp qalmış iken ahvālümü Őālem telāşumda
3. Ferāgum yoq gene aqyār ile ceng ü savaşumda
4. Leb-i yār oldı hat-āver yine sevdāsı başumda
5. Geçüp keyfi o şahbānuñ humārı serde qalmışdur

III

1. Őİlāc itmez bu bī-hūşıye dārū-yı müöeşşirler
2. ŐAyān oldı cihāna fart-ı mestiden hafı sırlar
3. Sükūt itsün mi nuql-ı meclis itmekden müzekkirler
4. Bilenler gönlümüñ mest-i mey-i Öaşq oldıgın isterler
5. O bī-hūş-ı muhabbişdür düşüp bir yerde qalmışdur

IV

1. Şarāb-ı Öaşq ile serde olalı neşöeler hāsıl

(5) sıh: şeyh Ü.

2. Hiç olmaz bir nefes dilden anuñ keyfiyyeti zāóil
3. Žuhūriyle o feyzūñ olmuşam bir menzile vāsıl
4. Cihānda neşóe-baħş olmaħdan oldı bādeler Óatıl
5. O baħş keyfler hep Óālem-i diğerde ħalmıřdur

V

1. O kim terk-i diyār itmek diler kendi rızāsıyla
2. Alıřsun her maħallūñ niħ u bed āb u hevāsıyla
3. Ĥuzūri ĥābide görmez bu beytūñ iħtizāsıyla
4. Görüñdi şive-i taÓbiri āsāyiř fedāsıyla
5. O rüóyālar ki rāhatdur bütün bisterde ħalmıřdur

VI

1. Hemān söz bu maħalde zād-ħāhānuñ şübütunda
2. Bulur baÓzı anı güyā olur gāħi sükütunda
3. N'ola neml olsa miħmān gāħi zebūruñ büyütunda
4. Telezzüz kesb ider mūr-ı ħanāÓat celb-i ħütunda
5. O şişinlik ne sükkerde ne ney-şekkerde ħalmıřdur

VII

1. Egerçi cām nūř u Óayřa Cemřid oldı tarħ-efgen
2. řonuñda řavmaÓa ħandili olduğını gördüm ben
3. Daħi bu ne meřābe ħayrı bir şey var mıdır dersen
4. Olur keċkūl bir yer zıver-i dest-i řehen-řehken
5. Velev āyiņe olsun şanma Ĥskenderde ħalmıřdur

VIII

1. Biri eylerdi tiđūñ baħs-ı āb-ı cevherinden dün
2. Velı yoğ idi nutħ-ı bı-meóālinde ser ile bün
3. Hemān bu beyt ile virdüm cevāb anı işitdüm ħün
4. Ĥılıċda āb u cevher eglenilür kesdürür nutħūñ
5. Aranmaz āb-ı rü kimdür ki şu cevherde ħalmıřdur

IX

1. Başıret ehli zıb-i ehl-i nefse ip bile taħmaz
2. Miřāl-ı āb her serv-i řehinūñ pāyına aħmaz
3. Velı ċirkinliđin zışt ola niħde başına ħaħmaz
4. Bilen ĥüsn-i Ĥudā-dāda baħıp ārāyiře baħmaz
5. Gözi žāħir perestānuñ daħi zıverde ħalmıřdur

X

1. Ĥalurdum Pertevā bı-pertev-i miskiñ pür-żillet

2. Eger dergāh-ı feyz-i himmetinde itmesen hizmet
3. Saña ney ile hem-kāse olanlardur bulan şöhret
4. Füyūzāt-ı Cenāb-ı Neş’eti derk ideli Őİzzet
5. Mişāl-ı kelb-i Necmü’ d-din gönül ol derde çalmışdur

28

Taħmīs-i gāzel-i Öİzzet Beg

MefāŐlün mefāŐlün mefāŐlün mefāŐlün

I

1. Olur derviş-i şāhān meslek-i şāhāneden soñra
2. Šalāha meyl ider dil mescid-i rindāneden soñra
3. Maķāmın mescid eyler mi perest hum-hāneden soñra
4. Çıkar yol KaŐbeye elbet reh-i mey-hāneden soñra
5. Ser-ā-pā secdedür Őāşık iki peymāneden soñra

II

1. Cenāb-ı Kays olup şāh-ı cünūna nuħbe-i evlād
2. Cünūn iklimi anuñ nāmına olmuş idi ābād
3. Nice dem eylemişdi deşt-i rüsvāyide Őadl u dād
4. Çıkar dise daħi şeydālık ile bundan aķdem
5. Añulmaz nāmı Mecnūnuñ dil ü diyvāneden soñra

III

1. Ezelden tā ebed Őömrümde Öaşık ile olup bitdüm
2. Geh[i] deyr ü gehi mey-hāne vü geh mescide gitdüm
3. Dil ü cānı hemān ol pür-cefā derd ile incitdüm
4. Ne çekdüm ise çekdüm hat gelüp işbāt-ı Öaşık itdüm
5. Bilindi ķadr-i Öaşık sevdiğüm ammā neden soñra

IV

1. Perişāni-i mü her şerħa-sine baħş idüp lezzāt
2. Çü şāne çāk-çākiden kaçınmaz ol ger olsa māt
3. O daŐvādan şikāyet idene eyler bu beyt iskāt
4. Perişān hāl sūd-ı sine çākānı ider işbāt
5. Niżām-ı perçemi müşğın yāruñ şāneden soñra

V

1. Bir emre yaramaz nezd-i ħaķıķat-binde ser-keş

2. Anuñçün Pertevā itfāsına saŖy olunur āteş
3. Velī ol āteş-i seyyāle cāmı gāh u geh dūr[d]-keş
4. Diyüp düşmiş ayağ-ı sākīye Ŗİzzet şurāhıveş
5. Ser-ā-pā secdedür Ŗāşık iki peymāneden soñra

29

Taħmīs-i gāzel-i Ŗİzzet Beg

FeŖilātün feŖilātün feŖilātün feŖilün

I

1. Nice söz var baña söylense aña söylenmez
2. Nicesi daħi aña dinse baña söylenmez
3. Didigüm bu ki aña buña dilā söylenmez
4. O cefā-pişeye hiç ĥarf-i vefā söylenmez
5. Güci bu kim baña da şabr-ı cefā söylenmez

II

1. Bilse ger elsinenün cümle luğātın yek yek
2. Mantıku't-tayr ile nutķ eyleseler itmese şek
3. Ne kadar olsa daħi Ŗākil ü dānā zeyrek
4. Şaçmalar āyine-i şıneyi şāŖir göricek
5. Fūti söylense de elbetde be-cā söylenmez

III

1. Merde merdāne-reviş gerçi güzel sevme mühim
2. Pāk-bāzān seviş iledür ammā didigüm
3. Zen-perestāne bunı ben nice biñ kere didüm
4. Sırr-ı Ŗuşşākı iden fāş zenāndur gör kim
5. Ŗays u Leylā añulup Şāh u Gedā söylenmez

IV

4. Dār-ı dünyā da fenā üzre ħurıldı çün esās
5. O kühen ħubbe derünında olinmaz mı hırās
6. Bundan it rāhat u āsāyiş-i sükkānı ħıyās
7. Ücret-i hāne-i dehr oldı nūķūd-ı enfās
8. Kimseye gerçi ki žāhirde kirā söylenmez

V

1. Pertevā şanma şaħın sen bunı sehl ü āsān

2. Mümteni Ödür bunu tanzîre iderseñ iz Öân
3. İşte bu maқта Ö pāk ider anı şerh-i beyān
4. Öİzzetā vādi-i tanzîrde tab Ö-ı yārān
5. Didiler bu ğazel-i tāze-edā söylenmez

30

Tahmîs-i ğazel-i Öİzzet Beg

Fā Öilātün fā Öilātün fā Öilātün fā Öilün

I

1. Sāķi-i şirîn-dehen sunsa lebüñ sükker sunar
2. ÖArz iderse hāl-ı ruhsāruñ eger Öanber sunar
3. İtse ger mekşüf dürc-i la Ölini güher sunar
4. Sāķi-i gül-ruh o dem ki destüme sāğar sunar
5. ÖAndelîbe şāh-ı gül gūyā gül-i ahmer sunar

II

1. Sāķiyān kılmaz nażar nūş-ı şarāb-ı sābıķa
2. Lāyıķa virür tolu virmez tolu nā-lāyıķa
3. Başķaca ikrāmı vardur lîk merd-i sādıķa
4. La Öli işrāb-ı mey-i gül-fām idince Öāşıķa
5. Yerde şeftālū gibi nuķl-ı şafā-güster sunar

III

1. Şüriş-efgenlikden ey hat sen hele mağrürsun
2. Ey nigāh-ı pür-ğazab ammā ki sen mecbürsun
3. Gerçi sen de zaĥm-ı cāna ey müje meómürsun
4. Hışm-ı çeşm-i yār için ey ğamze sen mesóulsun
5. Söyle senden ğayrı dest-i meste kim hançer sunar

IV

1. Mey-keşān zevķ itseler de hāne-i humārda
2. Ben şafā-yāb olamam öyle muķassî dārda
3. Nūş-ı mey evvel bahāra yaraşur kühsārda
4. Tab Ö-ı rinde neşöe teklîfi ile gülzārda
5. Lāleler peymāne-i zerrînini yer yer sunar

V

1. Bendeyem Pertev hulüs ile o Öālî hāzrete

2. Müddet-i Óömrümde mehdin itsem irmez gāyete
3. Bađ ne buyrur ol Felātun fenn-i šāhib-himmete
4. Óİzzetā mecrā olur cūy-ı belāğ-ı hikmete
5. Feyz-i maÓnā destüme ol dem ki kilik-i ter sunar

31

Tahmıs-i gazel-i Óİzzet Beg

MefÓülü fāÓilātü mefāÓilü fāÓilün

I

1. Nağd-ı şekib bāzde-i gayret olmasun
2. LüÓlü-i eşk hākde bı-kıymet olmasun
3. MirÓāt-ı kalb vağf-ı reh-i hāyret olmasun
4. İsterse yaÓni zahmet ile külfet olmasun
5. Ol şüh-ı āšnā dil-i bı-tākat olmasun

II

1. Her şubh būy-ı zülfünü yārūñ getür şabā
2. Müşg-i Hotendür anı getürmekde yoğ hatā
3. Ol nükhet ile tabla-i Óattāra kıl sezā
4. Müjde kudūmuña ola biñ müşg-i Çin fedā
5. Bu hizmetüm size ser-i mü şiklet olmasun

III

1. Ol terk ide rağibi idem ben de zārı terk
2. Güldür yağışmaz itmek aña gerçi hārı terk
3. DaÓvā-yı Óaşkı eylesün ađyār bārı terk
4. Ey nāle itme sendeki nāmüs Óārı terk
5. Dil-berle dil ikisi de bı-rāhat olmasun

IV

1. Māhiyyeti mehüñ yine mahv oldı bu gice
2. Mihre bağup didi ki sizüñ keyfiñüz nice
3. Gün toğdığında tābiş-i ahter қalur nice
4. Tenhā koyup bu bendeyi kaçmışdı gizlice
5. Meh-tābda gezen o қamer talÓat olmasun

V

1. Sen Óāfiyetle sağ ol efendim budur duÓā

2. Dil-ḥastagān-ı Őaŝkuñ ümüd eylemez ŝifā
3. ŐUŝŝāķ derd-i çeŝmüñe bîmārlık sezā
4. Bîmārlıķdan itmese de bir nigeḥ baña
5. Őihḥat o ḥasta dîdelere Öillet olmasun

VI

1. Ol Yūsuf-ı zamānı gören müŝteri olur
2. Bāzār-ı Őaŝķ içinde pederler girü ħalur
3. Kālāsına göre deger ile yerin bulur
4. Az naķd ile şanur ki görenler anı alur
5. Ādem o cennete nice pür-ḥasret olmasun

VII

1. Kevŝer lebānı ķāmeti tûbā cemāli ḥūr
2. Ol bir melek ki nesl-i beŝerden miŝāl-i nūr
3. Dilden behişt-i fikr-i ebed eylemez mürür
4. Maḥzûn-ı Őadne vuşlatı baḥŝende-i sürür
5. Dil-berle dil ikisi de bî-rāhat olmasun

VIII

1. Rindî ŝifāl-ı meyle Cem-i mülk-i neşoe ķıl
2. Billür dilde var ise zerrîn naķŝı sil
3. Medḥ-i piyāleye meyi varken varur mı dil
4. Maḥmûra neşoe-baḥŝ-ı bezmde ŝarābı bil
5. Sāķi cihānda cām-ı Ceme minnet olmasun

IX

1. Baḥŝ-ı dehānuñ açmayalum ol perîveŝüñ
2. Medḥ ü ŝenāsın eyleyelüm göz ile ķaŝun
3. Beñzer mi rüy-ı yāra baķ ey māḥ on beŝüñ
4. Fursun rehin miyānımı ben bilmedüm peŝin
5. Bîḥüde yoķ yere o da pür-ĝıybet olmasun

X

1. Cānān dimiş görünce bana itdi pek eşer
2. ŐAŝķumda bildüm Őaŝıķ-ı zārüm neler çeker
3. Ey Pertev işte böyle olurmuş eşer meger
4. Öİndümde ĝāyet ile benüm oldı muŐteber
5. Farḥ eyleyen bu naźmı ŝaķın Őİzzet olmasun

Tahmîs-i ğazel-i Öİzzet Beg

Mefâöilün mefâöilün mefâöilün me fâöilün

I

1. Düşenler kesb-i Öaşka olmayacak kâra düşmişdür
2. Ki zîrâ olmaz olmaz bir nice efkâra düşmişdür
3. Yanan pervâneler de şanurum bu nâra düşmişdür
4. Gönül bir yâr için keş-mâ-keş-i aġyâra düşmişdür
5. Berây-ı gül o bülbül dâmgâh-ı hâra düşmişdür

II

1. Gülistân-ı cemâle zîbeş-âver al-i sünbül-ruh
2. Benefşic zârına revnağ viren ahmer kıranfûl-ruh
3. Beni mest itmeseydi fehm iderdüm ah ol mül-ruh
4. ÖAceb bir gül mi bitmiş lâlede ey sâki-i gül-ruh
5. Yâhud Öaks-i ruhuñ peymâne-i ser-şâra düşmişdür

III

1. Nice kıalsun Őalevlenmek de dūd-ı ah-ı meşŐalden
2. Ki ol mâh ictinâb itmez imiş aölâ vü esfelden
3. Güşâde-meşreb oldı pek degüldi böyle evvelden
4. Şaķınmazmış o meh-rū gerden-i ruhsârını elden
5. Bu bahtumdur ki ġayret zülf-i Öanber târa düşmişdür

IV

1. Vefâ meŐmülü ile sen sen ol dil virme hûbâna
2. Sitem-muŐtâddur rahm eylemez anlar kıyar câna
3. Benüm kaç deföa geldi başuma bu şanma efsâne
4. Gönül perçemde iken hayf atıldı beyâbâna
5. O mürġ-i lâne-perver lânedden âvâre düşmişdür

V

1. Bu ġüne itdi kıassâm-ı ezel kim Pertevâ kıismet
2. İderler Öaşık u maŐşûķ biribirine hizmet
3. Zenahdâna düşerse dil düşer cânâneye minnet
4. Dil-i zârı arar çengâl-ı zülf-i hum-ı necm Öİzzet
5. O dürlü Őaşķ-ı çâh-ı ġabġab-ı dil-dâra düşmişdür

VI

1. Cenāb-ı sadr-ı Óaşruñ gelmemişdür mişl ü mánendi
2. Kerem bābında gerçi Bermekçiler dañi söylendi
3. Kemāl ehli maÓārif-pişedür zıřā ki hem kendi
4. Bilürse Āsaf-ı devrān bilür kıadr-i hünermendi
5. Bu sınıfa hürmet itmek ol mekārim-kāra düşmişdür

33

Taħmıs-i gāzel-i Óİzzet Beg

FeÓilātün feÓilātün feÓilātün feÓilün

I

1. Gāh bülbül gibi nālendedür o şen-gül gül
2. Gehi ol ğonca-femüñ gibice bı-ğulğul gül
3. Reng idüp itdirerek cām-ı meye kıulkıul gül
4. Oldı meyden ruħuñ ey tırrası sünbül gül gül
5. Gülşen içre saña olursa sezā bülbül gül

II

1. Gül-nihālān-ı çemen içre kıadundur fāóık
2. Çün çenār Óāşıkınuñ lık derünü yanık
3. Bir bölük Óācize hiç dime misin ki yazık
4. Sen açıl kim açıla ğonca-i tabÓ-ı Óāşıık
5. Hışm ile bülbülüñ ağlatma amān ey gül gül

III

1. Ğonca-i laÓl-i lebüñ bülbüli eyler ebkem
2. ÓAraık-ı şerm-i ruħuñ güllere olur şeb-nem
3. Perçemüñ vaşfına da şöylece bir beyt disem
4. Görmese gül yüzünü kıabına sığmaz perçem
5. Olur imlāda bile müntekış-ı kākül gül

IV

1. Oldı küllü saña yanmağla fedā mā-hāsalüm
2. Şimdi yanmağa yakıлмаđa bile varmaz elüm
3. Güş idersin śadedin tođrısın ammā diyelüm
4. Saña pervāne hemān bülbül-i dil mi güzelüm
5. Āteş-i şevık-ı ruħuñla n'olur olsa kül gül

V

1. Mütefāvit daħi olursa reyāhın yek yek
2. Nergis eyler yine zerrın adeh ile eşmek
3. Mül gülüñ mühmelidür olmağa gelmez münfek
4. Nev-bahār oldı yine bāde-i gül-fām gerek
5. Sāiyā ayrılamaz birbirinden mül gül

VI

1. Bir Öaceb oldı emenzār ki taŐbir idemem
2. Birbiriyle şafa u rüz şeb oldı der-hem
3. Oldılar kākül-i bı-eş-figenāsā perem
4. Gerden-i rüyına yāruñ dökülince şeb-nem
5. Bāğda birbirine girdi semen sümbül gül

VII

1. Ğoncalar kim açılıp fetħ-i muŐammā eyler
2. Şöyle şanmañ yaluñuz bülbül-i şeydā eyler
3. Reng-i büyıyla dil-i zārı da yağmā eyler
4. Gülşen-i hüsniñi cānānımuñ imā eyler
5. Oldı bu vech ile maŐnā-dihi cüzŐi kül gül

VIII

1. Ne adar ekse sezā gül-bün-i zıba-āmet
2. Yeri baş üzre daħi olsa maħaldür ğāyet
3. Dime Pertev aña bu rütbe nedendür rağbet
4. ünkü vaşf-ı ruħ-ı dil-dāra sebebdür Öİzzet
5. Deger oldığına gülzār-ı cihānda gül gül

Tahmîs-i mutarraḫ-ġazel-i VaḫŖa-nüvîs Vâsîf Efendi*

FeŖilâtün mefâŖilün feŖilün

I

1. Ŗanma žāhirde hat Ŗizāriḫdur
2. Bāġ-ı ħulduñ benefŖezāriḫdur
3. Yā ġül-i rūyınıñ o ħāriḫdur
4. Ki hezārān dil anda zāriḫdur
5. Mevsim-i ħüsninüñ bahāriḫdur

II

1. Ebr-i mužlim degül nümüde olan
2. ŖuŖle-i āhdan çü düde olan
3. Diḫde-i Ŗevġa yaŖni süde olan
4. Rūy-ı Ŗālemde nā-ġüŖüde olan
5. Süm-i esb-i ġamuñ ġubāriḫdur

III

1. Ehl-i cāhuñ suġūt-ı mertebesi
2. Bedre beñzer ki ġitse kevkebesi
3. Pertevi eyle yaŖni debdebesi
4. Selĥ-i māhuñ sevād-ı yek-Ŗebesesi
5. Cām-ı iġbālinüñ ħumāriḫdur

34 HP(27b), Ü(27a), P(130a), H(83b).

* Başlık: HP, P. Tahmîs-i mutarraḫ li-ġazel-i VaḫŖa-nüvîs Vâsîf Efendi Ü.

Mutarraḫ Tahmîs-i Pertev Ėazel-i Vâsîf H.

I

- (1) de: -HP, -Ü.
 (4) dil: ol H.

II

- (3) yaŖni: sürme Ü, H.
 (4) nā-ġüŖüde: tā-ġüŖüde P.

III

- (3) debdebesi: diyesi Ü.
 (5) cām-ı: cāh-ı P.

IV

1. Hüsni süret degül müşâhid olan
2. Gülşen-i dil nuķuşı ile tolan
3. Bâğ-ı Öâlem anuñla zıb bulan
4. Levh-i didemde Öaksi resm olınan
5. Naķş-ı mirât-ı sunŐ-ı Bârîdür

V

1. O şanav-ber-ķadũñ nümâsıyıçün
2. Serv-i dil-cüyünuñ duŐâsıyıçün
3. Şadd-i bâlâsınuñ Őalâsıyıçün
4. Ten-i billürünuñ şafâsıyıçün
5. Dem-be-dem cüy-yı eşk-i cârîdür

VI

1. Dili bî-ğâne şanma ey gül-i ter
2. Āşnâ-yı ķadîmũñe beñzer
3. Mürğ-i efğân-nedân şanursın eger
4. Anda nâlende olmayan ne gezer
5. Bâğ-ı Őaşķuñ hezâr-ı zârîdur

VII

1. Vâsîfâ yoķ irâde destümde
2. Pertevâ tevbe-i şikestümde
3. Hem elüm yoķ güşâd u bestümde
4. Şaldı dil âh o niñ mestümde
5. Yâra dil virmek ıztırârîdur

IV

(4) olınan: olan Ü, H.

VI

(3) nedân: neden H. / şanursın: şanursuñ P.

VII

(2) tevbe-i: tevbeyi Ü / şikestümde: müşğînümde Ü.

(3) hem: yoķ H. / yoķ: hiç H.

35

Tahmîs-i bahâriyye-i Müşâru'n-İleyh*

Fe'Öilâtün fe'Öilâtün fe'Öilâtün fe'Öilün

I

1. Bâğa gelsün ki gülüñ cilvegehi hâr olsun
2. Gül varaqlar qademi pâkine işâr olsun
3. Nice bir gûşe-i kâşâne de bi-zâr olsun
4. Nev-bahâr oldu yine mâ'ül-i gülzâr olsun
5. Mey içüp dide-i mestânesi hün-h'âr olsun

II

1. Āteşin-la'Öl-i lebi bâğda gül-nâr olsun
2. Goncanuñ reşk-i dehâniyle yeri târ olsun
3. Gülşen içre qadi revnaq-dih-i eşcâr olsun
4. Qâmetin seyr idüp serv-i nemâ-dâr olsun
5. Küre-i hâk qudûmiyle çemenzâr olsun

III

1. Serv-i reftârı ferâmuş ide reftârından
2. Yaqa bâzûsı çenârı hâsedi nârından
3. Qızara rûyı gülüñ ruhlarinuñ Öârından
4. Lâle pür-dâğ ola tâbiş-i ruhsârından
5. Çeşm-i nergis açılıp reşk ile bîdâr olsun

35 HP(28b), Ü(28a), P(132b).

* Başlık: HP. Tahmîs-i Bahâriyye-i gazel-i mûmâ-ileyh Ü.

Tahmîs-i Bahâriyye-i Vâsıf Efendi P.

Not: Ü nüshasında “ Matla-ı diğer ” diye başlık vardır.

II

(1) âteşin-la'Öl-i lebi: âteş-i la'Öl gibi P.

(4) seyr: sırr P

III

(3) kızara: qara Ü

IV

1. Olsa da her ser-i şāhı çemenüñ yaza qarı̇b
2. Berg-i sebzın teseyyüdle çü sādāt-ı hābı̇b
3. Asmadur tarf-ı gülistāne viren zı̇net ü zı̇b
4. Aşılup zülfine mānend-i resen-bāz raqı̇b
5. Dilerüm kāfiri āvı̇hte ber-dār olsun

V

1. Gülişi güller açarken o gül-i hāndānuñ
2. Sāyesi ebr-i nemā-baḥşı iken büstānuñ
3. Dı̇deme feyż-i aŌtā itmeye mi bārānuñ
4. Beni dil-hasta-i hicrān iden fettānuñ
5. Dāōimā Ōārız-ı gül-gün gözi bımār olsun

VI

1. Serve dāmen be-miyānlıkda şānav-ber olur eş
2. MüteheyyiŌ bir ayağ üzre turur iki keleş
3. Çarḥ-ı çārümden eñ evvel toğar anlara güneş
4. Kı̇urb-ı maḥbūbı talebkār olan Ōı̇sāveş
5. Terk ü tecrı̇d ile bu rehde sebük-bār olsun

VII

1. Pertevā KaŌbe-i maŌnāda olanlar Ōākı̇f
2. Şüret-i şāhrdaki lutfi olanlar Ōārı̇f
3. Buyurur böyle olan sırr-ı kazāya vākı̇f
4. Favır-ı gerdūna Ōabeş daḥl u taŌarruz Vāşı̇f
5. Taleb-i rāḥat iden tābiŌ-i aqđār olsun

IV

- (2) hābı̇b: ḥası̇b Ü.
 (5) ber-dār: dār HP, Ü.

VI

- (2) müteheyyiŌ: müteheyyiŌler P
 (3) eñ: en P.

VII

- (1) Pertevā: Pertev Ü.
 (4) favır-ı gerdūna: turlar dōne P.

Tahmîs-i ğazel-i Vâsîf ÓOsmân Beg Kaftan-ı Silahdâr-ı Şehryârî*

MefâÓîlün mefâÓîlün mefâÓîlün mefâÓîlün

I

1. O źâlim kim beni zülfi gibi pür-piç ü tâb ister
2. Dilüm şim-âb bî-âramveş pür-ıztırâb ister
3. Gehi bezminde taltîf itmeden şanma şevâb ister
4. Gözüm yaşın o mest Óişve-i hem-reng-i şarâb ister
5. Göñül mülkin harâb-ı derd ü ğam baĝrum kebâb ister

II

1. Ne mâniÓ yâr ĝâhi hâtır-ı Óuşşâķı incitse
2. Velî ĝâhiçe de matlûb-ı Óuşşâķuñ olup bitse
3. MaÓiyyet muÓrizinde âteşlik itmese gitse
4. N'ola hûy-gerde rûy-ı yârdan bûse ümîd itse
5. Göñül bir özge mecnûndur yanar âteşden âb ister

III

1. Bu rûtbe bād-pÿyân oldu cānā cüst u cÿyuñda
2. Nihāyet nāfe-i Çin u Hoten mi buldı bÿyuñda
3. Nedür bu nā-ĝüşā-yı Óuķde-i mÿ gibi hÿyuñda
4. Şabā zülfüñ Óaceb mi târ-mâr eylerse rÿyuñda
5. Fılsım-ı dahme-i hÿsnüñ o yüzden feth-i bâb ister

36 HP(29a), Ü(28b), P(133a), H(66b).

Not: H Nûshasında (66b) de der-kenarda yer almıştır.

* Başlık: HP. Tahmîs-i ğazel-i Vâsîf ÓOsmân Beg Kaftan-ı Silahdâr Şehryârî Hâla Ü.

Tahmîs-i ğazel-i Enderünî Vâsîf Beg P.

Tahmîs-i ğazel-i Enderünî Vâsîf Efendi H.

I

- (1) pür-piç: bir piç P.
 (4) yaşın: sen evvel P. / Óişve-i: Óişve P.

II

- (5) göñül: gül Ü.

III

- (3) ĝüşā-yı: ĝüşâdı Ü.

IV

1. Ğubār-ı rāh-ı Őaşķ oldum vüçüdüm eyledüm ifnāó
2. Hevāya ķalb olup cev-v-i hevāda eyledüm meóvā
3. Maĥabbet űöyle teóűir eylemiű kim gitmedi aslā
4. Ğöñöl gerçi felekden ĥāke düűmiű źerredür ammā
5. Yine mihr āűnā bir mehveű-i Őāli-cenāb ister

V

1. Bu vırān-ĥāne-i dil çekdi Pertev bunca germ ü serd
2. Siriűk-i āteűinle itdi nice āh-ı serd ü berd
3. Yine bilmez hele vırān u maŐmür oldığın bir ferd
4. Yapılmazsa n'ola Vāsıf dil-i vırān-ı ehl-i derd
5. Felek ehl-i dilüñ kāűāne-i ķalbin ĥarāb ister

37

Taĥmıűs-i ğazel-i Yāver Ĥasan Beg*

FeŐilātün feŐilātün feŐilātün feöilün

I

1. Diđe-i űūĥı ne oldı nıgeh-endāz baña
2. Dehen-i tengi ne keűf eyledi bir rāz baña
3. İtdi dil vireli źulm itmege āĝāz baña
4. Āh kim n'eyledi ol dil-ber-i tannāz baña
5. Çeűm-i maĥmürı güzel ĝamze-i ĝammāz baña

IV

- (1) vüçüdüm: vüçüdi H.
- (2) Hevāya: hevā Ü. / cev-v-i: cüy-ı P.

V

- (2) āteűinle itdi: āteűinler gördi H.
- (3) vırān u: vırāne P.
- (5) ķalbin: ķalbüñ P.

37 HP(29b), Ü(29a), P(120a), EE(60a), AE1(76a), H(65b).

*Baűlık: HP. Taĥmıűs-i ğazel-i Yāver Ĥasan Beg Rikābdār-ı űehryārı Ĥālā Ü.

Taĥmıűs-i ğazel-i Yāver EE .

Taĥmıűs-i ğazel-i Ĥasan Yāver Beg AE1.

Taĥmıűs-i ğazel-i Cenāb-ı Yāver Ĥasan Beg Efendi H.

I

- (5) ĝamze-i: ĝamzesi P, EE, AE1, H. / ĝammāz: -AE1; tannāz H.

II

1. Açıyım rāz-ı dili ber-taraf olsun ğavġā
2. Sırr-ı Őaşkıım ideyüm Őāleme yaöni ifşā
3. Őıkr idüp cevruñi hiç eylemeyem vāveylā
4. İhtiyārumla kazandım senüñ Őaşkıñ cānā
5. Ne kıadar cevır ü cefā eyler iseñ az baña

III

1. Çeşm-i Leyli-nigehe göñlümi eyler mecnün
2. Fıkr-i hicrānı dil-i şādımı eyler mañzün
3. Ğam-ı zülf-i siyehi rüzımı eyler şeb-gün
4. Nāz u reftārı da eyler dil u cānum meftün
5. Yaluñuz çeşmi degül sihr-i füsünsāz baña

IV

1. Bād-ı āhumla ġüşād oldu çü gül dāġ-ı kühen
2. Hār-ı āzār döküp kıanımı itdi ġülşen
3. Tıydı el çāresi ne söylemeyeyüm dañi ben
4. İşte hün oldu dilüm ġamzelerüñ zahmından
5. Merhamet itme misin ey nigehe-i nāz baña

II

(1) dili: dilüm P, EE, AE1, H. / ġavġā: daŐvā P, EE, AE1, H.

(2) sırr-ı: setr-i AE1.

(4) cānā: ammā P, AE1.

III

(1) mecnün: meftün EE.

(2) P, EE, AE1 ve H nüshalarında 3. mısra ile yer deġişmiştir. / Dil-şādımı: dilirimi P.

(3) zülf-i: rüz-ı EE.

(4) meftün: Mecnün EE.

(5) sihr-i: sihr u Ü, AE1.

IV

(3) söylemeyeyüm: söylemesem de P; söylemesem dañi Ü, EE, AE1.

V

1. Pertev-i şems gibi şu'le kesildüm yek-ser
2. Gözlerüm yaş yerine gülşene saçdı aḡger
3. Gül-nihālān tutuşup bülbüle hiç kalmadı yer
4. Giceler tā be-seher nāleler itdüm Yāver
5. Āh u feryād-ı hezār olmadı demsāz baña

38

Tahmîs-i gâzel-i Nedîm Maḥmûd Beg Şan-H̄acegān-ı Dîvān-ı Humāyûn*

Fā'îlâtün fā'îlâtün fā'îlâtün fā'îlün

I

1. Bir nigāhuñ var ki bi'llah Őācizüm taḡrîrde
2. ŐAczini izhār ider sehm-i kazā tanḡîrde
3. Tîr-i āhı sebḡāt eyler her müjen te'şîrde
4. Nāvek-i ser-tîz-i müjgānuñ bulunmaz tîrde
5. Görmedüm pinyāl-ı ebrūñ zāḡını şemşîrde

II

1. Bir belādur Őaşḡ kim her kim ki dūş olsa eger
2. Neş'esi evvel-be-evvel Őaḡlına virür zarar
3. Olsa Őāşîḡ şaşîrur tedbîri Eflātûnlar
4. Çāresîzdür pençe-i Őaşḡuñda Őaḡl-ı hîlger
5. N'îşler ol rübāh kim kalsa dehān-ı şîrde

V

(1) Pertev-i: Pertevā EE.

(2) gözlerüm: gözlerümden EE. / yaş yerine: yaşını hep P, AE1. / saçdı: saçdum EE.

38 HP(30a), Ü(29b), P(133b).

*Başlık: HP. Tahmîs-i gâzel-i Nedîm Beg ŞAn-Aḡayān-ı Enderûn-ı Hümāyûn Ü.

Tahmîs-i gâzel-i Enderûnî Nedîm Beg P.

I

(2) izhār ider: izhārdur P.

II

(1) belādur: belā-yı HP.

III

1. Misk-i Rûmîler görüp a'Ölâsı zülfüñdür didüm
2. Deste-i reyhânlaruñ zibâsı zülfüñdür didüm
3. Şemm-i Öanber-bü idüp ra'Önâsı zülfüñdür didüm
4. Düşte sünbül çoqladum ma'Önâsı zülfüñdür didüm
5. Boynuma olsun günâh itdüm ise ta'Öbîrde

IV

1. İtdi müşgîn hâlinüñ sevdâsı çün dilde qarâr
2. ÖAşq u meşk olmaz nihân dirlere meşeldür âşkâr
3. Nüş idüp câm-ı şarâb-ı la'Ölüñ oldum neşöedâr
4. Bâde-i Öaşkuñ ile mest oldıgum Öâlem tıyar
5. Bûy-ı mey pinhân olunmaz şişe-i tedbîrde

V

1. Pertevâ ta'Özîb idüp ehl-i dili çarh-ı le'Öim
2. Virmede dâyen gibi medyûnına renc-i elîm
3. Ben anuñla eylemem dâd u sitâd Allah kerîm
4. Çarh ile Öahz u i'Ötañuz var mıdur bilmem Nedîm
5. Hiç taqsîr itmiyor zirâ seni ta'Özîrde

III

(1) misk-i: müşg-i P.

V

(2) renc-i: renc ü P.

Taħmīs-i gazel-i Māhir Efendi*

Fā'ōilātün fā'ōilātün fā'ōilātün fā'ōilün

I

1. Āstānuñ bekleyüp bî-i'Ōtibār olmağ da güç
2. Künc-i gamda bir gice encüm-şümār olmağ da güç
3. Böyle tā rüz vāsıl-ı şeb-zindedār olmağ da güç
4. Bār-ı hicr-i dil-bere tākat-medār olmağ da güç
5. Pāye-dār-ı vuşlat olsam pāy-dār olmağ da güç

II

1. Ğamze dāl hançer niğāh-ı dīdeler kıanlar doker
2. Seng-i ta'Ōn-ı düşmen ise eyledi cāna eşer
3. Çāre-cū-yı hicr-i yār iken biri virdi ħaber
4. ŌĀşıkāna yā taħammül yā şabır yāhūd sefer
5. Dirler ammā mübtelā-yı āh u zār olmağ da güç

III

1. Şeh-süvārum gel basup geçme fütādeñ dā'ōimā
2. Çek Ōinān-ı esb-i nāzuñ şinemüm üstinde tā
3. Baña maħşūs eyle cevruñ eylerüm saña recā
4. Pāy-māl-ı reh-güzār olsam saña āsān baña
5. Āh-ı ağıyāre bu yolda ħaqsār olmağ da güç

39 HP(30b), Ü(30a), P(133b).

*Başlık: HP, Ü, P.

I

- (2) bir: her Ü.
- (3) rüz: rüz-ı Ü.
- (4) bār-ı: yār-ı P.
- (5) pāye-dār-ı: pāy-dār-ı Ü.

II

- (1) dīdeler: ğamzeler P.

III

- (1) fütādeñ: fütāden P.
- (3) maħşūs: manşūs Ü.

IV

1. Gel gel ey ğam-hānemüñ şādî-res ü zîb ü ferî
2. Külbe-i ahzān kudümüñ ile bulsun zîveri
3. Düş olaldan Óaşkuña zîrā ki oldum ser-serî
4. Gāh teşrif-i hayālüñ geh cemālüñ ey perî
5. Hāsret ile dîde rüz-ı intizār olmağ da güç

V

1. Düşdi nūr-ı rû-yı Pertev çün mey-i düşineye
2. Şubh-ı Óıdüñ pāyesin virdi şeb-i āzineye
3. Oldı Óaqs-endāz pā-yı tāb-ı mihr āyineye
4. İrtifā-ı mihr ile Māhir sipihr-i şineye
5. Tābdār-ı Pertev-i ruhşār-ı yār olmağ da güç

40

Tahmîs-i ğazel-i Seyfî ez-ķudemā-yı şuÓarā*

MefÓülü fāÓilātü mefāÓilü fāÓilün

I

1. Allah ol bütün dili ne ĳara taşdur
2. Dil-hastagān çeşmi esîr-i firāşdur
3. Üftādegānı havf ile pür-irtiÓaşdur
4. Ālām-ı hattı dilde olan zahme başdur
5. Fiğ-ı ecel didükleri andan tırāşdur

IV

(1) şādî-res ü: şādî-res-i P.

(5) rüz-ı: düz-ı Ü.

V

(1) Pertev çün: çün Pertev Ü, P.

(3) pā-yı tāb-ı: bā-tāb Ü nā-yāb-ı P.

(4) sipihr-i: sihir-i P.

40 HP(31a), Ü(30b), P(116a), EE(57a), AE1(72a), H(62a).

*Başlık: HP, Ü, H. Tahmîs-i ğazel-i Seyfî Beg P, AE1.

Tahmîs-i Seyfî ez-ķudemā-yı ŞuÓarā EE.

I

(1) dili: ĳalbi P, AE. / ne: -Ü.

(2) P, EE, AE1 ve H nüshalarında 3. mısra olarak yer almaktadır. / dil-hastagān: dil-hastagānı P.

II

1. Şol tabla perçem ile gör ol şühî berberi
2. Bir mağribî fese qomış iqlim-i Berberi
3. Fiğ-ı nıgehle bir tutup āyine-i beri
4. Başdan çıkardı zülfî gibi cümle dilleri
5. Başlar kesicidür bu nice ser-tırāşdur

III

1. Degme firāz-ı küh olamaz šāhil eşküme
2. Šāhiller ola mı Óacebā hāóil eşküme
3. Ceyhün müsāvi olması nā-ķābil eşküme
4. Bahre diñüz ki çağlamasun gāfil eşküme
5. Zirā gözümnden artuğı bir iki yaşdur

IV

1. Şāhum senüñcün oldu müzeyyen serir-i Óaşķ
2. Fogdı cemāl-i pāküñe mihr-i münir-i Óaşķ
3. Emr itdi saña bendeligümi emir-i Óaşķ
4. Mühr urdı mihr gencine şinemde pır-i Óaşķ
5. Ham ķaddüm aña hātem ü göz aña ķaşdur

V

1. Ğamzeñ egerçi Perteve bed-hūliğ eyledi
2. ÓAşķuñ dil-fiğārına dil-cūliğ eyledi
3. Zülfüñ de girdi araya cādūliğ eyledi
4. Aldurđı zād Óaķlını uşluliğ eyledi
5. Dıvāne Seyfî šāhib-i Óaķl-ı maÓāşdur

II

(2) mağribî: mağrebî Ü mağrib-i P.

III

P, EE, AE1 ve H nüshalarında ilk üç mıra aşığıdaki gibidir.

“Ceyhün hün ağlamasun gāfil eşküme
Şu yollarını şağlamasun gāfil eşküme
Sāhil hūdūd bağlamasun gāfil eşküme”

IV

(3) emir-i: eşir-i Ü; serir-i EE.

(4) mihr: mihr-i P, AE1. / gencine şinemde: gencine-i sebzinde AE1. / pır-i: mır-i P, EE, AE1.

V

(4) zād Óaķlını: zār gaflleti P.

Tahmîs-i ğazel-i Nahîfî Efendi El-merhûm*

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün

I

1. Ey derd ü ğam-ı Öaşkı benüm püşt- penâhum
2. V'ey dergehi ğayrîler ile Őarbedegâhum
3. Ey tavrı levendânevî işkeste külâhum
4. Göz gördi gönül sevdi seni ey yüzi mâhum
5. Őurbânuñ olam var mı benüm bunda günâhum

II

1. Ol şeh nîgeh-i Őâşıkâ kıâîl mi degüldür
2. Göz yaşlarına yoñsa ki mâîl mi degüldür
3. Bu bendesi Őuşşâkına dâhil mi degüldür
4. Őâşıklığuma şâhid-i âdil mi degüldür
5. Evzâ-i hâzînumle ğarîbâne nigâhum

III

1. Vîrânemi tenhâ buyur îhyâ kademünle
2. Şâhum gelemeseñ hâdemünle haşemünle
3. Foldı dil ü cân hâsret-i rüyuñla ğamuñla
4. Memnün-ı vişâl eyle beni gel keremünle
5. Yansun hâsed âteşlerine baht-ı siyâhum

(5) Őağıl-ı: Őağıl u H.

41 HP(31b), Ü(31b), P(116b), EE(57b), AE1(72b), AE2(43b), H(62b).

*Başlık: HP, Ü . Tahmîs-i ğazel-i Nahîfî Merhûm P, AE1.

Tahmîs-i ğazel-i Nahîfi EE, AE2.

Tahmîs-i ğazel-i Nahîfî el-Merhûm H.

I

- (1) derd ü: derd-i EE. / püşt: püşt ü P, AE1.
- (2) v'ey: ey P, EE, AE1, AE2, H. / ğayrîler: ağyâr P, EE, AE1, AE2, H.
- (3) levendânevî: levendâne ne v'ey Ü; levendâne v'ey P.
- (5) mı: -Ü.

II

- (3) dâhil: kıâîl P.
- (4) Őâşıklığuma: Őâşıklığum H. / şâhid-i: şâhid ü AE2.

III

- (1) P, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında 3. mısra olarak yer almaktadır.

IV

1. Ben eylemedüm sevmeye bi'llah seni tedbîr
2. Sen şâha esîr itdi beni sâoîk-i taqdir
3. Olmam tutalum düzah-ı Őaşkuñ ile dil-gîr
4. Ey seng-dil itmez mi senüñ qalbine teôsîr
5. Hârâları hâkister iden âteş-i âhum

V

1. Pertev gibi hiç olamamış lutfuña nâoîl
2. Hâk-i deriñi idememiş kendine menzil
3. Seng-i ğam ile başı sînuq pâları der-gil
4. Bir baĝrı yanık Öaşık-ı mihnet-zededür dil
5. Ağlatma Nahîfî kuluñı cevr ile şâhum

42

Fahmîs-i mutarraf-ĝazel-i Nedîm-i Qadîm el-merhûm *

Mef'ûlü fâ'îlâtü mef'ûlü fâ'îlün

I

1. Gel ey esîr-i zülf-i perişānuñ oldıĝum
2. Künc-i ğamuñda silsile-cünbānuñ oldıĝum
3. Pāmāl-i nāz-ı qadd-i hîrāmānuñ oldıĝum
4. Ey Őaşkuñ ile kūyuñ ğaltānuñ oldıĝum
5. Bilmez misin rubûde-i çevĝānuñ oldıĝum

IV

- (1) sevmeye bi'llah: bi'llah sevmeye Ü.
- (3) dil-gîr: alev-gîr P, EE, AE1, H.
- (4) qalbine: qalbüne AE1.

V

- (1) lutfuña: lutf ile AE1.
- (2) deriñi: derini P, AE1. / kendine: kendüye Ü, P.

42 HP(32a), Ü(32b), P(116b), EE(58a), AE1(72b), H(63a).

*Başlık: HP. Mutarraf -Tahmîs-i ĝazel-i Nedîm-i Qadîm Ahmed Efendi el-merhûm Ü.

Tahmîs-i mutarraf Be-ĝazel-i Nedîm P, AE1.

Mutarraf-Tahmîs-i ĝazel-i Nedîm EE.

Mutarraf-Tahmîs-i ĝazel-i Nedîm el-Merhûm H.

I

- (3) nāz-ı qadd-i: esb-i nāz-ı P, EE, AE1, H. / hîrāmānuñ: hîrāmuñ Ü.

II

1. Fāvuslar gibi çemenistāna çık yürü
2. Reftār için tezerv ile seyrāne çık yürü
3. Gül gül-bün üzre çıktı gülistāne çık yürü
4. Serv-i revānsın reh-i büstāne çık yürü
5. Ey men-fedā-yı hālet-i cevlānuñ oldıgım

III

1. Gördükçe bendeki bu şeker handelerindür
2. Yanında tatlı handelerüñ gül-şekerindür
3. Allah o lebde hāsıl olan kand-ı terindür
4. Şunmak Óağide pāre lebüñ yā mekerindür
5. Bildüñ mi tütü-i şekeristānuñ oldıgım

IV

1. Ağyār korkusından aman hiç bilür misin
2. Dirsem ne çektiğüm o gece incinür misin
3. Sen böyle gayret ile beni öldürür misin
4. Ben itmedüm Óayān duyulmuş görür misin
5. Meclisde tā-be-rüz nıgehbānuñ oldıgım

V

1. Pek istedi üçüncü gün Óıdüñ efendimi
2. Sen şüh-ı şeh-levendimi serv-i bülendimi
3. Göz yolda cānum özledi Pertev pesendimi
4. İtmem fedā diyüp bu kühen müstemendimi
5. Lutf eyle gel Nedimüñe kurbānuñ oldıgım

II

(4) reh-i: yürü P, EE, AE1, H.

III

- (1) handelerindür: handelerinden Ü, P, AE1.
 (2) gül-şekerindür: gül-şekerinden P, AE1.
 (3) o lebde: olup da Ü. / terindür: terinden Ü, P, AE1.
 (4) pāre: yāre EE. / mekerindür: mekerinden P, AE1.
 (5) AE1 nüshasında III. bend ile IV. bendin 5. mısraları yer değışmiştir.

IV

Not: Bu bent AE1 nüshasında der-kenarda bulunmaktadır.

- (1) amān: ammā AE1.

Tahmîs-i ğazel-i Nedîm Efendi el-merhûm*

Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün

I

1. Sebze-i bigâne bitmiş cüy-bâr-ı nürdan
2. Žulmet-i ŧeb žâhir olmuş taraf-ı ħurş-ı hürdan
3. Añladum fikrũñ bu teşbîhât-ı dũr-â-dũrdan
4. Ħat-ı sebz olmuş bedîd ol gerden-i kâfũrdan
5. Ey Öaceb ħıkmış zũmũrrũd maŐden-i billũrdan

II

1. Şorma ol muĝ-beççenũñ âyĩn-i dĩn ü mezhebin
2. Añla pey-der-pey bu nũş-a-nũş-ı meyden meşrebin
3. Râhat-ı ħulķũm laŐlĩn-fâm-ı mül itmiş lebin
4. Mey terâviş eyler emdikçe turunc-ı ğabĝabın
5. Şöyle ŧĩr ol mest-i nâzum neşœe-i pũr-zũrdan

III

1. Ħavz-ı ŧahbâda bat-ı mey itdũgi demler ŧinâ
2. Def terennũmle tolu ney zevķ-i meyle âşnâ
3. Ćıķ ħıķ eylerken ĝama çâr-pâre-i ħâlet-fezâ
4. Mevc ururdı mutribũñ gördũm kemergâhında tâ
5. Şöyle taşmış naĝme-i ter kâse-i tanbũrdan

43 HP(32b), Ü(33a), P(117a), EE(58a), AE1(73a), H(63a).

*Başlık: HP. Tahmîs li-ĝazel-i Nedîm-i merhûm Ü.

Diĝer Tahmîs-i ĝazel-i Nedîm P, AE1.

Tahmîs-i ĝazel-i Nedîm EE.

Tahmîs-i ĝazel-i Nedîm el-merhûm H.

I

(1) P, EE AE1 nüshalarında 2. mısra ile yer deĝişmiştir.

II

(1) Şorma ol: Őormadum Ü. / âyĩn-i: âyĩn ü P, AE1. / dĩn ü: dĩn-i P.

(2) añla: añladum Ü. / pey-der-pey: pey-â-pey Ü. / bu:-Ü. / nũş-â-nũş-ı: nũş-ı Ü.

(4) turunc-ı: turunc u AE1.

III

(2) meyle: seyle Ü.

IV

1. Çok zamān aġyār ile yan yana geĉdüñ baġmaduñ
2. Şınemi deldüñ ħarım-i cāna geĉdüñ baġmaduñ
3. Āh kim bugün dahi şāhāne geĉdüñ baġmaduñ
4. Dün çemende sevdigüm mestāne geĉdüñ baġmaduñ
5. Serv-i reftāruñ görüp başın şalardı dūrdan

V

1. Bir cefākāra ġul itmiş kim anı çarġ-ı leóim
2. Ğamzesi bimiyle bir laġt-ı dili olmuş dü niim
3. Ĥālını dir Pertevā ħākündeki Óazm u remim
4. Nā-tüvānum şöyle kim mecrūh olur cismüm Nedim
5. Geçse zır-i sāye-i müjgān çeşm-i mūrdan

44

Taġmıs-i ġazel-i Nedim Efendi*

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

I

1. Tācdārān-ı cihāndan Óasker-i efrāda dek
2. Mücrimān-ı beste-i der-zencirden āzāde dek
3. Kūdekān-ı mektebiden Ĥazret-i Üstāda dek
4. Fırça-i erbāb-ı dilden zümre-i zūhhāda dek
5. Hep esiriñdür begüm ħattā dil-i nā-şāda dek

IV

(2) şınemi deldüñ: şıne daġıdan Ü.

(5) başın şalardı: başlar şalardı P, AE1.

V

(2) bir: her Ü, P, EE, AE1.

(3) ħālını dir Pertevā: Pertevā dir ħālını P, EE, AE1, H.

(4) cismüm:çeşmüm Ü; cism-i EE.

44 HP(32b), Ü(33b), P(117b), EE(58b), AE1(73b), AE2(44a), H(63b).

*Başlık: AE2. Taġmıs-i ġazel-i müşāru'n ileyh HP, Ü, P, EE.

Taġmıs-i Nedim AE1.

Taġmıs-i ġazel-i Nedim el-merġüm H.

I

(1) tācdārān-ı: tācdārān u AE2. / cihāndan Óasker-i: cihān-bānāndan EE, AE1, AE2, H.

(2) beste-i: bestever Ü.

(3) kūdegān-ı mektebiden: tıfl-ı ebced-ġānlardan P, EE, AE1, AE2, H.

II

1. Çın-seher bir hoş havâdişle gelüp peyk-i şabâ
2. Dir ki ifşâ eylerüm ammâ be-şart-i ihtifâ
3. Dün gice keyf-i şarâb-ı nâb ile ol meh-liķâ
4. Şöyle mest olmuş ki açılmış giribân-ı kabâ
5. Nâfdan tâ bendgâh-ı hançer-i fülâda dek

III

1. H̄âb u râhat h̄ayret ü efkâra rehn olmuş gibi
2. Şâf ol mirôât-ı dil jengâra rehn olmuş gibi
3. Dîñ ü imânuñ dañi zünnâra rehn olmuş gibi
4. Mâ-melek şeyhüm bütün hammâra rehn olmuş gibi
5. Delķ-i peşminden müzehheb nüşâ-i evrâda dek

IV

1. Atalar seyri muvaķķit hem de zevķ olmaz müdâm
2. Çamlıca tağında da tutmam dırahtâsâ maķâm
3. Bâķi nüzhetgâhlardan da virem bir bir peyâm
4. Gökşü bir nâ-hoş hevâ şimdi Çubuķlı pek zihâm
5. Sevdigüm tenhâca çekdürsek mi Saódâbâda dek

II

-
- (1) çın-seher bir: çın-seher riz P.
 - (4) ki açılmış: açılmış hem AE1.

III

- (1) h̄ayret ü: h̄ayret-i Ü.
- (2) şâf ol mirôât-ı dil: gönlünüñ şâfıligi Ü.
- (3) dîñ u imânuñ dañi: h̄âsılı imân u dîñ-i P, EE, AE1, AE2, H.
- (4) mâ-melek: mâlik H.

IV

- (2) dırahtâsâ: dıraht AE1.
- (5) çekdürsek mi: çekdür ķayıgı AE1.

V

1. Pertevā fahr eylesem teslim ider Óaql-ı selim
2. FabÓ-ı Őuhum nükte-perdāz u Őuhandān u fehim
3. Hāme-i muÓciz-beyānum olalı çüb-ı Kelim
4. Kilk-i ayyāruñ Óaceb nā-refte-rāh açdı Nedim
5. Hāne-i endişeden gülzār-ı istiÓdāda dek

45

Tahmıs-i gāzel-i müŐāru'n-ileyh*

FāÓilātün fāÓilātün fāÓi lā tün fāÓilün

I

1. Çün Őarāb-ı ÓaŐınuñ kim oldum āhir mātızı
2. CāmveŐ devr itmeden ayağuma indi Őızı
3. Gördüñüz mi būs-ı laÓlın vaÓd iden imānsuzı
4. Eyledi bir iki peymāneyle ser-gerdān bizi
5. Āh o Őahbā Őatıcı Óaql alıcı kāfir kıızı

V

(5) endişeden: endiŐedeñ P.

45 HP(33a), Ü(34a), P(118a), EE(58b), AE1(74a), AE2(44b), H(64a).

*Başlık: HP. Tahmıs-i gāzel-i Nedim Ü, EE.

Diğer Tahmıs-i gāzel-i Nedim P, AE1.

Tahmıs-i gāzel-i Nedim Efendi AE2.

Tahmıs-i gāzel-i Nedim Merhūm H.

I

(1) P, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında 2. mısradır. / çün: bu EE, AE1, H. / ÓaŐınuñ: ÓaŐıñ H. / kim oldum: oldum ben de P, EE, AE1, H. / Gördünüz mi nice aldār ayığı vü mātızı AE2.

(3) laÓlın: laÓlün P, AE1. / Būs-ı laÓlın nuql için vaÓd eyleyen imānsuzı AE2.

II

1. Dün şarābuñ keyfi ben maħmūra pek kār eylemiş
2. Āh-ı keyfiyyet beni bî-neng ü bî-ār eylemiş
3. Çün kızup hemşiresi vaŌdını inkār eylemiş
4. Germ olup oğluñ bize bir buse ikrār eylemiş
5. Dün kızuñ da çıgñedi ey pîr-i mey ol sākızı

III

1. Ħat-ı laŌl-i ğonca-i zîbāya açdurmaz lihāf
2. Gerdeni kulğulden itmez mi şürāhiyi muŌāf
3. Lebleri yāğūtdan rengin disem olmaz ħilāf
4. Şinesı destindeki peymāneden berrāk u šāf
5. Ruhları destideki šahbā-yı terden kırmızı

IV

1. Eyledi ħāsıl-ı şarābum bāğ-ı şinem içre kerm
2. Baħt yāver dem müsāŌid neşoe seng-endāz-ı şerm
3. Meclis-i ülfetde tābŌ-ı āteş-i Ōaşkumla germ
4. Ħāne tenhā elde šahbā kelle germ ü yār nerm
5. Āh ey šabr u taħammül baŌd-ez-ın yāhū sizi

II

Not: AE2 nüshasında III. Bendle yer değişmiştir.

- (1) şarābuñ: şarābın H.
- (2) āh-ı: āh o P, AE1.
- (3) çün kızup hemşiresi: çünkü hemşireñ kızup P, EE, AE1, AE2, H.
- (5) kızuñ: kızın P. / ol: bu

III

- (1) laŌl-i: laŌli AE2. / zîbāya: raŌnāya P, EE, AE1, H.
- (4) berrāk u: berrāk-ı Ü.
- (5) destideki: destindeki P.

IV

- (1) Şevk-ı peydā ğam nihān iŌdā-yı āhen dilde nerm P, EE, AE1, AE2, H.
- (3) meclis-i ülfetde tābŌ-ı: ħāsılı ħamām-ı vuşlat EE, AE1, AE2, H.
- (5) šabr u: šabra vü Ü.

V

1. Çünkü bahs-i Óaşkda Pertev de akrānuñ gibi
2. Bir suóal itse n'olur vaqtüñde yārānuñ gibi
3. Bu o kāfir olmasın ketm itme imānuñ gibi
4. Var mıdur bilmem Nedīmā bir dañi anuñ gibi
5. Dñn ü dil haşmı riyā celladı taqvā hırsız

46

Taħmīs-i ğazel-i müşāru'n-ileyh*

FeÓilātün feÓilātün feÓilātün feÓilün

I

1. Hāl-ı müşğini siyeh şöyle siyeh nūr gibi
2. Beden-i pāki sefīd öyle ten-i hūr gibi
3. Kāküli şöyle siyeh kim şeb-i deycūr gibi
4. Gerden-i sāfī beyāz öyle ki kāfūr gibi
5. Çeşm-i ebrūsı siyāh öyle ki semmūr gibi

V

- (1) Óaşkda: Óaşkdur P. / Pertev: -EE.
- (2) vaqtüñde: vaqtinde P.
- (3) o: -Ü. / bu o kāfir olmasın: şol bizim kāfir midür EE, AE1, AE2, H.
- (4) bir dañi: didigüñ Ü, P. / Nedīmā: -EE.
- (5) hırsız: gibi Ü.

46 HP(33b), Ü(34b), P(118a), EE(59a), AE1(74a), H(64a).

*Başlık: HP. Ğazel-i taħmīs-i Nedīm el-merhūm Ü, H.

Taħmīs-i ğazel-i Nedīm P, AE1.

Taħmīs-i ğazel EE.

I

- (1) hāl-ı müşğini: ol bütün hālı Ü, P; hāl-ı misğini H.
- (2) ten-i: ten P.
- (4) sāfī: pākī AE1.
- (5) çeşm-i: çeşm ü H.

II

1. İnse dāmenine dek çāki-i pīrāheni çāk
2. Āşkār olsa ten-i nāzūki ez ser-tā sāk
3. Nigeh-i diqqat it ey dīde alur gözlen bak
4. Cism-i pākin didiler hem ter imiş hem berrāk
5. Tepeden tırnağa dek gül gibi billūr gibi

III

1. Berg-i gülden daħi zībā daħi nāzūk bedenūñ
2. Cisme cān cāna ğidā rūħa şifādur dehenūñ
3. Şaşın Óayb itme suóālini efendim görenūñ
4. Nigehūñ böyle neden hastadur ey şūħ senūñ
5. Gözlerūñ bezm-i ezelden beri mahmūr gibi

IV

1. Ol siyeh-mest gözi hūn-ı dilüm çađdıqça
2. Ğamzedden şāĝ u sola ħançerini tağdıqça
3. ŞemÓa-i hūsnüni Óaşķum Óalevi yađdıqça
4. ŞuÓle-i hūsnine gözler ķamaşur bađdıqça
5. Ğāh u bī-ĝāh gelüp şöyle tura nūr gibi

II

(4) pākin: pākūñ P, AE1.

(5) dek: dağ Ü.

III

(1) zībā daħi nāzūk: nāzūk daħi zībā Ü, P, EE, AE1, H.

(2) cisme: çeşme Ü. / ğidā rūħa şifādur: şifā-āver iken ol HP.

(3) suóālini: suóāl elini Ü. / şaşın Óayb itme suóālini: sorma sen emr-i muķarrer bil P, EE, AE1, H.

IV

(1) ol siyeh-mest gözi: dem-be-dem diğdelerüm EE; dem-be-dem diğdeleri AE1,H.

(2) ĝamzeden: nigehi P, EE, AE1, H.

(3) şemÓa-i hūsnüni Óaşķum Óalevi: āteş-i Óaşķ daħi cān u dili EE, AE1, H.

(5) ĝāh u: ĝāh-ı P.

V

1. Böyle dir ağız açup şinede her bir çäküm
2. ÓĀşıkuñ Pertev-i nā-kām degül de ya kim
3. Var ise işte şalā yoğ benüm aşla pāküm
4. Suó-i žann eyleyemem gayrilere ammā kim
5. Derd ü Óaşkuñla Nedimā hele rencür gibi

47

Tahmîs-i Türkî bâ-ğazel-i Fârisî Müşâru'n-ileyh*

Mef'ûlü mef'ûlün mef'ûlü mef'ûlün

I

1. İş şimdi saña düşdi ey çeşm-i pür-âb ammā
2. Seyl-âbuñ ile itme dünyâyı harâb ammā
3. Geç kalma yavaş gitme pek itme şitâb ammā
4. D×C ECŞWFA kPq P o ÚDÛDWF ÊzC
êC
5. D×C EAŞZ é×DÛ ÚËC ÚCŞhpFkŞhPokŞh Üç

II

1. Ey Óaşık-ı hicr-ülfet v'ey zaħm-hür-ı dil-riş
2. İtmek eger isterseñ yâr ile nihâni Óayş
3. Ne dağdağa vü teşviş ne hâsid-i bed-endiş
4. çìJokp¥F oBÛ ÚA æŞİV lÜÆ éÆ íçCŞh
5. D×C ECŞh íJ qC íÛ lÜFpF ÚDèV Þk qC Û;Z

V

(1) dir: -Ü.

47 HP(34a), P(118b), EE(59a), AE1(74b).

*Başlık: HP. Diğer Tahmîs-i ğazel-i Nedim P.

Tahmîs-i ğazel EE.

Tahmîs-i ğazel-i Nedim AE1.

Tahmîs-i Türkî bâ-ğazel-i Fârisî Nedim Merhûm H.

II

(1) zaħm-hür-ı: zaħm-h'âr P.

(2) isterseñ: istersen P. / Óayş: iş P.

(3) dağdağa vü: dağdağa-i P, AE1.

III

1. Saña diyeyüm bir söz ey şüh-ı cihân lîkin
2. Ol sözden olur gerçi hâlüm de yaman lîkin
3. Duymağa bunı gelmez hübân-ı zamân lîkin
4. ÚÇîî ÚDØÆq ßN qC ÞpFC ÚC pF éØvÞ çÆ
5. D×C ECpz ÈÛo qC Úrho ÚC pF ÉÛßËÏÆ

IV

1. Žālimleri dünyānuñ şayılsa eger peş peş
2. Žulm ü sitem itmekde yoğ aña ādil ü eş
3. Bu deyr-i cihān içre her tavrı yine dil-keş
4. çØ;Z öaJ p¾DÆ Ûç ÚßÜÆC Þ l×A ¯h
5. D×C EDOÆ êÞo qC lÛCßh ÛOv ÍîWÛC

V

1. Biñ havf ile oynardı sînemde yürek tab tab
2. Bezminde bu şeb yāruñ yoğmış hele bir muğzeb
3. Pertev dimiş ol māh-ı zîbeş-figen-i mağreb
4. Ep®× Ír° æqDN ÚëC D× ÛëlÛqßÜ;F
5. D×DFDFo yßÆokpçßÆ ÚëC ÚÆyßÇÛ×

48

Fahmiş-i gāzel-i Mezākî-ü'l-Mevlevî*

MütefāÖilün faÖülün mütefāÖilün faÖülün

I

1. Ne vişāle rāğibuz biz vü ne māöil-i şafāyuz
2. Ne fedā mühimmimüzdür vü ne tālib-i vefāyuz
3. Ne hāriř-i bezm-i Öişret ne esîr-i dil-rübāyuz
4. Ne o ğamzelerle hem-dem ne nigehele āşnāyuz
5. Yine bāde-nüş-ı Öaşkuz yine mest-i bî-nevāyuz

III

(2) yaman: beyān AE1.

48 HP(34b), Ü(32a), P(114b), EE(57a), AE1(71b), AE2(44b), H(62a).

*Başlık: HP, Ü, P, AE1. Tahmis-i Mezākî EE.

Tahmis-i gāzel-i Mezākî Süleymān Efendi el-Mevlevî AE2.

I

(2) mühimmimüzdür: mühimmimiz var P.

(3) hāriř: hāriş P, AE1.

II

1. Dimeyem mi sen de fikr it bu edāya daḥi nā-sāz
2. Nice müddet olmuş iken saña gam-güsār u hem-rāz
3. Beni tarḥ-ı bezm-i üns it ruḳabāya eyle iŖzāz
4. Baña düz-bāş-ı gamze dile çin ebrū-yı tāz
5. Bu şikence vü Ŗitāba bu ḳadar neden sezāyuz

III

1. Bize eyledi Ŗināyet bunı ol Cenāb-ı Bārī
2. Ki ne vaḳt olursa olsun bulıcaḳ biz iŖtibārī
3. Gerek olsun iḥtiyārī vü gerekse ıztırārī
4. Çü nesim-i nev-bahārı açaruz o gülŖizārī
5. Bu nefes ki bizde vardur dem-i nefḥa-i şabāyuz

IV

1. Ne kelāmımızda kizb ü ne ḥulūsumuzda noḳşān
2. Eger iḳtiżā iderse oluruz yolında ḳurbān
3. Bunı şimdicek ider mi bu zamānemüzde yārān
4. Ne ḥadeng-i gamze lāzım u ne sell-i seyf-i müjgān
5. Biz o şeh-süvār-ı ḥüsne dil ü cān ile fedāyuz

(5) Ŗaşḳuz: Ŗaşḳımız AE2.

II

Not: AE2 nüshasında III bentle yer değişmiştir.

- (1) dimeyem: dimedüm P.
- (3) beni: bizi AE2. / ruḳabaya: ruḳabayı Ü.
- (4) düz-bāş: dur bāş Ü, AE1, AE2. / tāz: nāz P, EE.
- (5) vü: -EE.

III

- (1) bize: bunı AE2. / bunı: bize AE2.
- (2) ne vaḳt: nuḳüt HP. / biz: bir P.
- (3) vü gerekse: vü ger ki Ü; gerek olsun EE.

IV

- (2) iderse: ider EE.

V

1. Sözümlüze bulsa zînet felegüñ revāk u tākı
2. Dañi Pertev alsa nażmuñ mehi bedr olup muhākı
3. Yine iŖtibār ider yoğ nice itmeyüz merākı
4. N'ola hod-fürüş olursağ bu ğazelle çün Mezākı
5. Ki revāc-ı güft-gü yoğ yine böyle hoş-edāyuz

49

Mutarraf Tahmîş-i ğazel-i Yāver Ĥasan Beg Rikābdār-ı sâbık*

MefŖlũ mefāŖilũ mefāŖilũ faŖlũn

I

1. ŖĀşkuñla senũñ āteşe yandum haberũñ yoğ
2. Bîmār-ı ğam-ı firġatũñ oldum kederũñ yoğ
3. ŖĀyb itmeme efendim seni dāğ-ı cigerũñ yoğ
4. N'oldıysa baña oldı senũñ bir zararũñ yoğ
5. Āh-ı şerer-i nālelerũnden ĥazerũñ yoğ

V

- (1) sözümlüze bulsa: sözümlüze bulursa P.
- (2) nażmuñ: -AE1. / nażmuñ mehi berd: ol meh bedri rev P.
- (3) itmeyüz: temyüz-i Ü.
- (4) hod-fürüş: hod-fürü P.

49 HP(35a), Ü(35a), P(120a), EE(60b), AE1(76a), H(65b).

* Başlık: HP. Mutarraf Tahmîş li-ğazel-i Rikābdār Şehryārî Yāver Ĥasan Beg Ü.

Diger Tahmîş-i mutarraf be-ğazel-i Ĥasan Yāver Beg P, AE1.

Tahmîş-i ğazel EE.

Mutarraf Tahmîş-i ğazel-i Yāver Ĥasan Beg Efendi H.

I

- (2) kederũñ: haberũñ P.
- (5) ĥazerũñ: haberũñ P.

II

1. Hâyfâ ki gönül hasta-i bî-tâb yatarsın
2. Hûzn ü elem-i hicr ile bî-h'âb yatarsın
3. Ğam-hânedede bā-dîde-i bî-h'âb yatarsın
4. Bu âteş-i hasret ile pür-tâb yatarsın
5. Derd-i dil-i rencürîña bir çäregerüñ yoğ

III

1. Gāhîce teğāfûl gehi biğāne nigeñüñ
2. ĶatŌ oldı mı hep nežžare-i lutfi geh ü gāñuñ
3. Alma yetişür bende-i efgendenüñ āñuñ
4. ÖAfv itmemedden başkaca nā-kerde günāñuñ
5. Üftādeñe ey gözleri āñu nelerüñ yoğ

IV

1. Ey ğonca-lebüm hem-dem olup gül gibi hāra
2. Bir kerre nigāñ eylemedüñ bende-i zāra
3. Ğuş urmaduñ aśla ne diyor śavt-ı hezāra
4. Bilmem nic'olur derd-i derünlar vara vara
5. Üftādelerüñ hāline ey meh nazaruñ yoğ

V

1. Yāver ne Öaceb sen dañi pek nāz idiyorsun
2. Pertev gibi eflāke mi pervāz idiyorsun
3. Ol şūha sitignāya mı āğāz idiyorsun
4. Vuślat hevesin dilde niçün az idiyorsun
5. Çoğdan berîdür semtine yāruñ seferüñ yoğ

II

-
- (1) gönül hasta-i: dilā hasta-i P, AE1, H; hasta-i EE.
 - (2) hîzn ü: hûzn-i H. / ile: -Ü.
 - (3) bî-h'âb: pür-âb HP,Ü.
 - (5) çäregerüñ: çärelerüñ P.

III

- (2) mı: -EE.
- (5) üftādelerüñ hāline ey meh nazaruñ yoğ P.

IV -P.

- (1) EE, AE1 ve H nüshalarında 1. ile 2. mısralar yer değiştirmiştir.

V

- (1) Yāver: Pertev EE. / pek: biñ P.
- (4) vuślat: rüóyet P, EE, AE1, H. / az: zār AE.

Tahmîs-i gâzel-i ŐĀrif Süleymān Beg el-merhūm*

MefāŐilün mefāŐilün mefāŐilün mefāŐilün

I

1. Ol žālimde anı evvelki ũlfetler seviřcikler
2. Viřāle Őāřı-ı ĥasret-keřāsā ol evişcikler
3. Nedũr şimdi yā evvel biņ vaŐd idũp yũz vermeyişcikler
4. Ĥam itdi āmetũm ol ın-ebrũ gösterişcikler
5. ŐĪtāb eyler yũzũnden vech-i iĥsāna gŐrũřcikler

II

1. Dehānum Öp dimek bildũrmecendũr ğayb u meřhũdı
2. Miyānum uc dimek aņlatmacıdur bũd u nā-bũdı
3. Saın dökmek gŐge ısın dimekdũr sũnbũlũņ dũdı
4. Yũzũņ göstermemek yũz virmemekdũr mihre masũdı
5. İdũp destin nikāb ol nāz u naĥvetle gũliřcikler

III

1. Muĥayyer nice şey gŐrdũm didũņ ğurbetde meskende
2. O tāvus-ı cinān mişlin dilā gŐrdũņse di sen de
3. O reftāri tezerv bāğında seyr itmedũm ben de
4. Ne bũlbũlden ne tũtiden iřitdũm bezm-i gũlřende
5. O lũknetler o şekker ĥandelerle sŐyleyiřcikler

50 HP(35b), Ő(35b), P(119a), EE(59b), AE1(75a), AE2(45a), H(64b).

* Bařlık: HP. Tahmîs-i gâzel-i ŐĀrif Süleymān Beg Merhūm Ő.

Tahmîs-i gâzel-i ŐĀrif Süleymān Beg P, AE1, AE2.

Tahmîs-i gâzel-i ŐĀrif EE.

Tahmîs-i gâzel-i Nedimāne ŐĀrif Süleymān Beg Merhūm H.

I

- (2) evişcikler: evişcikler P, AE1.
 (5) gŐrũřcikler: girişcikler Ő, P, AE1, AE2, H.

II

- (2) bũd u: bũd-ı P.
 (3) saın: sauņ P.
 (5) destin: destũņ AE1.

III

- (1) şey: şeyi P. / didũņ: dime Ő.
 (3) tezerv bāğında: tezervi bāğda P, AE1; tezervi nāzda EE. / itmedũm: eyledũm P, EE, AE1.

IV

1. Sitem vādilerinde gezmeden maşsūd cānāna
2. Degül mi niyyeti kıymağ didükde sen dil ü cāna
3. Saña ben de dimişdüm ey gönül mahfı yana yana
4. Revāc-ı kadr-i hüsnuñ kaşd ider Őuşşāğ-ı nālāna
5. Tecāhül eyleyişcikler bilişler bilmeyişcikler

V

1. Nice demdür ki Pertev KaŐbe-i küyındadur TāŐif
2. Anı bir görmege geh deyr ü geh mesciddedür ŐĀkif
3. Ne hikmetdür ki sırr-ı emr-i hıcre olmamış vāķıf
4. Helāk itdi beni bāziçe-i tıflānesi ŐĀrif
5. Şaded-güy-ı niyāz-ı vaşla geldükçe çelişcikler

51

Tahmiş-i gāzel-i Ğālib Dede Efendi

MefāŐilün feŐilātün mefāŐilün feöilün

I

1. Nigāh-ı düzde zenaħdān u bel begendiremem
2. Sirişk-i çeşme binā vü temel begendiremem
3. Şu nā-maħalle ne dirsek maħal begendiremem
4. Dil-i zaŐife bir āfet güzel begendiremem
5. O ħasta-i ğam-ı Öaşka ecel begendiremem

II

1. Deħāndan şoracağ biñ suŐāl bilsem de
2. Miyān baħşine dāŐir ħayāl bilsem de
3. Ĥadiş-i turra-i pür-ķil u ķāl bilsem de
4. Niyāz u nāza da siħr-i ħelāl bilsem de
5. Nigāh-ı pür-fene itmem cedel begendiremem

V

(3) emr-i hıcre: hicr ü vaşla AE2.

(4) bāziçe-i: bāziçesi EE. / ŐĀrif: ŐĀkif Ü.

(5) çelişcikler: çekişcikler AE1.

51 AE2(45b).

III

1. Ğalat ya lafz u ya imlâdadur sözümdede degül
2. Yahüd ki nağme-i bî-câdadur sözümdede degül
3. Nigâh u cüşî ya ğavġâdadur sözümdede degül
4. Hâtâ o nergis-i şehlâdadur sözümdede degül
5. Egerçi her suhanum bî-bedel begendiremem

IV

1. O mehle ülfete germiyyetüm olup mâniÖ
2. Nežâre-i ruħuna ħayretüm olup mâniÖ
3. Recâ-yı vuşlatına ğayretüm olup mâniÖ
4. Taşavvuruma daħi himmetüm olup mâniÖ
5. Sezâ-yı ħâhiş olur bir emel begendiremem

V

1. Hilâli Pertev-i fikrüm ider iken meh-i tām
2. Ħayâlüm ile olurken şabâh zulmet-i şām
3. Semend-i tabÖuma pāmāl iken bu ne ecrām
4. Kemend-i nažmum iderken ğazâl-ı maÖniyi rām
5. Yine o şühuma Ğâlib ğazel begendiremem

52

Tahmîs-i ğazel-i Nedîmâne ÖĀrif Efendi*

MefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün

I

1. Sen ister dilleri tatyîb kııl ister dil-âzâr ol
2. Ne mâniÖ bende kim dirseñ baña cevre sezâdâr ol
3. Ne var bir kerecik de vâkıf-ı ħâl-ı dil-i zâr ol
4. Teġâfülle yeter memnün idersen bendeñi var ol
5. Yürî var sevdigüm ğayrı nevâzişġâr-ı aġyâr ol

52 HP(36a), Ü(36a), P(119b), EE(59b), AE1(75b), H(65a).

* Başlık: HP. Tahmîs-i ğazel-i Nedîmâne ÖĀrif Efendi Ü.

Tahmîs-i ğazel-i Težkire-i evvel Sabıķ ÖĀrif Efendi P, AE1.

Tahmîs-i ğazel-i Nedîm EE.

Tahmîs-i ğazel-i Nedîmâne Težkire-i evvel ÖĀrif Efendi H.

I

(1) dil-âzâr: dil-zâr H.

(2) bende kim: nidelüm P. / dirseñ: dirsen AE1. / baña: eger P, EE, AE1, H.

(3) dil-i: dil ü P.

II

1. Nedendür bendeñi bu rütbe bî-mihr ü vefâ olmak
2. Dile la'âl-ı revân-baħşuñ ecel ğayre şifâ olmak
3. Baña hoş gelmiyor ey bî-vefâ böyle fedâ olmak
4. Saña el viridi mi biğānelerle āšnā olmak
5. Berāy-ı tecrübe cānā biraz da Őāşıka yār ol

III

1. Firākuñla bu şine dāĝ dāĝ olmuş iken yer yer
2. Yine tırmaz çeker ğamzeñ dil-i pür-dāĝıma ħançer
3. Nic'oldı ey vefâ düşmen senüñle sürdiğüm demler
4. Fedâ itdüñ yeter feryād u āha eyleyüp mużtar
5. Beni nā-çār teşhîr eyledüñ sen dahı nā-çār ol

IV

1. Yanında gerçi kim maĝbül cānā bir recām olmaz
2. Bu da ma'Ūlumdur senden ki tahşîl-i merām olmaz
3. Lisānında ne yapsun Őāşıkuñ ğayrı kelām olmaz
4. Efendim bezme gel lutf it saña teklîf-i hām olmaz
5. Eger isterse cānuñ raĝs it isterse ħadeĥkār ol

V

1. N'ıçün pek ser-keş oldı bu nihāl-ı gül-bün-i zıbā
2. Fiĝān u nāle-i Őuşşāk zārı itmiyor ıśĝāó
3. Ne yapıdı n'eyledi bilmem ki āyā Pertev-i şeydā
4. O gül-rūya bugün ben söyledüm ŐĀrif Nedîmāsā
5. Hücüm-ı nāle-i şeb-gürden žālim ħaberdār ol

(5) yār: bār AE1.

III

(1) şine: şinem P, AE1. / yer yer: bir bir P, AE1.

(4) itdüñ: itdi EE.

IV

(5) isterse: istersen AE1.

V

(1) pek: -Ü. / bu: ol P, AE1.

(2) itmiyor: itmeyüp Ü. / ıśĝāó: ıśfāó P, AE1.

(3) n'eyledi: n'ışeldi HP, Ü, H.

(4) ŐĀrif: Ĥālim EE.

Tahmîs-i ğazel-i Hâlet Sa'îd Efendi*

Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün

I

1. Göz ucıyla gâh biñ ğunc u delâl eylerdi yâr
2. ÓĀrz-ı dîdâriyle gâhî mekr ü âl eylerdi yâr
3. Ebr-i kâkül içre rûyın geh hilâl eylerdi yâr
4. Tağıdup zülfin gehî Óarz-ı cemâl eylerdi yâr
5. ÓĀşık-ı hasretkeşin âşüfte-hâl eylerdi yâr

II

1. İtdiği cevr ü sitem virmezdi pek cāna ta'ab
2. Böyle feryād itmeyüp şabr itmeme oldur sebab
3. Hâşılı hâcet degül evsâfını yād itme hep
4. Gâh nâz u geh niyâz u gâh va'öd-ı būs-ı leb
5. Teşnesin gâhice sır-âb-ı zülâl eylerdi yâr

53 HP(36b), Ü(36b), P(120b), EE(60b), AE1(76b), H(66a).

* Başlık: HP, P. Tahmîs-i ğazel-i Sa'îd Hâlet Efendi Ü.

Tahmîs-i ğazel EE.

Tahmîs-i ğazel-i Hâlet Sa'îd AE1.

Tahmîs-i ğazel-i Sa'îd Efendi H.

I

- (1) ğunc u delâl: ğonca-i lâl P; ğunc-ı delâl EE.
- (3) rûyın: rûyuñ AE1.
- (4) zülfin: zülf Ü.

II

- (1) virmezdi pek cāna: Óuşşāka pek virmez P, EE, AE, H.
- (2) itmeyüp: eyleyüp P, AE1. / oldur: olup Ü.
- (5) teşnesin: Óāşıkuñ P, AE1, H.

III

1. Mürğ-i cāna gāh çeşmin şāh-bāz itdükçe ben
2. Cāy-ı pinhānına dıdem gāh bāz itdükçe ben
3. Gāh rusvālīk idüp ifşā-yı rāz itdükçe ben
4. Geh der-āgūş iderek Óarż-ı niyāz itdükçe ben
5. Farf-ı dūşum perde-i ruhsār-ı al eylerdi yār

IV

1. Ben saña bióllāh taÓrīf eyleyem mi ol şehi
2. Gūş idüp qavlüm inanursan yorulmazsın tehī
3. Çıkmamış olsaydı böyle vādi-i cevre rehi
4. Bir nigāh-ı nāz ile kaşd itse Óuşşākın gehi
5. Şıne pür-süz u girībān-çāk ü lāl eylerdi yār

V

1. İntizār-ı dāğ ile geh çeşmi eylerdi sefid
2. Gāh qurbān itmege Óuşşākı eylerdi Óıd
3. Pertevi şāyān-ı vaşl itse gehi olmaz baÓıd
4. Ki ciger-hūn eyleyüp biñ dürlü cevri eyler SaÓıd
5. Ki tegāfül-güne hālümden suóāl eylerdi yār

III

(1) çeşmin: çeşmüñ P.

(3) gāh: gā Ü.

IV

(1) bi'llah: bi'llahi P. / eyleyem mi: eylemem P.

(4) Óuşşākın: Óuşşākı EE.

(5) girībān-çāk ü lāl: girībānınuñ delāl AE.

V

(3) itse: itmezse P, AE1, H; itmez EE. / gehi: gāh P, EE, AE1, H.

54

Tahmîs-i ğazel-i Hâlet Sa'îd Efendi*

Mef'ûlü fâ'îlâtü mef'ûlü fâ'îlün

I

1. Ser-şahs-ı fikr-i kâkûl için bir külâhdur
2. Dil mihmân-ı derd ü ğama tekyegâhdur
3. Çeşm âşnâ-yı ğamze-i cân-bâş-h'âhdur
4. Ten lerzenâk gerdiş-i çeşm-i siyâhdur
5. Cân âteş-i firâğda hâlüm tebâhdur

II

1. Bir mâhdur ki günlerümi leyl-i târ ider
2. ÖĀqlum başumda zülfi gibi târ-mâr ider
3. Her üstüh'ân-ı cismüme de Öaşkı kâr ider
4. Her mü tenümde ney gibi feryâd u zâr ider
5. Her dâğ u şerha şinede bir şekl-i âhdur

III

1. Zülfüñ hayâlidür sebebi kıl u kâlimüñ
2. Hep oldur aslı şi'Ör ile de iştiğâlimüñ
3. Sen şâha gerçi lutfi da yok Öarz-ı hâlimüñ
4. Oldum esir-i firkatı sen şüh žâlimüñ
5. Kârum hemişe hicrûñ ile âh u vâhdur

54 HP(37a), Ü(37b), P(121a), EE(61a), AE1(77a), H(66b).

* Başlık: HP, P, H. Tahmîs-i ğazel-i Sa'îd Hâlet Efendi Ü.

Tahmîs-i ğazel EE.

Tahmîs-i ğazel-i Hâlet Sa'îd Efendi AE1.

I

(2) derd ü: derd-i EE.

II

(1) ki: -H.

(2) gibi: anuñ P, AE1. / târ-mâr: târ u mâr Ü.

(3) üstüh'ân-ı: üstüh'ânı P.

(4) tenümde ney: tenümdeki EE. / feryâd u: feryâd-ı Ü.

III

(1) P nüshasında 2. mısra ile yer deĝiştirmiştir.

(2) oldur: budur EE, AE1, H.

(3) yok: çok Ü.

IV

1. Ol bir perî ki kînen alur âb-gîneden
2. Aña muqârin olma diler dil qarîneden
3. Bî-çâre rahm-ı ümîdin ider tîğ-ı kîneden
4. Cân havf-ı gamzesiyle girizân sîneden
5. Cellâd-ı çeşmi gör ki ne âfet nigâhdur

V

1. Ey dürr-i şâhvâr bil Óummānuñ oldıgum
2. Sen gevher-i yegâne vü ben kânuñ oldıgum
3. YaÓni yem-i huruş-dihi ānuñ oldıgum
4. Bildüñse gavta hürde-i hicrānuñ oldıgum
5. Cevr eyle bâri itme tegâful günâhdur

VI

1. Ben gayriler gibi olamam sevdiğüme bār
2. Eylerse dāhi derd-i cefāsı derūna kār
3. Çün Pertev-i belā-keş ü mehcūr u dil-figār
4. Ey nūr-ı dîde senden ümîd-i SaÓid-i zār
5. Ancağ nigāh-ı şefkat o da gāh gāhdur

IV

(1) EE, AE1 ve H nüshalarında 1. ve 2. mısralar yer değişmiştir. / bir perî: perperî AE1. / kînen: kîneñ AE1.

V

- (3) Mecrûh-ı zahm-ı gamze-i bürrānuñ oldıgum P, AE1, H.
 (4) bildüñse gavta hürde-i: bildüñ eşir renciş P, AE1, H.

VI

- (1) bār: yār AE.

55

Tahmîs-i Türkî bâ-ğazel-i Fârisî-i Kelîm*

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

I

4. Seni gördüm açup âlemde ey ferruh-liķā dîdem
5. ÓAlîl-i intiżāruñken görüp senden şifā dîdem
6. Šabāh-ı leyl-i hicrũñde bulup nūr u ziyā dîdem

7. ÖlekCpNDNCocl× íFpWçkCk ÛŪD×C
8. ÖlekDèZ ÚCpWç qC éÆ ÛèßÆ CpZÖlèkCpN

II

1. Eger tiryāk eger semdür birin itmem ķabûl u red
2. Cihānda iŌtimādum ķalmanı bir Şeye ey gül-ħad
3. Nice bed didigũmnden hoş gelür hoş didigũmnden bed

4. lèA íŌŪ ÚDÇiŪ qC lF lèßÇi× éÇŪA P¼o DWÆ
5. Ölek DîNßNqC ÈŌŪoDÆ ÚOzßh Ū; aF

III

1. Senũñ Mecnũn-ı Leyli zũlfũñem ey dil-ber-i dil-keş
2. Niřār eyler benũm raŌd-ı figānum tağlara āteř
3. Hem-āvāz olma mũmkin midür ebraķ ile ey meh-veş

4. çŪD>¼ClzphAkpÆ éîDŪ êßµlF Ú×DF çFq
5. Ölek Cl¼ íF CpvpVphA MpÂDŪ êDKF

55 HP(38a), Ü(39a), P(121b), EE(61a), AE1(77b).

* Başlık: HP. Tahmîs-i Türkî bâ-ğazel-i Fârisî-i Kelîm-i Fûr-ı sũhān Ü.

Tahmîs-i ğazel-i Kelîm-i Kāřāñi P, AE1.

Tahmîs-i ğazel EE.

Tahmîs-i Türkî-i Kelîm-i Kāřāñi H.

II

(2) Şeye: seyyie AE1.

(3) gelür: gelüp EE.

III

(3) midür: mi ver H. / ebraķ ile: ebrũ-ķıble P, AE1.

IV

1. Dimezsem dahi bezm-i hüsünün mest olmaz aĥbābı
2. Tenük ģarf-ı ŧarāb-ı leblerün itmez mi iŧrābı
3. Teŧeŧüm gerçi itmem ĥükm ider Őaĥluñ suturlābı
4. íFDOîFqD×CkClZ pÆ íçCßÆ Ík PïoßF
5. Ölek DèîD¼ ŪhdŪ êDè@hqC éÜiv cßîF

V

1. ŧeb-i yeldā-yı hicrūñ oldı ey nā-mihrbān mümted
2. Ānuñçün diyemem sāyeñde Pertev gün görür ŧāyed
3. Çü bümem beynimüzde rüz ile gūyā çekilmiş sed
4. kkpÇî× éOızA ÖC ælekîDÜzBoqC ŪßÜÆ
5. ÖlekCpv ÛND× Ūëok êqËpèiv xF qC ŪîİÆ

56

Tahmîs-i Türkî bā-ġazel-i Selîm-i Fahrānî*

Mef'ûlü mefā'îlü mefā'îlü fa'ûlün

I

1. Laĥt-ı dil olup dîdede bā-derd ü miĥen āb
2. Rengine boyanmışdı anuñ her ģarıŧan āb
3. Ūlfet yine mümkün mi ki sen āteŧ ü ben āb
4. EA ŪÇz lèµ êCpÆË ŐoClŪ ælekok
5. EA Ū×Ë çNA íŪqßN ÛîD·F LÛZDN

IV

- (1) ĥüsünün: ĥüsün EE,H.
 (3) gerçi itmem: itmem ammā P, EE, AE1, H.

V

- (3) bümem: mümem P, AE1. / rüz: zür EE.

56 HP(38b), Ü(39b), P(115a), EE(61b), AE1(77b), AE2(46a), H(67a).

* Başlık: HP, Ü, H. Tahmîs-i ġazel-i Selîm-i Fahrānî P, AE1, AE2.

Tahmîs-i ġazel EE.

I

- (1) laĥt-ı: hün-ı P, EE, AE1, H. / Çeŧmüm de olup hün-ı dil ü derd ü miĥen āb

II

1. Ey lâ'öl-i revân-baħşı mey-i nâba nemek-rîz
2. Ey lebleri güftârı ile gül-şeker-âmîz
3. Ey kıaddi kıyâmet gününe Ôarbede-engîz
4. rîiÇGv ÈzCqC ÍlF íOznÆ æDÆpç
5. EA ÚxpvqC PznÆæoCfß¼ßZ ærîÛ Èë

III

1. Geh zehr-i sitem-nüş u gehî derd-i ma'âşem
2. Geh tâlib-i vuşlât gehî hicrân -telâşem
3. Geh bâdiye-peymâlara ser-gerde vü bâşem
4. ÛzDF ßN êPο ÍÆ êDÛØOF íÆDë
5. EA ÚØZ ½p¬ DFßZ ÛÎDµõO;Æpv

IV

1. Ben mâhi-i deryâ-yı ğamam mevc idemez red
2. Mürĝ-âbe-i Ôaşkam baña gird-âb olamaz sed
3. Şu gibi aķup kûyuña ey dil-ber-i gül-hâd
4. lzDGÛ ÅDZ pÆC éÆ ÛFDGd ÛwWØç
5. EA ÚOF ÖpzqCkß;îx Úx CpîJ

V

1. Pertev saña evvel ideyüm ben bunu ta'ôlîm
2. Kıl sen daħi yârân-ı zamâna eyü tefhîm
3. Her kim ki ider Ôâlem-i âb-ı ğamı taşmîm
4. ÛîİwN íJ qC Ûîİv Ä;µ ÚØZ êßv
5. EA ÚçÆ P ¼îN DF ælxA EDGd Ußx qC

II -P.

Not: AE2 nüshasında III. bendle yer deĝişmiştir.

(2) güftârı: ruhsârı EE, AE1, AE2, H. / gül-şeker-âmîz: gül-şeker-âbız Ü.

III

(2) hicrân: hicrânı P.

IV

(2) baña: -Ü. / gird-âb: tûfân AE2.

(3) kûyuña: kuyına P.

V

(2) yârân-ı: ebnâ-yı AE2.

(3) Kim Ôâlem-i âb itmegi eyler ise taşmîm AE2.

MUHAMMES

1

Muhammes-i Tercî'î-Güne*

Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün

I

1. Hâsret-i zülfüñle Óaqlum pek perişân oldı gel
2. Hâl-i zârum kıssâ-i Mecnûna Öüñvân oldı gel
3. Her biri müjgânımuñ bir ebr-i bārân oldı gel
4. Eşkimüñ her kıatre-i nâçizi Óummân oldı gel
5. Gel gel ey bigâne-ülfet vaqt-i ihsân oldı gel

II

1. Hâyli demdür bu dil-i Mecnûn-pesendi añmaduñ
2. Leyli-i zülfüñde der-zencır ü bendi añmaduñ
3. Cân-fedâ oldum yine bu derdmendi añmaduñ
4. Ben degül bir nice zâr u müstemendi añmaduñ
5. Vaqt-i istifsâr-i ahvâl-i ğarîbân oldı gel

III

1. Fikr-i la'Ölünken benüm bā'Öiş bu Óayş u nüşuma
2. Kākülünken tār-mārı başş-ı Óaql u hüşuma
3. Hep hayālünken senüñ bi'llāhi bādî cüşuma
4. Gelmez idüñ şerhadan reh-yāb olup āġüşuma
5. Çāk-sınem şimdi çün çāk-i ğirîbân oldı gel

1 HP(37b), Ü(38b), P(140a), EE(62b), AE1(79a), AE2(46a), H(68b).

*Başlık: HP. Muhammes Ü, AE2.

Muhammes-i ÓĀşıkâne P, AE1, H.

Muhammes-i Pertev EE.

I

(4) nâçizi: nâçiz Ü.

(5) gel gel ey: ey büt-i AE1.

III

(1) nüşuma: nüşa Ü.

(4) idün: idin AE2.

(5) çāk-i -Ü.

IV

1. ÓArz iderken kākülün aġyāra sümbül desteyi
2. Qoqladurken ġayra bāġuñdan gül-i nā-rüsteyi
3. Künc-i nisyānda bırakmaq var mı bu dil-hastayı
4. Almaduñ gitdi ele hiç hātır-ı işkesteyi
5. Bāz-i dil bāziçe-i etfāl-ı dihkān oldı gel

V

1. Böyle qalmaz her zamān Óāşıqda bu sūz u ġudāz
2. Bu cefādan dil-berān daħi gelür elbetde vaz
3. Pertev-i ħasret-keş ü bî-çāreye düşdükdē nāz
4. Bir ġün olur çeşm-i ġūya çağırur eyler niyāz
5. İtdiġi nāz u sitiġnādan peşimān oldı gel

2 *

Muhammes

MefāÖilün mefāÖilün mefāÖilün mefāÖilün

I

1. Şaġın gezme zarar qaşdıyla ħalqa sen sen ol sin sin
2. Ki zirā eylemez āzürde Óaġrebler daħi cinsin
3. Eger cān incidürsen cins-i insāndan degül cinsin
4. Velî ister iseñ insān-ı kāmil şānına dinsin
5. Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsin

IV

(1) AE2 nüshasında 2. mısra ile yer deġişmiştir.

(3) var mı: var mıdur AE2.

(4) gitdi: gitdüñ Ü, HP, EE.

V

(1) bu sūz u: bu sūz-ı Ü; Pür-sūz u AE2.

(3) hesret-keş ü bî-çāreye: bî-çāre vü hesret-keşe P, AE1.

2 HP(40b), Ü(38a).

*Başlık: HP. Muhammes-i TercjÖ-Güne Ü.

I

(3) cins-i: cinsin Ü.

II

1. Ne şemm it bülbulüñ verdin ne nāvek-hārdan incin
2. Ne gayruñ yārına meyl eyle ne aġyārdan incin
3. Ne sen bir kimseden āh al ne āh u zārdan incin
4. Ne halķuñ ġadrine saŖy eyle ne ġaddārdan incin
5. Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsin

III

1. Hemān her şaħs-ı nā-dān ile her yerde olup bitme
2. Uyup zememām u bed-gūya müsāvı baħşine ġitme
3. Görüp görmezlenüp tez geġ Ŗuyüb-ı halķı faş itme
4. Senüñ de incinür ġalbin ġulüb-ı nāsı incitme
5. Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsin

IV

1. Cihāna iŖtibār itme olursañ da cihān-dġde
2. Sülük-ı rāh-āmızışden eyle dāmenüñ ġide
3. Ğekil künc-i ferāġ-ı vahdete budur pesendide
4. Ne sen rencide ol senden ne olsun kimse rencide
5. Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsin

V

1. Beni nevŖ-i beşerdür ġün gerek mülhid gerek müŖmin
2. Gerek şālih gerek tālih gerek sūfi gerek müdmin
3. Ne iseñ hūsn-i hulķa verziş eyle rütbe-i mümkün
4. Hele bu mısraŖı Pertev ferāmüş eyleme liķin
5. Ne sen bir kimseden incin ne senden kimse incinsin

IV

(1) olursañ: olursan Ü.

V

(2) şālih gerek tālih: tālih gerek şālih Ü. / müdmin: müŖmin Ü.

3*

Müseddes

Mef'ûlü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün

I

1. Gördüm ki ol sipîhr-i cemâl âftâbını
2. Ebr eylemiş ihâta ruḥ-ı mâh-tâbını
3. Evvel ki gibi bulamadum âb u tâbını
4. Ruḥsâr-ı tâbnâkine aşmış niḳâbını
5. Hattuñ mı bu ne sâye-fiğendür didüm didi
6. Dûd-ı siyâh âh u fiğânuñ durur senüñ

II

1. Bend eylemiş ḥarîr ile verdin nihâlde
2. Sünbüllerini destelemiş gül-i cemâlde
3. Her târı bir girîh ile biñ ḳîl u ḳâlde
4. Ben de tevaḳḳuf itmeyüp aslın su'âlde
5. Zülfüñde bu ne çin ü şikendür didüm didi
6. Āhuñda piç ü tâb-ı nihânuñ durur senüñ

III

1. Çözmişdi cümle tûgmelerin şîne-bendinuñ
2. Virmiş idi hîrâmını serv-i bülendinuñ
3. Almışdı Őaḳlını nice biñ derdmendinuñ
4. Hândânlığın görünce leb-i nûş-ḥandinuñ
5. Ḳoynuñda bu ne berg-i semendür didüm didi
6. Mir'ât-ı tâbnâk-i cinânuñ durur senüñ

3 HP(41b), Ü(41b), P(141a).

*Başlık: HP, Ü.

Müseddes-i Pertev P.

I

(5) didi: idi Ü.

II

(3) girîh: kerre Ü; ger P.

(5) didi: di Ü.

III

(4) hândânlığın: hândânlıguñ P.

(5) didi: di Ü.

IV

1. Bir kerre meh-cemāline kim eyledüm nigāh
2. Deryā-yı nūrda nighüm eyledüm şināh
3. Āhir diyār-ı qaralara çıqdı çünki rāh
4. Kāfūr-ı ebyaz üzre görüp fülful-i siyāh
5. Rūyuñda Őanberin bu ne bendür didüm didi
6. ÖAks-i sevād-ı dide-i cānuñ durur senüñ

V

1. Qadd-i nihāli ĥasreti bulduqda gāyetin
2. Hicrān-ı gamı dilin alıcaq tāb u tāqatın
3. Pertev bu sözden anlamışdum ferāsetin
4. Farz-ı luğazda yāra añup qadd ü qāmetin
5. Nevres bu ne nihāl-i çemendür didüm didi
6. Qaddum ĥayāli serv ü çemānuñ durur senüñ

IV

-
- (2) eyledüm: eyledi Ü, P.
 (4) kāfūr: kāfū P.
 (5) didi: di Ü.
 (6) cānuñdurur: ĥāluñdurur P.

V

- (2) dilin alıcaq: alınca dilin P.
 (5) didi: di Ü.
 (6) -P.

4*

Müseddes

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

I

1. Kimine virdi Óađıl süret-i şeydāda ıodı
2. Kiminüñ Óađlın Óalup hey'et-i dānāda ıodı
3. Çok fūrū-māyeleri rütbe-i vālāda ıodı
4. Çok cehennemligi de cennet-i Óālāda ıodı
5. Kimini sevdi Ĥudā kimini sevdāda ıodı
6. Güli ārāyiş idüp bülbüli ğavgāda ıodı

II

1. Kimini eyledi Leylā kimin itdi Mecnün
2. Kimini fitne idüp kimisin itdi meftün
3. Kimini eyledi memnün kimin itdi maĥzün
4. Kimini eyledi bālā kimini eyledi dün
5. Kimini sevdi Ĥudā kimini sevdāda ıodı
6. Güli ārāyiş idüp bülbüli ğavgāda ıodı

III

1. Kimini itdi esİR ü kimin itdi āzād
2. Kimini eyledi şayd u kimin itdi şayyād
3. Kimini eyledi şād u kimin itdi nā-şād
4. Kimini eyledi ŞirİN kimin itdi Ferhād
5. Kimini sevdi Ĥudā kimini sevdāda ıodı
6. Güli ārāyiş idüp bülbüli ğavgāda ıodı

4 HP(42a), Ü(42b), P(141b).

*Başlık: HP, Ü.

Müseddes-i Pertev P.

I

Not: “ıodu” kelmesi Ü nüshasında “ıoydı” şeklinde yazılmıştır.

(2) Óađlın: Óađluñ P.

(3) rütbe-i: rütbe vü P.

III -HP.

(1) esİR ü: esİR Ü.

IV

1. Kimini eyledi aġyār u kimin eyledi yār
2. Kimini ġonca-ġül itdi kimini eyledi hār
3. Kimini eyledi handān kimini eyledi zār
4. Gec u mec itdi kimin kimini itdi hemvār
5. Kimini sevdi Ħudā kimini sevdāda ıodı
6. Ġüli ārāyiş idüp bülbüli ġavgāda ıodı

V

1. Kimini itdi dirāz u kimin itdi kütāh
2. Kimini eyledi yaşmaġ kimini itdi külāh
3. Kimini itdi gedā vü kimini eyledi şāh
4. Pertevi sāye idüp mehveşini eyledi māh
5. Kimini sevdi Ħudā kimini sevdāda ıodı
6. Ġüli ārāyiş idüp bülbüli ġavgāda ıodı

5

Tesdiş-i Türkî bā-ġazel-i Fārisî-i Öİzzet Beg*

MefāŐilün mefāŐilün faöülün

I

1. Futalum hūsnuñe yoġdur muŐādil
2. ÖAceb bir var mı olmış saña vāsıl
3. İder meftūnuñ elbet Őaġlı zāŐil
4. Ne müşkilimiş meger Őaşkuñ ne müşkil
5. İñD×İN ê ŐDF İpv éŐŐçF
6. İñDh PwN İİŐF Őİİ× CpN

IV

(1) eyledi aġyār: itdi raġib Ü, P.

(4) kimin : kimün P.

5 HP(41a), Ü(41a), P(140b), H(86b).

*Başlık: HP. Tesdiş-i Türkî bā-Fārisî ġazel-i Āmedî Öİzzet Beg Efendi Sellemehu'llāh Ü.

Tesdiş-i ġazel-i Öİzzet Beg P.

Tesdiş-i Türkî bā-Fārisî Ġazel-i Āmedci Öİzzet Mır H.

I

(1) yoġdur: yoġ P.

(2) bir var: berdār Ü.

(4) Őaşkuñ: Őaġluñ P.

II

1. Reh-i Óařkuñda oldum bî-ser ü pā
2. Velî hālūmden itmem yine řekvā
3. Seni řāh-ı hūsūn itdiyse Mevlā
4. Beni de eyledi Óařkuñda rūsivā
5. CkDF ÚPr¾C PÜ× qC êClÆ
6. Íñq BN Úwd PÎPk CkDG×

III

1. Göñül pür-nār-ı hāsret dide pür-nem
2. Bu derd-i Óařk imiş bir başka Óālem
3. Cünūn-ı Óařka hāyret oldu çūn zām
4. Dil-i zārum ne ister ben de bilmem
5. ÛëDîÛkřhDF Ú× BN íëA í× çZ
6. ÍœDd éZ PİœP qC éÆ ÛÛClîØÛ

IV

1. Saña ben söyleyem de bî-kem u kās̄t
2. Mühim itmem gerek kecdî gerek rās̄t
3. Ne ruhsār-ı dil-ārāra dil-ārās̄t
4. Ne sūz-efgen dil-i mārā dil-ārās̄t
5. PvDh pF BN Úwd çNAq êoCpz
6. Ík Pç Ö k ÖC éÛîv XÜÇF

V

1. Maḥabbet ger haqıķı ger mecāzî
2. O fennūñ cāhildür Fahr-ı Rāzî
3. Eger řasduñsa bulmaķ imtiyāzı
4. İdüp Pertev lisānından niyāzı
5. êqDFÃ;µ uok upJ Mrµq
6. ÍñDw× ÚëC Íd Pw× Pç ÍDd éÆ

III

-
- (1) pür-nār-ı: bir nāz-ı Ü.
 (1) söyleyem de: söylemede Ü.
 (6) hāl: hālet P.

6

Nedîm-i merhûmuñ Müseddes-i meşhûrınıñ Birer Mısra'ına Be-her Mısra'ı evvel Zamîmesiyle Müşterek Vâdisinde İnşâd Olinān Nev-āyîn-mu'āşşerdür*

Mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün

I

1. Hayāl-i sünbülün ey gül-beden Öitr-ı meşām olsun
2. Ğam-ı hālünle genc-i Öaşq-ı miskiyyü'l- hitām olsun
3. Lebün hâtem gibi hoş-hatla isterse be-nām olsun
4. Niğîn-i la'Őlünî yād itmeyem Őālemde nām olsun
5. Senün isterse vaşlun rāygān-ı hās u Őām olsun
6. Dile cām-ı emel endūh u mihnetsiz hîrām olsun
7. Cemālün rūzedār-ı vuşlata māh-ı şiyām olsun
8. Ğamuñ eksilmesün peymāne-i Öömrüm tamām olsun
9. Beni mahîrüm-ı bezm-i vaşl iden mest-i müdām olsun
10. Dil-i mecrūhımuñ kanın ićenler şād-kām olsun

6 HP(42b), Ü(43a), P(142a), EE(63a), AE1(79b), AE2(42b), H(68b).

*Başlık: HP. Nedîm-i merhûmuñ Müseddes-i meşhûrınıñ be-her Mısra'ına Birer Mısra'ı evvel Zamîmesiyle Müşterek Vâdisinde İnşâd Olinan Nev-āyîn-mu'āşşerdür Ü.

Nedîm-i merhûmuñ Müseddes-i meşhûrınıñ Her Mısra'ına Birer Mısra'ı evvel Zamîmesiyle Müşterek Farzında Söylenen Mu'āşşerdür P.

Mu'āşşer-i Tercî'î-bend EE.

Nedîm-i merhûmuñ Müseddes-i meşhûrınıñ Her Mısra'ına Birer Mısra'ı Zamîmesiyle Müşterek Söylenen Ğazeldür AE1.

Nedîm-i merhûmuñ Müseddes-i meşhûrınıñ Mısra'olarına Birer Mısra'ı evvel Zamîmesiyle Müşterek Vâdisinde Söylenen Mu'āşşer AE2.

Nedîm-i merhûmuñ Müseddes-i meşhûrınıñ Her Mısra'ına Birer Mısra'ı evvel Zamîmesiyle Müşterek Farzında Söylenen Nev-āyîn-mu'āşşerdür H.

I

(3) lebün hâtem gibi hoş-hatla: gözüm hicri mey-i la'Ölün ile P, AE1, AE2, H. / be-nām: cām P, AE1, AE2, H.

(4) itmeyem: itmenem Ü; itmem AE1.

(7) rūzedār-ı: üzredār-ı Ü.

(10) şād-kām: şād u kām P; şād-mān AE1.

II

1. Perişān eyledüm zülfi hayāli ile destārı
2. Be-cādur serde hem-bezmāne sevdā-yı hevādārı
3. Çıķarmam bir nefes dilden hevā-yı la'Ŗl-i dil-dārı
4. Ĥabābāsā Şikest eylerse de cām-ı dil-i zārı
5. Hele rūĥ-ı revān cism-i bĭ-cān olsa güftārı
6. Fırāz-ı meclis-i aĥbāb ise ben istemem yārı
7. Ne ol bezm-i Őafā lāzım ne bezmüñ cām-ı ser-Őārı
8. Ĥumār-ı ğam benüm dĭrĭne kārumdur hemān bārı
9. Beni maĥrüm-ı bezm-i vaşl iden mest-i müdām olsun
10. Dil-i mecrūĥımuñ ķanın iķenler Őād-kām olsun

III

1. Şeh-i ŖaŐķam veli ĥavfım yine kendi sipāhumdan
2. Baĥa cevı ü cefā eksik midür baĥt-ı Őiyāhumdan
3. Benüm dūr oldığum te'ŐŐir-i āĥ-ı Őubĥġāhumdan
4. Ne ĥācet imtinān ol ğırra-i mest kec-külāhumdan
5. Beni žāhirde gerçi dūr iderler lĭķ o māhumdan
6. Dem-i mestĭde yārı Őāķınup Şemşir-i āhumdan
7. Ne Őekvā eyleyem yārān u yār ķiĥe-ĥāhumdan
8. İdüp cām-ı lebin āsüde zehr-āb-ı nigāhumdan
9. Beni maĥrüm-ı bezm-i vaşl iden mest-i müdām olsun
10. Dil-i mecrūĥımuñ ķanın iķenler Őād-kām olsun

II

- (2) serde: serve P. / bezmāne: bezmān-ı AE2.
 (5) hele: velĭ: AE2. / cism-i bĭ-cān: ęeŐm-i bĭ-cā AE1.
 (10) Őād-kām: Őād u kām P; Őād-mān AE1.

III

Not: EE nüshasında III ve IV yer deĝiŐmiŐtir.

- (4) itminān: imtināsi Ü. / ğırra-i: ğamze P, AE1.
 (7) -P.
 (8) -P. / lebin: lebüñ Ü.
 (9) vaşl: viŐāl Ü.
 (10) Őād-kām: Őād-mān AE1.

IV

1. Şikāyet rāh-ı bî-pāyān-ı miñnetden hamākatdūr
2. Farîk-ı Őaşqda pādaşı-i miñnet saŐādetdūr
3. O meclis kim şarābı buse-i lebden Őibāretdūr
4. O bezm-i hāsda hamyāze-riz olmağ da Őiřretdūr
5. Ğam-ı dirine-i şahbā-yı leb görseñ ne lezzetdūr
6. Neřāt-ı tāze-i hūn-ı ciger bir özge hāletdūr
7. Mey-i pūr-neřōe-i āmāl-i vuślāt bir hikāyetdūr
8. Humār-ı yeōs ile hod-hem-ser olmağ cāna minnetdūr
9. Beni maħrūm-ı bezm-i vaśl iden mest-i mūdām olsun
10. Dil-i mecrūhumuñ qanın ićenler řād-kām olsun

V

1. Amān nāmum zebūn-küşlikle meřhūr olmasun yā Rab
2. Ğerāğı kimsenüñ āhumla bî-nūr olmasun yā Rab
3. Hevāğ dil-keřüm eyyām-ı bāhūr olmasun yā Rab
4. Benüm Ğün şubh-ı vuślāt řām-ı deycūr olmasun yā Rab
5. Dimem iŐdāma ben memnūn u mesrūr olmasun yā Rab
6. El-ān cāyumda bu mey-hāneden dūr olmasun yā Rab
7. Dil-i iřkestemāsā řalbi meksūr olmasun yā Rab
8. Ğekenler sāğarüm hem-dāra maħmūr olmasun yā Rab
9. Beni maħrūm-ı bezm-i vaśl iden mest-i mūdām olsun
10. Dil-i mecrūhımuñ qanın ićenler řād-kām olsun

VI

IV

-
- (1) bî-pāyān-ı mihnetden: bî-pāyān muhennetden P.
 (10) řād-kām: řād-mān AE1.

V

- (3) dilkeşüm: dilkeşi P, EE, AE1, AE2, H.
 (4) benüm: hem H.
 (5) ben: da P, EE, AE1, AE2.
 (6) cāyumda: cāyum EE, AE1, AE2. / mey-hāneden: Öişret-hāneden P, EE, AE1, AE2, H.
 (10) řād-kām: řād-mān AE1.

1. Gezerken rāh-ı Öaşk u miĥnetüñ Pertev olup merdi
2. Bugün gördüm Nedim-i cān-güdāz-ı derd-perverdi
3. Gelür ol da biribirine ħatmıř ĥāk ile gerdi
4. Serinde küh-ı miĥnet kāhe dönmiş ħehre-i zerdi
5. Nedim kim hün-ı dil-nüş eyleseydi derd ü ħam yerdi
6. Zebān ħekdüķħe kānün-ı cigerden şuöle-i derdi
7. Bu yollarda inandum ħekmiř ol da germ ile serdi
8. Dem-ā-dem āh idüp bu matlaö-ı dil-süzü söyleydi
9. Beni maĥrüm-ı bezm-i vaşl iden mest-i müdām olsun
10. Dil-i mecrühumuñ ħanın iħenler řād-kām olsun

7

Şāĥib-diyānuñ Ġazelini Şeyĥ Ġālib Efendi Merĥüm Latife-gün Tahmiş İtdükde Birer MıřraŐ Ġammile MuŐařşerdür*

FāŐilātün fāŐilātün fāŐilātün fāŐilün

I

1. MatlaŐ-ı ebruların tahmiř ü tanźir eyledük
2. MaħtaŐ-ı medĥiyyesin tiĝ ile taĥriř eyledük
3. ŐĀķibet kesdüķ ümiği sell-ı şemşir eyledük
4. Bunca demler bilmedük bi-hüda teŐĥir eyledük
5. Āteř-i hicrāna bu vech ile tedbir eyledük
6. Āh-ı serd ile řoĝutduķ cānı dil-gir eyledük
7. Teřnegān-ı Öaşkı eşk-i ħeřm ile seyr eyledük
8. Nāle-i pür-süzümüzla ħünki söz bir eyledük
9. řerĥ-i mā-fıŐl-bālimüz biñ dürlü taŐbir eyledük

VI

(1) rāh-ı: -Ü. / Pertev: bende EE.

(2) Nedim-i :-EE. / cān-güdāz-ı: cān-güdāz u AE1.

(6) şuöle-i derdi: şuöle-i verdi AE2.

(7) ħekmiř ol da: ol da ħekmiř AE1.

(10) řād-mān: řād-kām AE1.

7.HP(44a), Ü(44b), P(143a).

*Başlık: HP. Şeyĥ Ġālib Efendi Merĥümüñ Ġazel-i faķirānemi Latife-günā İtdükleri Tahmiřsüñ MıřraŐlarına ve Ġazel-i faķirüñ MıřraŐlarına Birer MıřraŐ Ġammiyle Söylenen MuŐařşer-i nev-āyındür Ü.

Şeyĥ Ġālib Efendi Merĥüm Şāĥib-i diyānuñ MıřrāŐ-ı latife-güna Tahmiř İtmekle Tahmiř-i meźkürüñ MıřraŐlarına ve Ġazelüñ Dahi MıřraŐlarına Birer MıřraŐ Ġammiyle Söylenen MuŐařşerdür P.

I

(2) taĥriř: taĥriř Ü.

10. Yana yana derdimüz ol şāha taqrir eyledük

II

1. Çok recālar eyledük ol māh-ı evc-i rif'ate
2. Hiçbiri gūş-i kabüle girmede baq hikmete
3. Şeb-nem-i eşki nişār itdük düşüp mahviyyete
4. Olmadı vāsıl biri ol mihr-i burc-ı nahvete
5. Gelmedi imāna insāf itmedi bu firqate
6. Geldi gitdükçe metānet müselmān gayrete
7. İtmek için hūzn-i dil te'şir o Yūsuf-tıynet
8. İrdi çāk-ı dāmen-i efgān u nāle gāyete
9. Ol meh-i Ken'ān alışsun diyü ders-i mihnete
10. Āyet-i mahzūn-i Ya'kūbı tefsir eyledük

III

1. Eylemezse cebr-hātır ol meh-i pür-şivemüz
2. Gāyib olur keşret-i mażlūmdan gūyende iz
3. Baq neler söyler ne rü'üyālar şayıklar bendeñiz
4. Tortulu-yı hışm ile olsun hele göñlüm mātiz
5. Hey mürüvvetsiz haqıqatsiz vefāsız va'odesiz
6. V'ey fedakār u dil-āzār u filān u ferteñiz
7. Sen serāy-ı kalbimüz itdün harāb ammā ki biz
8. Hep harābāt ehlini ābād idüp yapmağdayız
9. Göñlümüz yeksān-ı hāk itmekle eksildi nemiz
10. Naqsı ile çok dil-i vırānı ta'omir eyledük

IV

1. Kākül-i Leylīde āgāz eyleyüp efsāneye
2. Geldi söz gāhice şem'oe gāhice pervāneye
3. Eyledük Őatf-ı suhan Mecnūna andan lāneye
4. Hār u has gül diyerek vardı şaded-ı cānāneye
5. Āşnālīq riştesin rabt itdük ol bi-gāneye
6. Varduk āhır şūfiyāne tarz ile mey-hāneye
7. Ger yārān didiler pür-gū dil-i dīvāneye
8. Bilmediler kıl ü kālūñ aslını ammā neye
9. Beñzedürlerdi yine etvārimuz ferzāneye
10. Bahs-i zūlf-i yāri ammā biz de zencir eyledük

III

(4) tortulu-yı: tortu-yı P.

(7) serāy: harāp P.

IV

(1) Leylīde: Leylīden Ü.

(3) Őatf-ı suhan Mecnūna: Őatf u suhan-ı Mecnūn P.

(7) ger: gerçi Ü. / dil-i: dil ü P.

(9) beñzedürlerdi: beñzedürler Ü.

V

1. Bindi bir deste gül-i hod-rū alup zevrağçeye
2. Hem piyāle hem ħum-ı memlū alup zevrağçeye
3. Kendi gibi bir iki bed-ĥū alup zevrağçeye
4. Ğālibā bir de büt-i pūr-gū alup zevrağçeye
5. Böyle söyler Ğālibe karşı alup zevrağçeye
6. Meh-cebñüm sizlere yāhū alup zevrağçeye
7. Dün gice Keşmīri bir meh-rū alup zevrağçeye
8. Ĥāl-ı rüyundan da bir Hindū alup zevrağçeye
9. Şöyle esmer bir hilāl-ebrū alup zevrağçeye
10. Sāyesinde Pertevā mah-tāb-ı Keşmīr eyledük

V

(7) dün: ol Ü.

(8) rüyundan da: rüylarında Ü.

TARİHLER

1

Tārîh Berāy-ı tecdîd-i merķād-ı Şerîf Hâzret-i Sünbül Sinân Kâdessa'llahu
Te'âlâ Sırrahu'l ŐAzîz*

Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün

I

1. Ğavş-ı aŐzâm Yūsuf-ı Sünbül Sinân
Kutb-ı ekrem kâşif-i sırr-ı Hudâ
2. Ol Őazîz-i pür-kerem ol pür-himem
Ol kerîm ol maĥz-ı nūr ol pişvâ
3. Bu maķâm-ı aķdesi meŐvâ idüp
Râh-ı Hâķķa olmiş idi reh-nümâ
4. Her kelâmı bâŐîs-i fetĥ ü fütûĥ
Her nigâhı mâye-i Öizz ü Őalâ
5. Faķr ile faĥr eyleyen Őâşîqlara
Ĥâk-pâyi idi Őayn-ı kiĥmâ
6. Yoĝidi red feyz-ĥ'ah-ı sâlike
Hem-ćü dergâh-ı cenâb-ı kibriyâ
7. DaŐvet-i Hâķķa icâbet eyleyüp
Oldıĝunda Őâzim-i semt-i beķâ
8. Nūr ola Sünbül Sinânuĥ ĥabri hep
Mısraö-ı târîh-i riĥletdür aĥa

II

1. Feyz-i rûĥ-ı pâkine esrârına
Mażhar eyle Rabbenâ yâ Rabbenâ
2. ćün Selîm Hân İbn-i Sultân Bâyezid
İstimâŐ itdi o MansürüŐl-Livâ

1.HP(59a), Ü(61b), P(160a).

*Başlık: HP. Tārîh Berāy-ı tecdîd-i merķad-i şerîf Hâzret-i Sünbül Sinân Kâdessa'llahu Sırrahu
Ü, P.

I

(1a) Yūsuf-ı Sünbül: Sünbül-i Yūsuf Ü.

(4b) nigâhı: nigâh P.

(8a) Nūr ola Sünbül Sinânuĥ: N'ola ol Sünbül-sitânuĥ P.

II

3. Yapdı ol t̄a-be ſerāhuñ himmeti
Türbe-i p̄aki bināsın ibtidā
4. Gerdiſ-i eyyām ile olup harāb
Œöyle ki tecdīde olduğda sezā
5. Pādſāhān da veliler hāleti
Oldıgunda ſübhe yoğ kim hāliyā
6. Œehryār ſerŒ perver-i d̄in-ı penāh
Ol ſeh-i ſāhān-ı dehre muđtedā
7. Ol veli himmet o ſāh-ı eſhiyā
Kim Selim Hān İbn-i Sultān Muſtafā

III

1. Hayy u meyyit görmede ikrāmını
Müſtefiż-i cūdıdur bāy u gedā
2. Cümle tārīh-i selef mazbūtımız
Gelmemiſdür böyle pür-cūd u ſehā
3. Vaſfinuñ miŒſarı Œöſri olamaz
Her ne rütbe olsa ger medh ü ſenā
4. Hāđ teŒālāŒömrin efzün eylesün
Kim bu maŒrı̄zda şabül olur duŒā
5. Oldı teſrīf-i hümāyuna şarın
Nā-gehān bu hānķāh-ı cān-fezā
6. Türbe-i pirī ziyāret eyleyüp
Oldı rühāniyyetinden pür-ſafā
7. Görđi kim ol dahme-i kenz-i defin
Hem muķaſſī žiķ hem köhne binā
8. Eyleyüp tevsiŒine emri ſudür
Bir iki řaſr itdi cennetde binā

(3) bināsın: bināsuñ P.

(4b) ki: kim Ü.

(6a) ſehryār: ſehryāri Ü.

(7b) kim Selim Hān: -Ü.

III

(8) -Ü.

9. Farh-ı sümbülzâr cennet eyledi
Devleti bulsun bahârâsâ nemâ
10. Bu maqâm öyle makâm-ı pâkdür
Bulnur her derd için bunda devâ
11. Eyleyen bu cāya hürmet feyz alur
Ma'nevî vü şadı bî-reyb ü mürâ
12. Kim bu cāy-ı pâkde medfündür
Duhter-i âl-i Muhammed Muştafâ

IV

1. Fâl-ı hayr itdüm bunı bî-reyb ü şek
Nâsırı olur revân-ı evliyâ
2. Bu maqâmı himmeti ihyâ idüp
Bâg-i sünbül tâzelendi gūyiyâ
3. Didi târihini Pertev bâ-nuqat
Sünbülîstân-ı behişt oldı bu cā 1219

2

Târîh Berây-ı Post-nişin Şerîf Efendi der-Çâdirî-hâne-i Top-hâne*

Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün

1. Kutb-ı a'zâm nâmdaş-ı cedd-i Sultân-ı Resûl
Ya'îni İsmâîl-i Rûmî ol velîler ekmeli
2. Reh-nümâ-yı sâlik-i pâk-ı tarîk-i çâdirî

IV

(2b) bâg: dâg P.

(3b) bu: -Ü.

2 HP(60a), Ü(64a), P(169b), EE(71b), AE1(90b), H(78b).

* Başlık: HP. Târîh Berây-ı Post-nişin-i es-Seyyid eş-Şeyh Şerîf Efendi der-Çâdirî-hâne-i Top-hâne Ü.

Top-hânede Çâdirî-hâne Âstânına Seyyid Şeyh Ahmed Efendi Post-nişin Oldukda Söylenen Târîhdür EE, AE1.

Top-hânede Çâdirî-hâne Âstânına Seyyid Şeyh Ahmed Efendi Post-nişin Olmalarına Târîhdür H.

(2a) tarîk-i: tarîkat-i AE1. (b) süllâke: süllâk P.

Gösteren süllâke kıurb-ı Hâkıka râh-ı esheli

3. Devr idüp âfâkı çün mihr-i cihân-tâb-ı semâ
Kırk sekiz dergâh uyandurdı bu Öâlemde beli
4. Oldı ihyâ himmetiyle KaÖbeveş bu hânķâh
Ol velîdür bu maķâmuñ post-nişin-i evveli
5. Şems-i tâbân gibi zâhir feyz-i rûhâniyyeti
Gerd-i hâkı jeng-i miröât-ı derûnuñ şayķali
6. İsrine sâlik olan cânlar olup rûşen-zamîr
Himmet-i vâlâsı çekdi râh-ı Öaşķa meşÖali
7. Çâresâz-ı derdmendândur türâb-ı merķadi
Hâk-i dergâhı şudâÖ-ı ehl-i derdüñ sandali
8. Terbiyetden kesb-i hâl iden Öarif-i nüktedân
Bir daħi almaz lisâna mâzi vü müstaķbeli
9. Câ-nişini oldılar sonra yedi şeyh-i güzîn
Sırr-ı Hâkıda her biri tafşîl kıldı mücmeli
10. İtdi anlar sebÖa-i seyyâreveş bir bir ufûl
Şimdi bir zât-ı şerîf Öarz itdi vech-i ecmeli
11. Reh-nümâ-yı Hâķ Şerîf Ahmed Efendi nâm zât
Bir nażar ile ider hâķ-bîni çeşm-i ahveli
12. Mesned-i Öirşâda câlis olması žannum budur
Eyledi hoşnüd ervâh-ı nebî vü mürseli
13. İstese bir mübtedî nâ-dânı sâhib-hâl ider
Añladup bir remz ile cümle kitâb-ı münzeli
14. Böyle zât-ı ber-güzînuñ sâliki bir ânda
İtse sebķat çok mı râh-ı Hâkıda çendin merhali

(3b) uyandurdı: uyandırmış EE.

(5a) şems: mihr P, EE, AE1, H. (b) hâkı: hâk P. / şayķali: mişķali Ü, EE.

(6a) olup: olur P, AE1, H.

(7a) derdmendândur: derd-meydândur Ü.

(10a) itdi: ibtidâ Ü.

(12b) nebî vü: nebiy-yi P.

(13b) remz: söz EE, H. / cümle: âyât AE1, H.

15. Diġġat it Pertev hele bu nükteye tārīhde
 avl u fili hep keremdr hep kermetdr veli
16. Post-1 irada cls itdkde ol zt-1 erif
 Tam tārīh oldi vi lafz-1 zt-1 kmmeli

3

Tārīh-i vildet Bery-1 zde-i std-1 Kermet-penh*

Mefiln mefiln mefiln mefiln

I

1. Cihna bir efendi-zdemz geldi bi-hamdi'Allah
 Ele tahrir-i tārīhiun aldum hame bi'smi'Allah
2. Hudvend-i maarif pisegn std-1 stdn
 Cenb-1 Neet-i zin-1 geh-dil veliyyu'Allah
3. Nice mddetdi bir hayr'l-halef isterdi Mevldan
 Ki yani bir oulcu grmesin itmidi hatır-hh
4. Ne ister kim ana isn ılmaz Hzret-i Vehhb
 Hule gelmemek mmkin mi shib-dildeki dil-hh
5. Mbrek rz-1 cuma vaqt-i pk dave-i kbr
 Ful itdi saadetler ile un ftb u mh
6. Huceste-nm-1 nmii Muammed Neetdr anu
 Ola reftr-1 mr-i nzenni Hizr ile hem-rh

II

1. Eerde el-veled sırr-1 ebh-i vrid olmidur
 Olur elbet maam-1 vlid ol madma menzilgh

(15a) Tārīhde: Tārīhdr P, EE, AE1.

3.HP(60b), (66a), P(162b)

* Balık: HP. Tārīh-i vildet Bery Zde-i std-1 Kermet-penh Velyet-i Destgh
 Sellema'Allah .

Tārīh-i vildet-i Neet Efendi-zde P.

I

(5b) ftb u: ftb-1 P.

II

(1b) vlid: vlidn .

2. Hudā evlād u ahfād ile itsün vālideyn mesrūr
Bu daŖvāt ile Őimdi rūz u Őeb meŐgūldūr efvāh
3. Namāz-ı cumŖada meŐgūl iken Pertev duŖāsıyla
Gelūp bir mūjde-res tebŐir idince mevlidin nāgāh
4. Mūcevher bōyle bir mısraŖla dūŐdi sāl-ı tārīhi
Cenāb-ı NeŐŖete bir neŐŖe ihsān eyledi Allah

4

Bir Daĥi Tārīh-i vilādet-gūne NeŐidedūr*

MefŖlū fāŖilātū mefāŖilū fāŖilūn

I

1. Ser-tāc o sitād-ı esātīze-i cihān
YaŖni cenāb-ı NeŐŖet o sultān-ı Ŗārifān
2. Olduĥlarında mevlid-i neŐŖeyle neŐŖe-yāb
Fogduĥda bir oĥulları mānend-i āftāb
3. ReŐk-āver itdi sūr-ı hūmāyūnı maĥdemi
Ėayret-dih oldı Ŗide o vaĥtūñ be-her demi
4. Tārīhlerle mevlidi olındı tehniyet
Ėaddınca itdi her birimiz Ŗarz-ı maŖrifet
5. Ammā ĥariĥdūr bu kerāmet ki vāĥıŖā
Hiĥ sebĥat itmemiŐdūr anuñ miŐli hāliyā
6. İzmiri Őeyĥ Selāmi-i pūr-ĥadr ü iŖtibār
Ol Őeyĥ-i NaĥŐ-bend o seyyāh-ı rūzgār

(2a) vālideyn: vālidin Ŗ, P.

(4b) eyledi: eyledūñ Ŗ, P.

4.HP(61a), Ŗ(66b), P(162b)

* BaŐlık: HP. MūŐāru'n-ileyh-i kerāmet-penāh Efendimūz Ėāzretlerinūñ Maĥdūm-ı necābet Mersūmları NeŐŖet Efendimize Bu Daĥi Tārīh-i vilādet-gūnedūr Ŗ.

Tārīh-i diĥer P.

I

(3a) hūmāyūnı: hūmāyūnda P (b) Ŗide: -P.

(5a) kerāmet ki: kerāmetle Ŗ, P.

(6a) İzmiri: İzmir P (b) NaĥŐibend: NaĥŐibendi P.

7. Biñ iki yüz toquz senesinde o pişvā
İqlīm-i Hind ü Belh ü Buḥārāya gitdi tā
8. Biñ iki yüz on altıda çün Őavdet eyledi
Mānend-i KaŐbe ārz-u-yı Neşöet eyledi
9. Olmışdı anda mālīk o dīvān-ı Bī-dile
ÖAzm-ı reh itdiginde getürmiş idi bile
10. İtdi hediyye Ḥāzret-i Ūstāda çün o dem
Açup tetebbuŐ idicek ol zāt-ı pür-kerem

II

1. Hatm eylemiş şu beyt ile Bī-dil kelāmını
Bu neřŐe ile bulmiř o ḥüsn-i niżāmını
2. Güyā o beyt-i neřŐeye tāriḥ-i sāl olur
Bu ehl-i ḥāl meslegi bir özge ḥāl olur
3. Kim vaşfin ide bī-dil ü cān-ı cinān-mekān
İde selāmı ile Buḥārādan armağān
4. Allah bilür ki nażma sezādur bu menķabet
Pertev anuñçün eyledüm izḥār-ı maŐrifet
5. Tāriḥ-i mevķiŐinde bu ol beyt-i pākdur
Kim vaşf u midḥatı zi-semek tā simākdur
6. ŐĀli-nijād-ı neşöe-i iķbāl-i mevḥibet
Encüm vürüd-ı cevher-i iclāl-ı menzilet

(7) -Ü.

(10a) Ūstāda çün: Ūstād içün P.

II

(1b) ḥüsn-i: ḥüsn u P.

(3a) vaşfin: vařfuñ P.

(4) -P.

(5b) midḥatı: meḥdi P.

5

Tārīh Berāy-ı feth-i Mısr-Ḳāhire*

Mefāʾülün mefāʾülün mefāʾülün mefāʾülün

I

1. Nıgehbān-ı cihān şultān-ı zı-şān Ĥüsrev-i devrān
Nerımān-ı zamān şāhib-ḳırān-ı rezm-i dānāyı
2. Cenāb-ı Ĥāzret-i Sultān Selımü's-Şālîş ol ğāzi
Derinde eylemez derbān Ğürı vü Fumānbāyı

II

1. Yazıldı fātih-i şāni-i Mısr elḳāb-ı şāhısi
Müyesser itdi Ĥaḳ bir böyle nām u şān u vālāyı
2. Selım Hān-ı ḳadım almışdı mülk-i Mısrı Ğürıden
Cünüd-ı ehl-i İslām ile idüp ceng ü ğavĝāyı
3. Şeh-i devrān ğazā itdi ʾĖadū-yı dınden aldı
DuʾĖā-hān eyledi el-haḳ bütünce ehl-i dūnyāyı
4. Bu sāl-ı meymenet-fāla hem ism-i Ğürıdür tārīh
Bu nām eyler yine bu sāl yaʾĖni fethe iʾĖmāyı
5. Ğayūr ismi daḫi tārīh olur bu sāl-ı meymūna
Anuñçün ğayretu'llah itdi ḫalḳa lutf-ı baḫşāyı
6. MuʾĖin ü yāveri bu devletüñ çün fāhr-i ʾĖālemdür
Gelür imdāda elbetde sürüş-ı mülk-i bālāyı
7. Cevāhirle yazılsun tāk-ı ʾĖarşa beyt-i tārīhi
Ki bu feth itdi iḫyā Pertev aʾĖlā ile ednāyı

5 HP(61b), Ü(61a), P(159b), H(87b)

* Başlık: HP. Tārīh berāy-ı Mısr-Ḳāhire Ü.

Tārīh-i feth-i Mısrāʾ-ı Ḳāhire P.

Tārīh-i feth-i cedıd Mısrāʾ-ı Ḳāhire H.

I

(1b) dānāyı: tüvānāyı Ü, H.

(2a) Selımü's-Şālîş: Selım-i Şālîş P / ğāzi: dāver H.

II

(1b) bir: -Ü.

(4a) fāla hem ism-i: nāle çün H (b) bu sāl yaʾĖni fethe: feth-i Selım Hāniye H.

8. Bu sūr u bu sūrura śad-be-śad el-ĥamd Allaha
Yine Sultān Selīmü's-Şālīś aldı Ümm-i dünyāyı

6

QıtŃa Tārīĥ-güne Berāy-ı Feth-i Mısır*

FeŃilātün feŃilātün feŃilātün feŃilün

1. Ümm-i dünyāyı Fıransız idicek istilā
Ĥüznine olmış idi nice derūnuñ bāŃiś
2. Ğam-ı dil oldı mübeddel hele ŗevĥ u taraba
Ĥaber-i feth-i Mısır kevne olunca ĥādīś
3. Didi bu mısraŃı Sultān Selīm-i evvel
Şāni-i fātīĥ-i Mısır oldı Selīmü's-Şālīś

7

Tārīĥ-i Sāĥil-serā-yı Ĥazret-i Beyĥān Sultān Aliyyetü'ş-Şān*

MefāŃilün mefāŃilün mefāŃilün mefāŃilün

1. Nezāhet sāĥa-i Ńiśmet serāyında olan çāker
MuŃallā meretebe hemşire-i ŗāĥ-ı cihān-bāñi
2. Cenāb-ı Ĥazret-i Beyĥān Sultān-ı felek-dāye
Ola maĥfūz-ı ĥıfz-ı Ńavn u ŗavn-ı pāk-i Sübhāñi
3. Teşehĥus eyleyüp maŃnā-yı lafz-ı Ńiffet ü Ńiśmet
Vücūd u cūd-baĥşı oldı kevne lutf-ı Rabbāñi

(8a)sūr u: sūra P.

6 HP(62a), Ü(61b), P(159b)

* Başlık: HP. QıtŃa-i Tārīĥ-güne-i Mısır-ı Qāĥire Ü.

(1b) nice: cümle P.

(3a) mısraŃı: mısraŃ P / Sultān Selim-i evvel: güyā ki Selim Ĥān-ı Qadīm Ü, P.

7 HP(62a), Ü(60a), P(158b)

* Başlık: HP, Ü. Tārīĥ-i Sāĥil-serāy-ı Ĥazret-i Beyĥān Sultān Aliyyetü'ş-Şān Merĥūm P.

(1a) çāker: çeker Ü

(3b) lutf-ı: lutf u P

4. Ne rütbe tab'ı-ı Óalışanı bālādur beyān eyler
Şühüdü'l-hāli bu sāhil-serāyuñ çār erkānı
5. Müsā'ıd tāli'ı itmiş zātını hem sā'ıķ-i taķdır
Ki ķıldı kethudā bir kān-ı Óaķl u rüşd ü Öirfānı
6. Semiyy-i bāni-i beyt-i Hudā hem-nām-ı İbrāhım
Ki ya'ıni kedhüdā-yı devlet-i Óulyā-yı Hāķānı
7. Medār-ı rāy u dāniş tiz-fehm ü sāhib-endişe
Hayır-h'āh-ı şehen-şāhı vü hayr endiş-i sultānı
8. Ne tarh-ı dil-nişin kim hūkm olındı eyledi inşā
Zamır-i tāb-nākinde Óalendür sırr-ı pinhānı
9. Baķılsa bu şeref iķbāl ü baht-ı saltanatdandur
Ki olmaķ böyle nā-dıde binā inşāsı şāyānı
10. O gūne bir binā kim görmemişdür dıde-i gerdūn
Hezārān sāl bu dünyānuñ olup çarh-ı gerdānı
11. Tevaķķuf eyleyen zevraķları pişende deryāda
Tehı şanmam olurlar resminüñ hep deng ü hayrānı
12. Cihān-ı köhneyi bu tarh n'ola ķıldı ābādān
Zihı eltāf-ı Rabbānı zihı tevfiķ-i Yezdānı
13. O zi-şān-ı cihānuñ oldu çün re'ıyile ābād
Müzeyyendür bütün sāhil-serāyuñ gerçi her yanı
14. Velı bir ķaşr-ı şāhı tarh olındı kim derūnında
Ki ķaşr-ı cennet-i a'ıla olur belki āna sāni
15. Zihı ķaşr-ı ferahzā habbezā kāh-ı neşāt-efzāó
gūne dil-nişin kim mest ü hayrān eyler insāni
16. Binā-yı ser-firāzı Óālem-i bālāya ķāmet-keş
Temāşā itdürür rūhāniyān-ı Óarş-ı Rahmānı

(4b) şühüdü'l-hāli: şuhū'l-hād P

(7a) rāy u: rāy-ı P

(8b) Óalendür: Óayāndur P

(9a) baht-ı: baht u P

(11) -Ü

17. O üç sedli kaşır üç sed çeküp Yeóçüc-i ekdäre
Biri deryā biri gülşen biri havzuñ nigeñ-bānı
18. Gören şim-āb aķar žanneñler ammā sel-sebiñinden
Aķan ābı veli elmāsveş şaffāf vü nūrāñı
19. Nice taóriñ olınsun çağlayanlar kim be-cā-yı āb
Ki cāri eylemiş āb-ı zülāl ü mā-ı hayvānı
20. İder ebr-i mañrūñ dāmenin türāb-ı fevvāre
Bulup āb-ı revān fişkıyyesinden rifóat ü şānı
21. Niğāñ-ı Óismetinde şöyle feyz-i terbiyet var kim
Ser-ā-ser gonca-i neşgüftedür verd-i gülistānı
22. Ya ol zir-i zemīn kim taht-ı kaşır-ı pāk-i Óulyāda
Sezādur olmağa bi'llah hārim-i hās-ı sultānı
23. Ümüd-i maķdem-i şāñ-ı cihānla oldı ābādāñ
Ki resm-i dil-peziñinde bulındı emr ü fermānı
24. Teşerrüf eyledikçe gāñi olur çarñdan pür-nür
Ķudüm-ı pāk-ı şāñi ile bulup Óizzet ü şānı
25. O hāķāñ-ı muóazżam kim anuñ vaşfinda Óācizdür
Hezārāñ Enverı vü ÓUrfı vü Nefóı vü Hāķāñı
26. Cenāb-ı Hāzret-i Sultāñ Selim-i Maódelet-fermā
Ki sebķat itmemişdür şehryārāñ içre aķrāñı
27. Tenezzüh itmek için gāñ u geh tabó-ı hümāyūñı
Müşerref itmegin hemşire-i sultāñ-ı zi-şāñı
28. Bu kaşır-ı bi-bedel bir nażm-ı Şevket olur oldum kim
Anuñ şeh-beytidür zāt-ı hümāyūñ-ı cihāñ-bāñı

(18b) aķan: ammā Ü.

(20b) bulup: bulup P / fişkıyyesinden: fişkıyyesinde Ü, P.

(21b) Ki resm-i dil-peziñinde bulındı emr ü fermānı Ü.

(22) -Ü / pāk-i: pāk u P.

(23) -Ü.

(24a) pür-nür: bir ter Ü, P.

(25a) Hāķāñ-ı: Hāķāñı P.

(27a) tenezzüh: tenezzül P (b) hemşire-i: hemşiresi Ü, P.

(28a) bir: pür P / şevket: pür: şevket P / kim: -P.

29. Hezārān zevk u şevk u şādiye bu cāy olup me'ovā
Biribirinden a'Ōlā ter ola her vaqt u her anı
30. Sezā Pertev cevāhirle yazılsa levh-i tārīhi
Zihī zı̄bende kaşr-ı bî-naẓır-i tārīh-ı sultāni Sene:1218

8

Tārīh Berāy-ı Tekye-i es-Seyyid Şeyh Selāmi Efendi Sellema'llahu Te'Ōlā*

Fā'Ōilātün fā'Ōilātün fā'Ōilātün fā'Ōilün

1. Kāşif-i remz-i tarīkat vākıf-ı Ōilm-i ledün
Mālik-i mülk-i haqīkat rehber-i sıddıkiyān
2. ŌĀrif-i esrār-ı Hāq şeyh-i tarīk-i Naşş-bend
Pişvā-yı sālīkān u reh-nümā-yı güm-rahān
3. Hāzret-i Seyyid Selāmi nuhbe-i Āl-i Resūl
Seyyidü's-sādāt verd-i āl-i bāğ-ı hāndān
4. Şöyle bir baħr-ı Ōulüm-ı žāhir u bātındur ol
Kim olur her katresinde nice deryālar nihān
5. Berr ü baħr-ı Ōālemi gezdi seyāhat eyledi
Reşk iderdi hāline seyiyāh-ı arz eflākiyān
6. Hācc idüp gitdi diyār-ı Hind ü Sind iklimine
Nice aşhāb-ı kerāmet ile itdi iktirān
7. Geşt idüp Belh ü Buħārā vü Semerķand illerin
Güş iden naqlin olur engüşt-i hayret ber ü bān
8. RubŌ-ı meskūnda pür -himmetle pervāz eyledi
Bir maħalde tutmayup Ōanķā-yı tabŌı aşiyān

(29a) zevk u şevk: şevk u zevk P.

(30b) bî-naẓır-i: bî-naẓır u P.

8 HP(63a), Ü(63a), P(160b)

* Başlık: HP. Tārīh Berāy-ı Tekye-i es-Seyyid eş-şeyh Selāmi Efendi Sellemeħu'llah Ü.

Tārīh Berāy-ı Tekye-i Naşş-bendī eş-şeyh Selāmi Efendi P.

(4b) nihān: Ōayān P.

(5a) berr ü: berre Ü.

(7b) naqlin: naqline Ü / ber ü bān: derd-hān P.

(8a) pür: bir Ü.

9. Eyleyüp İzmirden İslāmbola āhir nüzūl
Kaşdı ihvānı ziyāret idi ancağ nāgehān
10. Çünkü iskāmı žuhūr itdükde žahr-ı gaybden
Lāzım oldu neşr-i feyz itmekler için bir mekān
11. Yapdılar bu hānķahı zātına Eyyübde
Şanki ķaşr-ı Őārifān oldu Buhārāda hemān
12. Yā Selāmı dergehidür bu yāhud dārü's-selām
Saħa-i pākin görenler dir behişt-i cāvidān
13. Sālikān-ı Ĥaķķa dārü'l-feyz olup bu hānķah
Feyz-i Ĥaķķla tāze cān bulsun nice efsürde cān
14. Bu maķām olduķca ķāōim Pertevā bānışinüñ
Eylesün iķbālin Őālī Hāliķ-i kevn ü mekān
15. Söyledüm bir neżr ile tāriħ-i cevher-dārını
Oldı bu tekye hemāna mişl-i ķaşr-ı Őārifān

9

Tāriħ Berāy-ı Kāşāne-i Abdü'l-hādī Efendi der-Anķara*

MefāŐilün mefāŐilün mefāŐilün mefāŐilün

1. Cenāb-ı Abd-ı Hādī ol Efendi-i melek-şime
Resül-i kibriyānuñ nesl-i pāk-i āl ü evlādı
2. Kuzāt-ı sitteden bir zāt-ı Őālī ķadr-ı ži-şāndur
Şafā vü zevķ u cünbişdür hemişe ķār-ı muŐtādı
3. Civān-meşreb hafıfü'r-rūhdur bir şeyh-i kāmildür
Ķul eyler kendüye hāķķ-ı laţifi merd-i āzādı

(9a) İslāmbola: İstanbula Ü, P.

(11b) Őārifān: zamān Ü.

(12b) pākin: pāküñ P.

(13b) cān: gān P.

9 HP(63b), Ü(63b), P(161a)

* Başlık: HP, Ü, P.

(1b) pāk-i: P.

(2a) ži-şāndur: ži-şān Ü.

4. Olup miŖmār-ı t̄abŖı ğayret-endāz-ı Sinimmārı
Himem-i ŗarf ile oldı binā bünyādına bādı
5. Havernāk reŗk idüp tedbiri bu kāŗāne-i pākı
Dem-ā-dem cilvelensün sāhasinde ŗevk ile ŗādi
6. O rütbe zı̄b ü zı̄net buldı kim bu hānenüñ ŗāyān
Nuķūŗ-ı dil-pezīri eylese dem-beste Bih-zādı
7. Füzün idüp Hudā iķbāl ü sāl-ı ŖŖmrin anuñ hem
Maŗsün ola derünunda tebār u hiŗ u ahfādı
8. Gelüp üçler hidāyetle idince semŖime esmā
Didüm tārīhini Pertev saŖādet-hāne-i hādı

10

Tārīh Berāy-ı taŖmır-i CāmiŖ-i Hüseyn Aġa der-ķurb-ı Esir Bāzārı*

MefāŖilün mefāŖilün mefāŖilün mefāŖilün

1. İmāmü'l-müslimün Sultān-ı zı-ŗān ŗeh Selim Hānuñ
Zamān-ı devletinde olmada her bir maħal ihyā
2. Ez-ān cümle ħarāb olmiŗdı iħrāk ile bu cāmiŖ
Hüseyn Aġa-yı bāb-ı saltanat itmiŗ idi inŗā
3. Cenāb-ı Hāzret-i ŗālih Aġa ol seyyidü's-sādāt
Aġayı hāzret-i bābü'l-Ŗaliyye ol kerem-baħŗā
4. Neżāretle binā emrinde oldı vākıf-ı sāni
Hüseynüñ ahŗen itdi cāmiŖin tecdid ile ħaķķā
5. ŗalāt için cemāŖat beŗ vākıt geldikde ey Pertev
Hisāb-ı cevherin tārīhin itsün böylece ihŗā

(4a) ğayret-endāz-ı: ğayret-endāzı P.

(6a) nuķūŗ-ı: nuķūŗı P.

(8a) semŖime: semeŖa Ü.

10 HP(64a), Ü(63b), P(161b)

* Başlık:HP, Ü. Tārīh Berāy-ı taŖmır-i CāmiŖ P.

(1b) devletinde: devletünde P.

(4b) cāmiŖin: cāmiŖünP / ħaķķa: ihyā Ü.

6. Bu mısraÓdur ki itmām-ı binānuñ sāl-ı tārīhi
 Hüseyn Aġanuñ oldu cāmiÓ-i evvelkiden zıbā Sene:1217

11

Tārīh Berāy-ı taÓmır-i Çeşme-i Acı Maşlağ be-himmet-i Beyhān Sultān*

FeÓilātün feÓilātün feÓilün

1. Kerem-i Hāzret-i Beyhān Sultān
 Yine icrā olacağ hın oldu
2. Pek harāb olmuş iken bu maşlağ
 Himmetiyle yine tezyin oldu
3. MāÓ-ı berrāk ile leb-rız olıcağ
 Mermer-i tekne bilürin oldu
4. Pertevā tam bu beyt-i tārīh
 Bu maħalde çatı rengin oldu
5. Yapılup böyle müzeyyen hālā
 Acı Maşlağ yine şirin oldu Sene:1206

(6a) sāl-ı: tām P (b) zıbā: aÓlā P.

11 HP(64a), P(165b), EE(70a), AE1(89a), H(77a)

* Başlık: HP. Tārīh-i tecdid-i Acı-Maşlağ P.

Tārīh-i Acı-Maşlağ AE1.

Tārīh H.

(1b) icrā: bir ecr AE

(5b) hālā: -P

Tārīh Berāy-ı Çeşmesār u Namāzghāh der-Şehr-i Konya der-Reh-güzār-ı Huccāc*

Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün

1. Rūhbālī-zāde merhūm Muştafa Ağa için
Kıl du'Öā bir şu içüp geç bu tarīk-i cāddeden
2. Āb-ı nāb-ı hoş-güvārundan bunuñ bir tās için
Vazgelür müdmin de olsa nüş-ı cām-ı bādeden
3. Var suyında şöyle hāssıyyet ki ger bir bî-namāz
Ābdest alursa kaldurmaz başın seccādeden
4. Mısra'Öınuñ hārf-ı cevher-dāridur tārīh-i tam
Kıatmadum bir hārf ey Pertev hūrūf-ı sādeden
5. Baluñ Öaynı olmağ üzre buldılar bir āb kim
Şu yerine şerbet ağıdı ÖAynı Bālī-zādeden

Tārīh Berāy-ı Çeşme der-Meydān-ı Gulāmān-ı ÖAcemiyan*

Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün

1. Şāh-ı Öālem Hāzret-i Sultān Selīm-i kām-rān
Āb-ı ihsān ile çün kim oldu ihyā'ō kā'Öināt
2. Ser-tulumba bendesi ta'Örif idüp bā-Öarz-ı hāl
Bu maħal bir āba muħtāc olduğı buldı şebāt
3. Lafz-ı cevher-dār ile Pertev didüm tārīhini
Kevşere mecra'ō ola bu çeşme-i māü'öl-hāyāt Sene:1218

12 HP(64b), Ü(70a), P(165a), EE(70a), AE1(89a), H(77b)

* Başlık: HP, Ü .Tārīh Berāy-ı Çeşmesār-ı Namāzghāh der-Şehr-i Konya P.

Tārīh-i Çeşme der-şehr-i Karamān Reh-güzār-ı Huccāc EE.

Tārīh-i Çeşme-i şehr-i Karamān Reh-güzār-ı Huccāc AE1.

Tārīh-i Çeşme-i şehr-i Karamān der-Reh-güzār-ı Huccāc H.

(2a) nāb: tāb EE, H / hoş-güvārından: hoş-güvārını EE / tās: şu P (b) müdmin de: mehdinde EE.

(5a) baluñ: bamuñ P.

13.HP(64b), Ü(70a), P(166a)

* Başlık: HP. Tārīh Berāy-ı çeşme der-meydān-ı Gulāmān-ı ÖAcem Ü, P.

(3) -Ü.

14

Merhûm Tevfîk Yahyâ Efendi Hâzretlerinüñ Düş-ı fazîletlerinden Ferve-i beyzâ-yı meşihât-ı İslâmiyye Müfehîr olınuğda Cedd-i Óazâmi Hüsâme'd-din ÓUşşâkı Hâzretleri Lisânından Söylenen Târîh*

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün

1. Zînet bulup o zât ile şadr-ı fetvâ
Kesb-i şeref idince o cāy-ı vālā
2. Târîhini bu mısra' ile ceddî didi
Tevfîk-i Hâk refîkuñ ola yâ Yahyâ Sene:1205

15

Târîh Berây-ı Pehlevâni-i Refîk Efendi*

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Cenâb-ı Hâzret-i mektûbi-i şadr-ı mu'allâ-câh
Mükerrrem zâtına Tevfîk Refîk ü yâr-ı cân oldı

14 HP(65a), Ü(64b), P(161b), EE(70b), AE1(89b), H(78a).

* Başlık: HP. Müttekâ-pîrâ-yı Şadr-ı fetvâ Tevfîk Yahyâ Efendi Hâzretlerinüñ Düş-ı fazîletlerinden Ferve-i beyzâ-yı meşihât-ı İslâmi Müfehîr Olduğda Cedd-i Óazâmi Hüsâme'd-din ÓUşşâkı Hâzretleri Lisânından Söylenen Târîhdür Ü.

Yahyâ Tevfîk Efendi Merhûmuñ Meşihatına Cedd-i Hüsâme'd-din ÓUşşâkı Lisânında söylenen Târîhdür P.

Müttekâ-pîrâ-yı Şadr-ı fetvâ Tevfîk Yahyâ Efendiye Ferve-i beyzâ İksâ Olınuğda Cedleri Hüsâme'd-din ÓUşşâkı Lisânından İnşad Olan Târîh-i tehniyyetdür EE.

Müttekâ-pîrâ-yı fetvâ Tevfîk Yahyâ Efendinün Düş-ı fazîletlerinde Ferve-i beyzâ Müstehâr Olduğda Cedd-i Óazâmları Hüsâme'd-din ÓUşşâkı Lisânından İnşad Olan Târîh-i tehniyyetdür AE1.

Müttekâ-pîrâ-yı Şadr-ı fetvâ Tevfîk Yahyâ Efendi Cenâblarınun Düş-ı fazîletlerinden Ferve-i beyzâ-yı Müfehîr ü Mübâhî Olduğda Cedd-i Óazâmları Hüsâme'd-din ÓUşşâkı Lisânından İnşad Olan Nev-âyin-i târîh-i Tehniyyetdür H.

(1b) cāy-ı: cāh-ı EE, H.

(2a) bu mısra' ile: duâ iderek EE, AE1, H / didi: dir EE, AE1, H.

15 HP(65a), Ü(65a), P(161b)

* Başlık: HP. Târîh Berây-ı Pehlevâni Mektûbi-i Şadr-ı ÓÂli Ü
Târîh Berây-ı Pehlevâni Mektûbi-i Şadr-ı ÓÂli Refîk Efendi P

2. Hünerver adrdān bir Bermekī'y-yüt-tabŌdur kim ol
Ki baħş-ı cūdı ile nice maħzūn Őad-mān oldu
3. Kemān infāda baħŐ idemez desti ile zirā
O tır iŐār ider bu cūd u lutf u baħŐa kān oldu
4. Hemāre kārı icrā-yı sūnendür žāhir ü bātın
Ki fenn-i remy taŌlīm itmege saŌy-ı niŐān oldu
5. Semādan menzile bārān-ı raħmetveŐ nüzül itdi
Atarken meŐ iūn her tiri kim gŏzden nihān oldu
6. Eđer menzilgehine dūŐmeseydi sehmi dirlerdi
Hūmānuñ ũstūhānı mŏrg-i tıre āŐiyān oldu
7. ıup meydāna dŏrt Őāhid didi bu beyt-i menūtı
Meŏālī ile Pertev abzaya tārīh-hān oldu
8. Touz yŏz menziline irdirŏp zorı ile sehmi
Efendim yāveri Tevfī-i Ėala pehlevān oldu

16

Tārīh Berāy-ı Pehlevānī Öİzzet Beg*

FāŐilātŏn fāŐilātŏn fāŐilātŏn fāŐilŏn

1. SaŌd Vaās-ı zamāne Ėāzret-i Öİzzet Begŏn
İtsŏn efzŏn kuvvet-i bāzŏ-yı bahtın MŏsteŐān
2. Cāy-gir-i tabŌdur aħlā-ı aŐhāb-ı gŏzŏn
Kārı dāŏim ittibaŌ-ı sŏnnet itmekdŏr hemān

(3a) infāda: itifda P.

(4a) sūnendür: sŏnnetdŏr Ő sŏnende P.

(7a) mantŏı: manŏtı HP, P.

(8b) yāveri: yārī-i Ő, HP.

16 HP(65b), Ő(65a), P(162a).

* Başlık: HP. Tārīh Berāy-ı Pehlevānī Āmedī-i devlet Ėāzret-i Öİzzet Beg Ő.

Tārīh Berāy-ı Pehlevānī Āmedī Öİzzet Beg P.

(1a) Öİzzet: -Ő.

3. Pır-perver çille-keş dervişdür çün kim özi
Çille-keşlikde şebîhi oldığı için gümân
4. Tâkat-ı saht-ı kemânî âzmâyiş itmege
Merd-i meydân-ı hüner ol cümle fende şahramân
5. Bir nice kez eyledi gerçi keş-â-keş yây ile
Bir atışda tîri itdi menzilin lakin nişân
6. Tîr-i câyın buldı Pertev çün duâyı müstecâb
Çoluña kuvvet şadâsı ile pür-oldı cihân
7. Çâr şahid çıktı meydâna didi târihini
Kuvvet-i bâzû ile Özzet Beg oldı pehlevân Sene:1218

17

Târîh Berây-ı dırâzdan Özzet Beg*

MefâÖilün feÖilâtün mefâÖilün feÖilün

1. Cenâb-ı âmedi-i bâb-ıÖali-i devlet
Ki yaÖni Hâzret-i Özzet Beg ol melek-şaslet
2. Dinülse şânına şâyeste hâdimü'l-fuğarâ
Ki ehl-i fağre ider lutf ile hemîn hizmet
3. O zâtdur veled-i maÖnevî-i ehlü'llah
Ki zâtını oğul idindi Hâzret-i Neşöet
4. CemîÖ-i fende de mişli ne geldi vü ne gelür
Bilen bilür anı yoğdur sitâyişe hâcet
5. Kemân-keşide huşûsâ ki ferd ü yek-tâdur
Cenâb-ı Hâğ vire bâzûsına hemân kuvvet
6. Oğı hevâda hümâlar şikâr ider dilese
Yere inince ne var itse cümleyi sebğat

17 HP(65b), Ü(65b), P(162a)

* Başlık: HP, P. Târîh Berây-ı Dırâzdan müşaru'n-ileyh Ü.

(4b) sitâyişe: sitâyişine Ü

(6a) hevâda: hemvâre P / dilse: dinse P

7. Urur murād idinür ise mürı çeşminden
Alınca tır ü kemān destine bilā-külfet
8. Nişāngēh olma bir iş mi añā derā-yı hedef
Meger içinde olan neyle eyleye niyyet
9. O niyyet ile oğ atduğda pūteye bir gün
Delüp derāyı kırup tılini hemān sāŌat
10. Bu tekyegāh-ı şerīfe kemān-keşān-ı selef
Birer nişāne bırağmağ çün eylemiş Ōādet
11. Anuñ çün eyledi taŌlīğ bunda bu eşeri
Ki zıkr-i hayra ola bir vesīle vü ālet
12. Didüm bu cevheri tārihi Pertev ol eşere
Ola bu tır-i derāda nişāne-i Ōİzzet Sene:1219

18

Tārīh Berāy-ı vilādet-i Ōİzzet Beg-zāde*

MefāŌlün mefāŌlün mefāŌlün mefāŌlün

1. Güzin evlād-ı üstād-ı zamāne NeşŌet Ōİzzet Beg
Yegāne zāt-ı Ōālī-şāndur ol mır-i Ōālī-cāh
2. Hünermendān-ı Ōaşruñ mefharıdur şıŌr ü inşāda
Ĥuşul-i kām ile maḥsūd-i aqrān eylesün Allah
3. Ķarın-i ehl-i ḥāl oldı nażar aldı ne var irse
Biraz müddetde aŌlā rütbeye ber-vefğ-i ḥātır-h'āh
4. Semend-i Ōizz ü rifŌat zır-i rānında ḥırām itsün
Hemişe sāha-ı iğbāl u iclāl ola menzilgāh

18 HP(66a), Ü(67a), P(163a)

* Başlık: HP. Tārīh-i vilādet-berāy-ı zāde-i veled-i maŌnevī-i Üstād-ı Kerāmet-penāh
Sellemehu'llah Ü.

Tārīh-i vilādet-i Ōİzzet Beg-zāde P.

(1b) zāt-ı: -Ü.

(2a) şıŌr ü: şıŌr-i P.

(4a) itsün: itse P.

5. Bu ešnāda anı Hâk bir oğulcuğ ile şād itdi
DuŖā-yı tūl-ı Ŗömriçün çekildi medd-i bi'smi'llah
6. Süleymān-ı zamān olmaz mı Ŗaśrında maŖārifle
Ki ola NeşŖetāsā nāmdaşı bir veliyyu'llah
7. Necābet gevheri rahşende olmağla cebinde
Münevver itdi hātır-hānemüz Pertev çü nūr-ı māh
8. Bu kesb-i hāline hem nāmınuñ fāl oldu hem tārīh
Süleymān Beg semiyy-i nām-ı pāk-ı NeşŖet-i āgāh

Sene:1215

19

Tārīh Berāy-ı vilādet-i MuŖīn Efendi-zāde*

FeŖilātün feŖilātün feŖilün

1. Feyz-yāb ide MuŖīni Mevlā
Ola aqrānı içinde fāiik
2. Bu sūrūrı ola iqbāline dāl
Bir veled virdi Cenāb-ı Hālik
3. Bu veled feyzine ser-levhā olup
Şubh-ı iclālını olsun fālik
4. Bir güzel cān olur inşallah
Ne kadar medh olunursa lāyik
5. VazŖ iden nāmını hod NeşŖetdür
NeşŖe-yāb olmaya mı hey Ŗāşik
6. Şulehādan ider anı ol nām
Olmaz elbetde o merd-i fāsiğ
7. Didigüm gibi žuhūr itdükde
Ola Pertev de sözünde šādik

(8a) hāline: hālete P.

19 HP(66a), Ü(67b), P(163b)

* Başlık: HP. Tārīh-i vilādet Berāy-ı MuŖīn Efendi-zāde Ü.

Tārīh-i vilādet-i MuŖīn Efendi-zāde P.

(3a) veled: dile HP, P.

8. Beyt-i tārīhe düşüp ism-i Ħayy
İtdi taqđır cenāb-ı sāvıķ
9. Sāvıķün kavline olsun lāhıķ
Şālīh aŖmāl-ı MuĦammed Şādıķ

20

Tārīh-i tevŖem Zādegān-ı ŖŖsmān Aġa*

FeŖilātün mefāŖilün feŖilün

I

1. Kıldı ŖŖsmān Aġayı Ħaķ mesrūr
Yeridür eyler ise sūr u sūrūr
2. Nice dem Ħasret idi evlāda
Matlab itmişdi anı dünyāda
3. İtdi iĦsān iki veled kim İlāh
TevŖemān şanki gŖkde mihr ile māh
4. Bir hümāya ikisi per ile bāl
Žılları farķ-ı vālide iķbāl
5. Birisi cisme rŖh-perverdür
Biri ķalbe meserret-āverdür
6. Leb-i cūda ya iki serv-i seĦi
Manżar-ı vālideyni cilvegehi
7. Bir nihāl Ŗzre gŖyiyā iki gŖl
Şāh-ı gŖlde yāĦud iki bŖlbŖl
8. Birbirinden ayırmasun Mevlā
İkisi iki dıdedür bĦnā

(9b) Şādıķ: sāvıķ Ū, P.

20 HP(66b), Ū(68a), P(164a)

* Başlık: HP. Tārīh Berāy-ı tevŖem Zādegān-ı ŖŖsmān Aġa Ū, P.

I

(3b) şanki gŖkde: gŖkde şanki P.

(4b) vālide: vālid P.

(7b) bŖlbŖl: sŖnbŖl Ū.

(8) -P.

9. Nām-ı nāmıleri tefeşüldür
Bereket celbine tevessüldür
10. İki bir resüle oldu semiy
Eyleye feyz-yâb ism-i nebî
11. Nâmdaş-ı Hâlîl-i Raĥmândur
Berekât-ı Hâlîle bürhândur
12. Birinüñ nâmı ism-i İbrâhîm
Birinüñ de Hâlîl-i Rabb-i Kerîm

II

1. Hâķ hatâlardan eyleyüp mahfûż
Ķılalar Ķalb-i vâli di mahżûż
2. Cevherî ĥarf ile iki mısraŖ
Oldı ol mihr ü mâha şan matlaŖ
3. Pertevâ nice ĥayra dir kim dâl
Sâl-ı târiĥin eyledüm ben fâl
4. Ķıla iĥsân u rûzı Rabb-ı Raĥîm
Berekât-ı Hâlîl-İbrâhîm

21

Târiĥ-i vilâdet-berây-ı kerîme-i Hâzret-i ŖĀmir Beg Efendi*

FeŖilâtün mefâŖilün feŖilün

1. Zübde-i âl-i Hâzret-i ŖĀmir
Nesl-i pâk-i sülâle-i Zehrâ
2. İtdi bir duĥtere muvaffaķ kim
Anı fażl ile Hâzret-i Mevlâ

II

(1a) hatâlardan: hatâlar Ü / eyleyüp: eyleye P.

(3a) Pertevâ: Pertev P (b) târiĥin: târiĥüñ P.

(4a) u: -HP.

21 HP(67a), Ü(67b), P(163b)

* Başlık: Ü. Târiĥ berây-ı vilâdet-i kerîme-i Ŗabd-ı faķîr HP.

Vilâdet-i târiĥ-i kerîme-i ŖĀmir Beg P.

3. Müjde-i maḳdem ile Óid itdük
Bu Muḥarrem ayında biz ḥālā
4. Bu da evlād-ı Murtaẓādandur
Nice Óid eylemez ya ehl-i vefā
5. Hayyir-i maḳdem-i sülāle-i āl
Sūr u Óid-i muḥibb-i Āl-i Óabā
6. Mevlidi itdi ḥüznümüz teskīn
Ana Óömr-i tāvīl vire Hudā
7. İsm-i sāmīşi olmaḡa tāriḥ
Bir güzel nām fikr iderken aña
8. Foḡdı bu beyt ḥātıra Pertev
Cevheri ḥarfī olunur iḥsā
9. Gökden inüp yere bu maÓśūma
Nām-ı pāk-i Hadīcetü'l-Kübrā

22

Tāriḥ-i vilādet-i Birāder-zāde*

MefāÓilün feÓilātün mefāÓilün feÓilün

1. Bizüm birāder efendiye eyledi aÓtā
Bu ḥinde bir oḡulcuḡ Cenāb-ı Rabb-ı Raḥīm
2. Şeb-i aḥad idi varduḡda on bire sāÓat
Vilādetüñ kerem itdi Cenāb-ı Rabb-ı Kerīm
3. Teşādüf itdi çü mevlidi ḡurre-i Recebe
Salāḥ ḥālindedür dāl anuñ bu lutf-ı cesīm
4. Bi-Óaynihi pederi olmaḡ ile şimāsı
TefeÓül itdüm olur ol daḥi selīm u ḥalīm

(8a) bu beyt ḥātıra Pertev: ḥātırlara hemān bu beyt Ü, P.

22 HP(67b), Ü(69a), P(164b).

* Başlık: HP. Tāriḥ-i vilādet-berāy-ı birāder-zāde Muḥammed Selīm Ü.

Tāriḥ-i vilādet-i birāder-i sāḥib-i dıvān P.

(2b) Cenāb-ı Rabb-ı Kerīm: Hudā-yı lutf-ı Kerīm P.

(4b) selīm ü ḥalīm: ḥalīm ü selīm P.

5. Sülâlemüz hele kaçatı olmadı bi-hamdi'llah
Kaçudümi oldı bize bâişi-i sürür-ı Őažım
6. ŐUlüm-ı nâfiŐ ü sâlih Öamel ü Őömr-i tavil
İde Őatiyye vü ihsân hemân Cenâb-ı Őalım
7. Didı vilâdeti târihin ŐammıŐı Pertev
Muhammede vire Perverdigâr kaçalb-i selım

23

Kerimeye Lafzen Söylenen Tarihdür*

Feöilâtün mefaŐilün feöilün

1. Biñ iki yüz on altı kaçabânı
On biri yazdığı gice kaçvım
2. Penc-şenbihdi gerçi kim o gice
Bize itdürdi CumŐaveş taŐžım
3. On bire çâr yek kaçala sâŐat
Kaçademin kevine eyledi kaçdım
4. Ümmetu'llah isimlü bir duhter
Perteve yaöni virdi Ĥayy-ı kaçdım
5. Bir oğulcuğ ümüdin eyler iken
Bir kerime Őinâyet itdi Kerım

23 HP(67b), Ü(69a), P(164b).

* Başlık:HP. Kerimeciğüme Lafzen Söyledigüm Tarihdür Ü.

Tarih-i vilâdet-i kerime-i sâhib-i diğân P.

(3b) kaçademin: kaçademün P.

Tārîh-i irsâl-ı lihye-i Muḥammed Beg*

Fe'Öilätün mefä'Öilün fe'Öilün

1. Gül-i bāğ-ı hüner Muḥammed Beg
Ĥüsn-i ahlâqdan muşavverdür
2. Çelebîlikde mişli yoğdur hem
Ma'Örifet ehliidür hünerverdür
3. Lihye-i pākin eyledi irsāl
Ĥattı şeh-bāz-ı Ĥüsne şeh-perdür
4. Ĥatt-ı ruhsāra olınur teşbîh
Gül ki reyhān ile ber-ā-berdür
5. Yağışan sebze bāğ-ı ruhsāra
Ya benefşe ya sünbül-i terdür
6. Nażarumda benüm Ĥat-ı nevhîz
Micmer-i ruḥda dūd-ı Öanberdür
7. Mūrlar şekkeri bulur elbet
Lebe Ĥat gelmesi muğarrerdür
8. Ne güzel Pertevā bu tārîhün
Hem Ĥurūfi daḥi mücevherdür
9. Leb-be-leb olsa da ne var dehene
Ĥat-ı nev mūr tenün şekkerdür Sene: 1216

24 HP(68a), Ü(69b), P(164b), EE(70b), AE1(89a), H(77b).

* Başlık: HP. Tārîh Berāy-ı irsāl-ı lihye-i Muḥammed Beg Efendi Ü.
Tārîh-i irsāl-ı lihye-i Muḥammed Beg Şām Çapu Kedhudāsı-zāde P.
Tārîh-i Ĥat Ber-āverden EE, H.
Tārîh-i āher Lihye-i Muḥammed Beg AE1.

(1b) Ĥüsn-i ahlâqdan: Ĥüsn ü ahlâqına P.

(3a) pākin: pākün P.

(7a) şekeri: sükkeri Ü, EE, H.

(8b) hem: kim Ü, P, EE, AE1, H.

(9b) nev: nūr P. / şekkerdür: sükkerdür H.

Tārīh-i irsāl-ı lih̄ye-i Şerīf Nā-yāb Beg*

Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün

1. Seyyidü's-sādāt ol aśl-ı aśil hānedān
Mır Nā-yāb ol bülend-elķāb ol zāt-ı şerīf
2. Ahmed-i Mürsel rızā-yı pākini tahsīl için
Eyledi irsāl-ı hat hālen ki hattı dey hafif
3. Şāblıktan rütbe ref'Ö için hümāyün-hat gelüp
Hükümüni infāz vechinden ider emr-i Öanif
4. Zır-i seng-i itmināndan sebzesin kıldı halās
Kendi āzād itdi hattın ya'Öni ol mır-i żarif
5. Zemzem ile şüst u şusun Hāķ müyesser eyleyüp
Mūyı a'Ödādınca hayrın görsün ol merd-i Öarif
6. İstedi bir mısra'Ö-ı tārīh ile tebrikini
Rütbe-i babada üstādı olan Pertev za'Öif
7. Böyle bir mısra'Öla düşdi cevherin tārīh-i sāl
Kıt'Öa-i rüy üzre şandum lih̄yesin hatt-ı şerif

Sultān Süleymān Hān Fābe Şerāh Hāzretlerinüñ Püşide-i Şandūķa-i Türbe-i Şerif Tecdid Olındığını Mübeyyen Żeylüne Tahriř Olinmaķ Üzere Söylenen Tārīhdür*

Mefā'Öilün mefā'Öilün mefā'Öilün mefā'Öilün

1. Didüm püşide-i şandūķasına cevherin tārīh
Süleymān Hāna ola kisce-i nev hulle-i cennet

25 HP(68a), Ü(69b), P(165a).

* Başlık: HP, Ü.

Tārīh-i lih̄ye P.

26 HP(68b), Ü(70b), P(165b).

* Başlık: HP. Şultān Selim Hān Fābe Şerāh Hāzretlerinüñ Püşide-i şandūķa-i türbe-i şerifleri Żeyline Tecdid Olinması Mübeyyen Tahriř Olinmaķ Üzere Söyledigüm Tārīhdür Ü.

Tārīh Berāy-ı tecdid-i kisce-i şandūķa-i Şultān Süleymān P.

(1a) şandūķasına: şandūķasında P. (b) Hāna: Hān Ü.

Kaşğarî Abdullah Efendi Tekyesinde Post-nişin-i irşâd İken Vâsıl-ı dergâh-ı İlâh Olan Şeyh Őİsâ Efendi Hâzretlerine Söylenen Târîhdür*

Mefâöilün mefâöilün mefâöilün mefâöilün

1. Cenâb-ı şeyh Őİsâ h̄âcegân-ı Naqş-bendîden
Zamānuñ kutb-ı aq̄tâbı idi ol zât-ı bî-hem-tâ
2. Yetişmiş feyz-yâb olmışdı ÖAbdu'llah Efendiden
Nice cānlar uyarmış Őârif-i bi'llah idi hâk̄kâ
3. Cihān kim bî-beqâdur her q̄onan bundan ḡoçer elbet
Gider daŐvet olınduq̄da eger pîr ü eger bernâ
4. Bu zât-ı bî-muŐâdil dahi gitdi elden aldurduq̄
Muq̄addes eyleye rûh-ı şerîfin Hâzret-i Mevlâ
5. Mücevher hârf ile levhâ q̄alem yazmış bu târihi
Ki böyle tam vâqîŐ oldu Pertev eyledüm ih̄sâ
6. Fedâ-yı mâ-melekle mâlik-i mülk-i visâl oldu
ŐUrûc-ı âsmân-ı evc-i Őulyâ kıldı şeyh Őİsâ

27 HP(68b), Ő(70b), P(167a), EE(71a), AE1(89b), H(78a).

* Başlık: HP. Kaşğarî ÖAbdullah Efendi Tekyesinde Post-nişin-i irşâd İken Vâsıl-ı dergâh-ı İlâh Olan Şeyh Őİsâ Efendiye Söylenen Târîh-i merşiyedür Ő.

Târîh-i vefât-ı Şeyh Őİsâ Efendi Post-nişin-i tekye-i Kaşğarî P.

Hâzret-i Hâlid Civârında Kaşğarî ÖAbdullah Efendi Tekyesinde Post-nişin İken Vefât İden Şeyh Őİsâ Efendiye Merşiyeye Târîhidür EE.

Hâzret-i Hâlid Civârında Kaşğarî ÖAbdullah Efendi Zâviyesinde Post-nişin-i irşâd Őİsâ Efendiye Târîhdür AE1.

Hâzret-i Hâlid Civârında Kaşğarî ÖAbdullah Efendi Tekyesinde Post-nişin-i irşâd İken Vâsıl-ı dergâh-ı İlâh Olan Şeyh Őİsâ Efendiye Merşiyeye Târîhidür H.

(2b) nice: velî Ő, HP, P.

(3a) bundan: bunda P.

(4b) şerîfin: şerîfün P.

(5a) levhâ q̄alem: levh-i q̄alem P, EE. (b) tâm: nām AE1. / ih̄sâ: imlâ AE1.

Üsküdar'da Ayazma Cāmi'î Muvakkiti Meşāyih-i Tariqāt-ı Aliyyeden Yahyā Efendi Merhūma Söylenen Merşiyeye Tārīhidür*

Mef'ūlü fā'īlātü mefā'īlü fā'īlün

1. Oldı bu hāk medfeni Yahyā Efendinün
Rūh-i şerīfi vāsıl olup qurb-ı Őzzete
2. Kutb-ı cihān Cenāb-ı Naşūhī kulundan ol
Almışdı feyz vākıf idi sırr-ı vahdete
3. Bir nice sāl Ayazmadaki cāmi'ūñ dañi
Olmış idi muvakkiti bağ bağ şu hikmete
4. Kim Őabdı Hākka da'vet idi beş vaqıt işi
Şarf eylemişdi hāsıl-ı Őömrin Őibādete
5. Tārīh-i tām rihtetine mülhem oldı dil
Yahyā Efendi hū diyüp Őazm itdi cennete

ŐAziz Maħmūd Efendi Hazretleri Āstānesinde Post-nişin-i irşād Olan Mudanyalı-zāde Rūşen Efendi Merhūma Söylenen Merşiyeye Tārīhidür*

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

1. Cenāb-ı şeyh-i Rūşen nāmdaş-ı mefhar-i Őālem
Cihāna bir gelenlendendi gitdi ol veli'y-yullah

28 HP(69a), Ü(73b), P(168b), EE(71a), AE1(90a), H(78a).

* Başlık: HP. Üsküdar'da Ayazma Cāmi'î Muvakkiti Meşāyih-i Tariqāt-ı Aliyyeden Yahyā Efendi Merhūma Söylenen Merşiyeye Tārīhidür Ü.

Tārīh-i tariqāt-ı Yahyā Efendi P.

Tārīh-i Merşiyeye EE, H.

Diğer Tārīh-i Vefāt AE1.

(1b) Őzzete: Ĥazrete P, AE1.

(2b) vākıf: mażhar P, EE, AE1, H.

(3b) idi: -P.

(4b) Őömrin: Őömrün P.

29 HP(69b), Ü(74a), P(166b).

* Başlık: HP. ŐAziz Maħmūd Efendi Hazretleri Āstānesinde Post-nişin-i irşād Olan Mudanyalı-zāde Rūşen Efendi Merhūma Söylenen Merşiyeye Tārīhidür Ü.

Tārīh-i vefāt-ı Şeyh Rūşen Efendi P.

2. Olup sellāk rāh-ı Haḳḳa reh-ber bir nice müddet
Hüdāyī āstāninde nice cān eyledi āgāh
3. ŐUlūm-ı žāhir u bātında kāmīl merd-i rūşen-dil
Kerāmātı cihāna rūşenāyī-baḥş idi çün māh
4. Tahalluḳ itdüginde hulḳ-ı peygām-berle el-hāsıl
Leb-ā-leb idi gül-bang-ı Őenāsıyle bütün efvāh
5. Maḳām-ı aśla ricŐat itdi bu Őālemden el çekdi
Nidā-yı ‘irciŐi’* irdükde gūş-ı hūşına nā-gāh
6. İder tārīḥ-i sāl-ı riḥletin Rūşen-beyān Pertev
Ĥurūf-ı noḳtadāri ile bu bir beyt-i ḥātır-hāh
7. Olup rūḥ-ı revāmı Őāzim-i vādī-i rāh-ı Ĥaḳ
Maḳāmın nūr-ı tevḥīd ile rūşen eylesün Allah

30

Naşūḥi Efendi Ḳuddise Sırrahu’l-Őaziz ᤑazretleri Ḳavlınden Kestelli Şeyḥ
Ĥasan Merḥūma Söylenen Mersiyye Tārīḥidür*

FāŐilātün fāŐilātün fāŐilātün fāŐilün

1. Fazlen u sırren tarīḳen merd-i kāmīl pīr idi
Şeyḥ Ĥasan ᤑazretleri ol mecmaŐ-ı hulḳ-ı ḥasen
2. Rūḥ-ı pākī tāir-i Őarş-ı berīn oldı velī
Ol dil-āgāh žāta olmış idi bu Kestel vatan
3. Ĥazret-i ŞaŐbān Efendi işrine sālīk olup
Ĥalvetī sāḥib-kerāmet žāt idi bī- mā u men

(2a) rehber: her Ő. (b) āstāninde: āstānuñda P. / āgāh: ilḥāh Ő.

* Kur’ān-ı Kerim, Fecir suresi, ayet 28.

(6a) ider: idüp P.

30 HP(69b), Ő(74a), P(166b).

* Başlık: HP. Naşūḥi Efendi Ḳuddise Sırrahu’l-Őaziz Ḳavlınden Kestelli Şeyḥ Ĥasan Efendi
Merḥūma Söylenen Mersiye Tārīḥidür Ő.

Tārīḥ-i vefāt-ı Kestelli Şeyḥ Ĥasan Efendi P.

(2a) oldı: itdi Ő.

4. Ehl-i dîd ehl-i başîret merd-i müstešnâ idi
Piş-i çeşminde anuñ yeksân idi sırr u Óalen
5. Nice cânlar eyledi āgāh sırr-ı vahdete
Sırrını itsün muqaddes ol cenāb-ı ZüÓl-minen
6. İki çeşmümden döküp gevher didüm târihini
Sırr-ı bâkı ola göçdi menziline Şeyh Ħasan

31

Ümmî Sinān-zāde Şeyh Ħasan Efendi Ħazretlerine Söylenen Mersiye Tārihidür*

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. Ħazret-i Ümmî Sinān-zāde Cenāb-ı Şeyh Ħasan
Nāmına mecmuÓa-ı hulq-ı Ħasen dinse eĦaķ
2. Ħüsn-i hulkuñ menşeÓi bir Óārif-i bi'llah idi
MaÓni-i Óirfāna olmuş idi zātı mā-şadaķ
3. Óİlm-i žāhirde tebahĦur itdiginden māÓadā
Almuş idi mekteb-i Óilm-i ledünniden sebaķ
4. Ğarķ-ı nūr-ı vahdet olmuş merd-i šāhib-dil idi
Nūr-ı tevĦid ile refÓ itdi nice dilden gasaķ
5. Nutķ-ı ehlu'llahı Ħāl itmiş maķāmātın görüp
MünÓadimdür Ħāliyā mişli berin nehc u nesak
6. Ħātim-i zürriyyet-i Ümmî Sināndur çün o zāt
Mażhar-ı sırrını itdi anı Rabbü'l-felaķ
7. Ħāmem evśāf-ı kemālātında Pertev oldı lāl
Vaşfi olmaz Ħāsılı güncide-i levĦ-i varaķ
8. Nūr-ı maĦz-ı Óālem-i nūr olduğın eyler beyān
Düşdi ber-vech ile kim târihi maĦz-ı nūr-ı Ħaķ

31 HP(70a), Ü(74b), P(165b).

* Başlık: HP. Ümmî Sinān-zāde Şeyh Efendi Ħazretlerine Söylenen Tārih-i mersiyedür Ü.

Tārih-i vefāt-ı Ümmî Sinān-zāde P.

(3a) Óilm-i: Óālem-i P. / tebahĦur: tecrid P.

32

Tārīh-i vefāt-ı Vāsıf Efendi

Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün

1. Hey meded Vāsıf Efendi oldı fevt
Kim odur hem-nām-ı Fahr-ı kâ'Öināt
2. Şuffe-i evsāfda Vāsıf idi
Hem şafā-yı ıalib ile mevşüf o zāt
3. Ākıbet kesb-i riyāsetden geçüp
ııılmadı dünyā-yı dūna iltifāt
4. İhtiyār itmişdi Öazli cāhdan
Piş ez-ın ol pır-i memdūhu's-simāt
5. ıabri nūr olsun ki almışdı duÖā
Pertevi vaıhtinde ol Rūşen-şífāt
6. Gitdi şaÖbānda didüm tārīhini
Vāsıf-ı Ahmed-şiyem kıldı vefāt

33

Tārīh-i vefāt-ı Şeydā Efendi'l-Mevlevi

Fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilün

1. Hāfiż-ı Hāzret-i ıurōān Cenāb-ı Şeydā
Sālik-i rāh-ı fenā sikke-keş-i Mevlānā
2. Pır iken fenn-i ıırā'Öatde ve bu hāli görüp
İtdi hem hacc u tavāf Harem-i beyt-i Hudā
3. Sırr-ı mutrib idi bu cāy-ı tarab-bahşāda
Nice peşrevler eşer itdi ki hālet-efzā
4. Bir gelenlerdendi mūsıki fenninde bu zāt
Güfte-i bestelerin kendi iderdi inşā

32 P(166a).

33 P(166a).

5. Kār-ı nātıkları āyın şer şerifi vardur
Hele şarkılarınıñ haddı olınmaz ihśā
6. Diide-i k̄albi ačık ehl-i başıretten idi
Žāhirā çeşm-i cihān-bini idi nā-binā
7. Mürg-i rūhı tayerānına mücevher tārīh
Bülbül-i ravza-i Őadn ola revān-ı Şeydā

34

Tārīh-i vefāt-ı H̄āce-i cihān Kerāmetlü Neşōet Efendi

FāŐilātün fāŐilātün fāŐilātün fāŐilün

1. Hāzret-i āhund-ı zı-şān-ı reşādet-iķtirān
ŐĀlem-i Öilm-i ledün Neşōet Süleymān-ı zamān
2. Olmağın merküz tabö-ı pākı ahlāķ-ı nebī
Cümleye eltāfi mebzül idi her vaķt u her ān
3. Neşōe-yāb idi mey-i Őaşķ-ı Celālū'd-dīnden
Meslegi idi velī āyin-i pākī h̄ācegān
4. Sırra evvel Hāzret-i āgāhdan āgāh olup
Hāzret-i işāndan ikmāl kıldı baŐd-ez-ān
5. Himmetiyle žāhir u bātin nice Őācizleri
Yohsul iken bāy idüp bāy iken itdi kām-rān
6. Hind ü Sind ü Mekke vü Büthā necārādan gelen
ZāŐirāna dir ki pākī idi dārū'l-emān
7. Dār-ı feyz-ā-feyz idi tullāba devlet-hānesi
Buldı istiŐdādı rütbe her biri bir ķadr u şān
8. Kimi şāŐir kimi münşi kimi šāhīb-hāl olup
Ķalmanı bī-behre ķalmış dergehinde bendegān
9. Bezm-i ders-i feyzinüñ zānū-zeni olan zevāt
Kesb-i rūhāniyyetüñ fāhr ile eylerler beyān
10. Bā-hūsūs Őabd-ı Őināyet-diđesi kırık beş sene
Fāhr-i Őabdiyyet ile aldum müşārū'n-bi'l-benān

11. Bî-mecâl-ı nuṭṭıken kesb-i mecâl-i nuṭṭıken idüp
Lâl iken oldum kerâmâtıyla mertûbu'l-lisân
12. Elden aldurdum ne çâre şimdi ol sultânımı
N'eyleyem insün yere gayrı bu tâḡ-ı âsmân
13. Teng olup bu hâkdân bir küdüret zâtına
Oldı çün rûhu'l-ḡudüs tâ'Öâlem-i ḡudsa revân
14. Bendegânuñ ḡurretü'l-Öaynı gibi öksüz koyup
Devlet-i bâḡı ile menzilgehi oldı cenâb
15. Başımızda feyz-i rûhâniyyeti câvid olup
Bi'l-maÖiyye hâşr ide maḡşerde Rabb-ı müsteÖân
16. Naḡş-bendî nezri itmâm eyledi târihini
Oldı baba Neşöete aÖlâ-yı Öilliyîn-mekân

35

Diğer Târih-i vefât*

FeÖilâtün feÖilâtün feÖilâtün feÖilün

1. Bûsitân-ı nebevîden yine bir gül ḡopdı
Öyle bir gül ki cihân bâḡını ḡıldı vîrân
2. Hâyf şad hâyf ciger-pâre-i müftî-zâde
Gül-i âl-i nebevî yaÖni Muḡammed bürhân
3. Öİlm ü Öirfân-ı hâḡâyıḡda maḡâdîm idi ol
Gitdi eyvâh kim ol mefhar-i şâhib-Öirfân
4. Daḡil-i dâr-ı sürür oldı o maḡdüm ammâ
Eyledi vâlidinüñ ḡalbini beytü'l-aḡzân
5. Oldı târih-ı vefât âhirete lafzı aña
Cân atup âhirete oldıḡı dem rûhı revân

35P(169a), EE(71a), AE1(90a), H(78b).

*Başlık: P. Târih-i Merşiye EE, H.

Târih-i vefât AE1.

(3a) Öirfân-i hâḡâyıḡda: Öirfânda bürhân-ı EE, H; Öirfânda AE1.

(4b) eyledi: aldı H.

(5a) lafzı: lutfi EE.

36

Bayrām Paşa Şeyhi Nürü'd-dîñ Efendi Hâzretlerine Söylenen Merşiye Târîhidür*

FâÖilâtün fâÖilâtün fâÖilün

I

1. Ğavş-ı Öālem Şeyh Nürü'd-dîñ Pîr
Sâf-dil pür-himmet ol merd-i ğayūr
2. ÖĀlim-i Öilm-i ledün bir zāt idi
Böyle bir cān eylemez her dem zühūr
3. Çok siyeh-dil buldı nūrıyla ziyā
İncilā-bahşā idi mānend-i hūr
4. Ğarķ-ı deryā-yı hüviyyetken yine
Şāhv u māhv Öālemlerinde pür-şuÖūr
5. Vāsıl-ı ser-menzil-i rāh-ı fenā
Bir mücāhid zāt idi ğāyet şabūr
6. Feyz-yāb olmışdı Naşbü'd-dîñden
Ķutb idi ol daħi bî-naķs u ķusūr

II

1. Ravza-i sünbülde oldı ravzadār
Pāk u pākîze nice sāl u şuhūr
2. Bū-yı gülzār-ı tecellî şemm idüp
Oldı sünbül-ķin-i bāĝ-ı kūh-ı Fūr
3. Dergeh-i Bayrām Paşada şeyh iken
Cāygāh oldı aña dāru's-sürūr

36 HP(70a), Ü(75a), P(167a).

* Başlık: HP. Bayrām Paşa Şeyhi Şeyh Nürü'd-dîñ Efendiye Söylenen Târîh-i merşiyedür Ü.
Târîh-i vefāt-ı Şeyh Nurü'd-dîñ P.

I

(3a) çok: çü Ü.

(4) -Ü.

(6a) Naşbü'd-dîñden: Ķutbu'd-dîñden Ü, P.

II

(1b) pāk u: pāk-ı P.

4. Vāsıl-ı Hâk oldu bayrām eyledi
Rihlet ešnāsında gūyā itdi sūr
5. Feyz-i rühāniyyet ü himmet ile
Cānlar āgāh eyledi nezdik u dūr
6. DaŌvet-i Hâkka icābet eyleyüp
Çünkim oldı tārık-i dārü'l-gurūr
7. Rihlet-i tārīhi Pertev cevherin
Şeyh Nūrü'd-dīni Mevlā kıldı nūr

37

Nāyi Çallu Derviş Muḥammed Dedeye Söylenen Merşiyeye Tārīhidür*

FeŌilātün mefāŌilün feŌilün

1. Çallu Derviş Muḥammed Nāyi
Kutb-ı nāyi-i sāni idi o zāt
2. Dem-i Ōİsā idi neyindeki dem
SāmiŌİne iderdi bahş-ı ḥayāt
3. Bāng-ı nāyıydı sūr-ı İsrāfīl
Mürdeye itdürür idi ḥarekāt
4. Neydi nāyındaki o muŌciz-dem
Buldı çok baḥr-ı gam-garıki necāt
5. Dem-i nāyında vardı ve'l-hāsıl
Nefh-i rüh eylemek gibi ḥālāt
6. Nağamātındaki ḥalāvet ü zevk
Nāyını eyler idi çüb-ı nebāt

(4a) eyledi: oldı Ü.

(5b) nezdik: tezdik P. / u dūr: olur Ü.

37 HP(70b), Ü(75b), P(167b).

* Başlık: HP. Nāyi Çallu Derviş Muḥammed Dedeye Söylenen Merşiyeye Tārīhi Ü.

Tārīh-i vefāt-ı Nāyi Çallu Derviş Muḥammed P.

(2) -Ü.

(4b) necāt: ḥayt P.

7. Ğayrı ney nağmesin kabûl itmez
Ğuşlarda kalûp o hoş nağamât
8. Gelmedi öyle ney-zen-i kâmil
Olınalı binâ bu sitte cihât
9. Çâre ne ol da gitdi aldurduk
Yoğdur Óâlemde çün devâm ü şebât
10. Tam târihi cevherin Pertev
Çallu Derviş Muhammed itdi vefât

38

Kâtib Ağa-yı dârü's-saÓade-i esbak H'acegândan ve Ğarık-i baır-ı maıviyyet-i ehl-i Çaldan Es-Seyyid İbrâhim Hânif Efendi Merhûma Söylenen Merşiyet Târihidür*

FâÓilâtün fâÓilâtün fâÓilün

1. İrtihâl itdi yine bir ehl-i hâl
YaÓni kim es-Seyyid İbrahim Hânif
2. Nâżım-ı manzûme-i pâk-siyer
ŞâÓir-i pâkize-gü merd-i Óarif
3. Şahv u mahv Óâlemlerin idüp güzâr
Vâsıl-ı Hâk oldu ol zât-ı şerif
4. Cezbe-i Rahmânda mahv idüp vücûd
Rûh-ı mahz olmışdı çün cism-i latif
5. Gördi çün iqbâl-i Óaks-i lâ-beğâ
Terk-i dünyâ itdüğünde ol zarif
6. Hüzn ile nâ-çâr târihin didüm
Óadne maıviyyet ile gitdi Hânif Sene:1218

(7a) ney: -Ü. (b) Olınalı binâ bu sitte cihât Ü.

(8) -Ü. (b) sitte: post P.

38 HP(71a), Ü(75b), P(167b).

* Başlık: HP. Kâtib Ağa-yı dârü's-saÓade-i esbak H'acegân-ı divân-ı hümayûndan ve Ğarık-ı baır-ı maıviyyet-i ehl-i hâlden es-Seyyid İbrâhim Hânif Efendi Merhûma Söylenen Târih-i merşiyedür Ü.

Târih-i vefât-ı İbrâhim Hânif Efendi P.

(3a) Óâlemlerin: Óâlemlerini P.

(4b) cism-i: çeşm-i Ü.

Şākird-i šāhīb-i dīvān Dervīş İslāma Söylenen Merşīye Tārīhidür*

Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün

1. Ehl-i ĵmān bir güzel cān olmağın Abdü's-Selām
Künye-i islām ile Öālemde olmuşdı be-nām
2. Kesb-i Öirfān itmegiçün hānmānın terk idüp
Rāhat-ı dünyāyı bilmiş idi kendüye hārām
3. Az vakitde çok ma'Öārif kesb idüp aldı nażar
N'eyleyüm kıydı felek itdürmedi sa'Öyün tamām
4. Fālib-i Öilm idi ğurbetde vebādan gitdi āh
Virdi üç güne şehādet rütbesin Rabbü'l-enām
5. Fevti tārīhi beyān eyler maķāmın şübhesiz
Cennet-i dāru's-selāmi kıldı cā Abdü's-selām

Tārīh-i Lihiye*

Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün

1. Oğlımuz gibi mu'Öazzez bir vücūd
Mişli yoķ bu ķubbe-i devvārda
2. Oldı ķurrā tıfl-ı endek-sāl iken
Beççe bir bülbüldi şan ğülzārda

39 HP(71b), Ü(76a), P(168b).

* Başlık: HP. Şākird-i šāhīb-i dīvān Dervīş İslāma Söyledigüm Tārīh-i merşīyedür Ü.
Tārīh-i vefāt-ı Dervīş İslām P.

(2a) hān-mānın: hān-mānuñ P.

40 HP(71b), P(169b), EE(70b), AE1(89a), AE2(47b), H(77b).

* Başlık: HP, P. Tārīh-i hat-ı Ber-āverden EE, H.
Tārīh-i hat AE2.

(1b) devvārda: devvārede AE2.

(2b) bülbüldi: bülbüleri AE1.

3. Az vâkıtte çok ma'ârif kesb idüp
Merdümeğ oldu ulü'l-eb'sârda
4. Söz bulunmaz vaşf-ı hüsni hattına
Mü-şikâfân zihnini ikrârda
5. Lihyesin nâ-rüste iken koyverüp
Sebze peydâ itdi rû-yı nârda
6. Harf-i cevher-dâr olur târih-i tām
Kisvedür hat Ka'be-i ruhsârda

41

Târih-i latîfe-âmiz*

Mefâ'ülün mefâ'ülün fa'ülün

1. Çekirdekden yetişdi bāğcemizde
Nice müddetde bir kıyası ağacı
2. Velî-Öhd idi şâh-ı bahâra
Şigüfeydi başı üstinde tâcı
3. ÖAcem nev-rüste bālâ-kad fidandı
Nażar degdi velî bozdi mizâcı
4. Yazık hâk ile yeksân itdi şarsâr
Degerken mîvesi Rûmun hâracı
5. Futup kaldurmağa anı kemâ kân
Çalışduğ çok bulunmadı Öilâcı
6. Unutma Pertevâ kayd it ço tursun
Tamam târihdür kıyası ağacı Sene:1195

(4a) hüsni: hüsni ü P.

(6a) olur: olup EE.

41 HP(71b), P(170a), EE(70a), AE1(88b), H(77a).

* Başlık: HP, P. Latîfe-âmiz Bir Târihdür EE.

Latîfe-güne Târihdür AE1.

Latîfe-âmiz Bu Da Bir Târihdür H.

(1a) yetişdi bāğcemizde: yetişmiş idi bizde P, EE, AE1, H.

ITÓALAR

1

Eh bbadan Bir Z t-ı  ali-adru n B g esinde Bin  Olan asr ve H vz
Vaşfında ıt adur*

Mef  l n mef  l n mef  l n mef  l n

1. Bu asr-ı dil-guşa bir beyt-i dil-keşdür ki vaşf olmaz
İçinde m ndericd r nice maźmün-ı fera -baĥřa
2. Bu b g e m stez d-ı mısra -ı  z di bu beyt n
Nice mısra  ki z b-efz -yı şad d v n-ı b -hem-t 
3. Bu b g e beyt-i reng n-i Nig rist n-i G ff ri
Bu  b-ı h vz ise hem-vezn-i nehr-i cennet 'l-me v 
4. Bu b g e h sıl-ı ma nasıdur B st n-ı Sa d n n
Bu k h-ı dil-guřa maźmün-ı S i-n me-i G rr 
5. Bu beyti neş e-baĥřanu n ki şahb -n me-i Nef i
Atılmış k g d-ı tesv did r bir g şede g y 
6. Bu beyte nisbet eyle  ar-b g-ı İsfah n vaşfı
Murabba  güfte-i Tanb r s  olamaz ışg 
7. Mez m n-i gül   m l ile  n d v n-ı H f zdir
Virür maĥm re bu asr u bu b g e h let-i şahb 
8. Gören ş hib-naşar aĥb bı itmez mi hez r-ı mest
Mey-i gül-reng ile leb-r z-i s gar her g l-i z b 
9. Sez  c m-ı Sikender revzenine olsa reşk- ver
Ki bunda neş e-baĥřa ş r olur z r  g m n d ny 

1 HP(72a), EE(69b), AE1(88a), AE2(47a), H(76b).

*Başlık: HP, EE. Eh bbadan Bir z tu n B g esinde Bin  Olan asr u H vz Vaşfında Söylenen ıt adur AE1.

Eh bbalardan Bir Z tu n B g e ve asr ve H vzı Vaşfında Söylenmiş AE2 .

Eh bbadan Bir Z tu n  Ali-adru n B g esinde Bin  Olan asr ve H vz Vaşfında Söylenen ıt adur H.

(1a) bu: bir AE1.

(2a)  z di bu:  z di-i AE2.

(3a) beyt-i: z b-i AE1. (b) cennet 'l-me v : cennet-i me v  AE2.

(6b) Tanb r s  olamaz: Tanb rveş olamaz hele AE2.

(8a) hez r-ı: hez r n AE1.

(9) -HP, -EE, -AE2, -H.

10. Donandukça şigüfeyle bu sebzın cāyı ser-tā-ser
Olur tāk-ı sipihr-i hefte seng-endāz-ı istihzā
11. Gül-i şeb-büyünı görseydi bir şeb ger olup mihmān
Çıkarđı hātır-ı Mecnūndan verd-i ruĥ-ı Leylā
12. Ĥayāl-i Şevketāsā mevc urur baĥr-ı şafā bunda
Ķi ŐUrfı ĥükm ile Pertev ben itmem pek tehı daŐvā

2

ĶıtŐa Kemān-redif-i der-sitāyiş-i Őadr-ı aŐzam Yūsuf Ŷiyā Paşa*

Meföülü fāŐilātü mefāŐilü fāŐilün

I

1. Bir nāle itdi bu gice kim el-āmān kemān
Diñdi kemān oldıĥına bĶ-gümān kemān
2. Demsāz idince ben daĥi nāy-ı fiĥānumı
Rāz-ı nihānum itdi bütünce Őayān kemān
3. Şıne kemāne nālede bir sāz beñzemez
Ķoymaz derūn-ı şinede rāz-ı nihān kemān
4. Her sāz sūz-ı nār-ı ĥama virmez iltihāb
Pür-tāb-ı Őaşĥ iden dil-i zārı hemān kemān
5. Her perdesinde bir nice biñ nāle muĥtefĶ
Her oĥ başışda itse ne var şad fiĥān kemān
6. Meclisde nāle tengleri tūde tūdedür
Güyā getürdi naĥme yüki kervān kemān
7. Sāzlar iderse naĥme-i nā-sāz u serd u berd
Olur ĥam-ı naĥam ile āteş-feşān kemān

(11b) verd-i: derd-i AE1.

2 HP(72b), Ŭ(57b).

* Başlık: HP, Ŭ.

I

(3a) kemāne: kemān Ŭ.

(4b) zārı: rāzı Ŭ.

(5a) perdesinde: yerde sende Ŭ.

8. Her sîne-çāk ü nālesi hem sūznākdür
Gūyā dil-i nizārum ile tevóemān kemān
9. Nālān u rūy-ı zerd ü zaŖif ü nizāndur
Şüretde gerçi kim görünür nā-tüvān kemān
10. Ammā ki Ŗit-i nāleye geldükde Ŗaşq ile
Āşüb-ı baḥş naŖra-i şad ḡahramān kemān
11. Pertev n'olur olursa bu Ŗevḡ ile baŖd-ez-ın
Erbāb-ı tabŖ u dānişe vird-i zebān kemān

II

1. Farḡ olsa tāze ŖiŖre sezādur kemān redif
Naḡmında yaŖni beslese naḡm-āverān kemān
2. Bir āsaf-ı yegāne vü bir şadr-ı aŖzamuñ
Nutḡ-ı Ŗerifi ile bula nām u şān kemān
3. Yūsuf Ziyā-yı Mısr-ı cihān feth-i Mısr
Olsun maḡām-ı ḡizmetine naḡme-ḡān kemān

III

1. Vaşf-ı kemānda beyt-i Ŗerifi şudür idüp
Olsa Ŗaceb mi gün gibi saŖd iḡtirān kemān
2. Her naḡmesinüñ irse n'ola şānı göklere
Oldı ḡabül tabŖı ile kām-rān kemān
3. Ol şadr-ı kāmkar o ḡidiv-i muŖaḡḡama
Maḡşad duŖādur oldı zemīn ü zamān kemān
4. Allah Ŗaşr-ı pākini mānend-i sūr ide
Olduḡca naḡmeler ile Ŗāzbü'l-beyān kemān

(7b) olur: oluruz Ü.

III

(1b) aceb mi: acemi Ü.

(4a) pākini: pāki Ü.

Bu Daħi Šadr-ı aŐzam Yūsuf Žiyā PaŐa Ĥazretlerinüň Ĥuzürlerinde Őırāóat Olnan NeŐidedür*

MefāŐilün mefāŐilün mefāŐilün mefāŐilün

I

1. Dil-i ğam-didenüň biz daħi handān olduĝın gördük
O nā-Őaduň hele bir kerre Őādān olduĝın gördük
2. Ne var bir kerre de ğül gibi handān olduĝın görsek
Hezārāsā anuň biň kerre nālān olduĝın gördük
3. Őeb-i tārık-i yeósuň ĝāyeti Őubĥ-ı saŐādetmiŐ
Siyeħ necm-i ümiđüň mihr-i tābān olduĝın gördük
4. Felek devr eylemez vefk-i murād üzre dime artık
Bu çarĥuň ĥāhiŐ üzre çünki ĝerdān olduĝın gördük
5. Bu žālim baĥt-ı bedden itmeyüz bir daħi vāveylā
O kāfir mā-cerānuň çün Müselmān olduĝın gördük
6. Nice Őād olmasın dil kim Őu Pertev gibi bi-baĥtuň
Ĥuzür-ı Šadr-ı aŐzamda ĝazel-ĥān olduĝın gördük
7. Bu Mısr-ı devleti Óulyāyı Şad el-ĥamd Mevlāya
Semiyy-i Māĥ-ı KenŐān ile raĥŐān olduĝın gördük
8. Ki yaŐni Ĥazret-i Yūsuf Žiyā PaŐa-yı pür-cüduň
MaŐām-ı āsafıde Őadr-ı ži-Őān olduĝın gördük

3 HP(73a), Ü(58b).

* BaŐlık: HP. Bu Daħi Šadr-ı aŐzam u Efĥam Yūsuf Žiyā PaŐa Ĥazretlerinüň Ĥuzür-ı āsafānelerinde Őırāóat Olnan NeŐidedür Ü.

I

(1b) Őādān: Őād Ü.

(3a) tārık-i: tāriniň Ü.

(5a) bedden: yedden Ü.

(8a) Žiyā: -Ü.

II

1. Geelden şadr-ıŖālīye kerem bābın güşād itdi
Nice bî-keslerüñ eltāfa şāyān oldıgın gördük
2. Ez-ān cümle bu bî-kes bî-nevāya eyleyüp rağbet
Nevāziş lāyık-ı erbāb-ı Ŗirfān oldıgın gördük
3. Egerçi görmedik güş itdük ammā Ŗaşr-ı eslāfi
Süleymān meclisinde mūr mihmān oldıgın gördük
4. ŞuŖā-ı nūr-ı ihsānıyla ol hātem-şiyem şadruñ
Söyünmiş şemŖa-i bahtuñ fūrüzān oldıgın gördük
5. Ŗatı bî-servet ü sāmān idi bu bende-i nāçiz
Hele sāyende lutfuñla pür-Ŗünvān oldıgın gördük
6. Karın-i iltifāt-ı şadr-ı ālī olmağın hālā
Anuñ reşk-āver-i emşāl ü akrān oldıgın gördük
7. El açdukça duŖā-yı devlet içün sūy-ı Mevlāyā
Melāōik mecmaŖ-ı āmīne pūyān oldıgın gördük

4

MuğattaŖāt-ı müteferriķa*

FāŖilātün fāŖilātün fāŖilātün fāŖilün

1. Pençe-i nefis ü hevāda qalmayam böyle esir
2. El açup geldüm senüñ dergāhuña ey dest-gir
3. Sen hemān ihlās ile Ŗarz-ı merām it Pertevā
4. Hiç red yoķdur o dergehde ol āgāh u habir

I

(1b) eltāfa: eltāf-ı Ū.

(5a) bî-servet: bir servet Ū.

(7a) Mevlāyā: bālāya Ū.

4 HP(188a), P(172b), EE(72b), AE1(91b), H(80a).

*Başlık: P, AE1. MuğattaŖāt HP.

Bu Dañi ŖitŖadur EE.

ŖitŖa H.

(2) dergāhuña: dergāhına AE1.

5

KıtÓa

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. Gitmede Óömr-i güzeşte mergüñ istiǵbāline
2. Mihnet ü ğamla geĉen demlerde istiÓcāline
3. Vaǵt-i māziǵden kıyās it Pertevā müstaǵbelün
4. Böyle dünyā-yı deni ğam-h̄ārınuñ vay hāline

6

KıtÓa

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. Hāl-ı müşǵını dimāĝ-ı cānuma Óanber yeter
2. Misk-i rūmı istemem zülfündeki bular yeter
3. Ğayd-ı destār itmesün Pertev o tıfl-ı nev-resüm
4. Kāküli etraf-ı fesde bir siyeh ĉenber yeter

7

KıtÓa

MefāÓilün mefāÓilün mefāÓilün mefāÓilün

1. Amān māhum amān sünbüllerüñ gösterme aĝyāra
2. Ğıĉar hem kendisi başdan ider hem hālkı āvāre
3. Serüñde ol mehüñ kākülleri ĉenberlik itmez mi
4. Başında bir fes olsun da ne hāĉet şāl u destāra

5 HP(188a), P(173b).

(1) ömr-i: ömrüm P.

(3) müstaǵbelün: müstaǵbeli P.

6 HP(188a), P(172b), EE(72a), AE1(91a), H(79b).

Not: Bu kıtÓa P, EE, AE1 ve H nüshalarında nā-tamam gazeller arasında yer almaktadır.

(2) zülfündeki: zülfünde EE.

(4) bir siyeh ĉenber yeter: -AE1.

7 HP(188b), P(172b), EE(72a), AE1(91b), H(79b).

Not: Bu kıtÓa P, EE, AE1 ve H nüshalarında nā-tamam gazeller arasında yer almaktadır.

(1) sünbüllerüñ: sünbüllerin EE, H.

(2) hem: -EE.

(3) serüñde: serinde EE.

(4) şāl: sāl P.

8

Kıta

Mefl mefl mefl faln

1. Ebrlarını her biri msr-ı rub
2. n tr-i aza her biri hem krına s
3. Bir cezbesi var kim diyemem Pertev o Őhu
4. AŐ ehline ny-ı dilm itdrdi sem

9

Kıta

Mefl mefl mefl faln

1. Clar gibi her serv-ad pyına asa
2. Asalık ider ise ayak yolda brasa
3. Dl haner olur gmzeleri hŐm u gzbla
4. Pertev o Őhu birazıcık ryına basa

10

Kıta

Feltn feltn feln

1. Bir nefesdr bu hyt ile memt
2. Ne menzil ne mesfat vardur
3. Byle iken bu acebdr ki yine
4. Ara yerde nice fet vardur

8 HP(188b), P(172b), EE(72a), AE1(91b), H(80a).

Not: Bu kta P, EE, AE1 ve H nshalarında n-tamm gazeller arasında yer almaktadır.

9 HP(188b), P(172b), EE(72a), AE1(91b), H(80a).

Not: Bu kta P, EE, AE1 ve H nshalarında n-tamm gazeller arasında yer almaktadır.

(4) Őhu: meh P, EE, AE1, H.

10 HP(188b), P(173b).

11

Kıta

Feiltn mefiln feiln

1. Saa gel bir nahat eyleyeym
2. mil olup pr-itibr olasn
3. O ii itme km nihnce
4. ikr olsa Őermsr olasn

12

Kıta

Mefiln mefiln faln

1. Saa benden nahat ey birder
2. Sekiz kimseyle olma yr u demsz
3. sd u b-vef ndn u kzb
4. Bal  n-kes u marr u gmmz

13

Mektb-ı abbdan Selm Meviinde *

Mefl mefil mefil faln

1. Davt  selm o qadar itdi ki yrn
2. Tadda degl avsala-i nme msaid
3. Temir idelerdi bu vara-preyi cmle
4. Mecmua-i akkke dnerdi hele kid

11 HP(188b), P(173b).

12 HP(189a), P(173b).

3) sd u: sd-ı P. / ndn u: ndn-ı P.

13 HP(189a), P(173a), EE(72b), AE1(91b), AE2(47b), H(80a).

*Balık: HP. Bir Dost Mektbna Ehibbdan Selm Mahalline Yazlmdur P, AE1.

Bir Dost Mektbna Ehibbdan Selm Mahalline Yazld EE, H.

Kıta AE2.

(3) bu: -AE1.

Āzāde-ser Bir Cāna Devāt u Hāme İhdāsında*

Mefā'ülün fe'ülātün mefā'ülün fe'ülün

1. Dil ü zebān meyānunda tercümān elfāž
2. Peyām-res daḥi aḥbāba çünki nāme olur
3. Ne rütbe gūşe-güzün-i ferāgat olsa bile
4. Eniş-i ehl-i maḥabbet devāt u hāme olur

Acı Hāmām Qurbunda Vaqı' Qolluqdaki Yangın Fulunbasında Āteş Zuhūr
İdüp Qolluğı Yağduqda Söylenen Qıt'ā*

Mef'ülü mefā'ülü mefā'ülü fa'ülün

1. Şan ālet-i itfā-yı ḥarık idi tulumba
2. Kolluq neferi ḥādim-i iḥrāq olacaqdı
3. Olur olacaq çāre nedür ḥük-m-i qazāya
4. Qolluqda tulumba tutuşup qolluğı yaqdı

14 HP(189a), P(173a), EE(72b), AE1(91b), AE2(47b), H(80a).

*Başlık: HP. Āzāde-ser-i eḥibbādan Biri Cāna Devāt u Hāme İhdāsına Söylenmiş P.

Āzāde-ser-i eḥibbādan Biri Cāna Devāt u Hāme İhdāsına Söylendi EE, H.

Āzāde-ser-i eḥibbādan Biri Cāna Devāt u Hāme İhdāsına Söylenmişdür AE1.

Qıt'ā AE2.

(2) nāme: hāme P, AE1.

(3) ne: bu P.

15 HP(189a), P(173b).

*Başlık: HP.

16

Diğer Kıt'Öa-i der-ħağ zifüs*

Mef'Öülü fä'Öilätü mefä'Öülü fä'Öilün

5. Çamurlı günde kim ki gider räkiben yola
6. Eträfa olmamağ nice mümkin zifüs-feşän
7. Ĥalğ isti'Öäze eyleyerek ictināb ider
8. Şeytān śanur o atlı daħi kendin ol zamān

17

Kıt'Öa

Mef'Öülü mefä'Öülü mefä'Öülü fa'Öülün

5. Ülfet demi Öuşşāğa Sağız kızlarınıñ āh
6. Rümāne edālar ile çār müynesesi vardur
7. Bir dāne qurı qara qarı yoğdur içinde
8. Ammā nice şimīn-ten ü bārbūnyesi vardur

18

Kıt'Öa *

Mefä'Öilün fe'Öilätün mefä'Öilün fe'Öilün

1. Ne gūne sehv ü ĥatā itmişüm śavāb içre
2. Mürä'Öiler idebilmez anı şevāb içre
3. Hevā-yı nefis ile cām-ı dilüm leb-ā-lebdür
4. Dem-i hevā ne şekil pür ise ĥabāb içre

16 HP(189b), P(173a), EE(72b), AE1(92a), H(80b).

*Başlık: P, AE1.

Ƙıt'Öa-i latife-āmiz EE.

Ƙıt'Öa HP, H.

(4) kendin: kendüñ AE1.

17 HP(189b), P(173b).

18 P(173a), EE(72b), AE1(91b), H(80a).

*Başlık: H. Diğer Kıt'Öa P.

Bu Daħi Kıt'Öadur EE.

Ƙıt'Öa-i diğer AE1.

(2) mürä'Öiler: müräyiler H.

(4) dem-i: dem ü EE, AE1.

19

Kıta

Filtn filtn filtn filn

1. o mdur namum eger pertevlenp zzet bula
Himmet-i zzet Beg ile buldı Pertev n niam
2. arf idp nad-ı himem yazdurdı tertb eyledi
Kalmadı earum evrk zre nks n-tamm
3. Eyleye her irini tanim anu dahi Hud
amdu'li'llah buldı dvnum duasıyla hitm

20

Kıta-i Nedmne v hne-ed*

Filtn filtn filtn filn

1. Gerden  ruhsrı zre dne dne hller
ayd in uı zlfi hlasında dm var
2. Gncave lal-i lebi snbl gibi glrı
Beste-i Őrn-dehn dde-i bdm var
3. Sid u bz v sk nrve billrve
Cebhesi mh-ı drah servve endm var
4. Penbeden nzk srn  nfi bihden bihtern
ki glce Őnesi stinde Őm-i hm var

19 P(174a).

(3a) vezin bozuk.

20 P(172a), EE(69b), AE1(88a), H(76b).

*Balık: AE1. Kıta-i Nedmne EE, H.

Not: Bu kıta P nshasında na-tamam gazel olarak yer almaktadır.

(1b) gerden : gerden-i P.

(2a) lal-i lebi: lal gibi EE.

(3) EE nshasında 5. beyittir. (3a) sid : sid-i AE1. / bz v: bz-y EE.

(3b) cebhesi: cebheve EE.

(4a) v: -EE. / nfi: bfi EE; nk P.

5. Hāsılı ser tā-be-pā nāz u sitiġnā bir nigār
Añlanan Óuşşāķ-ı zāra hem de lutf-ı Óāmı var
6. Bir bölük nā-sāzlar almış veli etrāfını
Hārlar içre Óaceb gül-goncaveş ārāmı var
7. Bir perç-peyker güzel gördüm ki Pertev ben bugün
Hūsine nisbet hemān Leylā-yı Qaysuñ nāmı var

21

Latife-güne Bir QıtÓadur*

FeÓilātün mefāÓilün feÓilün

1. Ayasofyā CamiÓinde bugün
Didi bir şeyh-i zemīn saçma-feşān
2. On bir aylık mesāfe qatÓ iderek
Size gelmekde şehir-i savm ihvān
3. Meclis-i vāÓiže yakın yerde
Otururlardı cemÓ olup yārān
4. Didiler şeyh-i herze-güftāra
Eyle endiše söyleme hezeyān
5. On bir ayda gelür didüñ ne güzel
Gitmesin dahi itseñe izÓān
6. O hisāb üzre bakıcaķ şeyhüm
İki yılda bir olmalı ramazān

(5b) Óāmı: tāmı AE1.

(7) EE, AE1 ve H nüshalarında matlaÓ beyti olarak yer almaktadır.

21 P(170a), EE(70a), AE1(88b), H(77a).

*Başlık:EE. Latife-āmız P.

Latife-güne QıtÓadur AE1.

Latife-güne Bu da Bir QıtÓadur H.

(1a) bugün: bir gün EE.

RUBĀ'ŪLER

1

Rubā'Ūi

Ahreb

1. Güller gibi geldi eyledi soñra hicāb
2. Şerminden idüp destini rüyına niķāb
3. Setr idemedi āl-i ruħun dest-i bilūr
4. Parlardı derūnı cāmda çün mey-i nāb

2

Rubā'Ūi

Ahreb

1. Bir şeb ki gelüp şinede mihmān oldu
2. Ğam-hāne-i dil reşk-i gülistān oldu
3. Bir gonca idi dāğ-ı derūn-ı Pertev
4. Açıldı bütün gülleri handān oldu

3

Rubā'Ūi*

Ahreb

1. Dün Perteve bunu bir civān söylemiş
2. Şanmışlar anı ki dāstān söylemiş
3. Bir kimseye taħşış iderüm ben vaşlum
4. Her ķangı güzel dirse yalan söylemiş

1 HP(189b), P(173a).

(1) eyledi: açıldı P.

(4) çün P.

2 P(173a), EE(72b), AE1(92a), H(80b).

3 P(175a), EE(72b), AE1(92a), H(80b).

*Başlık: P, H.

Rubā'Ūi-i diğeri EE, AE1

(4) dirse: -EE.

GAZELLER

1 *

MefâÖilün feÖilâtün mefâÖilün feÖilün

1. Eyâ kerîm ü keremver Cenâb-ı Mevlânâ
Eyâ faķırlerüñ dest-giri sultânâ
2. Maĥabbetüñ olalı mürşid-i ķalem-rev-i Rûm
Olur maĥabbetüm efzün feÖänen ve ânâ
3. Şatılsa cānı şatup hep maĥabbetüñ aluram
Maĥabbetüñ baña yegdür bu cāndan cānâ
4. Ğubâr-ı ĥāk-ı reh-i dergehüñ bilür iksir
Cihân içinde ki vardur her Öākıl ü dānâ
5. Derün-ı dilde ĥafî ĥubbuñ ile meşġülüm
Varur isem daĥi dergehlerüñe aĥyānâ
6. Gedā-yı pertev-i şems-i cemāliyüm Pertev
İder mi sâöilini red Cenâb-ı Mevlânâ

2

MefÖülü mefâÖilün mefÖülü mefâÖilün

1. Sultân-ı keremversin yâ Ĥazret-i Mevlânâ
Sen bir ulu serversin yâ Ĥazret-i Mevlânâ
2. Ben Öabd-ı süfekkâram nâçiz u tebeĥkâram
Ğāyetle ġünahkâram yâ Ĥazret-i Mevlânâ

1 HP(75a), Ü(18a), P(5a), EE(1b), AE1(1b), H(1b).

*Başlık: İbtidâö-ı ġazeliyyât-ı Pertev H.

(2a) mürşid-i ķalem-rev-i Rûm: cān rüz-ı elestden beridür P; rüz-ı elestden beridür EE, AE1, H. / maĥabbetüñ: muĥibbüñ H. (b) vü: -AE1.

(3b) baña: dile EE, AE1, H.

(4a) ġubâr-ı: ġubāruñ Ü. (b) cihân: cihānda P.

(5) -P, -AE1. (a) ĥubbuñ: zikrüñ EE, H. (b) isem: ise Ü; isem de EE. / dergehlerüñe: dergehüñe EE.

2 HP(75a), Ü(78a), P(5a).

(2a) nâçiz u: nâçiz-i P.

3. Sen şems-i velāyetsin sen mihr-i hidāyetsin
Sen mahz-ı Őināyetsin yā Ĥazret-i Mevlānā
4. Ben bendeyem Őāciz-ter pür-maŐsiyet ü mużtar
Pür-zenb ü zelil-aĥkar yā Ĥazret-i Mevlānā
5. Pür-feyz ü şafā sensin pür-mihr ü vefā sensin
Pür-cüd u sehā sensin yā Ĥazret-i Mevlānā
6. Ben zerre-i kem-māye ben Őāciz ü bî-māye
Sen neyyir ü ben sāye yā Ĥazret-i Mevlānā
7. Sen mecmaŐ-ı Őirfānsın sen eşref-i insānsın
Sen māye-i ĵmānsın yā Ĥazret-i Mevlānā
8. Ben Pertev-i nālānam ĥāhende-i iĥsānam
Eltāfuñı cüyānam yā Ĥazret-i Mevlānā

3*

FāŐilātün fāŐilātün fāŐilātün fāŐilün

1. Matlaö-ı dîvān-ı ĥüsnüñ ebruvāndur ibtidā
Ebruvān ser-levĥa-i zîb ĥüsn ü āndur ibtidā
2. Ĥatt-ı ruĥsāruñ sevād-ı āyet-i ĤurŐāndur
Ebruvān ser-süre-i sebŐal-meşāndur ibtidā
3. Gerçi rû-māl eyledüñ bizler de dāmānuñ gibi
Būs idenler pāyuñ ammā ĵisuvāndur ibtidā
4. Olmadum nālem ĵadar çāpük-rev-i semt-i vişāl
Güşına vāsıl fiĵān u el-amāndur ibtidā

(4b) zenb ü: zenb-i P.

(5a) feyz ü: feyz-i P./ mihr ü: mihr-i P. (b) cüd u: cüd-i P.

(6a) kem-māye: kem-māhe Ü. / Őāciz ü bî-māye: Őāciz-i bî-māye Ü.

(7b) ĵmānsın: iĥsānsın P.

3 HP(75b), Ü(78b), P(5b), EE(1b), AE1(1b), H(1b)

*Başlık: Ġazeliyyāt-ı Ĥarfü'l-Elif HP.

(1b) ser-levĥa-i zîb: sermāye-baĥş u EE; sermāye-baĥş-ı AE1; sermāye-i baĥş H.

(2a) ĥatt-ı ruĥsāruñ: Zülf-i müşĵinüñ P, EE, AE1, H. (b) sebŐal meşāndur: ĤurŐān-sāndur EE, AE1, H.

(3b) pāyuñ ammā: ĥāk-pāyuñ EE, AE1, H.

5. Śun dehān-ı Perteve laŖl-i leb-i cān-perverūñ
Mürdeye lāzım begüm zirā ki cāndur ibtidā

4 *

MefāŖlün mefāŖlün mefāŖlün mefāŖlün

1. DèÎĒ DÛ Ē DvDÆ okC íÂDv C DèèC Dè Ó C
Ki bu ğam-hānede bġ-neşœe turmağ hayli müşkil hā
2. Cefā-keşlikde gönlüm işte hūn oldu yeter žālim
Taħammül eylemez bu bār-ı cevre degme bir dil hā
3. Ĥabāb-ı pā füzūn rġg-i revāndan rāh-ı Ŗaşkuñda
Bu menzil evveliyse ol rehūñ ammā ki menzil hā
4. Ğam-ı hātır ğumūm-ı dehr ile hem-deng olup gitdi
Olursa böyle olsun üstür-i tākātde maħmil hā
5. Ĥabāb-ı eşk-i tūfān-zā-yı çeşmüm oldu nüh-eflāk
Şikeste fülk-i dil şimdi bulur ammā ki sāhil hā
6. Yapup tezyġn kıldum şehryārum cāmiŖ-i dilde
Senūñ teşriřfūñe bir maħfil ammā hoşca maħfil hā
7. Bu pendı dürr-i mengüş eyle Pertev sen de çün Ĥāfiž
DèİŖçC Ē DİÛ lĲC ´k êlèN Ú× ÄĲN D× İO×

5

(4b) u: kim EE, AE1, H.

(5a) laŖl-i: evvel-i Ü, HP, EE; ol laŖl-i AE1; ol H. (b) Mürdeye lāzım: Hastaye elzem P, EE, H;
hastayam elzem AE1.

4 HP(75b), Ü(78b), P(6a), EE(1b), AE1(2a), H(1b).

*Başlık: Tazmġn-i beyt-i Ĥāfiž EE.

Tazmġn-i beyt H.

(2a) cefā-keşlikde: cefā-keşlikle Ü.

(3a) pā: nā AE1. (b) menzil evveliyse: evvel-menzil ise HP. / ol: o P.

(5a) tūfān-zā-yı: tūfān-hġz Ü,P. (b) bulur: olur P, EE, AE1, H.

5 HP(76a), Ü(79a), P(5b), EE(1b), AE1(1b), H(1b).

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Beni ferdälara şalduñ çebebi gelmedüñ ā
Ya niçün göñlümi alduñ çebebi gelmedüñ ā
2. ÓĀlem-i ābda āyā yeñi aĥbābuñ ile
Yine mi şöhbete talduñ çebebi gelmedüñ ā
3. Ne olur gāhice de bendeñi mesrūr itseñ
Yine anlarla mı şalduñ çebebi gelmedüñ ā
4. Tiğ-i ğamzeñ dile ĩmā-yı vişāl eyler iken
Şabr u sāmānumı alduñ çebebi gelmedüñ ā
5. Perteve gāhice teşriřfinüñ aldum haberin
Beni ferdälara şalduñ çebebi gelmedüñ ā

6

Mef'Öülü fā'Öilätü mefā'Öülü fā'Öilün

1. Bař şol nigāra rūĥ-ı revān söylerüm saña
Ser tā-be-pāy peyker-i cān söylerüm saña
2. Çeşmüñ hafıce ğayriye eylermiş iltifāt
Ol ĥāli ben görürsem inān söylerüm saña
3. Sen reşk-i mihri gāhice hūrşide beñzedüp
Gün gibi āşkāre yalan söylerüm saña
4. Şol bir şuluñ ki mültefitüñ idi bir zamān
Cevrüñle şimdi ĥāli yaman söylerüm saña
5. Ben ĥāl-i zār-ı Perteve-i nā-kāmı sevdigüm
Gāĥi nihān gāĥi Óayān söylerüm saña

(2a) āyā: ābā AE1.

(4b) alduñ: çalduñ Ü, HP, EE, AE1.

(5a) teşriřfinüñ: teşrişfün Ü, HP. / haberin: haberüñ AE.

6 HP(76a), Ü(80b), P(6a), EE(2a), AE1(2a), AE2(2a), H(2a).

(1a) baş şol nigāra: reftār-ı yāri EE, AE1, AE2, H. (b) ser-be-pāy: ĥüsn-i nigāri EE, AE1, AE2, H.

(2a) ğayriye: āşıqa HP, AE1, AE2, H.

(4b) şimdi: soñra AE1.

(5b) gāĥi nihān gāĥi Óayān: gāĥi Óayān u gāĥ nihān HP, Ü, AE2; gāĥi nihān vü gāĥ Óayān EE, AE1, H.

7

Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün

1. Cünbiş-i pālūde-i ter yāl u bāl olmuş saña
Reng-i şerm-i ğonca-gül ruhsār-ı al olmuş saña
2. Ber-murād itmez misin ħasret-keş-i āġūşuñı
İncelüp bāzūsı şan bir şarı şāl olmuş saña
3. Nürdur cism-i latifūñ gelmiyor āġūşuma
Ey perî vuşlat bu ħāletle muĥāl olmuş saña
4. Ol periyi görmedūñ mi yoĥsa gördūñ mi yine
Ceźbelenmişsin göñül bilmem ne ħāl olmuş saña
5. Cān u serdür tuĥfe-i dergāh-ı şāĥānem dimiş
ĶorĶma Öāşık vir cevābın çün suÖāl olmuş saña
6. Görmeden gitdūñ Nedīmā sen nigār-ı Pertevi
Bir perî-şüret görünmiş bir ĥayāl olmuş saña

8

Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün

1. Zehr-i Ķātil nūş-ı cān iksirdür sensiz baña
Merg-i nāgeh dāru-yı tedbirdür sensiz baña
2. Her müjem fevvāre-i ĥün olduğundan māÖadā
Her biri tır-i Ķazā-teōşirdür sensiz baña

7 HP(76a), P(6a), EE(2a), AE1(2a), AE2(2b), H(2a).

(1) AE2 nüshasında matla beyti aşağıdaki gibidir.

“ Mihr-i rüyuñ üzre ebrūlar hilāl olmuş saña

Sūhte bir iki aĥter daĥi ĥāl olmuş saña ”

(2) -AE2.

(3) Bu beyit AE2(48a) da müfret(beyit) olarak geçiyor.

(4a) yine: Öaceb P.

(5) -HP, -P, -EE, -AE1, -H.

(6a) görmeden: görmedin P, EE.

8 HP(76b), Ü(80b), P(6b), EE(2a), AE1(2b), AE2(2a), H(2a).

3. Firqatüñle ser-te-ser gülzār āteşzār olur
Nağme-i ney nāle-i şeb-gırdür sensiz baña
4. Buldı süret sū-be-sū ey büt hayālūñ ile çün
Hāne-i dil deyr-i pür-taşvırdür sensiz baña
5. Pertevā iqbāline şad el-hāsed hem-bezminūñ
Baht u tāliŌ çün gedā-yı pırdür sensiz baña

9

FāŌilātün fāŌilātün fāŌilātün fāŌilün

1. Sevmedüm Ōömrümde bir dil-dārı senden māŌadā
Kām-yāb-ı vaşluñ āyā var mı benden māŌadā
2. Gerdenūñ būs oldıgın gül-büseler işbāt ider
MüddeŌāma şahidüm var sūŌ-i žandan māŌadā
3. Birbirinden istimāŌ ile o şūhuñ hüsniñi
Görmeden şeydāsı olmuş çok görenden māŌadā
4. Bıñsütün-ı Ōaşqda Şirınveş ol şirın-lebūñ
Bir nice Hüsrevleri var Kūh-kenden māŌadā
5. Tārınuñ her bir şikencinde o zülf ü kākülūñ
Var girihler Ōuğdeler çin ü şikenden māŌadā
6. Nice dil der-bend-i zencir eylemiş gışuları
Mañbesi varmış zenañdān u zeğandan māŌadā
7. Kimsenūñ minnet-keş-i iñsānı olmam Pertevā
Yāverüm yoğdur Hudā-yı Žü'l-Minenden māŌadā

(3a) āteşzār olur: āteşzārdür HP, AE1, AE2; āteşzār olup Ü.

(4a) süret: gönülüm AE1.

(5a) Pertevā: Pertev HP, P, EE, AE1, AE2; Pertev H. (b) baht u tāliŌ çün gedā-yı: nev civān-ı bahtum gedā bir EE,H; nev-civān bahtum bir AE1; nev-civān-ı baht cāna AE2.

9 HP(76b), Ü(79a), P(5b).

(1a) bir dil-dārı: ben dünyāda Ü, P.

(2a) oldıgın: oldıguñ P.

10*

Fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilün

1. Ārzü-yı sāye-i zülf-i dü-tā düşmez baña
Devlet-i bî-minnet-i žıll-ı hümā düşmez baña
2. Seng-i cevruñ ile oldı tütüyā miróāt-ı dil
Yine Óaks-i rüy-ı mihr-i dil-rübā düşmez baña
3. Eylesem nişān taleb ser-sebzi-i ümmüdüme
Berķ-ı hürmen-süz-ı dilden mā'Öadā düşmez baña
4. Cāy-gır oldı süveydā-yı dilümde būs-ı hāl
Hüşe-i pervinden berg ü nevā düşmez baña
5. Miñnet ü ālām-ı dehr-i dūna menba'Ödur dilüm
Ba'Öd-ez-iñ şekvā vü naķl-ı mā-cerā düşmez baña
6. Mu'Ötekifveş setr-i hāli hāsr-ı kayd itmeme hele
Ben ķalender-meşrebem hiç būriyā düşmez baña
7. Hātırüm hoş iltifāt itmezse ol nā-mihrbān
Pertevem ķün mihrden nūr u ziyā düşmez baña

11

Mefā'Öilün fe'Öilätün mefā'Öilün fe'Öilün

1. Nesim-i āhum Óaceb virdi mi peyām saña
Hulāsa mā'Öilem ey serv-i hoş-hürām saña
2. Felek Óadāveti terk it hediyyem eyle ķabül
Ki tır-i āhumı göndermişüm selām saña

10 HP(77a), Ü(81a), P(6b), EE(2a), AE1(2b), AE2(3a), H(2a).

*Başlık: Tazmîn-i mısra'Ö EE.

(1a) dü-tā: -Ü.

(2a) ile: -AE1. / Tütüyā oldı dilüm miróāti seng-i cevruñ ile AE2.

(4) HP, EE, AE1 ve H nüshalarında 5. beyitle yer değişmiştir. (a) dilümde: dilde Ü.

(5) -Ü, -AE2. (a) dūna: dūndan AE1, H. / menba'Ödur: menba'Ö-ı P, AE1. / şekvā vü: müşgvār H.

(7b) Pertevem: Pertev Ü. / nūr u: nūr-ı HP, Ü, P, EE, AE1, AE2.

11 HP(77a), Ü(81a), P(6b), EE(2b), AE1(2b), AE2(1b), H(2b).

(1a) ahum: Óaşķ AE2.

3. Hilāl-ı yek-şebe ebrūña daħi olsa meşîl
Ya bedr-i tām nice beñzesün tamām saña
4. Esîr-i bend-i ser-i zülfüñ it dil-i zārum
Amān merħamet itme budur recām saña
5. Göñül çü Kays-ı beyābān-neverd-i Öaşk olsañ
Bir öyle gözleri āhū olur mı rām saña
6. Zebān-ı Pertevi bîhūde eyleme hāmüş
Lisān-ı hāl ile de Öarz ider merām saña

12

Meföülü fāŐilātü mefāŐîlü fāŐilün

1. Ey dil ne rütbe cevr ider ise revā saña
Biñ kez didüm ki olmaz o mehdem vefā saña
2. Dil-teng olma ğonca-şifat ey nihāl-i gül
Şerh itse hāl-i zārumı ğāhi şabā saña
3. Raħm eyle pāy-māl-ı ğam itme o bî-kesi
Oldı göñülcegüm güzelüm mübtelā saña
4. ÖAks-ı sevād-ı dîde-i bahtum mıdur Öaceb
Ey rüy-ı tâbnāk o hāl-i kara saña
5. Hatt-ı amān şahîfe-i rüya yazılsa da
Mümkin mi târ-ı zülfden olmağ rehā saña
6. Pertev bu mısraŐı dimiş ol şūha ğālibā
Cān olmağ ister ey leb-i şîrîñ fedā saña

(3a) daħi olsa: olsa daħi Ü, P; olsa da EE, AE1, H. / meşîl: mişāl Ü; temşîl EE, AE1, H. / Hilāli kâşîña teşbîhî idemem teslim Ü. / yek-şebe ebrūña: yek-şebüm ebruvān H. (b) tām: tamām AE1. / tamām: -AE1.

(4b) itme: it AE1.

(5b) mı rām: müdām EE.

(6b) ile de: ile AE1.

12 HP(77a), P(7a), EE(2b), AE1(3a), H(2b).

(1b) kez: -EE.

13

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Eğer Baħr-ı Sefıde dinmiş olsaydı ten-i deryā
O süretde Boğaziçine dirdüm gerden-i deryā
2. Žuhūr itmez saña mānend bir lüölü-yi nā-süfte
Nice dūr-dāneler peydā ider ābisten-i deryā
3. Sirişkünden alur ū kıtŌa-i elmās-ı ruhsāruñ
Fitil-i ūeb-çerāğa ūŌleverdür revġan-ı deryā
4. Niçün ter-dāmenān-ı baħr-ı Ōiūyān ħalsun ālüde
İderken ālemi tathir āb-ı dāmen-i deryā
5. Tebahħur itmek ile āūnā-yı hāl olınsın mı
ūinā mümkün midür tahūil olınmazsa fen-i deryā
6. İder sāhillerin ber-bād mevc-i eūk çeūmāsā
ŌAceb ser-tiz imiū bi'llahi Pertev nāhun-i deryā

14

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Debiristān hum-ı ūahbā-hikem h'āce leb-i mīnā
Felātūn gūdek-i zānū-niūin-i mekteb-i mīnā
2. Bahā-yı bī-revāc-ı Ōaħl olur mı cevher-i yāħūt
Degül sūd u ziyān dād u sitāddur matlab-ı mīnā

13 HP(77b), Ü(79b), EE(2b), AE1(3a), AE2(2b), H(2b).

(1a) Baħr-ı Sefıde dinmiş olsaydı: dinmiş olaydı Baħr-ı İsfıde EE, AE1, AE2, H.

(3b) ūŌleverdür: ūŌle vermiş Ü; ūŌle viridi AE2.

(4a) ter-dāmenān-ı: ter-dāmān-ı AE1. / ālüde: āsüde Ü.

(5) -AE2. (a) tebahħur: tecerrüt EE, AE1. / olınsın mı: olsun mı Ü; fehmlmaz EE, AE1, H.

(6a) saħillerin: saħillerün AE1. / çeūmāsā: çeūmāūā H.

14 HP(77b), Ü(80a), P(7b), EE(2b), AE1(3a), AE2(2a), H(3a).

(2a) cevher: gevher P. / bī-revāc Ōaħl olur mı cevher-i: kem-revāc-ı cevher Ōaħla virür EE, AE1, AE2. (b) sitāddur: site[d]dür P, -AE1. / dād: ād H.

3. Hemān hem-reng-i şimîn -gerden-i sâķi-i ser-keşdür
Dökülmiş meşreb-i rindān üzre ķāleb-i mîñā
4. Felek peymānesidür şems mihmān-ı ser-i h'ānı
ÓAceb mi gün gibi rüşen olursa kevkeb-i mîñā
5. Muĥannā dest-i sâķi esb-i pūr-ı Zāl cāmumken
Nice tündi-i gerden-keşlik eyler eşheb-i mîñā
6. Düşer āyine-i şahbāya Óaks-i Óişve-i sâķi
ÓAceb midür görölse cāmda tāb-ı teb-i mîñā
7. Büride-şāh-ı zühd-i huşkı ser-sebz eyleyen müldür
Viren neşv ü nemā kettāna meh-tāb-ı şeb-i mîñā
8. Ĥum-ı mey hāver-i şems-i haķiķatken baña Pertev
Be-cā olmaz demek şahbāya māh-ı Naşseb-i mîñā

15

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. Ey şeh Óaşık-küşlük istersin ki nām olsun saña
Cān u ser fitrāk-zıb-i ihtişām olsun saña
2. Ülfetüñle gönümün duydum perişān olduĥın
Baĥt-ı vārūnumdan ey kākül selām olsun saña
3. İltifātı kesdi şemşir-i nigeĥ dirsem n'ola
İçdigün ĥūn-ı dil ey ĥūñi ĥarām olsun saña
4. Dād u bî-dād it ķarışmam baÓd-ez-İN dil kişveri
Vech-i ser-bestiyyet üzre iltizām olsun saña
5. Hiç inanmam böyle dām u dāne ile Pertevā
Gelsün ol āhū-yı vahşet-pişe rām olsun saña

(3) -AE2. (a) simîn: ĥüy P, AE1, H. / hem-reng-i: hem-rengi H.

(4a) felek peymānesidür: felekdür āteşini P; felekdür hem-nişini EE, AE1, AE2, H. / mihmān-ı: mihmānı EE.

(5) -HP, -Ü, -AE2. (b) tündi-i gerden-keşlik: tündi vü ser-keşlik EE tündi vü gerden-keşlik H.

(6) -HP, -Ü, -AE2. (a) āyine-i: -EE.

(7a) ser-sebz: -EE. (b) neşv ü: neşve P.

15 HP(78a), P(7b), EE(3a), AE1(3b), AE2(2a), H(3a).

(1a) şeh Óaşık-küşlük: şehi aşık-küş AE2. / istersen: isterseñ AE2, H.

16

Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün

1. Hâlin ey üftâde düşdükçe beyân lâzım saña
ÖĀrz-ı hâl ol şaha vir kim her zamân lâzım saña
2. Var mı yok mı la'Öl-i nâ-yâb-ı dehânuñ bildire
Dil gibi bir vâkıf-ı râz-ı nihân lâzım saña
3. Bülbül-i şeydâ-yı gül-ruhsâr u Leylî zülfisin
Tâ ser-i Mecnûnda ey dil âşiyân lâzım saña
4. Yâd-ı la'Öli rûh-perverlik ider vaqt-i firâk
Ger riyâzet-keş de olsañ küt-ı cân lâzım saña
5. Ey dil-i süzân niçün pervâneveş hāmüşsun
Nâmuñı bülbül kômış ol gül figân lâzım saña
6. Sen ki fermân-rân-ı iklîm-ı nezâketsin şehâ
Pertevâsâ bir Nedîm-i nüktedân lâzım saña

17

Mef'Öülü mef'Öüli mef'Öüli fa'Öülün

1. Ebrûları mihrâb-ı mesâcid mi degül ya
Dil gûşe-i mihrâbda sâcid mi degül ya
2. Hün-h'ârlıguñ ğamzeleri itmesün inkâr
Çeşmânı bu da'Övâmıza şahid mi degül ya
3. Ol sâ'Öid-i billür ile sâķi suna şahbâ
Mey-h'ârelerüñ bahtı müsâ'Öid mi degül ya
4. Dirmiş ki o bî-rahm görüp bezl-i sirişküm

16 HP(78a), Ü(80a), P(8a), EE(3a), AE1(3b), AE2(1b), H(3a).

(1a) hâlin: hâluñ EE, AE1, H. (b) vir kim: kim dir HP, Ü, P, EE, AE1, H.

(2) -AE2.

(3a) zülfisin: zülfüsün P; zülf iseñ Ü.

(5a) pervâneveş: pervâne-i EE. (b) nâmuñı: nâmını AE2.

17 HP(78a), Ü(81b), P(8a), EE(3b), AE1(3b), AE2(3a), H(3b).

(2a) hün-h'ârlıguñ: hün-h'ârlıgın HP; hün-h'âralıgın Ü; cellâdlıguñ AE2.

Dîvâneye bu maşraf-ı zāóid mi degül ya

5. Gelmez ne selām ü ne peyāmı yine Pertev
Bu emre dil ü cān ise kıāsıd mı degül ya

18

Fāóilātün fāóilātün fāóilātün fāóilün

1. Neyl-i vuşlat h'ābda āsān olurmuş vākıóā
Kıymet-i būs u kenār erzān olurmuş vākıóā
2. Gördüm ol meh-pāreyi seyrümde kim düş görmedüm
óĀlem-i rüóyāda çok seyrān olurmuş vākıóā
3. Bedre dönmiş ol hilāl-ebrüyı gördüm h'ābda
Gurre-i ğarrā meh-i tábān olurmuş vākıóā
4. Bezm-i óişretde sızup şāhāne eyler h'āb-ı nāz
Rind-i mestüñ her biri şultān olurmuş vākıóā
5. Vākıóāmda ol mehi gördüm uyandum Pertevā
Her vişālüñ āhiri hicrān olurmuş vākıóā

19

Feóilātün feóilātün feóilātün feóilün

1. Neşóelendüm mi şarāb-āvere şor şorma baña
Dest-i sākide dönen sāğara şor şorma baña
2. Terk-i Óaşk eyleme mümkin midür Óāşıka begüm
Anı var āhere şor diğere şor şorma baña
3. Beni āvāre-i bezm ideli ey dil ruşabā

(4b) dîvâneye: dîvāne EE. / maşraf: maşrafı AE2.

(5a) gelmez ne selām ü ne: gelmezse selām u P.

18 HP(78b), Ü(79b), P(7a).

(2a) meh-pāreyi: meh-pāre-i P.

19 HP(78b), P(8a), EE(3b), AE1(4a), AE2(3a), H(3b).

(1a) neşóelendüm mi: neşóelendün mi P.

Neler itmiş o perî-peykere şor şorma baña

4. Dıdeden girye ile naqş-ı hayālūñ mi gider
Çoq yaşamışdur o çeşm-i tere şor şorma baña
5. Servi pā-māl-i hırāmuñ bilürem çün Pertev
Sen inanmazsan eger ÓarÓara şor şorma baña

20

FeÓilātün feÓilātün feÓilātün feÓilün

1. Olsa sūdāger-i zülfüñ ile enbāz śabā
Sünbülüñ tengini açmağa ider nāz śabā
2. Gül-nihāl-i çemeni oynadur ešnā-yı bahār
Şimdi kışdur leb-i bām üzre çalar sāz śabā
3. Lāne-i mürğ-i dile bādi-i tālān oluyor
Bu hevālar da n'olur itmese pervāz śabā
4. Olsa da mahrem-i rāz-ı girih-i zülfüñ eger
Olamaz gonca-i lāÓlüñ ile hem-rāz śabā
5. İtdürür lāle gibi dāğ-ı derünün izhār
Büy-ı zülfüñ getirüp sünbüle gammāz śabā
6. Güş-ı dil-dāra ider nālemi vāsıl Pertev
Olur Óindümde benüm hāsılı mümtāz śabā

(5a) çün: ey P.

20 HP(79a), Ü(80b), P(8b), EE(3a), AE1(4a), AE2(2b), H(3b).

(2a) çemeni: -AE1. / ešnā-yı: ebnā-yı P, AE1.

(3) -HP, -Ü. (a) tālān: nālān AE1. (b) n'olur: ne var AE2.

(4a) girih-i: kerem-i EE.

(5) -AE2. (a) derünün: derunuñ AE1.

(6a) vāsıl Pertev: Pertev vāsıl AE2.

ĤarfüÖl-Bā

21

FeÖilātün feÖilātün feÖilātün feÖilün

1. Kiřtzār-ı emele ebr-i Öatā vir yā Rab
Sebze-i mezraÖ-ı ümmide nemā vir yā Rab
2. Telhkām eyledi āmiziř-i derd-i mey-i ğam
Dil-i ğam-dıdeme sen zevķ u řafā vir yā Rab
3. Kine-cūdur ķatı bı-rahm u mürüvveddür āh
Kerem it yāra biraz mihr ü vefā vir yā Rab
4. Bı-vefā cevriñi çekmek dile pek virdi fütür
Baña bir mehveş-i bı-cevr ü cefā vir yā Rab
5. Būs u āġuřı niyāz ile yazıldı yāra
Bu recā-nāmeme hālāt-ı duÖā vir yā Rab
6. Ararum baħr-ı sirişkümde kenār-ı vuşlat
Keşti-i matlaba uygunca hevā vir yā Rab
7. Pertevi eyledi dil-teng-i cefā-yı gerdün
Bend-i ğamdan sen o miskine rehā vir yā Rab

22

MefāÖilün feÖilātün mefāÖilün feÖilün

1. Bu gice virdi baña řāķi ĥükm-i āb řarāb
Çevürdi başumı mānend-i āsiyāb řarāb
2. Anuñ iķün geķemem olmasam da ehl-i şikem
Ġazelde bir nice maźmün olur kebāb řarāb

21 HP(79b), Ü(82a), P(9a), EE(3b), AE1(4b), H(4a).

(2a) mey-i: lāy-ı HP, Ü. (b) zev u: zevķ-ı Ü.

(3b) yāra: yā da Ü.

(4a) pek: biñ P.

(5a) būs u: boř Ü.

(6b) matlaba: ĥāhiře EE, AE1, H.

22 HP(79b), Ü(82a), P(9a), EE(4a), AE1(4b), H(4a).

3. Tezehhüd eyleme qurbānı oldıgum söyle
Fedā olur mı leb-i cūda mäh-tāb şarāb
4. Sözüñ de neşóe virür leblerüñ qadar sākı
Diyorken öpsem eger ağzuñı şarāb şarāb
5. Serābı āb görürlerdi reh-revān çölde
Göründi her bün-i humda bu yıl serāb şarāb
6. Olinca nāóil-i būs-ı lebüñ ciger-pārem
Bir iki sāl çeker hayli ıztırāb şarāb
7. Bu neşóesizlik ile Óayb olunmaz ey Pertev
Görürse dıde-i rindān be-cā-yı h̄āb şarāb

23

Mefāóilün feóilātün mefāóilün feóilün

1. Ne söyleseñ alınur eyler ıztırāb h̄icāb
Virür nigāh aña yüz gūne piç-tāb h̄icāb
2. O gonca-i edeb-i bāg-ı Óişmetüñ bezmi
O bezmdür ki ider olsa neşóe-yāb h̄icāb
3. Suóāl ider baña ol şüh gāhi matlabımı
Ne çāre mānió olur virmege cevāb h̄icāb
4. O āb u tāb ki vardur cemāl-i pāküñde
Elüñe şu qomağa eyler āftāb h̄icāb
5. Görince teşne-i laóil-i leb-i revān-bahşuñ

(3a) qurbānı: qurbānuñ AE1.

(4a) leblerüñ: leblerin H. (b) diyorken: emerken P, AE1.

(5b) serāb: şarāb AE1, H.

(6a) nāóil: māóil EE.

(6b) sāl: -EE.

23 HP(80a.), Ü(82b), P(11a), EE(5a), AE1(6a), AE2(4b), H(5b).

(1a) eyler: -AE1.

(2) -Ü. (b) ider: -EE.

(3a) gāhi: gāh P, -EE. (b) mānió olur virmege: virmege mānió olur P, EE, AE1, H.

(5a) teşne-i: neşóe-i AE2.

Ḳadehde cāmda humda ider şarāb h̄icāb

6. Hulāsa ey şeh-i iklim-i nāz çün Pertev
Fütādeñem Ḳuluñam itme ictināb h̄icāb

24

Mefāʔilün feʔilātün mefāʔilün feʔilün

1. Ne var iderse de nev-rüstem ictināb h̄icāb
Füzün olur bilürüm mevsim-i şebāb h̄icāb
2. Görince āyinede ʔaks-i rüyuñı nūrum
Didüm ki māha ne hoş olmuş āftāb h̄icāb
3. Olur nežāreye h̄āʔil baḳılsa revzen-i cām
Şarāba min-vecih olmaz mı şişe Ḳap h̄icāb
4. Çiçek bozuḳları olurdı h̄üsnine perde
Şarāb-ı nāba olaydı eger h̄abāb h̄icāb
5. Açılma kākūli sūnbül olur perişān-hāl
Faḡılma zūlfı ider b̄y-ı müşg-i nāb h̄icāb
6. Görince h̄ābda ol meh didi baña Pertev
Dem-i vişālde virmez mi saña h̄āb h̄icāb

25

Mefāʔülü faʔilātü mefāʔülü faʔilün

1. Sāḳı bu cām o tevbe-şikenden midür ʔaceb
Ey çeşm-i mest yoḡsa ki senden midür ʔaceb
2. Gelmiş çemende ʔarʔara āzād kāḡıdı
Ol serv-i bāḡa sāye-fiḡenden midür ʔaceb

24 HP(80a), Ü(82b), P(9a), EE(5a), AE1(6a), AE2(4a), H(5b).

(1,..4) Ü nüshasında 21. gazelde geçmektedir. (b) şebāb: şihāb H.

(6) Ü nüshasında makta beyti olarak yer almaktadır. (a) didi baña: baña didi P, EE, AE1. (b) vişālde: vişāl AE1.

25 HP(80a), P(9a), EE(4a), AE1(5a), AE2(4a), H(4a).

(1a) sāḳı: yine Ü. (b) ey çeşm-i mest: mestānelikler P, EE, AE1, H; sāḳı hemān AE2.

(2b) bāḡa: bāḡ AE1; nāza AE2.

3. Her dem siyeh-bahār olur etrāfi menbaŌı
Āb-ı hāyāt çāh-ı zeķandan midür Öaceb
4. Sıgmaz o ūh ele avuca degme hāl ile
Cism-i latīfi būy-ı semenden midür Őaceb
5. Pertev toķundı hārf-i vefā ūimdi gūūuma
Ĥatdan midür o ğonca-dehenden midür Öaceb

26

MefŪlū fāŪilātū mefāŪilū fāŪilūn

1. Ol tıfl-ı ūh u ūeng ne Őālemeddūr Őaceb
Mūjġānı çūn hādeng ne Őālemeddūr Őaceb
2. Meydān-ı hūsni hāt-ı siyāh aldı ūimdicek
Ruhsār-ı al-reng ne Őālemeddūr Őaceb
3. Bir tar maħalde idi yeri yoġ iken hātūñ
ūimdi dehān-ı teng ne Őālemeddūr Őaceb
4. Mūrg-i dili ūikāre ğozi ūimdi kesmiyor
ūeh-bāz-ı tiz-çeng ne Őālemeddūr Őaceb
5. Bir ūhuñ ol da kākūlūne ser-fedā imiū
Ol perçem-i çeleng ne Őālemeddūr Őaceb
6. Pertev bu mısraŪ ile añarmıū o mehveūi
Ol tıfl-ı ūh u ūeng ne Őālemeddūr Őaceb

27

26 HP(80b), P(11b), EE(5a), AE1(6b), AE2(4b), H(5a).

(1a) ol: o H.

(2a) aldı: oldu P.

(3b) dehān-ı: o hāl-ı EE.

(4) -Ū.

(6a) bu mısraŪ ile aramıū mehveūi: o mūrg-i alları sayd u ūikār iden Ū; sorar gezermiū o daħi bizūm gibi P, EE, AE1, AE2, H.

(6b) ol tıfl-ı ūh u ūeng: ūah-bāz-ı tiz-çeng Ū.

27 HP(80b), Ū(83a), P(9b).

Mefā'ölün fe'ölātün mefā'ölün fe'ölün

1. Bu āh-ı serd aña ebr-i bahār olur mı Óaceb
O āteşin-güle jālem nişār olur mı Óaceb
2. İder mi sāza heves ol civān-ı hūb-nefes
Çü tıfl-ı nağme o da ney-süvār olur mı Óaceb
3. Ğamıyla itdi beni pır-i nā-tüvān ol şüh
Benüm gibice o da ihtiyār olur mı Óaceb
4. Cüdā-yı yāra vatanda dinür ğarīb-i diyār
Bizüm de meskenimüz küy-ı yār olur mı Óaceb
5. Kıyāmetün gecesidür aña nümüne-nümā
Bu leyl-i firķate yā Rab nehār olur mı Óaceb
6. Şarāb-ı Óaşkla mest-i eleste sākınün
Şarābı dāfi'ı-i renc-i humār olur mı Óaceb
7. Bu baht-ı bed baña bigānelik mi eyler hep
Biraz da eyleyüp inşāf yār olur mı Óaceb
8. Hemişe yerlere düşmekde sāyeveş Pertev
Ziyā-yı mihr-i semā hāksār olur mı Óaceb
9. Kuşūr-ı zilletle baķmaz Cenāb-ı Óİzzetden
Bu sāde nazmuma da i'Ötibār olur mı Óaceb

Fā'ölātün fā'ölātün fā'ölātün fā'ölün

1. Hatt-ı kej-dümden o gül-ruhsāre gelmiş piç ü tāb
Şanki burc-ı Óakrebe tahvıl kılmış āftāb
2. Yaķmasuñ nār-ı hāsed ebnā-yı cinsün dil-beri
Sen sen ol itme ruhuñdan Yūsufum ref'ı-i niķāb
3. Çok güzel ebyāt var mecmū'ā-ı hūsnuñde lik
Mısra'eyn-i la'Ölün itdüm ben efendim intiħāb

(2a) hūb-nefes: hūb-naķş P.

(7) -HP, -P.

(9) -HP.

4. Dād elinden ol siyeh-mest-i şarāb-ı naḥvetüñ
Dide-i maḥmūrınuñ fikri ile ḥālüm ḥarāb
5. Nev-civānlar pır olup pırān olur güdek-mizāc
Ehl-i did Őindinde Pertev şāb şeyh u şeyh şāb

29

FeŐilātün feŐilātün feŐilātün feöilün

1. Virsin aġyāra cefā baña vefādur maṭlab
Maḥv-ı Öaşq olana ey dil ne revādur maṭlab
2. Nā-be-cā ḥāhişe yoq şerŐ-i maḥabbetde mesāġ
Fālib-i buse-i cānānda be-cādur maṭlab
3. MenŐ-i Öaşq ile beni eyleme taŐzib amān
Senden ey şeyh hemān ḥayr duŐādur maṭlab
4. Çeşm-i ḥününümü sil al ele mecrūḥ dilüm
Çün nigārā ser-i engüşte ḥinādur maṭlab
5. Şerḥa vü dāġ-ı ġama olma devāsāz tabib
Yalıñuz bir suḥan-ı şadr-ı şifādur maṭlab
6. Cān-ı zārumda firākuñ ile tende bizār
Mürġ-i nälende-i maḥbūsa rehādur maṭlab
7. İstemez debdebe vü tantana-i dünyāyı
Dehrden Perteve bir māh-liķādur maṭlab

29 HP(81a), P(9b), EE(4a), AE1(5a), AE2(3b), H(4b).

(1a) virsin: virmesin AE2.

(2a) mesāġ: yasaġ P, AE1.

(4a) dilüm: dili P, EE, AE1, H. (b) çün: ḥün EE.

(6) -AE2. (a) tende: tenden P, EE, AE1, H.

(7a) debdebe vü: debdebe-i EE, H. (b) Perteve: Pertev P.

Mefā'Öilün fe'Öilätün mefā'Öilün fe'Öilün

1. Olur muvāfiķ-ı şürb-i şarāb-ı Öālem-i āb
Görülse āb-ı şafādur serāb-ı Öālem-i āb
2. ÖAceb ne şu ile döndi dolāba Öālem-i āb
Ki açdı güllerini rindüñ āb-ı Öālem-i āb
3. Hîsābsuz ğamı def'Ö eylesün hemān sākî
Bugün sayılmayacaķdur hîsāb-ı Öālem-i āb
4. Gözümde her varaķ-ı Būstān Gülistāndur
Sezā oķutmağa şimdi kitāb-ı Öālem-i āb
5. Var ise āteşi şahbānuñ oldı Öaks-endāz
Ki itdi māhi-i havzı kebāb-ı Öālem-i āb
6. Delîl-i mahv-ı ma'Öāsîdür ehl-i tevbe için
Hayāl u hātıra hatt-ı pür-āb-ı Öālem-i āb
7. Tehî imiş ğam-ı Öālem Öilācı sāğar iken
Bilindi şimdi hatā vü şavāb-ı Öālem-i āb
8. Şeb-i siyāh-ı ğarîbānda gün toğıncaya dek
Münevver ola hemān āftāb-ı Öālem-i āb
9. Nigāh-ı germ ile gördüm cemāl-i sākîde
Çü nür-ı berķ uruyor āb-ı tāb-ı Öālem-i āb
10. N'ola papas ķarası şeb gibi siyāh olsa
Özümde žāhir olur māh-tāb-ı Öālem-i āb
11. Olinca Pertev ü Öİzzetle müşterek ÖĀmir
Suĥanda eylediler intihāb-ı Öālem-i āb

Mefā'Öilün fe'Öilätün mefā'Öilün fe'Öilün

1. Riyāz-ı Öaşķ saķar lālesi lehebdür hep
ÖAceb bu kim yine bir bezm-i pür-tarabdur hep

30 P(11b).

31 HP(81a), P(9a), EE(4b), AE1(5a), H(4b).

(1b) yine: -P, -AE1.

2. Çü sāye pey-rev olur kām olunca rū-gerdān
Seni berī-i metālib iden talebdür hep
3. Senüñ tegāfūl-i çeşmüñle zūlf-i zencirüñ
Bu fitne vü bu keş-ā-keşlere sebebdür hep
4. Sitāre suhteğānuñ nücümi gerdūnda
Siyāh hāl-i ruhuñ gibi münteħabdur hep
5. İder fütāde seni Pertevā çü bülbül-i zār
O gül-beden o semen-ber o ğonca-lebdür hep

32

Mef'ölü fā'ölātü mef'ölü fā'ölün

1. Sūz-ı derūna nūş-ı mey-i nābdur sebab
Hep iltihāb-ı āteşüme ābdur sebab
2. Rāhuñ müdām rūh-fezālık şi'ārına
La'ölüñ şarābı itdügi işrābdur sebab
3. Rāz-ı derūnum āh u sirişküm Őayān ider
Hep güft-gü-yı āşquma aħbābdur sebab
4. Ey māh mihr-i rūyuñ ile leyl olur nehār
Ancağ biraz da cünbişe meh-tābdur sebab
5. Bir hürde-sāl itdi beni sāl-hürde-pir
Şeyhāne tavr-ı Perteve bir şābdur sebab

33

(3b) vü bu: vü HP.

(5a) ider: iden AE1, H.

32 HP(81b), P(10a), EE(4a), AE1(5b), H(4b).

(2a) şi'ārına: şi'ār yine P.

(4b) cünbişe: safveti P, AE1; cennet-i EE.

(5a) hürde-sāl: hürde-sāle H. (b) şābdur: şāhdur P.

33 HP(81b), P(10b), EE(4b), AE1(5b), AE2(4a), H(5a).

Mefâ'ülün mefâ'ülün mefâ'ülün mefâ'ülün

1. Gehî çözü bend-i şineñ bağ-ı hüsne yâsemenlik yap
Çıkar kâküllerüñ gâhîce fesden feslegenlik yap
2. Basup hat işte seyrāngāh-ı Őām olmuş o bağ-ı hās
Saña kim didi kim boz öyle gülzārı çemenlik yap
3. Ser-ā-pā ol mehi Őüryān temāşā ise maqsuduñ
Ĥarîr-i rişte-i nūr-ı nigehten pîrehenlik yap
4. Gezer elden ele hem çün tuhaf bu beççe-i Gürci
Çorab-ı köhne-i pā-mālūñ atma eldüvenlik yap
5. Gül-i dāğ-ı dil-i Pertev n'olur sāyeñde zeyn olsa
Ĥayāl-ı serv-ķaddūñ ile gönülüm nārvenlik yap

34

Mefâ'ülün mefâ'ülün mefâ'ülün mefâ'ülün

1. Yaparsan işte bārî böyle vaşf-ı dil-sitānlar yap
Ĥazel tarzında ammā sergüzeştūñ dāstānlar yap
2. Sözüm yok gerçi hūñî çeşme süret virdūñ ey naķķāş
Hüner oldur kıya baķışlarında ķahramānlar yap
3. O ebrūnuñ ne ĥaddindür ki bir mūyına beñzetmek
Sen ey üstād eger istersen āhenden kemānlar yap
4. Ne ĥāsıldur ayaķdan bir iki sāğar çaçup gitmek
N'olur ey mest-i nāzum bezme gel ratl-ı girānlar yap
5. Bahār ešnāsı ĥavf itme dükenmez sūnbūli bāğūñ
O perçemden sen ister tabla tabla armağanlar yap

(1a) şineñ: zūlfūñ AE2.

(4a) bu: ey EE, AE1, AE2, H.

(5a) n'olur: nūr-ı EE. / Ne olur sāye-perver olsa dāğ-ı ģonca-i Pertev AE2.

34 HP(82a), P(10b), EE(5a), AE1(5b), H(5a).

(2b) kıya: ķaba AE1.

(3b) ey: -EE, -H.

(4b) bezme gel: bezm-i gül AE1.

6. Şu kâfir bâri bu gûne sürülsün harca ey Pertev
Siyeh-bahtum o mâha çarha çekdür sürmedânlar yap

35

Fe'Öilâtün mefâ'Öilün fe'Öilün

1. Görmeden yâri žâhir oldı raķib
Gözümüzde misâfir oldı raķib
2. ÓAşķ-ı yâr oldı şinede imân
İşidüp şırf kâfir oldı raķib
3. Ben ki sūdâger-i vişâl oldum
Sūķ-ı hırmânda tâcir oldı raķib
4. Çeşmüñ eylerdi bende meşķ-ı füsün
Fitne fenninde mâhir oldı raķib
5. Ğam giribân-ı cānum almış idi
Bu keş-â-keşde şâbir oldı raķib
6. Gelmeden yâr hâneme Pertev
Gözümüzde misâfir oldı raķib

36

Mefâ'Öilün mefâ'Öilün mefâ'Öilün mefâ'Öilün

1. Ser-i gışularuñla çünki pâyuñ âşnâdur hep
Türâb-ı maķdemüñ hem-büy-ı müşğ olsa sezâdur hep
2. Hırâm-ı nâzuña efgendedür şimşâd çün sâye
Hevâ-yı ķâmetüñle servler ser der-hevâdur hep

(6a) bu: bir P; yer AE1. / harca: çarha P.

35HP(82a), P(10b), EE(4b), AE1(5b), H(5a).

(3b) sūk-ı: şevķ-ı AE1.

(4a) bende: bize AE1.

(5) -AE1.

(6a) gelmeden: gelmedin P, AE1. (b) gözümüzde: sözümüzde AE1.

36 HP(82a), P(11a), EE(4b), AE1(6a), AE2(3b), H(5a).

(2a) nâzuña: nâzuke P. / efgendedür: üftâdedür AE2.

3. Nigāh-ı lutfı da gāhıce nā'ıl itme Őadetdür
Senüñ bağışlarıñ bilmem niçün zālīm kıyadur hep
4. Başup geçme nigāh-ı lutf kııl etrāfa sultānum
Güzergāhuñdaki kıullar bütün ehl-i recādur hep
5. Ol bı-dāda işitdüm dünki Pertev böyle söyledı
Senüñ güş itdüğüñ maźlūmdan žālīm duŐadur hep

ĤarfüŐt-Tā

37

Meföülü mefāŐılı mefāŐılı faöülün

1. Yā Rab dil-i ğam-dıdemi lutfuñ ile şād it
Bir dem de beni vāsıl-ı ser-ĥadd-ı murād it
2. Bir ben bileyüm pādişehüm bir dahi sen bil
Esrārumı nā-mahreme evrāk u midād it
3. Fazluñla beni eyleme bir kimseye muhtāc
Baña keremüñ bābımı bı-saöy güşād it
4. Feyzüñle kııl āşārumı her tabŐa muvāfık
Her bir sözümi māye-i tefriç-i fuŐād it
5. Pertev śalayum Őāleme ĥürşid-i cihānveş
Mihrüñ dile günden güne çün māh-ı ziyād it

38

Meföülü mefāŐılı mefāŐılı faöülün

1. Gāh eyler idüm seyr-i cemālūñle kıanāŐat
Gāh āyine-i dilde mişālūñle kıanāŐat
2. Sış olmaz iken niömet-i dıdār ile dıdem

(3b) bilmem niçün zālīm: cānā niçün bilmem P, AE1; bilmem niçün cānā EE, AE2, H.

(4b) güzergāhuñdaki kıullar bütün: büyü-tı reh-güzāruñ melce-i P, EE, AE1, AE2, H.

37 HP(82b), Ü(83b), P(12b), EE(6a), AE1(7b), H(6b).

(2a) bileyüm: bilmem EE. (b) nā-mahreme: nā-mahrem-i HP, Ü, EE, AE1, H.

(5b) mihrüñ dile: iķbālūmi P, EE, AE1, H.

38 HP(83a), Ü(84a), P(12b), EE(5b), AE1(6b), AE2(5a), H(6a).

İtdüm ne Óaceb şimdi hayālũñle řanāÓat

3. Sen ĥurmet-i duĥt-i rezi bilmez misin āyā
İtseñ n'olur ey sũfi ĥelālũñle řanāÓat
4. Olsaydı bu ruĥsat eger aġyāra mũyesser
Žannum bu ki itmezdi vişālũñle řanāÓat
5. Terk ideli řahbā-yı leb-i laÓlũñi Pertev
İtdi yaluñuz dāne-i ĥālũñle řanāÓat

39

FeÓilātũn feÓilātũn feÓilātũn feÓilũn

1. Kām-ı leb-teşneye ger virse de lezzet şerbet
İdemez āb gibi defÓ-i ĥarāret şerbet
2. LaÓl-i nābuñ ile çũn eyledi Óiřret şerbet
BaÓd-ez-iñ neşœe virür mey şadar elbet şerbet
3. Görülür ise bulur içre ne var bāde gibi
Nice demdür çerker ol leblere ĥasret şerbet
4. Şeb-i vuşlatda sunup şerbet-i gül gibi lebin
Sāóim-i hicr idũm isterdi tabiÓat şerbet
5. Ĥasta-küşlikde tabibũm melekũl-mevt idi şan
Nabż-ı bĩmāra göre virdi ne ĥikmet řerbet
6. Şişesi içre hemān sāÓat olur çand-ı nebāt
O şeker-lebden eger alsa ĥālāvet şerbet

(2b) ne Óaceb: taÓaccũb AE1, AE2.

(3a) ĥurmet-i: ĥurmen-i AE1.

(4a) olsaydı: olaydı EE.

(5a) ideli: eyleyli EE. / laÓlũñi: laÓlini AE2.

39 HP(83a), Ü(84b), P(12a), EE(5b), AE1(7a), AE2(5a), H(6a).

(1) -Ü. / P nüshasında 1 ve 2. beyitlerin yeri deġiřmiřtir. (a) teşneye ger: teşnegere P, AE1.

(2) Ü nüshasında matla beytidir. (b) şadar: gibi AE1, AE2, H.

(3) -Ü, -AE2.

(5a) şan: -AE2.

(6) -Ü, -AE2. / P nüshasında 4. beyit olarak yer almıştır.

7. Gelmeden hatt-ı lebün buseñe nâoíl olamam
Çün vedâo üsti begüm gelmesi oâdet şerbet
8. Nüş iden eşribe-i laoílüñi ohşar zülfün
Mâr-gırâne olur mâniö-i haşyet şerbet
9. Gâze zibeş-dih olur rüy-ı güzeşte hüsne
Câme-i köhneye virmez dime zinet şerbet
10. Zâde-i taboün olur şerbeti olursa şarâb
İçilür gerçi ki ešnâ-yı vilâdet şerbet
11. Pertevâ bu gazel işrâb ider irsâl eyle
Eger isterler ise Hâzret-i Neşoet şerbet

40

Mefoölü fâoílâtü mefâoílü fâoílün

1. Ârâm kıl derinde o yârün şebât tut
Bir dem gamın şafâ-yı dem-i kâoínât tut
2. Tecdid için Oatık-i kuyüd-ı maħabbeti
Bir elde Oarz-ı hâl ü bir elde berât tut
3. Deryüzeği-i būs-ı leb it ey gedâ-yı hüsne
İskenderâne hâhiş-i âb-ı hayât tut
4. Hâyfâ ki behreñ olmadı bu Oayş u nüşdan
Kim didi saña öyle sürüşü-sıfât tut
5. Düş küy-ı yâra kalğa düşe ol halâs-ı gam
Ey Oaşık-ı belâ-zede râh-ı necât tut
6. Çeşmünde tütüyâ bil o şırın-dehânumuñ

(7a) olamam: olalım AE2.

(8b) Mâr-gırâne: mâr-gırân P.

(11) -Ü.

40 HP(83b), Ü(84a), P(12b), EE(6a), AE1(7a), AE2(5a), H(6b).

(1a) derinde o yârün: o yâr derinde P, AE1; derinde o şâhın AE2. (b) bir dem: Her bir Ü, P.

(2b) hâl u: hâl P, AE1.

(3a) Deryüzeği-i būs-ı leb it: Yâd eyle hatt-ı laoíl-i lebi P, EE, AE1, AE2, H. / hüsne: Oaşık P, AE1.

(4) AE1 nüshasında 5. beyit ile yer değışmiştir. (a) nüşdan: nüşsus P. (b) öyle: -AE1.

(5) -HP, -Ü.

Hatt-1 lebi hayālını çüb-1 nebāt tut

7. Pertev yıķık göñülleri Neşóet yapar hemān
Göñlünde tutmaķ ister iseñ öyle zāt tut

41

Mefāóilün mefāóilün mefāóilün mefāóilün

1. İderken bî-vefālar vaóde-i ferdā unuttum tut
Hemānā dāmen-i hicr-i ferāmuşkār tuttum tut
2. İdüp tiryāķ mār-ı zülf efóı-yi reng ile bî-hüş
ķımāt-ı sıñede tıfl-ı dil-i zārı uyuttum tut
3. A zāhid hāsıluñ hüsrāndur dünyā vü Óuķbāda
Riyā ter-dāmenin sen zühd-i huşk ile ķuruttum tut
4. ÓAlev-ñiz olmada gitdüķçe āteş-hāne-i āşķum
Bürüdet Óarz idüp sen süzişüm cānā soğuttum tut
5. Virince bir ķadeh ger hün-ı dilde itdürürse nüş
Biraz da sāķi-i devrān elinden ķan yuttum tut
6. Unutmazsañ dañi aldanmamaķ ķasdıyla ey Pertev
İderken bî-vefālar vaóde-i ferdā unuttum tut

(6b) çüb: ķand P, EE, AE1, AE2, H.

(7a) yıķık göñülleri Neşóet yapar hemān: hayāli yāver ola kendi olmasa EE, AE1, AE2, H. (b) Göñlünde tutmaķ ister isen öyle: Dilde tutarsan işte hemān böyle P, EE, AE1, H; Göñülde bāri tutar iseñ böyle AE2.

41 HP(83b), Ü(83b), P(13a), EE(6b), AE1(7b), H(7a).

(1b) Hemānā dāmen-i hicr-i ferāmuşkār: Hemān dāmān-ı künc-i firķat ü hicrān EE, AE1, H.

(2a) tiryāķ: tiryāķı P. / bî-hüş: hüş Ü.

(3a) dünyā vü: dünyāda P, EE. (b) dāmenin: dāmen P.

(5) EE nüshasında 6. beyittir. (a) Virürse bādesin teşbîh idüp hün-ı dil-i zārı EE, AE1, H.

(6b) iderken: ider AE1.

42

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlun

1. Sen şâha esîr olma dilüñ cānına minnet
Eylersin anı almağa sen yanına minnet
2. Kūy-ı dil-i bî-çāre muhālîf yuvalandı
Düşdi ham-ı zülfüñ yine çevgānına minnet
3. Bu nāle-i pür-süz u şebān-rūzı ki vardur
Bülbüllerüñ eyler mi dil-efgānına minnet
4. Peykān-ı hadengi hedef-i şinede kalsa
İtmem nıgehüñ pençe-i müjgānına minnet
5. Kūh-ı gāmı seyl-āba virürdi dil-i Pertev
İtseydi eger dide-i giryānına minnet

43

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Ruhuñdan rüzgār ile gider bend-i niķāb elbet
Tılsım-ı genc-i vaşluñdan da olur fetḥ-i bāb elbet
2. Ḥayāt-ı cāvidān ise ğarāz dil-beste-i zülf ol
Olur zencîr-bend-i pāy Őömr-i pür-şitāb elbet
3. Dökülsüñ māḥ u mihr-i āsmān dirdüm velî cānā
Seni tesbîḥe lâzım āftāb u māḥ-tāb elbet
4. Kālem ger olmasa giryān ider mi vaşfuñı taḥrîr
Görürmiş şāhid-i āmālını çeşm-i pür-āb elbet
5. ŐĀceb mi mūy-ı āteş-dideveş olursa piç-ā-piç
Gelür hatt-ı cüdāyî-i ḥüsünden piç ü tāb elbet

42 HP(83b), Ü(84a), P(13a), EE(6a), AE1(7b), H(6b).

(1a) dilüñ: dilin P, AE1.

(2a) dil-i bî-çāre: dilimüz ḥayfā EE, AE1, H.

(3) Ü nüshasında 4. beyitle yer deĝiştirmiştir.

(5a) dil-i: dili P.

43 HP(84a), Ü(84b), P(13a), EE(6a), AE1(7b), H(6b).

(3a) velî: güher P; gehi AE1.

(5b) hatt-ı: hıttā HP, P. / cüdāyî-i ḥüsünden: cüdāyî ḥüsünüñden de P.

6. Görürsin şine-i dil-dârı Pertev buse-hâh ol kim
Sehergehde olur dirler du'âlar müstecâb elbet

44

Be-Lehce-i Türkî-i 'Acem*

Mefâ'îlün mefâ'îlün fa'ûlün

1. Yoluñda men belâ-kerdânem ey dost
Senüñ öz başuña qurbânem ey dost
2. Diyersin baña sen çağır çakupsın
Lebüñ bed-mestiyem sekrânem ey dost
3. Senüñ teg cevri çoñ yañşi yamandan
Vefâ-hâhem zihî hâyranem ey dost
4. Harâbât-ı muğân-âbâdi olmam
Ġamuñ ma'ûmuriyem vîrânem ey dost
5. Seni görgeç gider şabr u qarârum
Saña ahvâlümü güyânem ey dost
6. Terâ üftâde vü efgende-keştem
Saña men Türkçesi şa'ûbânem ey dost
7. Muhibb-i âl u evlâd-ı 'Aliyem
Çü Pertev gayret-i İrânem ey dost

(6a) görürsen: görürseñ Ü, EE.

44 HP(84a), Ü(85a), P(13b), EE(6b), AE1(8a), H(7a).

*Başlık: Be-Lehce-i Türkî-i Fârisî Ü.

(1a) yoluñda: yolında EE, AE1.

(2a) diyersen: diyerseñ EE.

(3a) yamandan: yamandur Ü.

(6) Bu beyit AE2(48a) da müfret(beyit) olarak geçmektedir. (b) men: ben P, AE1.

(7a) muhibb-i: mahabbet Ü.

Hârfü'ûs-Şa

45

Mef'ûlü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün

1. Ol serv-ğadde dâ'îye-i dest-res 'Oabeş
Üftâdeye bu tül-ı emel bu heves 'Oabeş
2. Zühhâdı neyle bezm-i meye da'vet eyledüñ
Nâ-ğabile naşîhat u şarf-ı nefes 'Oabeş
3. Mecrüh oldı pençe-i cevrüñde dil yeter
Mürğ-i şikeste-bâla degül mi çafes 'Oabeş
4. Mest-i müdâm-ı ratl-ı girân-ı ma'habbete
Bezm-i şarâb u sâkı vü bîm-i 'Oases 'Oabeş
5. Dünyâ-pereste itme perestiş hâzer hâzer
'Oankâ-şikâra hâsılı şayd-ı meges 'Oabeş
6. Erbâbına ne rütbe sezâ ise esb ü tâc
Ser-pâ bürehnegâñede pâ-büş u fes 'Oabeş
7. Ğamdan şikâyet itme eger varsa süz-ı dil
Pertev muhîtt-i âteş-i 'Oaşğ üzre has 'Oabeş

46

Mefâ'îlün fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün

1. Nümâyiş-i şeb-i meh-tâba hâledür bâ'îs
Nişâb-ı neş'eye hâtt-ı piyâledür bâ'îs

45 HP(84b), Ü(85b), P(13b), EE(7a), AE1(8a), AE2(5b), H(7b).

(1a) dâ'îye-i: dâ'îyehu AE1. (b) emel bu: emel EE.

(3b) bâla: bâl P.

(4b) bezm-i: bezm ü EE. / sâkı vü bîm-i : sâkı vü bîm u P; sâkı-i vü havf AE1.

(5a) pereste: pür-nesne Ü.

(6) -HP, -Ü, -P, -EE, -AE1, -H.

46 HP(85a), Ü(85b), P(14a), EE(7a), AE1(8b), H(7b).

(1a) nümâyiş-i: letâfet-i EE, AE1, H. (b) neş'eye: neşveye P, AE1.

2. Müzeyyen it ruḥ-ı alüñ siyāh kākül ile
Ki zı̄b-i gülşene sünbülle lāledür bāŌiś
3. O ğonca-i lebe teb-ḥāle virdi zı̄bāyiş
Farāvet-i varaḫ-ı verde jāledür bāŌiś
4. Bahā-yı ḫāmeti arturdı şevb-i ğün-ā-ğün
Revāc-baḫşa-i dükkāna kāledür bāŌiś
5. Ḳafes-nişin-i ğam olmağla mürĝ-i dil Pertev
Hemişe eyledüĝi āh u nāledür bāŌiś

47

MefāŌilün feŌilātün mefāŌilün feŌilün

1. Firāḫ-ı verd-i ruḥuñ āh u zāruma bāŌiś
Kesād-ı neşŌe-i laŌlüñ ḥumāruma bāŌiś
2. Kenār-ı şışe-i dil müy-ı hattüñ olmaz mı
Olursa seng-i Ōadüv inkisāruma bāŌiś
3. Hatuñda oldıĝıdur ol siyāh-ḥāl-i nihān
Siyeh sitāregi vü baht-ı tāruma bāŌiś
4. Olur mı nāhun-i tedbirkār ger bilemem
Ĝüşād-ı Ōuḫde-i düşvār kāruma bāŌiś
5. Bir āteşin-ruḥuñ Ōaşkı oldı ey Pertev
Ĥarāret-i dil-i āteş-nişāruma bāŌiś

(2a) siyāh: siyāhi AE1. / kākül ile: kākülle EE.

(3b) varaḫ-ı: varaḫa Ü. / verde: derde P.

(4a) bahā-yı ḫāmeti arturdı: ḫumāş-ı ḥüsni füzün itdi EE, AE1, H.

(5a) olmağla: olmağa HP, Ü, EE, AE1, H. / dil: -HP.

47 HP(85a), P(14a), EE(7a), AE1(8b), H(7b).

(1a) verd-i: derd-i P, EE.

(3b) sitāregi vü: sitāregi-i P, AE1.

Ĥarfuó1-Cim

48

Mefóü1ü fáóilätü mefäóü1ü fáóilün

1. Teóſir-i ähum itmez o gül-ruh ſümär hiç
Sämân-1 gülsitâni ider rüzgâr hiç
2. Ĥükm-i sevâbit-i felegi añdurur firāk
Vaçt-1 viſäle geçmede yoçdur çarâr hiç
3. Œordum hafçe râz-1 dehânın niyâz idüp
Didi hezâr nâz ile ol ſiçekâr hiç
4. Olmaz güſâde miſkal-1 ſevç u sürür ile
Äyine-i dilümdeki jeng u gubâr hiç
5. Yaçdı o hâl hirmen-i ſabr u sükünümü
Pertev idermiſ Óâlemi keh ber-ſerâr hiç

49

Mefóü1ü fáóilätü mefäóü1ü fáóilün

1. Ursa nesim-i äh ile hatt-1 izâr mevc
ÓUmmân-1 fitne yer yer urur çün bahâr mevc
2. Deryâ-yı gamda çalmaz esen rüzgâr ile
Tüfân-huruſ-1 ähum ider târ u mâr mevc
3. Mevc-i siham-1 gamze vü müjgân degül bedid
Ebrü-yı tiç-1 yârdadur âſkâr mevc
4. ÓUmmân-1 Óaſça nisbet ile çatredür bihâr
Kim görse cüſ-1 eſküm olur ſermsâr mevc

48 HP(85a), Ü(86a), P(14a), EE(7a), AE1(8b), H(7b).

(1a) ähum: äh P; äh-1 EE, AE1. (b) gülistâni: gülistân EE.

(2b) viſäle:viſâl P.

(4b) dilümdeki: dilümde bu P; dilümde AE1.

(5a) sükünümü: sükünümüz Ü.

49 HP(85b), Ü(86a), P(14b), EE(7a), AE1(9a), AE2(6a), H(8a).

(1b) ÓUmmân-1: Óummâl-1 Ü. / yer yer: bir yer AE1.

(3a) siham-1: siham u AE1.

5. Pertev şināverān-ı muh̄it-i felākete
Urur hemişe h̄adişe-i rūzgār mevc

Ĥarfü'l Ĥā'

50

Fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilün

1. Nā'öil-i matlab ider sāliki bî-şek tesbîh
Yāri teshîr için ey sūfi hemān çek tesbîh
2. Tevsen-i himmeti mey-hānede eylerdi hırām
Olmasa şeyh-i riyā-pişeye köstek tesbîh
3. Rāyihā-bağş-ı meşām olsa da sübhāna'llah
Bir midür hāl-i mu'ānberle qalembek tesbîh
4. İllere zülf-i girih-girini çok oğşatmış
Ki siyeh-reng ü mücellā olur işlek tesbîh
5. Qatre-i hūn-ı sirişküme döneli mercāna
Yār ile kullanuruz şimdi bir örnek tesbîh
6. Vāsıl itsün de bizi kāmumıza tek Pertev
Destimüzden n'ola olmazsa da münfek tesbîh

51

Mef'Öülü mef'Öülü mef'Öülü fa'Öülün

1. Rindāne gelür gūşe-i mey-hāne müferrih
Çün qasr-ı ferah-güster-i şahāne müferrih
2. Rāhuñ ferah-efzālîgını eylemiş inkār
Sūfi-i riyā-meşrebe āyā ne müferrih

(5b) urur: ur EE.

50 HP(85b), Ü(86a), P(14b), EE(7b), AE1(9a), H(8a).

(1a) ider: iden Ü, EE, H. / sāliki: sālīli P, AE1.

(5b) kullanuruz: kullanur Ü, AE1. / bir: -AE.

51 HP(85b), Ü(86b), P(14b), EE(7b), AE1(9a), AE2(6a), H(8a).

(1a) rindāne: sekrāne AE2. (b) Çün qasr-ı ferahgüster-i şahāne: Zühhād riyā-pişeye āyā ne P, EE, AE1, AE2, H.

(2) P nüshasında 5. beyittir. -EE, -AE1, -AE2, -H.

3. Bir tamlā mül-i sürhdür ammā dehen-i teng
Leb-rîz-i mey-i nâb çü peymâne müferrih
4. Güllerle olur zîneti eyyâm-ı bahāruñ
Dil-berler ile Őidde kül-hâne müferrih
5. Pek neşœe-fezā tıfl-ı dile bāzı-i raqqās
EnvāŐ-ı lüŐab gerçi ki tıflâne müferrih
6. Őormıř dehen-i dil-bere Pertev haber almış
Meyden ne müferrih leb-i cānāna müferrih

Ĥarfu'l-ĤāŐ

52

FāŐilātün fāŐilātün fāŐilātün fāŐilün

1. Ejdehā vü qahramān-ferdür o zülf ü çeşm ü ruĥ
şüriş u efsün-perverdür o zülf ü çeşm ü ruĥ
2. Zaĥm urup sihr eyleyüp yaram şerer-pāř eyledi
EfŐi vü cādū vü ejderdür o zülf ü çeřm ü ruĥ
3. Oldılar miĥmān-ı qaşr-ı bāĝ-ı dil çoqdan beri
Üç periřān ĥasta dil-berdür o zülf ü çeşm ü ruĥ
4. Cennet olsa iltifāt itmem cihān zıřā baña
Sünbül ü nergis gül-i terdür o zülf ü çeşm ü ruĥ

(3) P ve EE nüshalarında 2. beyittir.

(3b) nâb: nâba EE.

(4) P, EE ve AE1 nüshalarında 3. beyittir. (a) güllerle: gŐñüllerle EE. (b) dilberler: dilirler AE1.

(5) P, EE ve AE1 nüshalarında 4, AE2 nüshasında 3. beyittir. (a) neřœe-fezā: neřœe viridi EE, AE1,

H.

(6b) cānāna: cānān Ü.

52 HP(86a), Ü(86b), P(15a), EE(7b), AE1(9b), AE2(6b), H(8a).

(1a) zülf ü çeşm ü: zülf-i çeşm-i EE. (b) zülf ü çeşm ü: zülf-i çeşm-i EE.

(2) Bu beyit AE2(48a)'da müfret(beyit) olarak geçmektedir. (b) ejderdür: āzerdür HP. / zülf ü çeşm ü: zülf-i çeşm-i EE.

(3a) beri: berü P. (b) zülf ü çeşm ü: zülf-i çeşm-i EE.

(4b) zülf ü çeşm ü: zülf-i çeşm-i EE.

5. Ĥayret-efzādur dile āmizişi Pertev hele
 ÓAķreb u āfet semenderdūr o zūlf ü çeşm ü ruħ

53

MefāÓilün mefāÓilün faÓülün

1. Ruħuñ vasfuñda bir söz mi ķamer ruħ
 Nedür meh āftāb-1 tābver ruħ
2. Olur sır-āb gird-āb-1 sirişķüm
 Olur āteş-feşān ol verd-i ter ruħ
3. Olursa böyle olsun işte ruħsār
 Degül şāyeste-i neżzāre her ruħ
4. Çemenzār içre nesrīn zāra beñzer
 Siyeh-kāküller içre cilveger ruħ
5. Gelür Pertev hat-1 ruħsār-1 fi'l-hāl
 Cemālī māt ider hem tarh ider ruħ

54

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. Şi ve vü refārdā bī-mişl ü hem-tādur o şūh
 Ĥāsılı ser tā-be-pā nāz u sitiğnādur o şūh
2. Dīdeden dīdārı gāōib sāyesi serden cūdā
 Şanasın žill-1 hümā vü cism-i Óanķādur o şūh
3. Zeyn ider şāÓirlerüñ beytin hayāl-i Óişvesi
 Gūyiyā şeh-bend-i maźmūn u maÓnādur o şūh

(5a) dile: derd ile AE1. (b) aķreb: mağrib P. / semenderdūr: semenddür HP. / zūlf ü çeşm ü: zūlf-i çeşm-i EE.

53 P(15b), EE(7b), AE1(9b), H(8b).

(1a) vasfuñda: vafında EE. (b) āftāb-1: āftābe EE.

(2a) Olur sır-āb girdāb-1: olup serd-āb germ-āb-1 EE, AE1.

54 HP(86a), Ü(87a), P(15a), EE(8a), AE1(9b), AE2(6a), H(8b).

(3a) şāÓirlerüñ: ehli dilüñ EE, AE1, H. / Óişvesi: şivesi Ü. / Ehli tabŌa māye-bahşā virür ona Óişvesi AE2. (b) şeh-bend-i: bendergeh-i Ü, P, EE, AE2, H

4. Kārī Őāşık-küşlik olmışken Őacebdür kim yine Mürdeler îhyâ iden nuţkı Mesîhâdur o şüh
5. ŐĀşık-ı efsürde-dil vaşl ile bulur tâze cân Güyiyâ mahmüre Pertev keyf-i şahbâdur o şüh

55

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün

1. Pālûde midür cism-i latîfün senün ey şüh
Dir dir ditirer kim toķunursa tenün ey şüh
2. Nür-ı Şeb-i Qadr indi şanur şineñe herkes
Perçem arasından göricek gerdenün ey şüh
3. Qarşu yaķalarda seni bir kez yaķalarsam
Yırtılsa yaķam elde qalır dâmenün ey şüh
4. Çekdüñ yetişür furtuna-i bād-bürütü
İndirmemisin şuya biraz yelkenün ey şüh
5. Āgüş-ı hayâl-i dil-i Pertev gibi Öüryân
Almaz mı seni qoynına pîrâhenün ey şüh

Ĥarfu'ód-Dāl

56

Fā'îlātün fā'îlātün fā'îlātün fā'îlün

1. Ol ki cânlar almağa Öuşşâkı îhyâ qoymuş ad
İki hünj şâh-bâza çeşm-i güyâ qoymuş ad
2. Rûhı ser-gerdân-ı vâdî-i cünün olmuş gezer
Kâkül-i şeb-günüña Mecnün u Leylâ qoymuş ad

(4a) bu Őacibdür öldürürken Őāşık-ı zârın yine P, EE, AE2; bu Őacibdür ol dirken Őāşık-ı zârın yine AE1, H. (b) iden: ider HP.

55 HP(86b), Ü(87a), P(15a), EE(8a), AE1(9b), H(8b).

(1b) dir dir: tir tir P. / kim toķunursa: degsem elümle P, EE, AE1, H.

(2a) indi: itdi H. (b) arasından: arasında P, AE1.

56 HP(86b), Ü(87b), P(15b), EE(8b), AE1(10a), AE2(6b), H(9a).

(1a) ki: -Ü.

3. Heft dūzah bir ŧererdür nār-ı Őaşkumdan diyen
Rūz-ı haŧre add-i bālā-yı dil-ārā oymuş ad
4. Bir sitem-hūdan vefā ümmīd ider bī-çāre dil
Kim fedā-yı Őaŧıa nāz u sitiğnā oymuş ad
5. Bilmeyen zībālīguñ añmalı merhūn hattūña
Nefy-i hūsnūñ emri bālāsında tuğrā oymuş ād
6. Baña bir hālet virtür kim bāde-i laŐl-i lebūñ
Mestler ol hāle hālā keyf-i ŧahbā oymuş ād
7. ŧimdi bir žālim eŧir itmiş iŧitdüm Pertevi
Çāker-i bī-dest ü pā mahv-ı ser-ā-pā oymuş ād

57

MefāŐlün mefāŐlün mefāŐlün mefāŐlün

1. Döner öz āteŧ ile bir fenerdür halka-i tevĥīd
Ya çarĥ-ı tiz-devr-i pür-ŧererdür halka-i tevĥīd
2. Dönerler halka-i bīründür almaz bu dergehde
Der-i Mevlāya çün miftāĥ-ı zerdür halka-i tevĥīd
3. Cihānda destine her kimsenūñ geçmez nedür çāre
ÖAceb bir sübhā-i lüölüö-yi terdür halka-i tevĥīd
4. Anuñ vābeste-i devrānidur eflāk-ı ser-gerdān
Miyān-ı Őarŧ-ı kürsīde kemerdür halka-i tevĥīd
5. Menāzil atŐ ider devrān iderken Őaŧıān Pertev
Belī ser-geŧtegāna rāh-berdür halka-i tevĥīd

(2b) Mecnūn u: Mecnūn-ı HP, P, AE1.

(3) -HP.

(4) -HP, -EE, -AE1, -H. / Ü ve AE2 nüshalarında 5. beyitle yer değışmiştir.

(6) -AE1, -AE2. (a) kim: ki P.

(7a) Pertevi: Perteve Ü. / itmiş iŧitdüm: itmiş de gördüm P, EE, AE1, AE2, H. (b) bī-dest: bā-dest EE, H.

57 P(15b), EE(8a), AE1(10a), AE2(6b), H(8b).

(1b) pür-: -EE, -H.

(4a) eflāk-ı: eflāke EE, H. (b) Őarŧ-ı: Őarŧ u EE, H.

Mefâ'îlün fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün

1. Muhâldür yine kırbet görünse süy-ı ümîd
Serâb-ı bâdiyedür şanki âb-cü-yı ümîd
2. Şikâf-ı dâmen-i şabr irdi tâ girîbâna
Yetişmedi o kühen câmeye refû-yı ümîd
3. Ter idemez leb-i maîrûr-ı nâ-murâdı yine
Pür olsa âb-ı murâd ile ger sebû-yı ümîd
4. Şinâverân-ı heves itse Ôâlem-i âba
Kenâr-ı gâmda olur ser-zede kedû-yı ümîd
5. Muqadder ise hûsûl-i merâm olur Pertev
Gel itme bîhüde rîzân âb-ı rûy-ı ümîd

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. İderken bülbülân hâr-ı gül-i bî-dâddan feryâd
Olur Ôaksiyle hâsıl küh da feryâddan feryâd
2. Ne firkatden olur maîzûn ne vuşlatdan olur şâdân
Çü bülbül bu dil-i nâ-şâd-ı mâder-zâddan feryâd
3. Ne var bu âh-ı serdüm tāk-ı çarhı kılsa nâlede
Leb-i bâm eylemez mi faşl-ı deyde bâddan feryâd
4. Ne hûnî gânze-i cellâd-ı bî-dâdından itdüm âh
Ne ol bî-merhâmet žâlim sitem-mu'ôtâddan feryâd
5. Ne hikmetdür bu kim yek-laht iken söyletseñ eylerler
Veledler vâlidinden vâlidî evlâddan feryâd

58 HP(87a), Ü(87b), P(15b), EE(8a), AE1(10a), H(9a).

(1) P, EE ve H nüshalarında mısraların yeri degismişdir. (b) serâb-ı: şarâb-ı EE, H.

(2b) yetişmedi: yetişme Ü.

(3a) maîrûr-ı: mâhmûr-ı Ü.

(4a) şinâverân-ı: şinâverâne Ü. / âba: şîr-âb P.

(5a) merâm: murâd P.

59 HP(87a).

6. Ziyānkārī-i etfāl eylemişken h'āceyi bî-zār
İder etfāl-ı mekteb şîli-i üstāddan feryād
7. Bu şeş dergāh-ı ğamda üstüh'ān olsañ da rāhat yoķ
Çü Pertev zār iken zār itmede nerrāddan feryād

Ħarfü-z'Zel

60

Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün

1. Būse-i şirîn-dehen būs-ı ruĥ-ı terden lezîz
Gerdeni ammā mezāk-ı cāna her yerden lezîz
2. Oldı lezzet-yābı şekker-baĥşı la'Öl-i leb ne var
Tiĝ-ı düşnāmuñ gelürse ħand-ı ħançerden lezîz
3. İdemem terciĥ būs-ı gerdeni būs-ı lebe
Rāhatü'l-ĥulķüm olur mı gül-be-şekerden lezîz
4. Dāĝ yaķdı cāna bir merhem tırāş-ı zahm-ı dil
Yana yana aĝlarum ħan eski demlerden lezîz
5. Vaşla dā'oir bir şekercik çignemişsin Perteve
Va'Öd-ı vuşlat aña der-āĝuş-ı pisterden lezîz

60 HP(88a), Ü(88b), P(16b), EE(9a), AE1(11a), AE2(7b), H(9b).

(1b) gerdeni ammā: leblerin emmek EE, AE1, H; leblerüñ emmek AE2.

(2a) Lezzet aldı şeker-i la'Ölüñ ile nōola dile P. / Oldıĝından şir-āb-ı çeşme-i āb-ı ĥayāt AE2. / şekker: sükker AE1. / ne var: -Ü. (b) düşnāmuñ: düşnām-ı AE2. / gelürse: olursa P, EE, AE1, H; zebānuñ AE2. / ħand-ı: zahm-ı AE2.

(3a) İdemem terciĥ būs-ı gerdeni: Būse-i gerdāni terciĥ idemem Ü, P, EE, AE2, H; Būse-i gerdāna terciĥ idemem AE1. (b) ĥulķum: ĥulüm P.

(4a) Dāĝıma oldı nemek-pāş-ı teselli ĝamzeler AE2. / tırāş-ı zahm-ı dil: tırāş zahm-ı dile P. (b) yana yana aĝlarum ħān: tāze tāze ĥün-çegāndur AE2. / eski: eşki EE.

(5b) aña der: -AE1.

Mef'ülü mef'ülü mef'ülü fa'ülün

1. Olmaz dehen-i yâremüz emden mütelezziż
Eksek daħi sükker
Zahm-ı dilimüz tiğ-i sitemden mütelezziż
Çün hançer-i şekker
2. Şirîn-mezāk ehl-i nażar sâde nigeħle
Mânende-i mir'ât
Erbâb-ı şikem zevk-ı ni'âmdan mütelezziż
Çün gâv-ı Óalef-h'ar
3. ÓUmmân-ı ğam-ı Óaşka talup gitmede goñlüm
Zevrağçe mişâli
Mâhi gibi telh-âbe-i yemden mütelezziż
Çün merd-i şinâver
4. Ħarfin dile almaz idi hiç şevk ü sürürüñ
ÓÖmründe hulâsa
Şol dil ki ola lezzet-i ğamdan mütelezziż
Zevkı görüp ürker
5. Ben Perteve terk eyle gel aqlâmı dimezdüm
Bârı şu kadarca
Olsa leb-i küttâb kaleminden mütelezziż
Çün ney-i şekerter

Ħarfu'r-Râó

Mef'ülün fe'ülâtün mef'ülün fe'ülün

1. Bu Óâlem içre kişi şadmân olur da nóolur
Se rûze devlet ile kâm-rân olur da nóolur

61 HP(88a), Ü(88b), P(17a), EE(9a), AE1(11a), AE2(7b), H(10a).

(1b) dilimüz: dilime AE2. / çün: hün EE.

(3a) ÓUmmân-ı: ÓUmmân-nedân Ü. / mişâli: mişâl EE. (b) çün merd-i şinâver: ger esse de şarşar EE, AE1, AE2, H.

(4a) hiç: -Ü, -AE2. (b) görüp: ańsa Ü.

(5a) gel: sen Ü.

62 HP(88b), Ü(89a), P(17a), EE(9a), AE1(11b), H(10a).

(1b) rûze: rüz-ı P.

2. Kenāre-gir-i ferāgat-güzine Óanķāveş
Firāz-ı kāle-i Ķāf-āşiyān olur da nólur
3. Neticesin bilürüm kim girān-seri-i humār
Serümde neşÖe-i ratl-ı girān olur da nólur
4. Cefā-keşāndur olanlar ĥaķıķate vāsıl
Güzeller Óāşıkına mihrbān olur da nólur
5. Derūnda cān gibi esrār-ı Óaşķı gizleyegör
Lisān-ı ĥalka düşer dāstān olur da nólur
6. Bu ĥāke egmedi ol serv-i ser-keşi āhum
O güne bād-ı muĥālif-vezān olur da nólur
7. Zamān-ı evvel-i ĥüsnünde görmedüñ lutfın
Žuhūr-ı ĥatla āhir zamān olur da nólur
8. Fütādegānına ĥubān ki dest-gir olmaz
Ķamıyla dil o ĥadar nā-tüvān olur da nólur
9. Ķabül-ı merhem-i behbūd eylemez Pertev
Kūhen bu zaĥm-ı nihānum Óayān olur da nólur

63

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. Ķamze kim siĥr-i füsün teóşşire bir süret virür
Çeşm-i sehĥāruñ dili teshşire bir süret virür
2. Kāsesin Mecnūnuñ Leyli gibi itmez şikest
Süret-i ikrāmda tekdşire bir süret virür
3. Ĥāne-i ĥalbüm ider evvel ĥarāb-ender-ĥarāb
Soñra baÓzen lutf idüp taÓmşire bir süret virür

(2) -Ü, -EE. (a) vü: -AE1. / Óanķāveş: ĥün Óanķā EE, AE1, H.

(3,4,5,8) -EE, -AE1, -H.

(6) EE, AE1 ve H nüshalarında 4. beyittir.

(7) evvel-i: evvelde Ü./ AE1 ve H nüshalarında 3. beyittir.

(8a) olmaz: olamaz P.

63 HP(89a), Ü(89a), P(18b).

(1b) dili: veli Ü.

4. Bî-sütûna şîr-rîzân sûret-i Şîrîn idi
Hâliyâ Ŗaks ile cûy-ı şîre bir sûret virür
5. Dîde-i efsûn-nigâhuñ kilik-i Bihzâd-ı hayâl
Levh-i dilde Ŗaynımı taşvîre bir sûret virür
6. Hât muhâk itmiş iken iŖcâz-ı Mûsâ heftede
Mâh-rûyuñ bedr idüp tenvîre bir sûret virür
7. Şerm idüp hûy-gerde olmuş şanma ol gül-goncayı
MâŖ-i verdî şanŖat-ı taqtîre bir sûret virür
8. Bu hevâ-yı Ŗâşık ider faşl-ı hazânı nev-bahâr
Nev-civânlar cünbişinde pîre bir sûret virür
9. Evvelâ tarz-ı zemînin tarh idüp levh-i dile
FabŖ-ı Pertev baŖdehu tanjîre bir sûret virür

64

FâŖilâtün fâŖilâtün fâŖilâtün fâŖilün

1. Hâl-ı Ŗâşka kendin ol meh gerçi mahrem gösterür
Raħmı ammâ Ŗâşka ğâyet ile kem gösterür
2. Zaħm ururken tîĝ-ı ser-tîz-i nigâhı göñlüme
Zâlimüñ şimîn-beri kâfûrı merhem gösterür
3. Görmedüm ben öyle bir tannâz-meşreb âh âh
İsteseñ bûs-ı femin yok der lebin hem gösterür
4. Tâzelerken nâz ile ol beççe-i muĝ servete
Zîr-i fesden misk-i Rûmî gibi perçem gösterür
5. Çözdigi ešnâ muĝaddem şâlnı belden o şüh
Farf-ı nâfin şîne-i şâfindan aĝdem gösterür

(3b) lutf idüp: lutfunla P.

(8b) nev-: bu Ü.

64 HP(89a), Ü(89b), P(17b), EE(9b), AE1(11b), H(10b).

(2a) göñlüme: dillere HP, EE, AE1, H.

(4b) mişk-i: müşĝ-i P.

6. Asa ger cism-i latifüñ ol perî hamâmda
Şan teşhîş eyleyüp nür-ı mücessem gösterür
7. Vâkıf oldum Pertev-i nâ-kâm-ı zâruñ hâline
Hüznin izhâr eylemez kendüyi hurrem gösterür

65

Mef'ûlü fâ'îlâtü mef'ûlü fâ'îlün

1. Nâ-gâh bezm-i ülfete kim ol melek gelür
Hür u perî mi âdeme bi'llâhi şek gelür
2. Rüyâda gördüğüm gelicek yâda ol mehi
A'zâm süst olup lebüme esnemek gelür
3. Sâķi n'idem ki itse ferâmüş nevbetüm
Fikre Ôatâ-yı nâ-be-sezâ-yı felek gelür
4. Kâfir nedür bu neş'öe-i zâtı lebünde kim
La'ülün yanında bâde atı bî-nemek gelür
5. İncâz-ı va'öd-ı vaşlına eylerken i'ötümâd
Evvel zamîr-i Perteve itdügi dek gelür

66

Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün

1. Tâ gelür giryem görüp tāk üzre giryân tırmaşur
Haddüñi gül görse ammâ serve handân tırmaşur
2. Lebleründen bir şifâ-yı şadr olur söz almağa
Nerdübân-ı üstüh'ân-ı şineden cân tırmaşur

(6) -HP, -Ü. (a) latifüñ: latifin AE1, H.

65 HP(89b), Ü(89b), P(17b), EE(9b), AE1(11b), H(10a).

(2) Ü nüshasında 4. beyittir. (b) olup: Olur P, EE, AE1.

(3) Ü nüshasında 2. beyittir. (b) fikre: fikri P.

(4) Ü nüshasında 3. beyittir.

(5b) Perteve: Pertev P.

66 HP(89b), EE(9b), AE1(12a), H(10b).

(1b) gül: -AE1.

(2a) şadr: şad H.

3. Geh ser-i zülfi ne var kılsa perişān-dil evin
Āşiyān-ı mürğ için nahl üzre mārān tırmaşur
4. Sine-i kāfūr-gün-ı yāri seyrān itmege
Yāsemēn dıvāra hem çün Öaşk-ı piçān tırmaşur
5. Gökde mümkün Pertevā ol māhı görmek diseler
ŐAnkebūtāsā nigāhum āsmāne tırmaşur

67

MefāŐilün mefāŐilün mefāŐilün mefāŐilün

1. Ne işler kesdiğin ol ğamzenüñ dil-gır olandan sör
Nice bend itdüğün zülfünde der-zencir olandan sör
2. Tevekkül Őālemi bi-havf u h`āhiş özge Őālemdür
Felekde anı her emrinde bi-tedbir olandan sör
3. Ne bilsün kıymet-i nev-res-civānı büöl-heves bi-derd
Farık-i derd-i Öaşk içre anı sen pır olandan sör
4. Niçün kem-hārf olur ser-mest-i Őaşk-ı hātem-i laŐlūñ
Lisāmı meclis-i Öişretde der-zencir olandan sör
5. Urulmağ bir kemān-ebrūya Pertev zevğdur ğāyet
Anı lezzet-çeş-i zahm-ı nigāh-ı tır olandan sör

68

MefāŐilün mefāŐilün mefāŐilün mefāŐilün

1. Reh-i Őaşkında žann itmeñ ki giryān olduğum ister
Ne ğayret-keşdür ol mümtāz-ı aqrān olduğum ister

(3a) ne var: n'ola AE1.

(4a) yāri: bāri AE1. (b) yāsemēn: yāsemīn H

(5b) āsmāne: çarha her ān AE1.

67 HP(89b), P(17b), EE(10a), AE1(12a), H(10b).

(4) Bu beyit AE2(48a)da müfret(beyit) olarak geçmektedir. (b) zencir: zih-gır P, AE1, AE2, H.

(5) Bu beyit AE2(48a)da müfret(beyit) olarak geçmektedir.

68 HP(90a), Ü(90a), P(18a), EE(10a), AE1(12a), H(10b).

(1a) Őaşkında: Őaşkuñda P.

2. Degüldür zevk-yâb ol tır-i müjgân degmeden cāna
Benüm lezzet-şinās-ı zaḥm-ı peykân olduğum ister
3. Bilür kim ḥün-ı dıldür tüşesi her dem bu ğam-ḥ'āruñ
Ziyāfet-hāne-i derdinde miḥmān olduğum ister
4. Ne çāre vuślat-ı pervāne yanmağla olur ḥāsıl
Anuñçün āteş-i Őaşğ ile sūzān olduğum ister
5. Şeb-i deycūr-ı hicrāndan o meh tuymış ki efgānum
Çerāğ-ı dāğ ile Pertev fūrüzān olduğum ister

69

Mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün

1. Ğam-ı cānāndan aḥbāb-ı dil-i vırānımız vardur
Bizüm de ḥālümüzce yārimüz yārānımız vardur
2. Ḥayāl-i kāmēt-i bālā-nihālāna olaldan cāy
Kenār-ı cūy-bār-ı dilde nahlistānımız vardur
3. Atı oynāğı bir yerdür efendim şeh-süvārānuñ
Çarīb-i ḥānemüzde bir büyük meydānımız vardur
4. Daḥi bir beyti cānā olmamış žannum bu manžūruñ
Senüñ vaśfuñda on beş cüz kadar dıvānımız vardur
5. Dökerse dıde bir yāş dilde biñ gevher olur peydā
Bizüm bārān-ı eşke mevsim-i nisānımız vardur
6. Buyur gāḥiçe şāhum ḥāne-i Pertev diyüp geçme
Bizüm de ḥālümüzce yārimüz yārānımız vardur

(3a) ḥün-ı: ḥavf-ı EE, AE1.

(4a) yanmağla olur ḥāsıl: yanmağla ḥāsıldur HP.

(5a) tuymış: duymış P,AE1. / efgānum: feryādum Ü, EE, AE1, H.

69 HP(90a), Ü(90a), P(18a), EE(10b), AE1(12b), H(11a).

(2a) Olaldan cāy ḥayāl-i kāmēt-i bālā-nihālāna EE, AE1, H. / cāy: cār P.

(5a) Dökerse dıde bir yāş: döker bir yāş dıde P, EE, AE1, H.

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Dide-i pür-nem ile ebr-i bahār ikisi bir
Cūşış-i giryem ile mevc-i bahār ikisi bir
2. İmtizāc ideli zihnumde hazān ile bahār
Nevhā-i mātem ile şavt-ı hezār ikisi bir
3. Şoñı ya düzah-ı yeós ü ya behişt-i ümmid
Rüzgār-ı gam ile rüz-ı şümār ikisi bir
4. Kulğulından ki şurāhñünñ olur derd-i serüm
ÖAyş-ı cām-ı Cem ile renc-i humār ikisi bir
5. Zor ile pençe-i taqdir burılmaz çünkim
Kuvvet-i Rüstem ile Zāl-ı nizār ikisi bir
6. Çāresi riş-i dilün niş-i dil-āzār olıcağ
Yāraya merhem ile nişter-i hār ikisi bir
7. Zār-ı Öaşıkdur iden çeşmini ter maÖşükuñ
Gül-i pür-şeb-nem ile bülbül-i zār ikisi bir
8. ÖĀkılāne hareketdür diyemem ben kibre
Cünbiş-i sersem ile sāhte vaqār ikisi bir
9. Gelmeden dehre garaž kesb-i hünerdür yoħsa
Bı-hüner ādem ile seng-i mezār ikisi bir
10. Fikr-i kākülle perişān olalı dil-i Pertev
Zülf-i ham-der-ham ile piçiş-i mār ikisi bir
11. Feyz-i Neşöet ile hep rüz-ı Hızırdur günümüz
Hızr-i ferruh-dem ile feyz-i bahār ikisi bir

70 HP(90a), Ü(90b), P(20a), H(82a).

(2b) mātem: hātem H.

(3a) yeós ü: yeós P; yeós-i H.

(5) H nüshasında 7. beyittir. (a) burılmaz: bozılmaz Ü, P. (b) zāl: zār P.

(6a) niş: tiş P.

(7) -HP, -Ü, -P.

(9a) hünerdür: hüner Ü. (b) bı-hüner: bā-hüner Ü.

(10a) olalı: ola Ü.

71

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Şühlar aşık-ı mahmūr u harāb isterler
Ne şarāb u ne kebāb u ne rebāb isterler
2. Ne günāh u ne şevāb eyleyen erbāb-ı cünün
Ne Öitāb u ne Öikāb u ne Öazāb isterler
3. Şine vü dilde olan dāga baqar Öaşıklar
Ne hisāb u ne kitāb u ne nisāb isterler
4. Zülfüñ agyār tutanlar meh-i ruhsāruñda
Ne hicāb u ne niqāb u ne sehāb isterler
5. Pertev Öüryān-ten ü üftāde-i pāyī o şehüñ
Ne şiyāb u ne devāb u ne rikāb isterler

72

Mef'Öülü mefā'Öilü mefā'Öilü fa'Öülün

1. Hübān ki ser-ā-pāy beni dide bulurlar
Her bir nigeş-i didemi nā-dide bulurlar
2. Piçişlerini zülfüñ arayup tarayanlar
Her tārını bir hātıra-piçide bulurlar
3. Harçlık gibi mazmūnda zarūretleri yoqdur
Erbāb-ı suhan her sözi āñide bulurlar
4. Menzil-res-i kām itmege hem-rāhum olanlar
Pā-yı emelüm rāhda h'ābide bulurlar
5. Pāyān-ı şeb-i gam seher-i şevkdür elbet
Gam-didelere meslek-i şādide bulurlar
6. Pertev bulamaz Hāzret-i Neşōet gibi yoşsa
Pertev gibi anlar nice şüride bulurlar

71 HP(90b), P(18a), EE(10a), AE1(12a), H(11a).

(4b) niqāb: Öikāb AE1.

(5a) pāyī: bābı EE. (b) şiyāb: şebāb P. / devāb u: devāb P.

72 HP(90b), Ü(90b), P(21a), AE1(23b).

Not: AE1 nüshasında (23b)'de der-kenarda yar almaktadır.

73

Mefâ'îlün fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün

1. Çemenler üzre ki berg-i gül-i bahâr düşer
Şanursın ebr-i semâdan zemîne qar düşer
2. Bu hâke yok mı ki bir buse virmege meylün
Zemîne toğrı gülüm şah-ı mive-dâr düşer
3. Eniş-i Kays-ı dil olmaz mı bir gözi ahû
Bu saydgâh-ı mahabbetde çok şikâr düşer
4. Firâk-ı teng-dehân ile teng olup Ôâlem
ÔAdem diyârına Ôuşşâk-ı zârı dar düşer
5. Gönül çü âyine muğber olur hemân Pertev
N'idem ki çeşmüme Ôaks-i hat-ı gubâr düşer

74

Fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün

1. Fu'ôm-ı gül-buse kim dehâna deger
Lezzeti tadmağ câna deger
2. Bahşış-i būs-ı gerden-i şimîn
İtdüğün tavr-ı imtinâne deger
3. Ya kaşuñ Rüstemuñ kırar yayın
Bakışuñ Ôarz-ı Qahramâna deger
4. Seni âğuşa almadan cânâ
Hançerüñ cân-ı nâ-tüvâna deger

73 HP(91a), Ü(91a), P(1a).

(1a) bahâr: bahâra P. (b) kâr: kâra P.

(2b) toğrı: doğru P.

(4a) olup: olur P.

(5b) çeşmüme: çeşmüm Ü.

74 HP(91a), Ü(91a), P(18b), EE(9b), AE1(12b), H(11a).

(3a) yaşıuñ: müjeler P, EE, H; müjdeler AE1. (b) bakışuñ: yaşıuñ AE1.

(4b) hançerüñ: hançerin Ü.

5. Bir dürr-i bî-bahānesin şāhum
Bilemem vaşluña bahā ne deger
6. Küşte-i ğamzeñi başup geçme
Dāmenüñ qorqarum ki qana deger
7. Bülbülüñ gül için olan zārı
Güç ile güş-ı bāġbāna deger
8. Gāhi mızrāb-ı mutrib ey Pertev
Perde-i tār-ı Őāşıkāna deger

75

FeŐilātün mefāŐilün feöilün

1. Vaqt-i hicrūñ ğam-ı nihānı qalur
Yaralar oñulur nişānı qalur
2. Dem-i đarbı şavuşsa efgānuñ
Şinede şadme-i fiġānı qalur
3. ŐĀşıkuñ dūd-ı āh-ı germinden
Felegüñ rüy-ı āsmānı qalur
4. Geçer evvel zamānı ruhsāruñ
Fitne-i āhirü'z-zamānı qalur
5. Bellidür dil-sitān ne vaqt olsa
Mürġ-i hüsn uçsa āşiyānı qalur
6. Ehl-i cāhuñ süqūt-ı mertebede
Ne enişsi ne yār-ı cānı qalur
7. Yoġına varına cihānuñ yuf
Ne gedāsı ne kām-rānı qalur
8. Dil-firîb olma Pertevā dehre
Ne bahārı ne hod ħazānı qalur

(6a) Küşte-i ğamzeñi: Hāne-i çeşmümi P, EE, AE1, H. / geçme: geçerek P, EE, AE1, H. (b) dāmenüñ: dāmenin AE1.

(7) -HP, -Ü.

(8a) Āh-ı mızrāb-ı ğām gehi Pertev EE, AE1, H. (b) perde-i tār-ı: tār-ı efgān EE, AE1, H.

75 HP(91b), Ü(91b), P(19b).

(1b) yaralar oñulur: Yara oñulsa da P.

76

Mef'ûlü fâ'îlâtü mef'ûlü fâ'îlün

1. Her bûsesi yanında birer imtinâni var
Her va'ød-ı vaşlı içre de bir kaç yalanı var
2. Ol kaçış yayı egnine giymiş ki bir yelek
Her düğmesinde kal'â-i Mâzenderâni var
3. Dirler egerçi başmamış on dördüne yaşı
On beş kadar o žâlimüñ ammâ ki şanı var
4. Şâhib-ķırân-ı keyf ile elleşme güçcedür
Naķş eyler âdemi yere gürz-i girâni var
5. Ol şeh-levend-i dâğ-ı dilüm görse rahm ider
Bâzûlarında çünki mahabbet nişâni var
6. Koyverse perçemin dökülür tâ miyânına
Hem şüfiyâne başda velî taylasâni var
7. İncinme gelse daħi geç ol tıfl-ı nâz eger
Yap yap gelür şitâba ne mücib zamâni var
8. Şühâne tavr-ı Pertevi şaymam tamâmına
Kalbinde n'eyleyem halecân-ı nihâni var

77

Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün

1. Dil-i âvâre ne rehber ü ne hem-râh bilür
Dergeh-i Hâzret-i Haķķa bir 'öceb râh bilür
2. Öyle isnâd-ı mecâzî ile şekvâ bilmem
Bed u niķ-i felege virmezüm Allah bilür

76 HP(91b), Ü(91b), P(19a), EE(10a), AE1(13a), H(11b).

(2) -HP, -Ü.

(7b) ne mücib: hâcet P; ne hâcet EE, AE1, H.

77 HP(92a), Ü(92a), P(20b).

(2a) bilmem: itmeme P. (b) bed u niķ-i: bed nevini P. / virmezüm: virmez Ü.

3. Halka-ı bāb-ı tevekkül geçeli dest-i dile
Ne ümîd ü ne metālib ü ne dil-hāh bilür
4. Ne Óaceb turfa cünündür ki cününü Óaşkuñ
Gāh olur kendisini bilmez olur gāh bilür
5. Ne bilür çekdügin Óāşıklarūñ agyār ile yār
Orasın nāle-i şeb āh-ı sehergāh bilür
6. Ne dükenmez reh imiş meslegi Óaşkuñ ki gönül
Ömr-i Hızrı dañi ol rāhda kūtāh bilür
7. Çözülen müy-miyān kayd-ı mecāzısından
Nefy ü işbāt-ı dehen sözlerin evfāh bilür
8. Vādi-i Óaşk-ı İlāhīde olan mūr-ı zaÓıf
Deşt ü hāmündaki arslanları rübāh bilür
9. Ne bilür dağdağa-i mātı piyāde Pertev
Bilme şānından eger olsa anı şāh bilür
10. Hadd-ı fehmi kadar āgāh olan ehl-i hāle
Hāzret-i NeşÓet Üstādı dil-āgāh bilür
11. ÓAbd-ı nāçizi hele mağdemine yüz süreli
Dār-ı feyz-i keremin bir ulu dergāh bilür

78

MefÓülü mefāÓilü mefāÓilü faÓülün

1. Bülbül gibi dil derd-i dilin zār ile söyler
Elfāza ne minnet
Añlatmak için ol güle tekrār ile söyler
Virmez aña zahmet

(3b) ümîd-ü: ümîd P.

(4a) cünndur: civandur P.

(5a) çekdigin: çekdigün P.

(6b) Ömr-i Hızrı: Ömri Hızr P.

(7b) sözlerin evfāh: ol rāhda günāh Ü.

2. Tenhāda o büt söylemez aslā baña bir h̄arf
Çün sûret-i dîvār
Hem-meclis olursağ eger ağıyār ile söyler
Hāóindür o gāyet
3. DaÓvātüm olur vāsıl-ı dergāh-ı icābet
Yoğ zerrece şübhem
Zirā dil anı nāle-i eshār ile söyler
Mağbül olur elbet
4. Mecrūh-ı dil-figārına ol gamze-i gūyā
Mānende-i cellād
Söylerse yine hançer-i āzār ile söyler
Tatyibe ne hācet
5. Bir nüktecik itmek dilese Pertev o şūha
Pinhān ola dirse
EşÓār arasında anı işÓār ile söyler
Bā-remz ü žerāfet

79

FeÓilātün feÓilātün feÓilātün feÓilün

1. Bakışum saña ğarībāne degüldür de nedür
İltifātuñ baña şāhāne degüldür de nedür
2. Söyleden sensin efendim beni ammā seni de
Söyleden bir iki peymāne degüldür de nedür
3. Şubhā dek gezmede başlu başuna bî-pervā
O mehūñ tavrı levendāne degüldür de nedür
4. KıtÓada hūsn ü bahāda yoğ anuñ hem-tāsı
Şadef-i kevnde bir dāne degüldür de nedür

(2b) meclis: cālis EE.

(3) P, EE, AE1 ve H nüshalarında 2. beyittir.

(4a) dil-figārına: dil-efkārına AE1.

79 HP(92b), Ü(92b), P(19b), EE(10b), AE1(13a), H(11b).

(1) P, EE, AE1 ve H nüshalarında mısraların yeri değışmiştir.

(3) P, AE1 ve H nüshalarında 4. beyittir.

(4) P, AE1 ve H nüshalarında 5. beyittir.

5. Nā-be-hengām bizi böyle başup geçmekden
Niyyetüñ bezm-i hâriḫāne degüldür de nedür
6. Mest olur nağme-i mestāne urur Óaşıklar
SaÓdiler tekyesi meyhāne degüldür de nedür
7. Meclisinde oturan kimseye uyku getirür
VāÓizüñ sözleri efsāne degüldür de nedür
8. Her birinüñ urulur hançer ebrülarına
Pertev-i dil-şöde dıvāne degüldür de nedür

80

FeÓilātün feÓilātün feÓilātün feÓilün

1. Nıgehüñ sıhr ü füsün itmede cādū gibidür
Çeşm-i mestüñ dañi Óaynı ile āhū gibidür
2. Kākülüñ müşg ü ruhuñ Óıtr u hūyuñ būy-ı gül-āb
Bedenüñ hāsılı hoş-bū ile tenzū gibidür
3. Nāžır-ı bāğ-ı cinān-ı ruhuñ oldı dıdem
Revzen-i hāne-i dil cennete karşı gibidür
4. MuÓteberdür anuñ Óindinde raķıb-i bed-h`āh
ÓAşıķ-ı sādık-ı cān-dādesi şuçlu gibidür
5. Pertev-i dil-şöde bir serv-i hırāmān görüp
Dimiş oldum beni üftāde iden şu gibidür

(5) -Ü. / P ve AE1 nüshalarında 3. beyittir.

(6) -HP / nāğme-i: naÓra-i Ü.

(8b) dıvāne: dıvā P.

80 HP(92b), Ü(92b), P(20a), EE(11a), AE1(13b), AE2(8a), H(12a).

(2a) müşg ü ruhuñ: müşg-i hūbuñ Ü. / Óıtr u: Óıtr-ı P. turra EE, H; verd u AE1.

(5a) hırāmān: hırāmānı AE2. (b) beni: seni Ü.

Fe'ílātün fe'ílātün fe'ílātün fe'ílün

1. Kaçan ol şüh açup āgüş-ı giribān görünür
Şinesi dıdeme çün Pertevā yaman görünür
2. Gencveş itse daħi cāy-ı nihānın pinhān
O perî ādeme germ-ābede Öüryān görünür
3. Uyusam vaşluñı ħulyā vü ħayāl eyleyerek
Fikr-i zülfuñle nice ħ'āb-ı perişān görünür
4. Hākim-i ħıttā-i iqlīm-i cemāl olmuş ħat
Zülf-i kāfir bu Óaşırlarda müselmān görünür
5. Yine ħün-ħ'ārelige başladı mı gamzelerüñ
Ki bu demler dem-i tiğ-ı nıgeh al ÷an görünür
6. Zülf ü Óarız ne zamān olsa muÓarız Pertev
Çeşmüme şubĥ-ı vañan şām-ı ħaribān görünür

Fe'ílātün fe'ílātün fe'ílātün fe'ílün

1. Mey-i gül-gün ki n'idem bezme ayağ ile gelür
Duĥt-ı rez şanki Óarūsāne duvağ ile gelür
2. Āb-ı engürda bu neşöe vü bu seyrān nedür
Güyyā meykedeye nüzhet-i bāğ ile gelür
3. Böyledür ħāl-i cihān niñden olmaz bed dūr
Bülbül-i nağme-serā gülşene zāğ ile gelür
4. Dest-i kaçsābı kaçādan nice mümkün taħlīs
Mişler zebĥe çerāgehden ayağ ile gelür

81 HP(93a), Ü(93a), P(20b), EE(11a), AE1(13b), H(12a).

(1b) yaman: imān Ü.

(3a) vaşluñı: vaşfuñı P, AE1.

(6a) Pertev: -Ü.

82 HP(93a), Ü(93a), P(21a), AE1(19a).

Not: AE1 nüshasında (19a)'da der-kenardadır.

(1a) gül-gün ki: gül-güne P. (b) Óarūsāne duvağ: Óarūsān dudāğ P.

(2a) Āb-ı: mey-i Ü, P.

5. Şem' u andile erāgānda hi hācet yo
Lāleler bāgeye kendi erāg ile gelür
6. Gec ü mec hat aralar šafha-ı rüyi yosa
Sāde-rūlar bu fenāya yūzi a ile gelür
7. Pertevā terbiyet-i Hāzret-i Üstāda gelen
Hūbb-ı ālāyīš-i dūnyāyı ferāg ile gelür

83

Mef'ölü mefā'ölü mefā'ölü fa'ölün

1. Fā-ı felege yazmaa šāyān ešerüm var
Yoise ne var rütbe vü cāhum hūnerüm var
2. Ne devlet ile šayfı ne far ile šitāsı
Her dem aılır gül gibi eš'ār-ı terüm var
3. Silk-i güher-i dide-i giryānumı gördüñ
Genc-i dil-i zārumda göreydüñ nelerüm var
4. Sevdāsına dūš olalı širīn-dehenānuñ
Sūdāger-i Mısrum nice teng-i šekerüm var
5. Gitdüke bülend olsa n'ola sāye-i addüñ
Ey serv-i revānum saña 'ālī-nazarum var
6. Ben šem'ı-ı šebistān-ı višāl olalı Pertev
Pervānelerüñ sūz-ı dilinden haberüm var
7. Pertev alalı sāye-i Neš'etde hušūsā
ün mihr-i semā kevkebe-i kerr ü ferüm var
8. Vālā himem ile tokuz eflāke šıışmam
Far eyler isem var yeri göñlünde yerüm var

(5) -HP. / Ü ve AE1 nüshalarında 6. beyitle yer deişmiştir. (a) andile: andil Ü.

(7a) Pertevā: tertīb-i Ü.

83 HP(93b), Ü(93b), P(23a).

(1b) rütbe vü: rütbe-i P.

(4a) dehenānuñ: dehānuñ HP, P.

(5a) n'ola: ne var P. / sāye-i: pāye-i Ü.

(8b) göñlünde: göñülde P.

84

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Ħam-ı zülfin baña Óarż eylesün mercüdur
Bilürüm ħāşiyetin sıhr idici cādüdur
2. Bir kıl ile yedilür leşker-i hayret-zedegān
Biñ kadar maħmil-i taşviri çeken bir müdur
3. Sāye-i servi dimişler tutalum cāy-ı neşāt
Ya niçün fāhteler nağme-zen-i gügüdur
4. Her seher süzişüm ile iderüm da'Övet-i keyf
Ġulğul-ı āh-ı derün ħulğul-ı tenbāküdur
5. Ne kadar yirse ğam-ı ħālini ğam-ħ'arı yisün
Ki ta'Öām-ı ğamını hażma o pek tenzüdur
6. Nice itmez rahne degdigin imā leb-i yād
Nağş-ı gül-büse ki gül-ğonca-i şeftālüdur
7. Va'Öd-ı incāzını gāhıce iderken ihtār
Āb-ı cū şanma bu riżān olan āb-ı rüdur
8. Kim der-āğüş ider ol şüh levendi Pertev
Dem-be-dem ħançer-i hün-riżi ki hem-pehlüdur
9. Bi'l-bedāhe bu ğazel himmet-i Üstād iledür
N'ola elfāż u ma'Öānisi disem dil-cüdur
10. Ħazret-i Neş'Öet Üstād-ı cihān sağ olsun
Cümle şākirdine himmetlü Öināyetlüdur
11. Bā-ħuşūs Öabd-ı kerem dıdeleri ħağğında
Nażar-ı lutf-ı girān-māyeleri niğüdur

84 HP(93b),Ü(94a),P(23a).

(1b ħāşiyetin: ħāşiyet P.

(6a) imā: ammā P.

(3b) girān-māyeleri: ger imāneleri P.

85

Mef'ûlü fâ'îlâtü mef'ûlü fâ'îlün

1. Tatyîb idüp suhanla dil-i bî-dilân yapar
Bir bütdür ol ki ma'bed-i İslâmiyân yapar
2. Bir toğrı hârf söyleyemez tıfl iken daħi
Taglîṭ idüp fütâdesini biñ yalan yapar
3. Cism-i zebâni-i saḡar-ı Őaşḡ olmasa
Başumda mürġ-i Ḳays gelüp âşiyân yapar
4. Bâzû-yı dâġdâr mı açdum ki çün çenâr
Belki o şeh-levend görüp bir nişân yapar
5. Gör neşoesin şarâb-ı leb-i la'âl-i dil-berüñ
Tih cür'â bâdesiyle çü ratl-ı girân yapar
6. Hâsiyyet-i piyâle-i meşşâta-kârı gör
Rüy-ı semen-nümâyı gül-i erguvân yapar
7. Vâ'îz söziyle bü'l-hevesân hażż-ı nefis için
Peyġülesinde her gice ḡasr-ı cinân yapar
8. Güş eylemez şemâtet-i a'ödâyı Őâşıkân
Pür-gûlaruñ anasını dâ'îm kerân yapar
9. Ḳalkḡ yapca yapca dergeh-i pîr-i muġâna düş
Pertev yıḡıkḡ göñülleri ol âstân yapar

85 HP(94a), Ü(94a), P(21b), EE(11a), AE1(13b), AE2(10a), H(12a).

(1a) tatyîb idüp: hâtr-şiken EE, AE1, AE2, H.

(2) P, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında 3. beyittir.

(3) -HP, -Ü. (a) cism-i: cismün EE, AE1; cismüm H. / saḡar-ı: sefer-i EE.

(5) -Ü. / AE2 nüshasında 7. beyittir. (a) tih: ne AE1.

(6) -Ü, -AE2.

(8) -HP.

(9a) pîr-i muġâne düş: üstâda düş hemân Ü, P.

86

Mefā'Öilün fe'Öilätün mefā'Öilün fe'Öilün

1. Viren gönüllere gavgā vü şūr odur ki odur
Cihāna fitnever-i nev-žuhūr odur ki odur
2. Geçerken uğradı bir kerrecik geçenlerde
Fırāqa şaldı bizi oldı dūr odur ki odur
3. Miyān-ı yāri der-āgūşa şarf-ı himmet kııl
Me'ōāl-i evsat-ı hayr-ı umūr odur ki odur
4. Senūñ maħabbet ü Öaşkuñda itmedüm taķşır
Egerçi var ise bende ķuşūr odur ki odur
5. Benüm de Pertev-i maħzūn u zār gibi hemān
Gözümde nūr u dilümde sürūr odur ki odur

87

Mefā'Öilün fe'Öilätün mefā'Öilün fe'Öilün

1. O şūha sevdigimiz žāhir itmesek ne olur
Gönül giderse de biz bāri gitmesek ne olur
2. Ben āh eylemesem sen de nāzı az itseñ
Raķıbe rāz-ı nihānı belirtmesek ne olur
3. O gül-rūh Öazm-ı gülistān ider diyüp de hemān
O yerde biz de ķemen gibi bitmesek ne olur
4. Egerçi yanmağa mūmuz begüm ķü pervāne
Vücüdı yanmadan evvel eritmesek ne olur

86 HP(94a), Ü(94b), P(22a), EE(11a), AE1(14a), AE2(8b), H(12b).

(1b) nev: -EE, -H.

(3a) şarf-ı: turma AE1. (b) hayr-ı umūr: hayrū'l-umūr P, AE2.

(4a) maħabbet ü: maħbbet-i P.

(5b) nūr u: nūr Ü, P.

87 HP(94a), Ü(94b), P(22a), EE(11b), AE1(14b), AE(11a), H(12b).

(1b) de: -P.

(2b) rāz-ı: nāz-ı HP.

(4) -EE, -AE1, -H. / P nüshasında 3. beyittir. (a) egerçi: eger ki P.

5. Firāka dāoir olan sóhbeti amān Pertev
Şağırlığa urup aslā işitmesek ne olur

88

Mefā'ölün fe'ölātün mefā'ölün fe'ölün

1. Egerçi bāde-i la'ölün ħumārı pek çoğdur
Yine bu böyle iken neş'edārı pek çoğdur
2. Mesire yerleri çoğ şaydgāhdur Ğalata
Tutulmaz āh ki tavuşān-ı şikārı pek çoğdur
3. Cefā-yı yārdan itmez şikāyet ammā dil
'Aceb nedür sebebi āh u zārı pek çoğdur
4. İnanma devlet-i ħüsnünde kavlı-i ağıyāra
Efendi muğbilün 'ālemde yārı pek çoğdur
5. Meşil-i Pertev-i hoş-gūyı az Sitānbulun
Egerçi şā'oir-i şöhret-şi'ārı pek çoğdur

89

Fā'ölātün fā'ölātün fā'ölātün fā'ölün

1. Enderün-ı şine anuñçün oñulmaz rişdür
Her biri müjgānınuñ bir kan çıkarmaz şişdür
2. Birbirinden şehd-i leb zenbūr-ı hat olmaz cüdā
Ħande-i gül-gül-be-şekker hārı ammā nişdür
3. Sünbülün ahvālını bilmem benefşicler hele
Fikr-i zülfünle çemende serleri der-pişdür

(5a) amān: hemān EE, AE1, AE2.

88 HP(94b), Ü(95a), P(23b).

(5a) P nüshasında bozuk.

89 HP(94b), Ü(95a), P(23b), AE1(18b).

Not: AE1 nüshasında (18b)'de der-kenarda yer almaktadır.

(2b) ħande-i: cüfre-i Ü. / hārı: hār P. / niş:tiş P.

4. İstemem kām-āver olmak böyle bed-fercāmdan
Kim zen-i dünyā-yı dūn fertūta bir bed-kışdır
5. ŞemŌ-i sūzān-ı RufāŌiye muhib pervāneler
Gülşeniler tekyesinde bülbülān derviştir
6. Perçemüñ gerçi müşevveş hātır eyler Pertevi
Anuñ için ol dahi pür-piç ü pür-teşviştir
7. Hāzret-i Hāķ ber-devām itsün Cenāb-ı NeşŌeti
ŌĀcizān u bî-kesān hāķķında hayr-endiştir

90

FeŌilātün feŌilātün feŌilün

1. Riş-i dildür ki ol bitmez işler
Yoħsa dünyāda biter hep işler
2. Deşne-ı ğamzeye uymaz zahmı
Tir-i müjgānı derūna işler
3. Kārvān-ı ğam-ı Ōaşķ-ı cānān
Kişver-i cāna ğoñülde işler
4. Bî-sütün-ı ğamınuñ müzdveri
İstemez hāķķını bî-müzd işler
5. Kālalı yārda dil ey Pertev
Bilemem hālını n'eyler nōişler

(4) -HP. (a) bed-fercāmdan: bed-fercāndan P.

(5b) sūzān: rūzān P.

90 HP(95a), Ü(95b), P(24a).

(1a) ol: o Ü.

(2a) deşne-ı: rişte-i P. (b) müjgānı: müjgān HP, Ü.

91

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Ğam gelüp yār-ı qadīmüm gibi yārānlık ider
Şevq-ı bigāne eger gelse de nā-dānlık ider
2. Āh ol fitnegeri ben saña ta'Örif idemem
İtdi meftün beni hālā yine fettānlık ider
3. Cem'Ö ider mülk-i dili almağa Öasker hattu
Perçemi devlet-i hüsünüde perişānlık ider
4. Ruqabādan baş alınmazdı biraz olduq emİN
ŞekkerİN la'Öl-i lebe hattu meges-rānlık ider
5. Kişver-i hüsne hücüm itmeye mi leşker-i hat
Bunda bir mūr-be-kem gāhi Süleymānlık ider
6. Feyz-yāb-ı suhan-ı Hāzret-i Neşöet olalı
Şimdi Pertev dahi haddince suhandānlık ider

92

Fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilün

1. Zürmend iflāsla şanma tūvānger söyleşür
Pehlūvān şahs-ı faqr ile qalender söyleşür
2. Söz bir itdükde iki çeşmān-ı güyā-yı kebūd
Birbiriyle şan iki tūtİ-i ahzar söyleşür
3. Lüölüö-i dendānını anduqça la'Öl-i lebleri
Güyiyā cevher-fürüşāndur ki gevher söyleşür
4. Hİn-i vuşlat cāmeāsā cism ü ten bigānedür
Her qaçan rūhumla o rūh-ı muşavver söyleşür
5. Şİnesin itdükde Pertev tİr-i müjgāne siper
Dİde-i efsüngeriyile bahş-ı diğer söyleşür

91 HP(95a), Ü(95b), P(24a).

(1a) qadīmüm gibi: qadīm gibice P.

(4b) şekkerİN: sükkerİN Ü.

92 HP(95b), Ü(95b), P(24b).

(4a) cism ü ten: cismveş P. (b) o: ol P.

6. Pey-rev oldumsa ne var vādī-i mīr-i ŪĀmire
Birbiriyle Ūādet olmuşdur suhanver söyleşür

93

FāŪilātün fāŪilātün fāŪilātün fāŪilün

1. Ğamze-i Ūāşık-küş-i yār ile kimler söyleşür
Merĥametsiz öyle ĥün-ĥār ile kimler söyleşür
2. Külbe-i aĥzāna daŪvetsizce gelmiş ol perī
Şimdi artık Ūāşık-ı zār ile kimler söyleşür
3. İltifāt itmez yine zülfi penāhyken dilün
Öyle birçok başlu Ūayyār ile kimler söyleşür
4. El yuyanlar cāndan cānāna eyler Ūarż-ı ĥāl
Ey dil āgāh ol ki dil-dār ile kimler söyleşür
5. Pertev olmuş güc belā çeşm-āşnā-yı ğamzesi
Öyle bī-raĥm u dil-āzār ile kimler söyleşür

94

MefāŪilün mefāŪilün mefāŪilün mefāŪilün

1. Ne tedbīre ne tezvīre ne ĥācet dāma ħalmışdur
Ĝüşād-ı şine-bendi cüzŵi bir ibrāma ħalmışdur
2. Tezerv ü kebk ü tāvus-ı çemen yanında bir şey mi
Ĥirām-ı nāz u şīve ol perī endāma ħalmışdur
3. Bu şeb dest-i ĥayālüm ile soydum şöyle ol māhı
Ki üstinde ne pīrāhen ne ĥiç bir cāme ħalmışdur

93 HP(95b), Ü(96a), P(22a), EE(11b), AE1(14b), AE2(11a), H(12b).

(2a) külbe-i aĥzāna: ĥalvet-i ĥāşiyete EE, H; ĥalvet-i ĥāşma AE1; ĥalvet-i ĥāşiyet AE2.

(3a) dilün: dilin AE1.

(4a) cānāna: cānā AE1.

94 HP(95b), Ü(96a), P(22b), EE(12a), AE1(14b), AE2(9a), H(13a).

(1a) tedbīre ne tezvīre: tezvīre ne tedbīre AE2. (b) ĝüşād-ı: ĝüşādı P, AE1.

(2b) ĥirām-ı: ĥirām u H.

4. Bütün şarf eyledüm varum faķat mevcūd yanumda
O Őūha yazdıgum üç beş satır bir nāme ķalmıřdur
5. Büyükler Şır olup Pertev o her-cāyiden el çekmiş
NaŐım-i vařlınuñ Őoñ sūfresi huddāma ķalmıřdur

95

MefāŐilün feŐilātün mefāŐilün feöilün

1. Viřāli mişvesi yāruñ olur biter yetişür
Naşbimüzse bizüm de irer yeter yetişür
2. O olmaz ise eger sāye-riz uğur olsun
Riyāz-ı Őařķda her yıl ne servler yetişür
3. Fiğānı kesme senüñçün ne mümkün idi göñül
Saña dimiř ola ol fitne-cū meger yetiřür
4. Duyurma bāri baña ğayr ile řafālarıñı
Firaķuñ ile benüm çekdigüm keder yetişür
5. Pesend-i Perteve bir gün dimez o bi-dāde
Sitemse de yeter ey ķınever yeter yetişür

96

MefāŐilün mefāŐilün mefāŐilün mefāŐilün

1. Niğāhuñ gerçi kim Bābil-zemīn cādūlarındandur
Siyeħ çeřmüñ veli deřt-i Hoten āhūlarındandur

(3b) hiç: hod HP, Ü, P.

(4a) faķat: hat-ı P, AE1. / yanımnda: ķoynumnda AE2. (b) üç beş: on beş P, AE1.

(5b) vařlınuñ: vuřlatuñ AE1, AE2.

95 HP(96a), Ü(96b), P(22b), EE(12a), AE1(14b), H(13a).

(1b) naşbimüzse: nefsimizse AE1. / yeter: biter Ü, H bir AE1.

(2b) Riyāz-ı Őařķda her yıl: Bu ğülsitān-ı cihāndur HP, Ü.

(3b) fitne-cū: fitne EE.

(5a) gün: kez Ü. (b) ķınever: ķıne EE.

96 HP(96a), Ü(96b), P(22b), EE(11b), AE1(15a), AE2(9a), H(13a).

(1b) Hoten: Cinān EE, AE1, AE2, H.

2. Gören Mecnün-ı lâ-yaŖkıl olur açılŖa ol kākül
Ne kākül bāĝ-ı hūsni Leylinüñ Ŗeb-būlarındandır
3. Olur nim-hordesi maŖcün-ı gevher cān-ı bımāra
Düri dendānları āb-ı hayāt incularındandır
4. O Ŗüh oldı egerçi hat ber-āver žāhirā ammā
Zamānuñ hūsni ile mümtāz-ı çār-ebrūlarındandır
5. Kitāb-ı Ŗaşĝ okurken hālĝa-ı ders-i mahābbetde
Dil-i Ŗeydāmızuñ Mecnün-ı hem-zānūlarındandır
6. Senüñ ol nım-sāĝar bādeñe yok minnetüm sāĝi
Dilüm mey-hāne-i Ŗaşĝuñ hum-ı memlūlarındandır
7. Umulmazken benümçün dünki ĝün cānān ĝıyābumdan
DimiŖ Pertev bu ŖāŖruñ ŖāŖir-i hoŖ-ĝūlarındandır

97

MefāŖilün feŖilātün mefāŖilün feŖilün

1. O Ŗüh ĝāhi ki nūŖ-ı Ŗarāb için ĝururur
O sāŖat ŖāŖıĝ-ı zāra Ŗitāb için ĝururur
2. BaŖarsa seyl-i siriŖküm eger ser-i kūyuñ
Ne piller anda iyāb u žihāb için ĝururur
3. Dükkān-ı maŖrifetüñ Ŗankebüt perdelerin
Tehĝi mi Ŗanduñ o Ŗayd-ı zebāb için ĝururur
4. CevāmiŖ içre olan iŖtikāflar Ŗimdi
Namāz vaĝti huzūr ile h'āb için ĝururur

(2a) ĝören: ĝörüp EE. (b) hūsni: hūsni P.

(3b) gevher: cevher P.

(4a) egerçi: eger Ü, EE. / žāhirā: žāhir Ü.

(6b) dilüm: dil-i Ü. / bādeñe: bāruña P, AE1.

(7a) cānān: cānā P.

97 HP(96a), Ü(97b), P(25a), EE(12a), AE1(15a), AE2(9a), H(13a).

(2a) iyāb: lebāb H.

(3a) Ŗankebüt perdelerin: Ŗankebütĝ perdeleruñ P, AE1.

5. Felekde her gice sâ'at gibice ey Pertev
Kenâra almağa bir âftâb için kurulur

98

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Raqıbüñ Óarz-ı hâle ictisârı var benüm yoqdur
Anuñ her dürlü Óarz-ı iftikârı var benüm yoqdur
2. Ne dervişem ne bāy ü ne gedāyam ben bu Óālemde
Cihānda herkesüñ bir gūne kārı var benüm yoqdur
3. Dil-i zārumda bu farr-ı maħabbet iztırarıdır
Gūzel sevmekde halkuñ ihtiyārı var benüm yoqdur
4. Mübāhāt eyleyüp maħv-ı vücūd itmekde pervāne
Dimiş baq Kays u Ferhāduñ mezārı var benüm yoqdur
5. Şarāb-āşām-ı Óaşkuñ rinde uymaz keyfi kim anuñ
Serinde neşoe-i meyden humārı var benüm yoqdur
6. Disün bu mısra'ın gördükde şi'örüm reşk idüp Servet
Anuñ Pertev fūrüz-ı iştiħārı var benüm yoqdur
7. Cenāb-ı Neşöetüñ feyziyle buldı gün gibi şöhret
Ki Pertev almağa anuñ murādı var benüm yoqdur

99

Fe'ölilätün fe'ölilätün fe'ölilätün fe'ölilün

1. Ne talebkārı-i dünyāda ne Óuqbāda arar
Aryanlar bizi bir künc-i sitiğnāda arar
2. Bir zamān Kays-dil olmışdı anuñ Mecnūnı
Beni ol Leyliveşüm yine o sevdāda arar

98 HP(96b), Ü(97a), P(25a).

(2a) ne bāy: bāy Ü.

(4a)maħv-ı vücūd itmekde: bir sūz-ı Óaşq olmağda P.

(6a) mısra'ın: mısra'ı P. (b) benüm yoqdur: -Ü.

(7b) murādı: medārı Ü.

99 HP(96b), Ü(97a), (25a).

3. Bir luğaz görmek ile zıkr-i dehānında gönül
Lebinüñ nāmını her beyt-i muŖammāda arar
4. İşidüp tıbdaki hāşiyet-i āftımünü
Şūfinüñ humķına baķ baķla-i hamķāda arar
5. Hübına māŖil olan kiřver-i naźmuñ Pertev
Şāhid-i řiŖr-i teri işte bu řimāda arar

100

FāŖilātün fāŖilātün fāŖilātün fāŖilün

1. Güllerüñ zıbālđı var rüy-ı zıbālar ķadar
Bülbülüñ feryādı var Ŗuřřāķ-ı rüsvālar ķadar
2. Bu bahār ezhārı itdi Ŗaynı hüs-n-i rüy-ı yār
MuŖteberdür şimdi nergis çeşm-i řehlālar ķadar
3. Sāhil-i bahr-ı letāfet oldı güyā bāđlar
Cüş-ı şeb-nemden tarāvet buldı deryālar ķadar
4. MezraŖ-ı āmāle ey Ŗāřıķ nemā virđi bu dem
VaŖd-ı kemmünü ana bir vaŖd-ı ferdālar ķadar
5. Sebze-i řahrā gedānun şimdi sebz iħrāmıdur
İdemez dünyāda zevķ aŖlālar ednālar ķadar
6. řiħhat-ı Üstād ile Pertev fe-hamden şümme ĥamd
Gül gibi ĥandān u řādānum ki dünyālar ķadar

(2b) beni: ben Ü.

100 HP(97a), Ü(97b), P(24b).

(4b) vaŖd-ı kemmünü: vaŖde-i kemmün P.

(5a) şimdi: -Ü.

(6b) řiħhat-ı: şohbet-i Ü.

101

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Dime kim şuç yaluñuz gamze-i hün-h'ârda var
Dil-i efkârda var hançer-i âzârda var
2. Bâd-ı zehr isem hicrân bilürüm kanğısıdur
Diseler mârda var kâkül-i dil-dârda var
3. Diyemem sünbül-i firdevs Öizârındaki bü
Gül-i gülzârda var nâfe-i Tatarda var
4. Güc-i dil-zârda senüñ yoħsa yerüñ ey gonca
Kâkül-i yârda var güşe-i destârda var
5. Nevk-i hâmemdeki te'Öşir-i figân ey Pertev
Ö'Âşık-ı zârda var nâle-i bîmârda var

102

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Gerçi her bir güzele giydicegi şey yaraşur
Şâhid-i hüsne velî câme-i zülf ey yaraşur
2. Lafz-ı mühmel söz içinde yaraşıksuz ise de
Birbirine uyar toğrısı ney mey yaraşur
3. Bir yere geldigi dem bâde-keşân-ı hâsret
Öyle meclisde tolu içme pey-â-pey yaraşur
4. Dilde bir tahtgehi mısır-ı maħabbet var kim
Bir senüñ gibi o taht üzre şehâ key yaraşur

101 HP(97a), P(25b), EE(12b), AE1(15a), AE2(9a), H(13b).

(1a) dime kim şuç yaluñuz: yaluñuz şuç dime kim P, EE, AE1, H. / kim: bu AE2.

(3a) Öizârındaki: Öizârüñdaki EE.

(4a) dilzârda: dilzâra AE1. (b) kâkül-i: ravza-i P; gül-i EE, H, -AE1. / yârda: bârda EE. -AE1.

102 HP(97a), Ü(97b), P(25b), EE(12b), AE1(15b), AE2(9b), H(13b).

(1a) bir: -Ü.

(2a) yaraşıksuz ise de: yaraşıksuzsa daħi Ü, P, EE, AE1. (b) birbirine uyar toğrısı ney: toğrısı birbiri yanınca ney ü P, EE, AE1, AE2, H.

(3) -AE2.

5. ÓArż-ı hālümdeki şükr içre şikāyet matvı
Böyle tomāra açılmağdan ise tay yaraşur
6. Hey begüm hey dimedi medhūñ oğurken Pertev
Her ser-āğāzda h'ānendeye hey hey yaraşur

103

FeÓilātün feÓilātün feÓilātün feÓilün

1. Nażarum şimdi de bir āyine-ber berberedür
O ise herkes ile rüy-be-rüy berberedür
2. Nev bir cān mı alduñ şemer büseñi vir
Ya ne var boş degül ey tāze fidān berberedür
3. Nā-sezālarla mı aḥşāmlamış ol bedr-i münir
Gerden ü ğabğab u ruhsār u leb u berberedür
4. Çehre vü cism-i nizārı dil-i biçāremüzüñ
Seng-i hicr ile figār ideli dil berberedür
5. Birbiriçün śılaó-i rahme gider mülketine
Pertevüñ Óazmi dahi memleket-i Berberedür

104

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. VazÓ-ı zāhid meşreb-i rindāneye biçānedür
Ehl-i mescid sākin-i mey-hāneye biçānedür

(5a) matvı: mestür AE2. (b) tomāra: māra Ü.

(6a) medhūñ: hatuñ AE2.

103 HP(97b), Ü(98a), P(25b), EE(12b), AE1(15b), H(13b).

(1b) rüy-be-rüy: rüy-be-rü P, H.

(2b) yā: bā EE.

(3b) leb u: leb-i Ü.

(5a) birbiriçün: bir perı çün AE1.

104 HP(97b), P(24b).

(1a) meşreb: cünbiş HP.

2. Sâhil-i deryâ-yı Ŗişretdür leb-i sâgar baña
Bezm-i Ŗaşkuñda lebüm peymâneye bigânedür
3. ŖĀlem-i pırıde reftâr itme çün vaqt-i şebâb
Cünbiş-i tıflânedür şeyhâneye bigânedür
4. Üns ile yek-laht olurken birbiriyle iki yâd
Ĥüsni-ül fet meslek-i ĥişâneye bigânedür
5. Meskeninde ĥâne-perver kayd ider ārâmı lık
Ėrbet ülfet ĥâne vü kâşâneye bigânedür
6. Ėaflet itmez hoş havâdiş güşü ile ehl-i dıd
Dıde-i bı-ĥâbumuz efsâneye bigânedür
7. İntizâm-ı bı-nizâm ĥâle verzişdür Ŗabeş
Pıçış-i zülf-i perişân şâneye bigânedür
8. Eylemezse mest-i nâzum terk-i âyın-i edeb
Favr-ı şühı tarz-ı küstâhâneye bigânedür
9. Meclisinde nâya demsâz eylemişken nâlemi
Āh o cānum pâresi âyâ neye bigânedür
10. Ben ĥarâb-dıde-i maĥmuruñ oldum baĥmaduñ
Mest iken çeşmüñ niçün mestâneye bigânedür
11. Ėalb u ĥalıb cān u cānân birleşür gâĥi veli
Gâhice şeydâ gönül cānâneye bigânedür
12. Pertev-i bı-rengde vardur ki bir rengin-edâ
Āşnâya âşnâ bigâneye bigânedür
13. Rütbe-i Üstâdı her zâóir kemâ-hi añlamaz
Nür-ı mihr-i âsmân pervâneye bigânedür

(3,..9,..13) -P.

(10a) ben ĥarb-dıde-i: âşinâ-yı dıde-i P.

(12a) Pertev-i: Pertevi .

105

MefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün

1. Ne bu vazÖ-ı tegâful-güne ile ol bilişikler
Sitem vâdilerinden semt-i vaşlı gösterişcikler
2. Senüñ mahcüb-ı rüy-ı tâbnāküñ olmasa gonca
Nedür bu surhi-i şerm ü hayā ol terleyişcikler
3. Öİnān-ı ihtiyārum almağ ister dest-i şabrumdan
Dem-ā-dem esb-i nāza ol binişikler inişikler
4. Fedā-yı Öāşık-ı nālān kıurban olduğum meşreb
Velikin öldüren āgyār ile bezme gelişikler
5. Şaf-ı Öāşıkda eyler imtiyāz Pertevi imā
İşāret eyleyüp āgyāra ğamzeñ gösterişcikler

106

FāÖilātün fāÖilātün fāÖilātün fāÖilün

1. Āh-ı serdümden Öalev-ħiz olsa ger kıalbümde nār
Dir gören žāhir şitā eyyāmıdur kānūn yanar
2. MünÖakisdür āteşin ruhsār-ı sākı sāğara
N'eyleyüm zemzemler ammā āb ile āteş şunar
3. Hep nişān-ı āteş-i dāğ-ı derūnın Öarz ider
Kıanda kim bāzū-yı Öüryānın dırāz eyler çenār
4. Sebzezār-ı kevşeri sūzān ider ħatt-ı lebe
Cedvel-i ħādrā ile āb-ı ħızr çizsin kenār

105 HP(98a), Ü(98a), P(26a), EE(13a), AE1(15b), AE2(11a), H(13b).

(2b) surhi-i: surhi vü AE2.

(3a) ihtiyārum: ihtiyāri AE1,H.

(4b) öldüren: ol dıden AE1.

(5a) imtiyāz Pertevi: imtiyāzı Öāşıkı Ü. (b) āgyāra: müjğāna AE2.

106 HP(98a), Ü(98b), P(26a), EE(12a), AE1(16a), AE2(8b), H(14a).

(1b) yanar: henār Ü.

(3) Ü nüshasında 4. beyitle yer değışmiştir.

(4) -AE2. (a) ider: iden Ü, EE, AE1,H.

5. Teşnedür hûn-ı dile ol gamze-i hûn-h'âra lîk
Bu dil-i hûn-geşte bu sūzānumı görse kınar
6. Ben şeb-i vuşlat saña yansam yağılsam itme Öayb
Çünkü sönmez tā seher-i Öid olsa kıandıl-i menār
7. Sumnātuñ āteş-i ğayret ider mahv āteşüñ
Pertev-i imānum ey Pertev görüp pār pār yanar

107

MefāÖilün mefāÖilün mefāÖilün mefāÖilün

1. Yine senden saña ey şāh-ı hūbānum şikāyet var
Seni çok sevdigüm çün bende de gerçi kıabāhat var
2. Yıkılmaz seyl-i zūrbāda vü cūş-ı sirişkünden
Binā-yı muhkem-i vaşlında ol rütbe metānet var
3. Virür habb-ı taħammül şerbet-i şabr u sūkūn yoħsa
Dimez hikmet-şināsān ħasta-i Öaşka ifākat var
4. Begüm senden cūdā hiç sorma hāl-ı nāba sāmānum
Gözümde eşk-i hūniñ ü lebümde āh-ı ħasret var
5. O Öaşık kim ola başında sevdā-yı ser-i zūlfüñ
Serinde sāye-i zill-i hümā-yı Öizz ü devlet var
6. Gül-i her dem bahār-ı şevkı görmez hiç ħazān Pertev
Hevāsında cünün ikliminüñ bir başka ħālet var

(5) -Ü. (a) hûn-h'âra: hûn-h'âr P, AE2 (b) bu: -EE.

(6a) vuşlat: vaşlına Ü. / itme: kıılma Ü.

(7a) sumnātuñ: sumnātın AE1. / āteşüñ: aşın HP āteşin EE, AE2.

107 HP(98b), Ü(98b), P(26b), EE(13b), AE1(16a), AE2(11a), H(14a).

(2a) seyl-i zorbada vü: zor-ı seyl-i bāda P, EE, AE1, AE2; rüz-ı seyl-i bāda H. / cūş-ı: seyl-i P, EE, AE1, H. (b) vaşlında: vaşluñda Ü; vuşlatda P.

(4b) vü lebümde: dilümde Ü.

(5a) ola başında: serinde ola P, EE, AE1, AE2, H. (b) serinde: başında Ü, P, EE, AE1, AE2, H.

(6a) görmez: olmaz Ü, AE2; itmez P, EE, AE1, H. / ħazān: -Ü.

Mefâ'ülün mefâ'ülün mefâ'ülün mefâ'ülün

1. Şu revzende amân bir Leyli saçlı mäh-ı tal'at var
Güneş ruhsâreli bir mihr-i rahşân-ı sabâhat var
2. Olur ğayret-dih-i kâlâ-yı zıbâ-yı şeb-i meh-tâb
Mutallâ âsmâni câmeli bir şüh âfet var
3. İremden mi hırâmuñ ey benüm tâvus-ı firdevsüm
Ki zırâ hey'etünde bir yeñi çıkma kıyâfet var
4. Lezîz ü âbdâr ayvâ vü şeftâlüsü da ammâ
Turuncunda bu bâğuñ şekerâsâ bir hâlâvet var
5. Gülistân-ı dilüm hâlî hemân Pertev derünunda
O nergis çeşm o gül-ruh ol semen-ber serv-ķâmet var

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ülü fâ'ilün

1. Āhū-yı Çini dîdelerüñ ıztırâba ķor
Āşüb u fitneyi nigeñüñ piç ü tâba ķor
2. Reşk-i tebessümüñ gül-i handâni soldurur
Reng-i ruñuñda ğoncayı şerm ü hîcâba ķor
3. Ķan dökmeden n'idem ki çeker dest-i ğamzeler
Güyâ ki tiğ-ı ğamğam-ı Rüstem ķırâba ķor
4. Reşk-âver olsa rengi ne var hün-ı dillere
Hün-âb-ı eşkümi şu yerine hîzâba ķor

108 HP(98b), Ü(101b), P(26b), EE(13a), AE1(16a), AE2(11b), H(14a).

(1a) saçlı: saçı AE2. (b) ruhsâreli: ruhsâre AE1.

(2b) âfet: tal'at P, AE1.

(3b) hey'etünde: hey'etinde P. / çıkma: çıkdı Ü, AE2, H.

(5b) çeşm o: çeşm-i P; çeşm ü AE2.

109 HP(99a), Ü(99a), P(26b), EE(13a), AE1(16b), AE2(11b), H(14b).

(1a) dîdelerüñ: müşg-i şaçuñ AE2.

(3a) ğamzeler: ğamzesi P, AE1, AE2, H.

(4a) Reşk-âver-i Őaķıķ ise rengi Öaceb midür AE2.

5. Pertev Nedim bezmi ider mest nağmesi
Mutrib ki ħarf-ı rāzumı gūş-ı rebāba ҡor

110

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

1. Raķībān ğamz için ol şāha kim Őaşķum tuyurmuşlar
Ser-āmed bir belā-keş Őāşķumdur ol buyurmuşlar
2. MuŐabbir-zādenüñ kūyında görmiş kendüsin zāhid
İsābet eyleyüp rüöyā-yı vaşlın hicre yormuşlar
3. NaŐim-i ħān-ı vaşla sürmemişler sır-çeşmān el
Neżareyle uzaķdan dide-i cānı tuyurmuşlar
4. Tegāfül tā-be-key hat başmış işte mihr-i ruhsārı
Ĝurüb itmiş güneş ol māhveş hālā uyurmuşlar
5. Egerçi olmamışlar vāsıl ammā n'eyleyüm Pertev
Raķib-i seg-nefisler ol ğazālum ħayli yormuşlar

111

Mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1. Hediye Őāşķ-ı zāra sitem maķūlesidür
Gelen Őıyāde-i bīmāra ğam maķūlesidür
2. Ben iftiĥār iderüm töhmet itmemekle Öabeş
Senüñse muŐteberüñ müttehem maķūlesidür

Not: H nüshasında bu mısranın bitiminde “Taźmın” notu vardır. (5b) rebāba: rebāb Ü.

110 HP(99a), Ü(99a), P(27a), EE(14a), AE1(16b), AE2(9b), H(14b).

(1a) için: idüp HP, Ü. / şāha: şūha AE2.

(2a) zādenüñ: beçcenüñ P, EE, AE1, AE2, H. / kendüsin: kendüyi HP, Ü, AE2. (b) vaşlın: vaşluñ Ü.

(3a) sürmemişler: sunmamışlar EE, H. (b) cānı: -P.

(5a) olmamışlar: olmamışdur P. (b) seg-nefisler: seg-şifatlar AE2. / ğazālum: ğazālı P.

111 HP(99a), Ü(99a), P(27a), EE(13b), AE1(16b), AE2(12a), H(14b).

3. Egerçi jāle-i gülzār bār olur nem-i eşk
Sirişk-i dīde-i zārumsa yem maķūlesidür
4. Tehi yere şuŖarā tay ider nice maẓmūn
Vücūd-ı sırr-i dehānuñ Ŗadem maķūlesidür
5. Şikār olur diyerek düşme kayda ey Pertev
O āhū-yı harem-i muhterem maķūlesidür

112

FāŖilātün fāŖilātün fāŖilātün fāŖilün

1. Bî-niķāb u bā-niķāb Ŗarz-ı cemāl eylerdi yār
Geh hilāli bedr ü geh bedri hilāl eylerdi yār
2. Geh teġāfūl geh tecāhül geh cefā gāhi Ŗitāb
İtdüġi cevri gehi benden suŖāl eylerdi yār
3. Gāh küstāhāne ħarf-endāz-ı vaśl oldukça ben
Dest-i nāzın perde-i ruhsār-ı al eylerdi yār
4. Gāh teşviķ-i visāl ü gāh tenbīh-i firāk
Geh firāġ-ı Ŗaşķ ile emr-i muhāl eylerdi yār
5. Gelmez idüm geh vefā-mānend-i Pertev yādına
Geh benümçün ġayr ile ceng ü cidāl eylerdi yār

(3a) Dimiş ki jāle-i gülzārumsa eşküme bār EE, AE1, H. / Dirüm ki şeb-nem-i gülzār-ı rüy-ı yār olsun AE2. (b) zāruma: pür-nemse EE, AE1, AE2.

(4b) vücūd-ı: peyām-ı AE2.

(5a) diyerek: diye Ü. / Şikār-ı çengel Ŗuķāb olur mı hiç Pertev EE, AE1, H. / Şikār-ı çengel-i şahın olur mı hiç Pertev AE2. (b) o: ol P.

112 HP(99b), Ü(99b), P(27a), EE(14a), AE1(16b), AE2(12a), H(14b).

(1b) hilāli: hilāl-i P.

(3a) küstāhāne: kestāne Ü.

(4a) vü: -H.

(5a) gelmez idüm geh vefā-mānend-i Pertev: geh vefā-mānend-i Pertev gelmez idüm EE.(b) ceng ü:ceng-i Ü.

113 *

Mef'ülü mef'ülü mef'ülü fa'ülün

1. Açılmadı bir büse virüp yār-ı semen-ber (ÖĀrif)
Kim virdüğini gördi ya Öālemde semen-ber (Pertev)
2. Destār-ı levendāne şarın artık efendim (ÖĀrif)
Bu kaç ile zīrā ki yaraşmaz saña çember (Pertev)
3. Gül cāmi'ünün bülbül-i zār oldı hatıbi (ÖĀrif)
İtdi yine kendüsine şāh-ı güli minber (Pertev)
4. Esbān-ı sıtabl-ı şehe söyledi kaçā'id (Pertev)
Söylenmedi mazmün-ı ocağ-ı ÖAli Kaanber (ÖĀrif)
5. Pertev yañılup hālını öpdüm diye düşdi (Pertev)
ÖĀrif didi gūş eyleyicek işte bu Öanber (ÖĀrif)

114 *

Fe'ülātün mef'ülün fe'ülün

1. Hem nigāhı hem ebrūvānı urur
Beni hem tiri hem kemānı urur
2. Dāğ-ı dil tirinün nişāngāhı
Her kez atduğça ol nişānı urur
3. Bāz Öanķā şikār iken gamzeñ
Gāh olur şayd-ı nā-tüvānı urur
4. Hañçeri dahi gamzesi gibidür
Zahmı ammā ki bu nihānı urur
5. Nigeh-i kine-h'āh u Öarbede-cū
Berkdür şanki kişt-i cānı urur

113 EE(13b).

*Başlık: Ğazel-i müşterek ÖĀrif-Pertev EE.

114 HP(99b), Ü(99b), P(28b), EE(13b), AE1(17a), AE2(10b), H(14b).

*Başlık: Taźmın H.

Taźmın-i matla' EE.

(4a) dahi: dāğ P. (b) ki: -Ü.

(5a) nigeh-i: nigehi EE. / kine-h'āh u: kine-h'āh-ı Ü; kine-h'āh P.

6. Hat-ı kâfir bahâr-ı hüsniñ ah
Rûyına seyli-i hazânı urur
7. Görse pervânenüñ gül şemûin
Âteşe bülbül âşiyânı urur
8. Aşkın eylerse gamze-i Tatar
Kişver-i dil degül cihânı urur
9. Bu gazelde çü qahramân Pertev
Naûra-ı Öaşq-ı cân-sitânı urur

115

Mefûlü fâûilâtü mefûlü fâûilün

1. Vaşf-ı lebünde táb-ı kavî bî-mecâl olur
Bahş-ı hatuñda söz çoğalır kıll u kıll olur
2. Âmed-şöd-i halâyık ile baqsan ey gönül
Rûy-ı zemîn perde-i žill-ı hayâl olur
3. Yaz çekdigüñ cefâları kıll bir kitâb-ı Öaşq
Őuşşâq-ı zâra bir gün olur hasbihâl olur
4. Pek de kaçınma öyle sevmekten ey perî
Ehl-i kemâle yâr olan ehl-i kemâl olur
5. Pertev hemişe hâneñe gam-hânedür dime
Gâhice anda yâr ile bezm-i vişâl olur

(7a) pervânenüñ gül: pervâne degül EE, H; pervâne vü gül AE1.

(8) -EE, -AE1, -H. (a) eylerse: iderse P.

(9a) Pertevâ matlaû-ı Nedîm henüz P, EE, AE1, AE2, H.

115 HP(100a), Ü(100a), P(28a), EE(14a), AE1(17a), H(15a).

(1a) lebünde: ruhuñda P.

(3a) cefâları kıll bir kitâb-ı Öaşq: belâları bir bir kitâb kıll EE, AE1, H. (b) olur: ola H.

116

Mef'ûlü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün

1. Göñlüm hayâl-i dil-bere mesken degül midür
Çeşmüm o cāy-ı dil-keşe revzen degül midür
2. Āgūş-ı teng-i vuşlata gelmez çün ol perî
Nūr-ı müşahhas oldığı rüşen degül midür
3. Bir tutma yār-ı sādıkuñı bî-vefâ ile
Hercâyidür sürūr-ı ğam evden degül midür
4. Bîgâne āšnâ yine Öummâna talmada
Erbâb-ı Öaşk Őaqlına yelken degül midür
5. Cevr ü cefâ-yı yār sitemkâr Pertevâ
Lutf-ı sipihr-i dündan ehven degül midür

117

Mef'ûlü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün

1. Ol reşk-i hūr hüsñ ü edâda meleklenür
Meşrebde n'eyleyüm felekāsâ dönekenür
2. Ta'Ölîm-i fenn-i Öaşk ider Őuşşâkına gehi
Gâhıce de o merdüm-i çeşmüm bebeklenür
3. Ol ğonca-i hayâ olur âzürde-i nigâh
Gül-berg-i rüyı tâze vü terdür beneklenür
4. Eyler harâb sırça-serây-ı dilüm keder
Seng-i sitemle kâse-i Öömrüm direklenür
5. Firğât şebinde Pertev o meh-rüydan cüda
Āh eylesem şerâre-i Öaşkum fişeklenür

116 HP(100a), Ü(100a), P(28a), EE(14b), AE1(17a), AE2(12b), H(15a).

(1b) revzen: mesken Ü.

(4a) bî-gâne: bî-gâne-i HP, AE1. / āšnâ: şinâ HP, AE1 şitâbına Ü.

117 HP(100a), Ü(100b), P(28b), EE(14b), AE1(17b), H(15a).

(1a) hüsñ ü: hüsñ-i P. / edâda: bahâda Ü.

(3a) ol ğonca-i: o gül-ğonca-i Ü. / nigâh: nażar EE, AE1, H. (b) gül-berg-i: gül-ber[g]-i EE.

118

MefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün

1. Gözüñde eşk-i firķat lebde āh-ı ĥasretüñ yoķdur
Ĝam-ülfet olduñ Öāşık şimdi eski ĥaletüñ yoķdur
2. Cihān mesrūr-ı lutfuñ olması çün Öazm ü cezm itdüñ
Beni vaşluñla şādān itmege hiç niyyetüñ yoķdur
3. Olur meşhūr-ı Öālem dil-rübālar bî-vefālîķla
Senüñ ey pür-cefā žāhirde öyle şöhretüñ yoķdur
4. Olur senden muķaddem āh-ı ĥasret vāsıl-ı dil-dār
Senüñ bildüm ki ey seyl-i sirişķüm ġayretüñ yoķdur
5. Belā-yı Öaşķa düş olduñ gönül pek nā-tüvān ķalduñ
Çü Pertev düşmege pāyına yāruñ ķudretüñ yoķdur

119

MefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün

1. N'ola dirsem şehā žulm ü sitekle şöhretüñ yoķdur
Ya ben bilmez miyüm üftādeñe kem niyyetüñ yoķdur
2. N'ichün ey dürr-i eşķüm riġ-i deryā-yı muĥiķt olduñ
Anuñçün dergeh-i cānānda ķadr u ķıymetüñ yoķdur
3. Bu leble bu tebessüm ey gül-i ĥandān ki var sende
Benüm gibi hezārān bulmaġa hiç minnetüñ yoķdur
4. Ne ķanlar nüş idüp ġamlar yidüm eyyām-ı ĥüsnüñde
Dimem ey bî-vefā kim ĥaķķ-ı nān u niÖmetüñ yoķdur

118 HP(100b), Ü(100b), P(28b), EE(14b), AE1(17b), AE2(8b), H(15b).

(1a) firķāt: ĥasret EE / ĥasretüñ: firķātüñ EE.

(2a) olmasıçün: olmayıçü P. / cezm: bezm EE. / itdüñ: itseñ AE2, H.

(5a) düş olduñ: düşdün ey P, EE, AE1, AE2, H.

119 HP(100b), Ü(100b), P(29b), EE(14b), AE1(17b), AE2(8a), H(15b).

(3a) leble: leyle P. (b) hezārān: hezārın HP; hezāruñ Ü.

(4b) ĥaķķ-ı: ĥaķķ u AE1.

5. Cefākār ol sitemkār ol da tek terk itme gam-h'āruñ
Benümle ey vefā düşmen senüñ az ülfetüñ yoğdur
6. Hünerle gün gibi meşhūr olursan da yine Pertev
O meh-rünuñ yānında zerrece māhiyyetüñ yoğdur

120

Fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilün

1. Ruħlaruñ huld-ı berin la'Öl-ı lebün kevşerdür
Dergehüñ cāna muħalled ıalacağ bir yerdür
2. Āh-ı serdüm nice te'ösir ider ey şüh saña
Dil-i zār āteş-i Őaşkuñ ile pür-micmerdür
3. Dergehünde ne olur biz daħi bir gün görsek
Fal'Öat-ı mihr-i cemālünle derün hāverdür
4. Virmiş idün baña ey sākı tolı bir sāğar
Beni bu hāle koyup mest iden ol sāğardür
5. H'āba varsañ daħi nežžāre ne mümkin saña āh
Dür-bāşa müjenüñ her biri dāl hançerdür
6. Ya ıanı şıve-i reftār u hırāmuñ anda
Futalum serv-i çemen ıaduñ ile hem-serdür
7. Çeşm ü ebrūsına la'Öl ü femine söz yoğdur
Levn-i rüyı şu ıadar var ki biraz esmerdür
8. Hāt-ı püşti leb ile başdı ıadem gayba veli
Daħi ol hāl-ı zāmırümde benüm muzmerdür

(5a) ol da: evvelde Ü. (b) vefā: bı-vefā Ü.

(6b) zerrece: derece EE.

120 HP(100b), Ü(101a), P(29b), EE(14a), AE1(18a), AE2(10a), H(15b).

(1a) ruħlaruñ: ruħların EE. (b) cāna: hāna EE. / yerdür: yerlerdür P, AE1.

(3a) biz: bir EE.

(4a) Baña bir sāğar pür vermiş idün ey sākı AE2.

(5a) varsañ: varsın AE1.

(6a) şıve-i: şıve vü P, AE1.

9. Farhına bu ğazelüñ bāŌis olan ey Pertev
Ĥazret-i Kāñi-i üstād-ı suhan-perverdür

121

FeŌilātün feŌilātün feŌilātün feŌilün

1. Bir soĝuĝ var ki felekde meh-i enver ditrer
Belki āteşkedede mürĝ-i semender ditrer
2. Ĥücrede kim tona pür-āteş olan minĝallar
Minĝal içre n'ola dirler ise aĝger ditrer
3. Olsa da cāmesi ger bebr-i yabān postundan
Bu hevāda püser-i Zāl-i muşavver ditrer
4. Tüde-i berfe dönüp ferve-i ĝarsāĝ u vaşaq
Şanki yaĥdāna girer anı giyenler ditrer
5. Bu soĝuĝlar Ğocaĝarı so[vu]ĝun itdi ĝüzār
Künc-i tennürda her māde vü her ner ditrer
6. Ğarb olur dāŌiresi pençe-i deyden ĝün def
Cülcül-i kevkeb ile ĝarĥ-ı müdevver ditrer
7. Perde-püş oldı şerer kendi ĝülüñden Pertev
Kürre-i nār verāsında ĝün aĥter ditrer

122

FāŌilātün fāŌilātün fāŌilātün fāŌilün

1. Ğırralanma ĥüsnüñe meh-peykerüñ parlar ĝeçer
Māh-tābum tābiş-i pür-ülkerüñ parlar ĝeçer

(9a) bu ğazelüñ bāŌis olan: bāŌis olan bu ğazelüñ HP.

121 HP(101a), Ü(102b), P(32a).

(1b) āteşkedede: āteşde de ol P.

(3a) bebr-ı: bebr ü Ü.

(4b) yaĥdāna: necdāna Ü.

(5a) soĝun itdi: soĝuñ kıldı Ü, P. (b) māde: mā P.

(7a) perde-püş: penbe-püş Ü; şınevş P. (b) nār: nāz Ü. / P nüshasında “ ne revrāsında ĝün aĥter ditrer ” şeklindedir.

122 HP(101a), Ü(101b), P(30a), EE(12b), AE1(18a), AE2(11b), H(15b).

2. Revnağ-ı meh-tāb iğbāli śanurken dāōimā
ŞuŖle-i kettānāsā aħterüñ parlar geçer
3. DaŖvet-i keyf-i seħer řasduńsa ię cām-ı tolu
Yoħsa keyf-i tell-i ħabb-ı anberüñ parlar geçer
4. Rüşen eyler cān evinüñ revzenin şimşek gibi
Turma řinemden muraśśaŖ ħanđerüñ parlar geđer
5. Atmeydānından ey çāpük-süvār āteş gibi
Her seħergāħ esb-i pür-zıb ü ferüñ parlar geçer
6. Ey Ŗarūs-ı haclegāħ aldanma zıb-i ġāzeye
Naħl-i sūrāsā dem-i verd-i terüñ parlar geđer
7. ŖAks-i meh-tāb ile ey nā-miħrbān çün āb-ı cūy
Āb u tāb-ı rüy-ı Pertev-āverüñ parlar geçer

123

MefāŖilün mefāŖilün mefāŖilün mefāŖilün

1. Nigāħuñ gerçi kim bir düzd-i māħirdür çalar çarpar
Hele Tatar ġamzeñ gibi nādirdür çalar çarpar
2. Ĥayālün kim şeb-i ħün-ı dil eyler fitne-i zülfün
Kemend-endāz bir Ŗayyār-ı sāħirdür çalar çarpar
3. Śağın yol virme zāħid ħāne-i řalbe burup çehreñ
MetāŖ-ı dīnün ol per-i ne kāfirdür çalar çarpar
4. Devāvīn-i suħan-sencāndan mazmūn-ı ebyātı
O kim bir nev-heves nā-puħte řāŖirdür çalar çarpar

(1b) tābiş-i: minğal EE, AE1, AE2, H / ülkerün: aħgerün EE, AE1, AE2, H.

(2b) aħterün: aħgerün AE1.

(3a) tolu: tıla HP, Ü, EE, AE2, H.

(4a) revzenin: revzenün Ü, P, EE, AE1, H. (b) şinemden: şinemde P.

(5b) esb-i pür-zıb: esb ü zıb AE1.

123 HP(101b), Ü(101b), P(30a), EE(15a), AE1(18a), AE2(12a), H(16a).

(3a) burup: büzüp Ü, P, AE2, H. / çehreñ: miħrün EE. (b) dīnün: dīni P, EE, AE1, AE2, H.

(4b) řāŖirdür: řāŖir Ü.

5. O tığ-ı ebruvânla Pertev-i pür-zahmuñı hâke
Nigâhuñ Ƙâhramâni harbe Ƙâdirdür çalar çarpar

124

Mef'ûlü fâ'îlâtü mef'ûlü fâ'îlün

1. Bir tatlı söz lebinden anuñ nâ-şinidedür
Güyâ ki la'îl-i nâbı mühürli Óağidedür
2. Āhum muhîṭ-i eşkümi pür-cüş itmegin
Keşṭi-i mâh-ı nev bile tûfân-didedür
3. Giryem degül mi sāye-i zülfünde dil-pesend
Rağbet kenâr-ı cûlar ile žıll-ı bidedür
4. Çevgân-ı zülfden serümi kıılma nâ-ümîd
Ey şeh-süvâr bu tek ü bu bir ümidedür
5. Ĥayfâ o haṭ ber-āverimüñ berḳ-ı āhdan
Gülzâr-ı hûsn ü behceti āfet-residedür
6. Oldañ haṭ-āver itmeyüz artıḳ şikāyeti
Bālâsı Óarż-ı hâlimüzüñ haṭ keşidedür
7. Pertev o mehle görmek içün bir muhâsebe
Her dâğdâr-ı şerhâ-i dil bir ceridedür
8. ÓĀrif Efendi teżkire-i mâni'î-ri kâb
Her beyt-i dil-nişinleri bir ḳasıdedür
9. Medhiyyesi yanında anuñ vâsıf olsa ger
Cümle medâyiḥ-i şu'arâ bir neşidedür

(5b) harbe: darbe HP.

124 HP(101b), Ü(102a), P(30b), EE(13a), AE1(18b), AE2(12b), H(16a).

(1a) nâ-: tā- P. (b) güyâki: şüretde HP, Ü. / Óağidedür: uḳâbdur HP.

(2a) Āfâḳ-ı ḳanda hûn-ı muhîṭ-i sirişkden EE, AE1, AE2, H

(3a) Diller şikenc-i zülfde giryem pesend ider EE, AE1, H. / Diller miyân-ı zülfde giryem pesend ider AE2. (b) cûlar ile: cûlara vü Ü,P; cûda beli EE, AE1, AE2, H.

(4) -HP, -Ü / EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında 5. beyittir.

(5) -HP, -Ü / EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında 6. beyittir.

(6) EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında 4. beyittir. (a) Pâ-mâl-ı cevre gayri yeter kııl müsâ'ade EE, AE1, AE2, H.

(8,9) -HP, -Ü, -P, -EE, -AE1, -H.

125

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Ne bülbül zâr ol hâle ne lâle dâg ber-dildür
Gam-ı hâl-ı ruh-ı Öuşşâk cemâle dâg ber-dildür
2. Dehân-ı gonce-i nâ-rüstesi ol gül-bün-i nâzuñ
Henüz açılmayan tâze nihâle dâg ber-dildür
3. Görelden hâlka-i zülf-i siyeh-tâb içre ruhsâruñ
Kemâl-i reşkten berd üzre hâle dâg ber-dildür
4. Süveydâ-yı dili künc-i lebe hâl itmedür şâsdum
Bu dür-â-dür olan endişe hâle dâg ber-dildür
5. Getürmem kâle müy u nâl olursa nâleden cismüm
Bu kıssam hissehây-ı kıl ü kâle dâg ber-dildür
6. Firâk ešnâsı ümmîd-i visâl ile geçer ammâ
Şeb-i firkat hele rüz-ı visâle dâg ber-dildür
7. Žuhûrı dâgdan olmağla nâyuñ nâle-i cân-süz
Belirtme yoħsa kim nâle bu hâle dâg ber-dildür
8. Egerçi ebr-i berç-âlüd her dem görölmez ammâ
Yaz eyyâmı hevâ-yı iŐtidâle dâg ber-dildür
9. Hatâ itmem disem Pertev o şūhuñ hatt-ı müşgini
Ĥotende nâfe-i müşg-i gâzale dâg ber-dildür

126

Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün

1. Eşk-i çeşmüm kim dem-â-dem mâ-cerâsın arturur
Gül-nihâl-ı kâmetüñ neşv ü nemâsın arturur
2. Hat ber-âverlik cemâl-i pâküñe noğsân mıdur
Ĥüsni-i hat çün muşhaf-ı Ĥüsñüñ bahâsın arturur

125 P(36b).

126 P(37b), Ü(110a).

3. Bāde-i la'Ölünde var bir özge hālet sākiyā
Na'Öra-i mestide Öuŝŝākuñ ŝadāsın arturur
4. Neşöe-i mey zā'öl itmez ser-hoŝuñ gerçi gamuñ
Vaqt-i ŝadiide veli zevk u ŝafāsın arturur
5. Her zamān efyün-ı hālünle olinmaz neşöe-yāb
Ehl-i keyf anuñ için her gün ğidāsın arturur
6. Eylesün cevri-i raqıb-i bed-liqālardan hazer
Her perı-ruhsār kim mihr ü vefāsın arturur
7. Ol nigāh-ı iltifāt ol ihtizāz-ı fart-ı nāz
ÖĀŝıķānuñ vuşlata dā'oir recāsın arturur
8. Gerçi Pertev bi-hicāb eyler beni nūŝ-ı ŝarāb
N'eyleyüm ol ğonca-i ŝermuñ hāyāsın arturur

127

Mefā'Ölün mefā'Ölün mefā'Ölün mefā'Ölün

1. Bu hāyret şanma kim ÖĀŝıķda Mecnün olduğındandır
Nigāh-ı fitnesāz-ı çeşme meftün olduğındandır
2. Őenākār-ı kad-ı bālāsı hep erbāb-ı nazm olmak
O ŝūhuñ ķāmeti ğāyetle mevzün olduğındandır
3. Niçün nefriñ ile la'Ön ile mezkūr oldı dilerse
Raķıb-i bed-meniŝ menfūr u mel'Öün olduğındandır
4. Görüp giryān beni bezminde bilseñ olduğum tekdır
Su'Öāl itseñ o žālim dir ki memnün olduğındandır
5. Saña mahzün mahzün Pertevuñ bākıŝları ŝahum
Fedākār olduğuñ bilmiş de dil-hün olduğındandır

(4a) mey: -Ü.

(6b) perı-ruhsār: biri ruhsār Ü.

127 HP(102a), Ü(102a), P(30b), EE(15a), AE1(18b), AE2(13a), H(16a).

(2b) olduğındandır: -Ü.

(3a) la'Ön ile: la'Önetle P. (b) u: -P.

(4b) olduğındandır: -Ü.

(5b) olduğuñ: olduğım EE, AE1, AE1.

128

Mef'ûlü fâ'îlâtü mef'ûlü fâ'îlün

1. ÓUşşāk-ı zāruñ Óaskeri haylî alaylıdur
Güş it şadā-yı nālelerin kerre-nāylıdur
2. Ol şeh-süvār kim saña dün vaşfin eyledüm
Bağ şu alaydan at koyuran Mısrî taylıdur
3. Ol lāle-had beyāz o gerden ki anda var
Ol şüh Lālelilî yāhud Aşsarāylıdur
4. Bir ben miyüm gedāsı bu ālemde bir şehüñ
Halk-ı cihān da cümlesi yohsullı baylıdur
5. Tellendi saçı sür-ı hitāndur bu kūs sesin
Zencir-i Óaşğ görme misin kim қalaylıdur
6. İtmiş kemİN ğamzesi çeşmi buçağın
Ol şāh-bāz žannum o Şāhin Girāylıdur
7. Hep cān-güdāzıdır baña Pertev naşib olan
Kār-ı cihān egerçi ki güçlü қolaylıdur

129

Mef'ûlü mef'ûlü mef'ûlü fa'ûlün

1. Ebruları bir matla'ı-ı bî-mişl ü bedeldür
Vaşf-ı ruhi gül-güne-i ruhsār-ı ğazeldür
2. Ğavġā-yı kıyāmet қoparur her nıgehinde
Çeşm-i siyehi vesme-i ebrū-yı cedeldür

128 HP(102a), Ü(102b), P(31a), EE(15b), AE1(18b).

(1b) nālelerin: nālelerüñ P, AE1.

(2a) saña: -Ü. (b) bağ şu alaydan: bağ bağ şu işte P, EE, AE1.

(3b) Lālelilî: Lāleli ve P.

(4b) cihānda: cihān HP, Ü, P, EE.

(5a) kūs sesin: ğün sen EE; ğün sesin AE1. (b) kim: ki P, AE1.

(7a) güdāzıdır: güdāzıdur P, AE1.

129 HP(102a), Ü(103a), P(30b), E(15a), AE1(19a), AE2(12b).

(2a) nıgehinde: nıgehüñde P.

3. İtmezse eger būs-ı hayāt-āverī iṣrāb
Ḥatt-ı lebi hem neṣṣe-i ṣahbā-yı eceldür
4. Ol ḥüsn-i cihān-süz ile ol şuŖle-i āvāz
Āteş-fiğen-i hāne-i dil olsa maḥaldur
5. Reftārı levendāne vü güftārı zebān-zed
Pertev gāzeli gibi hoş āyende güzeldür

130

MefāŖilün feŖilātün mefāŖilün feŖilün

1. Sen itdüh Ŗāşıkı nālede hep kimüh ŗuĉı var
Bu āh u nālede ey gonca-leb kimüh ŗuĉı var
2. Ŗeb-i vişāli riyāsuz senühle söyleşelüm
Benümse her gice ŗuĉ ya o Ŗeb kimüh ŗuĉı var
3. Ŗuĉ öldürende degüldür ölendedür dirler
Ŗehid-i gānzeye ŗorsaĉ Ŗaceb kimüh ŗuĉı var
4. Ŗikāyet itme gönül cevri-i bi-nihāyetden
Sen eyledüh gām-ı Ŗaşıkı taleb kimüh ŗuĉı var
5. Kabāhati o gül-endāma bulma ey Pertev
Dil oldı nāle vü zāra sebeb kimüh ŗuĉı var

(3a) Ŗahs-ı emele zülf ider iṣrāb-ı ḥayātı EE, AE1, AE2. (b) hatt-ı lebi: tır-i gānze EE; tır-i müje AE1; ŗır-i müje AE2.

(4a) ile: -AE1. (b) dil: cān AE2.

130 HP(102b), Ü(103a), P(31a), EE(15a), AE1(19a), AE2(13a).

(1b) bu āh u nālede: bu āh-ı nālede Ü; fiğān u giryede AE2. / ŗuĉı var: -Ü.

(2a) vişāli: vişāl P, AE1; vişāle EE. (b) ŗuĉı var: -Ü.

(3b) gānzeye ŗorsaĉ: gānze-i yārum P, EE, AE1, AE2.

(4a) cevri-i: Ŗaşık-ı HP, Ü, P.

(5b) nāle vü: nāle-i P, AE1

131

Mef'ûlü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün

1. Müjgân sinân be-kef şeh-i hüsnuñ çerîsidür
İşve girişme gamze nigeñ Óaskerîsidür
2. Oldı hayâl-i sûreti çeşmümde mürtesim
Taşvîr-i çeşmesâruñ o naqş-ı perîsidür
3. Mirriñ-i gamze tığ ile söyleşse de gönül
Biñ naqd-ı cân ile o mehûñ Müşterîsidür
4. Sen rāh-ı Óaşkı bir dükenür yol mı añladuñ
Deşt-i Óadem menāzilinüñ eñ berîsidür
5. Reftārı itse Pertevi hāyrān Óaceb midür
Bir mürgzār-ı nāzük o kebg-i derîsidür

132

Fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün

1. Bülbülem böyle gül-Óizārum var
Āh u zār itmege medārum var
2. Naqd-ı kalb-i sirişke yoqsa revāc
Zer ü ziverüm yoğ ise zārum var
3. Uydı bir bî-vefāya gitdi gönül
Ne enişüm ne gam-güsārum var
4. Gūş idüp nālişüm o gül-ruhsār
Dimiş anuñ gibi hezārum var
5. Felegüñ devletinde ey Pertev
Böyle bir mihr bir nigārum var

131 HP(102b), Ü(103a), P(31a), EE(15b), AE1(19a), AE2(8a).

(1a) müjgân-sinân: müjgân-sitān P.

(2a) hayâl-i sûreti: hayâli sûret-i HP, AE2; hayâl-i sûret-i EE.

(5a) hāyrān: -Ü.

132 HP(103a), Ü(103b), P(31b), EE(15b), AE1(19b), AE2(13a).

(2a) yoqsa: yoq mı P, EE, AE1, AE2.

(3a) bir: -P. (b) enişüm: eylesem AE1. / gam-güsārum: gamum dem Ü.

(5a) felegüñ: felek Ü. (b) böyle bir mihr: bed mihr öyle AE2.

MefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün

1. Dil-i dîvâne kayd u bend-i zülfünden çözülmüştür
Ĝam-ı Óaşkuñ ile bir güşede varmış büzülmüştür
2. Tenezzül itmez oldu mürĝ-i cāna ol hümā-pervāz
Anuñ şah-bāz çeşmi başka bir şayda süzülmiştür
3. Fabıbum ummadan maÖcün-ı yāķüt-ı leb-i laÖlüñ
İfāķat gelmiş iken hasta-i hicrūñ üzülmiştür
4. Nice yār ile yekten olmuş Óāşık hın-i vuşlatda
VedāÖ ešnaları mānend-i cild-i miş üzülmiştür
5. MuÖārız-pişeye tāb-āver olmaz rişte-i zülfüñ
Keş-ā-keşden hezārān hābl-ı müstāhkem üzülmiştür
6. Kenār-ı kāma vāsıl olmak ümmid ile çok demler
Mişāl-ı tahta pāre baħr-ı matlabda yüzülmiştür
7. Hemān bir ben miyüm efsāne olmuş Óaşkla Pertev
Nice manżüm u menşür ol hikāyetler düzülmüştür

MefÖülü mefâÖilü mefâÖilü faÖülün

1. Çün duħter-i rez muĝ-beçe-meónüs degüldür
İşkest iken şişe-i nāmüs degüldür
2. ÓAşķ āteşi küncide-i kem-havşala olmaz
Kim berķdur ol şuÖle-i fānüs degüldür
3. Kıl Çerkesi ey ĝamze-i Tatar aķınuñ kim
Dil mülketidür memleket-i Rūs degüldür

133 HP(103a), Ü(103b), P(33a).

(3a) leb-i laÖlüñ: laÖli lebüñ Ü.

(5a) zülfüñ: ülfet Ü, P.

134 HP(103a), Ü(104a), P(32a), EE(15b), AE1(19b), AE2(13b).

(2b) şuÖle-i: şemÖa-i AE2.

(3a) aķınuñ: afetüñ Ü; aķın EE, AE1; emn AE2.

4. Dünbāle-revî tıfl ola mı Óāşık-ı ser-bāz
Neḳḳāre ki hem velvele-i kūs degüldür
5. İster ki ser-ā-pā ola endāmuña miróāt
Ḳaşd-ı dil-i Pertev yaluñuz būs degüldür

135

FeÓilātün feÓilātün feÓilātün feÓilün

1. Sāde-rūlukda daḥi vardı şafā-yı dıger
Ḥat ile şāhid-i ruḥ giydi ḳabā-yı dıger
2. Ḳaşr-ı Óayn oldı nişimengeh-i sultān-ı ḥayāl
Şadr-ı ser-şuffe -i dil aña sarāy-ı dıger
3. Ḥālet-i bāde-i nāz itmiş iken pür-cünbiş
Neşóe-i meyde saña virdi edā-yı dıger
4. Hasta-i Óaşḳa devā āḥ u sirişk ile olur
Aña çesbān olamaz āb-ı hevā-yı dıger
5. Tır-i ğamzeñ ola çün ey ḳaşı yā mihmānum
Cāndan özge bulamam ben aña cāy-ı dıger
6. O periden olıcaḳ būs-ı lebe ruḥsat-yāb
Eylemiş Óāşık-ı şūrıde recā-yı dıger
7. Sāye-i zūlf-i dil-ārāda olan āsūde
Pertevā isteye mi žıll-ı hümā-yı dıger

(4b) hem: -P.

135 HP(103b), Ü(104a), P(32b), EE(16a), AE1(19b), AE2(13b).

(2b) şuffe: şafḥa P.

(4) -AE2. (b) çesbān olmaz: çespıde degül EE, AE1.

(5a) yā: kemān EE.

(6b) recā-yı: duÓā-yı EE.

136

Mef'ûlü fâ'îlâtü mef'â'îlü fâ'îlün

1. La'ûlüñ hicâb-ı zaħm-ı dilümle dilek diler
Ĥattuñ henüz ĥaḡ ĥuḡuḡ-ı nemek diler
2. İtmez mi siħr-i diğe eşer baḡ sürüşa da
Maħbûs-ı çâh-ı Bâbil olanlar melek diler
3. Ĥübân ki zülfüñ eyleye ber-çide şanurum
Zencirler ile ejderi bâlâya çek diler
4. Çoḡdan su'âl-ı ĥâtır-ı mehcür olunmadı
Vuşlatla nâ-murâdı be-kâm idecek diler
5. Pertev ĥumâr-ı bâde-i la'ûlüñle ĥastadur
Olsa dehen-güşâ-yı suħan esnemek diler

137

Mef'ûlü fâ'îlâtü mef'â'îlü fâ'îlün

1. Ol žâlimüñ sitepleri hep ĥâtırumdadur
Zaħm-ı dilüñ elemeleri hep ĥâtırumdadur
2. Her bir şikenci gerden-i câna kemend idi
Zülfüñ o piç ü ĥamları hep ĥâtırumdadur
3. Ben ḡan yaş aḡlar iken o meh bâde-nüş idi
Ol bezmüñ Öayş u demleri hep ĥâtırumdadur
4. Oldı egerçi vuşlata tebdil iftirâḡ
Ĥicrüñ henüz ḡamları hep ĥâtırumdadur
5. Cevr ü cefâsını sayamam yoħsa Pertevâ
Ma'Ődüd olan keremleri hep ĥâtırumdadur

136 HP(103b), Ü(104b), P(32b), EE(16a), AE1(20a), AE2(13b).

(2a) siħr-i: zaħm P, EE, AE1.

(3a) zülfüñ: zülfün AE2. (b) ejderi: ejderdi Ü.

(5a) ĥastadür: hasta dir AE2.

137 HP(104a), Ü(104b), P(32b), EE(16a), AE1(20a), AE2(13b), H(17b).

(1a) ol: o Ü.

(2a) câna: câm-ı AE1; ĥâne AE2.

(5b) ma'Ődüd olan: ol mehveşüñ AE.

138

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Şeb-i deycürümü nür itmek ise ancağ olur
Çeşm-i hassādumı kūr itmek ise ancağ olur
2. Farz-ı ikrāma koyup sûret-i istişkālî
Meclisinden bizi dūr itmek ise ancağ olur
3. Başımız taşdadur ammā yerimiz nerm ider eşk
Āstānuñda hūzūr itmek ise ancağ olur
4. Nā-gehān böylece tekdire gelüp gitmekle
Kūlbemüz dār-ı sürūr itmek ise ancağ olur
5. Böyle Pertev gibi h'āhişger-i cāh olmayana
Ġaražuñ Őarz-ı gurūr itmek ise ancağ olur

139

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Gerden ü ber yağalar çāk idecek yerlerdür
NaŐrayı vāsıl-ı eflāk idecek yerlerdür
2. Sāye-i serv-ğadūñ belki o tağrīb düşer
Kūyuñ etrāfi teni hāk idecek yerlerdür
3. Şāh-bāz-i niğehi şayd hevāsında uçar
Dili āvīze-i fitrāk idecek yerlerdür
4. Gül-i ruhsārı solup ħaldı ħayālî gözde
Dideyi eşk ile nemnāk idecek yerlerdür
5. İntisāb için o zāhid-beçeye ey Pertev
Serimiz sergi-i misvāk idecek yerlerdür

138 HP(104a), Ü(104b), P(33a), EE(16a), AE1(20a), H(17b).

(3) P ve AE1 nüshalarında 3. ve 4. beyitler yer değışmiştir.

(5a) h'āhişger-i cāh olmayana: yokluğda gezen nā-kāme HP, Ü, P.

139 HP(104a), Ü(105a), P(33a), EE(16b), AE1(20a), H(17b).

(4a) ruhsārı: ruhsār HP, P, AE1.

140

Fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilün

1. Gülşen-i rüyında yāruñ nev-bahār olmuş mıdır
Güller açılmış mı Öāşıklar hezār olmuş mıdır
2. Kākül-i Leylā-yı müşg-efşānı ol nev-rüstenüñ
Bîd-i Mecnün gibi āyā sāyedār olmuş mıdır
3. Sîne-i gül büsezārından o gül-pîrāhenüñ
Tāze-res nārenc-i pistān āşkār olmuş mıdır
4. İntizār-ı mevsim-i būsendedyüm o tıfluñ āh
Şāh-ı şeftālū-yı kıaddi mîve-dār olmuş mıdır
5. Mürğ-i dil bir serv dalın lāne itmiş Pertevā
Ol nihāl-i nev-rese bilmem ki bār olmuş mıdır

141

Mef'Öülü fā'Öilätü mefā'Öülü fā'Öilün

1. Müşg-i Hoten mi zülf-i müca'ÖÖad midür nedür
ÖAnber mi yoħsa hāl-ı mu'Öavved midür nedür
2. Hür u perî mi yoħsa melek mi o nev-nihāl
Mevzün-hırām serv-i sehî-ķad midür nedür
3. Dil-ber odur ki ķāmetini seyr iden diye
Serv-i revān mı nahl-i ser-āmed midür nedür
4. Çoķdan berî görünmedi dil ben de sormadum
Zencîr-i zülf-i yāre muķayyed midür nedür

140 HP(104b), Ü(105a), P(33b), EE(16b), AE1(20b), H(17b).

(2a) Leylā-yı müşg-efşānı ol nev-: Leylî-i müşgîn rengin ol nā- Ü, P.

(3a) zārından: zārında P.

(4a) o: ol H.

141 HP(104b), Ü(105b), P(34b).

(1a) müşg-i: misk-i Ü.

(2a) nev-nihāl: nihāl Ü.

(3b) mı: bu Ü.

5. Ol hūruñ āstānını mesken mi itdi dil
Yoħsa cinān içinde muħalled midür nedür
6. Bārî yıķılsa rāħat iderdük biraz zamān
Çarħ-ı felek mi yoħsa bu günbed midür nedür
7. Śūfıde bu ruŖūnet u ŗiddet ne bî-sebeb
Eŗŗekliġi Ŗaceb ki müŗedded midür nedür
8. Bîm ü hirās virdi cihāna nigeħleri
Cellād çeŗminüñ hūyı pek bed midür nedür
9. Ol źālimüñ sitemleri aslā tükenmedi
Pertev cefāsı bî-hadd u bî-Ŗad midür nedür

142

FāŖilātün fāŖilātün fāŖilātün fāŖilün

1. Mey-keŗān meclisde giryān olsa cām-ı mül güler
Bāde-i eŗkin ŗurāħiler döker ķulķul güler
2. Nāle-i ney gibi diñler yār yāruñ derdini
Böyledür aħvāl-ı Ŗālem bülbül aġlar gül güler
3. Nāle vü feryād-ı maŗnūŖum eŗer itmiŗ diyü
Eŗk-i çeŗm-i gül ŗanup ŗeb-nemleri bülbül güler
4. Zülf-i yāri bāġda reyhāne terciħ itseler
Gülme ŗānundan degülken ol söze sünbül güler
5. Devr-i Ādemden beri Pertev bu hālet böyledür
ŖĀŗıķ-ı zār eyler efgān dil-ber-i ŗengül güler

143

FāŖilātün fāŖilātün fāŖilātün fāŖilün

1. MaŖni-i beyt-i dehānuñ gerçi kim ser-bestedür
Leblerüñ ancaķ o beyte mısraŖ-ı bercestedür

(5a) hūruñ: cevrüñ P. (b) cinān: cenāb Ü.

(7a) ne bî-: bilā Ü, P.

142 HP(105a), Ü(105b), P(38a).

143 HP(105a), Ü(106a).

2. Bir çemenzârüñe teşrif eyler ol ÓarÓar hırām
Serv ü bālālar nažārda sebze-i hod-rüstedür
3. Ħam-be-ham olmuş dökülmüş rüyıña sünbüllerüñ
Her Ħamin gördükde žan itdüm anuñ bir destedür
4. İltifātından düşürdüñ rahnelendi sākiyā
Sāgar-i dil alma biñhüde ele işkestedür
5. Ebruvāndur şāh-ı āhū-yı dü dide Pertevā
Şāhı ol āhūlaruñ ammā be-hem peyvestedür

144

MefÓölü fāÓilātü mefāÓilü fāÓilün

1. Meh-pāre-i cemāl-i cemīli gülüşlidür
Ebr u hilāl-ı māh-ruñı gösterişlidür
2. Vaşf-ı femi bu dürlü Ħurūf ile söylenür
Yāğūt-pāre-i deheni incü dişlidür
3. Söz yok tenāsüb-i tenine Ħüsn ü ānına
Rem-gerde-Ħüdur āh ki āhū revişlidür
4. Göksuda seyr idüp size medĦ itdügüm güzel
Şol Ħayıguñ kıçundaki māōi binişlidür
5. Beş on gün içre Pertev alup bedr olur o şūh
Meh-pāre-i cemāl-i cemīli gülüşlidür

(2b) sebze-i: bende-i Ü.

(3a) dökülmüş: -Ü.

(4a) rahnelendi: rahnelenleri Ü.

144 HP(105a), Ü(106a), P(33b), EE(16b), AE1(20b), H(18a).

(2a) Ħurūf: Ħarīf HP.

(4a) güzel: güdek P, AE1.

(5a) gün: -Ü.

145

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Reşk-i ruhsāruñ ile mihr-i dıraḥşān śararur
Mūy-ı zerdūñ ḥased ile meh-i tābān śararur
2. Görmesün sırma śaçın yoḥsa siyeh sūnbüller
Hep atup rengini mānend-i za'Öferān śararur
3. Gül-i nesrīn ruḥuñ dīde-i nergisle görüp
Cümle çün berg-i hazān verd-i gülistān śararur
4. Gül-i zerrīn ile bāḡuñ işin altun itdūñ
Hep ḳanarya gibi žannum bu hezārān śararur
5. Śaruşın bir güzele ḳaynadı ḳanum Pertev
Çehre mānende-i dil-hasta-i hicrān śararur

146

Mef'Öülü fā'Öilätü mefā'Öilü fā'Öilün

1. Vaşlın o şūḥ egerçi ki cāna bedel virür
Var ise cānuñ alma nasıl bir güzel virür
2. Ol turralar ki zıbeş-i ḳadd u sürīndür
Gördükçe āḥ ḥātıra tül-ı emel virür
3. Bu ihtizāz-ı nāz ki vardur o şūḥda
Elbette ḳaşr-ı vuşlatı bir semte bel virür
4. Üftādegāna şimdi ider dest-gīrlık
Böyle ḳalursa hāne diyem işte el virür

145 HP(105b), Ü(106a), P(34b), EE(17a), AE1(20b), H(18a).

(2a) śaçın: śaçuñ EE, AE1, H. (b) hep: hem P, AE1.

(5a) śaruşun bir: bir śaruşun P.

146 HP(105b), Ü(106b), P(34b), EE(18a), AE1(21a), H(18a).

(1a) vaşlın: vaşluñ P. / ki: -Ü.

(2a) turralar ki: turralarla Ü.

(3a) ihtizāz-ı: āḥ u zāre P, AE1; āḥ-ı zār-ı EE, H.

(4b) ḳalursa: giderse P, EE, AE1, H. / diyem: deyem Ü..

5. Āfet midür nedür bilemem gamzesi hele
Her bir nigāhı cāna peyām-ı ecel virür
6. Yıllar geçer o Perteve bir ĥarf söylemez
Pertevse aña günde iki üç gazel virür

147

Mef'Ölülü fā'Öilātü mefā'Öilü fā'Öilün

1. Āhum ki dilde zaĥm-ı nihāndan haber virür
La'Ölüh peyāmı mürdeye cāndan haber virür
2. Her neş'öenüh netiçesi derd-i ĥumārdur
Devr-i piyāle devr-i zamāndan haber virür
3. Faşl-ı bahār faşl-ı der-pey olması
Tafşil-i ĥāl-i pır-i civāndan haber virür
4. Geçmez mi şeyĥ efendi o meh-rüydan Öaceb
Her tār-ı rişi tār-ı ketāndan haber virür
5. Deşt-i nedāmet olalı gül-geşt Pertevüh
Her kıatre eški āb-ı revāndan haber virür

148

Fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilün

1. N'eyleyüm serv-ķadān Öāşıkā ber virmezler
Gül-nihālān gibi ģonca-i ter virmezler
2. ÖĀşikān der-be-der olsun diyü eyler ĥübān
Ĥod-be-ĥod böyle tehı zinet ü fer virmezler
3. Aldıģuh gözyaşidur ĥün-ı dilüm la'Öl u Öaķık
Saña aģyār begüm böyle güher virmezler

(5a) ģamzesi: ģamzesin HP, AE1; ģurresin Ü.

(6b) Pertevse aña günde iki üç: vaşf-ı lebühde bu aña her ģün P, EE, AE1, H.
147 P(18b).

148 HP(105b), Ü(106b), P(34b), EE(17a), AE1(21a), AE2(14a), H(18b).

(1a) ber: yer P, AE1, AE2. (b) gibi: gibice Ü.

4. Rağbeti var o mehûñ bezmimüzi teşriñfe
N'eyleyem ruhsatı mäderle peder virmezler
5. Sen de rez-duhterin al varıñı vir zevkıñı sür
Çünkü Pertev saña dünyâda püser virmezler

149

MefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün

1. Tehi şimîn-ber üzre şanma zülf-i kır-gün şarşar
Degüldür şineñe mâöil de düşüñdan niçün şarşar
2. Görür kim incelikde yoğ belince tär-ı gisüsü
Bilüp hâddin miyânından aşığı ser-nigün şarşar
3. Benüm feryādumı āvāre bir bülbül mi žann itmiş
Ser-i diğvār-ı bāğ-ı dilden ol gül-hadd birün şarşar
4. ÖAceb hâletvar ol rağğāsuñ oynın seyr idüp şandum
Kemer-bendi ucından nāfi zānūya füzün şarşar
5. O pistānlar çiçekli zerd-fām ol cāmeden Pertev
Gülistānda yetişmiş taze ter lımon-gün şarşar

150

FeÖilātün feÖilātün feÖilātün feÖilün

1. Sen de bul bencileyin sen gibi bir yār da gör
Saña derdüm diyemem gel yüregüm yar da gör

(4a) bezmimüzi: bezmimüze P.

(5a) rez-duhterin: rez-duhterün P, AE1. / āl: -P, -AE1. / vir: pür AE1. / sür: gör HP, Ü, AE1.

149 HP(106a), Ü(107a), P(34a), EE(17a), AE1(21a), H(18a).

(1b) şineñe: şinene Ü.

(3b) gül-hadd: gül-hand EE, AE1, H.

(4a) hâletvar: hâl-var Ü. (b) zānūya: zānū Ü zānūda P.

(5a) zerd-fām: zer ü fām H.

150 HP(106a), Ü(107a), P(35a), EE(17a), AE1(21a), AE2(14a), H(18b).

(1a) bencileyin: sencileyin P, EE, AE1, H.

2. Hele bir žâlime dūş ol da efendim şāhum
Cürm-i nā-kerdelertüñ eyleme ikrār da gör
3. Bu tarāvetli ruḥ-ı sādeyi māhum bir de
Çaplasun āyine-i hüsñüñi jengār da gör
4. Zāhidā şürb-i yehūd ile görölmez neşÖe
Zevķ-i rindāneyi bir meykedeye var da gör
5. Yüz virür mi saña ol ğonca-i nāz ey Pertev
Naķd-i eşküñ yolına eyleme işār da gör

151

MefāÖilün mefāÖilün mefāÖilün mefāÖilün

1. Lebün Hızr-ı hat-ı nev-ḥiẓe ey hātır-şiken göster
Pesend itdür Mesîḥe yoķ dime nuķ it dehen göster
2. Çerāgāh-ı hayāt-ı rüḥ-ı hayvān hatt-ı laÖlüñdür
Kenār-ı cüybār-ı āb-ı Hızruñ da çemen göster
3. Ne mümkin büy-ı müşğın tār-ı zülfüñ resmi ey naķķāş
Sen ister bir ser-i mü üzre biñ Çın u Hoten göster
4. Fağıt ķāküllerüñ ruḥsār-ı ala seyre ğit bāġa
Füsün it bāġ-bāna āteş üzre feslegen göster
5. Senüñle ben de Pertev yāra şāyān şunda bir dil var
Anı isterse ben Öarz eyleyem isterse sen göster

152

MefāÖilün mefāÖilün mefāÖilün mefāÖilün

1. Şu vaķt oldı daḥi gelmez mi sāķi yevm-i şeklikler
Ya māh-ı rüzedür karşıya çıķmaz mı yemeklikler

(3a) bu: bir P. / māhum bir de: bir de māhum AE2.

151 HP(106a), Ü(107a), P(35a), EE(17b), AE1(21b), AE2(9b), H(18b).

(2a) laÖlüñdür: laÖlüñden P, AE1. (b) Hızruñ: Hızrın AE1.

(3) AE2 nüshasında 4. beyitle yer deġişmiştir. (a) zülfüñ: zülfi AE2. / resmi: naķşı Ü; resm AE2.

(b) ister: istersen AE1.

152 HP(106b), P(35b), EE(17b), AE1(21b), AE2(14b), H(18b).

(1a) şenlikler: şenlikler H.

2. Niçün meclisden olsun dür hübân-ı nemek-rızân
Olur elbet kenâr-ı sofra-i meyde nemeklikler
3. Rağîb olsaydı hem-dem bizlere gül-geşt-i şahrâda
Zemîn-i hîlede eylerdi kâfir köstebeklikler
4. Niçün isrâf idersin zâhid ol riş-i dırâzı sen
Yapup şatsañ ne olur yüz kadar kıyruğ sineklikler
5. Açılmaqlıqla tâze tâze dâğ u şerha ey Pertev
Yine zeyn oldı yer yer ravza-ı dilde çiçeklikler

153

MefâÖilün feÖilâtün mefâÖilün feÖilün

1. Vişâl-ı bezm-i dil-ârâ baña hicâb iledür
Ki dür-bінде kıurb-ı nażar niķâb iledür
2. Firîb-ħorde-i âb-ı zülâl-ı vaśl olalı
Serâb u riğ-i revân pây-ı dilde âb iledür
3. Sirişķ ü hün-ı dilümden meğer ki reng almış
Çü ħüsn-i sâhte gül-güne vü gül-âb iledür
4. Hemişe feyz-i nażar ile nâķıs olmada tam
Ki bedri-i mehi nev mihre intisâb iledür
5. Teveccüh-i dil-i Üstâddan alup Pertev
Baña bu feyz-i suhan andan iktisâb iledür

(2a) meclisden olsun dür: meclisde olsun dür P; her demde yok meclisde AE2.

(3a) hem-dem: hem-reh AE2.

(3b) kâfir: vâfir HP.

(5a) açılmaqlıqla: açılmaqlıqla P. / şerha: yâze HP; zaħm AE2.

153 HP(106b), Ü(107b), P(35b), EE(17b), AE1(21b), AE2(14a), H(19a).

(1b) kıurb-ı: kıariğ AE1, H.

(2b) âb: -Ü.

(3a) almış: olmış AE1.(b) gül-güne vü: gül-gün u AE2.

(4a) ile: birle P, EE, H.

(5b) iktisâb: kitâb AE2.

154

Mef'ülü fā'ilātü mef'ülü fā'ilün

1. ÓĀşıkların n'idem ki ĥuzūra cemāl oğur
Çeşmi zebān-ı ĥāl ile ism-i celāl oğur
2. Vaşf-ı nigāhuñı oğuma degdi cānuma
Her bir ĥadengi ma'oreke-i pūr-ı Zāl oğur
3. Bezm-i nigāra kendini da'vetli Óadd ider
Hicrān-nāmeden o ki ĥarf-ı vişāl oğur
4. Ders-i cefāyı ezber idüp tıfl iken o şūh
El-ān unutmamış dañi ĥāfiz-mişāl oğur
5. Bir bir o şūha derd-i nihānın beyān idüp
Ĥarf-ı niyāzı olsa da dil bı-mecāl oğur
6. ÓArz eyle Pertev ol şehe bu şi'or-i tāzeyi
Žannum budur ki eylese de infi'āl oğur

155

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. Cāzibe śanma hemān rüy-ı siyeh-çerde de var
Śaruşnlarda da gül-gün u semen-berde de var
2. Ĥāl-ı müşğınler ile rüyda zınet lāzım
Yoħsa kim reng ile bñ berg-i gül-i terde de var
3. Öyle şırın-lebe mūr-ı ĥatı ĥıç Óayb olmaz
O ĥadar mūr-ı siyeh şehd ile şekkerde de var

154 HP(106b), Ü(107b), P(36a), EE(20a), AE1(22a), AE2(14b), H(19a).

(1a) Óāşıkların: Óāşıklarunñ P, AE1. / n'idem ki ĥuzūra: dem ki ĥuzūr P.

(2a) nigāhuñı: nigāhını P, EE, AE1. (b) ma'oreke-i pūr-ı: ĥıśsa-i sihr-āb u AE2.

(3b) oña: ola AE1.

(5a) beyān: Óayān EE, AE1, H. / idüp: ider HP, Ü, EE, AE2, H.

155 HP(107a), Ü(108a), P(36a), H(82a).

(1b) gül-gün u: gül-rñ vñ H.

(2a) rüyda: ruhda H.

(3a) mūr-ı ĥatı ĥıç: ĥıç mūr-ı ĥatı Ü, P, H.

4. Şi've vü Öişve gerek k̄āmeti bālālarda
K̄add-i bālā yaluñuz serv ile ŐarŐarda da var
5. ŐĀŝıķ-ı pāk-nażar ŝāhid-i bāzār aramaz
Dil-rübā yoħsa ki dellāk ile berberde de var
6. Gūŝe-i tekyede źikri ile meŝgūl azdur
Kūnc-i mey-hānede oķ rind ü alenderde de var
7. Sen hemān Pertev-i nā-kāmdan eŝŐār iste
ŝiŐr-i ter defter ü dıvānda da ezberde de var

156

FāŐilātūn fāŐilātūn fāŐilātūn fāŐilūn

1. Ol benefŝi-hat ki ol ŝūhuñ yanağından ıķar
Sūnbūl-i cennetdūr ol firdevs bāğından ıķar
2. Nāye dirsem eyle vāsıl gūŝ-i yāre nālemi
Bir kulağından girer ol bir kulağından ıķar
3. Rūŝeñi-baħŝā-yı rāh-ı çeŝm-i haķ-bınāndur
ŝuŐleler kim mescid ü deyrūn erāğından ıķar
4. Zabt-ı āh itsem de nār-ı Őaŝķum itsem de nihān
ŝuŐle-i sūz-ı derūnum ŝine-dāğından ıķar
5. Mūrĝ-i dil zār u zebūn oldı ŝu rūtbe Pertevā
Ger giriftār olsa ŝayyāduñ tuzağından ıķar

(4a) bālālarda: bālarda Ü.

(6a) azdur: az ise H.

(7b) defter ü: defter-i P.

156 HP(107a), Ü(108a), P(38a).

(2a) eyle: gūŝ-ı P. (b) girer: girüp HP, Ü.

(5b) tuzağından: erāğından P.

MefâÖilün feÖilätün mefâÖilün feÖilün

1. Recâ-yı vaşl ile dil Öarż-ı hâl idüp n'eyler
Muĥâl fikr ile olmaz ĥayâl idüp n'eyler
2. Füsün ile beni zülfüñ esir kılmış iken
O ġamzelerde yine mekr ü âl idüp n'eyler
3. Cefâsını çekecek rütbe tâķatüm yoķdur
ÖAceb beni bu ķadar bġ-mecâl idüp n'eyler
4. Bilen ĥikâyet-i zer-düz buryâ-bâfġ
Bu kâr-hânedede kesb-i kemâl idüp n'eyler
5. Görüldi vuşlat-ı pervâne şemÖ ile Pertev
ÖAceb gönül yine fikr-i visâl idüp n'eyler

FâÖilätün fâÖilätün fâÖilätün fâÖilün

1. Hârlar şâh-ı gülüñ destinde tiġ-ı kġnidür
Ėoncalar eşk-i hezâruñ ķatre-i ĥünġnidür
2. Şöyle rüĥânġ neġâdında olur mı Öaşġķı
Cennet-i dünyânuñ ol meh-pâre hür-ı Öġnidür
3. Mihr ü meh ruĥsâr u cebhe zülf ü siyeh rüz u şeb
Ĥâllerde âsmân-ı ĥüsninüñ pervġnidür
4. Kendüden geġmiş yatur ol şüĥ mest-i nâz olup
Büse-ġġn olmaķsa ķaşduñ turma vaķt-i ĥġnidür

157 HP(107b), P(36a), EE(17b), AE1(22a), AE2(14b), H(19a).

(2a) esir: zebün P, EE, H.

(3a) tâķatüm yoķdur: tâblarumdur AE2 .

(4a) bafġ: bâķġ P.

(5a) şemÖ ile: şemÖadan P, EE, AE1, H. / Mişâldür aña Pertev ġü şemÖ-i pervâne AE2.

158 HP(107b), Ü(108b), P(36b), EE(17b), AE1(22a), AE2(15a), H(19a).

(1a) kġnidür: keyfidür Ü. (b) eşk-i hezâruñ: de bülbülüñ hep AE2.

(2a) neġâdında: neşdârında Ü.

(3a) cebhe: vech ü P; veche EE. / siyeh: şine HP, Ü, P, AE2.

5. Neş'edār olmaqlığa minnet ne Pertev ba'Od-ez-İN
Bezm-i vaşluñ la'Ol-i cānān bāde-i renginidür

159

Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün

1. Gül-nihāl-i nev-resüm tūbā-ħırām olsun da gör
Ol hilāl-ebrūyı bedr-i ħūsni tām olsun da gör
2. Şānedür revnaķ viren dırsen o zūlf-i pür-ħama
Hāl-ı Őāşık gibi bir de bİ-nizām olsun da gör
3. Dİde-i bİmāra aldanma ħāzer müjgāndan
Her birisi ķaşd-ı cān ile sihām olsun da gör
4. Gerçi kim ħatt-ı siyehdür mağrib-i mihr-i ruĥı
Māh-ı tābān-ı cemālİ bir de şām olsun da gör
5. Rūy-ı yāra tāb yoķ Pertev nigāh-ı diķķate
Sen o ħūni ğamzeyi mest-i müdām olsun da gör

160

Fe'Öilātün mefā'Öilün fe'Öilün

1. Kākülün piç ü tāba nāz eyler
Çeşm-i mestüñ şarāba nāz eyler
2. Dişlerüñ bağrını deler güherüñ
Leblerüñ la'Ol-i nāba nāz eyler
3. Reng-i zūlfüñ virür şebe haclet
Meh ruĥuñ āftāba nāz eyler

(4b) vaķt-i: vaķt u AE2.

(5a) neş'edār: neş'evār EE, H.

159 HP(107b), P(36b), EE(18a), AE1(22b), AE2(14b), H(19b).

(1b) ħūsni: ħūsni ü P.

(2a) Şāne revnāķda da dırsen zūlf-i piç-ā-piçe lİķ AE2. (b) bir de: yere AE2.

(3b) diĊde-i: çeşm-i AE2. / bİmāre: müjgāne EE; bİmārına AE2.

160 HP(108a), P(37a), EE(18a), AE1(22b), AE2(15a), H(19b).

(2) -AE2 (b) la'Ol-i: la'Ol u AE1.

4. Nūr-ı hüsniñ kamaşdurur çeşmi
Şerm-i rüyuñ nikāba nāz eyler
5. Dehenüñ goncayı ider hāmüş
Āb-ı rüyuñ gül-āba nāz eyler
6. Kuluñam dirsem ol şeh-i hūsne
Belki redd-i cevāba nāz eyler
7. Mest-i Őaşkuñdı bir zamān Pertev
Gözleri şimdi h'āba nāz eyler

161

MefāŐilün mefāŐilün mefāŐilün mefāŐilün

1. Leb-i dāğ-ı firāka cān-ı hasret-dide gelmişdür
Vişālün ārzūsıyle der-i ümmide gelmişdür
2. Niżām-ı hāli Őāşık nāb sāmānlıkda bulmuş kim
Hevā-yı zülf-i Leyli ile Mecnün bide gelmişdür
3. Çekilmiş āb u tābı mihri gördüm mäh-ı nev şandum
Peri-zādum meger ser-çeşme-i hürşide gelmişdür
4. Reh-i cānānda çün naqş-ı pā der-meşhed-i Őāşık
O rāha resm ü Őādetdür ki cānlar gide gelmişdür
5. Müyesser olmadı taqbili dest ü pāyı cānānuñ
Bu yıl imsāk-ı mäh-ı rüze Pertev Öide gelmişdür

(4a) nūr-ı: tāb-ı AE2. / kamaşdurur: kumaşdır P.

(5) -HP, -AE2.

(6) -HP.

(7b) gözleri: göz EE.

161 HP(108a), Ü(108b), P(37a), EE(15a), AE1(22b), AE2(15a), H(19b).

(1b) vişālün: vişālî HP, EE, AE1, AE2, H.

(3a) tābı: tāb P.

(4) -EE. (a) meşhed-i : meşhedüm P. (b) resm ü Őādetdür: resm-iŐādidür HP, EE.

(5a) olmadı: oldı P. / dest ü: dest-i P.

Mefâ'ülün mefâ'ülün mefâ'ülün mefâ'ülün

1. O žālim hāl-i zārum śanma istifsāra gelmişdür
Yine tekrār bīmār itmege āzāra gelmişdür
2. Begüm hāşāk-ı seyl-āb-ı sirişk itdüm raqībānı
Ħayālūñ her ne dem ki dīde-i hūnbāre gelmişdür
3. Senūñ zūnnār-bend-i küfr-i zūlfūñ olalı ey büt
Śanemler Őaşquma imān idüp güftāra gelmişdür
4. Ne vech ile disünler beñ o hāl-i rüy-ı tābāna
O bir pervānedür kim şuöle-i dīdāra gelmişdür
5. Őikest-i Őiše-i dil idi qaśdı Pertev ol māhuñ
Śanurduñ nūş-ı cām-ı bāde-i ser-şāra gelmişdür

Mefâ'ülün mefâ'ülün mefâ'ülün mefâ'ülün

1. Gōñülden ārzū-yı rüy-ı şūh u Őeng geçmişdür
Sipīhr-i kīneverle vaqt-ı sulh u ceng geçmişdür
2. Ğam-ı Őaşquñ hücūmuñ görse reşk-i Ğahramān Ğamzeñ
Śanurdı rāh-ı dilden leşker-i Hūşeng geçmişdür
3. Görenler iħtişām-ı mevkib-i Őuşşāk-ı rüsvāyı
Didiler yan-be-yan eñ soñra Őār u neng geçmişdür
4. Őitāb itme hemān git turma ey dil Öaşq rāhında
Bu vādīde śabā-reftār çoĞ pāleng geçmişdür

162 P(38b), EE(18b), AE1(23b), AE2(15b), H(20a).

(2a) begüm: hemān AE2. / itdüm raqībānı: olur tenüm cānā AE2. (b) ne dem: n'idem H.

(3b) güftāra: ikrāra EE, AE1, H.

(4a) disünler: diyem ben AE2.

(5a) Şikest-i: -P. / Pertev ol māhuñ: ol māhuñ Pertev AE2.

163 P(38b), EE(18b), AE1(23b), AE2(16a), H(20a).

(1a) şūh u: şūh-ı P.

(2a) hücūmuñ: hücūmın EE, AE1.

(3a) Őuşşāk-ı: Őuşşākı EE.

(4b) reftār: reftārı AE2, H.

5. Nigāh-endāz-ı devri-i nişāngāh olmam ey Pertev
Benüm āhum feleklerde toğuz ferseng geçmişdür

164

Mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün

1. Senüñ ol hünj çeşmüñ kana kana hūna қanmışdur
Ki bi-tāb u tüvān bālīn-i müjgāna tayanmışdur
2. Yanan bir ben miyüm ol āteşin ruhsāre sultānum
Senüñ hāl-ı ruhuñda hāliyā ol nāra yanmışdur
3. Girerse bāğ-ı hulda hulle giymez Óaşıq-ı üryān
Ki ser-tā-ser gül-i şeh-rāh-ı kūyuñla boyanmışdur
4. Temāşā kıl sitiğnā-yı cemālün feyz-i teóşirün
Beyābānda görenler Қaysı hep Leylāyı sanmışdur
5. Füsünsāz-ı nigāhuñ devr-i pür-süzında ey Pertev
Olup h'ābide rāhat fitne uyhudan uyanmışdur

165

Mef'ölü fā'ilatü mefā'ülü fā'ilün

1. Ruhsār-ı yāri kākül-i cānān açar қapar
Bāb-ı hārim-i cenneti rıdvān açar қapar
2. Şol tügmeler ki Óuқde-i dil idi çok zamān
Dest-i hayāl-i şerm ile el-ān açar қapar
3. Sermāye-i sirişki düketmiş mi dideler
Haylı dem oldı bir қurı dükkān açar қapar

(5b) feleklerde: feleklerden EE, AE1, AE2, H. / ferseng: ferheng EE, AE1.

164 P(38b), EE(18a), AE1(23b), H(20b).

(3a) girerse: giderse P, AE1.

(4a) teóşirün: teóşiri EE; teóşirin AE1, H.

(5a) pür-süzında: pür-şurında EE .

165 HP(108a), EE(18a), AE1(22b), H(19b).

(2a) şol: ol EE, H.

4. İşgüfezârı gice şafâdur cemâl-i yâr
Yüzden niķâbını şeb ü rüzân açar ķapar
5. Pertev açar ķapar şaded-i vaşlı yâr ile
Enbân-ı mekr ü âli raķibân açar ķapar

166

FâÖilâtün fâÖilâtün fâÖilâtün fâÖilün

1. Sâhîrân hâyirân-ı çeşm ü ğamze-i cādūsıdur
Ejdehâlar hâne-zâd-ı dide-i âhūsıdur
2. Bâd-ı âh-ı nâba hengâmum perişân itse de
Rişte-i cân deste-bend-i kâkül-i řeb-būsıdur
3. Gül be-çeşmi intizâr-ı buseye olur şemer
Bâğ-ı ruhsâruñ ki hat gül-berg-i şeftâlusıdur
4. Yâd-ı bâlâsıyla her dem eylese efgân nağam
Mürğ-i dil ol serv-ķaddüñ ķumri-i gugusıdur
5. İltifât-ı Pertev üftâde itse var yeri
Âsmân-ı hüsnuñ ol nâ-mihrbân meh-rūsıdur

167

MefÖülü mefâÖilü mefâÖilü faÖülün

1. Ey baht uyan zülf-i siyeh-târ senüñdür
Hem-reng olasın tâ
Gencine senüñ olmaz ise mâr senüñdür
Var eyleme şekvâ

(4b) şeb ü: şeb-i H.

(5a) açar: açup AE1, H. / yâr ile: yârime EE.

166 HP(108b), Ü(108b), P(37b), EE(18b), AE1(23a), AE2(7b), H(20b).

(1a) sâhîrân: sâmirân EE. / çeşm ü: çeşm-i P.

(2a) Dâğ-ı dil eşküfe-i şeh-râh-ı nüzhetğâh-ı yâr AE2.

(3a) İntizâr-ı buseye müşmir eylemez mi dideyi EE, AE1, AE2, H.

(4a) eylese: itse EE. (b) ol: o Ü.

167 HP(108b), Ü(109a), P(38a), EE(18b), AE1(23a), AE2(15b), H(20a).

(1a) zülf-i: hatt-ı HP, AE2. (b) eyleme: eyle Ü.

2. Bir buseñe biñ cān virür Óaşıq-ı nā-kām
Göñli alur almaz
Ey şāh-ı sitem-pişe bu eşÓar senüñdür
Yoq söz buna aslā
3. Bir düzd-nigeh ki harem-i şinede tutdum
Hançer teber elde
Ben bildüm o bî-merhâmet-Óayyār senüñdür
Sen bilme misin ya
4. Gör dide-i giryānda Óaks-ı ruh-ı ālüñ
Olmış nice rengin
Ey şüh-ı leb-cüde bu gülzār senüñdür
Gel eyle temāşā
5. Nežžāreye lerze dile hāyret virür ancak
Pertev yine hoşnüd
Ey serv-i hırāmum yüri reftār senüñdür
Çün fitne-i ber-pā

168

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. Ey vefā-düşmen cefā-āyın u v'ey agyār yār
Raħm it inşāf it derūna eyledi efgār kār
2. Şāhuma şāyestedür yoq baħr-ı hün-ı eşkde
Yoħsa bu deryāda bî-Óad lüÓlü-i şehvār var
3. Zār iden žālīm teğāfüldür tecāhüldür beni
Ben ğam-ülfet Óaşıqum itmez beni āzār zār

(2a) göñli: göñül Ü. (b) eşÓar: esÓar HP. / aslā: hālā Ü.

(3a) ki: kim EE, AE1. / teber: kılıç P, EE, AE1, H. (b) misin: misün AE2.

(4a) olmuş nice rengin: ğayetle yaqışmış HP, EE, AE1, AE2, H. (b) ey: o AE1.

(5a) nežžāreye: endāmuma Ü, P.

168 HP(109a), Ü(109a), P(39a), EE(19a), AE1(23b), AE2(10b), H(20b).

(1a) u: -HP, -Ü, -P, -AE2. / vey: rüy P. (b) inşāf it: -Ü.

(2a) şāhuma: -Ü. / eşkde: eşküme EE. (b) bu deryāda bî-Óad: deryālarda bî-hād P, AE1; deryālarda bî-Óad EE, AE2, H.

4. Hār u hasdur ebr-i bārān şuŖle-i āh-ı dile
Seyl-i germ-āb-ı sirişke Ʒulzüm-i zehhār hār
5. Raĥm ider aġyāra şorsan hāl-i zār-ı Perteve
Ey vefā-düşmen cefā-āyın u v'ey aġyār-yār

169

MütefāŖilün mütefāŖilün mütefāŖilün mütefāŖilün

1. O perıveşüñ belı gerçi hoşca hırām u nāz u edāsı var
AralıƷda n'eyleyem ülfet eyler iken biraz da fedāsı var
2. Dil-i zāra mürġ-i hümā hevāda ĥased ider disem el virür
Ne Ʒadar uçursam eger sezā ser-i kākülüñde yuvāsı var
3. O şeh-i memālik-i nāz u Ŗişvenüñ ŖāşıƷkānınıñ ey göñül
ŖUlemāsı var şuleĥāsı var ŖuƷalāsı var budalāsı var
4. Dil ü cān Ʒıkardı ne şübhe Ʒarşu sürür-ı maƷdem-i yār ile
Gelürüm dimekle inanmadum baƷalum daĥi Ŗacebāsı var
5. Beni daĥi mahrem-i rāzı eylemedi bu rütbe yakın iken
Saña Pertevüñ şanurum ki birazıcıƷ niyāz u recāsı var

170

MefŖölü mefāŖilün faŖölün

1. Ey şüh elemüñde sürümüz var
Ĥüznüñde bile sürümüz var
2. ƷalduƷ deger emrimüzde Ŗāciz
ŖAşƷuñ ile ƷoƷ umürümüz var

(4a) ebr-i: ber- Ü ebr u P, AE1. / Tāb-ı süz-ı düd-ı āha ebr-i bārān büm-ı ĥüsn AE2. (b) germ-āb-ı: giryān-ı Ü.

(5a) aġyāra: aġyār P, AE1. / Perteve: Pertev Ü, EE. (b) u: -AE2. / vey: rüy P.

169 HP(109a), Ü(109b), P(39a), EE(19a), AE1(24a), AE2(15b), H(20b).

(2a) hümā: -EE. (b) sezā: -Ü.

(4a) dil ü: dil-i Ü. / Ʒıkardı: Ʒıkarsa AE2. (b) gelürüm: gelür Ü.

(5a) beni: ben Ü.

170 P(33b).

3. Mihr-i ruhuñ arzūsı ile
Fırkat-ı şeb içre nūrımız var
4. Seyl-āb ider cihānı sūzān
Tūfān ocağı tenūrımız var
5. Óİzzet Begüñ Óızzetiyle Pertev
Pertev olarak ĥuzūrımız var
6. Taķşır-i sitāyiş eylemezken
Medhinde yine ķusūrımız var

171

MüfteÓilün mefāÓilün müfteÓilün mefāÓilün

1. Hāl-i ruhı ol āfetüñ zengi-i şāverānlanur
Çeşm-i nigāh-ı ĥışm ile ķāhir u Ķahramānlanur
2. Ķaşı kemān Rüstem ü her müje tır-i Zāldür
Zülfı kemend ü ġamzesi niže-i cān-sitānlanur
3. Zāl-ı zamāne ġamzesi fenn-i ĥadengi öġredür
Zehre-şikāf baķışı Rüstem-i dāstānlanur
4. Ġam mı gelür töhmetine küşte iderse pūrını
Ķavli gibiye Fūsınüñ ölse de yine cānlanur
5. Šadme-i Óaşķa başını Óāşıķuñ eyledi siper
Bilmedi ġürz-i berzidür urmaġ ile ġirānlanur
6. Ķuvvet u zūrı yoġ ise lāġer ise ne var ġöñül
Pertev-i feyz-i Óaşķ ile ol daĥi pehlevānlanur

171 HP(109a), Ü(109b), P(39a), AE1(24a), AE2(17a), H(20b).

(1a) hāl-ı: hālı P. / şāverānlanur: sāverānlanur Ü. (b) ķāhir u: ķāhir-i Ü.

(2b) ü: -HP, -Ü, -P, -AE1, -H.

(3a) Zāl-ı zamāne: Zāl u zamān P.

(4b) gibi si: gibiye H.

(6a) ne var: naġm-ı AE1, H.

172

Mef'ûlû fâ'îlâtü mefâ'îlû fâ'îlün

1. İşgüfte verd-i bülbüleye rişe şişedür
Taşvîr-i şîr-i cāme daħi pişe şişedür
2. Sengîn bahā güherleri cevr ile kırmada
Güyā bakılsa çarh-ı sitem-pişe şişedür
3. Hüsnuñ telaffuż itmege hācet ne dildedür
Zabt-ı perî-i ma'Ōnāya endişe şişedür
4. Virmez ziyān cevher-i Ōaşka cünün-ı dil
Hārā-yı küh küh-ı gama tişe şişedür
5. Āb-ı güher virürse daħi şişe pāreye
Pertev tolu güher hemişe şişe şişedür

173

Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün

1. Ğamze cān almağa pür-cüş u hurüş olmuş gelür
Āfet-i îmān u dîñ u şabr u hüş olmuş gelür
2. Şöyle yaqmış nār-ı hāsret kim begüm pervāneyi
Bezme çün şem'Ō-i fūrüzān şu'Ōle-püş olmuş gelür
3. Nuql-ı şeftālūya yād el degmemiş mi n'eyleyüm
Bāde-i cām-ı lebūñden bāde-nüş olmuş gelür
4. Ğahramānlar olamaz tāb-āver neẓẓāresi
Bu geliş dirler ki ol hūñi beşüş olmuş gelür

172 Ü(109b), P(39b), EE(19a), AE1(24a), AE2(16a), H(21a).

(1a) pişe: bişe AE2.

(2a) bahā: bahār AE2 / kırmada: kırmadur AE2.

(3a) itmege: itmek AE2.

(5b) tolu güher hemişe: güher hemişe güher Ü, EE, AE2, H; güher hemişe AE1.

173 Ü(110a), P(39b), EE(19b), AE1(24b), AE2(16a), H(21a).

(1b) dîñ u şabr: dîñ-i Ōaql Ü; dān u Ōaql AE2.

(3b) lebūñden: lebinden AE2. / bāde-nüş: baña nüş AE2.

5. Bir zamān cām-ı lebūñ mestiydi Pertev şimdicek
Hāne-i hammāra varmış bāde-nūş olmuş gelür

174

Fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilün

1. ÓAşqdan zāhid-i zerrāķ giriñbān silker
Bitdi gūyā ki yakasında o nādān silker
2. Dökülür tozķoparanuñ per ü bāl-ı tñri
Nñze-i ğamzeyi her demdeki cānān silker
3. Girye-i nā-be-maħal vaşla olur mı şemere
Mñve-dār olmadan işğufeyi bārān silker
4. Ħasret-i zaħmı ile bildi ki pek muğberdür
Ķabza-i ħançer-i gerd-i dil-i nālān silker
5. Rütbede ķor mı kemāl ehlini Pertev devrān
Bāĝbān mñvenüñ olmuşcasın olan silker

175

Mefā'Öilün mefā'Öilün mefā'Öilün mefā'Öilün

1. Mübāhāt it benümle sāķi böyle mest nādirdür
Mey-āşāmum dehānum bñy-ı meyden yine tāhirdür
2. Bilür bir cevre biñ maźmün söyler yārdan geçmez
Bilen şart-ı vefāyı var ise Óālemde şā'Öirdür
3. Olur semt-i firāķa kendi tālib şübhesiz Óāşıķ
Bilür mu'Ötāda hicrān itmenüñ resmin ne kāfirdür
4. Begüm men'Ö-i na'Öim-i ħ'ān-ı vaşluñ ile ķorķutma
Yiyüp içmekden imsāk ideli ben Óahd-ı vāfirdür

174 P(39b), EE(19b), AE1(24b), H(21a).

(2a) koparanuñ: perrānuñ EE. (b) demdeki: demlerdeki AE1.

(4b) ħançer-i: ħançeri P.

(5a) Pertev-i revān: Pertev devrān EE, H.

175 AE2(16b).

5. Zi-hayr-ı rîze-i rûz-ı şıyâmuñ matlaŖı Pertev
Futalum kim hilâl-i Ŗıd ebrûsında zâhirdür

176

FeŖilâtün feŖilâtün feŖilâtün feŖilün

1. Kûhsâr-ı ğam-ı hicrân dile hāmün gibidür
Rûtbe-i Ŗays baña nisbet ile dūn gibidür
2. Mihri var n'eyleyüm ammā ki maħallinde degül
Dūna rağbetde o meh-pārede gerdün gibidür
3. Düş-ı Ŗafva ola mı yār zünüb-ı mücrim
Ten-ālūdeyem rahmete Ŗalyün gibidür
4. Bım-i aĝyār ile işār-ı sirişk itmeyeli
Çeşmüm ey nūr-ı başar ħayf ki medyün gibidür
5. Rind ü zâhid meşel-i şişeger u dıvāna
Bezm-i Ŗirfānda nādān daħi tāŖün gibidür
6. Hün-ı dıde leke-i cürmi ider pāk çü āb
Tevbe-i çirk günehi müznibe şābün gibidür
7. Pey-rev-i nutķ-ı şehen-şāh suħan-ı NeşŖet olan
Ġazelin böylece zeyl eyleme Ŗānün gibidür
8. Hele ben zahm-ħor-ı tır-i nigāhum Pertev
Bilmem ammā dil-i bı-çāre de urĝun gibidür

176 HP(110a), Ü(110b), P(40a), EE(16b), AE1(24b), AE2(16b), H(21a).

(3a) ola mı yār: olamaz bār Ü, AE2; ola mı bār H.

(5a) şişeger: şişe-gerd AE2. (b) tāŖün: dāŖün Ü tāĝuñ AE1.

(6b) müznibe: müznib-i P.

(7) H nüshasında 8. beyitle yer deĝişmiştir.

(8a) zahm-ħor-ı: zem-ħür-ı Ü; zahm-ı ħür-ı EE, AE1.

Mef'ülü mef'ülü mef'ülü fa'ülün

1. Ceyhün dimek eşküme bir rütbe-i dündür
Şimdi gözümün nāmı begüm ıulzüm-i hündür
2. Güm-rāh olur havfı ile āh-ı Őebāngāh
Eflāke ııķan her Őererüm rāh-nümündür
3. Dil muħtera' tavr-ı cünūnum dimiŐ ammā
Mecnūnlıķı yek fen Őanur ol ise fūnündür
4. Őerh itse de añlamaz efendim hat-ı rūyuñ
Hāl-ı siyehi künc-i lebūñ metn-i fūsündür
5. Zūr ile halās ola mı mürĝ-i dil-i Pertev
'Anķā daħi dāmuñda senūñ Őayd-ı zebündür

Fe'ülātün fe'ülātün fe'ülātün fe'ülün

1. Gerçi ĥayretle nigeħ ĥüsnüñe menfūruñdur
Beni bu ĥāle ıoyan dıde-i maħmūruñdur
2. Şeh-i iķlim-i ĥüsünsün ki sipāhuñ fitne
'İŞve yanuñda ĥadem nāz silah-Őoruñdur
3. Nigeħūñ dāĝ u müjeñ zaħm urur cāna veli
Yaraya merhem olan Őine-i kāfūruñdur
4. Döndüren sāĝarı elmāsa Őarābı la'le
Sāķiyā 'aks-i leb ü sā'id-i billūruñdur

177 HP(110b), P(40a), EE(19b), AE1(25a), H(21b).

(1a) rütbe-i: päye-i EE, AE1, H. (b) ıulzüm-i: ıeŐme-i EE, AE1, H.

(2a) olur havfı: olalı havfuñ P, EE, AE1.

(3b) fūnündür: fūsündür EE.

178 HP(110b), Ü(110b), P(40a), EE(19b), AE1(25a), AE2(17a), H(21b).

(1a) ĥayretle: bı-hūŐ P, EE, AE1, AE2, H.

(2a) Őeh-i: Őāh-ı AE2. (b) yanuñda: piŐūñde P, EE, AE1, AE2, H. / ĥadem: revān AE2.

(3a) urur: aıar P, EE, AE1, AE2, H.

5. Şeb-i deycür-ı firākuñda olurduķ güm-rāh
MeşŖāl-i ķāfilemüz yine senüñ nūruñdur
6. Dil-i vırān güher-i Ŗaşkuñ ile māl-ā-māl
Pertev-i dil-şöde ol gencde gencūruñdur

179

MefāŖılün mefāŖılün mefāŖılün mefāŖılün

1. N'idem ol meh nigāhın tır ü ebrūsın kemān eyler
Nişāngāhın hemān mürġ-i dil-i zār āşiyān eyler
2. Olur efzün harīdār-ı metāŖ-ı bender-i hūsni
DuŖā-yı mūrı hatt-ı püşt-i leb vird-i zebān eyler
3. Lisān-ı çeşm-i güyāsın bilür yok Ŗāşıkānında
O şāh-ı kişver-i nāz ebruvānuñ tercümān eyler
4. İder baħr-ı sefīdi kān-ı yākūt iftirākuñla
Benüm fevvāre-i çeşmüm ki dilden hūn revān eyler
5. Ne nāz u ne sitiġnādur murādı Pertev ol şūhuñ
Cefā-keşlikde tāb-ı dil-figārın imtiġān eyler

180

FāŖilātün mefāŖılün fāŖilātün mefāŖılün

1. Bülbülün vaķt-ı bahāra intiżārın kim bilür
ŞemŖ için pervānenün feryād u zārın kim bilür

(5a) olurduķ: ġalırduķ P, AE1, H. (b) ķāfilemüz yine: ķāfile-i Ŗaşķ P, EE, AE1, AE2, H.

(6a) māl-ā-māl: hālā māl Ü; pür-mahsen AE2. (b) ol gencde: oluncada Ü.

179 HP(110b), Ü(111a), P(35b), EE(19b), AE1(25a), H(21b).

(1a) ol meh nigāhın: evvel nigāhuñ P. (b) dil-i: dil u P.

(3a) güyāsın: giryāsın EE. / yok: -AE1. (b) ebruvānuñ: ebruvānın Ü.

(5b) dil-figārın: dil-figāruñ EE; dil-figārı AE1.

180 HP(111a), Ü(111a), P(41a), EE(20a), AE1(25b), H(22a).

(1a) bülbülün vaķt-ı bahāra: āteş-i Ŗaşķ ile ġalbün EE, AE1, H. / intiżārın: intiżāruñ P, AE1.

2. Bilmeyince igbirār-ı hātırum Leylişeşüm
Söyle miróāt-ı dil-ı Qaysuñ gubārın kim bilür
3. Fāriğüöl-bāl iken oldum ben esir-i çeşm-i yār
Şāh-bāzuñ böyle bir merdüm şikārın kim bilür
4. Kişver-i dil pāy-ı tahtı oldıgın bilmiş raqib
Gönlüme şāh-ı hayālün reh-güzārın kim bilür
5. Pertevā her neşóedarı ser-girān eyler humār
Cām-ı ser-şār-ı neşātuñ hüş-güvārın kim bilür

181

Mef'ülü fā'ilātü mef'ülü fā'ilün

1. Şanma şabāyı büyü için Çine dek gider
Müşgin o zülf o kākül-i pür-çine dek gider
2. Çin ü şikenc-i turradan ol dil ki dūr ola
Sevdā-yı büyü-ı zülf ile Māçine dek gider
3. Bir nev-bahāra reşk virür bir gül idi yār
Böyle gidişle dāmen-i gül-çine dek gider
4. Dün gice hod-be-hod o mehi andum ağladum
Žannum odur ki güş-ı suhan Çine dek gider
5. Çine Óazimet eylese Pertev şabā ile
Müşgin o zülf o kākül-i pür-çine dek gider

(2a) hatırum: hatır-ı P, AE1 hātırı EE, H. (b) söyle: şöyle AE1.

(3b) şāh-bāzuñ: şāh-bāzın AE1. / merdüm: demde P; dem AE1.

(5b) cām-ı: cāma Ü.

181 HP(111a), Ü(111b), P(40b), EE(20a), AE1(25a), H(22a).

(1a) şanma şabāyı büyü için: büyü urur şanma şabā P; büyü-āvāriye şanma şabā EE, AE1, H. / büyü: misk Ü.

(2a) ola: olur P, AE1.

(3a) bir: bu P.

182

Mefâ'îlün fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün

1. O şâhı görmege Ūuşşâķ reh-güzâra gider
Kimi nihân ü kimi böyle Ūâşkâra gider
2. Fiġân-ı bî-eşerem çün duŪāya muhtâcım
O seng-dil gibi bir âhenin hîsâra gider
3. Sirişk-i girye-i aġyâr maġv-ı eşkümdür
Çü seyl maġv-ı vücüd itmeye bihâra gider
4. Nuķûd-ı nâsereveş râyic olmadı eşküm
Yazık metâ'î-ı nigâhumda intizâra gider
5. Ne menzil aldı ne yârândan girü kaldı
Kümeyt-i nâle-i dil şöyle bir qarâra gider
6. Ğazelde hâl-i dilün yana yana şerh eyle
Ki Pertev elden ele belki dest-i yâra gider

183

Mef'ûlü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün

1. Çeşmüm ki hicr-i la'îlün ile hün-çegân olur
ŪUmmân-ı eşk-i Ūâleme mercân-feşân olur
2. Hatt-ı ruġuñ mı fitne-i âhir zamân mıdur
Maġribde mihr-i hâveri gördüm Ūayân olur

182 HP(111a), Ü(111b), P(40b), EE(20a), AE1(25b), AE2(10b), H(22a).

(1b) böyle: şöyle EE, AE1, H.

(2b) o: şu AE2.

(3) -HP, -Ü. (a) maġv-ı: ġarķ-ı EE, AE2, H. (b) maġv-ı vücüd itmege: cümlesi maġv olmaġa AE2.

(4a) nâ-seraveş: nâ-sereden P, AE1. (b) nigâhumda: nigâhda Ü.

(5a) yârândan: bârândan Ü.

(5b) dil: -Ü.

(6a) dilün: dilin AE2.

183 HP(111b), Ü(112a), P(41a), EE(20b), AE1(25b), AE2(16b), H(22a).

(1b) eşk-i: eşküm P, EE, AE1, AE2, H.

3. Leylî olursa kâse-şiken Kaysa gam degül
Maḥsûs olan sitemle daḥi imtinân olur
4. Bir hâle koydı hâlet-i Óaşkuñ begüm beni
Görsem de görmesem daḥi hâlüm yaman olur
5. Var ise yine Pertev o kâfûrî-şinedür
Şimdi şikeste göñlüme merhem-resân olur

184

MefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün

1. Nigāhuñ her n'idem bāzū-yı şāh-ı verdi nişterler
Ser-ā-ser gül-nihālān-ı çemen havfuñla kan derler
2. Senüñ şimîn-berüñ levh-i duÓā-yı nürdur cānā
Nizār u zār-ı şinem anı āgūşıyla mıstarlar
3. Beni ey ehl-i zevk āgāh kılmış idi bir mey-keş
Şarāb-ı telhi sākīnūñ leb-i şirini şekerler
4. Hayālūñ ile evrāk-ı dil olsa meclisi taşvır
Sirişk u hūn-ı dil ḥal-gerde eyler şimler zerler
5. Virelden güdek-i şeydā dili üstāda sultānum
Debistān-ı ḥüsünde şāhidī-i Óaşk ezberler
6. Buyur kim cilvegāhuñdur çemenzār-ı dil-i Pertev
ÓAcāyib nüzhet-efzā vü ferāh-baḥşādur ol yerler

(3a) Fāriğü'l-bāl iken oldum ben esir-i çeşm-i yār EE. / olursa: olunca P, AE1, AE2, H. / gam degül: gam mıdur Ü, P, AE2.

(5a) Seng-i sitemden özge yoq eyvāh Pertevā EE, AE1, AE2, H. / şinedür: şineler P. (b) merhem-resân: rāḥat-resân AE2.

184 HP(111b), Ü(112a), P(41a), EE(20b), AE1(26a), AE2(17a), H(22b).

(1b) gül-nihālān-ı çemen: gül-nihāl-ı gülistān EE, AE1, AE2, H. / havfuñla: ḥavf ile P, EE, AE1, AE2, H.

(2a) nürdur: nevdür Ü.

(3a) kılmış: itmiş P, EE, AE1, H. / bir: -Ü. (b) şekerler: sükkerler EE, AE1, H.

(4b) ḥal-gerde: cigerde Ü.

(5b) debistān-ı ḥüsünde: debistānda kitāb-ı P, EE, AE1, AE2, H.

(6a) buyur kim: bilürken P. / cilvegāhuñdur: cilvegāhdur Ü. (b) nüzhet-efzā vü: nüzhet-efzādur EE; nüzhetārā AE2.

185

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Kim ki ümniyye-i mansıb ile evrād oğur
Nā'öl-i kām olıcağ defter-i irād oğur
2. Bir iki gün idigün şeşder-i dehrün Öömri
Yek dü dirken saña bāziger-i nerrād oğur
3. Hāsbihāl itmiş o ma'Öşüka-i Öāşık-meşreb
Kıssa-ı Hüsrev ü Şirîn ile Ferhād oğur
4. İtdi çok Öāşık-ı nā-kāmı helāk ammā kim
Ruħımı gāhıce hayr ile idüp yād oğur
5. Nice mürşid geçinen zāt-ı şerif ey Pertev
Ders-i Öirfānda daħi tuhfetüöl-irşād oğur

186

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Meh yüzün āyine-i mihr-i dıraşşān mıdur
Mihr ü meh yoħsa o āyineye ħayrān mıdur
2. Görmeden yāri uçar mürğ-i ħayāli gözde
ÖAcebā vuşlatı şimurğ-ı Süleymān mıdur
3. Nūr-ı imān-ı ruħuñ üzre siyeh zülfün mi
Bezm-i gülşende yaħud gebr ü müselmān mıdur
4. Dürc-i yāķūtda dür-dāne-i manžūme midür
Yoħsa ol hoķķa-dehende leb ü dendān mıdur
5. Zehr-i ķahruñ dil-i mesmūma tiryāķ-āver
Derdüñ āyā ki baña müjde-i dermān mıdur
6. Sūzişüm olsa füzün giryem olur śad çendān
Bün-i tennūr-ı derün menbaÖ-ı tūfān mıdur

185 HP (112a), Ü(112a), P(29a), EE(20b), H(82b).

(2a) gün: -Ü. / idigün: iderken P. (b) yek: tek H. / bāziger: yāziger P.

(4b) ruħımı gāhıce ħayr ile: gāhıce itdügi bidādı EE; gāhıce ruħımı ħayr ile H.

186 HP(112a), P(26a).

7. Çeşm-i fettān-ı civānānı uyutdı nıgehūñ
ŖAşrı çeşmūñde senūñ fitne der-enbān mıdur
8. Çıkşa cān žannum o Pertev yine çıkmaz cānān
Cān içinde Ŗacebā gizlice bir cān mıdur
9. İtsün Ŗİzzet Begi Allah hıdıv-ı Ŗālem
Ben aña yaluñuz efendim dime bir şān mıdur

187

MefŖölü fāŖilātü mefāŖilü fāŖilün

1. Servüm egerçi servler içre güzidedür
Ancağ biraz da ser-keş ü hem ser-keşidedür
2. Şayyāda terk-i vahşet ider dām unutturur
Āhū berem egerçi gazāl-ı remidedür
3. Evvel bahār hūsni midür ol hat-āverūñ
Sünbülleri benefşeleri nev-demidedür
4. Görmez cihānı gözlerüm ol māhı görmesem
Zırā ki mihr-i rüyı anuñ nūr-ı didedür
5. Zaħm-ı nihānı dil ne kadar žāhir itmese
Ĥün-ı derün ser-i müjelerden çekidedür
6. Himmet-cenāh olup yine pervāza başladı
Pertev egerçi mürğ-i dilüm her büridedür
7. TabŖ-ı bülend-i Ĥāzret-i Ŗİzzet şu rütbe kim
Her beyti bir gazel gazeli bir kaşidedür

(8a) can: da HP.

(9) -HP.

187 HP(112a), Ü(114a), P(29a).

(1b) hem ser-: dāmen- Ü, P.

(2a) dam: ram Ü.

(4a) görmez: gör Ü.

(5a) ne kadar: nağd-i Ü. (b) ser-i: şer-i Ü.

(6b) her: yer P.

(7) -HP.

188

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Sende kim vardur o reftâr cihânda bir olur
Hem o güftâr-ı şeker-bâr cihânda bir olur
2. Cân virüp būs-ı revân-baḥşuñı alsam cānā
Böyle pür-fā'ide bāzâr cihânda bir olur
3. Žulm ü ğadrüñle Hülāğüyı helāk eylersin
Sen gibi žālim ü ğaddâr cihânda bir olur
4. Sāḥir-i zülfuñ ider siḥr ile cādūları bend
Öyle efsünger ü sehḥâr cihânda bir olur
5. Ne kadar gizler isem rāzum idersin ifşā
Sen gibi kāşif-i esrâr cihânda bir olur
6. Ben hezārān gibi feryād-ı muvaḳḳit bilme
Bülbül-i seyf ü şitāzâr cihânda bir olur
7. Didiler Pertev için ḥaml-ı ḥafīfin göricek
Öyle derviş-i sebük-bâr cihânda bir olur
8. Ḥāzret-i Őİzzetün eşŐārın taḳlīd olmaz
Öyle bir muöcize-āşâr cihânda bir olur

189

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Müjenüñ her biri gāḥiçe yalıñ ḥançer olur
Gāḥ tiĝ-ı nigeḥ-i diğelere cevher olur

188 HP(112b), Ü(114b), P(29b), AE1(23b).

Not: AE1 nüshasında (23b) de der-kenarda yer almıştır.

(1a) o reftâr: revā reftâr Ü.

(2b) pür: bir P, AE1.

(3b) ğaddâr: ğaddāre Ü.

(6) -HP, -Ü, -P.

(7) -Ü.

(8) -HP. (a) eşŐārın: eşŐārına Ü, AE1.

189 HP(112b), Ü(114b), P(31b).

2. Dide-i mestüñ için söyledüğüm ebyātuñ
Mest-i mahmürlara her biri bir sāgar olur
3. Uçurur şāÖiri tā Öālem-i bālālarda
Eşer-i hoşterinüñ her biri bir şeh-per olur
4. Cāme-i fāhir ile zinete hācet mi o mäh
Bu sitāyişler aña her biri bir ziver olur
5. Hānesinden o mehüm Öarz-ı cemāl itdükde
Kendisi mihr-i semā çāk-deri hāver olur
6. Ey gönül gel gam-ı hicrān diyüp geçmeyelüm
Anda da gāhice soñra añacağ demler olur
7. Dökdigüñ gözyaşı žāyiÖ mi olur ey Pertev
Bî-bahā her biri vaqt ile dürr ü gevher olur
8. Hāzret-i NeşÖet-i üstād-ı cihānuñ biöllah
Dergehünde füsahā vü bülegā çāker olur
9. Sūri vü maÖnevî kām-āver olur hāddince
Nıgeh-i lutfına her bendesi kim mažhar olur

190

MefÖülü fāÖilātü mefāÖilü fāÖilün

1. Perçem ki sāye-āver-i çār-ebruvān olur
Ol mäh-ı Öişve server-i çār-ebruvān olur
2. Mümkün midür urulmama nev-ħat güzeşteye
Tır-i kázā be-çenber-i çār-ebruvān olur
3. Gülzār-ı Çār-bāğ-ı Sıfāhān reşk ider
Rüyuñ ki sāye-perver-i çār-ebruvān olur

(2a) mestüñ: mestî P. (b) mahmürlara: mahmürelere P.

(3a) şāÖiri tā: şāÖir-i nā P.

(4a) cāme-i: cāme vü Ü.

(5b) çāk-deri: ħākverî P.

(6b) da: -HP.

(8) -HP.

(9a) kām-āver: kām Ü.

4. Biġāne oldı merhem-i kāfūra ŧimdi dil
Zahm-āŧnā-yı hañcer-i çār-ebruvān olur
5. Rūsivā vü ser-bürehne-i Őaşķ eyleyen beni
Bir dil firīb-i berber-i çār-ebruvān olur
6. Hep hoŧ-niŧin ħayme-i Leyli-i perçemi
Mecnün-ı ħüsn-i esmer-i çār-ebruvān olur
7. Dört üstine meżāk ider Őālemde Pertevā
Ol kim esir-i dil-ber-i çār-ebruvān olur

191

MefāŐilün mefāŐilün mefāŐilün mefāŐilün

1. Tecelli nürü nārından ruħuñ nür iķtibās eyler
Görenler āteŧin-ruhsāruñı āteŧ kıyās eyler
2. İden bāver-i ħulūs ehl-i dünyāya aña beñzer
Ki rüyı bahri bir žann eyleyüp vazŐ-ı esās eyler
3. TeŐalluķ-ħār-ı dāmen-giri ħavfin iden āgeh-dil
Hemā-reh cisme Őüryānlıķ libāsın iltibās eyler
4. Ferāġ-ı Őaşķ ile zühd ü riyāya düş olan kimse
Periden ķurtılır ġüyā ki ŧeytān iħtilās eyler
5. Nem-i çeŧmüm iken bālā vü ser-sebz eyleyen böyle
Benüm serv-i ser-efrāzum Öaceb nemdem hirās eyler
6. Hemān Pertev midür ümmid-ħāh-ı himmet-i üstād
Ümid-i himmetin kendin bilen ser-cümle nās eyler
7. Ķadimi bende-i nā-çār u dirin Öabd-ı nimet-ħār
Bu elķāba sezāvār almaġı dil iltimās eyler

(6) -P, -AE1.

191 HP(113a), Ü(115a), P(31b).

(2a) bāver-i: yāver-i P. / dünyāya: dünyāyı Ü.

(3a) dāmen-giri: dāmen-gir-i P.

(4b) ķutılır: ķurtılup Ü.

(5) -Ü.

(7b) almaġı: olmasın Ü; olmayan P.

192 *

Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün

1. Dil-sitānlar zülfi zir-i pāye işāl itdiler
Meskeninde dilleri žannum bu pā-māl itdiler
2. Hālet-i Óaşkı ki inkār itdi şühān-ı cihān
Āh u eşki Óaşıkānda şahid-i hāl itdiler
3. Gördiler kim kāl ile tafşil olunmaz hāl-i Óaşık
ÓĀşıkān efsānesüñ nāzımlar icmāl itdiler
4. Şehryārān-ı hūsün pek žālim u bî-dād imiş
Şoydılar çok pādşāh u kātı abdāl itdiler
5. Añlayup hat-āvere erbāb-ı tab'Öuñ meylini
Sāde-rūlar kalmadı hep lihye irsāl itdiler
6. Gül yañaq āyinesine hoş sadālı hüblar
Şuśdurup bülbülleri tütüleri lāl itdiler
7. Āşiyān-ı künc-i istiğnāda Óanķā-meşrebān
Terk ü tecridi per-i pervāze şeh-bāl itdiler
8. Mālik-i kenz-i kanā'Öat olan aşhāb-ı hıred
Kesb ü şarf için ne efkār ü ne āmāl itdiler
9. Yine şekvā itmeden hāli degül hasret-keşān
Fırķat-ı dil-dārlarda mehlerin sāl itdiler
10. Hāzret-i Vāsıf gibi bir ķadr-dān-ı rüzgār
Pertev-i bî-ķadrüñ āsārına iķbāl itdiler

192 HP (113a), Ü(115a), P(34a), H(87a).

*Başlık: Cevāb-ı Vaķ'Öa-nüvīs Vāsıf H

(1b) bu: -Ü, -H. / dilleri žannum: dil-i bî-ķāre H.

(2) H nüshasında 3. beyitle yer değişmiştir.

(4) -H. (b) kātı: defter Ü.

(6) -H.

(7b) pervāze: pervāz Ü.

(8b) ne āmāl: āmāl H.

(10b) āsārına: eş'Öārına H.

11. Eyleyüp üstād ile tavşif o vaśśāf-ı zamān
 adrini terfiŒ idüp mŒmtāz-ı emşāl itdiler

193

FeŒilātŒn mefāŒilŒn feŒilŒn

1. MŒy-ı zŒlfŒn Œaceb belince midŒr
 İncelikde daħi bel ince midŒr
2. Ĥaddeden geme incecik beller
 Œırma ol kākŒlŒn telince midŒr
3. MŒ-miyānuñ mı ince mŒyuñ mı
 Diati yan-be-yan gelince midŒr
4. Kim tıyar fikrŒmi miyānuñda
 İnce fikrŒm adar el ince midŒr
5. Tār-ı zŒlfe muvāsalat Pertev
 Bel gibi rŒz-ı Œeb belince midŒr

194 *

MefāŒilŒn mefāŒilŒn mefāŒilŒn mefāŒilŒn

1. O māhuñ hāli meh-tāb-ı ruħ-ı hŒbāna nāz eyler
 Semāda encŒm-i raħşān meh-i tābāna nāz eyler
2. İderse nāzeninŒm Œāşı-ı ĥayrāna nāz eyler
 GŒl-i ĥandānı bāguñ bŒlbŒl-i nālāna nāz eyler
3. Ĥaāretle baup bŒ-āregānı terk idŒp geme
 Gedālar yoluk ile gāh olur sultāna nāz eyler

(11) -H.

193 HP(113b), Œ(113b), P(27b).

(5a) zŒlfe: zŒlŒf HP. (b) bel: yel HP, Œ. / belince: yelince HP.

194 HP(113b), Œ(113a), P(27b)

*Başlık: Ėazel-i mŒşterek HP.

MŒşterek Œ.

(1b) meh-i: -Œ.

(2a) ĥayrāna: ĥayrān Œ.

(3a) geme: gee Œ.

4. Çemen zümrüd piyâle la'âl-i bārān lü'ölü-i şehvār
Bugün baġ rind mey-i ſāhen-ſeh-i devrāna nāz eyler
5. Gehi yaſ dökmez ammā diġe-i ġam-diġdeden ġāhi
Siriſk-i çeſm-i giryān cūſiſ-i bārāna nāz eyler
6. Kemāl-i Őaſſkdur izhār iden māhiyyet-i hūsni
Bu yüzden Őāſıġ-ı āſüfte-ser cānāna nāz eyler
7. Düşermiſ ġāh ma'ſūġa gehi Őuſſāġa istiġnā
Seherde ſem'Ōi gördüm kim āna pervāne nāz eyler
8. Niyāzum iltifātun rütbedür ey nāz-meſreb kim
Bu zerre cezbe-i mihr-i felek-Őünvāna nāz eyler
9. Felek meſreblige h'āhiſle bir müstāġni olmiſ kim
O meh-rū mihr ü māh u encüm-i raġſāna nāz eyler
10. Ta'Őalluġ ġat'Őinuñ āsāyiſi inkār olınmaz kim
Őīmāretġāha cūſ-ı seylde vırāna nāz eyler
11. Olup Pertev gibi Őİzzet de fikr-i yār ile hāmūſ
Tabi'Őat istimā'Ő-ı ſohbet-i yārāna nāz eyler
12. Cenāb-ı Neſ'Őetün kemter gedāsı bāb-ı lutfunda
Bulup feyz-i haġıġat Husrev ü Hāġāna nāz eyler

(4a) bārān: yārān P. (b) devrāna: devrān Ü.

(5) P nüshasında 5. ve 6. beyitler yer deġiſmiſtir. (b) bārāna: bārān Ü.

(7b) ſem'Ōi: ſem'Ő P.

(8a) nāz-meſreb: nār-meſreb HP.

(9b) māh u: māh-ı Ü.

(10b) vırāne: vırān Ü.

(11b) istimā'Ő-ı: esmā'Ő-ı Ü.

195 *

Fe'Öilätün mefä'Öilün fe'Öilün

1. Nāzenīnüm ki nāza nāz eyler
O dem Öāşık niyāza nāz eyler
2. Hep begüm nāzı sen mi itmelisin
Gāh Maĥmūd Ayaza nāz eyler
3. Olalı kıble tāķ-ı ebrūsu
Sempti semt-i Hicāza nāz eyler
4. Öyle bir ĥod-perest kāfir kim
Büte baķmaz namāza nāz eyler
5. Feyz-i tahķıķi buldı Öİzzet-i zār
Pertevāsā mecāza nāz eyler

196

Etfāl-ı şır-h'ārgāna Maĥsūs Lisān İçinde Olan Ba'Özı Elfāz İltizāmiyle Söylenen
Ġazalcık*

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Māĥcıķ istesem ol mehden eger a a dir
Göricek eşkümi bu çep çepidan büvvā dir
2. Ninesi Öāşıkınuñ ħanına mı aş yermiş
Daĥi ħundaķda iken ĥün-ı dile mamma dir

195 HP(114a), Ü(114a), P(28a).

*Başlık: Ġazel-i Müşterek HP.

Bu Daĥi Müşterekdür Ü.

(2a) nāzı: -Ü.

(2b) Āyāza: Ābāza Ü.

196 HP(114a), Ü, (112b), P(41b), EE(21a), AE1(26b), H(22b).

*Başlık: Etfāl-ı şır-h'ārgān Lisānına Maĥsūs Olan Elfāz İltizamiyle Söylenen Ġazalcıkdür Ü.

Etfāl-ı şır-h'ārgān Lisānına Maĥsūs Olan Elfāz İltizamiyle Söylenen Ġazeldür EE, AE1, H.

(1a) āōā: aña P, AE1, H; ammā EE. (b) çep çepidan: çıp çıp iden P, EE, AE1.

(2b) ħundaķda iken: ħundaķdadur ol P.

3. Şîr-h̄ârûm kuzucağum koyuna girse bile
Lebümi ağzıña al emme şakın umma dir
4. Seyre seyrâne götürmek dileyen ol bebegi
Aldadup hoppacuç u dandin ile atta dir
5. Kış ider tığ -i nigāhı cız ider nār-ı gamı
Şöyle nev-rüste ki bakşañ yemege pāppā dir
6. Ummacıdur şakınup uyma raķıbüñ sözine
Cici dirken saña el soñra begüm kaçķa dir
7. Dili şıbyān eline kim ki virür ey Pertev
Āķil u kāmil olan öylelere hōppa dir

197

Nürîdür Maħlaś-ı dırıne-i Seyyid Pertev*

MefāÖilün mefāÖilün mefāÖilün mefāÖilün

1. Görinen noķta noķta şanma hāl-i Öanberinümdür
Didi şaf şaf siyeh-püşān mülk-i zülf-i çinümdür
2. Ser-ā-pā şınemi sūrāh sūrāh eyleyen neyveş
Ĝamuñla laħza laħza āteş-i āhı eninümdür
3. Amān at nāvek-i müjgānuñı tek şıneme bir bir
Dil ü cān ey kemān-ebrü saña ķat ķat rehınümdür

(3a) bile: daħi AE1.

(4a) götürmek: getürmek HP, H. (b) u: -P, AE1.

(5a) tığ: tır P; ğamze EE, H. / nigāhı: çeşmi EE, H. (b) nev-rüste: nā-rüste H. / ki: iken EE, H. / bakşañ: baķ AE1, -H. / yemege: etÖimeye EE, AE1, H.

(6b) begüm: paşam Ü, P, EE, AE1, H.

(7a) Çün bebek tıfl-ı dili kim vire şıbyān eline EE, AE1, H. (b) āķil u kāmil olan: Pertev-i dil-şödemüz öylelere P, EE, AE1, H.

197 HP(114b), Ü(112b), P(23a), EE(20b), AE1(26a), H(22b).

*Başlık: HP, EE, AE1, H

(1a) noķta noķta: dāne dāne P, EE, AE1, H. (b) mülk-i zülf-i: ceyš-i mülk-i Ü, P; mülk-i HP.

(2a) sūrāh: -Ü. (b) āhı: āh u EE, AE1, H.

(3a) şıneme: şıneye Ü,P; şıne-i EE. / bir bir: yer yer P, AE2.

4. Olup tığ-ı nigāhuñdan cebñüm nıme nıme āh
Şanurlar şerha şerha yaralar çin-i cebñümdür
5. Görince böyle nev tarhı kopar āvāze-i hey hey
N'ola peh peh dinilse Pertevā rengin-zemñümdür

198

Fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilün

1. Hānçerüñ beste görüp şanma miyāne zıver
İtmiş Öuşşākına darb itmek için der-hānçer
2. Ğazab-ālūde nigeħ Öāşıķa gün göstermez
ÖArz iden Öuķde-i ahvālini dir dir ditrer
3. Bağlanup iki kedū māh u mihrden gerdün
Bahr-ı hayretde şebān-rüz şināverlik ider
4. Olalı çeşm-i tere verd-i ruħı Öaks-endāz
Şişe-i dideme güyā kodı zıba güller
5. Nüridür maħlaş-ı dırıne-i āşār-ı fakır
Ki anı dimiş idi ħin-i vilādetde Peder
6. Ğazret-i NeşÖet-i āgāh-dil ü zı-şānuñ
Pertev-i himmet-i vālāsına oldum mażhar
7. Daħi pertevlice bir nām ile yād olmağ için
Eyledüm saÖy iderek nice zamān kesb-i hüner
8. Zeyl-i kālāya virür ķadr-ı şeref çün tamğā
Nev-ķumāş-ı eşerin maħlaş için Öarz eyler

(4a) nigāhuñdan: nigāhından Ü. (b) cebñümdür: çinümdür Ü.

(5a) āvāze-i: āgāze-i H. (b) peh peh: poh poh EE, AE1. / Pertevā: Nüriyā HP, Ü, EE, AE1, H.
198 HP(114b), Ü(113a), P(41b), AE1(26a), H(22b).

(1a) hānçerüñ: hānçerin HP. / miyāne: miyān P. (b) hānçer: haber HP; çenber P, AE1, H.

(2b) iden: idüp P, AE1.

(3a) bağlanup: bā-ğazup Ü.

(4a) olalı: ideli P, AE1. / ruħı: ruħın AE1, H.

(5b) dimiş idi ħin-i vilādetde: ħin-i vildetde dimiş idi P, AE1, H.

(7a) olmağ için: olmalıdur P, AE1.

199

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. O hünin ğamzeler çeşm-âşnâ-yı Öid-i ħurbāndur
Gönüller hem-çü kiş-i cān fedā-yı Öid-i ħurbāndur
2. Güzeller böyle her dem kendi desti ile ħan dökmez
Bu zebħ u bu fedā mihr ü vefā-yı Öid-i ħurbāndur
3. İderler diide-i ħurbānı pūşide dem-i bismil
Bu ikrām u nevāziş hün bahā-yı Öid-i ħurbāndur
4. İder hün-h`āreler mānende-i ħurbān pāre Őuşşāħın
Raħīb-i kīne-cū şimdi gedā-yı Őid-i ħurbāndur
5. Helāk-ı tıġ-ı bürrānuñ olursa Öid ider Őuşşāħ
O hün-ālūdelik laŐlın ħabā-yı Őid-i ħurbāndur
6. Nizār u lāġer Őuşşāħın o şūh itmezse ger ħurbān
O da bir ġüne ey Pertev cefā-yı Öid-i ħurbāndur

200 *

Mefâ'îlün feŐilātün mefâ'îlün feöilün

1. Şu ġüne muŐtedil oldı bu sāl feyz-i bahār
Ki ħār pūşt-i ġül açdı çü ġül-bün-i ġülzār
2. Reh-i eşerden eger kim hevā şuŐūd itse
Nümā-peziir olur serde servi-i destār
3. Çemenleri n'ola ġül açsa bulsa neşv ü nemā
Ter itdi dāmenin ebr-i mücessem-i dıvār
4. Rutūbet-i nefis-i ney-nevāzdan şimdi
Ki sebz olursa sezā nāy-ı ħuşk mūsiħār
5. Hevā o rütbede nerm yetdi kim ten-i mücrim
Ki çüb-ı dār siyāsetden olamaz bizār

199 H(82b).

200 H(87a).

*Başlık: Bahariyye-i Ābdār.

6. Şu gūne oldu müzeyyen cemāl-i hāl-i çemen
Ki kalmadı dil-i Őāşıkda h̄āhiş-i didār
7. Çemende lutf-ı nesīm öyle kim bu ešnāda
Zemīnde sāye-i teşhişle olmada seyyār
8. Şigūfeden olup envāŐ-ı levn rūy-ı zemīn
O rütbe oldu müŐessir ki ihtimām-ı bahār
9. Donandı cāme-i şayfiyyelerle şāhları
Őabā-yı sebz varaqlarla zeyn olup eşcār
10. Çemenler oldu müzeyyen nihāller tezyīn
ŐAnādil itmede medh ü sitāyişi tekrār
11. Benim de cāme-i şayfiyye ārzūsi ile
Sitāyiş itmege minķār-ı hāmem oldu hezār
12. O zāt-ı ekremi medh eylerim ki ammā kim
İder hemişe o bî-berg-i sebze feyz-i bahār
13. ReŐiş-i devlet-i Őulyā yegāne-i devrān
Güzīde rükn-i rekīn-i hıdıv-i lutf-āsār
14. Bahār-ı devlete bir gül vücūd-ı nā-yābı
ŐAdıl ü mişlini yoķ gördügi ulü'l-ebşār
15. Şabā-yı lutfi ider goncadan girihleri hāl
Güşāde olmada dāŐiye Őuķde-i düşvār
16. O gūne baħr-ı Őatā kim yanında dūn ķalur
Kef-i kerīmine nisbetle feyz-i ebr-i bahār
17. Cihāna gelmedi gelmez bir öyle Eflātūn
ŐAķılda deşt ü kiyāsetde mişli yoķ deyyār
18. Nigāh-ı reŐfeti düşkünlere meded-resdür
Mediħe-gūyıdur iħsānınuñ şıgār u kibār
19. DuŐā-yı devletini Perteve ehem bilürem
Zamīme olalı mefrüzuma mesā vü nehār
20. Hemişe mevsim-i şayf-ı bahār ola der-pey
İde maķām-ı riyāsetde devlet ile ķarār

Ĥarfu'z-Zāó

201

Mefāóilün mefāóilün mefāóilün mefāóilün

1. Dil-i bî-çāremüz efgendelikde rāhdan qalmaz
Yine üftān u hîzān saóy idüp hem-rāhdan qalmaz
2. Degül mümkin beqāya naql-i eşkāl eylemek çün kim
O Óālemde gedālar dāhi řāhen-řāhdan qalmaz
3. Verā-yı inzivāda hāq bu kim menküb-ı iqbālũñ
O istiğnāları h~āhişgeri-i cāhdan qalmaz
4. Ĥarābātuñ yine köhne libāsın idemez tecdid
Egerçi Óankebütũñ her biri cüllāhdan qalmaz
5. Derũnuñ cāme-i şũf ile şafvet bulmaz ey şũfı
Nihāni Óālem-i āb āb-ı zırgāhdan qalmaz
6. Egerçi āh u vāh itmez yanar pervāneler ammā
Benüm Óindümde ol āh itmemekle āhdan qalmaz
7. Devām-ı devletiyle baht-yār olduqda bir kimse
DuÓā-yı bed aña daÓvet-i devlet-h~āhdan qalmaz
8. Cenāb-ı NeşÓetũñ dergāhı Pertev ĥüsn-i hulqundan
Zihām-ı fart-i züvvār ile Beytu'llāhdan qalmaz

202

Mefóülü mefāóilü mefāóilü faóülün

1. Keyfiyyet-i řahbā-yı lebũñ Cem bile bilmez
Cem qanda qalur Óıři-i Meryem bile bilmez
2. Ser-mest-i mey-i nāz kenārumda yaturken
Ol dil-ber-i nāzendeyi öpsem bile bilmez

201 HP(115a), Ü(115b), P(42a).

(1a) efgendelikde: efgendelikle Ü, P.

(5a) şafvet: şeffet P. (b) zırgāh: zırgāh HP, Ü.

(6b) itmemekle: itmemekler Ü.

(7b) bed. yed HP.

202 HP(115b), Ü(116a), P(42a), EE(21a), AE1(26b), H(23a).

3. Nahvet mi Óaceb Óilleti yāhud ki teğāfūl
Çeşmüñ o kadar hasta ki Ādem bile bilmez
4. Çok şüfi-i şāfiyi kıomiş düzah-ı Óaşka
Bir muğ-beçe kim lafz-ı cehennem bile bilmez
5. Biz Óālem-i ervāhda düşdük gam-ı Óaşka
Ol çekdügümüz derdi muğaddem bile bilmez
6. Ebrūlarınıñ tırine Pertev hedef oldum
Bu tarza göğüs germegi Rüstem bile bilmez

203

Mef'ūlü fā'īlātü mef'ūlü fā'īlün

1. Dirsek ne var bu fende eger bir bulunmuşuz
İtsek n'olur mübālağa şā'ir bulunmuşuz
2. Te'ósir-i nālemüz ile nālāndur ehl-i derd
Biz hānķah-ı Óaşka zākir bulunmuşuz
3. Cānā metā'ı hūsününi ketm itme rüyınıñ
Biz gümrük-i cemālüne nāzır bulunmuşuz
4. Ta'ómır olınsa geh-be-geh itmez miyüz sürür
Bu tekyegehde biz de misāfir bulunmuşuz
5. Ma'ōnā-yı lafz der-yemeni oldı hālimüz
Tut kim huzūr-ı yārda hāzır bulunmuşuz
6. Şerh-i kitāb-ı dāğ-ı derün eylesek n'ola
Pertev fūnūn-ı Óaşka māhir bulunmuşuz

(3a) hasta ki: hasta mı Ü.

(4a) şāfiyi: şfiyā H.

(5) -HP, -Ü. (a) biz: bezm EE.

203 HP(115b), Ü(116a), P(42b), EE(21a), AE1(26b), H(23a).

(1a) ne var: n'olur P, EE, AE1. / bir: -Ü; biz EE. (b) n'olur mübālağa: ne var mübālağa P, AE1, H; mübālağa ne var EE.

(2a) te'ósir-i: tā Ü. / derd: hāl P.

(3a) cānā metā'ı hūsününi: gül-büseli kıumaşımı P, EE, AE1, H. / rüyınıñ: gerdenüñ EE, AE1, H.

(4b) bu tekyegehde: gam tekyesinde EE, AE1, H. / de: -EE.

(6a) n'ola: n'olur AE1.

204

Fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilün

1. Hem-cenāhuz mürġ-ı Ƙaysa deşt-i ġamdur lānemüz
Dāne-i hāl-ı ruĥ-ı Leylîveřāndur dānemüz
2. NeřÖe virmez bezm-i hicrānuñda nūř-ı bādesi
Bāde-i kevşerle yoġrulsa ġül-i peymānemüz
3. Reşk-i meh-tābiyyedür taĥte's-semā'ı-ı dehrde
Zîr-i saġf-ı hücre-i vîrāne-i kāřānemüz
4. Āřnā-yı hālimüz pervāne-i hāmūřdur
Bülbül-i pür-ġü bu mebhāřda bizüm bîġānemüz
5. Bu ĥarābātuñ yapılmaz bādesiyle keyfimüz
Pertevā bir özge keyfiyyetdedür mey-hānemüz

205

Mef'Öülü fā'Öilätü mefā'Öülü fā'Öilün

1. İrse śabāĥ-ı ĥāřre řeb-i iftirāġımız
Olmaz ĥalel-peşîr bizüm iřtiyāġımız
2. İster nevāziř it bize ister teġāfül it
Biz bozmayuz ĥulūřda cānā siyāġımız
3. Ağyāra kim iderdi müdārā vü iltifāt
Te'Öşîr ideydi ol mehe ĥarf-ı nifāġımız
4. Ĥāk-ı niyāza naġd-i sirişk olmadan niřār
Virmez ayaġ-ı sākî-i şîmîn-sākımız

204 HP(115b), Ü(116b), P(43a).

(2b) kevşerle: kevşerler Ü.

205 HP(116a), Ü(116b), P(43a), EE(21a), AE1(27a), AE2(17b), H(23a).

(1) P, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında mısralar yer deġiřmiřtir.

(2a) nevāziř: teġāfül EE, AE1, H. / teġāfül: nevāziř EE, AE1, H.

(3b) mehe: řeĥe EE, AE1, AE2, H.

5. Var yođ cevābı būs-ı dehençün alınmadan
Perteve Őarıldı mūymiyāna merāķımız

206 *

FeŐilātün feŐilātün feŐilātün feöilün

1. Hūsrev-i mülket-i bī-dād ki dirler o bizüz
MāŐil-i nāle vü feryād ki dirler o bizüz
2. Reg-i çeŐm-i dil-i ŐuŐŐāķı iden hūn-efŐān
Nişter-i ğamzesi faŐŐād ki dirler o bizüz
3. Gitmeyüp Őāh-reh-i semt-i fedāya aŐlā
Bendesin itmeyen āzād ki dirler o bizüz
4. Dāmen-i miŐesine dest-i emel nā-rūste
Ķāmeti ŐarŐar u ŐimŐād ki dirler o bizüz
5. İltifāta niĝeh-i çeşmini hem-reng idici
Māhir-i ŐanŐat-ı azdād ki dirler o bizüz
6. Fitneyi çeŐm-i fūsūnsāzı iden āŐüfte
Dil-ber-i tarz-ı nev-içād ki dirler o bizüz
7. Yaluñuz Perteve dil-hūn iderüz žann itme
Sitem-i ŐāŐıķa muŐtād ki dirler o bizüz

(5a) alınmadan: alınmadı EE.

206 HP(116a), Ő(116b), P(42b), EE(21b), AE1(27a), AE2(19a), H(23b).

*Başlık: Zebān-ı dil-berden HP, H.

Ķazel-i dehān-ı dilberden EE.

Dehāndan Dilberden AE2.

(1a) mülket-i: memleket-i AE1.

(2a) çeŐm-i: çeŐm ü P, EE, AE1 / ŐuŐŐāķı: ŐāŐıķdan P, EE, AE1, AE2, H / efŐān: riżān P, EE, AE1, AE2, H.

(3a) semt-i: terk-i AE2.

(4) -AE2. (a) dāmen-i: rāmı AE1.

(5) -AE2. (a) iltifāta: iltifāt-i Ő; iltifāt u: P, AE1. / çeşmini: hıŐmını HP, EE, AE1. / hem-reng idici: hem-cilve iden EE, AE1, H.

(6) -HP, -Ő, -P, -EE, -AE1, -H.

(6a) itme: itmeñ Ő. (b) sitem-i: sitem u P.

MefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün

1. Dil-i pür-şerhâ vü mecrûhî kıoyma dâğ-ı süzânsuz
Yaşımaz lâlezâr elbette ey gül-ruh çerâğânsuz
2. Virür germiyet-i bâzâr-ı sâmân Öaşka rüsvâyı
Belî germ-âbe zînet-yâb olur mı hiç Öüryânsuz
3. Kıadd-i bâlâsınıñ vaşfında kûteh dest-i endişe
Ĥadiş-i zülfi bir efsânedür güyâ ki pâyânsuz
4. Ser-â-pâ dâğ-ı şînem dîde-düz-ı tîr-i ġamzeñdür
Amân at nâvekûñ çerşmân-ı dâğum itme müjğânsuz
5. Taşavvurda ĥatâmı itdi Bihzâd ĥayâlûñ kim
Bu şiÖrûñ Pertevâ hoş-süret-i ĥüsni velî cânsuz

FeÖilâtün mefâÖilün feÖilün

1. Matlab-ı faşl u bâb-ı Öaşkuz biz
Şerh-i metn-i kitâb-ı Öaşkuz biz
2. Āb yok dilde tâbdan ġayri
Deşt-i ġamda serâb-ı Öaşkuz biz
3. Ne ĥumâr u ne bîm-i şâĥne Öases
Neşöe-yâb-ı şarâb-ı Öaşkuz biz

207 HP(116a), Ü(117a), P(44a), EE(21b), AE1(27a), AE2(18b), H(23b).

(1b) elbette: beste AE1.

(4b) itme: kıoyma P, EE, AE1, H.

(5a) İder îĥyâ o reşk-âverde-i taşvîr-i Bihzâdum EE, AE1, H. / Cevâb-ı Ģâlib-i pür-mâye anı eylesün îĥyâ AE2. (b) Pertevâ hoş-süret-i: süretâ hoş-süretâ Ü.

208 HP(116b), Ü(117a), P(44b), EE(21b), AE1(27b), H(23b).

(1a) faşl u bâb-ı: faşl-ı rebâb-ı AE1.

(2b) deşt-i: tîĥ-i P, EE, AE1, H. / serâb-ı: ĥarâb-ı P; şarâb AE1, H.

(3b) teşneyâb-ı: neşÖeyâb-ı Ü, H.

4. Jālemüz bŷy-ı verdden almaz
Gŷl ŷuyunda gŷl-āb-ı Őaŷkuz biz
5. Leyli tesvīd-i ŷiŐrŷme Mecnŷn
Pertevā intiĥāb-ı Őaŷkuz biz

209

MefŐlŷlŷ fāŐilātŷ mefāŐilŷ fāŐilŷn

1. Gāĥice piŷgāĥına yāruĥı muvāzıbu
Ol ŷehryār-ı kiŷver-i ĥŷsne muŷāĥıbu
2. Geh Öazl u gāĥ naŷb oluruz kŷy-ı yārda
Devletde ŷanki biz daĥi ehl-i menāŷıbu
3. Tahriş-i vaŷf-ı ĥāl u ĥatı cŷmle kārımu
Dıvān-ı ĥŷsn ŷ ānda gŷyā ki kātıbu
4. Meclisde sākıt olduğımu Öayb olunmasun
İtme iin o ŷŷĥı taĥayyŷl murāķıbu
5. Dŷŷdi gŷnŷl o ŷāĥa nedŷr are Pertevā
Őāŷıķlıđa egeri āĥa nā-mŷnāŷıbu

210

FeŐilātŷn feŐilātŷn feŐilŷn

1. Öyle gŷn yoķ ki beni aldatmaz
Öyle dem yoķ ki dili ağlatmaz
2. Mıve-in itme degŷl bāđından
Gŷl-i ŷeftālusını oķlatmaz

(4a) verdden: verd Ŭ; derden P, EE.

209 HP(116b), Ŭ(117b), P(44a), EE(22a), AE1(27b), AE2(18a), H(23b).

(1b) ŷehryār: ŷah-sŷvār P, EE, AE1, H.

(2a) kŷy-ı yārda: āstānına AE2. (b) devletde ŷanki biz daĥi: gŷyā ki kŷy-ı yārda AE2.

(3a) ĥatı: ĥatın EE. (b) ĥŷsn ŷ: ĥŷsnı vŷ EE.

(5a) gŷnŷl o: o gŷnŷl AE2. / nedŷr: ne AE1. / Pertevā: Pertev AE1.

210 HP(117a), Ŭ(117b), P(44b), EE(22a), AE1(28a), H(24a).

(1a) ki: -Ŭ.

3. Bu ne h̄ikmet yine ol gül-rūyuñ
H̄ār-ı āzārı baña hiç batmaz
4. Qaddini Őāşıkınıñ yay eyler
Gerçi oq gibi yabāna atmaz
5. Perteve emtiŐa-ı vaşlın açar
Őoñra bāzāra gelince yatmaz

211

Meföülü fāŐilātü mefāŐilü fāŐilün

1. Mihr-i münire perde çeküp dūd-ı āhımız
Bulsun revāc kāle-i baht-ı siyāhımız
2. Pür-māyeyüz o h̄āce-i bendergeh-i ğamuz
Kim gevher-i sirişk ile pür-kārgāhımız
3. H̄üzn ü sürür eylemeyüz Öazl u naşb ile
DāŐim biñ qarār bizüm Öizz ü cāhımız
4. MeŐlūf-ı derd ü ğam bir alay bî-nevālaruz
Aslā tahayyül itdigümüz yok refāhımız
5. ŐAnqālaruz ki ğuşe-i Őuzletde lānemüz
Yok qaşr-ı ser-bülendine dehrüñ nigāhımız
6. Taqbîl-i zeyl qanda qalır h̄arf-i būsesin
Bi'llah tefevvüh itmege varmaz şifāhımız

(3a) h̄ikmet yine ol: h̄ikmetdür o P, EE, AE1, H. / rūyuñ: ruhsāruñ P, EE, AE1, H.

(4a) Őāşıkınıñ: Őāşıkıñ Ü, P.

(5a) vaşlın: vaşluñ AE1.

211 HP(117a), Ü(117b), P(43a), H(82b).

(2a) pür-māyeyüz: pür-māye biz HP; pür-māye bir H.

(5a) ğuşe-i Őuzletde: qaf-ı istiğnāda HP, H. (b) qaşr-ı: gāhi H.

(6) -HP, -Ü, -P.

7. Rāh-ı hatāya gerçi şavābı gidilmemek
Geçmez hatā da itse kulından İlahımız
8. Biñ şerm ü biñ hıcāb ile olsun Óözr-h`āh
Pertev bizüm günāhımuza her gün āhımız

212

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. Rūze-dār olsağ da yoğa vardur eglencemüz
Zeyn-i bezm-i şerbet-i iftārdur eglencemüz
2. Bir zamān yerdük içerdük şimdi ammā çün felek
Māh-ı şavm olmağla istiğfārdur eglencemüz
3. Tābiş-i şavm u taÓām ile dem-i imsāke dek
Māh-tāb-ı kāse-i ser-şārdur eglencemüz
4. Yine bayram irtesi eglenceler maÓlüm olur
Şimdilik ne yār u ne ağıyārdur eglencemüz
5. Biz tüketdük şiÓri Pertev Hāzret-i Óİzzet Begüñ
Himmet idüp didügi eşÓārdur eglencemüz

213

MefÓülü fāÓilātü mefāÓilü fāÓilün

1. Çünkim hamır-i Óaşğ-ı derün u birünümüz
Mahż-ı mahabbet oldı žuhūr u bütünümüz
2. Ğavta-şümār-ı sāhil-i baħr-i felāketüz
Yoğdur ruķüm-ı defterimizde yekünümüz
3. Baħr-ı sefid ü qarayı yāķützār ider
Yād-ı lebüñle tamlasa bir ķatre hünümüz
4. Gözden biraķma mürğek-i cān-ı nizārumuz
Fitrāk-i zeyn olur yine şayd-ı zebünümüz

(7a) rāh-ı: rāhı P.

212 P(43b).

213 HP(117a), P(43b).

5. Buldum metālibe dil-i fāriğ ile vuşul
Menzil-res-i merām imiş esb-i hārūnumuz
6. Teshir için perileri sihre ne ihtiyāc
EşŖār-ı Pertev olmayacağ mı füsūnumuz
7. Ŗİzzet Begi Ŗaziz ide dārında Hudā
Kaldurdu hākden bu ser-i ser-nigūnumuz
8. Kimyā-yı hāk-pāyına üstād-ı ekremüñ
Şim-āb gibi akmada yoğdur sūkūnumuz
9. ŖAbd-ı der-i me-haridesi olmaz mıyuz bizüm
Zirā tariğ-i Hākka odur reh-nümūnumuz

214

FāŖilātūn fāŖilātūn fāŖilātūn fāŖilūn

1. Bu harābāt-ı muğān maŖmūra beñzer beñzemez
Çeşm-i mest-i sākıyān maħmūra beñzer beñzemez
2. Şāhid-i şahs-ı hayālūñ vaşl u hicrān-didesi
Zāhirā şol vāsıl u mehcūra beñzer beñzemez
3. Reh-güzār peydā iden erbāb-ı dil dilden dile
Aşnāyān-ı qarīb ü dūra beñzer beñzemez
4. Çeşm-i vahdet-binūñ eşyāya nigāh-ı hayreti
FiŖl-hākıka nāzır u manzūra beñzer beñzemez
5. Her varan olmağdadur Pertev aña çünkim harāb
Bu harābāt-ı muğān maŖmūra beñzer beñzemez

(4b) olur yine: olursa da P.

(5a) metālibe: metālib P.

(7) -HP.

(9a) Vezin bozuk.

214 HP(117b), Ü(118a), P(43b), H(82b).

(2) P nüshasında 3. beyittir. (a) Şāhid-i: şā P. (b) vaşıl u: vaşıl-ı P.

(3) P nüshasında 2. beyittir. (a) reh-güzār: rehüñdür Ü. / iden: didin Ü.

(5) H nüshasında makta beyti şöyledir:

“ Pertev-i şems-i hākıkat alsa bir şahsuñ gözin

Dide-i bināsı çeşm-i kūra beñzer beñzemez ”

215

Fā'ölātün fā'ölātün fā'ölātün fā'ölün

1. Āh-ı serd-i āteşini bāda beñzer beñzemez
ÓAşq ile mağmūm olan nā-şāda beñzer beñzemez
2. Seyr iden ābādi-i kūy-ı harābātı dimiş
Mey-keş-i mest ü harāb-ābāda beñzer beñzemez
3. Pek Óayāndur kudret-i sunÓ-ı Ĥudā bu nüktede
Diğkat itseñ her peder evlāda beñzer beñzemez
4. Ĥāsıl iken ikisi bir hūşenūñ bir tākda
Neşoe virmekde Óarāka bāde beñzer beñzemez
5. Āşkārā vü nihān sevmekde ülfet itmede
ÓĀşq-ı duhter-püser dāmāda beñzer beñzemez
6. Leyli-i Óaşq ile Pertev şanma her Mecnūnı Qays
Yār için her kūh-ken Ferhāda beñzer beñzemez

216

Fe'ölātün fe'ölātün fe'ölātün fe'ölün

1. N'ola mürğ-i dil-i işkeste-pere virmese yüz
Şāh-bāzuñ cigerin tuÓma iden hūñi göz
2. Āteşin rüyuñı āhum ki şerer-ñiz itdi
Ĥāne-i qalbe ne var düşse şerer yerine köz

215 HP(117b), Ü(118a), P(44a), EE(23b).

(1) HP, Ü ve P nüshalarında mısraların yeri değışmiştir. (1a) serd-i: ser ü P. (b) Óaşq ile mağmūm olan nā-şāda: neşoe virmekde Óarāk hem bāde EE.

Not: EE nüshasındaki (1b) HP ve P nüshalarında (4b)'dedir.

(2a) ābādi-i: ger-bādi-i EE. (b) mest ü harāb ābāda: virmekde Óarāka bāde Ü.

(5) -HP, -Ü, -P.

(6a) Óaşq-ı Leylişiyile Pertev dime her Mecnūna Qays EE. (b) kūhken: tağ delen EE.

216 HP(118a), Ü(118b), P(44b), EE(21b), AE1(27b), AE2(18b), H(24a).

(1a) n'ola mürğ-i dil-i işkeste-pere virmese: mürğ-i işkeste-per ü bālimūze virmedi P, EE, AE1, H; mürğ-i işkeste-per ü bālūme hiç virmedi AE2. (b) cigerin: cigerūñ P, AE2.

(2) -HP, -Ü. / şerer-ñiz: Óalev-ñiz AE2.

3. Hażm olunmaz idi ber-vech ile cānā söğüşüñ
Ger nemekdān-ı leb-i la'Ölüñ aña ekmeşe tuz
4. İtse de her ne kadar hātır-ı zārum muğber
Ben o mir'Öāt-ı ruhuñ üstine kondurmam toz
5. Žannum ol bār olacağ Çine giden kārvana
Öyle zülfe nice tāb-āver ola düş u omuz
6. Terbiye eyle diyü ādeme oğlan getürür
Daħle şāyeste mi sūfı gibi bu boynuzlu öküz
7. Şābitüñ şı'Örini taħsın idelüm ammā kim
Pertevüñ bu ğazel-i pākine de var mı ya söz

217

Mefā'Ölün mefā'Ölün mefā'Ölün mefā'Ölün

1. ÖAceb var mı diyen ol ğamzeye ğaddārlıķ bilmez
Ya ol çok başı zülf-i kāfire Öayyārlıķ bilmez
2. Neler eyler neler bu bı-ser ü sāmāna sorsunlar
TevāzuÖ-pışedür gerçi o žālim varlıķ bilmez
3. Kōmiş yek taħtadan meydāna varuñ bir cefākāra
Nedendür bu dil-i dıvāne hiç bāzārlıķ bilmez
4. Esirüñ oldı ammā baķma taķşirātına şāhum
Göñül sultāndur hiç tarz-ı hıdmetkārlıķ bilmez
5. Gücenmem hātırım rencide olmaz Pertev ol şūha
Daħi pek tıfl-ı endek-sāldur dil-dārlıķ bilmez

(3b) la'Ölüñ: nüşuñ P, EE, AE1, H. / ekmeşe: ekse EE.

(5b) öyle zülfe nice tāb-āver ola: nice tāb-āver ola perçemine P; nice tāb-āver olur perçemine EE, AE2, H; nice tāb-āver perçemine AE1.

(6) -H.

(7a) taħsın idelüm ammā kim: pek övdün efendim ammā P, EE, AE1, AE2, H.

217 HP(118a), Ü(118b), P(45a), EE(22a), AE1(28a), AE2(18a), H(24a).

(1a) Öaceb var mı diyen: diyen var mı Öaceb AE2. (b) Öayyārlıķ: mekkārlıķ P, EE, AE1, AE2, H.

(2a) bı-ser: ser AE1.

(3a) varuñ: varım EE, AE1, AE2. / cefākāra: fedākāra EE, AE1, AE2. (b) nedendür: Öacāyibdür P, EE, AE1, AE2, H. / bu:-EE, -AE1, -AE2. / dil-i: deli P.

(5b) sāldur: sāledur P, AE1.

218

Fā'ölātün fā'ölātün fā'ölātün fā'ölün

1. İtmesün çeşm-i füsünger gamze-i tannāza nāz
İstemez yāverlik itse şayda da şah-bāza bāz
2. Nutq-ı dil-āgāh-ı mir'ōāt-ı serā'oir olmasa
Mün'ōakis olmazdı şî'ōr-i Ĥāfîż-ı Şîrāza rāz
3. Ey yazan tîr-i nigāh-ı yārdan çekdüklerüm
Çille-i hicr-i kemān-ebrūların hamyāze yāz
4. Kūs u dühl olmağ usūlāt āşnā bir kimseye
Ölmeden yegdür dehān-ı mutrib-i nā-sāza sāz
5. Böyle taqşim itdi qassām-ı ezel kim Pertevā
Çoğ gelür rüzî qanā'ōatkāre şāhîb aza az

219

Mef'ōülü fā'ölātü mefā'ōilü fā'ölün

1. Büm-ı ümîdi bām-ı serādan uçurmuşuz
Hem kerkes-i merāmı yuvadan uçurmuşuz
2. Sengîn-dilinde yārimüñ olmuşdı cāy-gîr
Ağyārı şan'ōat ile qayadan uçurmuşuz
3. Pür-şu'ōleyem serümde nice lāne-gîr olur
Mürgān-ı Qaysı biz o hevādan uçurmuşuz

218 HP(118a), Ü(119a), P(45a), EE(22b), AE1(28a), AE(18b), H(24a).

(1b) şayda: şayd HP, AE2.

(2a) serā'oir: ser-ā-ser EE. (b) Şîrāza: Şîrāda Ü.

(3b) kemān-ebrūlaruñ: kemān-ebrūların AE2.

(4a) kūs u dühl: kūs-ı dühlde Ü; gūş-ı zihn P, AE1. (b) ölmeden: ölmeye P.

(5a) Pertevā: Pertev Ü. (b) rüzî: rüz-ı P.

219 HP(118b), Ü(119a), P(45a), EE(22b), AE1(28a), AE2(17b), H(24b).

(1a) büm-ı: yevm-i EE. / AE2 nüshasında mısraların yeri değışmiştir. (b) hem: biz AE2.

(2b) ağyārı: ağyār-ı P.

4. Cild-i ŝaķili uçmaĝa ŝāyān degülse de
Biz şeyhi zühd-i huşk u riyādan uçurmuşuz
5. Bir kerre oldı sāye-figen farķ-ı Perteve
İķbāli žill-ı bāl-ı hümādan uçurmuşuz

220

FeŦilātün feŦilātün feŦilātün feŦilün

1. Zülf-i efŦi gibi tāķatver-i Ŧuŝŝāķ olmaz
Degme bir mār-ı siyeh māye-i tiryāk olmaz
2. Kalsa da kākülinüñ şekl-i hayāli gözde
Resmi naķŝ olmaĝ ile sünbül ü leylāk olmaz
3. Gül-i pejmürde vü bi-hārı kim itmiş ŝād-āb
Rüy-ı pür-müyı tirāŝ olsa da berrāk olmaz
4. Çār-ebrü güzelüñ hüsni olur Ŧālem-gir
Gurre-i yek-şebe pertev-dih-i āfāk olmaz
5. Rind-i bi-ķayd ü melāmet-zede-i rüsvāyı
Olsa da zāhid eger zāhid-i zerrāk olmaz
6. Müy-ı ser biđ-i hazān-dide ser-i Mecnūnda
Gül-i dāĝ-ı ser-i ŝüridede evrāk olmaz
7. Bend-i zencirine pā-beste iken perçeminüñ
Ĥatt-ı nev-hiz dile hüccet-i itlāk olmaz
8. Olma bihüde firib-hürde-i vaŦd-ı kümün
Kim dimiş ŝühlaruñ baŦzısı Ŧallāk olmaz
9. Haber-i vuşlat-ı dil-dārdan özge bir şey
Tesliyet-baĝŝ gam-ı hātır-ı Ŧuŝŝāķ olmaz
10. Pertevā bu suhanuñ oldı beyān-ı vāķiŦ
Suhan-ı ŝāŦir-i hoş-lehcede iglāk olmaz

(4a) Uçmaķ semt-i cild-i ŝaķili degül dime AE2. (b) huşk u: huşk-ı EE.

220 HP(118b), Ü(119a).

(9b) Ŧuŝŝāķ: müŝtāk Ü.

221

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Dime tıfl-ı dile gehvâresi cünbân uyumaz
Havf ider sâkin-i kâşâne-i vîrân uyumaz
2. Bahr-ı cüşânı uyutdı qatarât-ı eşküm
N'eyleyüm şular uyur dide-i giryân uyumaz
3. Mahv olur Óaşq ile ârzü-yı her dü serâ
Düzd-i şeb-gerd uyur qandeki sultân uyumaz
4. Dil-ber-i şivegerün Óâşıkı râhat mı bulur
Qumriyân serv-i sehî olsa hîrâmân uyumaz
5. Mest-i şahbâ-yı lebüñ h'âbı hayâl eyler mi
Óâşıkun her ne kadar olsa da sekrân uyumaz
6. Şevq-ı vaşl olmaya mı cüş-ı sirişke bari
Rüzgâr olsa vezân lücce-i Öummân uyumaz
7. Dil-i Pertev nice bi-qayd uyusun kâkülde
Fitne-i gamze ile dide-i fettân uyumaz

222

Mef'Öülü mef'Öülü mef'Öülü fa'Öülün

1. Her şüh bir üftâde-i kem-pâyesiz olmaz
Âzâd bile olsa [da] serv sâyesiz olmaz
2. ÓUşşâk da bihüde mi şeydâlığı tahşil
Südâger-i bâzâr-ı cünün mâyesiz olmaz

221 HP(119a), Ü(119b), P(45b), EE(22b), AE1(28b), AE2(17b), H(24b).

(1a) dile: dil P.

(3a) Óaşq: Óaşkı P, AE1; Óaşqum AE2. (b) şeb-gerd: şeb-gır P; şeblerü AE2.

(4b) qumriyân: qumri-i P, AE1.

(5b) Óâşıkun her ne kadar: zevq-ı meh-tâbı bilen P, EE, AE1, AE2, H.

(6) -AE2. (6a) bari: badi HP, Ü, EE, AE1.

(7a) Dil-i Pertev nice bi-qayd uyusun kâkülde: Kâkülünde nice âsâyiş ider dil-i Pertev P, EE, AE1, AE2, H.

222 HP(119a), Ü(120a), P(45b), EE(22b), AE1(28b), AE2(17b), H(24b).

(2b) mâyesiz: sâyesiz P.

3. Ger bāy u gedā pîr ü civān gebr ü müselmān
Hālince dili dāŌiye-i vāyesiz olmaz
4. Bintü'l-Ōinebe tıfl-ı dilüñ meyli Ōabeş mi
Nā-rüstelerüñ perverişi dāyesiz olmaz
5. Ger şāh-ı cihān olsa gedāsı yine Pertev
Her şüh bir üftāde-i kem-pāyesiz olmaz

223

MefŌülü mefāŌilü mefāŌilü faŌülün

1. Cānā dehenüñ gonca-i hāndān bilürüz biz
Reftār u qadüñ serv-i hırāmān bilürüz biz
2. İşgüfelerin n'eyleyüm faşl-ı bahāruñ
Gül-reng-i ruhuñ verd-i gülistān bilürüz biz
3. Zeyn olsa nigāh itmeyüz ezhār ile Ōālem
Kāküllerini sünbül ü reyhān bilürüz biz
4. CemŌ olsa da Mecnūnlaruñ sāye-i bide
Ol cemŌe sebep zülf-i perişān bilürüz biz
5. DefŌ-i gam ider dirler aqar şu vü çemenzār
Cüy-ı çemeni dide-i giryān bilürüz biz
6. Sen olmasan ey gayret-i hūr ey meh-i KenŌān
Çaşr-ı İremi külbe-i ahzān bilürüz biz
7. Bu nāle hemān bülbül-i şeydāya mı maşsūs
Her nālegeri bülbül-i nālān bilürüz biz
8. Fenn-i edeb-i Ōaşkı kim Ōārif ise Pertev
Ser-levha-i mecmūŌa-i Ōirfān bilürüz biz

(4a) dilüñ: dilin P. / meyli: şugli HP, Ü, P, AE1, AE2, H.

223 HP(119a), Ü(120a), P(46b).

(2a) işgüfelerin: işgüfelerüñ Ü.

(4a) Mecnūnlaruñ: Mecnūnların P.

224

Mef'ölü mef'ölü mef'ölü fa'ölün

1. La'öl-i lebüñi Çeşme-i Kevşer bilürüz biz
Bālā-ğadüñi Sidreye hem-ser bilürüz biz
2. Dergāhuñi bir cāna muħalled ғalacağ yer
Revzenlerüñi cennete manžar bilürüz biz
3. Ye'ócüc-şümār olsa da ħavf itmeyüz ağıyār
Ol şūñi ki çün sedd-i Sikender bilürüz biz
4. Ger ħ'āba da varsañ yine mümkün mi nežāre
Her bir müje-i çeşmüñi ħançer bilürüz biz
5. Sen dilleri şanduñ ruħ-ı pür-tābla sūzān
Āteşkedede mürğ-i semender bilürüz biz
6. Ağlatma başup geçme bu ħākī ħazer eyle
Her ғatre-i ħün-ābemüz aħger bilürüz biz
7. Güller ile gül cāmi'öi olduğda gülistan
Her şāh-ı güli bülbüle minber bilürüz biz
8. Erbāb-ı hüner olsa da şaf şaf yine Pertev
Her birinüñ ғadrini deger bilürüz biz
9. Bālā ile bālāterüñ elbet yeri başğa
Her şir'ö-i teri şanma ber-ā-ber bilürüz biz
10. Mu'óciz-eşer ez-cümle biri Vāsıf Efendi
Bezminde hünerverleri çāker bilürüz biz
11. Fahr itse n'ola zāt-ı şerīfi ile devlet
Bu devlet-i zātın hele mu'óciz bilürüz biz

224 HP(119b), Ü(121b), P(46a), EE(22a).

(2b) revzenlerüñi: revzenleri Ü; revzenlerini P.

(3a) itmeyüz: eylemez P.

(4a) ħ'ābe: ħ'ār P. (b) müje-i çeşmüñi: müjeñi Öāşığa EE.

(5,9,10,11) -HP, -Ü, -P.

Mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün

1. Gül-i dāğ ile ser tā-pā gülistān olsam eglenmez
Gülerken güldürürken belki giryān olsam eglenmez
2. Degülse āšnā ger perde-i gūşuñ fiğānumla
Neyāsā nice dem bezmüñde nālān olsam eglenmez
3. Yanup yağılduğı gāhice Óayyāruñ nümāyişdür
Ki ben sūz-ı dil-i zārumla biryān olsam eglenmez
4. Firākuñla benüm külbemde hālüm başka hāletdür
Begüm hānende ger şad sāl mihmān olsam eglenmez
5. Benüm de Óaşk-ı hūsnuñ ile başka tarz u tavrum var
Ser-ā-pā saña çün mir'ōāt-ı hāyrān olsam eglenmez
6. Saña tā söyledür ihlās u teslīmiyyetüm cānā
Eger her def'ōada biñ kerre kırbān olsam eglenmez
7. Niçün sen gizli gizli eylemezsın āhı Pertev ben
Eger çāk efgēn-i ceyb ü girībān olsam eglenmez

Mefā'ülün fe'ōilātün mefā'ülün fe'ōilün

1. O yār yaralar açmağ bilür dañi şaramaz
Hemān cevr ü cefā itmege yarar yaramaz
2. Bilür mi hālleri dillerüñ ne Óālemde
N' içün o žālim Óaceb zülfin arayup taramaz
3. Dil-i figendeye rahm eylemez misin şāhum
Ki derdini diyemez yana yana yalvaramaz

226 HP(119b), EE(23a), AE1(28b), AE2(18a), H(25a).

(3) EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında 4. beyitle yer değışmiştir.

(6) -HP, -EE, -AE1, -H.

(7a) gizli:-AE1. / āhı Pertev ben: āhını Pertev EE; āhı ben Pertev AE1.

226 HP(120a), Ü(120b), P(46b), EE(23a), AE1(29a), AE2(19a), H(25a).

(1a) yāralar: yāra EE, H. (b) hemān: henüz Ü.

(3b) diyemez: diye HP.

4. Hayāli böyle qalur mıydı gözde dāmānı
Ne çāre pençe-i müjgāne geçdi kırtaramaz
5. Sen eyle gāhice teşrif-i külbe-i Pertev
O saña ey meh-i KenŌān n'eylesün varamaz

227

FaŌülün faŌülün faŌülün faŌül

1. Lebinçün ölenler hāyāt istemez
Düşen baĥr-ı Ōaşka necāt istemez
2. Beyābānda śāĥrā -neverd-i cünün
Qarār u devām u śebāt istemez
3. Olan hākim-i ĥıttā-i mülk-i Ōaşk
Yedinde temessük-i berāt istemez
4. Aña dirler Ōāşık ki maŌşüksuz
Virilse eger kāōināt istemez
5. O mihr-i sipihr-i teġāfül dimiş
Benüm Pertevüm iltifāt istemez

228

MefāŌilün feŌilātün mefāŌilün feŌilün

1. Niyāz-ı büse-i laŌlün degüldür ĥikmetsüz
Devāya tālib olur mı ĥiç ādem Ōilletsüz

(5b) meh-i: -EE.

227 HP(120a), Ü(121a), P(46b), EE(23a), AE1(29a), AE2(19a), H(25a).

(1a) lebinçün: lebüñçün AE2.

(2a) śāĥrā: śāĥrāda HP, P.

(3a) mülk-i: mühr-i P. (b) temessük-i: temessük ü H.

(4a) maŌşüksuz: maŌşükasuz Ü, P.

228 HP(120b), Ü(121a), P(45b), EE(23a), AE1(29a), H(25a).

(1a) degüldür: degüldi Ü, P, EE, H.

2. Dil-i za'if ü nizārum firāş-ı firqatde
Ġamuñ yetişmese cānā qalurdı rāhatsuz
3. Bayağı şohbet iderken söz arasında hemān
ŖAlāqamı diyüvirdüm o şūha külfetsüz
4. Egerçi neyl-i visālı olursa da düşvār
Yakışmıyor yine ħubān nāz u nahvetsüz
5. O şūhı ben bilürüm Pertevā yeter övdüñ
Güzelligine söz olmaz veli ħaġıqatsüz

229

FāŖilātün fāŖilātün fāŖilātün fāŖilün

1. Tā bulunca qāmet-i bālāsı gāyet beklerüz
Biz o servüñ sāyesin qopsa kıyāmet beklerüz
2. Bu rüöyāyı ħalvet itdüñ şeh-per-i pervāzımız
Biz de çün sı-murğ-ı Ŗankā künc-i Ŗuzlet beklerüz
3. Şayd u şayyād olmazuz mānend-i kebg ü şāh-bāz
Bizler Ŗankā-meşrebüz qāf-ı qanāŖat beklerüz
4. Ĥastagı-i dıdesin Ŗöör ile görmezlenmesün
Çeşm-i bımārı biraz bulsun ifākat beklerüz
5. ŖAbdı daŖvet eylerüz maŖbūda Ŗabdiyyet için
Biz Muvakķit-zādeyüz vaķt-i Ŗibādet beklerüz
6. Dūdmān-ı cünd-i Bektāşıyyeveş āyınımız
Çünkü quldur nāmımız qulluqda ħidmet beklerüz
7. Qaşdımuz defŖ-i ħumār-ı neşŖe-i aşlıyyedür
DaŖvet-i keyf ile şanmañ bezm-i Ŗişret beklerüz

(2b) cānā qalurdı: ger qalur idi P; ger qalurdı AE1.

(5a) Pertevā: Pertev Ü.

229 HP(120b), Ü(120b), P(46a).

(1a) gāyet: Ŗināyet Ü.

(2a) pervāzımız: pür vārimuz Ü.

(3a) kebg ü: kebg-i P.

(4a) ħastagı-i: ħüsnüñi Ü. / dıdesin: dıdesi P.

(5) Ü nüshasında 5.beyitten sonra “Tetimme” notu vardır.

8. Pertevāsā cümle ihvān yek-zebān-ı ittiḥād
Ḥāk-pāye var recāmuz līk nevbet beklerüz
9. CemŌ olup Ōizz-i ḥuzūr-ı ḥazrete şubḥ u mesā
Vaḳt-ı feyz ü himmet-i Ūstād NeşŌet beklerüz
10. Dest açup her dem ḥulūs-ı bāl ile daŌvātına
Tā bulınca dergeh-i Ḥaḳda icābet beklerüz

230

FāŌilātün fāŌilātün fāŌilātün fāŌilātün

1. Derdüñ ile Ōömr-i Ōāşıḳ āḥir olsa söyleyemez
Rāz da pinḥanı ḳadar žāḥir olsa söyleyemez
2. Gün gibi meşḥūr-ı cihān olmağıla şimdi şehā
MuŌciz-i ḥüsnünde senüñ kāfir olsa söyleyemez
3. Ḥarf-ı vaşlı söylemenüñ yoḳ aña imkānı hele
Ḳanda ḳaldı gayrileri şāŌir olsa söyleyemez
4. Bı-zebān olur o şehüñ hem-demi bilmem ki neden
Meclisinde söylemege ḳādir olsa söyleyemez
5. Dimedüm ben hem de dimem ki didi Pertev Ōacebā
Bu vezinde böyle ḡazel sāŌir olsa söyleyemez

Ḥarfü's-Sın

231

MefŌülü mefāŌilü mefāŌilü faŌülün

1. Tāb-āver olup zülf-i şebe aḥter-i elmās
Viridi giceye feyz-i seḥer ḥāver-i elmās
2. Şandum ki hemān cān evine sāŌiḳa indi
Destünde senüñ parlayıcaḳ ḥançer-i elmās

(9b) vaḳt-ı: vaḳf-ı HP.

230 P(47a).

231 HP(121a), Ū(122a), P(47b), EE(23b), AE1(29b), AE2(19b), H(25b).

3. Yāķūt dinür sāğara śahbā ile tolsa
Pür olsa Óaraķla dinülür sāğar-i elmās
4. Hūy-gerde ruħuñ būs ideyüm de beni öldür
Şemm olsa da hoşdur yine gül-şekker-i elmās
5. Memzūc-ı Óaraķ nūş ideyüm bādeyi sāķi
Gül-gūn foyadur bāÓiś-i rengin-fer-i elmās
6. Çirkin mi olur bozsa çiçek ol gül-i zıbā
MaťbūÓ-ı tırāşıyle olur peyker-i elmās
7. Nāvek-i müjesi kendi lebi hūnıñ teşne
Yāķūta eşer eyleyemez nişter-i elmās
8. Sengin-dilān olsa ne var ĥasret-i rāĥat
Kim gördi ya nerm oldığını pister-i elmās
9. Gül pādşeh-i taĥt-ı çemenzār degül de
Başındaki pür-jāle ne ol efser-i elmās
10. Halkuñ ser-i bı-devletine ķopdı kıyāmet
Şen eyleyicek böyle serüñ maĥşer-i elmas
11. Teb-hāle-i laÓlün görüp ol ģonca-i nāzük
Yāķūtda śandum olur ābter-i elmās
12. İşden mi śayar ehl-i hüner mälla nāmı
ÓĀlemde çobān kim ola nām-āver-i elmās
13. Āh eyler iken ķatre-i eşküñ de dökersin
Pertev saña şāyeste midür micmer-i elmās
14. Ben Ģālibe hem-seng olamazsam daĥi şimdi
Vaķt ile olur seng-i siyeh cevher-i elmās

(3a) sāğara: ĥançer-i P.

(4a) hūy-gerde: hūy-ger-i Ü, EE. / būs: büy Ü. (b) şemm: sem AE2.

(5a) bādeyi: bādeñi Ü.

(6b) tırāşıyle: tırāşide AE1.

(7a) nāvek-i: -P. (b) yāķūta eşer eyleyemez: yāķūt eşer itse Ü.

(10) -HP, -Ü.

(11a) laÓlin: laÓlün Ü, P, EE, AE1, AE2, H. (b) olur: olup P.

(12,...14) -HP, -Ü, -P, -EE, -AE1, -H.

(13a) dökersin: dökerken P, EE, AE1.

Fā'ölātün fā'ölātün fā'ölātün fā'ölün

1. Çār-süy-ı arzūdan kâle-i zer-târı kes
Tâcir-i sūķ-ı rızâ ol ğayr ile bāzârı kes
2. Açmayup da'vâ-yı piç-â-piç hatt-ı ser-keşi
Tiğ-i şer'î-i hüsni ile ol ğamze-i mekkârı kes
3. Meşrebümce cān-ı ser-şârı iden benden dirîğ
Meclis-i meyden ayâğ-ı sâķi-i ğaddârı kes
4. Bendegî-i dergeh-i Hâķ ise ķasduñ ķılma Öār
Şiše-i nāmūsı işkest eyleyüp zünnârı kes
5. Şüfiyâ da'vî-i rişi eyleme tül u dirâz
Hadd-i miķrâz-ı şer'îat ile ol tarrârı kes
6. Şâhid-i âmâle pâ-bend-i teraķķub olmasun
Yüz çevir hubb-ı sivâdan rişte-i enzârı kes
7. Olmasuñ piçide-i pâ-yı hayâlün sevdigüm
Tiğ-i ğamzeñle ser-i ğisû-yı Öanber-bârı kes
8. Gülşen-i küyuñdan ey gül-bün-tırâz-ı bāğ-ı nâz
Deşne-i düšnâm ile pâ-yı raķib-i hârı kes
9. Kūh-ı dil Öaks-i mücefdür tâ-be-key ğüft ü şinid
Pertevâ pür-ğüylıķdan ķıl hâzer ğüftârı kes

232 HP(121b), Ü(122b), P(47b), EE(23b), AE1(29b), AE2(19b), H(25b).

(1b) tâcir-i sūķ-ı rızâ ğayr ile: mâ-sivâdan vaśl-h'âh-ı yâr iseñ EE, AE1, AE2, H.

(2) -HP, -Ü. (a) açmayup: aşmayup P, EE, AE2. (b) şer'î-i hüsni: hüsni-i şer'î EE. / ol ğamze-i: ey ğamze ol EE, H.

(3) -HP, -Ü. (a) cān-ı: cām-ı AE2.

(4,5,6) -EE, -AE1, -AE2, -H. (4b) nāmūsı: nāmūs P.

(6a) pâ-bend-i: bā-bendde Ü. (b) enzârı: neżârı P.

(7,8) -HP, -P, -Ü. (7a) olmasuñ: olamsın AE1.

(9) EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında şöyledir:

Hod-be-hod ğüft ü şinidüm kūh-ı ğam Öaks-i mücef

Pertevâ pür-ğüylıķdan ķıl hâzer ğüftârı kes

Ĥarfü'ş-Şin

233

Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün

1. Sîhr ile āhū-yı çeşmüñ şîr şeklin bağlamış
Şîrler şayd eyleyüp nahcîr şeklin bağlamış
2. Şîve-i nutķuñ olaldan Öāşıkā bend-i zebān
Bezmgāhuñ meclis-i taşvîr şeklin bağlamış
3. Pādşāhāne nigāhuñ ġamzesin itmiş silāh
Kim miyān-ı zülfde şemşîr şeklin bağlamış
4. Hāk-i dāmen-ġîr kūyından rehā mümkün degül
Keşretinden naķş-ı pā zencîr şeklin bağlamış
5. Dil giriftār-ı ser-i ġîsü-yı dil-dār olalı
Yerde zencîrin sürür bir şîr şeklin bağlamış
6. Ķāf-ı istignā ķalem-rev dergeh-i Mîr Öİzzete
İltifāt-ı dām-ı Öankā-ġîr şeklin bağlamış
7. Bārekaóllah resm olunsun ebruvānuñ üstine
Ol müselsel mevc ile şemşîr şeklin bağlamış
8. Pertevüñ ķaddin idüp müy-ı girih-ġîrũñ dü-tā
Sübhası bend-i miyān bir pîr şeklin bağlamış

233 HP(122a), Ü(122b), P(48a), EE(24a), AE1(30b), H(26a).

(1a) Gözlerũñ cādũ-yı merdũm-ġîr şeklin bağlamış EE, AE1, H. (b) Şîrler şayd: şîr şaydı P. / bend olup zülfũñ dil-i nahcîr şeklin bağlamış EE, H; bend olup zülfũñ ile dil nahcîr şeklin bağlamış AE1.

(2) -P, -EE, -AE1, -H.

(3) -AE1, -H. / P ve EE nüshalarında 4. beyittir. (a) Yāruñ Allah resm olunsun ebruvānuñ üstine P. (b) kim miyān-ı zülfde: ol müselsel mevc ile P.

(4) P, EE, AE1 ve H nüshalarında 2. beyittir. (a) degül: midür P, EE, AE1, H.

(5) -HP, -Ü, -AE1. / EE ve H nüshalarında 3. beyittir.

(6) -HP, H.

(7) -Ü. (a) AE1 ve H nüshalarında 4. beyittir. (b) ol: o AE1.

(8a) Ķaddini zülf-i girih-ġîrũñ büküldũñ Pertevũñ P, AE1, H.

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Göñül bir müstemend āvāredür ārāmdan almış
O yāra yarasın şerh itmeden a'Ŗlāmdan almış
2. Bu yılki bŭsesinden gedŭk Őđdŭñ gemeyŭz ancak
anı bir bŭsemŭz vardı geen bayramdan almış
3. řafā-yı hālŭñe terk eylerŭz geldŭkde ārāmuñ
Geenlerde iřitdŭk hātıruñ ibrāmdan almış
4. Bu bŭ-tābı bugŭnki seyr-i řahrā itmeden ammā
Bu gerdānuñdaki gŭl-bŭseler ahřāmdan almış
5. Mezā-ı cānda gŭl-şerbeti ta'Ŗmın bulup bildŭm
Bu sāğarda olan mey şol leb-i gŭl-fāmdan almış
6. Zamān ile urardı dām-ı zŭlfŭñ şayd-ı Őuřřāa
Henŭz ol dānedŭr hāl-ı ruhuñ ol dāmdan almış
7. Gŭrenler ol bŭti dirler Ayasofyada Pertev
Derŭn-ı Ka'Ŗbede evvel olan ařnāmdan almış

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Gehŭ hākisterin rŭ-pŭř ider maħcŭbdur āteř
ıvılcımlar saup sırar gehŭ meczŭbdur āteř
2. atı pŭr -revna u parla olur ış faşlı ammā kim
Yaz eyyāmında ma'Ŗzŭlŭn gibi menkŭbdur āteř

234 HP(122a), Ŭ(123a), P(48a), EE(24a), AE1(30a), H(26a).

(1b) itmeden. itmege P.

(2a) ancak: lŭkin P, EE, AE1. (b) geen: ŧbŭr HP, Ŭ, EE, H.

(3b) iřitdŭk: iřitdŭm EE.

(5a) ta'Ŗmın: ta'Ŗmuñ P, EE. / bulup: bulur EE.

(6a) dānedŭr: dāne-i EE.

235 HP(122a), Ŭ(123a), P(48b).

(1a) gehi: ki her Ŭ.

(2a) atı pŭr: anı bir P.

3. Kucaklar herkeşi bir âteşin ruhsâredür gūyâ
Şitâ faşlı hele gâyet ile mergūbdur âteş
4. N'ola minçal gibi âgūşa almağ kaşdın eylersek
Yalıñ yüzli ocağdan çıkma bir maħbūbdur âteş
5. Bu âteş kış günü nār-ı Halilūñ yādgārıdır
Yahud nār-ı maħabbetden dile mevhūbdur âteş
6. N'ola nār dānesin reşk-āver itse şahn-ı micmerde
Şitāda fākihe nāmı ile mektūbdur âteş
7. Şerer-pāş-ı cūnūñ olmağ diler dāmān-ı eflāke
MaŖāzaŖillah hāriğ ešnāsı pek žır žopdur âteş
8. Olur ey Pertev anuñçün şitā âteşle germ-ūlfet
Şitādan müstevî-i kalb ile mağlūbdur âteş
9. Cenāb-ı NeşŖetūñ Mevlā ocağın itmesün itfā
Şitā vü şayfda tā herkese matlūbdur âteş

236 *

FāŖilātün fāŖilātün fāŖilātün fāŖilün

1. Nev-bahār eyyāmı cennetdür ki sākıdır sürüş
Olsa şâyāndur bu ešnāda sebū-yı mey be-düş
2. Ey gül-i ter Ŗazm-ı gül-geştūñ tamām eyyāmıdır
Cūylar çağlar çemen ser-sebz bülbul pür-ħurüş
3. Müşteri kızdurmağa bülbul münādilikdedür
Çār-sūy-ı gülşen içre oldı güller hod-fürüş
4. Zevrağ-ı meyle çekilsün bir kenāra mey-keşān
Mevc urup deryā-yı ahzarveş çemen itdükçe cüş
5. Cüş idüp feryād u zār-ı Ŗāşıkumdur dir mi gül
Gerçi toldı Ŗāşıkı-i bülbul-i zār ile güş

(3a) ruhsâredür: ruhsârdür P.

(8b) müstevî-i: müştevî-i HP.

236 P(48b), Ü(124a).

*Başlık: Müşterek P.

(4b) itdükçe cüş: itdi ħurüş Ü.

(5b) āşıkı-i bülbul-i zār: āşıkı bülbul-i zārı P.

6. Óİzzetāsā neşóenüñ buldur súyuñ zühd eyleme
Göksuda gök-şandil ol Pertev şo gitsin Óaql u hüş

237

Mef'ölü fā'ölātü mef'ölü fā'ölün

1. La'ölün şafā-yı bāde-i engür şaplamiş
Rez duhterin piyāle-i billür şaplamiş
2. Deryā-yı eşki sūz-ı derün eylemiş serāb
Tūfānı bir şerāre-i tennür şaplamiş
3. Gışū-yı müşg-bārını dökmiş Óızārına
Şan āteşin atlasa semmür şaplamiş
4. Olmuş velev ki cümleten Óüryān perişevşüm
Cism-i lāţifini göremem nür şaplamiş
5. Pür-hāl imiş çiçekli şumāş ruhuñ didüm
İşgūfezārumı didi zenbür şaplamiş
6. Hüy-gerde gördüm ol dür-i deryā-yı nahveti
ÓUmmān-ı hüşni lü'ölü-i menşür şaplamiş
7. Bir tatlı büşesin dahi Pertev ben almadan
Ol şekerin lebi hatt-ı pür-şür şaplamiş

(6b) Óaql u: Óaql-ı Ü.

237 HP(122b), Ü(123b), P(48a), EE(24a), AE1(30a), AE2(20a), H(26a).

(1b) duhterin: duhterüñ P, AE1.

(2a) eylemiş: eyleyüp

(3) -AE2. (a) Óizarına: Óizarın Ü.

(4a) velev ki: egerçi P, EE, AE1, AE2, H. (b) lāţifini: lāţifi EE, H.

(5a) pür-hāl: bir hāl Ü. (b) zārumı: zārı EE, H. / didi: didi ki EE.

(6) -AE2. (a) dür-i: gül-i P, EE, H.

(7a) almadan: almadum EE. (b) şekerin. şükkerin Ü, P, EE.

Mefā'Ölün mefā'Ölün mefā'Ölün mefā'Ölün

1. Ruhuñ miröātı mihr ü māha ferr u tāb göstermiş
Lebüñ āb-ı hayāt u kār-ı la'Öle āb göstermiş
2. Dil-i sad-çāķi gördüm el-amān dir gamzeye güyā
Şikāf-ı zaħmın açmış Rüsteme Sührāb göstermiş
3. Leb-i la'Ölüñde pinhān handeler Öuşşāķa ħarf-endāz
Velī çin-i cebinın süretā aġzāb göstermiş
4. Yazup aħvālümü Öarz itmege qorqardum ol şūħa
Dil-i bī-çāreme raħm eyleyüp aħbāb göstermiş
5. Nice bīdār olur fitne senüñ bīm-i nigāhuñdan
Füsūna reng idüp çeşm-i siyāhuñ ħ'āb göstermiş
6. Degüldür ol bütüñ rüyında ebr ü sāni'Ö-i kudret
Perestişgāh-ı Öaşķa Pertevā miħrāb göstermiş

Mefā'Ölün mefā'Ölün mefā'Ölün mefā'Ölün

1. Dil-i bī-çāre bilmezlikle lutfuñ ilticā itmiş
Amān ey gamze-i ħün-h'ār Öafv eyle ħatā itmiş
2. Göñül şimdi ferāġat eylemiş sevdā-yı ħālūñden
Çekilmiş güşe-i çāh-ı žekānda inzivā itmiş
3. Ferāmūş itdi žann itdümdi bu reftārdan ammā
Teġāfül-güne bir vādīcek itmek iķtizā itmiş

237 HP(122b), Ü(123b), P(49a), EE(24b), AE1(30b), AE2(20b), H(26b).

(2) Ü nüshasında 3. beyitle yer deġişmiştir. (b) açmış: açup P, EE, AE1, AE2, H.

(3a) la'Ölüñde: la'Ölinde AE2. / handeler: gamzeler AE1. (b) cebinın: cebinüñ Ü; cebini EE.

(4) -AE2. (a) şūħa: şāħa AE1, H. (b) bī-çāreme: bī-çāreye Ü.

(5) -HP, -Ü, -P, -EE, -AE1, -H.

239 HP(123a), Ü(124a), P(49a), EE(24b), AE1(30b), AE2(20b), H(26b).

(1b) ħün-h'ār: ħün-h'āre P, EE, AE1.

(2a) ħālūñden: ħālinden EE.

(3a) itdümdi: itdürdi P.

4. Dil-i hâsret-keş ü mehcûrı haylî demdür añmazdı
Sitemler gönderüp dil-dâr lutf itmiş Óatâ itmiş
5. Der-i cânâna Pertev hâl-i zâr-ı iftirâkından
Şikâyet itmege gitmişdi varmış da şenâ itmiş

240

MefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün

1. Bugün ol âfet-i devrânı gördüm pek güzellenmiş
Farâvet bağlamış gitdükçe hüsni bî-bedellenmiş
2. Vefâ lafz-ı küfürdür güyiyâ dil-berler ağzında
Cefâ resmî velîkin şart-ı îmân gibi bellenmiş
3. Gelürken meclis-i rindâna şîklet virmege zâhid
Hele kaymış ayağı gelmeden ol bezme ellenmiş
4. Sağal başı tağit Óuşşâka meözün-ı hat olmuşsun
ÓArūsāsâ bezenmiş kıtÓa-ı ruhsâr tellenmiş
5. Şafâ hercâyi meşrebdür dimez miydüm saña Pertev
Gam-ı dehri temellenmiş şanup dilden tegellenmiş

241

FâÖilâtün fâÖilâtün fâÖilâtün fâÖilün

1. Nürdan ser tâ-be-pâ cism-i laţîfi şâf imiş
Şînesi âyîne-i hürşiddeden şeffâf imiş
2. Çeşm ü ebrü itmese îmâ ne mümkün idi būs
Mūsîl-i devlet meger kim âdeme etrâf imiş

(4a) demdür: demdi EE. (b) dil-dâr: dil-dâra P,AE1.

240 HP(123a), Ü(124b), P(49a), EE(24b), AE1(30b), H(26b).

(2a) küfürdür güyiyâ dilberler ağzında: küfür-güyâ dehâmî dil-rübâlarda P, EE, AE1, H.

(3a) rindâna: rindân Ü. / zâhid: vâÖiż P. / Gelürken küp gibi zâhid efendi künbed-i serle EE, AE1,

H. (b) hele kaymış ayağı gelmeden ol bezme: ayak başmazdan evvel meclis-i rindâna EE, AE1, H.

(5b) dehri: Óaşık P, EE, AE1, H.

241 HP(123b), Ü(125a), (49b), EE(25a), AE1(31a), AE2(21a), H(26b).

(1a) nürdan: gerden AE1.

(2a) îmâ ne: îmân EE.

3. Didiler hep sürdi yanından o şeh bed-ĥūları
Nefy olan bî-çārelerse raĥm imiş inśāf imiş
4. Ol dehān-ı tenge de śıġsun dimek ĥarf-i vefā
Yok yere naĥdīne-i fikri hemān itlāf imiş
5. Śāhid-i mazmūn bir ĥat daĥi giydi ĥüsn ü ān
Nażma Pertev lafż-ı rengīn cāme-i zer-bāf imiş

Mefā’ülün mefā’ülün mefā’ülün mefā’ülün

1. Varup zūlfünde bīm-i ġamzeden dil kim mekān tutmuş
Per-i śah-bāzda ol mürġe beñzer āşiyān tutmuş
2. Ĥumār-ı bāde-i la’l-i lebūñle dil olup medhūş
Yatur bî-tāb-ı ĥayret lāl u ebkem śanki ĥan tutmuş
3. Görüp lerzān devāsāz-ı viśāl olduĥda dir cānān
Teb-i hicrūm bu nevbet nā-tüvānı pek yaman tutmuş
4. Ģurūr-ı bāde-i ĥüsn öyle mest itmiş ki dil-dārı
Ĥaberdār olmamış kūyın fiġān u el-amān tutmuş
5. Felek rü-bār içün Pertev ziyā-yı neyyir ü māĥi
Meh-i tābān ile ĥürşīd-i rüyuñ yan-be-yan tutmuş

(3b) bî-çārelerse: bî-çārelikler P, AE1; bî-çārecikler EE, H.

(4b) fikri: Ömri Ü. / hemān: meger EE, AE1, H.

(5b) zer-bāf: zībā P.

242 HP(123b), Ü(125a), P(49b), EE(25a), AE1(31a), AE2(21b), H(27a).

(2a) lebūñle: leb ile AE2.

(4a) bādi-i: bāde-i H. / mest: medhūş AE1. (b) fiġān u: fiġān-ı H, -AE2.

(5b) rüyuñ: rüyın AE1.

243 *

MefâÖîlün mefâÖîlün mefâÖîlün mefâÖîlün

1. Ol pîr-i Óaşş hûsn-i yâri bir âb-ı revân yazmış
Ki mecrâsın dil-i Óaşşıkda göstermiş nihân yazmış
2. Ruhuñda hâme-i kudret gülistân-ı cinân yazmış
Hat-ı peşt-i lebüñle laÖlüñe sihr-i beyân yazmış
3. Nişâñi-i kazâ ol zerd-fâm ebrü-yı cânânı
Berât-ı hûsnine zer-hâl ile güyâ nişân yazmış
4. Elif bîñi vü nündür dideler ebrü dañi meddür
Bu yüzden vech-i yâra kilik-i kudret çift e ân yazmış
5. Okunmaz hâyli piç-â-piç ü nâ-h'âna idi zülfüñ
Hele hûsn-i âyetüñ ruhsârüña hattüñ Óâyân yazmış
6. Olup tarh-ı suhanda müşterek Pertev ile Öİzzet
Kalemveş yek-zebân olmuş hemân yazmış hemân yazmış

244

MefâÖîlün mefâÖîlün mefâÖîlün mefâÖîlün

1. Siyeh kâküllerüñ şah-bâz-ı hûsne bâl u per virmiş
Hat-ı rüyuñda tâvüs-ı cemâle zîb ü fer virmiş
2. Kimi şîrin-mezâk itdiyse güftâr-ı şeker-bârüñ
Hayâlüñ hâtır-ı mehcûra gelmiş hep haber virmiş

243 P(49b), Ü(124b).

* Başlık: Bu dañi müşterekdür.

(1a) ol pîr-i: debîr-i Ü.

(2a) hâme-i: hâne-i Ü.

(4b) çiftedân: çift e ân Ü.

(5b) âyetüñ: âyetin Ü.

244 HP(123b), Ü(125a), P(50a), EE(25a), AE1(31a), H(27a).

(1a) kâküllerüñ: kâküllerin EE.

(2) Bu beyit AE2(48a) da müfret(beyit) olarak geçmektedir. (a) şekerbârüñ: şeker-rizüñ AE2. (b) gelmiş: varmış P, AE1.

3. Dem-i vaşluñda aña bāri cām-ı la'Ol-gūnuñ sun
Humār-ı bāde-i hier Óaşıka çok derd-i ser virmiş
4. Bahār-ı hūsnine vābeste şeftālū-yı ruhsarı
Nihāl-i kām̄et-i cānān şügūfe bā-şemer virmiş
5. Nedim-i bezm-i dıvān-ı cemālī iken ol şāhuñ
Sitāyişlerle Pertev böyle şı'Or-i tāze ter virmiş

245

Mefā'Olün mefā'Olün mefā'Olün mefā'Olün

1. O Óanber-bār-ı zülfe nāfe-i Tatar yol bulmuş
O gül-ruhdan tarāvet kesbine gülzār yol bulmuş
2. Siyeh-pūşān-ı zülfi hatt-ı nev-hiz itmesün tārāc
Meded bārū-yı hūsne leşker-i küffār yol bulmuş
3. Alup cellād çeşmi gamzeden fetvā-yı hūn-rizi
Nice sefk-i dimā-ı nā-hāka gaddār yol bulmuş
4. Degül vuşlat-giriz ammā ki fart-ı nāz u nahvetden
Çıkar semt-i firāka gizli bir hemvār yol bulmuş
5. O serv-i ser-keşūñ Pertev dem-ā-dem pāy-būs için
Akarşu gibi eşk-i dide-i hūnbār yol bulmuş

(3a) vaşluñda: vaşlinda P. / bāri: yāri P. / Gül-āb efşān-ı vaşl ol jāle-i gül-berg-i rüyuñla EE, AE1, H.

(4a) hūsnüne: hūsne AE1.

(5a) dıvān-ı: dıvāne P.

245 HP(124a), Ü(125b), P(50a), EE(25b), AE1(31b), H(27a).

(1a) zülfe: zülf P. / Tatar: Tatara P.

(4a) giriz: girizān P.

(5a) serv: sürür AE1. / ser-keşūñ: sirişk Ü. (b) akarşu: akarşular AE1. / hūnbār: hūnbāra P.

Mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün

1. Gül-i ruhsārına çeşm-i Őadū bāğ olmak istermiş
Anuñçün seyl-i eşküm kıanlı ırmağ olmak istermiş
2. Nükül itdi fedā-yı cāndan ağıyār dūr oldı
Güñül dād u sitādında kişi şağ olmak istermiş
3. Benüm seyl-āb-ı eşküm nice demler cūş kıılmazdı
Meger kim çağlayanı yolları çağ olmak istermiş
4. Ĥayāl-i yār ile çün nā'öl-i vuşlat dil-i pür-dāğ
Ser-ā-pā tende ol ĥāhiş ile dāğ olmak istermiş
5. Olurken rişe rişe ĥavfı ile dem-be-dem Pertev
ŐAcebdür rişte-i cān tiğına bağ olmak istermiş

Mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün fa'ülün

1. O mehde şerĥ-i firākuñ müfaşşalı var imiş
O kışşanuñ meger encām u evveli var imiş
2. Güzeştenüñ daĥi arturdı kıymet-i ĥüsni
Bahā-yı muşhafa ĥattuñda medĥali var imiş
3. Göreydi sūz-ı derūnumla yağıdıgum felegi
Dir idi Kıays bu germ-ābede deli var imiş
4. Bu ĥāke meylini āşār-ı merĥamet şandum
Meger başında o servüñ kıavağ yeli var imiş
5. Şanurdı Pertev o āşüb-ı ġamzeyi örter
Meger ki fitnede zülfüñ daĥi eli var imiş

246 P(50b), EE(25b), AE1(31b), H(27a).

(1a) Őadū-bāğ: Őadū-bār EE, AE1.

(2a) dūr oldı: devr aldı EE, H.

(3b) çağlayanı: çağlayanuñ P, AE1.

247 HP(124a), Ü(125b), P(50b), EE(25b), AE1(31b), AE2(21b), H(27a).

(2a) güzeştenüñ: güzeştelik HP, Ü, P, AE2. (b) muşhafa: Muşhaf P.

(3a) derūnumla: derūnumda E2. (b) deli: veli P.

(4a) meylini: vaşlını P. / āşār-ı: gördükde AE2.

Fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilün

1. Āhlar var kim lebümde āh-ı āteş-bārveş
Cūylar var kim gözümde ƙulzüm-i zühhārveş
2. Cān alur her bir nigeħde çeşm-i mesti hem yine
Bāliš-i müjgānı yaşlanmış yatur bīmārveş
3. Hālevārum ol meh-i mest-i şarāb-ı nahvete
Ya'Öni etrāfinda devrān eylerüm pergārveş
4. Bir seħergeħ kim der-i deyr-i muğānda nā-gehān
Ol büti gördükde ƙaldum şüret-i dīvārveş
5. Ğamzeler Pertev niçün taƙtī'Öe eyler verzişi
Lüknet-i güftār hoşdur sekte-i eş'Öārveş

Mefā'Öilün mefā'Öilün mefā'Öilün mefā'Öilün

1. Perişānı-i etvār Öāşıƙa dil-dārdan ƙalmış
Bu bir ser-riştedür zülf-i perişān tārdan ƙalmış
2. Eli başına varmaz böyle çıƙmış perçemi başdan
Perişān olmuş o meh-i zibeş destārdan ƙalmış
3. Ƙabül-ı merhem-i behbūd itmez dem-be-dem sızlar
Göñülde yaralar var hañcer-i āzārdan ƙalmış
4. Şifā-yı derd-i dil la'Ölümde dirse i'Ötimād itme
O bir mühlik devādur bir nice bīmārdan ƙalmış

248 HP(124a), Ü(126a), P(50b), EE(26a), AE1(31a), AE2(20a), H(27b).

(1a) āh-ı: ebr-i HP, Ü, EE, AE2, H. / kim: ki EE. (b) var kim: var ki EE; kim var AE2.

(3a) hālevārum: hāledārum P.

(4a) der-i deyr-i: dergeħ-i pīr-i P. (b) büti: büt P.

(5b) sekte-i: sekte vü AE1.

249 HP(124b), Ü(126a), P(51a), EE(24b), AE1(32a), AE2(19a), H(27b)..

(1a) Öāşıƙa: şefe P, AE1, H. (b) tārdan: şārdan P, EE, H.

(4a) dirse: dir meh AE2.

5. Velî ol kâfir-i hûsn ü bahānuñ hûsn-ı āhen mi
Metîñ sengin binādur gūyiyā küffārdan almıř
6. Güzeller Őaydına Őeyhūñ zemini vardı cāmiŐde
Rūyāya dūř olup bî-are kesb ü kārdan almıř
7. Sezādur ayda Pertev bu azel dıvān-ı eřŐāra
Geen demlerde inřād itdūgūm āřārdan almıř

250

MüfteŐilün fāŐilün müfteŐilün fāŐilün

1. Dıde-i āhūları fitnede mümtāz imiř
Gamze-i cādūları hayli sihirbāz imiř
2. aşd ile her işleri hışm ile nāziřleri
Gayre nūvāziřleri bendesine nāz imiř
3. Sāye-i addi tehî yok haber u āgehi
āmet-i serv-i sehî tut ki ser-efrāz imiş
4. eşmine ger perde-dāritse eger vechi var
Zūlf-i dil-āvız-i yār lāne-i řah-bāz imiř
5. Ževını Pertev sürer kimseye virmez haber
Gūře-i Őuzlet meger mesned-i iŐzāz imiř

(5) AE2 nüshasında 6. beyitle yer değişmiştir. (a) velî: dili AE1, AE2, H. (b) küffārdan: güftārdan AE2.

(7b) āřārdan: eřŐārdan Ü.

250 HP(124b), Ü(126b), P(51a), EE(26a), AE1(32a), AE2(21a), H(27b).

(1b) sihirbāz: sihirsāz HP, Ü, AE2, H.

(2) AE2 nüshasında 3. beyt ile yer değişmiştir.

(3a) tehî: -AE1. (b) efrāz: firāz Ü, P, EE.

(4a) eřmine: eřmüñe P. / eger: geħi Ü, P, EE, AE2.

251

Fe'ülün mefâ'ülün fe'ülün mefâ'ülün

1. Yine kâkül-i pür-çin şiken-der-şikenlenmiş
Yine bu dil-i miskîn Hatâ vü Hotenlenmiş
2. Aşkarken gözümde kan firâkı ile her ân
Kenâr-ı leb-i cânân yeşermiş çemenlenmiş
3. Dimezdüñ nedür hâlün olaydı bu pâ-mâlün
Gör imdi ruh-ı alün güläsâ dikenlenmiş
4. Lebün surh iken gülden ruhuñ da kıranfülden
Kızarmış dahi mülden Óaşığ-i Yemenlenmiş
5. O şüh itmeden ragbet nedür Pertevâ hikmet
Harâb idi dil gâyet bugünlerde şenlenmiş

252

Fe'ülâtün fe'ülâtün fe'ülâtün fe'ülün

1. Çeşm-i şahânesine gamze silâhdâr olmuş
Dür-i dür-dânesine la'li mühürdâr olmuş
2. İnkisâr-ı dil-i zârum mı eşir itdi Óaceb
Sâgar-i la'li-i leb-i muğ-beçe müdâr olmuş
3. Hat-ı ber-âver olalı sıhâte yüz tutmuş idi
Dide-i mestini gördüm dahi bîmâr olmuş
4. O mürüvetsize Óarz eyledüğüm nâmelerüm
Yapışıp birbirine bir nice tomâr olmuş
5. Pertevün bu gazelin hayli beğenmiş cânân
Meclisinde bu gice söhbet-i eş'âr olmuş

251 HP(124b), Ü(126b), P(51a), EE(26a), AE1(32a), H(28a).

(3b) güläsâ: ser-â-ser P, EE, AE1, H.

252 HP(125a), Ü(126b), P(51b), EE(26a), AE1(32b), AE2(21a), H(28a).

(1b) dür-dânesine: dendânesine P.

(5a) gazelin: gazelün P, AE1.

253

Fā'ölātün fā'ölātün fā'ölātün fā'ölün

1. Dilde sūz-ı Őaşk-ı hūsnūñ Nār-ı Fūra beñzemiş
Cūş-ı giryem dīdede āb-ı tenūra beñzemiş
2. Nā-gehān gelmiş hayālūñ nūkhet-i Yūsuf gibi
Beytü'l-añzān-ı dilüm dāru's-sürūra beñzemiş
3. Āteş-i sevdā-yı zūlf-i Őanberīnūñden yanup
Dūd-ı āhumdan dil-i sūzān buhūra beñzemiş
4. Kül-han-ı Őaşkuñda bu külden kömürden cāme-h'āb
Pister-i pūr-Őizz-i sincāb u semūra beñzemiş
5. Zīr-i gīşūda serin śāfi Pertev ol mehūñ
Sāye-i sūnbülde pinhān kūh-ı nūra beñzemiş

254

Mef'ölü fā'ölātü mef'ölü fā'ölün

1. Yoğ yoğ reh-i fenāda Öaceb özge hāl imiş
Devlet meger cihānda ne Şervet ne māl imiş
2. Şirīn lebüm bu Őāşık Leyli-i hūsnūñe
Ferhād u Őays kıśsaları hep mişāl imiş
3. Üftāde bir gedāsın ider Őehryār-ı vağt
Žıll-ı hümāya sāye-i zūlfūñ hamāl imiş
4. Her bir hamında śad dil-i zār oldı lānesāz
Her bir Őikenc-i zūlfı meger hayra dāl imiş
5. Rū-māl-ı hāk-pāyın umar bu fütādelik
Her tār-ı zūlfı bencileyin pāy-māl imiş

253 P(51b), EE(26a), AE1(32b), H(28a).

(3b) āhumdan: āhumla EE, H.

254 HP(125a), Ü(127a).

(2a) lebüm: -Ü.

(5a) hāk-pāyın: hāk-pāyuñ Ü.

6. Pervāz urursa evc-i melāhatde var yeri
Şah-bāz-ı hūsne hatt-ı nevi şāh-bāl imiş
7. Ümmid-i mive-çini-i vaşl itme Pertevā
Ol gül-fidān tāze yetişmiş nihāl imiş

255

Mefā'ülün fe'ülātün mefā'ülün fe'ülün

1. Görüp şarāb-ı lebüñ dil ki mest olup kalmış
Mişāl-i cür'ā piyāleñde pest olup kalmış
2. Delil-i resm-i reh-i hāciyān olan şeyhüm
Derün-ı Ka'bede süret-perest olup kalmış
3. Harim-i meykedede nice şişe-i nāmūs
Ayağ-ı sākı toķınmış şikest olup kalmış
4. Hāsed o meste kimüñ hāk-ı cismidür bilmem
Ki zır-i pāyı huma pāy-best olup kalmış
5. Bu deyr-i Őaşķda Pertev çü süret-i Hāfiz
Nigāhı sākide sāgar be-dest olup kalmış

256

Mefā'ülün fe'ülātün mefā'ülün fe'ülün

1. Şanurdum ol mehi gördükçe mäh-tāb olmuş
Bugünde bir nażar itdüm ki āftāb olmuş
2. Pür eyledi yine tennür-ı çarhı büy-ı kebāb
ÖAceb bugün yine kaç biñ ciger kebāb olmuş

255 HP(125b), Ü(127a), P(51b), EE(26b), AE1(32b), AE2(21b), H(28a).

(1a) dil ki: dilde P. (b) pest: mest EE, AE1.

(2a) delil-i: dil-i Ü. / reh-i: rehi EE.

(3a) meykedede: meykede AE1.

(4a) meste: hışte HP, Ü, EE, AE2, H. (b) zār-i: zırā H. / hama: hamse AE2.

256 HP(125b), Ü(127b), P(50a).

(2a) pür: yer P.

3. O zülfe rişse-i reyhân gibice sarmaşmış
Egerçi cân ü gönül vaqf-ı piç ü tâb olmuş
4. Nigâh-ı merhâmet yâra olmamış bâÖiş
Derûn-ı dilde ya hûn ya gözümde âb olmuş
5. Hayâli ol şehûñ ol rütbe nâz -perver iken
Eniş-i Pertev-i zâruñ pür-ıztırâb olmuş

257

MefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün

1. Geçen günler işitmişdüm yetişmiş nev-civân olmuş
Bugün gördüm ki ol muğ-beççeyi pîr-i muğân olmuş
2. DuÖā al çünkü ber-hürdâr-ı bâğ-ı hüsñ olam dirsen
Nuğûd-ı eşk alup hiç var midür bir kām-rân olmuş
3. Gül-i dağ ile gerçi şine-i Öuşşâkı bâğ itdün
Senün şineñ dañi gül-büselerden gülsitân olmuş
4. Gedâ-yı dergehün naşb oldıgum gerçek midür şâhum
Ser-i küyuñda şimdi böyle bir söz râygân olmuş
5. Dimezken kimseye öldürse bir hârf hâl-i râzumdan
Yine efvâha düşmiş sırr-ı Öaşkum dâstân olmuş
6. Olaldan âşnâ bigânelerle ey sitem-pişe
İşitdüm bendeñi yâd itmemişsin çok zamân olmuş
7. Cenâb-ı fâzıla pîr ü mey olmuşdı Öaceb Pertev
Reh-i naẓm içre gördüm ānı dâmen der-miyân olmuş

(5a) nâz: nâz u P. (b) zâruñ: zâr HP, Ü.

257 HP(125b), Ü(127b), P(51b), EE(25a), AE1(32b), AE2(21a), H(28a).

(3) -HP,-Ü.

(5a) öldürse: öldürseler HP, Ü, EE, AE2, H. / hârf: hârf-i HP, EE, H. / hâl-i: -HP, -EE, -AE1, -AE2, -H. (b) sırr-ı: sırrı P.

(7a) pîr ü: pîr-i P. / mey: mey mi Ü. (b) reh-i naẓm içre: şitâbân P, EE, AE1, AE2, H. / ānı: ānı yolda HP, AE2, H.

Mefâ'ülün mefâ'ülün mefâ'ülün mefâ'ülün

1. O gül-ruhsâr bir mu'ciz-eşer göstermek istermiş
Leb-i huşkumda şeftâlû-yı ter göstermek istermiş
2. Mısırlı hârcı olduñ añlamışdum gerçi Óazmüñden
Leb-i hat-âverüñ mısra şeker göstermek istermiş
3. Meger kaşdı düğün alayına binmekden ol şūhuñ
Mahābīb-i zamāna kerr ü fer göstermek istermiş
4. Dökülmiş şerhalar şadrında hāli Óaşıq-ı zāruñ
Meger ol zālîme dāğ-ı ciger göstermek istermiş
5. Ölüp biñ kez dirilse hasta-i çeşmānı bīmārı
O şeh dirmiş huzūrumda hüner göstermek istermiş
6. Maḥal taḥşîş kılmaz idi Pertev gelse ol şūha
Meger kim şînesi şadrında yer göstermek istermiş

Mefâ'ülün mefâ'ülün mefâ'ülün mefâ'ülün

1. Şanursın kim zen-i dünyā on üç on dört yaşındaymış
O fertüte anuñçün her gice bir oynaşındaymış
2. Görüp kaşuñ ser-i zülfüñveş Óaqlum tār u mār oldı
Cünūnuñ cūşîşi gerçek ki māhum ay başındaymış

258 HP(126a), Ü(128a), P(52a), EE(25b), AE1(33a), AE2(22a), H(28b).

(1b) huşkumda: hışmında HP; çeşmüñde P.

(2a) olduñ: olmuş AE2.

(3) P, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında 5. beyittir. (a) O āşûb-ı cihān alayı Óuşşāq ile gezmekden EE, AE1, AE2, H.

(4) AE1 nüshasında 3. beyittir.

(5) -HP, -Ü. / EE, AE2 ve H nüshalarında 3. beyit, AE1 nüshasında 4. beyittir. (a) çeşmān-ı: çeşmānı P.

(6a) idi Pertev gelse: gelse bezme Pertev P, EE, AE1, AE2, H. (b) kim: -Ü. / şînesi: şîne-i P, AE1. / şadrında: şüretde EE.

259 HP(125b), P(52a), EE(26b), AE1(33a), H(28b).

3. Bizüm bālın hārāmuz gibi ol çeşm-i bīmāruñ
Ser-i ebrūsunuñ da mū-be-mū rastıķ taşındaymış
4. Fayanmaz cism-i Óaşık olsa ger fūlāddan bir kūh
Bu kuvvet tır-i müjgānında yārūñ ya ķaşındaymış
5. Perişān hattı Pertev ile kākül vaşfı bir şiÓrum
Daħi el-ān ol kākül-i perişānuñ başındaymış

260

FeÓilātün feÓilātün feÓilātün feÓilün

1. Seni bir āfet-i cān dirler idi gerçek imiş
Lebüñe rūh-ı revān dirler idi gerçek imiş
2. Zaħm-ı tırūñle zebūndur nice āhen diller
Ķaşuña saħt-ı kemān dirler idi gerçek imiş
3. Āşkār oldı bozulduķda tılısm-ı kākül
Şinene genc-i nihān dirler idi gerçek imiş
4. Ĥin-i vuşlatda bunuñ ğavrına oldum vāsıl
Dem bu dem ān bu ān dirler idi gerçek imiş
5. Körpe bir tāze vü ter şūħı der-āĝuş itmek
Eyler insānı civān dirler idi gerçek imiş
6. Yāri anduķça gelür yāda bu mısraÓ Pertev
ÓAhd ü peymānı yalan dirler idi gerçek imiş

(3b) ser-i: serāy AE1.

(4a) fūlāddan: pūlāddan EE, H.

260 HP(126a), Ü(128a), P(52b), EE(26b), AE1(33a), H(28b).

(3) -HP, -Ü.

(4a) ğavrına: özüne EE; özrine H.

(5a) vü ter şūħı der-āĝuş itmek: civān ile şarıлмақ yatmaқ EE, AE1, H. (b) eyler: anlar HP.

(6a) yāri. yār P. (b) yalan: -EE.

261 *

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Bî-vefâdur bu cihân dirler idi gerçek imiş
ÖAhd ü peymânı yalan dirler idi gerçek imiş
2. Çü şabâ itdi şabâvet dem-i mestîde güzâr
Genclige âb-ı revân dirler idi gerçek imiş
3. Değişüp Öaşq-ı mecâzîde hevâ fehmi itdüm
Hevese bād-ı vezân dirler idi gerçek imiş
4. Kendi nefsümde bunu tecrübe itdüm âhir
Pîr olur taze civân dirler idi gerçek imiş
5. Fâk idüp tâkatümi itdi elif kıddümi dâl
Mihnete bār-ı girân dirler idi gerçek imiş
6. Hâk dünyâda dinilmiş gibidür bu Pertev
ÖAhd ü peymânı yalan dirler idi gerçek imiş

Harfu's-Şad

262

MefâÖilün fe'Öilätün mefâÖilün fe'Öilün

1. Hemîşe tîguñı ser-tîz idüp miyânuña as
Hemân kelle-i agyâr kes benânuña as
2. Yazıldı kara kalemlerle sûret-i bahtum
Şu yâdgârı felek al da âsmânuña as

261 HP(126a), Ü(128a), P(52b), EE(26b), AE1(33b), H(29a).

*Başlık: Tazmîn-i mısraÖ EE.

Tazmîn H.

(2a) Rüzgârı güzêrân itdi şabânuñ çü şabâ P, AE1, H. (b) âb-ı revân: bād-vezân HP, AE1, H.

(3b) bād-vezân: bād-ı revân Ü; âb-ı revân AE1, H.

(4) P, EE, AE1 ve H nüshalarında 5. beyitle yer değışmiştir. (a) ahir: -Ü. / Kendi nefsinde idüp tecrübe bir gün diyesin P, AE1, H.

(5a) dâl: lâm HP, Ü, P, EE, AE1. (b) bār: küh P, AE1, H.

(6a) bu Pertev: Pertev bu P, AE1, H.

262 P(52b), EE(27a), AE1(34a), AE2(22a), H(29a).

(1b) agyâr: agyârı AE1, AE2, H.

3. Telâş-ı sūd u ziyān itme h̄ācegi-zādem
Metā'ı kes-me-har-ı gön̄lüm al dükānuña aş
4. Kaçurma fursatı fevt el verürse al dil-i zār
Ol bār-hāne-i zenbūñ bunı da yanuña aş
5. Felek felek ne yapar yādgār-ı Pertev bağ
Çumāş-ı āhı hele farğ-ı ferğadānuña aş

263 *

Mef'ūlü mef'ūlü mef'ūlü fa'ūlün

1. Bu āb u hevā hiç degül bir yere maḥsūs
Bā-fart-ı letāfet
Ey dil yaluñuz ḥāk-i der-i dil-bere maḥsūs
Mānende-i cennet
2. Feyz-i seherüñ rūzdan efzūnlugı rūşen
Elbette ne şübhe
Bu cāzibe vü ān dahi her esmere maḥsūs
Bilmem ki ne ḥikmet
3. Her çeşm-i füsūngerde ben ol ḥāleti görmem
Biñ kerre de bağsam
Bu fitneler efsūnlar ol gözlere maḥsūs
Ta'riḫe ne ḥacet
4. Şemm itmedi mi bū-yı dil-āvizini zūlfüñ
Gül-ruhları tursun
Kim dir ki bu hoş-büy hemān Őanbere maḥsūs
Kim dirse ḥamāğat

(3a) sūd-ziyān: sūd u ziyān EE, AE1, H.

(4a) kaçırma: kaçırma AE2. / fevt: zevğ EE, AE2, H. / al: ey EE, AE1, AE2, H. (b) ol: şu AE2. / bunı: anı AE2.

(5b) farğ-ı: -AE2.

263 HP(126b), Ü(128b), P(53a), EE(27a), AE1(33b), AE2(22b), H(29a).

*Başlık: Gazel-i müstezād EE, AE1

Not: Ü nüshasında müstezat deyildir.

(2b) bu: hep P, EE, AE1, AE2, H. / cāzibe vü: cāzibe-i EE. / her: -HP, -P, -AE1, -AE2, -H.

(3a) görmem: gördüm AE1.

(4b) hoş büy: şeb-büy EE.

5. Gör bāde-i Óaşk-ı ferah-efzāyı ki Pertev
Bu bezm-i fenāda
Var başkaca bir neşöecigi her sere maşsūs
Lāzım buna diqqat

Ĥarf u'đ-Đād

264

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. Yaluñuz sūretde qalma ĥüsnden āndur ġaraž
Qālīb-ı bı-rūha baqma cismden cāndur ġaraž
2. İttikā-yı bāliş-i zer-tārı itme ārzū
Gelmeden bu tekyegāh-ı dehre Óirfāndur ġaraž
3. BāÓiş-i şefkat degüldür nāle-i cāngāh-ı dil
Merĥametsiz ĥünşin ammā ki iÓlāndur ġaraž
4. İltifāt-ı eşk-i ĥünin it ne var ey dil-rübā
Qırmadan Óuşşāquñı çünki hemān qandur ġaraž
5. Dil-firīb-i fitne-i dünyā-yı dün olmağ Óabes
Çünki bir zülfi perişān çeşmi fettāndur ġaraž
6. Söylemekden Pertev eşÓarı muĥayyel sāde-rū
BaÓdehu cemÓ eyleyüp tertīb-i diqvāndur ġaraž

(5a) ki: -Ü.

264 HP(127a), Ü(128b), P(53a), EE(27a), AE1(34a), AE2(22b), H(29b).

(1a) yaluñuz sūrede qalam sūret-i zıbā degüldür AE2. (b) baqma: baqmam AE2.

(2a) itme: itmem AE2.

(3b) merĥametsiz ĥünşin: merĥametsizsin begüm P, EE, AE1, AE2, H.

(4) -HP, -Ü, -P, -EE, -AE1, -H.

(5) -AE2. (5a) olmağ: olma P. / Bu zen-i dünyā-yı dūna dil-firīb olmağ Óabes Ü; Dil-firīb-i fitne-i dünyā-yı dūna olmağ Óabes H.

(6a) ŞiÓri Pertev sāde-rūca söylemeden fehm olan P, EE, AE1, AE2, H. (b) baÓde cemÓ eyleyüp: ol ĥat-āver olmadan P, EE, AE1, AE2, H.

Ĥarfı't-Fā'Ö

265

Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün

1. Virdi zinet hātem-i yāķūta ol reyhānı ĥat
Bađdı žann itme ŗaķın la'Öl-i leb-i cānānı ĥat
2. ÖAks-i zülfüñ mi ĥattuñ mı ŗafĥa-i ruhsārda
Çıķdı meydāna oķunmaz ŗimdi bir Yünānı ĥat
3. Remz-i ĥüsnı ŗerĥ idince ĥatt-ı rüyuñ añladum
Eyleyen tefsir-i sırr-ı āyet-i Kur'ōānı ĥat
4. Nefy-i ŗaĥs-ı ĥüsn için fermān mıdur itdi žuhūr
Ŗafĥa-i rüyuñda piç-ā-piç ol dıvānı ĥat
5. İtdi Pertev bir güzel nev-ĥatt-ı ÖAcem ĥayrān beni
Bilmez idüm ĥüsn ile meŗĥūr imiŗ İrānı ĥat

266

Mef'Öülü fā'Öilātü mefā'Öilü fā'Öilün

1. Gūŗ-ı elemle bir yere gelmez fem-i neŗāt
Mātem gülini ter idebilmez nem-i neŗāt
2. Encām-ı kār-ı rāĥat-ı dildür ĥırāŗ-ı cān
Pirāye-baĥŗ-ı ŗāne-i ġam perçem-i neŗāt
3. Memnün olur mı sūrı vü maĥzün māteme
Ol kimse kim bilür ġam u hem tev'öem-i neŗāt
4. Bı-tāb u tāķat olsa daĥi bāzū-yı elem
Zūr ile pençesin buramaz Rüstem-i neŗāt
5. Pertev ĥarāb-ı Öaŗķa tesellı ne fā'öide
Nāsūr idince zaĥm-ı dili merhem-i neŗāt

265 HP(127a), Ü(129a), P(53a), EE(27a), AE1(34a), H(29b).

(1b) ŗaķın: ŗaķuñ H.

(3a) ĥüsnı: ĥüsnüñ EE.

(5a) Ol güzel nev-ĥatt ÖAcem ĥayrān ider Pertev seni P, EE, AE1, H. (b) Bilmez idüm ĥüsn ile meŗĥūr imiŗ: ĥüsn ile meŗĥürdür bilmez misin P, EE, AE1, H.

266 AE2(23a).

Ĥarf ü'z-Zāó

267

Mefāóilün mefāóilün mefāóilün mefāóilün

1. Gelür çün yārdan itmek gerek yārūñ ğamından ĥaž
Kiři lāzımdur itmek sevdiginūñ ādeminden ĥaž
2. Baña gösterdi bir meh-tābda bāğ-ı cemālin yār
O bāğūñ eyledüm řeb-būlarından řeb-neminden ĥaž
3. Bu Óālem özge Óālemdür gerek ednā gerek aÓlā
Suóāl itseñ ider her kimse kendi Óāleminden ĥaž
4. Eger Óarz itseler ĥažž eylemem dārāt-ı Cemşidi
Anı bilmem Óaceb eyler miyüm cām-ı Ceminden ĥaž
5. Degül mahžzūž Pertev puf pufundan ruқыe-h`ānuñ dil
Ney-i āteş-nevānuñ eylerüm ferruĥ-deminden ĥaž

268

Mefāóilün feóilātün mefāóilün feóilün

1. Cemāl-i dil-keş-i cānān niķābdan mahžzūž
Ki zūlf-i dil-řikeni piç ü tābdan mahžzūž
2. Bulandı şanuma teşmir-i sāóidinden kim
Benān-ı nāzūki reng-i hıžābdan mahžzūž
3. Geçer hemān çü vaķt-i vişāl eglenmez
Niçün bu rütbe řu Óömrüm řitābdan mahžzūž
4. Ĥumār-ı bāde-i yeósiyle ser-gerdān olalı
ÓAceb ki diđe-i baĥt oldu h`ābdan mahžzūž

267 HP(127a), Ü(129a), P(53b), EE(27b), AE1(34a), H(29b).

(1b) sevdiginūñ: sevdiginūñ P. / ādeminden: ādemden P.

(2a) bāğ-ı cemālin: gülzār-ı ĥüsünüñ P, EE, AE1, H.

(3a) ednā gerek aÓlā: aÓlā gerek ednā P, EE, AE1.

(4b) anı: onı P, AE1, H.

(5a) ruқыe-h`ānuñ dil: ruқыe-h`ānanuñ EE, H.

268 AE2(23a).

5. ÓAśāsı pır-i dilüñ bir nihān-ķad Pertev
Çü şeyh-i pür-heves Óahd-i şebābdan mahżūż

Ĥarfü'l-ÓAyn

269

MefÓölü mefāÓılı mefāÓılı faÓülün

1. Levn-i ruĥ-ı ālüñ daĥi āl olsa ne māniÓ
Çün lāle vü çün gül
Yer yer eger üstinde de ĥāl olsa ne māniÓ
Çün toĥm-ı ķaranfül
2. Çenberde güzeldür finofes üstine ammā
Perçem dökülürse
Gāĥıce de pūşı geh-i şāl olsa ne māniÓ
Çepçevresi sünbül
3. Ĥaml eylediler ĥaml-ı şaķılı dem-i vuşlat
Ez-cānib-i Óuşşāķ
Ĥübānuñ elif ķadleri dāl olsa ne māniÓ
Bı-tāb ü taĥammül
4. Pırān hevā olmaz imiş çünki Óaśāsuz
Bu ķāÓidedür çün
Yanumca ya bir tāze nihāl olsa ne māniÓ
Ķondurmaĥa bülbül
5. Bedr oldı ruĥı pertev-i mihrümle o māhuñ
Hem çün meh ü ĥürşid
Ebruları mānend-i hilāl olsa ne māniÓ
Bu cāy-ı taĥayyül

269 HP(127b), Ü(129b), P(53b).

(4a) pırān hevā: pır ehvā Ü.

270

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün

1. Kûyındaki Ôâşıkları zâr olsa ne mâni'Ô
Gülşende hemîn şavt-ı hezâr olsa ne mâni'Ô
2. Pâ-mâl-i rehi oldıgum Ôizzet baña kâfî
Râhındaki üftâdesi h'âr olsa ne mâni'Ô
3. Çâr oldı taâassürle gözi âasta-i Ôaşkuñ
Görsün seni de yolda düçâr olsa ne mâni'Ô
4. İncinme eger varsa da ağıyâr yanında
Gül şâhı bu ya bir iki hâr olsa ne mâni'Ô
5. Encâmı şarulsun da saña Pertev-i zâruñ
Çün müy-miyân cismi nizâr olsa ne mâni'Ô

271

Mefâ'îlün fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün

1. İfâdeye olamaz Ôukde-i lisân mâni'Ô
Recâ-yı vuşlata olmazsa dil-sitân mâni'Ô
2. Âamâ'îl ile dilüm ol halâs-ı şerr-i raqîb
Belâ-yı dîde olur böyle hîrz-i cân mâni'Ô
3. Vişâle h'âhişini göñlümün zebân diyemez
ÔAceb bu kim ola taqrîre tercümân mâni'Ô

270 HP(127b), Ü(129b), P(54a), EE(27b), AE1(34b), H(29b).

(1b) hemîn: hemân P, EE, AE1, H. / şavt-ı: sûret-i AE1.

(2a) rehi: ruhı P, AE1. / oldıgum: oldıgı P, EE, AE1, H. / baña: aña P, EE, AE1.

(4a) incinme: incitme P, AE1.

(5a) Pertev zâruñ: âasta-i Ôaşkuñ Ü.

271 HP(128a), Ü(129b), P(54a), EE(27b), AE1(34b), AE2(23a), H(30a).

(1a) ifâdeye: ifâde EE.

(2a) âamâ'îl: âamâ'yil P. / şer-i: sırr-ı P. (b) dîde: dîve AE2, H.

(3a) göñlümün: göñlüne EE, H; göñlüme AE1. / zebân: ziyân P, AE1. (b) kim: ki AE1.

4. Girişmelerle lutf gânzelerle kahr eyler
Hafıce eyler Óatā lık olur Óayān māniÓ
5. Hārım-i feyz-i Hudā der-güşādedür her gāh
O bābda olamaz Pertev in u ān māniÓ

Hārfu'l-Ġayn

272

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. Ey uran āvāzesiyle ney gibi demsāza dāğ
ÓĀşıkuñ yaqmaz mı ya nağmeñ urunca sāza dāğ
2. Yine nālemden turulmaz lāl-i mañz olsam bile
Cism ü cānum ser-te-ser yansa virür āvāza dāğ
3. Ġayret-endāz oldı tamğa hāneye kālā-yı dil
Urulalı bender-i hüsñünde bı-endāza dāğ
4. Tāb-ı nār-ı Óaşkla āteş-feşāndur leblerüm
Cāy-ı gül-büseñ Óizār-ı şāhid-i mümtāza dāğ
5. Rāzdaşum vākıf-ı esrārum olmağdan kaçar
Süz-ı esrār-ı derūnumdur yağan hem-rāza dāğ
6. Dāğ ber-dildür baña mihr ü meh ile aħterān
Olalı Pertev-feşān şinemde tāze tāze dāğ

(4a) girişmelerle: girişmesiyle AE2. / gânzelerle: gânzesiyle AE2.

(5a) der-güşādedür: der-güşāde EE; der-güşāde-der H. / her gāh: dergāh P, EE.

272 HP(128a), Ü(130a), P(54a), EE(27b), AE1(34b), AE2(23b), H(30a).

(1) AE2 nüshasında beyit şöyledir:

“Ey uran şāhın çeşmi bāza vü şah-bāza dāğ
Şine-i Óuşşāka şerha Óaşık-ı ser-bāza dāğ”

(1b) Óaşıkuñ: Óaşıkın EE, H.

(2) AE2 nüshasında 3. beyitle yer değışmiştir. (a) Emr-i būs-ı hāl u hat-ı leblerüñ tutmaz dehān AE2. (b) cism: çeşm Ü.

(3) P, EE, AE1 ve H nüshalarında 3. ve 4. beyitler yer değışmiştir.

(5) AE2 nüshasında makta beyti olarak geçmektedir. (a) esrārum: ahvālüm Ü, P, EE, AE1, AE2, H. (b) derūnumdur yağan: derūnumda yağan P; dilüm Pertev açar AE2.

(6a) mihr ü meh: mäh-ı mihr Ü; mäh u mihr P, EE, AE1, AE2, H. (b) olalı Pertev-feşān: rüşenā-bağş olalı AE2.

Ĥarfü'l-Faó

273

Fāóilātün fāóilātün fāóilātün fāóilün

1. Çeşm-i Óālem-bınsız zıb-i saf-ı müjgāna yuf
Pādşāhsuz leşker-i pür-ĥaşmet ü Óünvāna yuf
2. Būse emr eyler ĥattuñ tutmaz dehānuñ n'eyleyüm
Ĥükmi nāfız olmayan şah-pençe-i fermāna yuf
3. Girye-i dildür hemişe rüy-ı ĥüsni güldüren
ÓAndelıb-i zārsuz gül-gonca-i handāna yuf
4. Baĥr-ı eşküm olmadı teskınsāz-ı sūz-ı dil
İtmedi defÓ-i Óataş şūr-ābe-i Óummāna yuf
5. İştihā-yı tabÓı defÓ eyler mi hiç naşş-ı turunc
Tıfl-ı dil-perverlik itmez Pertevā pistāna yuf

274

MefÓülü fāóilātü mefāóilü fāóilün

1. Mānend-i ebr-i dıde-i giryān taraf taraf
Bārān-ı eşki itmede rızān taraf taraf
2. DefÓ-i mezālim-i şer ü şūr itmege ĥattuñ
İklim-i ĥüsne eyledi fermān taraf taraf
3. Pejmürdelendi sünbül-i bāğ-ı melāĥatı
Efsāne oldı zülf-i perişān taraf taraf

273 HP(128b), Ü(130a), P(54b), EE(28a), AE1(35a), AE2(23b), H(30a).

(1a) Óālem-bınsız: Óālem-bın ser P, H. (b) pādşāhsuz leşker-i: pādşāh-ı şer-leşker-i Ü.

(4b) itmedi itmiyor P, EE, AE2, H.

(5a) tabÓı: tabÓ P. (b) Pertevā: Pertev ol P, EE, AE1, AE2, H.

274 HP(128b), Ü(130b), P(54b), EE(28a), AE1(35a), AE2(23b), H(30a).

(2a) ĥattuñ: ĥattum AE2.

4. Olmaz güşāde Öuğde-i āmāl-i dil yine
Hem çün śabā olursa da pūyān taraf taraf
5. Fūfān-ħurūş-ı dıde-i giryān u zāruma
Reşk eylemekde ğavta-i Őummān taraf taraf
6. Bu dil-nişin zeminde kil-k-i belāğatüm
Pertev çü esb eyledi cevlān taraf taraf

FāŐilātün fāŐilātün fāŐilātün fāŐilün

1. Mülket-i gülzārı tārāc itdi istilā-yı berf
Cevr ile taraf-ı çemende oldı nā-peydā-yı berf
2. Sedd-i bend itdürse çok mıdur der revzenleri
Zemherıdır serd-rüdur vāli-i vālā-yı berf
3. Eyleyüp Öarz-ı mahāret bir nefes efsün ile
Penbezār itdi cihānı buğılı şınā-yı berf
4. İtdi ebyaz levh-i esved-fām ħāk ser-te-ser
Yazup isfıd ecille ħāme-i inşā-yı berf
5. Süfle meyl eyleyüp niceler kenār-ı bāmda
Zirve-i aŐlāya çığdı rütbe-i vālā-yı berf
6. Māh-ı śavma daħi itmekle tesādüf bu sene
Münzevı kıldı cihānı şiddet-i taķvā-yı berf
7. Cismümi cāndan śatmışken eriyüp aķması
Şādlık bilmem nedendür göñlüme ešnā-yı berf
8. Gülleri olup güşāde şād olur ger yağsa ķar
Perteve dinse sezādur bülbül-i şeydā-yı berf

(4) P, EE, AE1 ve H nüshalarında 5. beyitle yer deĝişmiştir. -AE2 (a) Öuğde-i:ĝonca-i P, EE, AE1, H.

(5) P, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında makta beyti olarak yer almıştır. (a) u zāruma: zāruma HP; Perteve P, EE, AE1, AE2, H.

(6) P, EE, AE1 ve H nüshalarında 4. beyittir. (a) kil-k-i belāğatüm: raĝş-ı tabıŐatüm P, EE, AE1, AE2; raĝşı tabıŐatüm H. (b) Pertev çü esb: çün esb-i nāz P, EE, AE1, AE2, H.

276

Mef'ûlü fâ'îlâtü mef'ûlü fâ'îlün

1. Şimdi hezâr-ı gülğule-cûlar taraf taraf
Gülzârı eşk-i çeşm ile şular taraf taraf
2. Evvel bahâr Óaşkı midur Óâlemüñ bu dem
Mânend-i eşk aqmada şular taraf taraf
3. Faşl-ı bahârdur şalınur nev-nihâller
Futmaz mı dehri gül gibi bûlar taraf taraf
4. Vaqt-i nemâ-yı žarf-ı mey-i hoş-güvârdur
Gerden-keş oldı yine kedûlar taraf taraf
5. Nüş olmada şafâ vü sürür u neşât ile
Her bir meşregehde tolular taraf taraf
6. Pertev hezâr oldı mı derviş-i Gülşeni
Bilmem nedür bu na'ra-i hûlar taraf taraf
7. Hizmet-güzâr nažire-i Óİzzet Beg ide Hağ
Her kıanda varsa âyine-rûlar taraf taraf

Ĥarfü'l-Ĥâf

277

Mef'ûlü mef'ûlü mef'ûlü fa'ûlün

1. Her gâh ki biz sâyeveş üftâde bulunduğ
Hürşid gibi Óâlem-i bâlâda bulunduğ

276 HP(128b), Ü(130b), P(55a).

(2b) şular: cûlar P.

(3b) bûlar: rûlar Ü.

(4a) nemâ-yı: namâzı

(5a) sürür u neşât: neşât-ı sürür Ü. neşât-ı sürür P.

(6b) na'ra-ı: nağme-i P.

(7) -HP.

277 HP(129a), Ü(131a), P(55a), EE(28b), AE1(35a), AE2(24a), H(30b).

2. Bir ŧeb hat-ı ŧiŗin-lebinüñ bahŧi açılmış
Biz de o gice ŧohbet-i helvāda bulunduğ
3. FaŦn-ı ruğabā gūşumıza olmadı reh-yāb
Biz yār ile bir gūşe-i tenhāda bulunduğ
4. Hāsiyyetimüz gitmiyor işkeste de olsağ
Gevher gibi çok saħğ olup eczāda bulunduğ
5. Pertev geh olup mihr ü maħabbet gehi kine
Geh hātır-ı ahbāb u geh ŦaŦdāda bulunduğ

278

FāŦilātün fāŦilātün fāŦilātün fāŦilün

1. Bu teŦessüfler neden yanuñda cānānuñ mı yoğ
Beytü'l-ahzānuñda ey dil māh-ı tābānuñ mı yoğ
2. Ol kadar dermānde-i derd-i firāğ olduñ mı vāh
Kūy-ı yāra varmağa bi-çāre dermānuñ mı yoğ
3. Terk-i sūziş eyleyüp olduñ mı bilmem gūşe-gir
Yoħsa ey pervāne bir ŧemŦ-i fūrüzānuñ mı yoğ
4. Mevsim-i evvel-bahāruñda hazān itdüñ göñül
Sāyesi memdūd bir serv-i hırāmānuñ mı yoğ
5. Ey felek bu raŦd u berkuñla fiğānuñ aslı ne
Mihr ile tevŦem toğar bir māh-ı tābānuñ mı yoğ
6. Bi-mürüvvet bi-ħağığat bi-fütüvvetsin ħatı
Sevdigüm nāzüklügüñ mi yoħsa Ŧirfānuñ mı yoğ
7. Kāfir olsa hālūme rahm eyleyüp insāf ider
Merħamet mi yoğ dilüñde yoħsa imānuñ mı yoğ
8. Ağlasañ ser-sebz olur Pertev gülistān-ı cemāl
Giry-e-i dideñde feyz-i ebr-i bārānuñ mı yoğ

(2a) lebinüñ: lebüñ P, AE1.

278 HP(129a), Ü(131a), P(55a), EE(28a), AE1(35b), H(30b).

(1a) neden: nedür P, AE1. (b) tābānuñ: KenŦānuñ P, EE, AE1, H.

(4) P nüshasında 4.ve 5. beyitler yer değışmiştir.

(5b) toğar: -AE1.

279*

Mef'ûlü mef'ûlü mef'ûlü fa'ûlün

1. Ser tã-be-ķadem Şu'le-i ŐaŐkam Őererüm yoķ
Ammã nelerüm var
Yandı dil ü cãnum ğam ile eşk-i terüm yoķ
Daħi beterüm var
2. Őorduķda didüm hãl-i dili ol leb-i ŐiŐi
Ey cãn eniŐi
Bimãr-ı ğam-ı ŐaŐkuñ olaldan haberüm yoķ
Gerçi kederüm var
3. Ben mu'etekif-i külbe-i ahzãn-ı ferãğam
Bezminden irãğam
Kim Őãh-rãh-ı vaşla ııķar reh-güzerüm yoķ
Gizli seferüm var
4. Sũdãgere ıoķ fã'ide olmaz mı bu sũzden
Ķaımazsa ucuzdan
Erzãn ideli cevher-i cãnum zararum yoķ
Feth ü zaferüm var
5. ĀlãyiŐ-i dũnyãdan ibã ideli ey dil
V'ey Pertev-i bi-dil
DiĶbã-yı zer-ender-zer-i mihre nażarum yoķ
Üstinde yerüm var

280

Fe'ûlâtün fe'ûlâtün fe'ûlâtün fe'ûlün

1. EŞk-i ıeŐmüm KızılıрмаĶı geıer ķan olaraķ
Āb-ı Ceyhũmı başar hũn-ı dil Őummãn olaraķ

279 HP(129b), Ü(131a), P(56a), EE(28b), AE1(35b), AE2(24b), H(31a).

*Başlık: Müstezãd AE2.

(1a) Őererüm: Şerer P.

(2a) hãl-i: hãli P. / ol: o P. / leb-i: lebi AE2. / ey: ol P, EE, AE1, H.

(3) -P, -AE1. (a) firãğum: firãķum AE2. / bezminden: bezmũnden AE2, H. (b) ııķar: ııķarur AE2.

(5a) dũnyãdan: dũnyãda Ü. / v'ey: vay Ü, P.

280 HP(129b), Ü(131b), P(56b), EE(28b), AE1(36a), AE2(24a), H(31a).

2. Yaralar gönlümü tekrār sirişk-i çeşmüm
Āb-ı tığ-ı nıgeh-i dıde-i cānān olarak
3. Āb-ı çeşmüm beni maḥv itse de olsam vāsıl
Jāle-i gülşen-i mihr-i ruḥ-ı raḥşān olarak
4. O cefā-cūnuñ elinden nice kıan ağlamayam
Eylemez Óaşıka cevrinde firāvān olarak
5. Geliyor peyk-i şabā elde sitem-nāme-i yār
Kandadur ḥāne-i Pertev diyü pürsān olarak

281

Mef'ölü fā'ölātü mef'ölü fā'ölün

1. Manžür-ı çeşm-i Óarbede-engizüñ olmaduk
Mansür-ı dār-ı zülf-i dil-āvizüñ olmaduk
2. Hat geldi bezm-i ḥüsnuñe çün micmer ü dāğ
Biz zevk-yāb-ı gül-şeker-āmizüñ olmaduk
3. Bir dāğ var mı şine vü dilde Óaceb begüm
Çeşm-āşnā-yı gamze-i ḥün-riüzüñ olmaduk
4. Bāğ-ı ḥüsünde bir gül-i ḥandān görölmedi
Memnün-ı lutf-ı ḥande-i gül-bizüñ olmaduk
5. Pertev nigāh-ı ḥışmuña me'öluf imiş senüñ
Biz mažhar-ı tegāful-i nāçizüñ olmaduk

(2a) yaralar: yara AE1.

(3a) de: -EE.

(4a) cefā-cūnuñ: cefā-cūyuñ EE, H.

281 HP(130a), Ü(131b), P(56a), EE(29a), AE1(36a), AE2(24a), H(31b).

(2a) verā: vedā' P, EE, AE1.

(3a) Óaceb begüm: begüm Óaceb AE2.

(4a) gül-i: güli P.

(5a) ḥışmuña: çeşmüñe AE2.

Mef'ûlü fâ'îlâtü mef'ûlü fâ'îlün

1. Şol dil-berün ki Óaşıka mihr ü vefâsı yok
Gılmân-ı cennet olsa da bi'llah şafâsı yok
2. İklim-i Óaşk ahâlisi zâr u zebün olur
Zannum bu gûnedür ki hoş âb ü hevâsı yok
3. Bulmaz mı kıadri dil-beri Óindinde i'Ötibâr
Bir Óaşıkuñ ki vuşlata dâ'Öir recâsı yok
4. Áşüb-ı dehr olursa da hûsn ile n'eyleyüm
Yıllar geçer de Óaşıka bir merhabâsı yok
5. Gerçi bu şüh tâ o kıadar pek güzel degül
Ancağ şuracığı dañi var kim fedâsı yok
6. Pertev ziyâde cevri çekildi hat-âverüñ
ÓUşşâk-ı zâra kim didi çendân cefâsı yok

Mef'ûlün fe'Öilâtün mef'ûlün fe'Öilün

1. O nev-resıdeyi şar tıfl iken kıucaqlanacağ
Ki şofra ser-keş olur dallanup budaqlanacağ
2. Olur mı sebz-i hattı hûsn ü ânına mâni'Ö
Nihâl-ı gül dañi zıbâ olur varaqlanacağ
3. Harâb iden seni bımâr-ı çeşm-i sâkıdür
Ne fitneler kıoparur gör hele yaqlanacağ

282 HP(130a), Ü(132a), P(55b).

(1a) Óaşıka: yâruna P.

(3a) kıadri: kıadr-ı P.

(5) -HP.

283 HP(130a), Ü(133a), P(57a), EE(29a), AE1(36b), AE2(24a), H(31b).

(1b) dallanup: dallanur EE.

(2a) sebz-i: sebze-i EE, H. / hattı: hatuñ Ü; hat H. (b) varaqlanacağ: revaqlanacağ P.

(3a) iden: idüp AE1. / bımâr-ı: mahmür-ı EE, H. / sâkıdür: sâkıden H.

4. Eniñ-i şineye beñzer fiğān-ı velvelesi
Şadā-yı tantana-i kūs tımturaqlanacaq
5. Bilindi qadri niqāb ile görmenüñ Pertev
Gözüm çü revzen açıldı nigār şaqlanacaq

284

Mef'ülü mef'ülü mef'ülü fa'ülün

1. Ya'qūb-ı gamam Yūsuf-ı gül-pirehenüm yoq
Hüzñ ile fiğān itmege beytüöl-hazenüm yoq
2. Etrāfumı hār-ı gam alup kendümi şandum
Bir şāhçeyüm tāze açılmış semenüm yoq
3. İtdürsem olur fāhteye zārı ferāmūş
Reşk-āveri serv-i çemen ol nārvenüm yoq
4. Bihūde ne feryād ideyüm hāruñ elinden
Bu bāğda bir gonca-gül-i nesterenüm yoq
5. Tā olmayacaq Pertev o nevrüste hāt-āver
Destümde rehāya çeh-i gamdan resenüm yoq

285

Fe'ülātün fe'ülātün fe'ülātün fe'ülün

1. Derdini dilde nihān yerde qodı cilve-i Öaşq
Dil-beri derd-i dile perde qodı cilve-i Öaşq
2. Qaysı şāhrāda qoyup Kūhkeni taqlarda
Beni bir vādi-i diğerde qodı cilve-i Öaşq

(4a) şineye: şinene P. / fiğān-ı: fiğān u EE.

(5a) ile: -Ü. (b) şaqlanacaq: şaqlanacaq EE.

284 HP(130b), Ü(132b), P(55a), EE(28b), AE1(35b), H(30b).

(3a) fāhteye: fāhte-i P, EE, AE1. / zārı: rāzı EE, AE1.

(5a) Pertev o: Pertevā Ü. / hāt-āver: hātır-āver Ü. (b) gamdan: dilden Ü.

285 HP(130b), P(56b), EE(29a), AE1(36a), H(31a).

(2b) bir: de P.

3. Bîd-i Mecnûnı leb-i cûde idüp ter-dâmen
Pâk-dâmenligi ÓarÓarda ıodı cilve-i Óaşđ
4. ÓAnberi âteş-i sevdâ ile itdi sūzân
Būyını zūlf-i muÓanberde ıodı cilve-i Óaşđ
5. Beyt-i maÓmūr u harâbâtda ârâm u ıarâr
Ne müselmân u ne kâfirde ıodı cilve-i Óaşđ
6. Neşóesin havsala-i rinde görüp şâyeste
Meyi ne humda ne sâgarde ıodı cilve-i Óaşđ
7. Lezzet-i şeker-i laÓl-i nemegini bilene
FuÓmı ne milh ü ne sūkkerde ıodı cilve-i Óaşđ
8. Pertevâ bülbüli pūyende idüp gülşende
Cebhe-i gıncayı hūy-gerde ıodı cilve-i Óaşđ

286

FeÓilâtün mefâÓilün feÓilün

1. Nedür ey meh bu Óâlem-ârâlık
Mıhr ü hüsnüñdeki mücellâlık
2. Sed çeker pişeme saf-ı ağıār
Bulamam ülfete bir aralık
3. Güllerüñ revnağın şikest eyler
Ruħlaruñda olan o zıbbâlık
4. ıadd-i serv-i bülendi eyler pest
ıâmetüñde nedür o bâlâlık

(5a) maÓmūr u: maÓmūr-ı P, AE1.

(7a) şeker-i: sūkker-i P, AE1.

286 HP(131a), Ü(132a), P(56b), AE1(36b).

Not: AE1 nüshasında (36b)'de der-kenarda bulunmaktadır..

(1a) meh: mäh P.

(2a) sed: ser AE1.

(3a) revnağın: revnaquñ P. (b) ruħlaruñda: ruħlarında Ü, P.

(4a) ıadd-i: ıaddi P. / eyler pest: pest eyler AE1.

5. afes-i maħbese omazlar idi
Bũlbũlan itmeseydi Őeydāl
6. Fard olunmazdı kũy-ı cānāndan
ŐĀŐkān itmeseydi rũsvāl
7. Ne adar tārik-i cihān olsa
Yine lāzım degũl mi dũnyāl
8. Lāne-i gũŐe-i ferāgatda
Pertevā oca ya bu Őanāl
9. Ĥazret-i Neşet-i peyām-ber-hũy
Kārı ebnā-yı dehre babal
10. Ĥulunuñ yo naır ũ hem-tāsı
Allah Allah nedũr bu yek-tāl
11. Ĥul-ı Bārı ile taħallu idũp
İtseñ ednāl eyler aŐlāl
12. Nice dil -mũrdeyi ider iħyā
Nut-ı pākindedũr Mesihāl
13. Devlet ũ Öömrini fũzũn itsũn
Tā dem-i ĤaŐr Ĥazret-i Ĥāl

Ĥarfũ'1-Kāf

287

MefŐũlü fāŐilātũ mefāŐilũ fāŐilũn

1. Őāhum ne var viŐālũñ umarsa fũtādecik
Gāhıce bunda ferze ıar bir piyādecik

(5a) maħbese: meclise P.

(6a) olunmazdı: olunmaz AE1.

(10a) hem-tāsı: hem-tādan P.

(11a) Bārı: yār P. (b) itseñ: -P. / ednāl: nāl P.

(12a) nice dil: nefesi P.

287 HP(131b), Ő(133b), P(57a), EE(29a), AE1(36b), AE2(26a), H(31b).

(1a) ne var: n'olur Ő, P, EE, AE2.

2. Çok çok niyâz-ı bûs-ı ruḥ it at sür üstine
Fil-vâkıḶ öyledür ḵapagör bir ziyâdecik
3. Cebrîde saña yâr mı itsün vişâl için
Şarf eyle sen de cüzóice olsun irâdecik
4. ÓUşşâḵdan kaçınmayarak fart-ı nâz ile
Semt-i firâḵa açmadadur rāh-ı cāddecik
5. Giryānlık ile nāle ile hāl-ı zārumı
Cānā cenābuña ġarażum bir ifâdecik
6. Hūy-riz-i haclet olmaġıla meclisümde yâr
Pertev gehi Óaraḵ görürüm ġāh bādecik

288

FeÓilātün mefāÓilün feÓilün

1. Ğazel-i Óāşıḵāne böyle gerek
Söyleyiş yana yana böyle gerek
2. ŞuÓle-i şevḵum oldı şemÓ-i rehüm
MeşÓale-i kār vāna böyle gerek
3. Ḷahramānlar helāk ider baḵsa
Nigeh-i Ḷahramāna böyle gerek
4. Āsmānuñ tutuşmalı etegi
Dūd-ı āha zebāne böyle gerek
5. Hasta-i Óaşḵuña femüñ emdür
Çāre derd-i nihāna böyle gerek

(3a) yâr: bār Ü.

(4b) rāh-ı: āh-ı AE1.

(5) -P,-AE1. (a) giryānlık: giryendelikle Ü; giryānlığıyle AE2.

(6a) hūy-riz: hūn-riz P, EE, AE2. (b) görürüm: gördüm AE1.

288 HP(131b), Ü(133b), P(57a), EE(29b), AE1(36b), AE2(25b), H(31b).

(3) -HP, -Ü, -P, -EE, -AE1, -H.

(5a) Óaşḵuña: Óaşḵına Ü.

6. Şatup ālātı cenge gir Pertev
Cebe şatmağ cihāna böyle gerek

289

Fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilün

1. Şān-ı pākinde žuhūr itdi hitāb-ı “*Levlāk*”²⁹⁸
Sebeb-i halk-ı cihāndur zi-semek tā-be simāk
2. Raḥmet-i Őālemiyāndur ki Nebiyyü’r-raḥmet
Buyurur şānına Allah “*vemā-erselnāk*”²⁹⁹
3. Şeb-i MiŐrācda kim eyledi bālāya urūc
Şevğ-ı pā-būs ile çarḥ itdi girībānuñ çāk
4. Őurdı bir yerde serā-perde ki Sultān-ı Rüsül
Ĥāric ez-dāŐire şaldı bu toğuz şat eflāk
5. Őurb-ı Őİzzetde olan rütbe-i Öizz ü şerefın
Fehm ü derk eyleme mümkin degül Őağl u idrāk
6. Çeşm-i Ĥağ-bıni ile görđi Cemālu’llahı
Bundan eyle şeref-i zāt-ı Ĥabıbi idrāk
7. Lutf-ı iḥsānuñ umar cümle Őuşāt-ı ümmet
N’ola deryā-yı şefāŐatda ber-evc-i ḥaşāk
8. Pek günehkār u tebehkāram efendim ben de
Eyle çirk-i güneḥüm āb-ı şefāŐat ile pāk
9. Pertevüñ ḥāline raḥm it gelicek ḥāzretüñe
Dıdesi ḥüzn ile nemnāk u derünü ğamnāk

(6a) şatup: şatun Ü.

289 Ü(133a), P(57b).

Not: Ü nüshasında “NaŐt-ı Şerif” başlığı var.

²⁹⁸ “*Levlāke le-ma ḥalaktü’l-eflāk*” (Sen olmasaydın ālemleri yaratmazdım) ?.

(1b) zi-semek: resmüñ P. / simāk: semek Ü.

²⁹⁹ “*Ve-ma erselnāke illā rahmetenli’l-ālemîn*” (Ey Muhammed! Biz seni ancak ālemlere rahmet olarak gönderdik) Enbiyā suresi, āyet 107.

(5b) Őağl u idrāk: Őağl-ı derrāk Ü.

(6) -P.

(9b) u: o Ü.

290

Mef'ûlû fâ'îlâtü mefâ'îlû fâ'îlün

1. Bir nâledür ki tarz-ı nev içâdı bülbülñ
Yoğdur meşîl-i şavt-ı Hudâ-dâdı bülbülñ
2. Çüb-ı kafes nihâli de olsa gülñ yine
Bes bellidür muğayyed-i evrâdı bülbülñ
3. Bildüm nutuğda h'âce-i tütüdüdür âyine
Kimdür çemende bilmedüm üstâdı bülbülñ
4. Kesbi hemân sabâ vü hevâdâri-i çemen
Hep bir hevâ mıdur Óaceb irâdı bülbülñ
5. Vuşlat şebinde nâlem işitdükçe gel açıl
Handân ider güli gice feryâdı bülbülñ
6. Bî-Óadd u bî-şümâr ise Óaşıkıların ne var
Mümkin midür bahârda taÓdâdı bülbülñ
7. Pertev tehî çalurdı bütün meclis-i kafes
Gül olmuş olsa bâğda şayyâdı bülbülñ

291

Mefâ'îlün fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün

1. Benüm dañi bu çazel dâstânım olsa gerek
Hulâşa-i sitem-i dil-sitânım olsa gerek
2. Henüz o yâra merâm-ı derünüm añladamam
Luğât-ı Óaşık u mañabbet lisânım olsa gerek
3. Hazânı irdi dañi bir gülünü koçlamadım
O gül-Óizâr benüm gülsitânım olsa gerek

290 P(57b).

291 HP(131b), Ü(134a), P(58a), EE(30a), AE1(36b), H(32a).

(1b) hulâşa-i: ihlâşe-i Ü.

(2a) o: -HP, -Ü, -AE1, -H. / derünüm: derünü EE, AE1, H. (b) Óaşık u: Óaşık-ı P, EE. / lisânım: zebânun P.

(3) P, EE, AE1 ve H nüshalarında 3. ve 4. beyitler yer değıştirmiştir. (a) dañi: -Ü. / hazânı irdi: hazâna vardı EE, AE1, H.

4. Beni yaqar naqam ile Óadūyı şād eyler
Enīn-i dil daħi şīne-kemānum olsa gerek
5. Dirīġ-i gevher-i eşq olmadı nigāha sezā
Güzīde-i güher-i baħr u kānum olsa gerek
6. MeÓāl-i matlubumı itmedi beyān Pertev
Zebān-ı bīhūde-gū tercümānum olsa gerek

292

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün

1. Bir gün ola serv-kaçı serv-i mezār olsa gerek
Sünbül-i zülfi nażar-ı Óaşıka mār olsa gerek
2. Berg-i ter gülşen-i ĥüsn-i ruħı pejmürdelenüp
Ol ĥat-ı nev çevre-i gülzārına ĥār olsa gerek
3. Girye vü efgānla bizi läġer ider şimdi veli
Ol daħi giryān olaraq zār u nizār olsa gerek
4. Silmedi bir kerecik āyīnemizi muġber idüp
Rūyı o tābende ruħuñ cāy-ı ġubār olsa gerek
5. Bir gün o gül-ġonca-i nāzı ġoresiz hem-çü hezār
Pertev-i nālede ġibi ol daħi zār olsa gerek

(4) -Ü.

(5a) Sirişk-i dīde-i giryāne baqmaz ol ĥünī EE, AE1, H.

(6a) matlubumı: matlubını EE. / itmedi: idemez P, EE, AE1, H.

292 HP(132a), Ü(134b), P(58a), EE(29b), AE1(37a), AE2(25b), H(32a).

(1a) ola: ol AE2. / serv-i: şemÓ-i P, AE1, AE2, H. (b) nażar-ı: siyeh EE.

(2a) gülşen-ı: gelsün Ü. / ĥüsn-i ruħı: ĥüsni daħi P, EE. (b) Ol ĥat-ı nev çevre-i gülzārına: çevre-i gülzārına ĥatt-ı nevi EE, AE1, AE2, H. / çevre-i: cevr ile P.

(3a) efgānla: nāle ile Ü, P, EE, AE1, AE2, H. / veli: -EE, -H.

(4a) Muġber idüp söylemedi bir kerecik āyīnemizi P, EE, AE1, H.

(5a) o: -Ü. / gül: -EE. / ġoresiz: ġoremen P; ġoresin Ü, EE, AE1, H.

Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün

1. Bezm-i Öaşkuñ çok müselsel cāmını nüş eyledük
Meşreb-i rindāneye taķvā-yı rü-püş eyledük
2. Biz o hum-ı nüş-ı mey pür-zür-ı Öaşkuz kim anuñ
CürÖasıyla çok Felātün-hüşı bî-hüş eyledük
3. Maħrem olduķ sırr-ı istiğrāk-ı hatt-ı cāmdan
Bir ķadeh meyde ğam-ı dehri ferāmüş eyledük
4. Hāne ber-düş olsaķ ey sākî ne ğam tağ üsti bāğ
Bir sebū-yı bādeyi rindāne ber-düş eyledük
5. Zür-ı meyle el virüp dāmān-ı vuşlat bāğda
Bir bir ol serv-ķadı ķucduk der-āğüş eyledük
6. Hāzret-i taħşin-i Öİzzet ile Pertev biz bugün
Nuķka geldük çok hezār-ı zārı hāmüş eyledük

Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün

1. Nāle-i pür-süzımızla çünkü söz bir eyledük
Yana yana derdimüz ol şāha taķrîr eyledük
2. İtmeğičün hūzn-i dil te'Öşîr o Yūsuf-tıynete
Āyet-i maħzūni-i Ya'Öķübı tefsîr eyledük
3. Sen serāy-ı ķalbimiz itdüh harāb ammā ki biz
Niķzi ile çok dil-i vîrānı ta'Ömîr eyledük
4. Gerçi yārān didiler pür-gū dil-i dîvāneye
Bahş-ı zūlf-i yāri ammā biz de zencîr eyledük

293 P(58a).

294 HP(132a), Ü(134a), P(58b), EE(30a), AE1(37a), H(32a).

(2a) tıynete: talÖata AE1.

(2b) maħzūni-i: maħzūnımı AE1.

(3b) niķzi: naķsı Ü. / dil-i : dili P.

(4a) yārān didiler pür-gū: pür-gū didiler yārān P, EE, AE1, H.

5. Bu gice keşmîri bir meh-rû alup zevrakçeye
Sâyesinde Pertevâ meh-tâb-ı Keşmîr eyledük

295 *

Mef'ûlü fâ'îlâtü mef'ûlü fâ'îlün

1. Şaldı hirâs-ı ğamzelerüñ Ğahramâna dek
Gıtdi müjeñ haberleri Cengiz Hâna dek
2. Müşğın o zülfüñ ile o hâl-i mu'ânberüñ
Gitmekdedür havâdişi Hindûsitâna dek
3. Çeşmümde tütüyâ iken olmaz baña naşîb
Gerd-i semendüñ âh gider İsfahâna dek
4. Sen öyle bir yürekli ciger-dârsın kızum
Hünîligüñ hırâs virür il başana dek
5. Pertev güşâd-ı dañme-i vaşl-ı mutalsamuñ
Vardı peyâmı kal'â-i Mâzenderâna dek

296

Mef'ûlün fe'îlâtün mef'ûlün fe'îlün

1. Sirişk ü hün-i dilüm cüy-bâr olur giderek
Ki kıatre kıatre ağan şu bihâr olur giderek
2. Sihâm-ı ğamze vü müjğâna dâğ-ı şınemden
Harîm-i cân u dile reh-güzâr olur giderek

295 HP(132a), Ü(134b), P(59a), EE(30b), AE1(37a), H(32a).

*Başlık: Nażîre-i Nedîm EE.

(2) Ü nüshasında 3. beyittir. (a) müşğın o zülfüñ ile: ol âteşin Öizâr u P, EE, AE1, H./ o hâl-i mu'ânberüñ: ol hâl-i Őanberüñ P, AE1.

(3) Ü nüshasında 4. beyittir. (b) semendüñ âh: semend-i nâzı P, EE, AE1, H.

(4) Ü nüshasında 2. beyittir. (a) bir: -EE. (b) hünîligüñ: hünîlikde Ü; hünîñ leykîñ EE.

296 HP(132b), Ü(134b), P(59a), EE(30b), AE1(37b), H(32b).

(1b) ki: bu Ü; o P, EE, AE1, H.

(2a) müjğâna: müjğân EE. (b) cân u: cân-ı EE, AE1, H.

3. Sefîne-i emelüñ gerçi yelkeni şuda
Kenâr-ı kâma irer rûzgâr olur giderek
4. Bir iki Óaşığı saymazsa ger o gül-ruhsâr
Ne ğam fütâde-i Óaşkı hezâr olur giderek
5. Şarâb-ı nâzdan açmazsa Pertevâ çeşmin
O mest-i Óişve daħi hûş-yâr olur giderek

297

Mef'ûlü fâ'îlâtü mef'ûlü fâ'îlün

1. Ref'olmaduĝ niĝâb mı vardur görölmedük
Toĝmaz bir âftâb mı vardur görölmedük
2. İş bâde-i lebüñ görüp olmaĝda neşöe-yâb
Yoħsa şarâb-ı nâb mı vardur görölmedük
3. Âb-ı ĥâyât-ı vaşluñ umarken bu teşne-dil
Ĥicründe süz-ı tâb mı vardur görölmedük
4. Sâĝı bir iki üç dime toldur piyâleyi
Óâlemde bir hisâb mı vardur görölmedük
5. Leyl ü nehâr-ı ĥâhiş-i teşrif-i yâr ile
Pertev ĥayâl u ĥâb mı vardur görölmedük

298

Mef'ûlü fâ'îlâtü mef'ûlü fâ'îlün

1. Fehm itmedüm mi ben de merâmın efendimüñ
Taşdıĝ itmedüm mi kelâmın efendimüñ

(3a) gerçi: şimdi P, EE, AE1, H. (b) kenâr-ı: nigâr-ı AE1.

(4b) ğam: var Ü.

(5a) Pertevâ çeşmin: Pertevi ĥâmüş P; Pertevi bi-hüş EE, H.

297 HP(132b), Ü(135a), P(59a), EE(30b), AE1(37b), AE2(24b), H(32b).

(3) P, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında 4. beyitle yer deĝitirmiştir. (a) teşne-dil: teşne-i dil AE2.

298 HP(133a), Ü(135a), P(59b), EE(30b), AE1(38a), H(33a).

(1a) mı: -Ü. / merâmın: merâmuñ P, AE1. (b) kelâmın: kelâmuñ P, AE1.

2. Añsam miyānın Óarż ider ol tār-ı kākülün
Bir kerre añla diqqat-ı tāmın efendimüñ
3. Hālā çerāğ-ı külbe-i dil nār-ı firqati
Zıkr itmeyem mi her gice nāmın efendimüñ
4. Ey bı-vefā bugün beni bu bilmemeñ neden
Dün almadum mı yolda selāmın efendimüñ
5. Mihrāb-ı ebruvānuñ o da kıble eylemiş
Gördüm maħallesinde imāmın efendimüñ
6. Bāzū-güşā olurdı ne şübhe çenārveş
Serv-i sehı göreydi hırāmın efendimüñ
7. Sāķi bu cāmı da baña vir virme Perteve
O şimdi içdi bir tolı cāmın efendimüñ

299

FeÓilātün feÓilātün feÓilātün feÓilün

1. Mül-i gül-gün ile meşşāta iken çün cāmuñ
Tuyamam rāyiħasın şimdi mey-i gül-fāmuñ
2. Nażarum yoķ benüm aħşām u şabāħ-ı dehre
Hať-ı kerrende görüp Óayını şubħ u şāmuñ
3. Ger felek olsa ketārem gene meyl itmez o māħ
Görmedüm hāsılı ārāmını ol nā-rāmuñ
4. Nām-ı İslāmda bir şüh fedā itmiş anı
Zāhide dise biri n'oldı senüñ İslāmuñ

(2a) ansam miyānın: añsam miyānuñ P. / ider: ile P. / kākülün: kākülün P, EE, AE1, H. (b) tāmın: tāmıñ P; nāmın EE.

(3a) nār-ı: tār-ı P. (b) nāmın: nāmuñ P.

(4b) selāmın: selāmuñ P, AE1.

(5a) ebruvānuñ: ebruvān EE, AE1, H. (b) imāmın: imāmuñ P.

(6b) hırāmın: hırāmuñ P, AE1.

(7b) cāmın: cāmuñ P.

299 P(59b).

5. Mürğ-i dil böyle giriftâr olup qalmazdı
Hattı hâsiyyetini virmese müyîn dâmuñ
6. Funa zevraqları cānumdan uşandurđı beni
Olamaz çāresi tahşiline hiç eyyāmuñ
7. İtsün Öİzzet Begi Allah muŐazzez Pertev
İtdi envāŐını bu bendesine ikrāmuñ

300

Meföülü mefāŐilü mefāŐilü faöülün

1. Ey serv-i revānum yine cevlāna mı geldüñ
Mānende-i āhū
Üftādelerüñ hālını ki seyrāna mı geldüñ
Yā hū yine yā hū
2. Bir hayli zamāndur ki tabīb-i dil ü cānsın
Kıtāl-ı cihānsın
Kāfir hele bir hasta müselmäna mı geldüñ
Ya böyle midür bu
3. Yüz kıblede göz şahid-i mümtāza nażār-bāz
Hiç Hāqdan utanmaz
Zāhid yine sen mescide Őişyāna mı geldüñ
Tu rüyña haq tu
4. Ey tır-i nigh tığ-ı nażar gibice sen de
Yaluñuz tek ü tenhā
Geçdüñ harem-i sıneyi tā cāna mı geldüñ
Şu gamzene qarşu
5. Pür-fitne gözüñ itdi dil-i Pertevi teshir
Evvelki nażarda
Güyā melegüm bezme sürüşāne mi geldüñ
Bā-djde-i cādū

300 HP(133a), Ü(135b), P(61a), EE(30a), AE1(39a), H(33b).

Not: Bu gazel HP, Ü nüshalarında müstezad şeklinde değildir.

(1a) mānende-i: mānend-i P. (b) hālını: yoħsa Ü. / ki: -AE1, -H.

(4a) nigh: müje AE1, H. / nażar: nigh AE1, H.

301

MefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün

1. Gülünden şekve eyler Óandelib-i zârı söyletseñ
Figânından yanar bülbüllerüñ gülzârı söyletseñ
2. ÓAcâyibdür ki her bir vazÓ-ı nâ-ber-câsı mühlikken
Hudâvendinden eyler şekve hıdmetkârı söyletseñ
3. Yüzün göstermemek yüz virmemek şanmışdum Óuşşâka
Hücüm-ı Óaşıkândan bahş ider dil-dârı söyletseñ
4. Mey-i gül-reng ile reng eyleyüp sâkı leb-i yâra
Dehân-ı tengnâsında olan esrârı söyletseñ
5. Olur dem-beste Pertev bülbül-i güyâ-yı şüride
Figânuñ kühsâra Óaks ile kuhsârı söyletseñ

302

FeÖilâtün mefâÖilün feÖilün

1. Hâlı kara belâları lebinüñ
Hat-ı Hîzr-âşnâları lebinüñ
2. Perde-i gönçayı ider şad çâk
Hande-i dil-güşâları lebinüñ
3. Nażarumda lihâf-ı gönca gibi
Hât-ı sebzın kabâları lebinüñ
4. Hatla giydük de hilÓat-ı semmür
Artdı qadr-i Óalâları lebinüñ
5. Hîzr-ı hatta içürdi âb-ı hayât
Çeşme-i cân-fezâları lebinüñ

301 HP(133a), Ü(136a), P(60a).

(3a) şanmışdum: şanmışsın

(4b) dehân-ı tengnâsında: dehân-ı tengnâsındaki HP; dehânuñ tengnâsında P. / olan: -HP.

(5a) bülbül: -Ü. / güyâ-yı: şeydâ-yı P. (b) kühsâra: kühsâr-ı P. / kühsârı: kühsâr P.

302 HP(133b), Ü(135b), P(58b).

(3b) sebzın: şırın P.

(4a) giydük: gitdük P.

6. adr-i ykt eyledi ikest
Gevheri b-bahları lebinn
7. Deheni yok m dir ki bse-i izn
Yosa var m rızları lebinn
8. Dehen-i Perteve nab olsun
Bri med u enları lebinn

303

Feiltn feiltn feiltn feiln

1. Dilimz nee grr mest-i nighunda senn
Hep siyeh-mest oluruz zlf-i siyhunda senn
2. ad-merg itse de ık haber-i val seni
Gl-i andn alur rste-giyhunda senn
3. Nice macbun olup dmen-i ebre girmez
Meh gibi lekke mi vardur ru-ı mhunda senn
4. Dil-i gm-rh aranurken zeanunda lim
Buldlar gnlmi ol mabes-i hunda senn
5. Old sz-efgen-i hrd-i felek ey Pertev
Çok arret var imi ule-i hunda senn

(6a) adr-i ykt: ırd ykt ; dri ykt P.

(7a) deheni: dehenn ,P. / dir ki: dirse P.

303 HP(133b), (136a), P(59a), EE(29b), AE1(38a), AE2(25a), H(33a).

(1a) grr: grp HP,  / nighunda: siyhunda EE. (b) hep siyeh mest: giceler ruz EE, AE1, AE2, H. / oluruz: iderz P, EE, AE1, AE2, H.

(2a) de ık haber-i val seni: dai valı peym ile o h P, EE, AE1, AE2, H. (b) rste: deste EE, AE1.

(3a) macbun: macb EE /girmez: giremez P, AE1.

(4a) zeanunda: zeanında P zean-ı EE, AE1, AE2, H. / lim: hbnda EE, AE1, AE2, H. (b) buldlar gnlmi ol: b-gnehler bulunur P, EE, AE1, AE2, H.

(5a)teine bir mihrun P, AE2, H;tee bir mihrun EE;teine bir mehn AE1. (b) arret: tarvet P, AE1.

304

Mef'ûlü fâ'îlâtü mef'ûlü fâ'îlün

1. Mîhr-i münîre tâb virür meh yüzüñ senüñ
Hâlet-fezây mîdur o ser-hoş gözüñ senüñ
2. Gelmiş de görmemiş yine hiç rûyî iltifât
Mehcûr-ı kurb-ı vaşluñ olan öksüzüñ senüñ
3. İtme şikâyet Ôâşık o nev-res civândan
Güş-ı kabûle girmedî mi her sözüñ senüñ
4. Vaqt-i visâl-ı Ôâşık-ı hâsret-keşüñ gibi
Pür-şevk geçsün öyle giceñ gündüzüñ senüñ
5. Pertev disem o serv-i revân-bahş-ı sâyeye
Âb-ı hâyâtilen mi şulândı özüñ senüñ

305

Mef'ûlü fâ'îlâtü mef'ûlü fâ'îlün

1. Yok bülbüle vefâsı cihân gülsitânınuñ
Gül virse dâhi hâr u hası âşiyânınuñ
2. Mürğ-i hümâ-yı tîrûñe Ôâşık inanmasun
Yapsa içinde lâne eger gülistânınuñ
3. Mey-h'âr-ı Ôâşık-ı la'âl-i lebüñden Ôaceb senüñ
Hiç yok mı farkı meykede şahbâ-keşânınuñ

304 HP(134a), Ü(136a), P(60a), EE(30b), AE1(38a), H(33a).

(1b) hâlet-fezây: hâlet-fezâ P. / mîdur: mı hem Ü, P.

(2a) gelmiş de: gülşende P. / rûyî: dür EE.

(3a) Te'ôcîl-i emr-i vaşl eyle incitme ol mehi P, EE, AE1, H.

(4a) visâl-ı: -EE. / hâsret-keşüñ gibi: hâsret-keşideveş EE, AE1, H.

(5a) Eş'ôârıñı bir ÔAcem görüp didi Pertevâ EE; Eş'ôârıñı görüp bir ÔAcem didi Pertevâ AE1,H.

(b)) âb-ı hâyâtilen mi şulândı: İrân zeminden midür a yâ EE, AE1, H.

305 HP(134a), Ü(136b), P(60a), EE(31a), AE1(38b), AE2(25b), H(33a).

(1b) hası: hasını AE2.

(2b) gülistânınuñ: üstüh'ânınuñ HP, Ü, EE, AE1, AE2, H.

(3a) senüñ: begüm EE, AE1, AE2, H. (b) hiç yok mı farkı: hiç farkı yok mı Ü, P, EE, AE1, H; bir farkı var mı AE2. / şahbâ-keşânınuñ: şahbâ-keşânınuñÜ.

4. Cevr ü cefâ vü mekr ü füsünın bu Óālemüñ
Gördük nice güzeştesinüñ nev-civānuñ
5. Perteve eylemezse tekellüm ne var o şüh
MaÓzürdur ki lükneti vardur zebānuñ

306

MefāÓilātün mefāÓilātün mefāÓilātün mefāÓilātün

1. Sezā mı ki rahmı olmaya hiç senüñ gibi mülk-i hüsne şehüñ
Fütādeñi pāy-māl-i cefā mı itme Óaceb ki resm-i rehüñ
2. ŞuÓūra hālel virür gice ile gündüzi kimse fark idemez
Döküldiği demde rüyuña bād-ı şubh ile turra-i siyehüñ
3. Görünme perı gibi o cemāle şabr olunur mı görmeyicek
Tehı yere alma Óaqlını bir bölük fuğarā-yı bı-günehüñ
4. Ne hāl-i dili şorar ne bağarsın ey gül-i nā-güşāde-i nāz
Sözüñ gibi yok mıdur dehenüñ gözüñ gibi hāste mi nigehüñ
5. Figendeñi boşlamazsın o rütbelerde de nahvetüñ var iken
Ya Perteve Óarz-ı zülf degül neden kec olur gehi külehüñ

(4a) cefā vü: cefā P; cefā-yı EE, AE1. / füsünın: fırıbin EE, AE1, AE2, H. (b) güzeşte-sinüñ: güzeştesini AE2.

(5b) zebānuñ: lisānuñ Ü, AE2.

306 HP(134a), Ü(136b), P(60b), EE(31a), AE1(38b), AE2(25a), H(33b).

(1a) hüsne: hüsni EE. (b) ki: -EE.

(2a) fark: fırāk Ü.

(3a) görünme: görme EE; görünem AE1. / mı: -AE1. / görmeyicek: görünmeyicek AE1. (b) alma: ala Ü.

(4a) nā-güşāde-i: güşāde-i AE1.

(5a) figendeñi: fütādeñi EE. / de: ki AE2.

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün

1. Cānā beni kendüñ gibi kezzāb mı şanduñ
Ağyār gibi yohsa ki kehr-āb mı şanduñ
2. ÓAllāme-i her fenn-i kütüb-hāne-i Óaşķam
Bir medresede sen beni bevvāb mı şanduñ
3. Ya matlabı ya meşrebi ya şıķleti vardur
Her bezme gelen kimseyi aħbāb mı şanduñ
4. TaÓyib iderdüñ beni zāhid saña n'oldı
Sen de görüp ebruları mihrāb mı şanduñ
5. Bozdu seni hançer çekişi vaķt-i recāda
Ol tarz-ı levendāneyi iğzāb mı şanduñ
6. Sen h'āb-ı tegāfülde saña cān virür Óāşık
Cān virmegi cānā şekerin h'āb mı şanduñ
7. Őurbān olayum Óid ideyüm dirsene a Pertev
Hünı nıgeh-i gamzeyi şassāb mı şanduñ

Fe'ölātün fe'ölātün fe'ölātün fe'ölün

1. Ğamzeden niže-i Óāşık-figenüñ var senüñ
Çok belalı nıgeh-i pür-fitenüñ var senüñ
2. Her şikencinde nice sāhir-i Bābil-beste
Böyle bir zülf-i şiken-der-şikenüñ var senüñ

307 HP(134b), Ü(137a), P(60b), EE(31a), AE1(38b), AE2(25a), H(33b).

(1a) beni: gibi Ü.

(2a) kütüb-hāne-i: kitāb-hāne-i P.

(4a) iderdüñ: iderdi P, AE1; ider idüñ EE.

(6a) Óāşık: Óuşşāķ Ü,P.

(7a) ā: ey Ü. (b) hünı: hün-ı P, AE1.

308 HP(134b), Ü(137a), P(60b), EE(31a), AE1(38b), AE2(25a), H(33b).

(2a) sāhir-i: sāhil-i EE, H. (b) bir -Ü.

3. Dil-i Óuŝŝāk-ı dil-figārını ĥabs itmegiçün
Kişver-i ĥüsnde çāh-ı zekānuñ var senüñ
4. Seni āgūŝına Óüryān alur bî-pervā
Bahtı yāver ne güzel pîreñenüñ var senüñ
5. Gel ŝıkılma güzelüm āyine-i Perteve baç
Sünbülün yāsemenün nesterenün var senüñ

Ĥarfüöl-Lām

309

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. Mest olup ayılmayan mestāne kim gönlümdür ol
Tā ebed uŝlanmayan dîvāne kim gönlümdür ol
2. Naçŝ-ı büt-den arayup naççāŝı buldı Óākıbet
MaÓbed-i İslām olan büt-hāne kim gönlümdür ol
3. Bülbül-i zārı ne var bî-zār iderse tā seĥer
Mürĝ-i efgān ü figāne lāne kim gönlümdür ol
4. Ey dür-i baĥr-ı letāfet eyledüm ihdā saña
Bî-bahā bir gevher-i yek-dāne kim gönlümdür ol
5. Zer-niŝān-ı dāĝ ile her çākini zeyn eyledüm
ŝunÓ-ı dest-i perçemün bu ŝāne kim gönlümdür ol
6. Hāne-i Pertevdür ol kim belki taÓmîr olmaya
Gāh u geh taÓmîr olan vîrāne kim gönlümdür ol

(3a) dil-figārını: dil-efkārın P; dil-figārını Ü, EE, AE2, H. (b) çāh-ı: çāre AE1.

(4b) bahtı: yaĥŝı P, AE1. / yaver: yavuz P, AE1. / güzel: Óaceb AE2.

(5a) ŝıkılma: ŝaçla AE2.

319 HP(135a), Ü(137b), P(61a).

(5b) ŝunÓ-ı: nembāÓ-ı Ü.

Fā'ílātün fā'ílātün fā'ílātün fā'ílün

1. Bezm o bezm aḥbāb o aḥbāb Óiřret ol Óiřret degül
Mey o mey sāķi o sāķi ḥālet ol ḥālet degül
2. Bir maḥalde dün dil ü dil-dārı gördüm vāh vāh
Yār o yār Óāřık o Óāřık ülfet ol ülfet degül
3. Cān u cānān arasında vardı bir cān sóḥbeti
Cān o cān cānān o cānān sóḥbet ol sóḥbet degül
4. Dergehünde ḥat ber-āver gördüm ol māhı didüm
Meh o meh ḥāver o ḥāver tal'at ol tal'at degül
5. Ādet-i ehl-i Sitanbul iken evvel nāzükı
şehr o şehr ādem o ādem Óādet ol Óādet degül
6. Hoş degüldür devr idelden seng-i rāh ile başum
Ser o ser bālın o bālın rāḥat ol rāḥat degül
7. Pertevā var özge yerler gerçi kim mey-ḥāneden
Mey o mey sāķi o sāķi ḥālet ol ḥālet degül

Fā'ílātün fā'ílātün fā'ílātün fā'ílün

1. Böyle ey āh-ı dem-ā-dem āh-ı hem-demlik degül
Vāķıf-ı rāz eylemek aġyārı maḥremlik degül
2. ÓAzra'ıl-i cān-ı Óāřık eyledün düşünāmuñı
Ey leb-i cānāne bu Óiři-i Meryemlik degül

310 HP(135a), Ü(137b), P(62a), EE(31b), AE1(39a), H(34a)

*Bařlık: Taźmın-i mısra' EE, H.

(2a) dil ü: dil-i EE. / vāh vāh: āh āh P, EE, H; āh vāh AE1.

(4) -HP, -Ü.

(6a) başum: yāřum P. / bir nefes āsāyiřüm yoķ ḥāk-pāyuñdan cüdā HP, Ü. (b) ser o ser: serv o serv

P.

(7a) O da Pertev nūř-ı mey çün mısra'ı taźmındır P, EE, AE1, H.

311 HP(135a), Ü(138a), P(62a), EE(31b), AE1(39b), AE2(26b), H(34a).

(1) P, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında mısraların yeri deġiřmiřtir.

(2) -HP, -Ü, -P, -EE, -AE1, -H.

3. Pādšāh-ı kişver-i hūbānsın ammā n'eyleyüm
Böyle žulm itmek sezā-yı şāh-ı Óālemlık degül
4. DaÓvet itsem uğramazsın külbe-i ahzānuma
Ey perı-ruhsāre bi'llahi bu ādemlik degül
5. Yaluñuz ben mi didüm şāyān-ı hier olsun Óadū
Kim didi kāfir raķıb için cehennemlik degül
6. Sūfiyā nuķlı düketmek var mıdur bı-nüş-ı mey
Bezm-i rindāndur bu ey nā-dān hāremlık degül
7. BāÓiś-i efzūni-i Óaşķ olduđın bildüñ firāk
Bu vecihden Pertevi terk itdüğüñ kemlik degül

312

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. Bir gül için düşmişüm āteşlere ammā ne gül
ŞemÓ-i ruhsarı yanında olamaz pervāne gül
2. Nev-heves Óuşşāķveş etrāfin almış sad hezār
Anuñ için güş tutmaz degme bir efgāna gül
3. Gül degül mi evvelā baştan bahārı zeyn iden
Jālesi dürre müşābih kendisi mercāna gül
4. Vechi vardur min-vecih beñzer disem ruhsāruña
Büy-ı rüyuñdan nişān virdi meşām-ı cāna gül
5. BāÓiś-i girye gülüñ açılması olmaz hezār

(3) -HP, -Ü.

(4a) Görmedi rüy-ı icābet daÓvet-i ayınemüz EE, AE1, AE2, H. (b) bi'llahi bu: bu bi'llahi Ü, P, EE.

(5a) Óadū: meded AE1.

(7a) olduğın: olduđuñ P, AE1. (b) vecihden: sebebden P, EE, AE1, H.

312 HP(137b), Ü(140a), P(62b), EE(31b).

(1b) ne: ki EE.

(3a) evvelā: evvel EE.

(4a) vechi: veche P. / min-vecih beñzer disem: beñzedürsem min-vecih P. / ruhsāruña: ruhsārına EE. (b) rüyuñda nişān: rüyuñdan haber EE; renginden nişān P.

(5a) açılmasın olmaz hazān: açılması olmaz hele Ü; açılmasına bāğda EE. (b) zımnı demekde: zımnı dimez mi EE.

Verdler zımnı dimekte bülbül-i nālāna gül

6. Rütbe-i zıbalığı dü bār olurdu kınsa āh
Verd-i ruhsāruñ ile gülşende ger yan yana gül
7. Bahr-ı hūn-eşküme mürğ-ı āba dönsün bülbülān
Çünkü hūn-āb-ı sirişk ile boyandı kına gül
8. İtdiler açılmadan hāyfā nihālinden cüdā
Goncelikte mübtelā oldu dañi hicrāna gül
9. Şeb-nem-i eşk ile sır-āb olmayup bülbüllerüñ
Pertevā düşdi dem-ā-dem mevsim-i nişāna gül
10. Bir gülidür Hāzret-i Vāsıf bahār-ı düvelüñ
Devlete zātı gerekdür nitekim bostāna gül

313

FāŖilātün fāŖilātün fāŖilātün fāŖilün

1. Sāşiyā destüñdeki mey iki sāğarlık degül
Böyle etvār-ı hekīmāne kıalenderlik degül
2. ŞemŖüne pervāneyem āyineñe tūti nedür
Sevdigüm cān virmedür Ŗaşkuñda kıaşmerlik degül
3. MünŖadimken buldı kıarf-ı āb-ı hayvān-ı femüñ
Kār-ı hattı kim dimiş Hızr ü Sikenderlik degül
4. Hem-çü māh-ı çār-dehdür hūsni ben geçmem yine
Geçdi çār ebrülığı dem tazelik terlik degül
5. Hūşe-i engürü āğüşunda besler Pertevā
İtdüğün tāk-i rezüñ kim dir ki māderlik degül

(7) -HP, -Ü, -P.

(8a) nihālinden: ki aslından EE.

(9a) olmayup bülbüllerüñ: olması için bülbülüñ EE.

(10) -HP, -Ü, -P.

313 HP(135b), Ü(138a), P(63a), EE(32a), AE1(39b), AE2(26b), H(34a).

(1) P, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında mısraların yeri değışmiştir. (a) mey: -EE, -H.

(4a) yine: hele P, EE, AE1, H.

(5a) besler: lebler Ü, AE2. (b) itdüğün: emdüğün P, AE1.

314

Mef'ûlü fâ'ilâtü mef'ûlü fâ'ilün

1. Bîgânelikler itme yeter âşnâya gel
Gitme cefâ tariğine semt-i Vefâya gel
2. Pâ-mâl-i esb-i nâz ü tegâfûl yatur gönül
Bir kerre bâri eyle nigez hâk-pâya gel
3. Bûs-ı dehense de dime yok kıl müsâ'ade
Efgendenüñ şu eylediği bir recâya gel
4. Câm u piyâle şu'le-i cevvalëveş döner
Nûş-ı şarâba sen hele bezm-i şafâya gel
5. Pertev sezâdur olsa hezâr-ı gül-i ruhuñ
Terk eyle sen açılmağı her nâ-sezâya gel

315 *

Mef'ûlün mef'ûlün mef'ûlün mef'ûlün

1. Dil-i pür-dâgum olsun lâle haddüm cilvegâhuñ gel
Perişân eyleme gönülüm döküp zülf-i siyâhuñ gel
2. Senüñ mir'ât-ı hûsn ü ânuñ olan gönülümü cânâ
Nice işkeste itmiş gör hele tığ-i nigâhuñ gel
3. Yetiş sâkı amân bir başka hâlet bağlamış meclis
Sürâhi ser-keş olmuş sen de işkest it külâhuñ gel
4. Yoğ ise rağbetüñ gam-hânemi teşriife sultânüm
Harîm-i lâlezâr-ı şinem olsun câygâhuñ gel
5. Nedîm-i Pertev-i mihr-i felekdür mâh çün ey meh

314 HP(135b), Ü(138a), P(63a), EE(32a), AE1(39b), AE2(27a), H(34b).

(5b) sen açılmağı: gel bu rağbeti P; rağbet itmegi EE, AE2; rağbeti AE1.

315 HP(135b), Ü(138b), P(63a), EE(32b), AE1(40a), AE2(26a), H(34b).

*Başlık: Tazmîn-i mısra' H.

(1b) eyleme: eyle EE. / döküp: gibi P, AE1.

(4) -HP. (b) lâlezâr-ı: lâlezârum AE2.

(5a) mâh çün: mâh-tâb P, EE, AE1, AE2, H. (b) mâhuñ: meh-tâbuñ P.

Çıkup tahte's-semāda adrini pest eyle mhuñ gel

316

Müfteilün müfteilün filün

1. Günlerimiz hicr ile řām oldu gel
Ddemüze uyku arām oldu gel
2. Sen gözi āhūyı řkār itmege
Ddelerüm alka-i dām oldu gel
3. Mh-ruuñ görmek için dergehüñ
Mecma-ı abāb-ı kirām oldu gel
4. Bizi ayaklandur amān siyā
Neřemüzüñ vati tamām oldu gel
5. Perteve şimdi dai gelmez misin
Ařkuñ ile ayli be-nām oldu gel

317 *

Mefilün mefilün mefilün mefilün

1. Saa ey eřm-i gūyā bed-duā itmeme haberdār ol
Beni bmār-ı hicrān eyledüñ sen dai bmār ol
2. Hemān var ol da tek dūnyāda sen ey mrümün vārı
Dilersen gönlüm aldat ahd ü peymān boz dil-āzār ol
3. Virüp āgūřa ruhsat řoñra řabr it dirsen uřřāa
Bua şabr olunur mı sevdiğüm sen āř-ı zār ol
4. Ne anlar yutduğüm hicr-i lebüñle görmek isterseñ

316 HP(136a), Ü(138b), P(63a), EE(23a), AE1(40a), AE2(27a), H(34b).

(1b) uyku: uyı P.

(5a) Perteve: Pertev AE1. (b) be-nām: be-kām P.

317 HP(136a), Ü(139a), P(63b), EE(32b), AE1(40a), AE2(26a), H(34b).

*Bařlık: Taźmīn-i mīsrā Ü, EE, AE1. H.

(2a) sen: -EE. / ey: -Ü, -AE1. (b) gönlüm: āř P, EE, AE1, AE2, H.

(3) AE2 nüshasında makta beyti olarak yer almıştır.

(4a) istersen: isterseñ EE, AE2.

Cefākārum gelüp bir kerrecik hem-bezm-i hün-h'ār ol

5. Cefā itseñ vefā itmişce dil memnūn-ı ihsānuñ
Ne eyler iseñ eyle hāsılı Óömrüm hemān var ol
6. Nedīmāsā didüm Pertev bunı ol çeşm-i fettāna
Beni bīmār-ı hicrān eyledüñ sen dañi bīmār ol

MefāÓılün mefāÓılün mefāÓılün mefāÓılün

1. Maķām-ı nālişin gāhıce kim kühsār ider bülbül
Şadāda Óaks-i kūh ile yeken yek kār ider bülbül
2. Buluşduķda bahār ešnāsı bāguñ bāğ-bān ile
Gül-i handānını zārı ile bāzār ider bülbül
3. Eger kim görmese hār-ı gül-i handāndan āzār
Ser-i dıvāra gülşende Óabeş mi zār ider bülbül
4. Çemende mutribān nāy u girifte idicek āgāz
Çalup ıslıķların minķār-ı müşiķār ider bülbül
5. Anuñçün hoş gelür erbāb-ı Óaşkuñ gūşına şavtı
Fiğān-ı Pertevı nālendeyi işÓār ider bülbül

MefÓülü fāÓilātü mefāÓülü fāÓilün

1. Rüsivā-yı Óaşķa şūriş-i gāvğā bir iş degül
İş çok baķılsa hiç biri ammā bir iş degül
2. Rencide-hātır itmegi işden şümār idüp
Tatyıb-i dil o mehveşe gūyā bir iş degül
3. İş halk içinde iş görüp itdürmedür pesend
İş görme kendi kendine tenhā bir iş degül

(6a) Nedīmāsā: Nedīmāne Ü. / Pertev bunı ol: ben dañi Pertev P, EE, AE1, AE2, H. / fettāna: fütāde AE2.

318 P(61b).

319 HP(136b), Ü(139a), P(61b).

(3a) itdürmedür: itdürmede Ü.

4. İbrām idüp kıoma bugünũñ kārın irteye
Zirā o ūha vaŌde-i ferdā bir iū degũl
5. Bir iū mi inzivā ile taūūil-i nām u ūān
İndũmde ūit-i ūohret-i Ōanķā bir iū degũl
6. Pertev niyāzı boūlama yalvar ki iū budur
Ol ūha Ōarż-ı nāz u sitiġnā bir iū degũl

320

MefŌũlũ fāŌilātũ mefāŌilũ fāŌilũn

3. Cũlar gibi ūiūiūũm aķarken ūırıl ūırıl
Ol h̄āb-ı nāzda uyumıūmıū mıūıl mıūıl
4. Nāyuñ nevā-yı sũz-ı dili yaķdı Ōālemi
Bilmem ne didi ġũūına ney-zen fiūıl fiūıl
5. Gelmez ferāġ-ı ġirye-i bĩ-ihtiyārdan
Mānend-i dāġ-ı d̄ideler olsa kızıl kızıl
6. Ey tıfl-ı nāz ben yanup Ōaūķũnla aġlayam
Germ-ābe-i dilũmde sen oyna çıpıl çıpıl
7. Yaluñuz lisān-ı dil ĥareket itmeyũp añā
İġzābdan kımıldasa ūāyān kımıl kımıl
8. Ser-geūte eylediyse ne ġam ķarĥ bizleri
Ol da dũner ĥayāl-ı fenerveū firıl firıl
9. Pertev de ġeh-be-ġeh hele taūdĩŌ idüp Ōabeū
Ol nāzenĩne derdini ūyler dırıl dırıl

320 HP(135b), P(63b), EE(32b), AE1(40a), AE2(27a), H(35a).

Not: Bu gazel H nũshasında (83a)'da tekrarlanmıūtır.

(1b) uyumıūmıū: uyurmıū P.

(4)P, EE, AE1 ve H nũshalarında 5. beyittir. -AE2. (a) nāz ben: nāzenin P, AE1. (b) dilũmde: dilde EE.

(5) -HP. (a) lisān-ı: lisān u AE2. (b) aġzābdan: aŌzā bũtũn EE, AE2, H.

(6) -HP. (a) eylediyse: eyler ise AE2.

Mefā'Ölün mefā'Ölün mefā'Ölün mefā'Ölün

1. Cihānuñ rengine aldanma virme rengüñi reng al
Uşul ile yüri ger mest iseñ de pāyuñi deng al
2. Hemān yorgānıñıñ miqdāri temdīd eyle a'Öşābuñ
Zamān-ı tenge hāluñ uydurup pā-pūşuñi teng al
3. Şarāb iç neşöelenmekse murāduñ bezm-i Öālemde
Ki yoħsa keyf için ne berş ü ne efyün u ne beng al
4. Bu göz temyiz-i niķ ü bedde Öayniyle terāzūdur
Sen ister gevher-sencide al ister iseñ seng al
5. Kūmeyt-i bādeyi meşrebce biz kullanduk ey şūfi
Sen ister āster-i rehvar ister bir ħar-ı leng al
6. Olur olmaz şey alma dehāna bezm-i Öişretde
Neyüñ persengi meydür çünkü ney yoğ ise perseng al
7. Dizildi nāyi müsikārveş sāzendeler ey dil
Saña ol çengi şūhı nisbet itsün sen de bir çeng al
8. Şatarken nice sultān-ı Öarı bāzār-ı melāmetde
Saña kim didi kim sūķ-ı maħabbetde varup neng al
9. Kūmāş-ı levn-i Leyli āb-ı çeşm-i Kays ile solmaz
Reng-i hāsa uysun Pertevā bir şūh-ı şeb-reng al

321 HP(136b), Ü(139b), P(61b), H(81b).

Not: Bu gazel H nüshasında İzzet Beg tarafından tahmis edilmiştir.

(2a) yorgānıñıñ: yorgānıñıñ Ü. / a'Öşābuñ: a'Öşāluñ P.

(4) Ü ve P nüshalarında 5. beyittir.

(5) Ü ve P nüshalarında 6. beyittir.

(6) Ü ve P nüshalarında 7. beyittir.

(7) Ü ve P nüshalarında 8. beyittir.

(8) -HP. / Ü ve P nüshalarında 4. beyittir.

(9b) şeb-reng al: -P.

Mef'ûlü fâ'ilâtü mef'ûlü fâ'ilün

1. Virdüñ harāba Óālemi tūfān mısın göñül
Bu cüş u bu hurüş ne Óummān mısın göñül
2. Hicrān ilinde bādeye peymā-yı ğam mısın
Bu tengnā-yı şinede pinhān mısın göñül
3. Bilmem nedür bu sendeki bî-intizām hāl
Zülf-i nigārdan da perişān mısın göñül
4. Āzāde-serlik Óālemi mi geldi yādına
Bend olduğına yohsa peşimān mısın göñül
5. Tatyīb idüp seni ele almaz mı gāhıce
Yārūñ yolında hākle yeksān mısın göñül
6. Tiğ-i tegāfül ile helāk itmesün şaşın
Çeşm-āşnā-yı ğamze-i bürrān mısın göñül
7. Bu ıztırāb ile bu şitāba sebep nedür
Pertevle sen de Óāzim-i cānān mısın göñül

323

Mef'ûlün mef'ûlün mef'ûlün mef'ûlün

1. Ser-āġāz eylesem feryāda ben hāmüş olur bülbül
Mücessem gülsitāna naşş olunmuş kuş olur bülbül
2. Gülistān-ı cemālūñ būsitānda eylesem taqrır
Olup zānū-zen-i dersüm ser-ā-pā güş olur bülbül
3. İşitse nā-gehān gül-bāng-ı efgān-ı seherġāhum
Nihāl-i gülden ürküp āşiyān ber-düş olur bülbül

322 HP(137a), Ü(139b), P(64a), EE(32a), AE1(40b), H(35a).

(2a) bādeye: bāde P. (b) tengñā-yı: tengñada EE.

(3a) bî-intizām: bu intizām P.

(4a) mi geldi: geldi mi P, EE, AE1, H.

(7a) ıztırāb ile: ıztırāba bile EE. (b) Pertevle: Pertev EE.

323 HP(137a), Ü(140a), P(62b).

(2a) cemālūñ: cemālin Ü. (b) zānū-zen-i dersüm: zānū-zen u resim P.

4. Gül-i rüyun gülistānuñ iderse revnağın tārāc
Ĥarāb-ābad-ı gülşende alup baykuş olur bülbül
5. Śadā-yı nālem Őaks itse eger kühsār-ı gülzāra
Ferāmüş eyleyüp zār-ı güli mağşüş olur bülbül
6. Leb-i mey-günunuñ vaşfında bir beytüm sürüd itsem
Tenük-żarf-ı mey-āşāmān gibi ser-ħoş olur bülbül
7. N'idem ey nev-nihālüm sāye-riz olsañ çemenzāra
Ser-ā-ser şāhsār-ı güllere ĥas-püş olur bülbül
8. Benüm cüş-ı ĥurüş-ı baħr-ı giryem dāōimā Pertev
Bahār eyyāmı ĥaddince belı pür-cüş olur bülbül

324

FāŐilātün fāŐilātün fāŐilātün fāŐilün

1. Vuşlatuñ her vaqt u her ān olsa da māniŐ degül
Lutf u iħsānuñ firāvān olsa da māniŐ degül
2. Şuöle-i ān-ı ĥüsn-i rüyuñ itsün isterse füzün
ŞemŐ olsun da fūrüzān olsa da māniŐ degül
3. Mest-i nāz olsun nigāh-ı ġamze-i cellādı da
Ĥüni çeşminde biraz an olsa da māniŐ degül
4. Ĥānem olsun tek udūmuñla müşerref her gice
ŐĀşkār olmazsa pinhān olsa da māniŐ degül
5. Āşıkuñ āmiziş itsün de ġam-ı hicrān ile
Vuşlatuñla soñra şādān olsa da māniŐ degül
6. Őıddür tabıle ruħsat vir de ey şāh-ı ĥüsün

(4b) baykuş: bir kuş P.

(6) -P.

(8b) belı: bülbüli Ü. / pür-cüş: bir hoş P.

324 HP(138a), Ü(141a), P(64a), EE(32b), AE1(40b), AE2(26b), H(35a).

(2a) şuŐle-i ān-ı: tābiş-i ān HP, Ü. / itsün isterse: eylesün ister AE2. (b) fūrüzan: firāvān P.

(3b) çeşminde: çeşmüñde EE.

(4a) ĥānem: cānum EE; ĥāzım P. / her: bir P.

(5a) Őāşıkuñ: Őāşık AE1. / hicrān ile: hicrānında EE.

Hāk-pāy olmazsa dāmen olsa da māniŎ degül

7. Hāne-i dil almasun tenhā hemān Pertev gelen
Hep hayāl ü fikr-i cānān olsa da māniŎ degül

325

FeŎilātün feŎilātün feŎilātün feŎilün

1. Faınınca o gülüm hūsn ü cemāl üstine gül
Açılır bāĝ-ı ruħuñda gül-i al üstine gül
2. Ser-i serv üzre kıyās itdüm açılmış güldür
Pek yaraşmış idi başındaki şāl üstine gül
3. Bildi kütelligini add-i bülendüñ göricek
Saña hem-serlik için çıkdı sıfāl üstine gül
4. Hūsnüne ĝırralanup bülbülüñ medhî ile
Bî-edebdür çıkar ol addi nihāl üstine gül
5. Berg-i gülde açılır şan gül-i habbü's-sevdā
Her n'idem kim gele rüyundaki hāl üstine gül
6. Gül taınmış görüp ol mihr-i ruħ-ı ebr üzere
Sāye-efgen şanurum mihr-i hilāl üstine gül
7. Fikr-i rüyüñ ile dıvānçe-i Pertev açılup
Geldi göñlümde olan niyyet ü fāl üstine gül

326

(6b) hāk-pāy olmazsa dāmen: dāmen olmazsa ĝirbān P, EE, AE1, AE2, H.

325 HP(137b), Ü(140b), P(64a).

(2a) ser-i serv: serv-i ser P.

(5a) berg-i: bir Ü.

(6a) mihr-i: mihr u HP, Ü. / ebr: ebrü HP, Ü.

(7a) açılup: açılır P. (b) niyyet ü: niyyet-i P.

326 HP(138a), Ü(140b), P(64b).

Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün

1. Gerçi buldı bend-i tomruğdan rehā nā-çār gül
Hār elinden çekdi ammā kim nice āzār gül
2. Hār-ı āzār elde şişler belde ıalyoncı kesüm
Gülgülü şāluñ şarınmış Öarz ider dıdār gül
3. Tā-hevā-yı gül-ruhuñ itdi serümde cilvegāh
Görmedi bir kimse başumda benüm deyyār gül
4. Sevdigüm söz yoğ hele cūş-ı bahār-ı hūsnuñe
Hatt-ı nev-hizüñ görüp şandum bitürmiş hār gül
5. Bülbül ü gül bir görüñdi çeşm-i vahdet-bınüme
Şöyle žann itdüm olan gülzār içinde zār gül
6. Hın-i vuşlat bülbülüñ tā mevsim-i evvel-bahār
Hār elinden çekdigin itmez mi istifsār gül
7. Na'Öra-i mestānesin Pertev tehi žann eyleme
Şundi şimdi bülbüle bir sāgar-i ser-şār gül

Mef'Öülü fā'Öilātü mef'Öülü fā'Öilün

1. Var bir su'Öalüm ey büt-i hāzır-cevāb gel
Gel ey eşir-i şad şeh-i gerdün-cenāb gel
2. Cevrüñ mi māni'Ö oldı ki çoğdan görünmedüñ
Ey žalim itme eyledigüñden hicāb gel
3. Ben mest-i cām-ı lā'Öl-i lebem sākiyā amān
Tekrār sen de eyleme hālüm harāb gel
4. Seyl-āb-ı eşki görmek için ey hayāl-i yār
Gel cilvegāhuñ oldı bu çeşm-i pür-āb gel
5. Evrāk-ı dil gamuñla ne hādde reşidedür
Bir kerre eyle defter-i hicr-i hisāb gel

(2b) şarınmış: şalınmış P.

(4b) bitirmiş: yitirmiş P.

(5a) bülbül ü gül: bülbül degül Ü. (b) itdüm: idem Ü.

6. Çekdürme böyle öldür efendim yeter yeter
İtdümse ben günâh sen eyle şevâb gel
7. Çün sâye pây-mâl-i gamuñdur bu bî-nevâ
Gel nûr-fâş-ı Pertev ol ey âftâb gel

328

Mef'ûlü fâ'îlâtü mef'ûlîlü fâ'îlün

1. Ey hâme şerh-i dâğ-ı dile hem-zebânum ol
Ey dâğ sen de şerh-i dil it dâstânum ol
2. Çeşm-i şiyâhuñ añlayamazsam lisânını
Ey ebru-yı semmûr-külehtercemânum ol
3. İtmez o gamze merhâmet ey la'âl-i ruh-bağş
Gel çâresâz-ı hasta dil-i nâ-tüvânum ol
4. Sen bâri vahşet itme dil-ârâmımız gibi
Gel ey hayâl-i yâr gel ârâm-ı cânum ol
5. Gördüñ mi Pertev itdi seni dahi zâr zâr
Kim didi saña mahrem-i râz-ı nihânum ol
6. Şâyân-ı dest-i yâr degülseñ de ey gâzel
Öİzz-i huzûr-ı yâre hemân armağanum ol

(5b) hisâb: hicâb HP.

(6a) öldür: -EE.

(7a) bu bî-nevâ: fütâdeler P, EE, AE1, H. (b) nûr-fâş-ı: nûr-pâş-ı EE, AE1.

328 HP(138b), Ü(141b), P(65a), EE(33a), AE1(41a), AE2(27b), H(35b).

(1a) zebânum: zebân AE1. (b) dil: Ü.

(3) AE2 nüshasında 4. beyitle yer değışmiştir. (a) merhâmet: rahm sen AE2. / ruh-bağş: cân-bağş P, EE, AE1, AE2, H. (b) hasta dil-i: hüsni dil-i Ü; hasta-i dil P.

(5a) saña: -AE1.

(6a) degülseñ: gülseñ de Ü; degülseñ AE1. (b) Öİzz-i huzûr-ı yâre hemân: var hâk-pâye rüyuñı sür P, EE, AE1, AE2, H.

Fā'ölātün fā'ölātün fā'ölātün fā'ölün

1. Devlet-i faqr ile kim pür-iftihār oldı gönül
Hāksār olduqça şāh-ı nāmdār oldı gönül
2. Nā'öl olduqda nigāh-ı ğamze-i çeşmānuña
Gūyiyā şandum ğılāf-ı Zü'l-feķār oldı gönül
3. Hāt-ı ber-āverlik demin yād eyleyüp itdi hicāb
Her n'idem kim mā'öl-i būs u kenār oldı gönül
4. Hor baqma tuhfe-i ihdā-yı nā-çizāneme
Sen şeh-i hūsne kuluñdan bergüzār oldı gönül
5. İhtiyārumla degül terk-i hevā dil-dādeñe
Nev-civānum sevdigüm pek ihtiyār oldı gönül
6. Hāletiyle şāhv u maħv Öālemlerin ra'Önā bilür
Neş'Öe-i Öaşkuñla mest ü hüş-yār oldı gönül
7. Pertev almaqkla tevaqķur itme Pertev sen daħi
İftikār itdükçe ğāyet pür-vaķār oldı gönül

Mef'ölü fā'ölātü mefā'ölü fā'ölün

1. Oldı vücūd tāb-ı teb-i rüzeden çü nāl
Dārū-yı Öid yetişmese žannum yamandı hāl
2. Eyyām-ı rüz şöyle şovuk geçdi kim bu sāl
Öide vuşülü itmez idi kimse hiç hayāl

329 HP(139a), Ü(142a), P(65a), H(83b).

(2a) çeşmānuña: Öayneynüñe Ü, H.

(3a) demin: demüñ H.

(4b) bergüzār: bādgār H.

(5a) terk-i hevā: terk-i hedā Ü; pürāne ser-i H. / dildādegi: dildādelik H.

(7) H nüshasında makta beyti şöyledir:

Hāzret-i Vāşıf ola iķbāl-i devlet ile şağ

Pey-rev olmaqkla ana pür-iştihār oldı gönül

(7a) tevaqķur: tevķir P.

330 P(65b).

3. Olsun bedîd cām-ı hilālî ki sâkiyâ
Bu nükteyi işâret ider ebru-yı hilâl
4. Ol şüh baht-ı lezzet-i gül-şekker eylemiş
Ben būs-ı Őid-i laŐl-i lebe itdüm intikâl
5. Öid oldu vaŐd-ı buse-i incâz vaqtidür
Őideyndür bu mahkemedede şâhid-i maķâl
6. Öid üsti her n'idem ki tefeŐüller eyledüm
Ya nuķl-ı buseye ya mey-i nâbe geldi fâl
7. Câm elde Öaks-i ğurreye eylerdük intizâr
Zirâ ki bizde defŐ-i sere yoğidi mecâl
8. Ešnâ-yı rûzede şademât-ı şedîd-i bād
Çok ehl-i keyfi eyledi bî-şübhe pây-mâl
9. Söylendi iştirâk ile Őîzzet bu nev ğazel
Bilsün olursa Pertev iden fâŐilin suŐâl
10. Şayf-ı şitâ bahâr u hazâna gelür çü Öid
Nicesine irüşdüre Allahu zü'l-Celâl

ĤarfüŐl-Mîm

331

Mefâöilün mefâöilün mefâöilün mefâöilün

1. Dili şad bend ile zülfünde bî-ķayd-ı rehâ buldum
O bî-ârâma tâ ğönlümce cây-ı inzivâ buldum
2. Yoluında hâksâr u hâk-pâyüñ olmadur ķaşdum
Efendim pây-mâlün olmada neşv ü nemâ buldum
3. Gel ey dil ser-seri ğezme beyâbân-ı mahâbbetde
Senün şâyân-ı Őaşķuñ bir civân-ı dil-rübâ buldum
4. Düşürmişün elünden ey kemân-ebrü dil-i zârı
Ararken şinede tîr-i nigâhün ez-ķazâ buldum

331 HP(139b), Ü(144a), P(65b), EE(33a), AE1(41b), AE2(28a), H(36a).

(2a) hâksâr u: hâksârüñ P.

(3b) senün: saña AE1. / dil-rübâ:mehliķâ Ü, P.

5. Yitürdüm ārzū-yı vaślı oldum vāsıl-ı cānān
O semte ŧimdi ben nā-refte bir rāh-ı ŧapā buldum
6. Dehānı bahŧin açdum ol ŧeker-leb dil-berüñ Pertev
Seni söyletmege bir nev-zemīn ŧirīn-edā buldum

332

Mefā'ölün fe'ölātün mefā'ölün fe'ölün

1. Hitāb-ı Őaŧkı kim añlar kimüñle söyleŧeyüm
Cevāb-ı Őaŧkı kim añlar kimüñle söyleŧeyüm
2. Zamāne bü'öl-hevesānından ey gönül göster
Cenāb-ı Őaŧkı kim añlar kimüñle söyleŧeyüm
3. Cerīde-i dil-i derd-āŧnāda var mı yekün
Ĥisāb-ı Őaŧkı kim añlar kimüñle söyleŧeyüm
4. Muĥāl ŧalmadı nūŧ-ı ŧarāba ĥāhiŧ-i tām
Harāb-ı Őaŧkı kim añlar kimüñle söyleŧeyüm
5. Bu mekteb-i edeb-āmüz-ı Őaŧkıda Pertev
Kitāb-ı Őaŧkı kim añlar kimüñle söyleŧeyüm

333

Mefā'ölü fā'ölātü mefā'ölü fā'ölün

1. Pīrān-ı Őaŧkı tıfl iken irŧāda baŧladum
Ben ders-i Őaŧka çünki elif bāda baŧladum
2. Sermāye-i sürürü tüketdüm gamuñda āh
Naŧd-ı ŧafā-yı māzīyi ta'ödāda baŧladum
3. Bezm-i maĥabbet içre tel ehli olan bilür
Ney nāle itdi ben yine feryāda baŧladum

(5) -HP, -Ü. (a) cānā: cānān AE2.

(6a) bahŧin: bahŧün AE1.

332 HP(139b), P(65b), EE(33b), AE1(41b), AE2(28a), H(36a).

(4a) maĥāl: mecāl P, EE, AE2, H.

333 P (66a).

4. ÓUşşāķ-ı zāra irmişiken žulmi gāyete
Virmiş henüz o şūh ki bî-dāda başladum
5. Pertev dimekle tarz-ı kühen şiÓrúme o şūh
Farz-ı suhanda ben de nev-icāda başladum

334

MefāÓilün feÓilātün mefāÓilün feÓilün

1. Ğamuñda şabr iderüm gerçi çāk-i ceyb itmem
Eger ider bulnursa anı da Óayb itmem
2. Ğayāl-i laÓl-i lebüñ dürc-i dildedür mahfûż
O yādgārı efendim ölince gayb itmem
3. Yaķın geldi baña kim fedā imiş kāruñ
Cihān hilāfını söylerse şekk ü reyb itmem
4. Belî gönül kıocamaz dirler idi gerçek imiş
Hevā-yı Óaşķda fark-ı şebāb u şeyb itmem
5. Ne derdler çekerüm Ğasretüñle Pertevveş
Ğamuñda şabr iderüm gerçi çāk-i ceyb itmem

335

MefÓülü fāÓilātü mefāÓilü fāÓilün

1. Hem-vaşl iken o māh ile mehcür kıalmışam
Mihmānum oldı meh yine bî-nür kıalmışam
2. Mānend-i şubĥa meclis-i rindānda yok yerüm
Tākinde hem-çü Ğuşe-i engür kıalmışam
3. Tāb-ı şuÓāÓ-ı laÓlüñ idüp cānı teb-zede
Ser-çeşme-i Ğayātde mahrür kıalmışam
4. Çün Ğatt-ı leb rehā bulamam piç ü tābdan
Hem-sāye-i Mesîĥem ü rencür kıalmışam

334 HP(139b), Ü(144b), P(66a), EE(33b), AE1(41b), AE2(28b), H(36a).

(5a) Ğasretünle: Ğasretünde AE2,H. / Pertevveş: Pertev ben EE.

335 HP(140a), Ü(142a), P(66b).

(3a) tāb-ı: tār-ı P.

5. Künc-i harâbezâr-ı ma'ârifde Pertevâ
Çün genc-i nâ-güşâde vü mestür qalmışam

336

Mef'ûlün mef'ûlün mef'ûlün mef'ûlün

1. Beni hâyran iden gözler mi kâküller midür bilmem
'Aceb lebler mi gül-ruhlar mı şimîn-ber midür bilmem
2. Amân ol çeşm-i hün-rizûñ nigâh-ı tığ-i ser-tîzi
Deler şinem geçer hançer midür nişter midür bilmem
3. Mahâbbet sıfr-i zâ'iddür hisâb-ı bî-vefâyide
'Ahidler va'ode-dih-i hâric ez-defter midür bilmem
4. Göñül nâminde şâhâ bir kuluñ vardur senüñ ammâ
Derüñde der-be-der çâker midür kemter midür bilmem
5. Cihânı pür-fiten kıldı nigâh u gamze vü zülfüñ
Nedür ejder mi efsünger mi şîr-i ner midür bilmem
6. Dehân-ı cânumı şîrîn-mezâk itdi velî Pertev
Leb-i dil-ber mi kand-ı ter mi gül-şekker midür bilmem

337

Mef'ûlü fâ'ilâtü mef'ûlü fâ'ilün

1. Çadd-i nigâra fitne-i ber-pâ mıdur disem
Dil-keş hırâm-ı serv-i dil-ârâ mıdur disem
2. Kâkül berât-ı 'aşquma tuğrâ mıdur disem
Hat hüccet-i ferâgate imzâ mıdur disem

336 HP(140a), Ü(144b), P(66b), EE(33b), AE1(41b), AE2(28b), H(36a).

(3) AE2 nüshasında 5. beyitle yer değişmiştir. (3a) zâ'iddür: zâ'id mi Ü. (b) va'odede: va'odelerde Ü, P, AE1, AE2, H.

(4a) vardur: vardı Ü.

(5a) pür-fiten kıldı: fitnezâr itti P, EE, AE1, H.

(6a) dehân-ı: dehâni P. / velî: dili P.

337 HP(140a), Ü(144b), P(66b), EE(33b), AE1(42a), AE2(28a), H(36b).

(2) -HP, Ü, -P, -EE, -AE1, -H.

3. İtdükçe ben niyâz o göz süzmeciklere
Nâzüklük ile vuşlata ĩmâ mıdur disem
4. Her dem açılmaz Óâşıka mevsim-şinâsdur
Gül-ruhlarına ğonca-i zıḡbâ mıdur disem
5. Hâlüm suÓâl iderse gelüp rahme mehveşüm
Derd ü belâ mı Óaşk mı şevdâ mıdur disem
6. Ğışü-yı yâra ben daḡi bilmem ki Pertevâ
Müşg-i Hoten mi Óanber-i sârâ mıdur disem

338

MefÓülü mefâÓülü mefâÓülü faÓülün

1. Cûlar gibi her serv-ḡadũñ pâyına aḡmam
Ben şâhid-i bâzâr olanuñ rûyına baḡmam
2. İmân gibi Óaşkuñ sereyân itdi derûna
Cevr itme tehî ben seni ölsem de bıraḡmam
3. Ser tâ-be-ḡadem şemÓ gibi yanmaġa mûmam
Pervâne gibi gerçi perüm âteşe yaḡmam
4. Yanınca revândur yine her seg-heves aġyâr
Ol çeşm-i ġazâlum dir iñen ip bile taḡmam
5. Ser-ḡoş gibiyüm Óaşḡ u maḡabbet ile Pertev
Müdmín gibi her gönci olup gerçi ki çaḡmam

(3a) süzmeciklere: sürmeciklere Ü.

(4) AE2 nüshasında 5. beyitle yer deġişmiştir.

(5a) mehveşüm: mehveş Ü. (b) belâ mı: belâ-yı P, EE, AE1.

(6a) ben daḡi: ḡâşılı Ü. (b) müşg-i: misk-i AE1, H.

338 HP(140b), Ü(145a), P(67a), EE(34a), AE1(42a), AE2(29b), H(36b).

(3a) Pervâne gibi vuşlat ile yanmaġa gelmez P, EE, AE1, H; Pervâne-i şemÓ-i şeb hier itse de göñlüm AE2. (b) Pervâne gibi gerçi perüm: Ben göz göre cân u tenümi P, EE, AE1, H; Āhumla o nâzük teni ben AE2.

(4a) revândur: düzülür Ü. / Aġyâr olurđum be-rev-i vuşlat-ı cânân P, AE1, H; Aġyâr olurđum be-der-i vuşlat-ı cânân EE; Aġyâr olurđum be-devâm ḡanda giderse AE2.

(5) P, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında makta beyti aşıġıdaki gibidir:

“Pertev çü şemÓ maḡv-ı vücüd eylerüm ammâ

Pervâne gibi yandıġımı başına ḡâlḡmam”

339

Mef'ûlü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün

1. Tîğ-i nigâh-ı hışmuñ ile şine-çäküñam
Çat'î ümîd-i merhâmetünle helâküñam
2. Şinemde âzmâyiş-i tîr-i nişân kııl
Ümmîd-i merhem eylemeyen zahmnâküñam
3. Bilmem telâş-ı nâvek-i saht-ı kemânuñı
İdmân-ı cevri-i Óaşq ile bî-vehm ü bâküñam
4. Bî-behre-i Óinâyet-i vaşl olmadum hele
Pây-ı semend-i nâz u tegâfûlde hâküñam
5. Bilmez misin ki ben dañi Pertev gibi senüñ
Çat'î ümîd-i merhâmetünle helâküñam

340

Mefâ'îlün fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün

1. O mâh-pâreyi bir kerre mihrbân görsem
O zülf-i ser-keşi de serde sâye bân görsem
2. Şikâyet itmez idüm ben siyâh bahtumdan
Hayâl u h'âb kadar vaşlı câvidân görsem
3. O mehveşi baña göstermeyen hemân oldur
Yıķılsa bâri şü nüh-tâķ-ı âsmân görsem
4. Görüp Óayân idemem şerh-i râz-ı pinhânım
Hücüm ider nice biñ dâ'îye nihân görsem
5. Murâdımı diyemem sóhbet eylesem Pertev
Ne yapığım bilemem anı nâ-gehân görsem

341

339 HP(140b), Ü(145a), P(67a), EE(34a), AE1(42a), AE2(28b), H(36b).

(2a) nişân: feşânuñ AE1.

(3b) vehm: râhm P, AE1.

(4b) semend-i: semende P, EE. / nâz: nâr HP.

340 HP(140b), Ü(145b), P(67a), EE(34a), AE1(42b), AE2(30a), H(36b).

(1a) mâh-pâreyi: meh-pâreyi Ü. (b) de serde: başumda P, EE, AE1, AE2, H.

(4a) görüp Óayân: Óayân görüp P, EE, AE1, AE2, H. (b) ider nice: idince AE1.

Fe'Öilätün mefä'Öilün fe'Öilün

1. Öyle bir pür-fiten ki añladamam
Öyle hâtır-şiken ki añladamam
2. Kimseye yok vefâsı yine anı
Şöyle çokdur seven ki añladamam
3. Lezzeti kaldı cānda bñsesinñ
Şöyle şirñin-dehen ki añladamam
4. Hele kullāb-ı zñlf-i pür-çini
Baña itdi düzen ki añladamam
5. O şehi Pertevā temāşaya
O kadar çok gelen ki añladamam

342

Mef'Öülü fä'Öilätü mefä'Öilü fä'Öilün

1. Ey beste-dām-ı zñlf-i dil-āvizi oldıgum
V'ey neş'oe-yāb-ı la'Öl-i mey-āmizi oldıgum
2. Zır-i lebñnde bir şekerin hande yok mıdur
Ey zevk-yāb-ı gül-be-şeker-rizi oldıgum
3. Bezm-i çemende gonca-mişāl olma gül açıl
Ey āšnā-yı hande-i gül-bizi oldıgum
4. Fāş oldı halka yine tegāfñl ider o yār
Manžür-ı çeşm-i Öarbede-engizi oldıgum

341 HP(141a), Ü(145b), P(67b), EE(34b), AE1(42b), H(37a).

(1) P, EE, AE1 ve H nüshalarında mısraların yeri değişiktir. (1a) ki: -HP.

(2b) şöyle çokdur: şu kadar HP.

(3) AE1 ve H nüshalarında 4. beyitle yer değişmiştir. (b) şöyle: öyle HP, Ü.

(4) P ve EE nüshalarında 5. beyit, H nüshasında 3. beyittir.

(5) P ve EE nüshalarında 4. beyittir. (a) şeh-i: şehri Ü. / Dilde endñh u gāmdan ey Pertev P, EE, AE1, H.

342 HP(141a), Ü(142b), P(67b).

(1b) neş'oe-yāb-ı: neş'oe cñy-ı Ü, P.

(2b) zevk-yāb-ı: lñtf eyle gel ey P.

5. Pertevden itme sâye-i sünbüllerüñ dirîğ
Ey beste-dâm-ı zülf-i dil-âvîzi oldıgum

343

Fe'Öilâtün fe'Öilâtün fe'Öilâtün fe'Öilün

1. Ğazab-âlüd ben ol resme hitâbı çekemem
Çekemem toğrısı bihüde Öitâbı çekemem
2. Benüm ol rind-i ser-Öüryân ki başum üzre eger
Sâye-i zıll-ı hümâ olsa sehâbı çekemem
3. Diğde-düzî-i diğer sâğaruma hâzm olmaz
Zîb-bağş-ı mey iken çeşm-i habâbı çekemem
4. Cāygāh-ı dil-i āvārem iken her şikenî
Zülf-i pür-çindeki piçiş ü tâbı çekemem
5. Kūh-ı temkînüm efendim hele refitārumda
Kūy-ı cānāna gidersen de şitâbı çekemem
6. Cān virürsem de eger gürselikden Pertev
Puhtelik Öarzı ile bŷy-ı kebābı çekemem

(5a) sünbüllerüñ: sünbüllerin P.

343 HP(141a), Ü(145b), P(68a), EE(34b), AE1(42b), AE2(29a), H(37a).

(1a) alüd: alüde P, AE1.

(2a) başum: serüm Ü. / eger: -P, -EE, -AE2, -H. (b) sâye-i: sâyesi P, EE, AE1, H.

(3) -AE2. (3a) diğer: Öadü P, AE1, H.

(4a) dil-āvārem: āvārem Ü.

(5) -HP, -Ü, -P, -EE, -AE1, -H. (b) HP, Ü, P, EE ve AE1nüshalarında makta beytinin 2. mısraı olarak geçmektedir.

(6a) Pertevāsā hele tarz-ı reh-i temkînüm var HP Pertevāsā hele her tarzda temkînüm var Ü, P, EE, AE1, H.

Fe'ílātün fe'ílātün fe'ílātün fe'ílün

1. Tabla-i Óıtr ile vezne ne revādur perçem
Müşg-i Çın ile şebîh olma hatādur perçem
2. Rūz-ı vaşluñ şeb-i hicrānı gibi hat ammā
Zāóil olmaz raqam mihr ü vefādur perçem
3. İstese Óālemi bir kılla yeder bî-pervā
Óyle bir sāhîr-i i'ócāz-nümādur perçem
4. Hāl-i reşk-āver-i Hindū-beççegān ise begüm
Hābeşi dil-ber-i ferhunde-liqādur perçem
5. Fitne-i āhîr o tarafdan idecek çünki žuhūr
Mağrib-i Fesde nihān olsa be-cādur perçem
6. Sāye-endāz-ı ser-i Pertev efgende degül
Futalum žıll-ı per ü bāl-ı hümādur perçem

Mefā'óılün mefā'óılün mefā'óılün mefā'óılün

1. Kemend-i zülfüñe dil-beste oldum piç ü táb itdüm
Olup dil-hasta-i bîmār-ı çeşmüñ terk-i h'āb itdüm
2. Tahayyül eyledüm Óaksi ruhuñ deryā-yı eşkümde
Ĝam-ı Óaşkuñda ey meh-rū hele bir mäh-tāb itdüm
3. Güzār itmiş ser-ā-pā va'ód-ı ferdālarla hey žālim
Firaķuñda geçen eyyām-ı hicrānı hisāb itdüm
4. Döküp bārān-ı eşk-i dide-i ğam-dıdemi nā-geh
Raķıbüñ hānmānın seyl-i eşkümler harāb itdüm

344 HP(141b), P(68a), EE(35a), AE1(42b), H(37a).

(4a) ise: alsa AE1. / begüm: dahî P, EE, AE1, H.

(5a) Rū-nümā olsa gerek āhîr o sudan fitne P, EE, AE1, H.

(6a) degül: dil AE1.

345 HP(11b), Ü(146a), P(69a), EE(34b), AE1(43a), H(37a).

(1a) zülfüñe: zülfine P. (b) bîmār-ı: peymā Ü.

(3a) ser-ā-pā: bütünce Ü. / ferdālarla: ferdālar / EE hey: her Ü; be-hey EE.

(4a) bārān-ı: yārān-ı Ü. (b) hānmānın: hānmānuñ P.

5. K̄odum d̄ivān-ı Pertev nāmını ešnā-yı Őaşkuñda
Neler çekdümse bir bir cümle yazdum bir kitāb itdüm

346 *

MefāŐilün feŐilātün mefāŐilün feöilün

1. Terah̄hum itdi o b̄i-dād gördigüñ ğamzem
Cefā vü cevruñe muŐtād gördigüñ ğamzem
2. Humār-ı bāde-i nāz ile Şimdi mest ü harāb
Senüñ o žulm ile ābād gördigüñ ğamzem
3. Niyāz-ı ŐāŐıķ-ı Őermendeden nerim terdür
MiŐāl-ı hançer-i fülād gördigüñ ğamzem
4. Olup es̄ir o da bir ğamzekār-ı fettāna
Muķayyed oldı ol āzād gördigüñ ğamzem
5. Ğam ile aĝlamadan Őimdi taŐt-ı hūn oldı
Çü navek-i nişter-i feŐsād gördigüñ ğamzem
6. DimiŐ füsūna daħi tevbe itdi ey Pertev
O fende māhir u üstād gördigüñ ğamzem

347

FeŐilātün mefāŐilün feöilün

1. Yād ile āšnā degül yārüm
Öyle pek b̄i-vefā degül yārüm

346 HP(142a), Ü(146a), P(69b), EE(34b), AE1(43a), AE2(30b), H(37b).

* Başlık: Zebān-ı dil-berden HP, Ü, AE2.

Dehān-ı dil-berden EE, H.

(1b) vü: -Ü.

(2) -AE2. (2a) Serāb-ı nāz anı mest eylemiş harāb yatar Ü. / harāb: hırām H.

(3) P nüshasında 3. ve 4. beyitler yer deĝiŐmiŐtir.

(4a) o da bir ğamzekār-ı fettāna: ser-i zülf-i ser-keŐān Şimdi P, EE, AE1, AE2, H.

(5) -P. (a) dimiş füsün daħi: didi giriŐmeye de Ü. / Girişme vü nıgeh-i nāzum ile hem-lehce EE, AE1, AE2, H.

(6a) dimiş: didi AE2. / itdi: itdüm AE2. (b) fende: ķanda AE2.

347 HP(142a), P(67b), EE(35a), AE1(43a), H(37b).

2. Bütün Óömründe gerçi cevri itmiş
İtmiş ammā baña degül yārüm
3. Cevri ider dirler Óāşıka yāri
Dirler ancağ saña degül yārüm
4. Bir hāşırüm da kıalsa şarf iderüm
Yoluña bu riyā degül yārüm
5. Beni gāhıce gör dimek olmaz
Bu olur müddeÓā degül yārüm
6. Dili mehcūr-ı kıurb-ı vaşl itmek
İşte bu iş revā degül yārüm
7. Firkıtuñ ile girye-i Pertev
Naql olur mā-cerā degül yārüm

348

FeÓilātün mefāÓilün feÓilün

1. Dil-i zāruñ ilācı yoğ güzelüm
Ğayr ile imtizācı yoğ güzelüm
2. Çeşm-i mestüñ gibi göñülcügümüñ
Saña şihhat mizācı yoğ güzelüm
3. Cennetüñ kıāmetüñ gibi hālā
Şöyle tūbā āğacı yoğ güzelüm
4. Göñlüümüñ devlet-i cemālünde
Kimseye ihtiyācı yoğ güzelüm
5. Perteve açma teng-i vuşlatuñı
Anuñ ol yükde bācı yoğ güzelüm

(2a) Óömründe: Óömründe AE1.

(4a) da kıalsa: kıalsa da AE1.

(6a) mehcūr-ı: mehcūrı P, EE.

348 HP(142a), Ü(146b), P(69a), EE(35b), AE1(43b), AE2(27b), H(37b).

(1b) ğayr: şevğ P, EE, AE1, AE2, H.

(2a) göñülcügümüñ: göñülcümüñ HP, P.

(5a) teng-i vuşlatuñı: kāle-i vaşluñ P, EE, AE1, AE2, H.

349

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Seni äyinede kim la'Ölüñe ĥayrân bulurum
Nigeh-i dîde-i maĥmûruñı sekrân bulurum
2. Hāk-i bismilgeh-i Öaşkuñ ne dem itsem ĥulyā
Dāmeninde nigeh-i ĥasretimüñ ħan bulurum
3. Dil-i ĥün-geşte ki meşġül ola ismüñ zikre
Pençe-i her müjede subĥa-i mercān bulurum
4. Oġını atdı yayın yaşdı nigāhuñ ammā
Hedef-i şinede müjġānların el-ān bulurum
5. H'ābda ĥāneme Pertev anı gelmiş görsem
Uyanup her müjemi şem'Ö-i fūrüzān bulurum

350

Fa'Öülün fa'Öülün fa'Öülün fa'Öülün

1. Dilümde cemāli ĥayāl oldı bilmem
O perrî görünmez ne ĥāl oldı bilmem
2. Nice varayum kūy-ı dil-dāra şimdi
Gözüm yaşı deryā-mişāl oldı bilmem
3. ÖAceb bu müyesser olur mı gülinden
Yetişdi ħadi gül-nihāl oldı bilmem
4. Raħıb oldı mı yār-ı ĥün-ĥ'ār için çok
Bugünlerde ceng ü cidāl oldı bilmem

349 HP(142b), Ü(146b), P(69a), EE(35a), AE1(43b), H(37b).

(2a) itsem: itdüm P, AE1. (b) ĥasretimüñ: ĥasretinüñ AE1.

(3a) zikre: zikr Ü.

(4a) yayın: yayuñ P, EE. (b) müjġānların: müjġānımı P, EE, AE1, H.

(5b) fūrüzān: firāvān AE1.

350 HP(142b), Ü(146b), P(69b), EE(35b), AE1(43b), H(38a).

(3a) Gülünden ÖAceb bu müyesser olur mı P, EE, AE1, H.

(4a) ĥün-ĥ'ār: ĥün-r[ız P, EE, AE1.

5. Ne tedbîr idem Pertevâ ülfetiyçün
O gitdükçe vahşi gazâl oldı bilmem

351

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün

1. Hâyet-zede-i hüsniñ iken zülfe tolandum
Bilmem ki ne şandum
Gencinede bir mâr-ı siyehle oyalandum
Sünbüllerüñ andum
2. Dil-teşne-i âb-ı leb-i cân-bahş iken eyvâh
Her şubh u şebângâh
Sad hâyf ki hicrûñ ile göz yaşına şandum
Âteşlere yandum
3. Geldi gülerek külbe-i ahzânuma cânân
Çün mihr ü rahşân
Gördüm meh-i ruhsârını uyurdum uyandum
Etrâfum arandum
4. Bâzâr-ı mahabbetde ziyân görmedüm ammâ
İtmem beli şekvâ
Çok derd ü belâ mihnet ü endüh şazandum
Ammâ ki şayandum
5. Óaşkuñda gönül her ne didiyse baña tutdum
Gayrısın unuttum
Rüsvây olup şimdi ki her renge boyandum
Pertevden utandum

351 HP(143a), Ü(147a), P(69b), EE(36a), AE1(44a), AE2(29a), H(38a).

(1a) hüsniñ: hüsni P, EE, AE1, AE2, H. / Bilmem ki ne şandum: Ruhsârını añdum P, EE, AE1, H.

(b) Sünbüllerüñ andum: Käkülleri şandum P, EE, AE1, AE2, H.

(2a) leb-i: Ü. (b) hicrûñ: hicrân P, EE, AE1, AE2. / Âteşlere yandum: hün-ı dile bandum P, EE, AE1, AE2, H.

(3a) çün: ol P, EE, AE2, H; o AE1. / mihr ü rahşân: mihr-i dirahşân EE, AE2, H.

(4b) mihnet ü: mihnet-i P.

(5a) Óaşkuñda: Óaşkuñla P, EE, AE1, AE2. / didiyse: dise Ü.

352

Fā'ölātün fā'ölātün fā'ölātün fā'ölün

1. Kıymet-i temkîni pür-cüş olmayınca bilmedüm
Kıadr-i cüş-â-cüş-ı hāmüş olmayınca bilmedüm
2. Bî-vefâlar böyle mehcür itdügin üftâdesin
Bende hâtırdan ferâmüş olmayınca bilmedüm
3. Dil-rübâlardan ne kanlar nüş idermiş Óaşıkân
ÓAşkuña bi'llah senüñ düş olmayınca bilmedüm
4. Dürdan nežžârenüñ hem pāye-i vaśl olduğın
Şāhid-i firķat-ı hem-âgüş olmayınca bilmedüm
5. Nergis ü gül dirler imiş çeşm ü rüya Pertevâ
Ben ser-â-pâ dide vü güş olmayınca bilmedüm

353

Mef'ölü mef'ölü mef'ölü fa'ölün

1. Me'öluf-ı ğam-ı Óaşkam u rāhat kim u ben kim
Ben düşmen-i sāmānum u şervet kim u ben kim
2. Ber-vech ile didāruña lāyık nażarum yok
Ol mihr-i perî-peykere hāsret kim u ben kim
3. Şān sebze-i şeh-rāh-ı çemenzār-ı fenāyam
Pā-māli-i zillet ile rif'at kim u ben kim

352 HP(143a), Ü(147b), P(70a), EE(35a), AE1(44a), AE2(30a), H(38b).

(1) P, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında mısraların yeri değişiktir. (b) cüş-a-cüş-ı: cüşāşımı P; cüşāşı AE1.

(2a) itdügin: itdügün P; itdügi EE. / üftâdesin: üftâden Ü.

(3b) Óaşkuña: Óaşkuñ Ü.

(5a) Çeşm ü rüya nergis-i gül derler imiş Pertevâ AE2.

353 HP(143a), Ü(148a), P(70b), EE(35b), AE1(44b), H(38b).

(1a) kim u: kim EE. (b) sāmānum: şān um P, AE1; şāhanum EE, H / kim u: kim EE.

(2a) didāruña: didār yine HP, P, EE, AE1. (b) kim u: kim EE.

(3a) sebze-i: bende-i P, EE, AE1, H. / fenāyam: cihānam P, EE, AE1, H. (b) pā-māli-i: hey'et-i P, EE, AE1, H. / kim u: kim EE.

4. Farz eyleyelüm mescid-i kūyuñda imāmem
Keyfiyyet-i aşkuñla imāmet kim u ben kim
5. Tanzırde olduysa kuşūrum n'ola Pertev
Ben kıandayam ol kıanda vü Neşöet kim u ben kim

354

Fe'Öilātün mefā'Öilün fe'Öilün

1. Bañr-ı āteş ħabābıdur göñlüm
Bāde-i Őaşķ kıabıdur göñlüm
2. Baña geh zevķ-ı bāğ-ı cennetdür
Geh cehennem Őazābıdur göñlüm
3. Beni tā şubĥ uyutmıyor gerçi
O mehüñ cāme-h'ābıdur göñlüm
4. Varaķ-ı verdi kıış u yaz açılır
Bir gülistān kitābıdur göñlüm
5. ŐAşķ bir şehryārdur Pertev
Der-i devlet-me'ābıdur göñlüm

355

Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün

1. Hep senüñçündür benüm zār oldıgum
Şubĥa dek her gice bıdār oldıgum
2. Ĥātıra gelmez mi sākı çün kıadeĥ
Bāde-i Őaşķuñla ser-şār oldıgum

(4a) mescid-i mescide EE, H. (b) kim u: kim EE.

(5a) olduysa kuşūrum n'ola Pertev: Pertev ne var olduysa kuşūrum P, EE, AE1, H. (b) kim u: kim EE.

354 HP(143b), Ü(147b), P(70a), EE(36a), AE1(44a), AE2(29b), H(38a).

(1b) kıabıdur: şarābıdur P.

(5a) şehryārdur: şehryārınuñ EE.

355 HP(143b), Ü(147b), P(70b), EE(36a), AE1(44b), AE2(29a), H(38b).

3. Hep mümāşāt-ı niġāhuñdur senüñ
Gāh u bî-geh böyle bîmār oldıġum
4. Āşnā-yı çeşm-i mestüñ olmadur
Hem-dem-i yārān-ı hammār oldıġum
5. Nükhet-i kākülden oldı Pertevā
Bū-şinās-ı müşg-i Tatar oldıġum

356

Fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilün

1. Saña ibrām-ı visāl itmege kâdir olamam
Yıl geçer hicr ile meh-rüyuña nâzır olamam
2. Beni bir hâle kuduñ kim seni görmek degül a
Ka'Öbe-i küyinuñ etrâfını zâ'Öir olamam
3. Ėazab itseñ de baña yine elüñden feryād
Her zamān hicrüne me'Öluf ya žāhir olamam
4. Bāri ol lutfā biraz ġayrileri şāyān kıl
Gördüñ artıķ ni'Öam-ı cevrüñe şākır olamam
5. Bāde-i Öaşķ ile çün mest-i müdāmam Pertev
Ramazān gelmek ile tā'Öib u tāhir olamam

357

Fe'Öilātün mefā'Öilün fe'Öilün

1. Bî-dilem dil-sitān nedür bilmem
Bülbülem ġülsitān nedür bilmem

(3a) niġāhuñdur: niġāh iledür P.

(4a) mestüñ: senüñ Ü.

(5a) Pertevā: Pertev EE.

356 HP(144a), Ü(148a), P(71a), EE(36b), AE1(45a), H(39a).

(3a) de baña yine: dañi tekrār P, EE, AE1, H.

(4b) cevrüñe: vaşlıña EE.

(5a) çün: ben P, EE, AE1, H. (b) tā'Öib: tayyib P, EE, AE1.

357 HP(144a), Ü(142b), P(68a).

2. ÓĀşıkam geh hūsün-perestem gāh
Zāhidem hüsn ü ān nedür bilmem
3. Ğamdan ölsem de iştikā itmem
ÓĀcizem el-amān nedür bilmem
4. Yaz u kış güllerüñ açar dağum
Nev-bahāram hazān nedür bilmem
5. Ğamze gūyā ki ebruvānuña dir
Tîrem ammā kemān nedür bilmem
6. Yemm-i eşkümde āhdur bādum
Keştiyem bād-bān nedür bilmem
7. O mehüñ ebr-i kākülünden dūr
Pertevem sāyebān nedür bilmem

358

Mef'Ūlū mefā'Ūlū mefā'Ūlū fa'Ūlūn

1. Tıfluñ hele beñzer katı bed-hūsına göñlüm
İster ki o şāhuñ çıka zānūsına göñlüm
2. Kaşđ ile o şūha eger aldansa da gāhi
Efsūn oğudur ğamze-i cādūsına göñlüm
3. Nerm itmede ol seng-dili çekdi meşakķat
Mağrūr idi pek kuvvet-i bāzūsına göñlüm

(2) P nüshasında 4. beyittir.

(3) P nüshasında 2. beyittir. (a) iştikā: iştikār P.

(4) P nüshasında 3. beyittir. (a) lutfā biraz: lutf ise de Ü.

(5) -Ü, -P.

(6) P nüshasında 5. beyittir. (a) bādum: yārum P. (b) keştiyem: keşti-yi Ü; keşti vü P.

(7a) Pertevem: Pertev Ü.

358 HP(144a), Ü(148b), P(71a), EE(36b), AE1(45a), AE2(27b), H(39a).

(1a) tıfluñ hele beñzer: beñ hele tıfluñ AE2.

(2a) şūha: şāha AE1. / eger: -EE. / Ol şūha hemān kaşđ ider aldatmağı yoħsa AE2. (b) oğudur: oğur P, AE1.

(3) P, EE, AE1 ve H nüshalarında 4. beyitler yer değiştirmiştir. AE2 nüshasında 5. beyittir. (3a) nerm: zem Ü. / seng-dili: seng-dil AE1. (b) idi: olup AE2. / pek: çün Ü -AE2.

4. Āġūşda ol tıfluñ olup h'ābına mā'ōil
Gehvāre gibi çekmede pehlūsına göñlüm
5. Çün riş-e-i reyhān sarılmış idi bāġuñ
Zülfüñ diyü reyhānına şeb-būsına göñlüm
6. Bir hūsñ bulur sevdiği hūbānda yoħsa
Aқmaz o қadar dil-ber-i dil-cūsına göñlüm
7. Āġūşa çeker tā-be-seher h'ābda yāri
Қanmış şeb-i vaşluñ daħi uyhusına göñlüm
8. Bir Leyli-nigāh eyledi kim Pertevi meftūn
Mecnūn gibidür dıde-i āhūsına göñlüm

359

Fe'ōilātün mefā'ōilün fe'ōilün

1. Dāġlar lālezārıdur göñlüm
Lāleler kühsārıdur göñlüm
2. Maħz-ı hūn olsa cevruñ ile yine
Luftinuñ şermsārıdur göñlüm
3. Çeşm-i mihri қamaşdurursa n'ola
Şineñ āyinedārıdur göñlüm
4. Dilleri gezse de hayālūñ eger
Cāygāh-ı qarārıdur göñlüm
5. Gülşen-i hūsne cū sirişküm ise
Menba'ō-ı cūybārıdur göñlüm

(4) -Ü, AE2 nüshasında 3. beyittir. (a) Āġūşa çeker tā-be-seher h'ābda yāri AE2.

(5) -AE2. (b) diyü: çü AE1.

(6,..7) -HP, -Ü, -P, -EE, -AE1, -H.

(8a) Ebrūları tākım o bütūñ kıble idinmiş P, EE, AE1, H; Bir deşt-i hūsündür ki iden Pertevi gümrāh AE2. (b) Pertev gibi geçmiş yaқа qarşusına göñlüm P, EE, AE1, H. / gibidür: olur AE2.

359 HP(144b), Ü(142b), P(70b), EE(36b), AE1(44b), H(38b).

(2a) maħz-ı hūn: hūn-ı maħz Ü.

(3b) āyinedārıdur: āyinevārıdur P.

(5a) cū: çü AE1, H.

6. Baħr-ı ešküm ihâta eyleyeli
Şanki deryâ kenârıdur göñlüm
7. Çeşm-i giryândan aķarı mı yoķ
Dillerüñ pek kibârıdur göñlüm
8. Vatanın terk ider mi gitse bile
Derd-i yâruñ diyârıdur göñlüm
9. Ğam-ı Őaşķuñ ķadımnden Pertev
Yârıdur Ğam-güsârıdur göñlüm

360

Feöilâtün mefâöilün feöilün

1. Yâra cây-ı karârdur göñlüm
Mesken-i şehryârdur göñlüm
2. Pek muķassî degüldür öyle yine
Nüzhet-âbâd-ı yârdur göñlüm
3. O şehüñ tahtgâhıdur çünkim
Der-i devlet-medârdur göñlüm
4. Her ĥusûsum göñülcegümle biter
Didi kim rütbevârdur göñlüm
5. Şâf-ı miröât idi velî şimdi
Pây-mâl-ı Ğubârdur göñlüm
6. Beni maħcüb-ı şermsâr eyler
Ķatı bî-neng ü Őârdur göñlüm
7. Cüşşede bir zaŐîf mürĝekdür
Nâlede şad hezârdur göñlüm
8. Zaħm urup şayd idüp hemân ķapdı
Şandı dil-ber şikârdur göñlüm

(6b) şanki: şimdi P, EE, AE1, H.

(8a) bile: daħi P, EE, AE1, H. (b) derd-i yâruñ: derd-i bâruñ HP; deryânuñ AE1.

(9a) ķadımnden: ķadıminden Ü. (b) yârıdur: bârıdur P.

9. ÓAlev-i nār-ı Óaşk ile Pertev
Şanki bir şuÓlezārdur gönlüm
10. Óİzzet-i Neşóet ile ammā kim
Gül-i her-dem bahārdur gönlüm
11. Bulalı Mır Óİzzet ikrāmuñ
Hayli ber-iÓtibārdur gönlüm

361

FeÓilātün feÓilātün feÓilātün feÓilün

1. Yine mi bu dili mañzūn ideceksin bilmem
Ne zamān lutfına maqrūn ideceksin bilmem
2. Añlanur bir tarafa niyyet ü Óazmūñ ammā
Kangı bı-çāreyi memnūn ideceksin bilmem
3. Pek azaltduñ yine dād eylemegi merhāmeti
Sitem ü cevrumi efzūn ideceksin bilmem
4. Başladuñ serv-i sehı gibi hırām eylemege
Yine āyā kimi meftūn ideceksin bilmem
5. Ğamzeñe gördürür olduñ nıgeh-i lutfı dañı
Yine mi bir yeni qānūn ideceksin bilmem
6. Zülfüñi böyle kemend itmez iduñ gerdenüme
Beni sen şimdi mi Mecnūn ideceksin bilmem
7. Hayli dem hicrūñ ile giryededür Pertev-i zār
Ne zamān lutfına maqrūn ideceksin bilmem

(10a) Óİzzet-i: himmet-i HP.

(11) -HP.

361 HP(145a), Ü(148b), P(71b), EE(36b), AE1(45b), AE2(29b), H(39b).

(1a) mi: -Ü.

(3a) merhāmeti: merhāmet AE1. (b) sitem ü: sitemi P, EE, AE1, H.

(4a) hırām: dırāz P.

(5a) Ğamzeñe: Ğamzeye P, EE, AE1, AE2, H.

(6) -EE. (b) mi: -Ü.

362

Fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilün

1. Beni sen vaşluña maqrün ideceksin bildüm
Artıq ağıyārı ciger-hün ideceksin bildüm
2. Nigeħ-i rahmuñı maħzunuña efzün iderek
Dil-i bî-çāreyi memnün ideceksin bildüm
3. Dil-rübālîklar ile Öişve vü nāz ile benüm
ÖAşqumı dem-be-dem efzün ideceksin bildüm
4. VaÖde-i vuşlatı ebrülara itdürmekle
Sen daħi bir yeni ķānün ideceksin bildüm
5. Foladuñ boynuma zencir gibi kākülüñi
Beni şimden gerü Mecnün ideceksin bildüm
6. Boylu boyunca baña lutf-ı firāvān iderek
Dibelik kendine meftün ideceksin bildüm
7. Pertevi niÖmet-i vaşluñ ile dil-sır itdüh
Artıq ağıyārı ciger-hün ideceksin bildüm

363

Fe'Öilātün mefāÖilün fe'Öilün

1. Nām-ı pāküh kıyām ile anayum
YaÖni ikrām-ı tām ile anayum
2. Geh dūr-i baħr-ı eşk idüp ihdā
Geh ķurı bir selām ile anayum

362 HP(145a), Ü(148b), P(72a), EE(35b), AE1(45b), AE2(30a), H(39b).

(4) P nüshasında 6. Ü ve AE2 nüshalarında 5. beyittir; -EE, -AE1, -H. / vuşlatı: vaşluñı Ü, AE2.

(5) -Ü.

(6) -HP. / Ü, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında 4. beyittir.

(7a) dil-sır: dilir AE2.

363 HP(145b), Ü(143b), P(68b).

(2a) idüp: ider P.

3. Ne vefādār u ne sitemgersin
Seni bilmem ne nām ile anayum
4. Lebūñ öpdürmedüñ muŖāyededede
Ŗİd-i rüz-ı sıyām ile anayum
5. DaŖvi-i hicri itmeyüp tatvİl
İhtişār-ı kelām ile anayum
6. Zūlf ü hālūñle göñlüm anduğca
Dāne vü mürğ ü dām ile anayum
7. İstİlāhāt-ı şāŖirāne ile
Şİneñi şİm-i hām ile anayum
8. Yāri ağıyār ile tezekkür idüp
Pertevā hāsı Ŗām ile anayum
9. Yād olınuğda Ĥazret-i Ŗstād
Nām-ı pākin kıyām ile anayum

364

MefāŖİlün mefāŖİlün mefāŖİlün mefāŖİlün

1. Hużūr-ı yārda қandıllemekdür resm ü ādābum
Қaşı mihrābına şan mürtesim қandıl-i mihrābum
2. Hele göñlüm çekildi baħr-ı bİ-pāyān-ı Ŗişretten
Kenāra vāsıl oldı firқatİ-i Ŗālem-i ābum
3. GüI-āb-ı tesliyet nāsİh ne yapsun teşne-i Ŗaşka
Gül-i bİ-şuŖle-i Ŗaşqam yine āteşle şİr-ābum
4. Ben itmem yoħsa seyl-i eşk-i āteşnāki tūfān-zā
Tenūr-ı şİne vü çeşmümde hāzır āteş ü ābum
5. Ola deryā-yı eşke Pertev-endāz öyle bir mehveş
Nice inkār olur Pertev şafā-yı seyr-i meh-tābum

(6,9) -Ŗ, -P.

364 HP(145b), Ŗ(149a), EE(36a), AE1(46a), H(39b).

(1b) mürtesim: -AE1.

(3b)Ŗaşqam: şemŖam Ŗ. / āteşle: Ŗaşq ile AE1.

(4a) tūfān-zā: tūfān-zād Ŗ.

365

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün

1. Bilmezlik ile kalmadı tākāt dimiş oldum
Ol mehveşe hercāyi tabi'at dimiş oldum
2. Baḡ hīkmete çeşmān-ı siyeh-mesti alındı
Bīmārlaruñ bulsun ifākāt dimiş oldum
3. Noḡsān ider oldı anı da itdügi cevre
Bir kerre yañıldum da Őināyet dimiş oldum
4. Bir nāvek-i müjgānı nişāngāhı şaşırmaz
Tırūñ dil-i Őuşşāka isābet dimiş oldum
5. Memzūc şunar hīle katar turma hārāma
Sāḡiye azıcıḡ dañi hūrmet dimiş oldum
6. Gelmez yanuma tā o zamāndan beri Pertev
Virdi yaluñuzlık baña vahşet dimiş oldum

366

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Hāyāl-i la'Őlüñe çeşmümde cānā cānı ben virdüm
Şarābı gerçi sen virdüñse de miñāyı ben virdüm
2. Olup hem-bezm o mehveşle uzatdum baḡs-ı hicrānı
Şeb-i kūtāh-ı vaşla pāye-i yeldāyı ben virdüm
3. Debistān-ı hiredden eyleyüp tıfl-ı dili āzād
O ser-gerdān-ı Őaşşā dāmen-i şahrāyı ben virdüm

365 HP(146a), Ü(149a), P(72a), EE(37a), AE1(46a), AE2(31a), H(39b).

(2a) hīkmete: hūkmüne AE1. (b) bīmārlaruñ: bīmāruñ EE, H.

(4a) bir: her P, EE, H.

(5a) hārāma: şarāba AE2.

366 HP(146a), Ü(149b), P(71a), EE(37a), AE1(46a), AE2(30b), H(40a).

(1a) cānı: cāyı HP, Ü, P, EE, AE1, AE2.

(3b) şerāyı: şahrāyı Ü, EE, AE1, AE2, H.

4. Beni giryān görüp ol dürr-i deryā-yı letāfet dir
Sirişk-i çeşmüñe bu cüş-ı tūfān-zāyı ben virdüm
5. Şenākāruñ idi biñ žulm ü bî-dād eyleseñ Pertev
Ĥatā itdüm saña ser-rişte-i şekvāyı ben virdüm

367

Mefā'ülün fe'ülātün mefā'ülün fe'ülün

1. Siriški itmedi hâcet su'āle dîdelerüm
Bağ işte girye komışdur ne hāle dîdelerüm
2. O gūne mañv olurum ki nežāresinde anuñ
Görünce çeşmüñi gelmez hayāle dîdelerüm
3. Dimiş o gözleri āhū ki eyledi ta'Ūlīm
Nigāh-ı tarzını çeşm-i gāzāla dîdelerüm
4. Gözümde uçma degül gözlerüm uçar yāra
Nigāhı mürğa dönüp perr ü bāla dîdelerüm
5. Bu intižāra göre şübhe yok olur muhtāc
Ĝubār-ı mağdemini iktihāle dîdelerüm
6. Ĥisāb-ı defter-i hicrānı görmeden kaldı
Bağa bağa güzer-i māh-ı visāle dîdelerüm
7. Nümāyiş ehline iğmāz-ı Ūayn ider ancak
Nigāh-ı diğkat ider ehl-i hāle dîdelerüm
8. Benüm de devlet-i ğamda nem eksik ey Pertev
Nişār-ı şimde beñzer ricāle dîdelerüm
9. Şeh-i kalem-rev-i Ūirfān Ĥalīm Girāy Sultān
Ki dürr-i nažmını virmez lāle dîdelerüm

(4a) deryā-yı: der-i AE1. / dir: vir AE2.

(5a) idi: -AE1.

367 HP(146b), Ü(143b), P(70a).

(6a) defter-i: deftere P. (b) visāle: sāle Ü.

(9) -HP.

368 *

Mefâ'ülün mefâ'ülün mefâ'ülün mefâ'ülün

1. Benüm kim bezm-i vahdet içre küfr ü dîni nür itdüm (ÖArif)
Ziyâ-yı şemsveş her cām-ı revzenden žuhūr itdüm (Pertev)
2. Çekince kavş-ı ebrū vaşfını āgūş-ı ma'Ńnāya (Pertev)
Yine pīrāna ser-bāzū-yı tab'Ńa hayli zūr itdüm (ÖArif)
3. Kımāt-ı şineye giryān giryān tengter şardum (ÖArif)
Bu şeb ol tıfl-ı mihr-i nāzı hāyfā bī-hūzūr itdüm (Pertev)
4. Nigeş şemşir-i firķatle iderken münkesir-hātır (Pertev)
Dile ģmā-yı vuşlat itdi ebrūlar ģurūr itdüm (ÖArif)
5. Dem-i Őid-i vişāle nūş-ı la'Őlūñ eyleyüp şerbet (ÖArif)
Hayāl-i būy-ı zŭlfūñ micmer-i dilde buhūr itdüm (Pertev)
6. Lisān-ı hālle dir Őāşıkā meh-rŭ-yı hat-āver (Pertev)
Kıyāmetler ķopardum tarf-ı maģribden žuhūr itdüm (ÖArif)
7. Cihānuñ şādmānısın idüp ferş-i reh-i vuşlat (ÖArif)
Ģam-ı hicrŭñ senŭñ ben ģāje-i rŭy-ı sŭrŭr itdüm (Pertev)
8. Virŭr aħbāba Pertev haylice cemiyet-i hātır (Pertev)
Bu şīŐr-i pāk ile hāssādı Ārif bī-şuŐŭr itdüm (ÖArif)

368 HP(146b), P(71b), EE(34a), AE1(45a), AE2(30b), H(39a).

*Başlık: Ģazel-i müşterek HP, AE2.

ÖArif Efendi ile müştereken meclisde söylendi EE.

ÖArif Efendi Ģazretleri ile müştereken meclisde söylendi H.

(1b) şemsveş: şemşveş AE2.

(4a) firķatle: hicr ile AE2.

(5a) la'Őlŭñ: la'Őlin AE2.

(6) -AE2.

(7a) şādmānısın: şāhmānısın AE1; şādmānısını H. / ferş-i: fers-i EE, H, (b) ģāje-i: ģāzi-i P, AE1; ģāze-i H.

Ĥarfuó1-Nūn

369

MefāÓ1lūn mefāÓ1lūn mefāÓ1lūn mefāÓ1lūn

1. Őarāba min-baÓd ey sāk1 isterse yasağ olsun
Biraz da bāri nūŐ-1 bāde-i laÓle mesāđ olsun
2. Kaçınma naķŐ-1 gül-būsemle tezyiñ eyleyem Őineñ
Bu da ey gül-beden varsun dil-i ađyāra dāđ olsun
3. DuÓām oldur saña dūŐ olduđı günden beri çeŐmüm
Ki çeŐm-i bedden ol āhū-nigeh yā Rāb ırāđ olsun
4. N'ola çağlar aķarsa cūy-1 eŐküm bezm-i ÓiŐretde
Kenār-1 ābda bārān-1 ÓaŐkuñ keyfi çağ olsun
5. N'ola Őiřin ü Leyli Pertevā gitdiyse dūnyādan
Benüm Őiřin-lebüm Leyliveşüm Óālemde Şağ olsun

370

MefÓ1lū mefāÓ1lūn faÓ1lūn

1. Endūde-i nūr u tābsın sen
Hem māh hem āftābsın sen
2. Reftārı aķar Őudan mı gördüñ
Gāyet ile pūr-Őitābsın sen
3. Ey çeşm-i siyeh-mest-i ÓiŐve
Benden de beter ĥarābsın sen

369 HP(147a), Ü(149b), P(72b), EE(42b), H(83a).

(1a) Őarāba min-baÓd ey sāk1 isterse: ama sāk1 bu ÓayŐ biŐeye tāki EE, H. (b) Biraz da bāri nūŐ-1 bāde-i laÓle: ne var pūr-sāđar-i laÓlūnle bir zevķa EE, H.

(2a) eyleyem: eylesem EE, H.

(3b) ki çeşm-i beden: yağuz gözlerden EE, H.

(4b) bārān-1: yārān-1 Ü, P.

(5a) n'ola: n'olur H. / Pertevā gitdiyse dūnyādan: gitdi derler ise ey Pertev EE, H.

370 HP(147b), Ü(150a), P(73a), EE(37b), AE1(46b), H(40a).

(1a) nūr u: nūr-1 EE. (b) māh: māh u EE.

(2a) aķar: aķan P.

(3a) siyeh: siyāh EE.

4. Görmem seni hayli demler oldı
Güyā ki gözümde h'ābsın sen
5. Žālīm bu cefāyı kāfir itmez
Žannum bu ki bī-kitābsın sen
6. Pertev nažar ile saña baқdum
Hem māh hem āftābsın sen

371

Fā'ōilātün fā'ōilātün fā'ōilātün fā'ōilün

1. Eşkü m al ol āteşin ruhsār dil-cūlarla sen
Gülşen-i āteş şularsın belki ol cūlarla sen
2. Bend iken her tārı zūlfünde hezārān cāduvān
Bir tutulmazsın hele Bābilde cādūlarla sen
3. Tāğ-ı devlet-hāne-i cānānda olduñ lānesāz
Ülfet itdüñ var ise ey dil piristūlarla sen
4. Biñ yaşa āvāzesiyle Zühre çarhı toldurur
Rağs idüp oynarken ol billür bāzūlarla sen
5. Oldılar āvāre-i çeşm-i siyāhuñ Қaysın
Ey benüm Leyli'veşüm n'eylerdüñ āhūlarla sen
6. Sende kim ol Қahramāñi ğamze vardur şübhesiz
Nice ser-keş bend idersin müy-ı ğışūlarla sen
7. Cāy idindüñ mescidi ey kāfir ammā n'eyleyem
Nice mihrābı harāb itdüñ o ebrūlarla sen

(4a) demler: zamān EE, AE1, H.

371 HP(147b), Ü(150a), P(73a), EE(37a), AE1(46b), AE2(32b), H(40b).

(1a) eşkü m al: al sirişk EE, AE1, AE2, H. / ol: al AE2. (b) dil: ol HP, Ü, EE.

(2a) cāduvān: cān-devān EE,H.

(5) -HP, -Ü, -P. (a) Қaysın: hem çü Қays AE2, H.

(6a) ğamze vardur şübhesiz: ğamzeler var şübhe ne Ü, H; ğamzelerisin şübhe ne P; ğamzelerle şübhe ne AE1; ğamze vardur şübhe ne AE2.

(7a) cāy: cān Ü.

8. Serv-i nāzum gel kenār-ı cūy-ı eşkümdür yerüñ
Kad çekersin kırkma çeşmümden ağan şularla sen
9. Pey-rev olduñ kilik-i Óayyār-ı Nedime Pertevā
Çok tabiÓat biş eylersin bu dārūlarla sen

372

MefāÓilün feÓilātün mefāÓilün feÓilün

1. Żarar yok Óāşıka gerçi hicābsuzlıkdan
O şūha yazık olur ictinābsuzlıkdan
2. Uyumuyor seni māhum figān ile Óuşşāk
Hilāle döndi tenüñ işte h'ābsuzlıkdan
3. Cefāñ azaldı diyü iştikā ider Óāşık
Şikāyet itme de varmış Óāzābsuzlıkdan
4. Rikābveş süremem gerçi pāyuña rūyum
Benüm dañi şerefüm irtikābsuzlıkdan
5. Bu mısraÓ ile uyandım geçen gün ey Pertev
Humārdan göz açılmaz şarābsuzlıkdan

373

MefÓülü mefāÓilü mefāÓilü faÓülün

1. Nuql ister ise vaÓde-i būs-ı dehen olsun
Peymāne viren lik o peymān-şiken olsun
2. Gel gel benüm ey Yūsuf-ı gül-pirehenüm gel
Beytü'l-hāzen-i şine-i mañzün şen olsun

(8b) çeşmümden: bu gözden AE2.

(9a) pey-rev: pır Ü.

372 HP(148a), Ü(150b), P(73b), EE(37b), AE1(47a), AE2(33a), H(40b).

(1a) gerçi: ammā EE, AE1, AE2, H.

(2a) uyutmuyor: unutmuyor AE1. / māhum: şāhum AE2.

(3a) azaldı: azaldıñ EE. / Óāşık: gönüm AE2.

(5a) ey: -EE. / Pertev: -Ü.

373 HP(148a), Ü(150b), P(73b), EE(38a), AE1(47a), H(40b).

(2a) gel gel: kākül AE1.

3. Ey mihr-i meh-ārā dilerüm Bāri Hudādan
ŞemŖ-i ruhuña mäh-ı münevver legen olsun
4. Nev-hiz iken ol kāküle kim dir idi böyle
Her tār-ı füsünkārı şiken-der-şiken olsun
5. Sen nāz ile der-h̄āb yaturken gice şāhum
Pertev saña bir şemŖ-i mülemmaŖ beden olsun

374

MefŖölü mefāŖilü mefāŖilü faŖölün

1. Çünküm ruḳabā vaşla sezā cümleten olsun
Biz görmeyelüm rüyuñi cānāndan olsun
2. Dil-i tıflı beni eyledi āvāre vü bizār
Cāyı dilerüm ki büni çāh-ı zeḳan olsun
3. Taşvır degülsin ya āyā rūh-ı muşavver
Gördükçe beni söylesen a bir suhan olsun
4. Būy-ı teninüñ ğonca-i gülzār-ı İremle
Farḳı Ŗacebā yoḳ mı ki bir pırehen olsun
5. Pertev gibi ben hażż iderüm acı sözüñden
İsterse lebüñ nutḳ ile şekker-şiken olsun

(6a) gice: saña Ü. (b) Pertev: -Ü.

374 HP(148a), Ü(150b), P(73b), EE(38a), AE1(47a), H(41a).

(1a) Çünküm ruḳabā vaşla sezā: Çün vaşlına şāyān ruḳabā P, EE, AE, H. (b) biz: bir Ü.

(2) Ü nüshasında 4. beyittir. (a) Dil-i tıflı beni eyledi āvāre vü: Fıfl-ı dil-i āvāre beni eyledi P, EE, AE1, H. (b) büni: bün-i EE.

(3) Ü nüshasında 2. beyittir. (a) degülsin: degülmüş EE. / rūh-ı: çarh-ı P. (b) gördükçe: gördükde P, EE, AE1, H.

(4) Ü nüshasında 3. beyittir.

(5a) Pertev: -Ü.

MefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün

1. Mey-âşmân-ı Óaşka güşe-i gam-hâne Óaşk olsun
Hum ile bādeler hum-hānede rindāne Óaşk olsun
2. Ayağ-ı meyden el çekdüñ çekildüñ bezm-i Óişretten
Bezimde sākiler peymāneler mestāne Óaşk olsun
3. Kadeh-nüşān-ı bezmüñ zevkı müzdād olsun Óaşk itdüm
Benüm de vaqt ile nüş itdügüm peymāna Óaşk olsun
4. Çekildüm künc-i halvet-hāne-i vırāneye çünkim
Dem ešnāsı gelürsem hātır-ı yārāna Óaşk olsun
5. Bu şiorüm Hāzret-i Üstād gördükde dirüm Pertev
Gürür-ı Óafv ile bu tavr-ı küstāhāne Óaşk olsun

MefÖülü fāÖilātü mefâÖilü fāÖilün

1. Bul göñlüm ey sabā bu saña şiklet olmasun
Çokdan görünmedi aña bir hālet olmasun
2. Bimārlık gibi bu tegāfülde çeşmüñe
Ey mest-i nāz havfum o bir Öillet olmasun
3. Hāzır sıyām-ı hicr ile memhūr iken dehān
Rüz-ı visāli añmayalum gıybet olmasun

375 HP(148b), Ü(151a), P(73a).

(1b) rindāne: rindān-ı Ü.

(3a) müzdād: müjdād P.

(4b) hātır-ı: hātıra Ü.

(5a) dirüm: dir HP / Pertev: -Ü.

376 HP(148b), Ü(151a), P(74a), EE(37b), AE1(47a), H(41a).

(1) Ü nüshasında mısraların yeri değışmiştir. (a) bul: bu Ü yok AE1.

(2) Ü nüshasında 3. beyittir. (b) havfum: havf kim P.

(3) Ü nüshasında 44. beyittir. (a) hāzır sıyām-ı: hātır peyām-ı P; hāzır peyām-ı EE, AE1, H. (b)

añmayalum: itmeyelüm AE1.

4. Bu āna dek çün olamamış kimse behrever
Būs-ı lebūñ şaķın ki bana ķismet olmasun
5. Āh ey tabīb o edviye-i nā-güvār-ı hier
Her defŌa senden içdigimiz şerbet olmasun
6. Pek sülfe-perver olmağa yüz tutdı dil-berān
Bu tarz-ı nā-revā giderek Őādet olmasun
7. Bir hastayam ki niömet-i dīdāra toymazam
Şorsam tabībe bunda da bir hīkmet olmasun
8. Pertev pek iltifātını arturdı ol perī
Tağlīt için bizi bu da bir şüret olmasun

377

FāŐilātün fāŐilātün fāŐilātün

1. Bir gün ola Őaşķ ile zār ola cānān
ŐĀşık-ı mehcūr yine yār ola cānān
2. Mīvesi erzān olup baķmaya kimse
Şāh-ı temennāya da bār ola cānān
3. ŐĀşıķa itdüklerin bulmayacaķ mı
Şubĥa degin zār u bīdār ola cānān
4. Düş olup ol daħi bir kāfir hūsne
Beste-i zünnār-ı küffār ola cānān
5. Ğayra reķābet idüp ol daħi Pertev
Žannum o kim dīdede hār ola cānān

(4) Ő nüshasında 5. beyittir. (a) behrever: behredār P, AE1.

(5) Ő nüshasında 2. beyittir. (a) nā-güvār-ı: nā-gehvār-ı AE1.

(7b) tabībe: ĥekīme EE, AE1, H. / bunda: şunda P, AE1, H.

(8a) Pertev: -Ő.

377 HP(148b), Ő(151b), P(74a), EE(38a), AE1(47b), H(41a).

(1a) ola Őaşķ: Őaşķ Ő. (b) mehcūr yine: mehcūruña AE1.

(3a) itdiklerin: itdiklerūñ Ő.

(4) -Ő. (b) beste-i zünnār-ı: -AE1.

(5a) ol daħi: oldı AE1. (b) žannum: ĥavfum P, EE, AE1, H.

378

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Kaçınmaz vahşet itmez ol perî gerçi sevimden
Beni giryân görünce bayılır ammâ ki gülmekten
2. ÓAceb âlüfte-meşrebdür olur herkesle hem-meclis
Niçün kaçmaz senüñ hemşireñ ey muğ-beççe erkekden
3. Eger her ân u her dem her daқиқа görsem ol şühî
Uşan gelmez nedendür bilmezüm aşlın âh görmekten
4. İnanma vaÓde-i ferdāsına Óaşkuñ Óayān itme
O tannāz-ı cihāna düş olan bulmaz rehā dekden
5. Seni sayd eylemezler mi görürsün vaқtı gelsün de
Uçarsın ey hümā-yı evc-i nahvet gerçi yüksekden
6. Nice gelmez benüm yoқuşuma fikr it a her-cāyi
Raқıb ile Vefāya toğrı sen in git de Zeyrekden
7. Nice böyle zemini çignedür žannum budur Pertev
Halās olursa ger pāy-ı kümeyt-i hāme köstekden

379

Fā'îlātün fā'îlātün fā'îlātün fā'îlün

1. Bendeñi zülfüñ gibi āşüfte-hāl itmez misin
Gışüvānuñ gibi yāhud pāy-māl itmez misin
2. İşte şubh oldu güneşler toğdı ey mihr-i münjir
Cāme-h'āb-ı nāzdan Óarz-ı cemāl itmez misin

378 HP(149a), Ü(151b), P(74b), EE(38a), AE1(47b), AE2(33a), H(41a).

(1b) bayılır ammâ ki gülmekten: -Ü .

(3b) bilmezüm: bilmez Ü. / aşlın âh: va'llahi P, AE1, AE2, H; bi'llahi EE.

(4b) olan: -AE1.

(5a) görürsen: hele gör P, EE, AE1, H.

(6b) sen in git: en git sen EE; indiginde AE1; in git sen AE2.

(7a) Pertev: -Ü.

379 HP(149a), Ü(152a), P(74a).

3. Bāde-i nāb-ı leb-i gül-fāmuñı nūş eylese
 ÓĀşık-ı ser-mestüñi ser-hoş hayāl itmez misin
4. Dest-perver yārüñi ağıyāra yār olmış görüp
 Ey perî sen Óāşık olsañ infiÓāl itmez misin
5. Tırveş yābāna atsañ ey kaşı ya Pertevî
 Hātır-ı bî-çāresin bir kez suóāl itmez misin

380

MefÓülü fāÓilātü mefāÓilü fāÓilün

1. Efgānı şöyle eyle ki ağıyār işitmesün
 Ağıyār u yār kıanda dil-i zār işitmesün
2. Tenhāda itme nāle ki yerüñ kulağı var
 Şāyed ki Óaks ider der ü dıvār işitmesün
3. İncinme halka yāra işitdördiler diyü
 Rāz-ı derüñüñ eyleme izhār işitmesün
4. Derd-i nihānı söyleme tursun o žalime
 EşÓār içinde eyleme işÓār işitmesün
5. Nā-güfte nā-şinide kıala Pertevā bu rāz
 Meclis-be-meclis eyleme tekrār işitmesün

(3a) nāb-ı: tāb-ı Ü. (b) Óāşık-ı ser-mestüñi ser-hoş hayāl: Óāşık olsañ infiÓāl Ü.

(4) -Ü.

(5a) Pertevî: -Ü. (b) bî-çāresin: bî-çāreni P.

380 HP(149b), Ü(152a), P(75a), EE(38b), AE1(48a), AE2(32b), H(41b).

(1a) efgānı: efgān AE2.

(2) -Ü. (b) Óaks: Óarz AE1.

(3a) incinme: incitme Ü; incinem EE, AE1. (b) rāz-ı: zār-ı EE, AE1, AE2. / derüñüñ: derünm AE2.

(5a) rāz: söz EE; zār AE2.

Fā'ölātün fā'ölātün fā'ölātün fā'ölün

1. NāzenİNüm şİneñİ bend-i řabā göstermesün
Herkesİ öyle metā'Ö-İ bİ-bahā göstermesün
2. Būs-İ şİmİn-berle İtmezler řanā'Öat şübhesİz
Herkesüñ ol müdde'Öāsİna rızā göstermesün
3. Çarpılır şürİde vü şeydā olur gönIüm hemān
Aña kimse bir perİ-rū dil-rübā göstermesün
4. Rūz-İ rüşen her gİcem h'āb-İ hayāliyle anuñ
Rūyın İsterse o bİ-mİhr ü vefā göstermesün
5. Nuķre-İ eşki o şāha eylesün evvelce Öarz
Tuħfe-İ cānı dil-İ zār İbtidā göstermesün
6. Sa'Öy İder gördüm İki elle raķİb-İ rū-siyeh
Çehre-İ ümmİdİnİ dest-İ du'Öā göstermesün
7. Mİhr-İ Pertev-pāş-İ ÖİsmetsİN zİyā-pāş ol velİ
Saña benden ğayri bir Öāşİķ Hudā göstermesün

Mefā'Öİlün mefā'Öİlün mefā'Öİlün mefā'Öİlün

1. O şūha gelmeden tek bezme nefret gelmesün gelsün
Anuñ teşrifİne İsterse tāķat gelmesün gelsün
2. Bugün tenhāca geldi ol perİ kuyında dil hālā
Anı da eylerüz bir kere da'Övet gelmesün gelsün

381 HP(149b), Ü(152a), P(74b), EE(39b), AE1(48a), AE2(33a), H(41b).

(1a) nāzenİNüm: h'āce-zādem P, EE, AE1, AE2, H.

(3a) olur: olup EE.

(4a) gİcem: gİce P, EE, AE1. / h'āb-İ h'āb u H. (b) rūyın: rūyuñ AE1. / İsterse: eylerse AE1.

(5a) eşki: eşkin Ü, P, EE, AE1, AE2. (b) cānı: cān AE2.

(7a) Pertev:-Ü. / zİyā-pāş: zİyā-bahş P, AE1, AE2./ ol velİ: ol yürİ P; oldı yol AE1; ol dİlİ AE2.

382 HP(149b), Ü(152b), P(75b), EE(38b), AE1(48a), H(41b).

(1b) İsterse: İster İse Ü.

3. Benüm āsāyiş-i cānum senüñ vaşluñladur cānā
Hayālüñ çeşme bārı h̄āb u rāhat gelmesün gelsün
4. Bu nālîşler anuñçündür bütün hāmün-ı firqatde
Fiğānumdan o āhū-çeşme vahşet gelmesün gelsün
5. Anuñ emrin mi tutsun yoħsa nehyin Pertev-i bî-dil
Haberler gönderür žālim ki elbet gelmesün gelsün

383

FeŖilātün feŖilātün feŖilātün feŖilün

1. Güllere reşk virür ruħları gülşen gülşen
LaŖl ü yāķüt deger lebleri maŖden maŖden
2. Dām-ı mürğ-ı dil ü cān hatuñ iken hāl-ı bütān
Dāne Ŗarz itse de şayd olmaya ħirmen ħirmen
3. Bir nigāh itme misin iki gözüm dergehinüñ
Şaçdı dür-dāneler etrāfına dāmen dāmen
4. Āh-ı serdüm ğam-ı hicrūñ ile şeb tā-be-seħer
ŖAlev-efşān oluyor Ŗāleme kül-ħan kül-ħan
5. Külbe-i faķrına ol şāh gelince Pertev
Nuķre-i eşk nişār eyledi maħzen maħzen

(3b) h̄āb u: h̄āb-ı EE, AE1.

(5a) mi: -EE. / nehyin: nehyüñ P. / Pertev-i: -Ŗ. / bî-dil: bed-dil EE. (b) ki: -EE.

383 HP(150a), P(76a), EE(38b), AE1(48a), H(41b)

(1a) reşk: reng P, EE, AE1, H.

(2a) bütān: niyāz P, AE1. (b) itse: itdiyse AE1.

(3b) dür-dāneler: dür-dāne EE.

(4b) efşān: feşān AE1.

(5a) faķrine: faķrime P.

MefâÖîlün mefâÖîlün mefâÖîlün mefâÖîlün

1. Kenârumda o tıfluñ h`âbı hiç gitmez hayâlümnden
O şeb didârınuñ meh-tâbı hiç gitmez hayâlümnden
2. O rütbe cây-gır olmış ki ol büt mescid-i dilde
Namâz içre kaşı mihrâbı hiç gitmez hayâlümnden
3. Sunarken baÖde-i gül-günını sâķi baña bir gün
Şarâb-ı laÖline işrâbı hiç gitmez hayâlümnden
4. Görüp câm-ı lebüñ cânâ iderdüm girye-i mestî
O eşküñ cüşiş-i seyl-âbı hiç gitmez hayâlümnden
5. Levend oldı uyutdı Öâlemi hâlâ yine Pertev
Kenârumda o tıfluñ h`âbı hiç gitmez hayâlümnden

MefâÖîlün mefâÖîlün mefâÖîlün mefâÖîlün

1. Hevâ-yı ittişâlı çıķdı ol şūhuñ derūnumdan
Temennâ-yı vişâlı çıķdı ol şūhuñ derūnumdan
2. Süveydâ-yı dilüm Öaksi ile çün faśś-ı hâtemken
Sevâd-ı naķş-ı hâli çıķdı ol şūhuñ derūnumdan
3. Sifâl-ı dâğ-ı dilde gül gibi perverde olmuşken
Gül-i al-i cemâli çıķdı ol şūhuñ derūnumdan
4. Göñül bāğında hūn-âb-ı sirişkümlle yetişmişken
Kad-i bālâ-nihâli çıķdı ol şūhuñ derūnumdan

384 HP(150a), Ü(152b), P(76a), EE(39a), AE1(48b), H(42a).

(3a) sâķi baña bir gün: bir gün baña sâķi P, EE, AE1, H. (b) laÖline: laÖlinüñ Ü, P.

(5a) Pertev: -Ü.

385 HP(150b), Ü(153a), P(76a), EE(39a), AE1(48b), H(42a).

(2a) Öaksi ile: âks eyledi P, AE1. (b) hâli: hayâl-i Ü, AE1.

(3b) Ü, P, EE, AE1 ve H nüshalarında (4b) ile yer değişmiştir.

(4a) sirişkümlle: sirişkümden P.

5. Degülken bir nefes ārām mümkin Pertevā ansuz
Bütün fikr ü hayāli çıçdı ol şūhuñ derūnumdan

386

FeŖilātün feŖilātün feŖilātün feŖilün

1. Nār-ı Ŗaşkı beni mahv itdi hayāl eylesesün
Beni pervāne-i bî-tāba mişāl eylesesün
2. Hāl-ı çāh-ı zeķanuñ dañi ben üftādeñveş
Bezm-i hūsnūñde yerin şaff-ı niŖāl eylesesün
3. Mürde-i Ŗaşkı hāyāt-ı lebin umsun ammā
Hasta-i dîdesi ümmîd-i mecāl eylesesün
4. Bizi bir şîve ile eyleyüp evvel bî-hūş
Şoñra bîhūde yere Ŗarz-ı cemāl eylesesün
5. Pertev-i mihr-i ruhum gördi mi bir kimse dimiş
Şaķınuñ bende-i mehcūrı suŖāl eylesesün

387

FāŖilātün fāŖilātün fāŖilātün fāŖilün

1. Dîde de itmezse yār Ŗaksin mücāvîr itmesün
Çeşm-i aġyāra hayālin teg misāfir itmesün

(5a) Pertevā: -Ü.

386 HP(150b), Ü(153a), P(76a), EE(39a), AE1(48b), AE2(31b), H(42a).

(1b) bî-tābe: bî-tāb P,AE1.

(2) P, EE, AE1 ve H nüshalarında 3. beyittir. (a) dañi ben: da dil Ü. (b) yerin: birün AE1.

(3) Ü nüshasında 2. P, EE, AE1 ve H nüshalarında 4. beyittir. (a) lebin: lebüñ P, AE1. / umsun: olsun AE1.

(4) P, EE, AE1 ve H nüshalarında 2. beyittir.

(5a) Pertev: -Ü.

387 HP(150b), Ü(153b), P(76b), EE(39b), AE1(49a), AE2(31b), H(42a).

(1a) itmezse: itmez EE. / Ŗaksin: Ŗaks-i AE1. (b) hayālin: hayālün EE, AE1, H.

2. Olmayam dirse eger bir bî-vefâ dil-dâra dūş
Söyleyüñ ol şeh beni rencide-hâtır itmesün
3. Hattına merhûn kı lup vaşlın o şüh-ı sâde-ruh
Ahşâm üsti zâhid-i bî-şabrı kâfir itmesün
4. İncinürmiş Óaşkın işÓâr itdügüm eşÓârda
Hâcet ise Óaşıkın ol dâhi şâÓir itmesün
5. Pertev-i nâ-kâma da bir kerre olsun kı l nigâh
Yazık ömrin miñnet-i firqatle âhir itmesün

388

Mef'ûlü mef'ûlü mef'ûlü fa'ûlün

1. Zâr itdün ise dilleri bî-zâr olacağsın
Şeb tâ-be-seher sen dañi bîdâr olacağsın
2. ÓUşşâka şütüm ile ilişdüñ söze žâlim
Žannum bu ki gayetle dil-âzâr olacağsın
3. Bu câme-i sebzın saña şırın yaraşur pek
Bî-şübhe ki tütü-i şeker-h'âr olacağsın
4. Ey serv ne bu baldırı çıplaqlığa h'âhiş
Bilmem ki nasıl oñmadığa yâr olacağsın
5. Sen gül gibi gül Pertevi bülbül gibi ağlat
Bu hüsñ ile sen revnağ-ı gülzâr olacağsın

(2a) bir: -Ü, -H. (b) söyleyüñ: söyleyin P.

(3a) kı lup: idüp AE2. / o: -HP, -P, -EE, -AE1. / şüh-ı: tıfl-ı AE2. / sâde-ruh: sâde-rü AE1. (b) bî-şabr: bî-şabra P.

(4a) işÓâr: izhâr AE1. (b) Óaşkın: Óaşıkun P, AE1.

(5a) Pertev-i: -Ü.

388 HP(151a), Ü(153b), P(75a).

(5a) Pertevi: -Ü. (b) gülzâr: bázâr Ü.

389

Fe'Öilätün mefä'Öilün fe'Öilün

1. Düşmen-i şabr u tākāt olmışsun
Bire žālim ne āfet olmışsun
2. Bî-vefālarla āšnā olalı
Çatı bigāne-ülfet olmışsun
3. Yine aġyār ile bugünlerde
Encüminnāz-ı Öişret olmışsun
4. Beñzemez eski hāle hiç hālün
Hele bir başka hālet olmışsun
5. Çeşm-i bīmāra ey teġafül āh
Müstaķil sen de Öillet olmışsun
6. Pertev-i zāra bŷy-ı lutfuñ yoķ
Tutalum verd-i cennet olmışsun

390

Fä'Öilätün fä'Öilätün fä'Öilätün fä'Öilün

1. Āh-ı serdiyçün hāzer eylermiş ol üftādeden
Nāzeninler ise kışda hāżż ider dil-dādeden
2. Oķ yılanuñ kāmçı eyler ham-sŷvār-ı ġamzesi
Tizter tır-i nigāhı engerekci-zādeden
3. Neşöe-yāb-ı sāġar-i la'Öl-i leb-i cānān olan
Bur elin müdmin daħi olsa ayaġ-ı bādeden
4. Cebhe-i zŷhdinde naķş-ı bŷriyādur hāsılı
Zāhid isterse başın ķaldurmasun seccādeden

389 HP(151a), Ü(153b), P(76b), EE(39b), AE1(49a), H(42b).

(3b) encüminnāz-ı: encüminsāz-ı Ü, P, EE, AE1, H.

390 HP(151a), Ü(154a), P(76b), EE(40a), AE1(49a), H(42b).

(1a) serdiyçün: serd için AE1.

(2b) tiz-ter tır-i: tır atar tır-i P; tır-i ser tiz AE1.

(3a) sāġar-i la'Öl-i: la'Öl-i sāġar-i EE. (b) bur: yüz P, EE.

(4b) başın: baş Ü, P.

5. Ekşerî nâ-refte rehlerdür çıkan çıkmaz yola
Sen sen ol ayrılma ey Pertev tarîk-i câddeden

391 *

Mef'ûlü fâ'îlâtü mef'ûlü fâ'îlün

1. Üftâdedür fütâdeleri bî-hîsâb iken
Şühân-ı dehre lerze-dih-i ıstırâb iken
2. Olmuş gedâ-yı şâh-reh-i hüsni bir şehûñ
Mülk-i cemâle hüsrev-i gerdün cenâb iken
3. Bir Zâl-ı gamzeden o da şimdi devâ taleb
Ferr-i cemâl-i hüsn ile Sührâb tâb iken
4. Râz-ı derûnum itmededür şineden Óayân
Bend-i niķâbı dahme-i Efrâsiyâb iken
5. Bülbül mişâli meşķ-ı figân oldu pişesi
Şeb tâ-be-rüz nahvet ile mest-i h'âb iken
6. Olduñ mı sen de tütî-i âyiñe-i cemâl
Ey büt su'âl-i Óâşıkıña bî-cevâb iken
7. Açılma pek de sarşar-ı âh-ı vezân idüp
Pejmürde olma gonca-i pür-âb-ı tâb iken

(5b) Pertev: -Ü.

391 HP(151b), Ü(154a), P(77a), EE(38b), AE1(49b), AE2(32a), H(42b).

*Not: Bu gazel AE2 nüshasında 393. gazelle birleştirilmiştir.

(1a) üftâdedür: üftâdur Ü.

(2a) şâh-reh-i: şâh-râh-ı Ü. (b) hüsrev-i gerdün: pâdişehüm cem P; pâdişeh-i cem EE, AE1, H.

(3) -HP, -Ü, -AE2.

(4) -HP, -Ü. (a) derûnum: derûnın EE, H. (b) niķâbı: niķab-ı EE.

(5a) mişâli: mişâl HP, Ü.

(6) -Ü. (b) Óâşıkıña: it Óâşıkâ sen P.

(7a) açılma: açılmada Ü. / sarşar-ı âh-ı vezân: sar sürâhi rizân P,EE. (b) olma: oldı AE1. / pür-âb-ı: pür-âb u EE,AE.

8. Mānend-i ebr olmada bir māha perdedār
Perteve cemāli mihr-i ziyā iktisāb iken

392

Mef'ūlū fā'īlātū mefā'īlū fā'īlūn

1. Olmuş hezār güller ile hem-nişin iken
Āh u enin diñlemeyen nāzenin iken
2. Naħcīrvār ol da urılmış bir āfete
Her bir nigāhı cāna isābet-ķarın iken
3. İtmekde seng-i reh-gūzerin būs-ı yārinūñ
Engüşter-i dilümde çü faśś-ı nigin iken
4. Kūyuñda şimdi bir mehūñ ol ħāksār imiş
Naķş-ı ķudūmı ğāje-i rūy-ı zemın iken
5. Olmuş remide kendi de kendüden Őaşķla
ŐUşşāķ-ı cān-fedāsına cāndan yaķın iken
6. Perteve gibi anuñ daħi ķarı fiğān imiş
Āh u enin diñlemeyen nāzenin iken

393

Fā'īlātūn mefā'īlūn fā'īlātūn mefā'īlūn

1. Mesken idi ħayāline diğelerüm pür-āb iken
Gülşen idi cemāline ħāne-i dil ħarāb iken

(8) -AE2. (a) mānend-i ebr: mānende ebre P; mānend-i ebrū AE1. (b) Perteve: -Ü. / cemāli: cemāline EE.

392 HP(151b), Ü(154b), P(77b), EE(39a), AE1(49b), H(43a).

(2b) nigāhı: ħadengi Ü, P, EE, AE1, H.

(3) HP ve Ü nüshalarında 5. beyittir. (b) dilümde: dilde EE.

(4) HP, Ü nüshalarında 3. beyittir. (4a) kuyuñda: kuyın da AE1. / şimdi: -AE1. (b) ğāje-i: ğāze-i Ü, EE, AE1.

(5) HP, Ü nüshalarında 4. beyittir.

(6b) āh u: āh-ı H.

393 HP(152a), Ü(154b), P(77a), EE(40a), AE1(49b), AE2(32a), H(43a).

(1) -AE2.

2. Gelmedi bezm-i şoh̄bete itmedi raġbet ülfete
Sāġar-i Öayş u Őişrete d̄idelerüm h̄abāb iken
3. Bilmedi ġadr u ġıymetüm añlamadı sadāġatüm
Ol meh-i evc-i behcetüm h̄üsn ile āftāb iken
4. Duymadı şevġ u h̄āhişüm girye vü zār u nālişüm
Rüyına eşk-i sūzişüm bāŐiş-i āb u tāb iken
5. Perteve nisbet eylemiş ġayr ile ülfet eylemiş
Süfliye raġbet eylemiş mäh-ı felek-cenāb iken

394

FāŐilātün fāŐilātün fāŐilātün fāŐilün

1. Humlar ile bādeler nūş itdügüm bilmez misin
Şoñra deryālar gibi cūş itdügüm bilmez misin
2. Hāne-i aġyārı giryem eyleyüp vj̄rānzār
Seyl-i eşki hāne ber-düş itdügüm bilmez misin
3. Gerdenüñde āh kim gül-büseler naġşın görüp
Dāġlarla cism-i menġüş itdügüm bilmez misin
4. Māhveş hercāyi olduñ ey ġamer māhiyyetüm
Bj̄-vefā yāri ferāmüş itdügüm bilmez misin
5. Pertevāsā bir ser-āmed Őāşıġam kim nālede
Biñ hezār-ı zārı hāmüş itdügüm bilmez misin

395

MüstefŐilātün müstefŐilātün

1. Bj̄mār olursam dermān idersin
Ābād olursam vj̄rān idersin

(2b) Öayş u: Öayş-ı Ü, P.

(4a) şevġ u: şevġ-i HP, P. (b) eşk-i: eşk ü EE.

394 HP(152a), Ü(155a), P(79a), EE(40a), AE1(50a), H(43a).

(2) -Ü. (a) aġyārı: aŐdā-yı P.

Not: Ayrıca P nüshasında 2a şöyle tashih edilmiştir: “Gerdeninde āh kim gül-büseler naġşın görüp”.

(3a) Reşk idüp gül-büse-i gerdān-ı şj̄m-endāmuña P, EE, AE1, H.

395 HP(152b), P(79b), EE(40b), AE1(50b), H(43b).

2. Ağlar görüp güldürmezsın ammā
Handān olursam giryān idersin
3. Gitudükçe hūn-rız olmağda ğamzeñ
Sen bu gidişle çoğ ған idersin
4. Mürğ-i dili şayd itseñ de cānā
ÓAşğ āteşinde pūryān idersin
5. Rağbet ider mi bağ saña yārūñ
Pertev yine sen Óūnvān idersin

396

FeÓilātūn feÓilātūn feÓilātūn feÓilūn

1. Bir midür sencileyin hūr u meikle konuşan
Çilesüz her kaçı ya Óağla yelekle konuşan
2. Bāğ-ı Óālemde odur būy-ı vefāsuz lāle
Dāğdār olmaya mı öyle çiçekle konuşan
3. Hele cünbişli nümāyişli levend olmalıdır
Kec-küleğ dāyi kesüm böyle tölekle konuşan
4. Çıkarur bir oyun elbette sonunda göresin
Nūr-ı Óaynum hele sen gibi bebekle konuşan
5. Pertev ol ğayret-i hūrı göricek böyle didüm
Cennet ister mi senūñ gibi meikle konuşan

(4b) pūryān: sūzān EE, AE1, H.

(5b) pertev yine sen: Sen yine Pertev P, EE, AE1, H.

396 HP(152b), P(80a), EE(40b), AE1(50b), H(43b).

(3a) hele: belı AE1, H. / levend olmalıdır: levendāne gerek EE, AE1, H.

(4b) tölekle: bebekle: meikle P.

(5a) Söyle bu mısraÓı ol ğayret-hūra Pertev P, EE, AE1, H.

397

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Bülbül-i hoş-nefesüm sensin efendim sensin
Gonca-i dal-fesüm sensin efendim sensin
2. Şi've-i kınesine eyledüğüm cān kırbān
O levendāne kesüm sensin efendim sensin
3. Dest-gırümsin efendim çeh-i firkatde benüm
Ya'Öni feryād-resüm sensin efendim sensin
4. Niş-i ğamze olayum nüş-ı lebünden dil-sır
Şeker-i bî-megesüm sensin efendim sensin
5. Virseler Öālemi Pertev gibi dil-şād olmam
Benüm ancağ hevesüm sensin efendim sensin

398

Fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilün

1. Bezl idenler cānını cānāna bî-cān olmasun
Dil viren ğışūlara hātır-ı perişān olmasun
2. Tā ezelden ben şehid-i dide-i hūn-h'āruñam
Ğamze de tiğın çeküp kıan üstüne kıan olmasun
3. Kākül-i dil-dār gitdükçe perişān olmada
Baht-ı vārūnum gibi ber-geşte-sāmān olmasun
4. Hem çeker tiğ-i niğāh-ı bî-amān hem dir yine
Kāhramānı dideden Öālem hirāsān olmasun

397 HP(152b), P(80a), EE(41b), AE1(50b), H(44a).

(1b) Gonca-i: ğoncaveş P, EE, AE1, H.

(3b) Ya'Öni: Yine HP.

(4a) ğamze: ğamsuz HP, P, AE1. / dil-sır: dilber EE; dilır AE1. (b) şeker-i: sükker-i P, EE, AE1, H.

(5a) olmam: olamam P; olayum AE1.

398 HP(153a), P(80b), EE(40b), AE1(51a), H(44a).

(1a) idenler cānını cānāna: iden cānın leb-i cāna HP. (b) viren ğışūlara: virenler kāküle P, EE, H.

(2a) hūn-h'āruñam: hūn-h'ār kim AE1. (b) tiğın: tiğun AE1.

(4b) hirāsān: perişān HP, P.

5. Zülf-i pür-çine hitâb itme şağın kâfir diyüp
Nür-ı vechüñ gördi ol şâyed müselmân olmasun
6. Yoğ haber Pertev dil-i güm-geşteden çoğdan beri
Ol dañi üftâde-i çâh-ı zenañdân olmasun

399

Mef'ûlü fâ'îlâtü mef'ûlü fâ'îlün

1. Cüyâ-yı vuşlat ol gönül ol şermsâr iken
Ne'şgüfte gonca-çide it ıtr-ı bahâr iken
2. Püyân idem hevâ-yı vişâl ile çün ğubâr
Ol şeh-süvâr-ı nâz dañi ney-süvâr iken
3. Dil nâle döndi nâleden ol seng-dil yine
Rañm eylemez bu mertebe zâr u nizâr iken
4. Dil dide-düz-ı rüz-ı vişâlün senün henüz
Ey mâh-rü dü dîdeme hattun ğubâr iken
5. Evrâğ-ı vaşfinun birisi zâyî olmamış
Şîrâze-bend-i mecma'ı dil târ-mâr iken
6. Bî-câ tabîbe şalmağa hâcet ne Pertevi
Çünkim devâ-yı derd-i dili sende var iken

400

Mef'ûlü mef'ûlü mef'ûlü fa'ûlün

1. İsterse ğamı hâtır-ı vîrânına degsün
Dest-i emelüm zülf-i perişânına degsün

(5a) hitâb: hatâ P, EE, AE1, H. (b) vechüñ: vechin AE1. / ol şâyed: şâyed ol P.
399 HP(153a), P(80a), EE(39b), AE1(51a), H(44a).

(1b) ıtr-ı: evvel P, EE, AE1, H.

(2) EE, AE1 ve H nüshalarında 3. beyittir.

(3) EE, AE1 ve H nüshalarında 4. beyittir.

(4) EE, AE1 ve H nüshalarında 5. beyittir. (b) mâh-rü dü dîdeme: mâhir-i dü-dîdede P; mâh-rü dü-dîdeme HP.

(5) -HP, EE, AE1 ve H nüshalarında 2. beyittir. (a) vaşfinun: vaşfun H.
400 HP(153a).

2. Feryād-ı ciger-süz-ı hezār eyleyeyüm kim
Ol taze gülüñ ğonca-i handānına deġsün
3. Bir bñsesin aldum leb-i cān-baġşınıñ ey şñh
ÓUşşāķınıñ ölmüşlerinüñ cānına deġsün
4. Sen saġt kemān-dāri-i ebrūları seyr it
Hñn-ı dil-i zārum hele peykānına deġsün
5. Bu vaġşetüñ aslı ne o kāfir de tiz elden
Dest-i heves-i dil hele fistānına deġsün
6. Pertev daġi matbūÓ olur ol dürr-i yetimüñ
Nażmum hele laÓl-i dürrer-efşānına deġsün

401

MefāÓilün feÓilātün mefāÓilün feÓilün

1. Nihāyet-i elem-i intiżārum oldı bugün
Fabıb-i cān u dilüm ol nigārum oldı bugün
2. Şarāb-ı laÓl-i lebi nuķl-ı bñs-ı ruġsarı
Óİlac-sāz-ı dil pür-ġumārum oldı bugün
3. Hazān-dıde iken gül-nihāl-i āmālüm
Açıldı ğonca-i ķalbüm bahārum oldı bugün
4. Cefā-yı rñze-i hicrin unutdurup gitdi
Hezār Óide deġer bir nehārum oldı bugün
5. O şāha hem-dem olup Pertevā Nedim gibi
Benüm de bir añacaķ rñzgārum oldı bugün

401 HP(153b), P(80b), EE(41a), AE1(51a), H(44a).

(1) P, EE, AE1 ve H nüshalarında mısraların yer deġişiktir. (a) elem-i: elem ü P. (b) dilüm: -EE.

(2) P, EE, AE1 ve H nüshalarında 2. ve 3. beyitler yer deġiştirmiştir.

(3a) dıde: reside P, AE1, H.

(4a) hicrin: hicrān P,AE1; hicrñ EE. / unutdurup: unıdulup AE1. (b) Hezār Óide: ki Óid ü ķadr P,AE1; biñ Óid ü ķadr EE,H.

(5) Bu beyit AE2(48b) de müfret(beyit) olarak geçmektedir.

Mefâ'ülün mefâ'ülün mefâ'ülün mefâ'ülün

1. Şikâyet-gû-yı hicrânuñ olup cānā dehānumdan
Çıkarsa ħarf-ı vuşlat Óadd olur sehv-i lisānumdan
2. Ğam-ülfet Óaşıķam birdür yanımda firķat u vuşlat
Göñül ķāóil ne gelse yār-ı cān-ı nüktedānumdan
3. Ne mümkin ğayr ile zānū-be-zānū leb-be-leb görmek
Cemālūñ ķışķanurken nāzeninüm çeşm-i cānumdan
4. Nigāh-ı diķķat ebrū ider idüm ğamzeden ğāfil
Kemānın seyr iderken geldi geçdi tıri yānumdan
5. Dil-i āvāre-i bî-şabr u bî-ārāmuma Pertev
Ne ħāletdür sükūnet geldi gelmez dil-sitānumdan

Mef'ülü mefâ'ülü mefâ'ülü fa'ülün

1. Ey firķat-ı cāvıd senüñ yandum elüñden
İtdüñ beni nevmıd senüñ yandum elüñden
2. Aldı gözümü şu'le-i elmās niginüñ
Ey pençe-i hürşıd senüñ yandum elüñden
3. Berķ-efgen-i şad ħırmen-i hūş olmada cür'óañ
Ey sāğar-i Cemşıd senüñ yandum elüñden
4. Taķlıd-i hilāl-ebrū-yı cānāneyi boş ķo
Ey māh-ı nev -i Óıd senüñ yandum elüñden
5. Çok Óaşıķı Pertev gibi ferdālara şalduñ
Ey māye-i ümmıd senüñ yandum elüñden

402 HP(153b), P(80b), EE(41a), AE1(51a), H(44b).

(2b) ne gelse: degülse P, AE1. / yār-ı: yarı EE.

(5b) geldi: gelmedi EE.

403 HP(154a), P(75a).

Bu gazelin Ü nüshasında sadece makta beyti bulunmaktadır.

(4b) nev: nevi P.

(5a) çok: çün P.

404

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün

1. Ben Óarz idemem hâlümü şermendeligümden
Ol şüh şanurmuş bunu nâzendeligümden
2. Girdi elüme dâmeninüñ ucu bu takrîb
Hoşnüdum efendim hele ben bendeligümden
3. Açsam dañi rüyum dimiş ol mihr-i dırañşân
Fâkat mi gelür bañmağa rañsendeligümden
4. Derdüm teb-i Óaşk oldığı hâyfâ ki tıyıldı
Gördükçe o meh-pâreyi lerzendeligümden
5. Rüsväyi-i Óaşkı dilüme bâ'îş-i Pertev
Yokdur zararum ol mehe efgendeligümden

405

Mef'ûlü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün

1. Ol şâh-ı hüsñ iderse güzer şâh-râhdan
Ta'óciz olur müzâheme-i dâd-h'âhdan
2. Şerh-i ğam-ı firâkuñ için küşteġānuñuñ
Hâkinde dāġlar açılır her giyâhdan
3. Çün ejdehâ-yı zehr-feşân kaçd-ı cāñ ider
Tîġ-i nigeñ ki tâb ala zülf-i siyâhdan
4. Göñlümedür hayâli ne var şu'lenāk isem
Olmaz mı nür-ı Yūsuf Óayāñ kaç'ır-ı çâhdan

404 HP(154a), P(75a).

(4a) teb-i: büt-i P.

405 HP(154a), P(81a), EE(41a), AE1(51b), AE2(32a), H(44b).

(1b) olur müzâheme-i: olur zâhme-i EE,H; olurum zâhme-i AE2.

(2) P, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında 3. beyittir. (a) küşteġānuñuñ: küşteġānmuñ EE, AE1, AE2,

H.

(3) P, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında 4. beyittir. (b) ki: -AE1.

(4) P, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında 5. beyittir. (a) şu'lenāk: şu'ledār P.

5. Bedter degül midür Óamel-i huşkı zāhidüñ
Ter-dāmenānuñ eylediği her günāhdan
6. Gūş olmaz oldı bāğda feryādı bülbülüñ
Handān gülüñ lebinde olan қāhқāhdan
7. Pertev sipāh-ı ğamla ne mümkin mücādele
İmdād irişe saña meger kim İlāhdan

406

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. Raқs ider yārān-ı meclis neşóedār olduқca sen
Cūş ider humlar sebūlar bāde-h`ār olduқca sen
2. BāÓiś-i cemiyyet ü şırāze-i dilsin yine
Böyle ey zūlf-i perişān tār-mār olduқca sen
3. Sāyeveş mahv-ı vücūd eyler yoluñda Óaşıқān
Māh-tāb-ı nūr-başşum āşkār olduқca sen
4. Ğonca-i neşğüfte-i bāğ-ı ħayāsın sevdiğüm
Şerm ider verd-i güşāde şermsār olduқca sen
5. Ğam gelū-ğir-i sürūr olmaқlığa minnet mi var
Ey şeh-i düşmen nevāz ağyāra yār olduқca sen
6. Boşla ey bülbül fiğān-ı nā-be-cāyı baқ güle
Қahқāh-ı ħande eyler zār zār olduқca sen
7. Perde-pūş-ı ebr ider mihr-i sipihr-i talÓatüñ
Āftābum Óāleme Pertev nişār olduқca sen

(5) P, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında 6. beyittir. (b) ter-dāmenānuñ: ter-dāstānuñ H.

(6) P, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında 2. beyittir.

406 HP(154a), Ü(155a), P(75b).

(1) -Ü.

(3b) başşum: çeşm P.

(5b) nevāz: ne var P.

(7b) Pertev: -Ü.

407

Fā'ölātün fā'ölātün fā'ölātün fā'ölün

1. Tābdār olsun ruhuñ āteş-nişār olduqca ben
Olma sen rencide-dil hâtır-figār olduqca ben
2. Mevsim-i feryādı mürğ-i dil nice fark eylesün
Dāğdāğ-ı Őaşqıla her dem bahār olduqca ben
3. Bezm-i ağıyārı ider pür-nür hürşid-i ruhuñ
Encümāsā dide-düz-ı intizār olduqca ben
4. Ol cefā-cū kūh kūh itmekde tahmıl-i sitem
Nā-tüvān-ı cevır olup mür-iqtidār olduqca ben
5. Şır-mest-i çeşm-i hün-h'āruñ humārın Öarz ider
Bāde-i la'öl-i lebüñden neş'odedār olduqca ben
6. Ahter-i tābende-i şubh-ı sa'ādet sandılar
Zır-i şeb-reng-i hatuñdan āşqār olduqca ben
7. Söyledür bülbül gibi tütü-i hāmüş-ı dili
Pertevā āyineveş hayret-ş'ōār olduqca ben

408

Fā'ölātün fā'ölātün fā'ölātün fā'ölün

1. Serve reftārı unutturduñ hırām itdükçe sen
ŐArŐarı kütāh-ķadd itdüñ kıyām itdükçe sen
2. Na'Öra-i mestān dü-bālā oldıgundan mā'Őadā
Cüş ider humlar sebūlar nüş-ı cām itdükçe sen

407 HP(154b), Ü(155b), P(79b), EE(42a), AE1(51), H(44b).

(1b) Olma sen rencide dil-hâtır-figār: olmasun muğber dilüñ hâtır gubār P, EE, AE, H.

(3) -Ü.

(4a) kuh kuh: gāh gāh AE1. (b) mür-iqtidār: mü-iqtidār EE.

(5a) humārın: humāruñ P. (b) neş'odedār: teşnedār Ü.

(7b) Pertevā: -Ü.

408 HP(155a), Ü(155b), P(77b).

3. Bir merāmuñ itmedi hāsıl nasıl tannāzdur
Gerçi redd itmez sözüñ Óarz-ı merām itdükçe sen
4. Çand-ı güftāruñda şekker-baḥş o lüknetler nedür
Fütü vü bebgā süküt eyler kelām itdükçe sen
5. Pertevā ibrāmı taḥşıl-i merām eyler didüñ
Nāzı arturdu o şüh ibrāmı tam itdükçe sen

409

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. Şenlenür gülşen gibi āh u figān itdükçe ben
Ḥažž ider rāz-ı nihānum dāstān itdükçe ben
2. Fahr ider garrālanur Mecnūnına Leylālanur
Mürğ-i Kaysa başum üzre āşiyān itdükçe ben
3. Ğayretinden gül-ruḥum gül-ğoncaveş dil-teng olur
Her n'idem kim kaşd-ı seyr-i gülsitān itdükçe ben
4. Çāresi bî-çārelik dir ol tabıb-i cān u dil
Gāh geh kim Óarz-ı nabz-ı nā-tüvān itdükçe ben
5. ÓĀciz oldum bu ne sırdur Pertevā tedbırde
Āşkār olmakdadur hālüm nihān itdükçe ben

410

MefÓülü mefāÓülün mefÓülü mefāÓülün

1. Ey ğurre sen ol māhuñ ebrūsına beñzersin
Ey fitne sen ol çeşmüñ uykusına beñzersin
2. Ey kākül-i hod-rüste sen kişver-i Keşmırüñ
Ezhār-ı bahārından şeb-būsına beñzersin

(4a) nedür: neden P.

(5a) Pertevā: -Ü.

409 HP(155a), Ü(156a), P(77b).

Not: Bu gazelin redifı “itdükçe ben” P nüshasında “itdükçe sen”şeklindedir.

(5a) Pertevā: -Ü.

410 HP(155a), Ü(156a), P(81a), EE(41a), AE1(52a), H(44b).

(1a) ğurre: gamze Ü, P, EE, AE1.

3. Ey ğamze-i hūnı sen ŧāhāne-nigeh eŧmūñ
Yanıdaki cellād-ı bed-hūsına beñzersin
4. Ey ŧūh-ı cefā-pıŧe bu meŧreb-i vahŧetle
Deŧt-i sitem ü cevruñ āhūsına beñzersin
5. Ey mürğ-i dil-i Pertev sen ravza-i vahdetde
Mürğān-ı suhan-ğunuñ Ĥağ-ğūsına beñzersin

411

Mef'ÖlÜ fā'Öilätü mefā'Öilü fā'Öilün

1. Cānān yolında sāyeveŧ üftāde bende ben
Cān u serin viren de benüm dil viren de ben
2. Tiz-āb-ı cism-i zerdüm olur mı siriŧküm āh
Cān gibi mahv olaydum o ŧimın-tende ben
3. Ya'Ökübveŧ firāk ile giryān iken ğöñül
İrdüm viŧāl-i Yūsufa beytü'öl-hazende ben
4. Maĥsūr-ı h'āb olmaya tā fitne-i nigāh
Baŧdum fiğān u nāleyi burc-ı bedende ben
5. Cū gibi cüst ü cū iderüm eŧk-i eŧm ile
Ol serv-i nāzı ğörmege tarf-ı çemende ben
6. Sır-āb ğördi hāli lebüñde ğöñül didi
Leb-teŧne ħaldum āh ki āh-ı zeħanda ben
7. Vaŧluñla nā-murādı be-kām itmecik gibi
Bir böyle va'Öde belledüm Öömrüm ğeende ben

(2b) bahārından: bahāruñ EE.

(3a) ğamze-i hūnı sen: hūnı nigeh sen de Ü.

(4b) sitem ü: sitem-i EE, H. / cevruñ: nāzuñ P, AE1; bāzuñ EE, H.

(5a) Pertev: -Ü.

411 HP(155b), Ü(156a), P(81b), EE(42b), AE1(52a), H(45a).

(1a) cānān: cānā AE1. (b) serin: serüñ Ü.

(2a) olur mı: olurdı EE, AE1.

(4a) maĥsūr-ı: maĥsūs-ı Ü.

(5b) tarf-ı: ŧarf-ı EE.

(7a) vaŧluñla: vaŧluña AE1.

8. Gülzār-ı rüy-ı yârdaki hâli görmedüm
Sümbülde gülde lâlede berg-i semende ben
9. Ben bendelikle almadum ey mâh Pertevi
Sen sen olunca pâdişahum işte bende ben

412

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Açup revzençe gâh u geh ki cānān gösterür kendin
Gelür gūyā ki çāk-ı şineye cān gösterür kendin
2. Naşıl çok başlı kāfirdür ki zülf-i fitne-engizüñ
Cihān-āşüb iken āşüfte sāmān gösterür kendin
3. İderken hūn-ı dilden istidāne vaqt-i hācetde
Yine bu çeşm-i ter her-dem dür-efşān gösterür kendin
4. Görinür çeşm-i efsūnger gehi bīmār u bî-tākat
Gehi nerm olsa da gāhî Nerīmān gösterür kendin
5. Müzeyyenken çerāğ-ı lâle-i dāgumla dil Pertev
Ne çün gülşen de bülbül gibi giryān gösterür kendin

413

Mef'ûlü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün

1. Yağmalar Őaqlı zülfi kemendüm amān amān
Bilmezsem Öayb ider yine kendüm amān amān

412 HP(155b), Ü(156b), P(81b), EE(41a), AE1(52a), H(45a).

(1a) gâh u geh: gâhi gâh P, EE, AE1, H. (b) gelür gūya ki çāk-ı şineye: ki çāk-ı şineye gūya gelür P, EE, AE1, H.

(2a) nasıl çok başlı: ne nahvet kış P, EE, AE1, H.

(4a) bīmār u: bīmār-ı Ü, H. (b) nerm olsa da gāhî Nerīmān: bilmem niçün zāhirde sūzān P.

(5a) -EE. / Çerāğ-ı lâle-i dāğ dil-i Pertevle zeyn olmuş AE1,H. (b) de: ne HP, Ü. / niçün gülşen de bülbül gibi giryān: gönül bilmen niçün zāhirde sūzān EE, AE1, H.

413 HP(156a), P(82a), EE(41b), AE1(52b), H(45a).

(1a) Őaqlı: Őaqlımı EE.

2. Cū gibi intiżār ile eşküm revān iken
 ıldı hırām o serv-i bülendüm amān amān
3. Śandum ki geldi hāne-i çeşme hayāl-i yār
 Teşrif idince kendi efendim amān amān
4. Ol nāz u ben niyāz idiyorken hemān-dem
 Bir şive itdi ben de begendüm amān amān
5. Budur cevābı Pertev-i zāruñ ol āfete
 Ey şeh-levend ü hūri-pesendüm amān amān

414

Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün

1. Serve baqmazlar görenler amet-i nāzendesin
 Seyr iden baqmaz güle ol gül-Öizāruñ hāndesin
2. Görse ger mecrūh-ı tıg-i gamzesin ol bī-vefā
 Dir mi ey bī-çāre āyā bunca demdür andesin
3. Üstüh'ān-ı şine müsīkāre reşk-endāz olur
 Nāy-ı bezm eylerse cānān bende-i nālendesin
4. Sāiyā evvelce añla nabzı vir soñra şarāb
 ÖĀşık-ı bī-tābınuñ tut sā'Öid-i lerzendesin
5. Būse vü āgūşın idüp bī-dirig ol Perteve
 Eylemiş şermende tekrār Öāşık-ı şermendesin

(2b) o: -P, -AE1.

(3a) Ğam-hāne-i faire hayāli gibi hemān P, EE, AE1, H. (b) idince: itdi P, EE, AE1, H.

(5b) levend u hūri: levend-i hūr P; levendüm hūñ EE; levend-i hūri AE1.

414 HP(156a), P(78a), EE(42a), AE1(52b), H(45b).

(1) Bu beyit AE2(48b)'de müfret(beyit) olarak geçmektedir. (a) baqmazlar: baqsun mı AE2. (b) seyr iden baqmaz güle ol gül-Öizāruñ: gül temāşā eylemezler seyr idenler P, EE, AE1, H. / ÖAzm-i gülzār eylesün mi seyr idenler hāndesin AE2.

(4b) bī-tābınuñ: bī-tābıñuñ HP.

(5a) āgūşın: āgūş EE āgūş AE1.

415

Mefâ'îlün fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün

1. Hâyâl-hâne-i mañzûnumı şen itme misin
Tulû'ı mihr-i cemâlûñle rüşen itme misin
2. Bu dāğlar senüñ için açıldı şinemde
Gelüp a gonca-gülüm seyr-i gülşen itme misin
3. Kenâr-ı bañr-ı sirişkûñ bir aқındılı yeridür
Gözümde kendüñ için tarh-ı mesken itme misin
4. Yetişdüğinde hatuñ biz de büse-çin oluruz
Ruñuñda hâşılı gülzâr-ı hırmen itme misin
5. Utanma eyle cefâ Perteve bu gün baқalum
Yarın hicâbı Cenâb-ı Hudâdan itme misin

416

Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün

1. Sen de bir sen gibi bî-merhamet âfet bulasın
Baña rahm eyledigüñ meretebe rahmet bulasın
2. Mâhveş işte bütün Öâleme seyrân olduñ
Şehr-i hüsn içre saña kim didi şöhret bulasın
3. Der-i dil-dâra eger uğrar ise reh-güzerüñ
Ey şabâ yâra selâm it ki selâmet bulasın
4. Dürdan şemm-i gül-i rüyına imkân yoğ iken
Ne keremdür bu ki gül-büseye ruñşat bulasın

415 HP(152a), Ü(154b), P(78a), EE(40a), AE1(50a), H(43a).

(1b) mihr-i: -EE; şem'î-i HP.

(3a) sirişkûñ: sirişk P, EE, AE1. / bir: -HP, -Ü, -EE. / yeridür: yerdür P, AE1.

(4a) biz: ben P, EE, AE1, H. / oluruz: olayım EE, AE1, H.

(5a) Pertev: -Ü. / bu: bir Ü. (b) yarın: yaruñ EE.

416 HP(156a), Ü(156b), P(82a), EE(42a), AE1(53a), AE2(32a), H(45b).

(3a) reh-güzerüñ: reh-güzerin EE. (b) it ki: eyle P.

(4a) dürdan: derün AE1. / gül-i rüyına: gül-i ruñlara Ü. (b) ruñşat: rağbet AE1.

5. Baña bir pîr-i cihân-dîde dimişdi Pertev
Terk-i âsâyişe saŖy eyle ki râhat bulasın

417

FâŖilâtün fâŖilâtün fâŖilâtün fâŖilün

1. Baş-ı büseñdür senüñ Ŗuşşâkı bî-Ŗâr eyleyen
Eşhiyâdur sevdiğüm bu halkı cerrâr eyleyen
2. Nâle-i şeb-gîrüm oldı vaşl-ı cânâna sebeb
Nâlişümdür baht-ı h'âb-âlüdü bîdâr eyleyen
3. ŖĀşık-ı dirîneñi ağıyârdan Ŗadd eyledüñ
Nev-heves Ŗâşıklar kimi yârüñ ağıyâr eyleyen
4. Râz-ı pinhânım disem eylersin ammâ iŖtibâr
MuŖteber olmaz cihânda keşf-i esrâr eyleyen
5. Dâğ-ı şinemden aña revzenler açmışken yine
Düd-ı âhumdur gönül kâşânesin târ eyleyen
6. Secdeden naşş-ı hâşiri eyleyüp çin-i cebin
Bu riyâyı çehre-i zâhiddür izhâr eyleyen
7. Fiğ çekmez kan dökmez gadrı sevmez gerçi yâr
Ėamze-i Ėaddâridur hün-rîz ü hün-h'âr eyleyen
8. Hâsm-ı cânüñ olsa lutf it eyleme ceng ü cidâl
Düşmeni Pertev müdârâdur vefâdâr eyleyen
9. Hâzret-i Ŗİzzet Begün Hâk Ŗİzzetüñ itsün füzün
İltifâtıdur muhîbbânüñ şenâkâr eyleyen

418

MefâŖilün mefâŖilün mefâŖilün mefâŖilün

1. Civân nev-resi âzâde-ser-i hod-gâm buldum ben
Hatı mürĖ-i cemâli şayda müyîn-dâm buldum ben

417 HP(156b), Ü(157a), P(78b).

(5a) açmışken: açmış gör P. (b) âhumdur: âhumdan Ü.

(9) -HP.

418 HP(156b), Ü(157b), P(78a).

2. Ne keyfiyyet bu kim görmüş degülken bādenüñ rengin
O la'Ölün goncada büy-ı mey-i gül-fām buldum ben
3. Gelenler benden evvel bādesin nüş eylemiş gitmiş
Gelüp bezm-i felekde ser-nigün bir cām buldum ben
4. Meger varmış şeker-h'āba o şūhuñ çeşm-i bādāmı
Kıyās itdüm görünce sükkerin-bādām buldum ben
5. Görüşdüñ yār ile bir kerre de Öıdeyn beyninde
Anuñçün bir sene žarfında üç bayram buldum ben
6. Hevā-yı Öaşk ile deryā-yı şim-ābı idüm evvel
Bi-hāmdi'llah bugünlerde biraz ārām buldum ben
7. Cenāb-ı Neşōetüñ eksikligin göstermesün Rabbim
Ki Pertev sāyesinde Öizz ü şān u nām buldum ben

419

MefāÖlün mefāÖlün mefāÖlün mefāÖlün

1. Şān ey başında kaçın ğurre-i ğarrāda gördüm ben
Şühūd-ı ğurreye ebrūların imāda gördüm ben
2. Meger kim nūr-ı meh Öaks-i cemāl imiş o hürşidüñ
Bugün ahşāma karşı cānib-i bālāda gördüm ben
3. Nigāh-ı nergise beñzer nigāh olmaz dimem zıřā
Ki anuñ mişlini her dıde-i şehlāda gördüm ben
4. Bilürin şişeye gül-desteler konmuş kıyās itdüm
N'idem ki Öaks-i reng-i gül-ruhuñ mınāda gördüm ben
5. Cefālar ile geçdi müddet-i Öömrüm faķat bir şeb
O şūh-ı mest-i nāzı h'āb-ı istiġnāda gördüm ben

(3a) eylemiş: eyleyüp P.

(4b) sükkerin: şekerin P.

(6a) şim-ābı: şimāyı P.

(7b) şān u: şān-ı P.

419 HP(157a), Ü(157b), P(78b).

(1a) kaçın: kaçuñ Ü. (b) ğurreye: ğurrede P.

(4a) konmuş: koymuş P.

(5a) Öömrüm: Öaşkum HP, Ü.

6. Baña şimden gerü seyr ü sefer lāzım mı Óālemdē⁶
Sikender-seyr o miróatı dil-i şeydāda gördüm ben
7. Mürür itmekde iken māli-hulyālarla evķātum
Refāh-ı hāli Pertev bir gice rüoyāda gördüm ben
8. Ser-efrāz-ı gürüh-ı şāÓir u münşidür Óİzzet Beg
Ki āsarı gibi ne şiÓr ü ne inşāda gördüm ben
9. Midād-ı hāmesi biñ nüktesiz bir noķta vazÓ itmez
Sevād-ı lafzınuñ āsarını maÓnāda gördüm ben

420

MefāÓilün mefāÓilün mefāÓilün mefāÓilün

1. Bu gavgāgāh-ı Óaşķa başın ortaya koyan gelsün
Elin āb-ı hayāt-ı dehr-i fāñiden yuyan gelsün
2. Ser-ā-pā cümleten aÓzā añā hıdmetde pā-ber-cā
O şāh-ı mülk-i istiğnā gönül tahtında yan gelsün
3. Uşandurdu beni pervāneyi yandırma mazmūnı
Biraz müddetde bāri hātıra yan mollā yan gelsün
4. Olur kıymet-şināsān-ı zamāna ol zamān maÓlüm
Hele yāķūt-ı ahmer laÓl-i leble yan-be-yan gelsün
5. Biribirine uymazken iki mihrāb ebrūda
İmām oldı o şehlā-dıdeler varsa uyan gelsün
6. Zemīn-i besteyi pes perdeden mırlanmama baķma
Hele seyr eyle şāhum nağme-i tize miyān gelsün
7. Cenāb-ı Neşóetüñ dergāhı bābuóllahdur Pertev
Çü KaÓbe anda red yoķdur duyan gelsün duyan gelsün

(7b) bir: bu Ü.

(8,9) -HP. (a) ser-efrāz-ı gürüh-ı: ser-firāz-kerde Ü.

(9b) asarını: asarunuñ Ü.

420 HP(157a), Ü(158a), P(79a).

(5a) ebrūda: ebrūya P.

(6b) tize: tiz: HP, Ü.

421

MefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün mefâÖilün

1. Murād-ı vaşf-ı hattıñ olsa dūd-ı şemÖ-i āhumdan
Olurđı sürme hāsıl dūde-i baht-ı siyāhumdan
2. Baña küh-ı belā-yı āfet-i cān sedd-i rāh olmaz
Pil-i seyl-i sirişküm ben ki düzdüm seng-i rāhumdan
3. Dimiş pā-māl ider nām-āverān-ı hūsni ol meh-rū
Düşerse sāye bir iqlıme işkest-i külāhumdan
4. Cefādan ğayrı bir şey görmedüm eyyām-ı hūsnuñde
Utanmam ol kıyāmet-ķadle hāşr olsam günāhumdan
5. O gülzār-ı letāfetden nice gül-çın olam dırsen
Ki olur pejmürde Pertev şadme-i pāy-ı siyāhumdan

422

FeÖilātün feÖilātün feÖilātün feÖilün

1. Güleli hatt-ı lebi kırdı geçirdi nicesin
Fatlı şohbetde hāzır itmedi helvā gicesin
2. Şır-h̄ārum kuzucağum geliyor turra be-dest
ÖĀşığın ÖĀşığı koynında arar sütlücesin
3. Ne ķadar şöhre-i şehri olsa o meh hāżż eyler
İstemez ÖĀşık-ı efgendesinüñ gizlicesin
4. Añlanur ķadr-i kec ü rast kemān-keşden de
Ki atup toğrıyı el üzre tutar egricesin

421 P(79a), EE(40a), AE1(50a), AE2(31a), H(43b).

(2a) küh-ı belā-yı: küh baña ey EE.

(3a) hūsni: nāzı AE2.

(4b) hūsnuñde: hūsniinde EE, AE1.

(5b) ki: ğāh AE2. / siyāhumdan: nigāhumdan AE1, AE2, H.

422 P(79b), EE(40b), AE1(50a), H(43b).

(1b) hāzır: hāşır EE.

(2b) ÖĀşığın: ışığın P.

(4a) kemān-keşden de: kemān-keşinde AE1.

5. İder Óaşıkların āzād sanurdum Pertev
Geleli hatt-ı lebi kırdı geçirdi nicesin

423

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. Varsa ey dil sende kuvvet işte meydān işte sen
Kalmadı çün bende kudret işte cānān işte sen
2. Ben bıraıdum gūşe-i dāmān-ı yāri ey gönül
Sen yapış kaşduñsa hıdmet işte dāmān işte sen
3. Çünkü ben geçdüm gönül geçmez didüm kim baÓd-ez-ın
Virme artık baña şıķlet işte hūbān işte sen
4. Ben çekildüm sāķiyā bu gūşe-i mey-hāneden
Hāzır işte bezm-i Óiřret işte rindān işte sen
5. Bir nigāh eyle vedāÓ ešnāsı bāri Perteve
Çünkü bāķi bezm-i šohbet işte yārān işte sen

424

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. Berg-i sebzāsā çıkınca nağme mūsiķārdan
Güller açılrsa ne var hār-ı ser-i dıvārdan
2. Çeşmesār-ı āb-ı Hızr olmağla ebr-i nev-bahār
Āteş-i Tūr oldu peydā gül-bün-i gülzārdan
3. Baıř-ı rūh itmekle bād-ı nev-bahāri Óāleme
Gülsitānda žıllı her řahşuñ olur seyyārdan

423 HP(157b), Ü(158a), P(81a).

(1a) kuvvet: kudret P. (b) kudret: kuvvet P. / cānān: cān Ü meydān P.

(2a) dāmān-ı: dāmānı P.

(3b) hūbān: meydān P.

(4b) rindān: meydān P.

424 HP(157b), Ü(158b), P(81b).

4. Ger hevā-yı nāmeye itse bu ešnā terbiyyet
Şāhlar olur nūmāyān servi-i destārdan
5. Mažhar-ı feyz-i bahār olmağla şimdi kūhlar
Hoş gelür Őaks-i šadā-yı bed daħi kuhsārdan
6. İtmeseydi katŐ-ı ümmid-i nemā eşcār-ı huşk
Türbet-i Mansūra serv olurdu çüb-ı dārdan
7. Bu rutūbet kim gil-i dıvāra teŐşir eyleye
Ĥāsılı sebz olsa kāh olmaz Öaceb tekrārdan
8. MuŐciz-i Mūsā gibidür Pertevā faşl-ı bahār
Kim yed-i beyzā Őayān işgūfe-i eşcārdan
9. Ĥağ Cenāb-ı NeşŐetūñ her rūzını nev-rūz ide
Faşl-ı gülde tā ki bülbul gitmiye gülzārdan
10. Feyz-i Őadl-ı nev-bahārı eyleyem bundan kıyās
Gül-be-çeşm olsun Őadūsı Őaks-i nevk-i ĥārdan

425 *

Meföülü fāŐilātü mefāŐilü fāŐilün

1. Seyr it mükerrer oldı cünūnum bahārdan
Şinemde dāğ tazelēnür lālezārdan
2. Güller cemālin Őarż idicek şāhsārdan
Bülbüllerüñ hezārı gelür her diyārdan
3. Gülden belā-yı hicr-i ruħ-ı yarı arturup
Buldum mesāğ-ı nāle figān-ı hezārdan
4. Gül cāmiŐi müŐezzini olmış meger hezār
Bu şeb ezān oğur idi serv-i menārdan

(4a) nāmeye: nāme Ü.

(8a) Pertevā: -Ü.

425 HP(158a), Ü(159a), P(82b).

* Başlık: Söylendi Bu Gazel Daħi Ber-vech-i iştirāk HP, Ü.

(1b) şinemde: şine-i Ü.

5. Bülbül nedür ki ben aña pey-revlik eyleyem
Şúsdurmışum hezārını ben āh u zārdan
6. Geldi yetişdi gül yetişür qorqarum gezend
Faşl-ı hazān dıdükleri şol yādgārdan
7. Bekler kudüm-ı nāzuñ o serv ü nihāller
Oldı sefīd dıdeleri intizārdan
8. Bir rütbede yürüdi dirāhtāna āb kim
Māhīler oldı ol şuda mevc-i çenārdan
9. Gül şerm ile kızardı ruḥundan benefşe de
Ĥam-gerdeñ oldı reşk-i ḥat-ı sebz-i yārdan
10. Gül-goncalar varaqlar açup oldı gülsitān
Bustān kitābı düşdi yine iÖtibārdan
11. Eylerse semt-i vaşla temāyül o nev-nihāl
Yār-āver-i murād oluruz rüzgārdan
12. ÓAks itmek ile gülleri etrāf-ı gülşenüñ
Ĥat Ĥat göründi āyine-i cüy-bārdan
13. Ketm eylerüm ki ḥande-i aġyārı çekmezem
Var ise de şikāyetüm ol yādgārdan
14. LüÓlü-yi tēc-ı şāh-ı gül olmaġla jāleler
Şeb-nem seçilmez oldı dür-i şāhvārdan
15. Ādāb-ı Óaşkı öğrenüp Óİzzetden ey hezār
Perhiz kııl bu nāliš-i āteş-nişārdan
16. Ey gül figān-ı Pertev-i şeydāyı diñle gel
Vaz gel hezār-ı bü'l-heves-i bī-Ĥarārdan
17. Üstād pişgāhına varduġda bu ġazel
Himmet niyāzın eylerüz ol kāmķārdan

(5b) āh u: āh-ı Ü.

(6b) yādgārdan: nā-bekārdan Ü, P.

(7a) nāzuñ: nāzdan Ü.

(8a) dirāhtāne: dirāhtān P. (b) māhīler: māhlar Ü.

(9b) sebz: sebze P.

(16b) hezār-ı: -Ü.

(17b) niyāzın: niyāzda Ü.

18. Allah sāyesin ide memdūd tā ki dehr
Tecdid-i cāme ide šitā vü bahārdan

426

Mef'ūlü mef'ūlü mef'ūlü fa'ūlün

1. Yapduñ baçalum bir güzel āyinelî dükkān
Çünkim bu arada
Bir bir kıanı bir yoşma gümüş şinelî oğlan
Bāzūsı güşāde
2. Var ise rakı̄b ile gelen oğlıdur ancak
Oynatmağa gelmiş
Hırsāne edālarla o pūzine-i cingān
Bu bezm-i şafāda
3. Yek-şenbe vü şenbe sayanı saymaz o şūhum
Ol mest-i müdāmum
Hep bezminüñ ehli şeb-i āzinelî rindān
Her şeb içe bāde
4. Şūfı-i riyā-pişe vü nā-şāfa-meşābe
Yoğdur dimesünler
Gördüm kıatı çok hırka-i peşmineli ruhbān
Biñden de ziyāde
5. Pertev ğam-ı Öaşk ile ħarāb ise ne ğam dil
Ma'ómūr olur elbet
Bu dāđ-ı maħabbet ile gencinelî vıřān
Meydān-ı vefāda

426 P(83a), EE(41b), AE1(52b), H(45b).

(1a) baçalum: burada EE. (b) bir kıanı: perperi AE1.

(2a) oynatmađa: onatmađa AE1. (b) pūzine-i: pūzinelî EE.

427 *

Mef'ûlü mef'ûilü mef'ûilü fa'ûlün

1. Artık bozuğı ben de tıyayum mı ne dirsın
Ya'Öni ki uşul ile kıyayum mı ne dirsın
2. Derviş ü şeh-i Őaşra dimezken belı şāhum
Bed vaz'ına halkuñ tayanayum mı ne dirsın
3. Hālince arar her kişi Őālemde şafāsın
Yā ben kederüm kendüm arayum mı ne dirsın
4. İtmişken efendüm bu kadar tecrübe-sebkat
Yine sözünü toğrı şanayum mı ne dirsın
5. Pertev bu kadar ülfeti varken geçe senden
Ben de Öaceb ol yere varayum mı ne dirsın

428

Mef'ûlü mef'ûilü mef'ûilü fa'ûlün

1. Bozdum bozuğı yere çalayum mı ne dirsın
Bu sāz u söze tā'ib olayum mı ne dirsın
2. Ben böyle yalanlarla filānlarla efendim
Fıfl-ı dili dahi oyalayum mı ne dirsın
3. Ağyār ile sen seyr-i çemenzāra git ammā
Ben gūşe-i firqatde қalayum mı ne dirsın
4. Yokdur bunu ta'Őlīm ideyüm meşq ideyüm dir
Ben hārf-ı vefā-yı karalayum mı ne dirsın

427 HP(158b), P(83a), EE(42b), AE1(53a), AE2(31b), H(45b).

*Başlık: Ğazel-i Şābitāne HP.

Not: 428,429. gazellerin redifinde bulunan “dirsın” kelimesi “dersin” şeklindedir.

(1b) kıyayum: қabayım EE.

(5a) ülfeti varken geçe senden: mükrim iken çün ola matrūh AE2. (b) yere: pire AE2.

428 HP(158b), P(83a), EE(42a), AE1(53a), H(46a).

(1b) bu: -P, -EE, -AE1, -H. / söze: söze hep P, EE, AE1, H.

(2a) ben: sen P, AE1. / yalanlarla: yalanlar HP.

(4a) meşq: şaq

5. Pertev gibi çün sâhil-i vaşluñda yerüm yoğ
Deryâ-yı ğam-ı Óaşka talayum mı ne dirsın

Ĥarfüöl-Vāv

429

FeÓilātün feÓilātün feÓilātün feÓilün

1. Āh elüñden senüñ ey Óarbede-cü n'olsun bu
Yetişür ğayri bu ser-keşligi şo n'olsun bu
2. Çeşm ü ebrülarıñuñ başka senüñ başka sözüñ
Ĥalkı taÓcız mi ey muÓcize-ğü n'olsun bu
3. Bir yüzüm sürmede biñ yaş dökerüm dergehüñe
Bir namāza nice biñ kerre vuzūó n'olsun bu
4. Sen de ey sākı-i ğaddār felek-meşrebsın
Birbiri üstine yağdurma tolu n'olsun bu
5. İştikā itmeyeyüm ben yine ey bı-insāf
Dostlar girye idüp ğülsün Óadü n'olsun bu
6. Ğāliyesāy mıdur perçeminüñ her tārı
Óİtr-ı şāhı gibi tenzū gibi bū n'olsun bu
7. Ben de Pertev gibi ey cevrüñe taķāt gelmez
Hiç didüm mi dağı bir ğün saña o n'olsun bu

430

FeÓilātün feÓilātün feÓilātün feÓilün

1. Gerçi yağma-dih-i Óađl-ı Óuķalādur ğışü
Ser-i şürıdeme püsküllü belādur ğışü

429 HP(159a), Ü(159b), P(83b), EE(43a), AE1(53b), H(46a).

(1a) ey:- HP.

(2a) ebrülarıñuñ: ebrülarıñuñ Ü, EE, H. (b) taÓcız: taÓcize P, EE.

(3a) dergehüñe: dergehine P, AE1.

(5a) bı-insāf: insāf AE1.

(6a) ğāliyesāy: ğāliyesāle P. (b) tenzū: tendü AE1.

430 HP(159a), Ü(160a), P(84a), EE(43a), AE1(53), H(46b).

(1a) yağma-dihı: yağmada P, AE1. (b) şürıdeme: Mecnūnda P, AE1; Mecnūna da EE, H.

2. Eyledüm kâle-i vâlâyı dili pây-endâz
Pây-mâl olmağa zîrâ ne revâdur gîsû
3. Dil-perişân olurum lafzını itdüğde hayâl
Nice vaşf eyleyeyüm şunŖ-ı Hudâdur gîsû
4. Mâra zülf aķrebe kâkûl olunursa teşbih
Şâh-ı mârân dimege dâhi sezâdur gîsû
5. Perçem ü zülf ü hatı gice geçüp itme nigâh
Ne kadar medh ü şenâ olsa be-câdur gîsû
6. Dökülür sağ u sola Ŗarz-ı hîşimla Pertev
Çün solagân şeh-i hûsn ü bahâdur gîsû

431

MefŖlû mefâŖilû mefâŖilû faŖlûn

1. ŖArz eylese tîr-i müjesin tîr-keşe karşı
Ĥamyâze çeker yay o kemân-keş karşı karşı
2. Meh-tâba gidenler iki ay toğdı şanurlar
İkrâma çıkınca kamer ol mehveşe karşı
3. Ĥam-geşte kad olursa n'ola ŖarŖar u şimşâd
Hep egdi serin serviler o ser-keşe karşı
4. Gördükde müdâhinler olan bezm-i kibârı
Büzler oturur žann iderüm Ahfeşe karşı
5. Pertev n'ola olmazsam eger şâhib-i Ĥamse
Beyt-i Ėazelüm Ŗarz iderüm ol beşe karşı

(2a) vâlâyı: pür-dâğ P, EE, AE.1 (b) zîrâ ne: cânâna P, EE, AE1, H.

(3) -P / EE, AE1 ve H nüshalarında 5. beyittir. (a) lafzını: lafzı Ü. (b) vaşf eyleyeyüm: taşvîr olunur EE, AE1.

(4) EE, AE1 ve H nüshalarında 3. beyittir. (a) olunursa: olunmuş P, AE1, H. (b) şâh-mârân dimege dâhi sezâdur: şâh-mârâna şibih olsa becâdur EE, AE1, H.

(5) EE, AE1 ve H nüshalarında 4. beyittir. (b) becâdur: sezâdur EE, AE1.

(6a) u: -Ü / hîşimla: hîşim AE1. (b) çün: şan P, EE, AE1.

431 HP(159b), Ü(160a), P(84a).

(3a) ŖarŖar u şimşâd: ŖarŖara karşı P. (b) serin: sebzîn Ü. / o ser-keşe: ol mehveşe P.

(5a) n'ola: ne var Ü.

432

Mef'ûlü fâ'îlâtü mef'ûlü fâ'îlün

1. Ruhsâr-ı âteşinüni Óarz eyle yan diyü
Şoñra leb-i ĥayātuñi şun baña kan diyü
2. Āğūşa çeksem ol mehi rūh-ı revân diyü
Emsem dehen ü gerdenini ķūt-ı cān diyü
3. Dirsem o şāha biñde birin ĥāl-i zārımün
Gūş eylemez mübālagalı dāstān diyü
4. Ol serv-i hoş-ĥırām görüp cūy-ı eşkümi
Belki temāyül eyleye āb-ı revân diyü
5. Zır-i cenāh-ı ġamze-i şah-bāzı mürġ-i dil
İtdi mekān kendüye cāy-ı amān diyü
6. Yandum yaķıldum ol şeh-i bî-dāda Pertevā
Oldı ĥarāb efendicegüm ĥānmān diyü

433

Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün

1. Gerçi çok gevher-i eşküm telef itdüm Pertev
Dilüm ol dürr-i yetiñme şādef itdüm Pertev
2. Ruķabā ile keş-ā-keş baña Óār idi veli
Ben o da'vāları hep ber-taraf itdüm Pertev

432 HP(159b), Ü(160b), P(83b), EE(43a), AE1(53b), AE2(33b), H(46b).

(1a) ruhsâr-ı: ruhsârı AE2. / âteşinüni Óarz eyle: âteşine dili atsa EE, AE1, H; âteşine dilüm atsa AE2. (b) leb-i ĥayātuñi şun baña: ĥayāt-ı leblerini şunsa EE, AE1, H.

(2) -HP, -Ü, -AE2.

(5b) kendüye: kendine EE.

433 HP(160a), Ü(160b), P(84b), EE(43a), AE1(54a), AE2(33b), H(46b).

(1a) gerçi çok gevher-i eşküm: nice dürr ü nice gevher EE, AE1, AE2, H.(b) dilüm: dili EE, AE1, AE2, H.

(2b) ber-taraf: pür-taraf Ü.

3. Eylemem t̄aliŌ-i nā-sāzdan artıķ Şekve
Gönlüm ol neyyire beytü'Ő-ŐereŐ itdüm Pertev
4. Taş dikedüm hele meydān-ı maĥabbetde bugün
Őinemi t̄ir-i nigāha hedef itdüm Pertev
5. Gerçi her bir ğazelüm bir veled-i ğalbümdür
Lĳk bu nażmumu ĥayrū'l-ĥalef itdüm Pertev

Ĥarfū'l- HāŌ

434

FeŌilātün feŌilātün feŌilātün feŌilün

1. Bezm-i aŌdādan o meh dūr olur inŐā'llah
Baña raĥm itmege mecbūr olur inŐā'llah
2. Göz belerdürse Ōadū kesri iĥün cām-ı dile
ŐiŐe-i diĥesi meksūr olur inŐā'llah
3. Beni çoķdan beri dil-ĥasta-i hicrān itdi
ÇeŐm-i mestüñ daĥi rencūr olur inŐā'llah
4. Dil ki gün görmedi nev-rüstelik eyyāmında
Sāyesinde ĥatınuñ nūr olur inŐā'llah
5. Sende bu meşreb-i üftāde-nevāzĳi kim var
Dil-i bĳ-çāre de mesrūr olur inŐā'llah
6. Cürmimüz cirm-i felekden de büyükse cānā
Dāmen-i Ōavf ile mestūr olur inŐā'llah
7. Kişver-i ŌaŐķda kem-nām gezer Pertev-i zār
Senüñ ŌaŐķuñ ile meŐhūr olur inŐā'llah

(3a) Şevke: Őekva P, AE1. (b) gönlüm: dili P, EE, AE1, AE2, H. / beytü'Ő-ŐereŐ: beyt-i ŐereŐ AE2.

(5b) ĥayrū'l-ĥalef: ĥayr-ı ĥalef AE2.

434 HP(160a), Ü(174a), P(92b), EE(48a), AE1(60a), AE2(35a), H(52a).

(1a) bezm-i aŌdādan o meh: ĳurb-ı bezminden Ōadū AE2. (b) baña: bize EE, AE1, H. / raĥm: lutf AE2.

(2) -AE2. (a) dile: dilün EE, H dilin AE1.

(3b) mestüñ: mesti P, AE1. / daĥi: ğibi AE1.

(4a) gün: -EE. / eyyāmında: āvānında AE2.

(5a) sende: sende kim EE. (b) olur: -Ü.

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Dilüñ âh u figānuñ nā-ümîd olsun da seyr eyle
Çeh-i hicrānda ħabs-ı medîd olsun da seyr eyle
2. Hilālāsā dü-tā olmaz mı kıaddi Őaşıkuñ ğamla
O mihr-i Őālem-ārādan baŐîd olsun da seyr eyle
3. Bahār olsun hele cūy-ı sirişküm çağlasun aķsun
O Leyli zülfi çün Mecnūn bîd olsun da seyr eyle
4. Cünūn-ı cāme-i çāk ehl-i Őaşkı küh-ı firķatde
Hilāl-ı ğarra-i ebrū bedîd olsun da seyr eyle
5. Olur mı şeh-süvār-ı cünd-i cündiyān olmaz mı
O şūhı māŐil-i luŐb-ı cirîd olsun da seyr eyle
6. Dil-i Pertev ki ey şeh müstefāt-ı feyż-i Őaşkımdur
Anuñ her beyti bir beytü'l-ķaşıd olsun da seyr eyle

FeŐilātün feŐilātün feŐilātün feöilün

1. O mehüñ ğamze-i bürrānına māsā-Allah
ŐĀşıķ-ı dil-şödenüñ cānına māsā-Allah
2. Hedef-i şıneme her tîri ki degdi yazdum
Ĥün-ı dille ser-i peykānına māsā-Allah
3. Dūd-ı āhum ki teĥassürle varur ol māhuñ
Naķş olur ğūşe-i eyvānına māsā-Allah
4. Göñlüñ almış nice şeytānlık idüp muğ-beçe lîķ
Degmemiş zāhidüñ imānına māsā-Allah

435 P(92b), EE(48b), AE1(60a), AE2(37b), H(52a).

(1a) dilüñ: rakîbüñ AE2. / figānuñ: figānın EE, AE1, H; zāruñ AE2.

(5a) Ne cānlar pāy-māl tevsen-i Öaşkı olur Pertev P, EE, AE1, H.

(6) -P, -EE, -AE1, -H.

436 HP(160a), Ü(174a), P(94a), EE(48b), AE1(60b), AE2(35a), H(52a).

(2a) şıneme: şıneye EE. / ki: -HP, -AE1.

(3a) āhum ki: āhumla EE / māhuñ: şāhuñ AE2.

(4a) göñlüñ: göñlin EE, H; göñül AE1; dilin AE2. / muğ-beçe lîķ: muğ-beçenüñ P.

5. Cüy-ı hün eyledi Ceyhünü dem-ā-dem eşki
Pertevün dide-i giryânına mâşā-Allah

437

Mef'ûlü mef'ûilün fa'ûlün

1. Ol āfet-i cān-gāhdan āh
Ol hūni-i kine-h'āhdan āh
2. Āh itmek ise viśāle māni'Ō
Āh eylemeyem mi āhdan āh
3. Resm-i reh imiş şekib-i hicrān
Bi'llah o resm-i rāhdan āh
4. Te'şir-i dil-i nigār itmez
Bu nāle-i şubhgāhdan āh
5. İt çarhdan āh u vāh Pertev
Gel itme tehî o māhdan āh

438

Mef'ûlü fā'îlātü mef'ûilü fā'îlün

1. Haṭ çekdi mülk-i hūsne sipāh āh āh āh
Çaldı gubār içinde o māh āh āh āh
2. Haṭt-ı nev ile māh-ruhı hāledār iken
Etrāfin aldı ebr-i siyāh āh āh āh
3. Śad dād dest-i terbiyet-i bāgbāndan
Basmış şu lālezārı giyāh āh āh āh
4. Ħayr eylemez rehā daḥi bulursa dideye
Piçide oldu hatta nigāh āh āh āh

437 HP(160b), Ü(168b), P(89a), EE(46a), AE1(57a), H(49a).

(2a) ise: imiş P, EE, AE1.

(3a) hicrān: dā'īm P, EE, AE1, H.

(5a) çarhdan: çarhda AE1 / u: -Ü, -P.

438 HP(160b), Ü(163b), P(85b), EE(43b), AE1(54a), AE2(35b), H(47a).

(2) P, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında 3. beyitle yer değiştirmiştir. (a) hāledar: hālevār Ü, AE2.

(3b) şu: o P.

5. Pertev de baña eyleme çok āh vāh dir
 Āh itmeyem de n'eyleyem āh āh āh āh

439

Mefā'ölün mefā'ölün mefā'ölün mefā'ölün

1. Baqın ol sebz-teh-i gül-gūnda hatt-ı siyeh tāba
 Gider Keşmire bād-ı şevk-ı ruhsār ile meh-tāba
2. Çü āb-ı gevherüm delv-i çehi cāy-ı nişest itmem
 Ki ben ħabl-ı ta'öalluqla gelem tā öyle dullāba
3. Senüñçün terk-i ħ'āb itdüm yine ifşā-yı rāz itmem
 Egerçi rāzını söyler dimişler merd-i bî-ħ'āba
4. Bu şeb bir āteşin-meşreb için āh āteşin giriyem
 Ne āteşler bırağdı dūdmān-ı Öālem-i āba
5. O māh-ı Öālem-ārāya ziyā-bağş-ı cemāl olsun
 Müşābihdür zamîr-i pāk Pertev mihr-i pür-tāba

440

Fā'ölātün fā'ölātün fā'ölātün fā'ölün

1. Mihr-i Öālem her seher tā şām o Öālî kevkebe
 Gün yüzi şevk ile ditrer uğramış tāb u tebe
2. Bezme gelmez bāde içmez ħün-ı dil nüş eylemez
 Ol perînüñ beñzemez hiç meşrebi bir meşrebe
3. Çünkü dil ceb-ħāneli bir āfetüñ meftūnidur
 Nev-çerç-i ħayl-i Öuşşāka ne var şatsa cebe

(5a) de baña: baña de P, AE1. / dir: yeter AE1. (b) n'eyleyem: n'ışleyem HP, Ü, EE, AE2, H.
 439 HP(161a), Ü(175b), P(94b), EE(49a), AE1(61a), AE2(35b), H(53a).

(1a) baqın: baquñ AE1. / sebze-teh: sebz-teh-i Ü. (b) bād-ı: yād-ı HP, Ü, EE, AE2.

(2a) çehi: dili EE. /cāy-ı: ħāşāke P. ħāşā AE1. (b) ħabl-ı: meyl-i P.

(3b) rāzını: zārını Ü. / dimişler: dimiş Ü.

(5a) ÖAtāya böyle rüşen fikr Öatāyā-yı İlahîdür AE2. (b) pāk: pāki AE2.

440 HP(161a), Ü(161b), P(85a).

(1a) her: tā Ü, P. / tā: her Ü,P.

(3b) ħayl-i: çil-i P. / cebe: tebe P.

4. Rind u şüfî ile Óarz it tayy-ı mazmûnda hüner
FabÓuñ ister esbe bindür ister iseñ merkebe
5. Fākye kaçmağ fenninüñ oldı edibi kim hazān
Gül-nihālān mekteb-i gülşende çığdı fergāba
6. Vāsıl olmaz vaśla-i derviş ile er menzile
Terk ü tecrid it de giy ister kaçā ister kebe
7. Ol kaçdar bāriğ kim ebrusu ol meh-cebhenüñ
Aña nisbet bedr-i tābāndur hilāl-ı yek-şebe
8. Gördigüm her tıfla taÓyın iderek gönümde cāy
Döndi güyā enderün-ı dili derün-ı mektebe
9. Pertev-i nāçizden matlûb iden hûsn-i cevāb
Ĥazret-i Vāsıf Efendidür o Óālî kevkebe

441

MefÓülü fāÓilātü mefāÓilü fāÓilün

1. Yandı bu dāğ dāğ-ı kühenden ziyādece
Geçdi bu tır cāna geçenden ziyādece
2. Pek de tavil itmeyelüm vaśf-ı kaçāmetin
Kaçadd-i bülendi serv-i çemenden ziyādece
3. Çün KaÓbe-i Şerif yüzün ārzü ider
Zāóir ziyāret eylemeyenden ziyādece
4. Ben cān virürken olmadı almış kaçıb āh
Bilmem ne virdi buseñe benden ziyādece
5. Ĥavf itme sevdiğüm iderüm ihtimām-ı tām
Ben ketm-i sırr-ı Óaşğda senden ziyādece

(6a) vuśla-i: vaślına P.

(7a) bāriğ: yāruñ P.

(8a) taÓyın: taÓlüm P. / cāy: cār P.

(9a) cevāb: h`āb Ü.

441 HP(161a), Ü(167b), P(89b), EE(45b), AE1(56b), AE2(37a), H(49a).

(1b) tır cāna: tır-i cān AE2.

(2a) kaçāmetin: kaçāmeti Ü. kaçāmetüñ AE1, AE2.

(3a) yüzün: yüzüñ P, EE, AE1, AE2.

(4b) bilmem ne: bir şey mi P, EE, AE1, AE2,H.

6. Zencir-i zülf-i yārda Pertev bu def'ā dil
Maḥbūs ḳaldı çāh-ı zekāndan ziyādece

442

Fe'ōilātün fe'ōilātün fe'ōilātün fe'ōilün

1. Görinür gerçi o meh-pāre ḳıyāfetsizce
Var mı söz ḥüsn-i Ḥudā-dādına zınetsizce
2. Favr-ı şühānesi mümtāz ü müselleḡ ammā
Şeh-levendüm şu ḳadar var ki itā'atsizce
3. Ben daḥi tuymayayum āmed u refti ey dil
Yāra var derdümü şerḥ eyle şemātetsizce
4. Gāh u bî-gāh du'ālarla ḳopup ḥatm iderek
'Arz-ı ḥāl eyle o bî-dāda şikāyetsizce
5. Zülf-i dil-dāra çerāğ ideli gönlüm Pertev
Şimdi gūyā degülüm ben de ḳasāvetsizce

443

Mefā'ōlün mefā'ōlün mefā'ōlün mefā'ōlün

1. Ser-i kūyında ḥayfā kār-ı dil zār oldı gitdükçe
Fiğānumdan da ol meh-pāre bî-zār oldı gitdükçe
2. Ser-i kūyuña 'āşık varduğınca artıyor ḥırsı
Anuñçün Ka'ōbeye ḥacı tama'ōkār oldı gitdükçe
3. Nihān-rāhi ḥarim-i şineden ḥalvetgeh-i cāna
O düzdide nigāh-ı fitne 'āyyār oldı gitdükçe

(5b) ketm-i: kim Ü.

442 HP(161b), Ü(169a), P(90a), EE(46a), AE1(57a), H(49b).

(2a) şühānesi: şühānede P, EE, H.

(3a) refti: reften P, EE, AE1, H. (b) var: sen AE1.

(4a) u: -Ü. / ḳopup: ḳoyup EE.

443 HP(161b), Ü(175b), P(94b), EE(48b), AE1(61a), H(52b).

(2a) ser-i kūyuña 'āşık varduğınca: gidüp didār-ı yarı görse 'āşık P, EE, H; gidüp didār-ı yarı
'āşık AE1.

4. Fabîb-i cān u dilsin her giden śîhât bulur dirler
Nedendür bu dil-i bî-çāre bîmār oldu gitdükçe
5. Sebeb oldur ki gitmem ekşeri ğam-hāneden Pertev
Göñül bir şüh-ı mekkāre giriftār oldu gitdükçe

444

Mef'ûlü mef'ûlü mef'ûlü fa'ûlün

1. Var neşoe-i mey Hāzret-i Neşoet ğazeline
Yok çāre-i maħmūr-ı dil Őişret ğazeline
2. Aódāya žafer bulmaĝa itdükde tefe'ûl
Dîvānın açup bul añı Nusret ğazeline
3. Yok müy-miyānuñ gibi mısra'ı muhayyel
Çok ince hayāl olsa da Şevket ğazeline
4. Gelmezse ğinā Şābit edāsından efendim
Bul tarz-ı mezāmīnini Şervet ğazeline
5. Mazmūn-ı nev ü hūsn-i edā sūziş ararsan
Pertev bulunur Hāzret-i Öİzzet ğazeline

445

Fā'îlātün fā'îlātün fā'îlātün fā'îlün

1. Olmasa noķśān eger kim rūze-i maķśūmda
Žıll-ı şeh-per-i hūmāyı bulma mümkin būmda
2. Ola mı şāyān-ı istişķāl hiç merd-i ketūm
Taĝıllur meclis ķalur pervāne bezm-i mūmda

444 HP(162a), Ü(163a), P(89a).

(2b) dîvānın: dîvānuñ P.

(4a) Şābit edāsından: Şābite baķmadan Ü, P.

(5a) hūsn-i: hūsn ü HP ; hūsn P.

445 HP(162a), Ü(164b), P(86b), EE(44b), AE1(54b), H(47b).

(1a) rūze-i: rūzi-i HP, Ü, EE, AE1, H. (b) bulma: bula EE.

(2a) istişķāl: iştiĝāl AE1. (b) ta'ôm-ı gül-şekker olur gül-ĝonca-i zaķķūmda Ü.

3. Olmasam lezzet-çeş-i düşnām-ı laÖlün söylemem
TuÖm-ı gül-şekker olur gül-gonca-i zaqqūmda
4. Eyledün mahzūn iken şāhum dil-i zārum nedim
Hiç mümkün mi güçāyiş meclis-i mağmūmda
5. Padşāhum çevre tākat kalmadı lutf it yeter
ÖArz-ı hāl ittüm saña kaç defÖa bu mefhūmda
6. Nerm ü terdür cism-i pākūn gibi cānā gerdenuñ
Māye-i pālūde varmış rāhat-ı hūlqūmda
7. Būy-ı Öitr-āmiz hūy-ı rüyınuñ bir şemmesin
Buldum ey gül-pirehen āb-ı gül-i füyyūmda
8. Sen ne şehruñ māh-ı mihr-ārāsısın bilmez henüz
ÖAşkuñ ile hayli meşhūr oldı Pertev Rūmda

446

MefāÖilün feÖilātün mefāÖilün feÖilün

1. Ğamuñ yine getirür dilde tākat olmasa da
Çeker kemānı kemān-keşde kuvvet olmasa da
2. Firākuñ ile neler çekdigümi sultānum
İdeydüm āh hikāyet şikāyet olmasa da
3. Egerçi mahkeme-i zāhiride Mansūruñ
Yesinde Ğağ yine daÖvāsı müşbet olmasa da
4. Ne sözlerüm var idi bu maħalde söylenecek
Ne çāre havf iderüm yāra şiklet olmasa da
5. Ser-i Öadūya yıkaydum felekleri Pertev
Arada n'eyleyem ol māh-ı talÖat olmasa da

(3,6) -Ü.

(6a) nerm ü: ner-i P. (b) varmış: vardur P,AE1.

(7a) Öitr-āmiz: Öitr-ārāy P, EE, AE1, H. (b) buldum: bulmadum EE.

446 HP(162a), Ü(165b), P(87b), EE(44b), AE1(55b), AE2(34a), H(48a).

(3a) zāhiride: bātınide Ü.

(4a) söylenecek: söyleyecek P, AE1.

Fe'ölātün fe'ölātün fe'ölātün fe'ölün

1. Häller var ki ruhuñ berg-i semensāsında
Şaqlıdur kākülünüñ Çin-i Hotensāsında
2. Beñzemez hāl-ı zenehdānuña Óaynı ile sıb
Bir siyāh olmağ ile cāy-ı zeķansāsında
3. Min vecih la'ölün için nāleme beñzer yeri var
Fütünüñ şekker için nuķ-ı suhansāsında
4. Hep senün hüzn-i firāķuñ ile maħzūnlardur
Hāne-i Óaşıķunuñ beyt-i hazensāsında
5. Naķş-ı yāra sene-i Óālem-i ervāh yazar
Pertevün dāğ-ı dil-i naķd-ı kühensāsında

Mefā'ölün mefā'ölün mefā'ölün mefā'ölün

1. Benüm sa'oy itdügüm nā-kāmlıķlar kāmdu bunda
Senün havf itdügün bed-nāmlıķlar nāmdur bunda
2. İlāc itmek diyār-ı Óaşķda hiç Óaķla gelsün mi
Felātün mübtelā-yı Óillet-i ser-sāmdur bunda
3. Egerçi dirler ibrāmı huşul-i kāma bā'ōisdür
Merāma māni'ō-i taħşil olan ibrāmdur bunda
4. Maķāmuñ bil eger üftādelikse maķsaduñ Óaşıķ
Zemīn-i naķş pāy-ı reh-firāz-ı bāmdur bunda
5. Miyān-ı vaşl u hicrān maşrıķ u mağrib ķadar yoķ mı
Der-i cānānda şubh oldu henüz aħşāmdur bunda

447 HP(162b), Ü(164b), P(86b), EE(44a), AE1(55a), AE2(36a), H(47b).

(2a) hāl-i: hāl ü AE1.

(3a) nāleme beñzer yeri: nāle-i rengin teri P, AE1; nāme beñzer yeri EE. (b) şeker: sükker P, EE.

(4b) Óaşıķımuñ: Óaşıķuñ H.

448 HP(162b), Ü(164b), P(87a), EE(44a), AE1(55a), AE2(36a), H(47b).

(3b) māni'ōi: nāfi'ō-i AE2.

(4) -P, -EE, -AE1, -H.

(5a) yoķ mı: yevmi AE2.

6. Dil-i senginüñe reşk eylesün ey büt kilîsâlar
Binâ-yı kâfiriyken ma'bed-i İslâmdur bunda
7. El-ân gül-gonca senden revgan-ı bādām alur Pertev
Senüñ ol puhte žann itdüklerüñ hep hāmdur bunda

449

Mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün

1. Perişān zülf-i cānān āh-ı serdümnden esenlikde
Gül-i rüyı müjemden n'eyleyem ammā dikenlikde
2. Nigārum şimdilik şol kâle-i gül-gün eşküm al
Saña tār-ı nigehtden hazır itdüm pîrehenlikde
3. Seni halvetde da'vetlerle görmek hayli müşkildi
Perî-zādum Őicābet böyle tenhā gezme şenlikde
4. Hümā-yı gamzeñ itmez hiç tenezzül alçağa cānā
Egerçi kim degül hāl-i siyāhuñ dañi benlikde
5. Görüp pistān u şine Pertevā dirmiş Nedîm-i zār
Turunc ammā ki bilmem nice bitmiş yāsemenlikde

450

Fe'ülātün mefā'ülün fe'ülün

1. Görürüm rüy-ı bahtı rü'üyāda
Olıram baht-yār hulyāda

(7a) alur: olur AE2. (b) puhte:puhtedür P, EE, AE1, H. / itdüklerüñ: itdügüñ P, AE; itdügün EE, H.
449 HP(163a), Ü(165a), P(87a), EE(44a), AE1(55a), AE2(34a), H(48a).

(1a) serdümnden: serümnden AE1.

(2a) nigārum: nigārā EE, AE2.

(3b) şenlikde: gülşende P.

(4a) gamzeñ: zülfüñ AE2. / cānā: nā-çār AE1.

(5a) Nedîm-i zār şu pistānı görse dirdi ey Pertev P, EE, AE1, H; Nedîm-i zār görme dirdi bu pistānı
da Pertev AE2.

450 HP(163b), Ü(169A), P(91a), AE2(48b).

(1) Bu beyit AE2(48b)'de müfret (beyit) olarak geçmektedir. (a) görürüm: gördüm Ü. (b) olıram:
olur Ü.

2. Çāk çākem giriz-i vuşlatla
Dāmen-i Yūsufem Züleyhāda
3. Çün kümün ol firib-hürde bugün
VaŌd u vaşl Ōāşıkāne ferdāda
4. Leng-i reftārlar düşer alkar
Tiz-revler hemiŷe üftāde
5. Şervet-i ŷemŌ olunca ŷuŌle-i ser
Pertev almaa olma dildāde

451

FāŌilātün fāŌilātün fāŌilātün fāŌilün

1. Niŷter-i faşşād iken her bir müjeñ an almada
Eyler ŌazrāŌili sebat amzeler cān almada
2. Hāl-ı ruhsāruñ gibi kāŷāne-i dil tār iken
Őev-ı küfr-i zülfüñ ile nūr-ı imān almada
3. Şeh-süvāram nāz idüp çekme Ōinān-ı tevsenüñ
Hāksār olduca pā-mālüñ senüñ ŷān almada
4. Cān fedālar rāh-ı cānānda eger cān virseler
Hiç ziyān olmaz nümāyān cān virüp cān almada
5. İtmedeyken bım-i cān ten-perverān cāndādeler
Bı-bahā kālā-yı vaşluñ turma erzān almada
6. Dilde am var daŌvet eylerseñ sürürı Pertevā
Pek de teklif itme mihmān üzre mihmān almada

(2a) vuşlatla: vaşl ile Ü.

(3a) ol -P.

(4a) leng-i reftārlar düşer: Lengerü düşse de yine HP,Ü. (b) revler: revdür Ü, P, H.

451 HP(163a), Ü(170b), P(91a), EE(47a), AE1(58b), H(50b).

(1) Bu beyit AE2(48b)'de müfret(beyit) olarak geçmektedir. P, EE ve AE1, AE2, H nüshalarında mısraların yeri deiŷiktir. (a) Niŷter-i faşşād iken her bir: anda aldı niŷter-i P, EE, AE1, H; niŷter-i faşşādı geçmez mi AE2. / müjeñ: müjān ise P; müjān ile EE; müjānlar AE1.

(4) -P, -EE, -AE1, -H.

(5) -HP, -Ü.

(6a) eylerseñ: eylersin Ü, P, EE, AE1. / Pertev: Pertevā Ü.

452
Fe'Öilätün mefä'Öilün fe'Öilün

1. Fikr-i hattüñla táb var dilde
Yine bir piç ü táb var dilde
2. Şevq-ı ruyuñdan anlarum sebebin
Heves-i mäh-táb var dilde
3. Mihr ü mäh-ı semāya yoğ nažar
Mäh-táb āftāb var dilde
4. Ğam yemem bādeye yasağ olsa
Çün dükenmez şarāb var dilde
5. Çünki tehyiç nevm ider reyhān
Fikr-i zülfüñle h'āb var dilde
6. Her birisi muh'ite nāz eyler
Şad hezārān hābāb var dilde
7. Va'Öd-ı ferdāları yekünından
Defter-i bi-hisāb var dilde
8. Şerhā vü dāğ-ı Óaşkumı şerhe
Sürh ile faşl u bāb var dilde
9. Nice ma'Ömür olur benüm gönüm
Nice hāne-harāb var dilde
10. Bah's ider Pertevā sükünundan
Ya neden ıztırāb var dilde

452 HP(163b), Ü(167a), P(93a).

(2a) anlarum: anlar P.

(3a) nažar: nažarum Ü.

(5a) nevm: nür P.

(7a) ferdāları. Ferdālaruñ P.

(8b) faşl u: faşl-ı Ü.

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün

1. Dil hânesinüñ kim didi kıasvet var içinde
Ol mehveş u hürşid-i şabâhat var içinde
2. Tûti-i behiştî kafesi mi ki şu revzen
Fāvūs-ı cinân gibi bir âfet var içinde
3. Bülbül gibi nâlede olursa yaraşur dil
Ol ğonca-i gülzâr-ı letâfet var içinde
4. Açmaqsuzun açılmadayum nâmeñi cānâ
Ĥâlâ bilemem ben de ne hâlet var içinde
5. Bir nükteli peygām ile itdün beni hayrân
Hem vaşla vü hem hicre işâret var içinde
6. Fehm idemedüm Perteve göstersem olur mı
Zîrâ kıatı çok remz ü žerâfet var içinde

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün

1. Kem-nâmlığuñ gizlice şöhret var içinde
Dervişliğuñ dahi meşîhat var içinde
2. Ebnâ-yı zamân itse dahi tarh-ı tekellüf
Fâkıat getirülmez nice külfet var içinde
3. Olmuş tatalum bedr-i ruhuñ gün gibi meşhür
Her şöhretüñ ey mehveşüm âfet var içinde
4. Sûfiyi görüp şanmış idüm târik-i dünyâ
Dünyâya velî hayli mahabbet var içinde
5. Der-h'âb görüp şeyhi murâkıb dime Pertev
Žannum bu ki biraz dahi ğaflet var içinde

453 HP(163b), Ü(169a), P(90b), EE(46b), AE1(57b), H(49b).

(4a) açmaqsuzun: açmaqsuzuñ Ü. (b) bilemem: bile H.

454 HP(164a), Ü(169b), P(90b), EE(46a), AE1(57b), H(49b).

(3a) olmuş: oldı P, EE, AE1, H.

455

Fā'ílātün fā'ílātün fā'ílātün fā'ílün

1. Maḥv ider hūn-ı dilüm Seyhūmı da Ceyhūmı da
Ġarḳ ider tūfān-ı eşküm nūnı da ḳalyonu da
2. Keyf-i beng-i hatla geçmez zevḳ-ı cām-ı leb veli
Neş'oe-i hālūñ başar ma'Ūcūmı da efyūmı da
3. Ḳahrı lutfından füzündür gamze-i cellādınuñ
Olmadıḳ mı şāhımuñ memnūnı da maḥzūnı da
4. Fitne-i şeytān-firib-i çeşmi seyr it zāhidā
Azdurur bir lu'Ūb ile meymūnı da mel'Ūūnı da
5. Hiç şikāyet itme žulmünden anı Ōālem bilür
Pertevā çoḳdur o çeşmūñ hūnı da dil-hūnı da

456 *

Fā'ílātün fā'ílātün fā'ílātün fā'ílün

1. Bāde gördüm la'Ūl-i nāb-ı yār geldi hātıra
Yāri gördüm bu dil-i gam-h'ār geldi hātıra
2. Nāle-i dilden hezār zār geldi hātıra
Dāğ-ı şinemden gül-i gülzār geldi hātıra
3. ŌAzm-ı kūy-ı yāre ruḥsat buldum ammā n'eyleyem
Fikr-i ḥayret hücnēt-i aḡyār geldi hātıra
4. Yār ile tenhāda ḳalsam ḡayriler geldi yāhud
Olmaz olmaz bir nice efkār geldi hātıra
5. Zūlf-i aḥtār-ı perişānı idince dil-rübā
Söylemiş kim Ōāşıḳum nā-çār geldi hātıra
6. Aldadurken va'Ūde-i ferdāsı yārūñ göñlümi
Va'Ūd-ı vaşlın itdüḡi inkār geldi hātıra

455 HP(164a), Ü(171a), EE(47a), AE1(58b), H(50b).

456 HP(164a), Ü(161a), P(84a).

*Başlık: Ġazel-i müşterek HP.

Müşterek Ü.

(3) -HP.

(5b) Ōāşıḳum: Ōāşıḳ-ı P.

7. Gül diken sümbülde dūd-ı āh olur dīdemde āh
Hicr-i ruhsār u hat-ı dil-dār geldi hātıra
8. Dil-firīb olurken ol tavr-ı nevāziş-günla
N'eyleyem itdükleri āzār geldi hātıra
9. Tarh olındı şohbet esnāsında Pertev bu ğazel
Çünkü Öİzzet müşterek eşŐār geldi hātıra
10. Hātır-ı Üstād her bir demde der-hātır iken
Zeyl için bu nazmımız tekrār geldi hātıra

457*

FāŐilātün fāŐilātün fāŐilātün fāŐilün

1. Çeşm-āhūyı görüp ol hūr geldi hātıra
Hūri-i Cennet didüm mezkūr geldi hātıra
2. Geşte lāzım didiler her serv-ķad maħbūb için
Ķande kim bir serv gördüm gūr geldi hātıra
3. Çeşmüme Öaks oldı çünkim şuöle-i dīdār-ı yār
Ķıśśa-i Mūsā vü nār-ı Fūr geldi hātıra
4. Ķande kim gördüm tüvānger incidür bī-çāreyi
Sergüzeşt-i Ķahramān u mūr geldi hātıra

(7a) dīdemde: şīnemde Ü.

(8a) tavr-ı: tavra P.

(10a) hātır-ı: hāzret-i Ü, P.

457 HP(88a), P(16a), EE(8b), AE1(10b), H(9a).

*Başlık: Ķazel-i merķūmuñ Tercemesidür HP.

İşbu nesīh hatla tahrīr olınan Fārisī ğazelün altına laŐlī ile terķim olınan ebyāt-ı ğazel-i merķūmuñ tercemesi olmağ üzere söylendigidinden Ķāfiyesi maħalline Ķayd olınmışdır EE.

İşbu siyāh hat ile tahrīr olınan Fārisī ğazelün beyitleri zeylinde laöl ile terķim olınan ebyāt-ı ğazel-i mezkürenün tercemesi olmağ üzere söylendigidinden Ķāfiyesi maħalline Ķayd olınmışdır AE1.

İşbu siyāh hat ile tahrīr olınan Fārisī ğazelün beyitleri altında laŐl ile terķim olınan ebyāt-ı ğazel-i merķūmuñ tercemesi olmağ üzere söylendigidinden Ķāfiyesi maħalline Ķayd olınmışdır H.

(1b) didüm: -P, -AE1.

(2a) Ķad maħbūb için: Ķardā ğüftend P.

5. Zāhid-i dünyā-peresti deyr-i Óālemde görüp
Zühd ü küfr-i BelÓam-ı BāÓür geldi hātıra
6. Zülf-i şeb-gūnuñ şeb-i hicrānda itmişdüm hayāl
Ol şeb-i mužlimde Pertev nūr geldi hātıra

458

MefāÓilün mefāÓilün mefāÓilün mefāÓilün

1. Yanar mıydum yanında āh u vāh itsemdi bir kerre
Yahūd ol māha diğkatli nigāh itsemdi bir kerre
2. Bu sūzişler dil-i düzah-şerāre azdur dirdüm
Hilāf-ı meşreb-i cānān günāh itsemdi bir kerre
3. Olurdum mīve-çin-i naħl-ı bāğ-ı Óömr el-hāsıl
O gül-ruhsāra sīnem cilvegāh itsemdi bir kerre
4. Der-āgūş eyler idüm şahid-i āmālümü çokdan
Dü destüm refÓ-i dergāh-ı İlāh itsemdi bir kerre
5. Mutāf-ı Óāşıkān olurdu hem çün KaÓbe ey Pertev
Dilüñ pūşidesin zülf-i siyāh itsemdi bir kerre

459

MefÓülü fāÓilātü mefāÓilü fāÓilün

1. Rağkaşlar hayālini dilde çura çura
Meclisde çalkup oynadı zāhid bura bura

(5a) zāhid-i: zāhidā P. (b) zühd ü: zühd-i P; zühde EE, H.

(6a) hayāl: beyām AE1.

458 HP(164b), Ü(163b), P(85b), EE(43b), AE1(54b), AE2(35b), H(47a).

Not: AE1 nüshasında redif kelimelerinden “itsemdi”, “itmesemdi” seklindedir.

(1a) itsemdi: itsem de Ü.

(2a) azdur: az dır P, EE, H; az AE1.

(3a) naħl-ı bāğ-ı: şah-ı naħl-ı P, EE, AE1, AE2, H. (b) itsemdi: itsem de Ü.

(5a) KaÓbe ey: KaÓbe-i AE1.

459 HP(164b), Ü(167a), P(88b), EE(45a), AE1(56a), H(48b).

(1b) çalkup: çalkdı Ü.

2. Ef'Öi nigāh o šūfi-i nā-šāf-tıynetüñ
Misvākı ile başını ezsem ura ura
3. Var yoç cevābı virmedi gitdi o mūmiyān
Ağzum yoruldı rāz-ı nihānın śora śora
4. Būy çekdi taraf-ı cūy-ı sirişkümde böylece
Ol nev-nihāl-ı serv-i çemānum dura dura
5. Pertev ur esb-i tab'Öuña mehmiz himmeti
Rehvār olur o tevsen-i ser-keş yora yora

460

Mef'Öülü fā'Öilātü mefā'Öilü fā'Öilün

1. Bilmezlik ile dil urırlup bir sitemgere
Seng ü hadeng-i cevı ile olmış yara bere
2. Cānum fedā o hançer-i ser-tiz-i ğamzeye
Kim zahmı açdı şinede dil-dāra pencere
3. Oldum fütādesi yeñi başdan bir āfetüñ
Düşdi gönülcegüm yine bir bı-amān yere
4. Ŗanum bahā-yı būs-ı leb-i la'Öl-i cān-baħş
Nağd-ı sirişke virse o meh-pāre nā-sere
5. İmā mıdur tenezzüle pervāz śaydden
Şah-bāz-ı ğamzeye śalıyor ħattı beftere
6. Pertev görince ğuşe-i çeşm üzre ħālı ben
Didüm hemān şebihdür Öayniyle Öanbere

(2a) o: -P. (b) ezsem: yarsam EE.

(3b) nihānın: dehānın HP, EE, AE1, H; dehānuñ P.

460 HP(165a), Ü(169b), P(91a), EE(46a), AE1(58a), H(50a).

(1b) seng ü: seng-i Ü. / yara: bere P.

(2a) hançer-i: ğamze-i P, EE, AE1, H. / ğamzeye: hançere P, EE, AE1, H. (b) kim: her P, EE, AE1, H. / şinede: şine-i Ü.

(3) Bu beyit AE2(49a)'da müfret (beyit) olarak geçmektedir.

(4b) nağd-ı: ne kadar Ü. / virse: dirse HP,P,AE1.

(5a) İmā mıdur: İmān gibi P; İmāy gibi EE; İmā gibi AE1,H. (b) śalıyor: śala EE. / beftere: peftere

H.

461

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. İhâta eyleyüp zülf-i siyeh ruhsârı çepçevre
Ne zîbâ sünbülîstân eylemiş gülzârı çepçevre
2. Kemân-ebrūsuna peyveste her bir tîr-i müjgânı
Hırâset itmege nezzâreden dîdârı çepçevre
3. Ser-i küyında feryâd itse diller dir o gül-ruhsâr
Yine bülbüller almış dâmen-i kuhsârı çepçevre
4. Farâvet-bağ olan gül-gonca vü gül-berg-i zîbâya
Nihâl-ı gül-bün gülzâra koymış hârı çepçevre
5. Nümüdâr-ı füsün-ı gamzesi renginde işlense
Feleğ pür-nağş u kâr olmaz mı çevre-dârı çepçevre
6. O meh-rünüñ nažîri Pertev-endâz žuhûr olmaz
Tehî devr itme Pertev günbed-i devvârı çepçevre

462

Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün

1. Bu Óarağ itmez kifâyet sâķı deryâ-keşlere
Şeb-nem-i nâçiz n'eyler şuÓle-i ser-keşlere
2. Hân-mân-ı âh-ı serdi eşk-i germ itdi harâb
Zemherîr-i firķat içre düşmişüm âteşlere
3. Hâsret-i zaħm-ı nigeħle dâğ dâğ olma tehî
Hiç tenezzül mi ider tîr-i kaçâ tîr-keşlere

461 HP(165a), Ü(170a), P(91a), EE(46b), AE1(58a), H(50a).

(1b) zîbâ: çâre P, EE, AE1, H.

(3a) dir: dirlere AE1.

(4b) hârı: mârı EE.

(5a) işlense: işlenmiş P, AE1. (b) çevre-dârı: çevre-vârı Ü, EE, AE1.

462 HP(165b), Ü(171a), P(91b), EE(47a), AE1(58b), AE2(34b), H(50b).

(1a) itmez kifâyet: bu mül yetişmez P, EE, AE1, AE2, H. (b) şeb-nem-i nâçiz n'eyler: Jâle vü şeb-nem ne yapsun ,EE, AE1, H; kaçre-i şeb-nem ne yapsun AE2.

4. Żerre-i raķsān-ı mihr-i hūsni itme gönllüñü
Her gice bir menzili Rūşen iden mehveşlere
5. Her zemīn tarh-efgen-i cevlanı olmaz Pertevā
Meyl ider esb-i tabiŃat vādi-i dil-keşlere

463

MefāŃlün mefāŃlün mefāŃlün mefāŃlün

1. Temūzuñ tābişi şol mertebe düşmiş ki gül-zāra
Semender pāyesi şāyān virilse bülbül-i zāra
2. Bu ešnāda Ńalevler žāhir oldı hār-ı gül-bünden
Nümāyiş-bağş iken ol āteşin güller ser-i hāra
3. Tef ü tāb-ı zemīn bir rütbe yakmış pāy-ı deryāyı
Ki lāyıkdur dinürse ābile ger dürr-i şehvāra
4. Bugünlerde umulmaz sāye-i dīvārdan rāhat
Ki zīrā ol daħi tāb-ı mihrden kaçdı dīvāra
5. Hevānuñ şiddet-i germiyyeti teŃşir idüp baħra
Bırağdı postını māħi de taqlid eyledi māra
6. Olup her żerre çünkim bir şerer çığdı semāvāta
Olur āfet-resān žannum bu zeyl-i çarh-ı devvāra
7. Çemenden lāle vü sünbül yerine çığdı āteşler
Sezā dirler ise dūd-ı kebūd evrāk-ı eşcāra
8. Vezāyiş eyledi bād-ı ceħim ol rütbe kim Pertev
Güdāziş hāli geldi mümveş kānında aħcāra
9. ŃUlüvv-i himmet-i üstād-ı Ńālem Ĥazret-i NeşŃet
Ĥalilüñ muŃcizāt-ı bāhirin Ńarz itse bu nāra

(4a) gönllüñü: gönllüni Ü, EE (b) rūşen: rağşān AE1.

463 HP(165b), Ü(172a), P(93b).

(1a) tābişi:yābişi P.

(3) -HP.

(6b) zeyl-i: dil-i Ü.

(8a) bād-ı ceħim: bār-ı ĥamim P. (b) güdāziş: güzāriş Ü.

10. Alevler lāle vü dūd-ı kebūd olurdı sünbüller
Şerer-hāy-ı hevā-yı germ beñzer idi gül-nāra

464

FāŖilātün fāŖilātün fāŖilātün fāŖilün

1. Gitmek isterken o findıçcıyla bir gün Beykoza
İtdi kāfirlik yanaşdı n'eyleyim istāvroza
2. Favr-ı ser-hoşānemi maŖzūr tut ey nāzenin
Bozdı keyfüm tatlı tatlı içdügüm ekşi boza
3. Āh-ı serdümden hāzer kıl ey cefā-cū baŖd-ez-ın
Āteş-i Ŗaşqum soğuk sözlerle döndürdüñ buza
4. Beççe-i muğ muğ-beçe taŖbir iderler şāŖirān
Lehce-i Efrecide ol lafza dirler fermoza
5. Piçiş-efgen oldı žihnümde hārır-i kākülün
Oldı göñlüm āhir ol endişe ile çün koza
6. Gerçi buldı baır-ı eşkümde súyın keşti-i ten
Beñzer ammā şerha-i şinem açılmış armoza
7. El zülāl-ı vaşla kıansun Pertevün lāyık mıdur
Tāb-ı Ŗaşkuñla dehānında efendim tuz tuza

465

MefŖülü mefāŖilü mefāŖilü faŖülün

1. Minnet bilürüm derd-i gamuñ cān-ı Ŗazize
İkrām idemem havfum o mihmān-ı Ŗazize
2. Bir nevŖ-i taŖām ile ol envāŖı ne lāzım
KāniŖ olan Ŗİzzet ki bulur nān-ı Ŗazize

(10a) olırdı: olursa P.

464 HP(166a), Ü(163a), P(90a).

(5a) oldı: olur Ü.

465 HP(166a), Ü(168b), P(89b), EE(45b), AE1(57a), H(49b).

(1a) derd-i gamuñ: derd ü gamın P, AE1. (b) havfun: havf P.

(2a) Terk-i nıgeh-i h'ān-ı ziyāfetgehi dehr it P, EE, AE1, H. (b) ki bulur: buluyor P, AE1, H.

3. H`ahişger-i rif`at iseñ Óaşıķ dü cihānda
Yüz sür ķadem-i ĥazret-i pırān-ı Óazıze
4. Bi`llah begüm Mısra ÓAziz olsa da düşmez
Dıdārı Óaziz eylemek ihvān-ı Óazıze
5. Pertev bu ġazel sādece söylendi be-ġāyet
ÓArz itmege şāyeste mi yārān-ı Óazıze

466

Mefā`ılün mefā`ılün mefā`ılün mefā`ılün

1. İder dil meyl-i kūy-ı yār-ı Mecnūn olsun isterse
Çü Ķays ārāmgāhı deşt ü hāmūn olsun isterse
2. Esır-i pençe-i cevri olurmuş bir ķul oġlınıñ
Egerçi pādşāh-ı rub`-ı meskūn olsun isterse
3. Müsāvıdūr başında Óaşķ-ı sevdāsı olan şāhsuñ
Külāh-ı köhne vü tēc-ı Ferıdūn olsun isterse
4. Sitem-mu`ótādsın sen gerçi şāh-ı kişver-i ĥüsne
Cefā her dem vefā ġāhıce ķānūn olsun isterse
5. Serinde bir şacı Leylī hayāli olan eglenmez
Başında sāye-ġüster bıd-ı Mecnūn olsun isterse
6. Devāsāz olamaz bımār-ı Óaşķa n`eyleyüm Pertev
Hekım-i ĥāzıķ u kāmıl Felātūn olsun isterse

467

Fe`ılātūn fe`ılātūn fe`ılātūn fe`ılün

1. Āh kim gelse o meh meclisimüz nūr olsa
Nüş-ı ĥamr eylese hem gözleri maĥmūr olsa

466 HP(166a), Ü(171b), EE(46b), AE1(59a), H(51a).

(1a) kūy-ı: yār-ı: Leylī turra EE, AE1, H. (b) deşt ü: kūh u EE, AE1, H.

(4a) mu`ótādsın: mu`ótād isen AE1. (b) vefā: vü Ü.

(5a) bir: her AE1.

(6a) Óaşķa: Óaşķla H (b) isterse: -Ü.

467 HP(166b), Ü(171b).

2. Lebe hat gelmek ile hüsne gelür mi noqsân
N'ola bir teng şekerde bir iki mür olsa
3. Pek birağduñ nighüñden dil-i âvârecigüm
Nažar-ı merhâmetüñle n'ola manžür olsa
4. Dil-i üftâdemi tard itme ser-i küyuñdan
O seni terk idemez her ne kadar dūr olsa
5. Şehr-i hüsñüñ gülisin bülbülüñ olsun göñlüm
Süz-ı Óaşkuñla ne var Óâleme meşhūr olsa
6. Yaraşur ol meh-i tâbende-i evc-i nahvet
Gırralansa ne kadar hüsñine mağrūr olsa
7. Meclisüñde n'olur ey dil-ber-i bigâne-nevâz
Pertevüñ nâmı dañi gâhıce mezkūr olsa

468

Fe'Öilâtün fe'Öilâtün fe'Öilâtün fe'Öilün

1. İtmez Óuşşâka nažar yolına qurban olsa
Dönse bismilgehe ger dergehi biñ qan olsa
2. Çäre-i hastagi-i çeşmi olur söz bulamam
Ger ser-â-ser suhanum hikmet-i Loqmân olsa
3. Qalur elbette mücâvir nice yıllar gelemes
Zâ'oir-i küyuñ eger hâcı peşimân olsa
4. Didiler diñler o şeh kıssa-i Óuşşâkı tamâm
Ben de başladum o efsâneye pâyân olsa
5. Çeşmi düzdide nighle yine işler başarur
Müjeler tır be-kef anda nighbân olsa
6. Naqş-ı pâyı gibi ayrılmaz idüm râhından
Hâk-pâyine eger varmağa imkân olsa

(5b) süz-ı: şür-ı Ü.

468 HP(166b), Ü(170b), EE(45a), AE1(58a), AE2(37b), H(50a).

(1b) ger dergehi: gerd-i rehi AE1. / ger: -EE.

(4) -AE2 (a) tamâm: tām EE, H. (b) başladum: başlardum AE1.

(5a) başarur: beşâret Ü. (b) tır-i: niže AE2.

7. Būs-ı leb olmuş olur mühr-zen-i hāmūşı
Dehen-i Pertev o yāķūta nigīndān olsa

469

MefāŖilün mefāŖilün faŖülün

1. N'olur göñlüm biraz da bî-gam olsa
Bu da bir ğayrı ğüne Ŗālem olsa
2. Ħarım-i cān o şūhuñ olsa cāyı
Bütün Ŗālem aña nā-mahrem olsa
3. Eger ķanum da içse ķana ķana
O yāra nūş-ı cān olsa dem olsa
4. Lebūñ Ŗuşşāķa bahş-ı būselerle
Sahāda nāmdaş-ı hātem olsa
5. N'olurdı Pertev ol sultān-ı hūbān
Bizümle dāhi ğāhi hem-dem olsa

470

MefŖülü fāŖilātü mefāŖilü fāŖilün

1. Fāķat gelür mi baķmağa ol hūsni dil-keşe
Mīhr-i cihān dimez de ne dirsın o mehveşe
2. Nāz-ı nigāh-ı dīde-i Şāhın Girāyivār
Sultān-ı ğamze ķoysa ne var tīri tīr-keşe
3. Olsun tabīb-i dil de ne yapsun o muğ-beçe
Tedbīr olur mı bir bölük Ŗaķlı müşevveşe

(7a) Pertev: Pertevā Ü.

469 HP(167a), Ü(167a), P(88b), EE(45a), AE1(56b), AE2(36b), H(48b).

(2b) nā-mahrem: mahrem Ü.

(3b) yāra: bāde P, AE1.

470 HP(167a), Ü(172a), P(93a), EE(47b), AE1(59a), AE2(36b), H(51a).

(2a) nāz-ı: bāzi HP.

(3) P, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında 4. beyittir. (b) mı: -AE1.

4. Ey āh-ı serd yanmıyayum mı elũnden āh
Bu mevsim-i ŧitāda dili yađduñ āteŧe
5. Ĥũsnũñ ki dil-rũbā-yı dil-i cezbedārdur
Bāōiŧ degũl mi aralarında bu keŧ-ā-keŧe
6. Ol tıfl-ı nāz tā o kadar ĥorde-sāl imiŧ
Kim kũy-ı diller olmamıŧ aña cevz-i meŧe
7. Girmez cidāl-ı meclis-i ders-i mahabbete
Zāhidle ehl-i Őaŧŧ meger kim cedelleŧe
8. Bir kerre kim ĥırāmına meyl itdi çeŧm ũ dil
Oldı fũtāde sāyevеŧ ol serv-i ser-keŧe
9. Nađđaş-ı deyr-i Ćin ile Pertev geĥende biz
Nađđ-ı cemāl-i yārda itdũk mũnākaŧa

FāŐilātũn fāŐilātũn fāŐilātũn fāŐilũn

1. Rāzıyũm laŐlũñ leb-i miñāda olsun görmege
ÖAksini āyine-i ŧahbāda olsun görmege
2. Ol perinũñ gerden-i billũrı olsun da Őayān
BāŐiŧ isterse ayağ-ı bāde olsun görmege
3. Anda da nāz eyleyũp göstermemek lāyık mıdur
ĶāniŐũm dıđāruñı rũyāda olsun görmege

(4) P, EE, AE1, AE2 ve H nũshalarında 5. beyittir. (a) elũnden: elinden AE1. (b) dili: beni P; -AE1.

(5) P, EE, AE1, AE2 ve H nũshalarında 6. beyittir. (a) ĥũsnũñ: ĥāluñ P, EE, AE1, AE2, H. (b) bu: -
Ü, -P, -AE1, -H.

(6) P, EE, AE1, AE2 ve H nũshalarında 7. beyittir.

(7) P, EE, AE1, AE2 ve H nũshalarında 8. beyittir.

(8) -HP, -Ü, P, EE, AE1, AE2 ve H nũshalarında 3. beyittir. (a) meyl: dũŧ AE2.

471 HP(167b), Ü(171a), EE(47a), AE1(58b), AE2(37a), H(50b).

(1a) laŐlũñ leb-i: laöl-i lebũñ AE2.

(2) AE1 nũshasında 4. beyittir.

(3) AE1 nũshasında 2. beyittir. (b) dıđāruñı: dıđārımı EE.

4. Vaqt-i idbārın raqībūñ görmesem de qāōilüm
Nāmını resm-i hat-ı tersāda olsun görmege
5. Fağa düşdüm Pertev ol şırın-leb ü sengin dile
Süretin levh-i dil-i hārāda olsun görmege

472

Mefāōilün mefāōilün mefāōilün mefāōilün

1. Dü çeşmüm qāōil olmaz birbirin görmekte teşriķe
Cemāl-i yār ise gelmez nażar-bāzāne temliķe
2. Tehi mekr itme ey sehḥāre-i dehr ehl-i dünyāya
Ne ḥācet zen-perestān-ı zamāne cūşış-i diķe
3. Hat-āverlerden elbette ğubār-ı ḥātır olmaz dūr
Olur muḥtāc elbet hat-nüvīşān qalem-i riķe
4. Miyānuñçün kılı kırq yardılar çok kııl u qāl oldı
Bağ imdi mū-şikāfān n'eyledi bir mūy-ı bārıķe
5. Sana tevciḥ olındı cāh-ı vaşl-ı yār ey Pertev
Gelür hat berg-i sebz ile biraz şabr eyle tebriķe

473

Mefāōilün mefāōilün mefāōilün mefāōilün

1. Şabā var ol dil-i bi-şabr u ārāma selām eyle
Suōāl-ı ḥātır it benden o nā-qāma selām eyle

(4) AE1 nüshasında 3. beyittir. (a) idbārın: idbārdan Ü; idbāruñ AE2.

(5a) dile: dilüñ Ü, EE, AE2. (b) süretin: suretüñ AE1.

472 HP(167b), Ü(175b), P(94b), EE(49a), AE1(61a), AE2(35b), H(52b).

(1b) bāzāne: bāzān P, AE2.

(2a) sehḥāre-i: fertüte-i P, EE, AE1, AE2, H.

(3b) olur muḥtāc elbet: belı muḥtāc olurlar Ü; belı muḥtāc olur AE2. / ḥat: çāpük AE2. / qalem-i: daōimā AE2.

(4a) bağ imdi mūşikāfān n'eyledi bir: ne işler keddiler bağ mūşikāfān AE2. / mūşikāfān: mūşikān AE1.

(5a) yār: -HP. / ey: çün AE2.

473 HP(167b), Ü(164a), P(86a), EE(43b), AE1(54b), H(47a).

2. Geçüp kesdirme yollardan çü tîr-i âh-ı gerdünî
Şu hūnî ğamzelerden tîĝ-ı Behrāma selām eyle
3. Daĥi terk-i cefā itmez mi rahm itmez mi ol kāfir
Var ey insāf sor gelmez mi İslāma selām eyle
4. N' olur bu hıdmetüm sen gör var ey ğam köhne yārümsin
Kenār-ı būselerle geçmiş eyyāma selām eyle
5. Şarāb-ı Őaşķla mest-i müdāmum şimdi ben sāķı
Varup mey-hāneye cām u mey-āşāma selām eyle
6. Őatı çokdan görünmezler maĥallin bilmem ey nāmūs
Gidüp Pertev dilinden neng ile nāma selām eyle

474

FeŐilātün mefāŐilün feöilün

1. Saña kim dir hoş-āb nüş eyle
Bāde-i pür-hābāb nüş eyle
2. Ğam yime nüş-ı hūn-ı dil itme
Ye kebābı şarāb nüş eyle
3. Gāhi elmāsveş Őaraķlar iç
Gehi laöl-i müzāb nüş eyle
4. Medfeninden şarāb cüş itsün
Tā olunca türāb nüş eyle
5. Nāleñi bezme sāz it gāĥı
Geh be-çeng ü rebāb nüş eyle
6. Pertevā bĭ-humār bir mey bul
Tā-be-rüz-ı ĥisāb nüş eyle

(2a) tîr-i: tîr ey EE, H.

(4a) yārümsin: bādımsın Ü. / var: sen EE.

(6a) Çatı: Çatı HP, Ü, P, AE1, H. / maĥallen: -EE.

474 HP(168a), Ü(165a), P(90b).

(2a) dil: -Ü. / hūn-ı dil itme: hūn itme saķın P.

(4) P nüshasında 5. beyittir.

(5) P nüshasında 4. beyittir. (a) nāleñi: nāleni P. / gāĥi: gāĥ Ü.

475

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Mebhâs-ı lebde Bedahşân u Yemenden söyle
Vaşf-ı dendânda dür-i Bahr-ı ÖAdenden söyle
2. Gerdenidür hele cennetdeki süt ırmağı
Lebinüñ büsesin anduçca lebinden söyle
3. Sîne-i şâfa ki gerdâni ola Öaks-endâz
Gümüş âyînede timşâl-ı semenden söyle
4. Zir-i hatdan görinen fitne-i hâli añma
ÖArabistânı uran ceş-i fitenden söyle
5. Mâlik-i tahtgeh-i mülk-i sürür olduğda
Hüzn-i hicrânı añup beyt-i hazenden söyle
6. Bir suhandur suhan-ı ehl-i hâkıkatle mecâz
Pertevâ geh o suhan geh bu suhandan söyle

476

Mef'Öülü fâ'Öilätün mef'Öülü fâ'Öilätün

1. Giddükçe oldı ser-keş hiç gelmedüñ hayâle
Der-h'âb iken o mehveş vardı güneş zevâle
2. Ebrû-kemânı yaşmış tığını gamze aşmış
Hat gelmiş işte başmış gelmiş hâlel cemâle
3. Ey bärver nihâlüm yok gerçi kıl u kâlüm
Belli degül mi hâlüm hâcet nedür su'öale

475 HP(168a), Ü(169b).

(3a) Öaks-endâz: Öaks-efgen Ü.

(4a) añma: anma Ü.

476 HP(168b), Ü(168a), P(89a), EE(45a), AE1(56b), AE2(37b), H(49a).

(1a) gelmedüñ: gelmedi AE1, AE2.

(2a) yaşmış: başmış Ü, H. / tığını: bıyığını EE.

(3a) bärver: yâver P.

4. Geldi zamān ḥayret el virse daḥi fursāt
Gönlümde şimdi kudret yok buŌd-ı ittişāle
5. Ey mihr-i nūr-ı şine ḥalka nedür bu kine
Yā Pertev-i ḥazîne bâoîş ne infiŌāle

477

FāŌilātün fāŌilātün fāŌilātün fāŌilün

1. Şayd olur maḥbüb-ı İstānbul zer-i maḥbüb ile
Avlanur avlansa her bir şayd cinsiyle bile
2. Dāstān oldumsa rüsvā-yı cihān oldumsa da
Hep mürüvvetsiz senüñ Ōaşkuñ ile düşdüm dile
3. Öyle pek de bî-vefālardan şümār olmaz o şūḥ
Gerçi seyl-āb itdi eşküm şimdi ister kim sile
4. Hūlyā-yı māl u şervet baht-ı vārün kimseye
Bu meşeldür bir boş anbār ile bir dipsiz kile
5. Ol cefā-muŌtād āyā dir mi bir gün Perteve
Virdügüm virdüñ bugün her istegüñ neyse dile

478

MefāŌilün mefāŌilün mefāŌilün mefāŌilün

1. Bülend efgāna gönlüm çünkü meŌzün oldı Ōaşkuñla
Anuñçün gizli rāzum perde-birün oldı Ōaşkuñla
2. Hele ben derdnāk-i Ōaşkuñam cānā beni şayma
Hezārān nā-şinās-ı Ōaşq dil-ḥün oldı Ōaşkuñla

477 HP(168b), Ü(170a), P(90a), EE(46b), AE1(57b), H(50a).

(1a) İstānbul: İslāmbol P.

(2a) Yine kuşla avlanur avlansa bunda kuş bile P, EE, AE1, H.

(4b) bir: kim HP, Ü.

(5a) dir mi: diri Ü. (b) virdüñ bugün: virdiñ bu dem Ü, EE, H; verdigidür P; virdüñ AE1.

478 HP(168b), Ü(174b), P(94a), EE(48b), AE1(60b), H(52a)

(1a) çünkü: şimdi P, AE1, H.

(2a) beni: seni Ü. (b) Ōaşq: derd-i P, EE, AE1, H.

3. N' idem kim dergehüñden çekmeyüp bî-dāduñı gitdüm
Saña şevk-ı dilüm gitdükçe efzün oldu Óaşkuñla
4. Ne güne lafz-ı rengin ile bildürsem saña hālüm
Dür-i eşküm mişâl-ı la'Öl-i gül-gün oldu Óaşkuñla
5. Dil-i Pertev olup kumri-i serv-kāmetüñ cānā
Ki böyle nāliş ü feryādı mevzün oldu Óaşkuñla

479

Fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilün

1. Seni çok sevme de ey şüh kabāhat degül a
Añladuğ meşreb-i nāzındaki hācet degül a
2. Olalum gāhice şāyān-ı teğafül bāri
Bu dañi Hāzret-i Sultānuma şıket degül a
3. Şeyh efendi ne bu Öunf ile hitāb etrāfa
Sözünü tutma senüñ mūcib-i cennet degül a
4. Şubha dek yāri figān ile uyutmaz Óuşşāk
Bizi rāhatsuz iderse o da rāhat degül a
5. Ne düşer ruhlarınuñ üstine bu zülf-i siyāh
O dañi bencileyin ruyına hāsret degül a
6. O şehüñ Pertevi tekdirdür ancak ğarazı
İltifāt itmesi ağyāra hākiķat degül a

480

Fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilātün fe'Öilün

1. Tā ki ol dil-ber-i şen düşdi gönülden gönüle
Sāye-i beyt-i hāzen düşdi gönülden gönüle

(3a) dergehüñden: dergehinden P.

(5a) Olup kumri saña ey serv-i mevzün-ķad dil-i Pertev P, EE, AE1, H.
479 HP(169a), Ü(175a), P(94a), EE(48a), AE1(60b), H(52b).

(1b) hācet: hālet P, AE1.

(5a) siyāh: senüñ HP, Ü. (b) bencileyin: sencileyin Ü.

(6a) şehüñ: mehüñ P, EE, AE1, H.

480 HP(169a), Ü(176a), P(95a), EE(49a), AE1(61b), AE2(38a), H(53a).

2. Top olup başladı cenge ruḳabā vü Őuşşāk
Gülle-i burc-ı beden düşdi gönülden gönüle
3. O füsünkār ideli herkese tevcih-i nigāh
Nāvek-i ceys-i fiten düşdi gönülden gönüle
4. Kıssa-i Leyli vü Mecnūn okuduñsa añla
Hısse-i derd ü mihen düşdi gönülden gönüle
5. Tolaşup zülfi qarār itmeyerek dillerde
Nice biñ çın ü şiken düşdi gönülden gönüle
6. Rūy-ı dil göstererek bülbül-i āvārelere
O gül-i zıb-i çemen düşdi gönülden gönüle
7. Pertev-i mihr-i cemāli o meh-i tābānuñ
Çār-deh sāle iken düşdi gönülden gönüle

481 *

Mef'ülü fā'ilatü mef'ülü fā'ilün

1. Nā-çār gönüm oldı rübūde efendime
Sen dil-ber-i yegāne vü Őālem-pesendüme
2. Hep bahs-i Őaşkuñ eylerüm ağıyār u yār ile
Hiç olmaz ise söylenürüm kendi kendüme
3. Çesbān-ı ḳaddi atlas-ı çarh-ı zebercedi
Gönlümce cāme buldum o serv-i bülendüme
4. Gözden geçür cihānda olan dilberānı hep
Baḳ var mıdur nażire benüm şeh-levendüme

(3a) füsünkār: efsünkār AE1.

(4) -HP, -Ü, -P, -EE, -AE1, -H.

(5a) tolaşup: tutuşup H.

(6) -AE2. (a) bülbül: Öaşık P, EE, AE1, H.

(7a) Pertev-i: Pertevā P, AE1; Pertevi EE, H. / mihr-i: Öaşık-ı P, AE1, EE.

481 HP(169b), Ü(161b), P(86b).

*Başlık:Müşterek Ü.

(2a) eylerüm: idem Ü. / u: -Ü. (b) söylenürüm: söylenür Ü.

5. ÓAzm-ı şıķār-ı dilde o āhū-nigeh dimiř
Baġlansa āh o şır-i ser-āzāde bendüme
6. Ol meh selām-ı Óİzzet ü Pertev de böyle dir
Bir müstemend-i Óařķuma bir derdmendüme

482

FeÓilātün feÓilātün feÓilātün feÓilün

1. şeb olur zülf-i siyāhuñ gelicek hātıruma
Gün toġar Óārız-ı māhuñ gelicek hātıruma
2. Mest-i hançer be-kefe žan iderüm geldüm rast
Tiġ-i hūn-riž-i nigāhuñ gelicek hātıruma
3. Olur Óaynumda cihān maÓrekegāh-ı āřüb
Diđe-i Óarbedegāhuñ gelicek hātıruma
4. Gülřenüñ kec-külehi-i ġoncasın almam nažara
şiken-i tarf-ı külāhuñ gelicek hātıruma
5. Gözümüñ çarası sāhil olur eşki Óummān
Leb-i deryāda řināhuñ gelicek hātıruma
6. Ben de ġönlüm gibiyüm şabr u řarār itmemedede
Turamam hiç ser-i rāhuñ gelicek hātıruma
7. Bār-ı ġam şaddümi bükmez mi beni ġördükde
Püşt-i aġyārı penāhuñ gelicek hātıruma
8. Pertev-i mihr-i semā olsa ne rütbe rüşen
şeb olur zülf-i siyāhuñ gelicek hātıruma

(6a) meh: -Ü.

482 HP(169b), Ü(162a), P(85a).

(3b) Óarbedegāhuñ: Óarbede-hāhuñ Ü, P.

(5a) çarası: sāhası Ü. / olur: olu[r] Ü.

(6) -Ü.

(7) -P.

(8a) mihr-i semā: mihr-resi P. / rütbe: deñlü Ü, P. (b) zülf-i zülfü P.

483

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Her kaçan şem'Ö ile pervâne gelür hâtıruma
Hep sürâhi ile peymâne gelür hâtıruma
2. Kıssa-i Leyli vü Mecnün okusam sultânüm
Seni uyutduğum efsâne gelür hâtıruma
3. Terk-i âyîn-i cefâ itmesi ol gaddâruñ
Geldi ne hâtıra hâlâ ne gelür hâtıruma
4. O bütüñ itdügi kâfirlige tākāt gelmez
LİK bir gün gelür imāna gelür hâtıruma
5. Olduñ idi şanurum Pertev ile hem-meclis
Bilmem ammā hele yan yana gelür hâtıruma

484

Fe'Öilätün mefā'Öilün fe'Öilün

1. Şöyle bir Öişveger ki hiç sorma
Baña bir nāz ider ki hiç sorma
2. O cefâ eylemem diyen çelebî
Neler itdi neler ki hiç sorma
3. Gelmez ammā ki geldügi dem de
Ya nasıl tez gider ki hiç sorma
4. Dil-i zār olalı derinden dūr
Oldı bir der-be-der ki hiç sorma
5. Sāye-i büse eyler āzürde
Lebleri tāze ter ki hiç sorma

483 HP(169b), Ü(163a), P(85a), EE(43b), AE1(54a), AE2(34a), H(46b).

(2a) Leyli vü: Leyli-i Ü.

484 HP(170a), Ü(168a), P(89b), EE(45b), AE1(56b), AE2(34b), H(49a).

(1a) Öişveger: Öişveler AE2. (b) baña bir: Öāşıka P, EE, AE1, AE2, H. / nāz: cevr AE2.

(2) AE2 nüshasında 3. beyitle yer değiştirilmiştir.

(4a) dil-i zār: dili zār P.

(5) -Ü, -AE2. (b) tāze: tāze vü: EE.

6. O perî peykeri amân Pertev
Öyle cânım sever ki hiç sorma

485

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Dil-i feryād-kāra nār-ı hicrūñle Óazāb itme
Yazıkđur Óandelîb-i nāle-perdāzı kebāb itme
2. Siyeh-mest-i şarāb nāz u nahvetüñ amān cānā
Yeter tekrār meyl-i cām-ı ser-şār-ı şarāb itme
3. ÓArağ-riżî-i şermüñ vaqti geçdi ey lebî mey-gün
Ĥat-āver olduñ işte bezme gel artık Ĥicāb itme
4. Seni teşyiÓe cânım nerdübān-ı şineye çıkđı
O rütbe ricÓat-ı teşrişte Óömrüm şitāb itme
5. Dem-i vuşlat ki bahş-i vaqt-i firqatle mürür eyler
O ān-ı nāzenîni Ĥîñ-i vuşlatdan Ĥisāb itme
6. İşitdüm ol perîñüñ daÓvet-i teşriñin eylermiş
İlāĤi sen raĤîbüñ ol duÓāsın müstecāb itme
7. Nedür bu ya pey-ā-pey cevri-bi bî-pāyānuñ ey žālim
Bilindi Pertev-i nā-kāmı řasđuñ kām-yāb itme

486

FeÓilātün feÓilātün feÓilātün feÓilün

1. ŞuÓle-i rüyuña kākül de olur pervāne
Gülşen-i şuÓlede süñbül de olur pervāne
2. Ĥār-ı gülzārı fiğān ile tutuşdursa hezār
Nār-ı Óaşğ ile yanar gül de olur pervāne

(6a) öyle: söyle AE2.

485 HP(170a), Ü(174b).

(3a) vaqt- geçti: geçti vaqti Ü.

486 HP(170b), Ü(162b), P(88b).

(2a) hezār: hele P. (b) yanar: yanan Ü.

3. Āteş-i ĥasret-i rūy-ı gül ile fasl-ı ĥazān
Ĥabs idüp nālişi bülbül de olur pervāne
4. ŞuŖle-i sāgar-i meyle daĥi gül-gün olsa
Tābiş-i gül-ruĥuña gül de olur pervāne
5. Bir ĥadeh çek daĥi yandırmaĥ için devr iderek
Şevĥ-ı şemŖ-i ruĥuña mül de olur pervāne
6. Mürġ-i ĥāli n'ola uçursa fūrūġ-ı rūyın
ŞemŖ-i kāfūrına fülful de olur pervāne
7. ŞemŖ-i āl-i ruĥuña gül taĥılurmuş bilse
Nār-ı ġayretle ĥaranfül de olur pervāne
8. Dem-i mestide ne pervā ki şurāĥilerden
NaŖra-i Perteve ĥulĥul da olur pervāne

487

MefŖülü fāŖilātü mefāŖilü fāŖilün

1. YeŖcüc-ı fitne şaldı aĥın diller üstine
Ĥızr-ı ĥatuñ olur mı ki ser-Ŗasker üstine
2. Ben gerçi hicr-i būs-ı lebüñle pür-āteşüm
Yāĥüt-ı pāre düşse n'olur aĥger üstine
3. Ben ĥāke daĥi sāye şal ey pādşāh-ı nāz
Ĥāĥice taĥt-ı şāĥi ĥurulsun yer üstine
4. Mihr-i felekde teb-zede-i Ŗaşĥ-ı yārdur
Her gün ġurüb idinceye dek ditrer üstine

(5a) iderek: eyler P.

(8a) mestide: mestinde P. (b) Perteve: Perteve Ü,P.

487 HP(170b), Ü(172b), P(91b), EE(47a), AE1(59a), H(51a).

(1b) ĥızır: ĥızruñ Ü. / ĥızr ĥatuñ olur mı ki: ġamzen ki oldı ĥışm ile P, EE, AE1, H.

(2) -HP, -Ü

(3) P, EE, AE1 ve H nüshalarında 4. beyitle yer deġişmiştir. (a) sāye: -P, -AE1. / şal ey: şal āyā P.

(b) şāĥi ĥurulsun: şeh ĥurulur P, EE, AE1, H.

(4a) yārdur: mehveşüm P, EE, AE1, H.

5. Oldı yine cemā'at-ı ezhār saf-nişin
Çıkdı hatīb-i cāmī'ı-i gül minber üstine
6. Pertevden itme buse-i cān-baḥşuñı dirig
Cān ise ḳaşduñ olsun a žālim ser üstine

488

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

1. Edirne şehriniñ medhüñ dimekte bir zemİN olsa
İçinde medhe şāyān ya'ni kim bir meh-cebİN olsa
2. Çıkar mı renc-i reh rāhat bulur mı şehre gelmekle
Kişi ev görmeyüp hārā-zede hayme-nişin olsa
3. Şırıḳ meydānına gelse bizümle oynasa mızrāḳ
Uzaḳdan baḳmasa ol serv-ḳāmet pek yaḳın olsa
4. Bürüdet haymede çamurla cem' olduḳda nisānuñ
Yutulmaz doğrusı her ḳatresi dürr-i şemİN olsa
5. Baḳılmazdı pala pinyālına vuślat hevāsıyla
Edirne dil-berinden fi'l-miśāl ādem emİN olsa
6. Sefer-berdür bu demler Pertev ŐĀmir ile Öİzzet
N'ola yek diğere beyt-i ḡazel gibi ḳarİN olsa

489

Fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün

1. Āh-ı serdümde olan şu'le-i ser-keşler ne
Allah Allah bu soḡuḳ demde bu āteşler ne
2. Olmasa sende devā-yı dil-i sevdā-zedegān

(5a) Bu beyit AE2(49a)'da müfret(beyit) olarak geçmektedir.

(6a) Pertev bu mısra'ıñ oḳumuş bir sitemger P; Pertev bu mısra'ın oḳumuş ol sitemgere EE, AE1, H. (b) žālim: cānım Ü.

488 P(91b).

489 HP(171a), Ü(164a), P(86a), EE(43b), AE1(54b), AE2(36a), H(47a).

(1a) serdümde: serdümde P; serümde AE1.

Dergehüñde bir alay Óaqlı müşevveşler ne

3. Ğamze-i dıdelerüñ olmasa ger tır-endāz
Çifte çifte ya o yanındaki tır-keşler ne
4. Çekinür zülfe gönül turma çeker zülf dili
Dil ü kākül arasında bu keş-ā-keşler ne
5. Sāyeveş ādemi üftāde iderler Pertev
Bilürüm ben nedür ol dil-ber-i mehveşler ne

490 *

MefÓülü fāÓilātü mefāÓilü fāÓilün

1. Düşumdan aşdı turrararum şınem üstine
Aşdum siyeh hārırlar āyınem üstine
2. Her tār-ı perçemüm ruhuma tār-mār idüp
İtdüm tılısmı mār ile gencinem üstine
3. Hāl u hatumla sayd iderüm mürğ-i dilleri
Müy ile dāmlar kırararum çınem üstine
4. Fākat-güdāz-ı Óāşık ola tā cefālararum
Nāz eyledüm izāfe biraz kınem üstine
5. Üstüñ de pek şarāb kıkar Pertevā bugün
Geçdüm dökülmesün mey-i düşınem üstine

491

MüstefÓilün müstefÓilün müstefÓilün müstefÓilün

(4b) dil ü kākül: dü zülfı AE1.

490 HP(171a), Ü(166a), P(87b), EE(44b), AE1(56a), AE2(37a), H(48b).

* Başlık: Zebān-i dilberden HP, EE, H.

(2a) tār-ı: tārı P. / perçemüm: perçem EE, H. / ruhuma: ruhum AE1. / tār-mār: tār-ı mār EE.

(3b) dāmlar: dāmlararum P.

(5a) gün: güne AE1.

491 HP(171a), Ü(165b), P(87a), EE(44a), AE1(55b), AE2(36b), H(48a).

1. Fāḫat muḥāl idi o şūḥuñ fart-ı istiğnāsına
Aldanmayaydum gāh u geh ebrūsınuñ ĩmāsına
2. Hūn-rızlıkde nām u şān almaḫsa ḫaşduñ sevdigüm
Öldür raḫıb-i kāfiri ben ḫurmuşum gavḫasına
3. Reng-i şarāb Óaks eylemiş miróāt-ı rüy-ı sākıye
Reng-i ruḥ-ı sākı daḫi sāḫardaki şahbāsına
4. Künc-i ferāḫı kendüye mülk eyleyen ibn-i vaḫıt
Dehrüñ degişmez Óālemin İskender ü Dārāsına
5. Bu kerr ü ferr-i Óaşḫ ile varduḫda Pertev Kūh-ken
İtmez mi istiḫbāl idüp kūh-ı ḫamuñ pehnāsına

492

Mefóülü fāóilätü mefāóilü fāóilün

1. Narḥ-ı şarāb çıḫmada āteş bahāsına
ÓAks-i Óizār-ı sākı-i mehveş bahāsına
2. Erzān virür mi būs-ı leb-i hāldārını
Olmaz ḫumāş-ı sāde mūnaḫḫaş bahāsına
3. Elmās nevek o tır-i nigāhuñ o ḫamzenüñ
Ĥat geldi şimdi destesi tır-keş bahāsına
4. Ol dem ki siḥr-i çeşmini ibtāl ider ḫatuñ
İnsün ḫazāllar büz-i aḫfeş bahāsına

(2a) ḫaşduñ: ḫaşdın EE.

(3b) reng-i ruḥ-ı sākı daḫi: levn-i ruḥı da Óaks idüp AE2.

(4a) firāḫı: firāḫı AE1. / İbn-i Vaḫt: İbnü'l-Vaḫt EE, AE1, AE2.

(5b) itmez mi: itmezdi P, AE1.

492 HP(171b), Ü(173a), P(92a), EE(47b), AE1(59b), H(51b).

(1a) narḥ-ı şarāb çıḫmada: kālā-yı vaşlı çıḫsa da P, EE, AE1, H. (b) Óaks-i Óizār-ı sākı-i: Óaş-ı Óizārı sākı Ü; baḫmaz dinür metāóuñ o P, EE, AE1, H.

(2a) leb-i: ruḥ-ı Ü.

(3a) nigāhuñ: nigāhın AE1.

(4a) Nev-ḫatla ḫev secāne ne ol nāz-ı revāc HP; Nev-gū sübhāne ne ol nāz-ı nā-revāc Ü. (b) insün ḫazāllar büzü: āḫü-yı Çın iner yüzi P,EE; āḫü-yı Çın iner büzü AE1, H.

5. Pertev zemîn ü kı̄fiye kim böyle teng ola
Çıkısa Óaceb mi cins-i gâzel beş bahâsına

493

Mef'ûlü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün

1. Bağ şol gülün tarâvetine reng ü bûsına
Degmez mi Óaşıkuñ dökülen âb-ı rûsına
2. Herkes nümâyiş-i hat u ruhsâre dil virür
Vir sen de bâri gönîlüni bir sâde-rûsına
3. Gördüm kabâ-yı câh-ı bülendün kı̄mâşını
Dikmez pelâs-ı faķruñ en ednâ refûsına
4. Endüh u gam biribirini sebķat iderek
Tebriķe geldiler şeh-i Óaşıkuñ cülûsına
5. Kı̄ydum degül yıķılsa eger günbed-i felek
Devrinde dil ki irmeye bir mâh-rûsına
6. Pertev hâķiķat Óaşıķ-ı mecâz u vişâl-i yâr
Degmez ben añladumsa eger güft ü gûsına

494

Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün

1. Çâķ çâķ oldu gönül reşk iderek şânesine
Râh-yâb oldu diyü zülf-i perişânesine
2. Şeytanetle bir alay Óaşıķı güm-râh itmek

493 HP(171b), Ü(166a), P(87b), EE(45b), AE1(55b), AE2(34a), H(48a).

(1a) reng ü: reng-i Ü, P. (b) Óaşıkuñ: Óaşıķın EE. / âbrûsına: âb u rûsına AE2.

(2a) hat u: hat-ı Ü. / virür: vir Ü.

(3b) faķruñ: faķirün AE1.

(4a) gam: şevķ P, EE, AE1, AE2, H.

(6b) degmez: denilmez AE2.

494 HP(171b), Ü(173a), P(92a), EE(47b), AE1(59b), H(51b).

(1a) gönül: dilüm P, EE, AE1, H.

(2a) bir Óaşıķı: berây-ı zâhidi Ü. (b) tavr-ı: vaz'î P, EE, AE1, H.

Uymadı ol melegüñ tavr-ı sürüşanesine

3. Dil-i bî-çâre gül-i dâğın açup seyr eyler
Dermendüñ Óacebâ seyr ü temâşanesine
4. Nice teşbih olunur düşmeni-i bigâne
Akrabâ Óakrebinüñ haşmı-ı hişşanesine
5. Pertev şuÓle-i Óaşkum görüp olmuş bîdâr
Gice gün togdı sanup revzen-i kâşşanesine

495

FâÓilâtün fâÓilâtün fâÓilâtün fâÓilün

1. Yağ dilüm şemÓ-i ruñ-ı tábâna Allah Óaşkına
Vâsıl olsun şemÓüñe pervâne Allah Óaşkına
2. Her bün-i müyında biñ dâm eylemişdür muhtefî
Mürğ-i câna hâli dökmez dâne Allah Óaşkına
3. Mest olup dünyâ vü Óuqbâyı ferâmüş eyleyem
Sâkiyâ lutf eyle bir peymâne Allah Óaşkına
4. Olmıyor ruhsat baña sen bâri ey peyk-i hayâl
Gir hâriñ-i hâşına düzdâne Allah Óaşkına
5. Bâde-i laÓl-i lebüñle mestem ammâ pür-şuÓür
Şanma giryem giryeye-i mestâne Allah Óaşkına
6. Büy-ı pîrâhen gibi ey Yüsuf-ı Mısr-ı cemâl
Eyle rağbet külbe-i ahzâna Allah Óaşkına

(3a) dâğın açup seyr eyler: dâğını açmış bakıyor P, EE, AE1, H.

(5b) gün: meh P, -EE, -AE1, -H.

495 HP(172a), Ü(173b), P(92a), EE(48a), AE1(59b), AE2(34b), H(51b).

(1a) şemÓ-i: táb-ı P, EE, AE1, AE2, H.

(2a) biñ: bir P, AE1.

(3a) dünyâ: dünyâyı AE1. / Óuqbâyı ferâmüş eyleyem: mâfîhâyı idrâk itmeyem AE2.

(4a) olmuyor ruhsat baña: baña ruhsat olmuyor AE2. / sen: -AE1. / hayâl: hişâl AE1. (b) gir hâriñ-i: ger diyem Ü. / düzdâne: merdâne P, AE1; devrâne EE.

(6) -HP, -AE2.

7. Şûret-i Mecnûn gibi hāmūş ol ey Pertev amān
Rāz-ı pinhān çıķmasun meydāne Allah Óaşķına

496

FeÓilātün feÓilātün feÓilātün feÓilün

1. Uydurup cünbüşini ğamzesinüñ lehcesine
Şine vü sākı ğuşāde gelür eşbehcesine
2. Geçdiler sūz-ı dile mirvaĥa-cünbān olarak
Dāminuñ zülf-i dil-āvız ile hem-rehcesine
3. Şöyle bı-tāb iken ol diġe-i şāhāne yine
Kişver-i Óaşķa revān hūkmi şehen-şehcesine
4. Şaķın ey çeşm-i ğazālüm şaķın ol ğürk raķıb
Saña bir hıle vü mekr itmeye rūbahcesine
5. Ufķ-ı revzen-i kāşāneden olsañ tāliÓ
Pertev-endāz olarak çeşmimūze mehcesine

497

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. ÓAndelıb-i zār girmez verd-i ĥandān ķoynına
Ķumriyān lıķin girer serv-i ĥırāmān ķoynına
2. Şine-bendüñ çözmege meşġül idüñ şandum ki ben
Pençe-i ĥürşid girmiş māh-ı tābān ķoynına
3. Tışe-i ĥasretle bāġrın yardı dırler Kūh-ken
Almaķ istermiş meger cānānesin cān ķoynına
4. Nev-resıde ĥürveşler vaşlın eylerken ĥayāl

(7a) rāz-ı: zār-ı Ü. / ol ey: olup P; ey EE, AE1, H.

496 HP(172a), Ü(175a), P(94a), EE(48b), AE1(61a), H(52b).

(2a) dile: dil-i P. (b) zülf-i: zülf ü P.

(3a) iken: -HP.

497 HP(172b), Ü(173a), P(88a), H(83a).

(2) H nüshasında 3. beyittir.

(3) H nüshasında 4. beyittir. (a) baġrın: baġruñ Ü, H.

Zāhidüñ her şeb girer bir köhne şeytān қоynına

5. Óıd-i Қurbāndur қuzum қurbānuñ olsam diyicek
Didigüm minnet mi var bayramda қurbān қоynına
6. ŞiÓrimüñ bahtı benüm bahtumdan efzün Pertevā
Kim girer mecmūÓa taқrībıyle hūbān қоynına

498

MefÓülü fāÓilātü mefāÓılı fāÓilün

1. Olduğda Óaks-i hat ile pür-cevher āyine
Oldı hezār mertebe rüşenter āyine
2. Miróāt-ı nāmdur eşer Óālemde güyiyā
Āyinedür Sikender ü İskender āyine
3. Halvet-serāy-ı hāsı gönüldür cemālinüñ
Tāb-āver-i tecelli degüldür her āyine
4. ÓAksüñ olurmuş ey meh-i KenÓān saña mişāl
Timşālün ile Yūsuf-ı şimşin-ber āyine
5. Āyinede şarāb-ı lebüñ gördi oldı mest
Çeşm-i siyāh-meste olur sāğar āyine
6. Miróāta Óarz idince ruñı deste deste gül
Güllerle oldı pür-tabaқ-ı diğer āyine
7. ÓAks itdüğünde maşrıқа ruhsarı gün toğar
Hürşiddür cemāli anuñ hāver āyine
8. Bir şine-saf ü pāk-nažar olmasaydı ger

(4) H nüshasında 5. beyittir. (a) vaşlın: vaşla H.

(5) H nüshasında 2. beyittir. (a) қurbāndur: қurbāna

498 HP(172b), Ü(166b), P(88a).

(1b) rüşen ter: rüşenger P.

(2a) nāmdur: tāmdur P.

(3a) gönüldür: gönülde P. (b) tāb-āver-i: tāb-ı P.

(4a) Óaksüñ: Óaks Ü.

(5a) āyinede: āyine-i Ü; āyine kim P.

(6b) pür-: bir P.

Olmaz idi muvāfiq her peyker āyine

9. Müómin hemişe müómine miróat-ı şáf kim
Pertev zamırüm içre olur muzmer āyine
10. Gitsün Cenāb-ı Neşóet Üstāda bu ğazel
İster her āyine belı rüşenger āyine

499

Mefāóilün feóilātün mefāóilün feóilün

1. Müjeñle ğamzenüñ uymaz lisānı birbirine
Ya göñlümüñ uya mı zaħm-ı cānı birbirine
2. Benüm daħi haberüm yoq idermiş āmed şöd
Hayāl-i yār ile göñlüm nihānı birbirine
3. Hayāl-i yār dile şöyle mürtesem ki gören
Qıyās ider dil ile dil-sitānı birbirine
4. Dirig uymadı gitdi o çeşm-i şehlänuñ
Nigāh-ı dide-i āfet-resānı birbirine
5. Sunar mı bezm-i maħabbetde Pertevā Óuşşāq
Şarāb-ı ğam tolı ratl-ı girānı birbirine

500

Fāóilātün fāóilātün fāóilātün fāóilün

1. Jāle-i gül-berg-i gülzār olmadum olmam yine
Gül-nihāl-ı bülbüle hār olmadum olamam yine

499 HP(173a), Ü(173b), EE(47b), AE1(60a), AE2(35a), H(51b).

(1a) müjeñle: müjeyle EE, AE1, H; nigāh-ı AE2. (b) göñlümüñ: Óaşıkuñ EE, AE1, AE2, H. /
zaħm-ı cānı: dāstānı AE2.

(3a) yār: -Ü; dost AE2. (b) ile: -AE1.

(5a) Sunardı dide vü dil meclisüñde dün Pertev AE2.

500 HP(173a), Ü(160b), P(84b), H(83b).

2. Şemse taḥmīl eylemem ḥaml-ı ḥafīfūm zerrevār
ÖÖmrüm içre kimseye bār olmadum olmam yine
3. Eyledüm vīrān hevā vü ārzū kāşānesin
Ben serāy-ı nefse miÖmār olmadum olmam yine
4. Cüst-cū-yı gūşe-i semt-i ḳanāÖatdūr işüm
Kār-ı dünyāyı talebkār olmadum olmam yine
5. Virmedüm kesb-i maÖāş ile dil-i zāra taÖab
Fikr-i dünyā ile ğam-ḥ'ār olmadum olmam yine
6. Eylemem ehl-i vefādan olsa biñ cānum dirīĝ
Bī-vefā yārān ile yār olmadum olmam yine
7. Kim beni yaĝdıysa ben taÖmīre sa'y itdüm anı
Zār u zār oldum dil-āzār olmadum olmam yine
8. Birdür Öindümde benüm Pertev Öabā ile ḳabā
Māóil-i ešvāb-ı zer-tār olmadum olmam yine

501

Fāóilātün fāóilātün fāóilātün fāóilün

1. Sāye-baḥş olsun hümālar bām-ı devlet-ḥāneye
Āşiyān-ı būmdur revnaĝ viren vīrāneye
2. Ḥāliyā zülfüñ hayāliyle perişān-ḥālūñem
Beñzemişken aĝzum üç beş dişli eski şāneye
3. Tūalum kim her ḥam-ı zülfüñde var yüz dāne ḥāl
Mürĝ-i zeyrekdür tūtulmaz dil o dām u dāneye
4. Böyle her şeb bezm-i vaşl-ı şemÖa sūzān mūmdur

(2a) ḥaml-ı: ḥafl-ı H.

(5a) -P. (b) P nüshasında (4b)'de geçmektedir.

(7) -HP, -Ü, H.

(8a) benüm Pertev ābā ile ḳabā: ābā ile ḳabā Pertev benüm P; ḳabā ie Öabā Pertev benüm H.

501 HP(173a), Ü(162a), P(86a).

(2a) ḥālīñem: ḥāl kim Ü.

(3b) zeyrekdür: zeyrekden Ü. / tūtulmaz dil: tūtulmazdan Ü.

Yanmağı taŖlīm ider kimdür Ŗaceb pervāneye

5. ŖAqla uymaz baŖzı nā-sāz işler itmekle žuhūr
Reşk ider oldu bu ešnā Ŗākılān dıvāneye
6. Ŗıri gūyā Ŗıre-i bintüŖl-Ŗinebmiş tıfl iken
Rindi daŖvet Pertevā hācet degül mey-hāneye

502

MefāŖlün mefāŖlün mefāŖlün mefāŖlün

1. ŖanāŖat eylemişken lāne-i Ŗāf-ı sitignāya
Tecerrüd bāl-ı pervāz oldu çok güm-geşte Ŗanķāya
2. Ne māniŖ pençe-i müjgānum ursa eşke dest-i red
Ser-i engüşt-i mercān sedd olur mı mevc-i deryāya
3. Baķılsa iştikā-yı rüzgār nā-müsāŖiddür
Periřān yazdı hālin kilik-i mevc etrāf u enhāya
4. Tehi boy çekmiyor ķadd-i nihālün bāğ-ı behcetde
Leb-i cān-bahşuñı Ŗarz eylemek ister Mesihāya
5. Olanlar Pertev-i Ŗems-i hāķıķat zerre hāk olsa
ŖUrüc eyler hāziz-i meskenetden evc-i Ŗulyāya

HārfüŖl-Yā

503

FāŖilātün fāŖilātün fāŖilātün fāŖilün

1. Hāzret-i Ŗems ola çünkim Ŗāşıķ-ı ser-bāz-ı ney
Gün gibi olmaz mı žāhir řuŖle-i āvāz-ı ney
2. Āteř-endāz-ı neyistān-ı cihāndur nālesi
Sūziř-efzā oldu her bir sāza sūz-ı sāz-ı ney
3. Rāst yoldan reh-nümā-yı reh-revān-ı Ŗařķ olur

(4b) ider: iden Ŗ.

(5) -HP.

(6b) Pertevā: Pertev Ŗ.

502 HP(173b), Ŗ(168a).

503 HP(174a), Ŗ(176b).

Bir nefes ile irer encāmına āgāz-ı ney

4. Levhā nāmın ħarf-ı nūn u yā ile yazmış kalem
Sīn-i Yā Sīnden kināyetdür bağılsa rāz-ı ney
5. Mevleviler el urup kılçduğda ešnā-yı semā'Ū
Sūr-ı İsrāfīle benzer nāle-i mümtāz-ı ney
6. Dem-i ğaniyet sırrın eyler her demi Pertev Ūāyān
Kim cenāb-ı kūtub-ı nāyīdür olan demsāz-ı ney

504

Mefā'Ūlün mefā'Ūlün mefā'Ūlün mefā'Ūlün

1. Sen ister sīnede her dāğumı bir zahm-ı peykān śay
Yahud etrāf-ı çeşm-i dāğda peykānı müjgān śay
2. Be-dīdār oldı her bir halka-i zülfünde bir hürşid
Gel imdi bu ħisāba kaç olurmuş mihr-i tābān śay
3. İdüp bir gūşeyi mesned sürer sultānlığın anda
Ĥarābāt ehlinüñ eñ ahķarın bir śāh-ı devrān śay
4. Tarāvet-yābi-i sebz-i ĥat-ı rüyuñ tehī śayma
Benüm her kıatre-i nāçiz eşküm ebr-i bārān śay
5. Kıenār-ı baħr-ı eşk-i Perteve uğrarsa ger rāhuñ
Nişimenler yapup yan gel efendim mevc-i Ūummān śay

505

Mefā'Ūlün mefā'Ūlün mefā'Ūlün mefā'Ūlün

1. Ğamuñla kāse kāse nüş idersem mey pey-ender-pey

(6b) nāyīdür: nāyiden Ü.

504 HP(174a), Ü(187a), P(106b), EE(55a), AE1(68b), AE2(41b), H(59a).

(1a) dāğumı: dāğını P; dāğı EE, AE1. (b) peykān-ı müjgān: sen mihr-i peykān P; dāğumda peykān EE; sen peykān AE1; peykān H.

(2b) kaç: baç AE2

(3a) sultānlığın: sultānlığüñ AE2. (b) ahķarın: ahķaruñ P, AE1, AE2.

(4a) śayma: śanma AE2.

(5a) baħr-ı eşk-i: eşk-i baħr-ı AE2. / Perteve: Pertev P.

505 HP(174a), Ü(181b), P(100b), EE(55a), AE1(65a), AE2(41a), H(56a).

Gelür imdāduma ceyš-i neşāt key pey-ender-pey

2. Maḥal reşk-āver olsa sāz-ı bezme şine kim anda
Dükenmez nāle vü āğāze-i hey hey pey-ender-pey
3. Ser-ā-pā şerḥa vü dāğ ile cismüm çün ney olmışdur
Gelür her perdesinden şad şadā-yı ney pey-ender-pey
4. Felek ben ülfet itdüm germ ü serd-i rüzgāruñla
Ne gam sermā zemistān olsa germā vey pey-ender-pey
5. Seni tebride benden saŖy ile ey Pertevüñ māhı
Hücüm eyler gam-ı Ŗaşkuñ gibi her şey pey-ender-pey

506

FāŖilātün fāŖilātün fāŖilātün fāŖilün

1. Farf-ı lebde ḥat ki zāhir olıcağ derler gibi
Hoş-nümādur ḥurde ḥār-ı gonca-i terler gibi
2. Terk-i keyf-i cübbe bāŖiş ibtilā-yı ḥālidür
Neşœe-baḥş oldı çü cānā ḥabb-ı Ŗanberler gibi
3. Cebhe-i pākindeki her ḳatre-i şāf Ŗarağ
Levh-i şimḻin üzre gūyā dürr ü gevherler gibi
4. Diğeler fevvāre-i ḥün olmasun da n'eyesün
Nevk-i müjgānuñ ḥali de oldı nişterler gibi
5. Ḥıfzına saŖy itmede dil kim cemāl-i pākinüñ
Muşḥaf-ı ḥüsni ile şuğl eyler ezberler gibi
6. Ḳahramān çeşmi her mecmuŖada eyler biñ esir
Yine bî-pervā turur şöyle dil-āverler gibi
7. Pürsiş-i ḥāl-ı dil-i Pertev gelürse ḥātıra
Tekye-i Ŗaşkuñda Ŗüryāndur ḳalenderler gibi

(2a) maḥal: becā AE2. / bezme. bezm-i P.

(3a) cismüm: şinem AE2.

506 HP(174b), Ü(189a), P(100a).

(5b) ḥüsni: ḥüsniñ Ü, P.

(6a) çeşmi: çeşm Ü.

507

Fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilün

1. Eşk-i çeşmin tıfl-ı dil rızān idüp cūlar gibi
Ezberinden muşhaf-ı hüsniñ oğur şular gibi
2. Kays ile meönüs ise āhūlar ey Leyli nigeħ
Deşt-i Őaşkuñda senüñ Mecnūnlar āhūlar gibi
3. Olmadı ħayfā tebessüm-riz-i şevk ol la'Öl-i leb
Pāyına göz yaşları döküm ki incūlar gibi
4. Būylar şemm itdüm ey revnağ-dih-i gülzār-ı Őaşk
Ruħlaruñda gül gibi zülfüñde şebbūlar gibi
5. Olmuş ol yüzden tecellişi anuñ da Pertevā
Āteşe itmiş teveccüh ħāli Hindūlar gibi

508

Mef'Öülü fā'Öilätü mefā'Öilü fā'Öilün

1. Bir kerre öpdüm idi dehānuñ emer gibi
Ĥālā lebümde lezzeti vardur şeker gibi
2. Ādāb-ı Öaşkı degme bir Őāşık da bilmiyor
Yāra şarılma var mıdur öyle kemer gibi
3. Ebrūsı ħüsn-i devletiniñ tercümānidur
Her dürlü dilde söyler o beg-zādelar gibi

507 HP(174b), Ü(178b), P(97a), EE(50b), AE1(63a), AE2(38b), H(54a).

(1a) çeşmin: çeşmüñ P, AE1, AE2. (b) ezberinden: ezber itmiş P, EE, AE1, H. / hüsniñ: hüsni P, AE1, H. Muşhaf-ı hüsniñ oğur ezberlemiş şular gibi AE2.

(2a) ise: iken P, AE1; imiş AE2. / ey:-AE1. (b) aşkuñda: hüsniñde AE2. / Mecnūnlar: Mecnūn AE1.

(3a) şevk: şak AE2.

(4a) būylar. böylece P, AE1; böyle EE. (b) ruħlaruñda: ruħlarında AE1.

(5a) anuñ: anın P. (b) āteşe: āteşte AE1.

508 P(97b), EE(50b), AE1(63a), H(54b).

(1a) dehānuñ: dehānın EE, AE1, H.

4. at oldu ann idersin o āhuñ ināyeti
Bir vaz ider ki ādeme gāhı kuser gibi
5. Bir sz alındı gūşuma Pertev benüm bugün
Pek bilmem ammā vuşlata dāir haber gibi

509

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1. ahr ider eşmüñ cihānı ahramān olmuş gibi
āleme hükmi revān šahib-ırān olmuş gibi
2. Ol nigāhı āfetüñ eşm-i kebūdı āleme
annum oldur bir belā-yı āsmān olmuş gibi
3. Ĥatt-ı yāra turmayup telin-i imān itmede
Zülf-i kāfir kendi gūyā müslimān olmuş gibi
4. Firatüñde ünkü bı-ħodluqla gedi vatimüz
Šihhatin pek bilmem ammā ok zamān olmuş gibi
5. Matla-ı kuyından ol meh şubh-dem itse tulū
Neyyir-i azamlā gūyā tevemān olmuş gibi
6. Vuşlatiyle kāmrān mı itdi bilmem Pertevi
Kūy-ı cānāndan gelürdi şād-mān olmuş gibi

510

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1. Sırr-i lalün dilde pinhān eylerüm cānum gibi
Mühr-i şineñ gizlerüm şinemde imānum gibi

(4a) ināyeti: ināyetin EE, H.

509 HP(175a), Ü(178b), P(97a).

(1a) āhramān: mihrimān Ü

(4a) ünkü: geri P. (b) šihhatin: šihhatüñ P.

(5a) şubh-dem: şubh u dem P.

510 HP(175a), Ü(178a), P(95b), EE(50b), AE1(62b), H(54a).

(1a) eylerüm: olalı P, EE, AE1, H. (b) gizlerüm: salıdur P, EE, AE1, H. / şinemde: gönümde Ü.

2. Derd-i Óařkuñ her n'idem gelse dil-i vırānuma
Eylürüm ikrām u Óizzet aña mihmānum gibi
3. Naş-ı gül-pister olup yatmış uyur ol nāzenin
Kākülün dökmiş yüze h'āb-ı periřānum gibi
4. Tā ola yāra nihān dāğ-ı derūnum āřkār
şerhalar var şinede řāk-i giribānum gibi
5. řadd-i mevzūn oldıđından başka Pertev ol řehūñ
Muntařamdur her sözi eřÓār-ı dıvānum gibi

511

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. řařlama kineñ derūn-i dilde dürd-i den gibi
Rengi izhār it bilürin sāğar-i rüşen gibi
2. Bahr-ı Óiřyānda şaşın şumdan uçar keşti-i ten
Öyle pek uyma hevā-yı nefsüñe yelken gibi
3. Tā seni bir řālība ifrāğ idince rüzgār
Geh hādīd-i serd olup geh āteř ol āhen gibi
4. Gūře-i vahdetde dıvār it řapuyı üstüñe
Başma rüy-ı mahrem ü nā-mahreme revzen gibi
5. şerhe muhtāc olmaduşca dāğ-ı dilden açma söz
Dikme göz zaşm-ı nihāna dide-i süzen gibi
6. Yara açma merhem ol derd olma ol derde devā
Nişter-i āzār urma kimseye reg-zen gibi

(2) Ü nüshasında 4. beyitle yer değişmiştir. (a) Nice yıllar şalsa da dilde ğam-ı Óařkuñ senüñ P, EE, AE1, H. (b) Óizzet: hürmet P.

(5b) muntaşamdur her: muntaşam her bir P, AE1, H.

511 HP(175a), Ü(176b), P(96a).

(1a) dürd-i den: derd-i zen P.

(2b) nefsüñe: Óařlına P.

(4b) mahrem ü: mahrem-i P.

(5a) şerhe: şerh-i Ü.

7. Onda bir söyle önin ardın gözet her sóhbetüñ
Diğğat it fikr-i dağğık itmekde pervizen gibi
8. Kimsenüñ düşürmeye mánend-i giribán yağasın
Sür yüzüñ hāk-ı niyāza gūşe-i dāmen gibi
9. Kūhveş ser çekme ebre tīre ғalma Pertev al
Mehbit-i nūr-ı Hūdā ol Vādi-i Eymen gibi

512

FeŖilātün mefāŖilün feŖilün

1. Ey nigāhı dile cefā kılıcı
Āhuvān hayline śala kılıcı
2. Kıymet-i cānı eyleyüp erzān
Tığ-i ebrūyı cān-bāhā kılıcı
3. Lebi ғurbāniyān Ŗaşğına cān
Ėamzesi dem-be-dem fedā kılıcı
4. Çeşm-i hūn-h̄ārınuñ nigāhı gibi
Yaraşur Ėarğ-ı hūn-ı Ėazā kılıcı
5. Çeşmi hūn-rizlikde itse ғusūr
Tığ-i ebrūsıdur ғazā kılıcı
6. Kaçurup bım-i tığ-i Ėamze ile
Çeşm-i Ŗuşşāğı der-ğafā kılıcı
7. İder izhār-ı Ŗac ammā kim
Sözini kesdürür duŖā kılıcı
8. Pertevā kāŖinātı ol şūhuñ
Nıgeh-i āfeti fenā kılıcı

(7a) ardın: arduñ Ü. / sóhbetüñ: sóhbeti P. (b) pervizen: bir derzen P.

(8a) düşürmeye: devşirme HP, Ü.

512 HP(175b), Ü(185a), P(104a), EE(54a), AE1(67b), AE2(39a), H(58a).

(1a) nigāhı: nigāha Ü. (b) hayline: çine EE.

(4a) hūn-h̄ārınuñ: hūn-riziniñ AE2.

513

Fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilün

1. Meclisinde yād olunmazdı benüm adum daħi
Ädemiyet eylemezdi ol perî-zādum daħi
2. Ma'Öni-i beyt-i dehān u mısra'Ö-ı müy-miyān
Var mı yoħ mı Öaciz olduħ ben de üstādum daħi
3. Hün-ı dil olsun ne yapsun böyle cüş-ı giryeye
Şarfuma vāfı degül ħayfā ki ħrādum daħi
4. Nā-müsā'Öid rüzgār u baħt-ı vārūnumla ħayf
Varmaz oldu ħuş-ı yāra āh u feryādum daħi
5. Şeyhi gördüm dün yine Pertev günāha yeltenür
Pır-ı fānı olmuş ammā olmamış nādım daħi

514

Fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilün

1. Eyer āhı Öözü-r-ħ'āh Allah bir yüzden daħi
Lutf ider bî-iştibāh Allah bir yüzden daħi
2. Yüz ħarasın maħv ider mānende-i pāyān-ı şeb
İtse de vech-i siyāh Allah bir yüzden daħi
3. Cenāb-ı Ĥaħdan çevirme güm-rāh olsañ daħi yüz
Buldurur bir şāh-rāh Allah bir yüzden daħi

513 HP(175b), Ü(184a), P(104b), EE(53a), AE1(67a), AE2(40a), H(58a).

(1b) eylemezdi: eylemez mi Ü, EE, AE2, H.

(2a) müy-miyān: süy-miyān AE2.

(4a) rüzgār u: rüzgār-ı AE2. / vārūnumla ħayf: bî-sāmān ile AE2.

(5b) nādım: yādım P, AE, H adem EE.

514 HP(176a), Ü(189b), P(105a).

(1a) āhı: añı P.

(2b) vech-i: cehr-i Ü.

4. Āsmāndan mihr-i tābānı gurūb itdürse de
ÓArz ider raḥşında māh Allah bir yüzden daḥi
5. Çeşm-i Óālem-bın olur aÓmālara nevk-i Óaşā
Gösterür nūr-ı nigāh Allah bir yüzden daḥi
6. Bir Óazizi ḥʿār itmek istese iḥvānı ger
Çāhı eyler aña cāh Allah bir yüzden daḥi
7. Kelle sağ olsun da bı-pūşış ḳalursa gam degül
Eyler iÓtā bir külāh Allah bir yüzden daḥi
8. Eyledürse Pertevā bir yüzden āh-ı şubḥgāh
İtdürür teóşır-i āh Allah bir yüzden daḥi
9. Bir ḳulın iḥyā murād eylese yollar Neşóete
Eyler anı ḥayr-ḥʿāh Allah bir yüzden daḥi

515

FeÓilātün feÓilātün feÓilātün feÓilün

1. Çeşmimüñ şu yerine hūnı revān olsa daḥi
Geçelüm ger dökülen arada ḳan ise daḥi
2. Yaya beñzetseler ebrūsın o nāvek müjenüñ
Çekilür bu söze ger gūş-ı kemān ise daḥi
3. Kimsenüñ ben hele manžürına aslā baḳmam
Ger nažar-gerde-i šāhib-nažarān ise daḥi
4. Ḥasret-i ḳadd-i nihālüñle şehā ağızumdan
Şekl-i āh üzre çıḳar dūd-ı duḥān ise daḥi

(5a) aÓmālara: Óālimler P.

(6a) ger: eger Ü.

(7a) ḳalursa: de ḳalsa Ü.

(8a) Pertevā: Pertev Ü. (b) āh: -Ü.

515 HP(176a), Ü(184a), P(102a).

(3) Ü nüshasında 4. beyittir. (a) kimsenüñ: kimse HP. (b) ger nažar-gerde-i: ger nažarde-i HP.

(4) Ü nüshasında 5. beyittir. (b) duḥān: hān Ü.

5. Yine aġyāra ben ol māhı öpölmiş diyemem
Naşş-ı gül-büse-i ruhsārı nişān ise daħı
6. K̇orq̇ma ber-vech ile gül-ruhlaruñı soldurmaz
Ö̇Āşık̇uñ āhı eger bād-ı hazān ise dahi
7. Fart-ı Ö̇aşq̇ elbet ider šāḣibini şöhret-yāb
K̇ays Ferhād gibi yār-ı zenān ise daħı
8. Perteve nādire-gū muÖ̇cize-gū dirler imiş
Giderek gerçek olur gerçi yalan ise daħı

516

FāÖ̇ilātün fāÖ̇ilātün fāÖ̇ilātün fāÖ̇ilātün

1. Göz ucıyla ol perî-rū ne güzel edālar itdi
K̇açınup cefā iderken nice merhābālar itdi
2. Nice yanmayam çü külhen olıcağ o meh çü serd-āb
Bu sene hele aġustos ne saġuğ hevālar itdi
3. Saña merhāmet mi eyler ki figān idersin ey dil
Benüm āh u zār u nālem işidüp šafālar itdi
4. Biri itse yāri vāqıf Ö̇acebā ki hat ider mi
Sitem ile zār iken dil yine çok duÖ̇ālar itdi
5. Biri geçmedi kabüle bu k̇uluñda Pertevāsā
Saña ey şeh-i sitem-hū ne k̇adar recālar itdi

(5) Ü nüshasında 6. beyittir. (a) māhı: meh-pāre P / ise: -Ü.

(6) Ü nüshasında 7. beyittir. (a) ruhlaruñı: ruhlarımı P. (b) Ö̇āşık̇uñ: Ö̇āşık̇ānuñ Ü.

(7) -HP, Ü nüshasında 3. beyittir.

(8a) Perteve: Perteve-i Ü; Perteve P.

516 HP(176b), Ü(185b), P(106b), EE(54a), AE1(68a), AE2(40b), H(58b).

(2a) çü: -AE1. / olıcağ: oluyor P, EE, AE1, AE2, H. (b) hele: bele AE1.

(4b) zār: tār P, AE nār EE, H. / yine: k̇atı AE1, AE2, H.

517

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Eşer-i Öaks-i ruhuñ eşkümi gül-gün itdi
Nigeh-i hasret-i laÖlüñ dili pür-hün itdi
2. Kākül-i sāhirinüñ de eli vardur ancağ
Her ne itdiyse baña çeşm-i pür-efsün itdi
3. Dili göz hābsine aldı nigeh-i mestüñden
Bağışuñ gerçi ki kıan itmedi kıānün itdi
4. Tār-ı zülfüñde girih-bende-i dil ol şūhuñ
Kāle-i vuślatınuñ rubÖını arşun itdi
5. ŞāÖir itmez mi ya Öuşşākı sehı-ğadler Öaceb
Sevrler nāle-i kıumrısini mevzün itdi
6. Şıve-i Leylı-i devlet kıatı çok huşyāruñ
Mekr ile aklıñ alup sühre-i Mecnün itdi
7. Ben felekden idemem şükr ü şikāyet zıřā
ÖAzl u naşb ile ne memnün u ne maħzün itdi
8. CemÖ-i māl itme hevāsı nice nā-kes şahsuñ
Yerini kıaÖr-ı zemın eyledi Kıārün itdi
9. Kıımyā-yı nażar-ı pāk Cenāb-ı Neşöet
Pertevā tabÖumı gencıne-i mazmün itdi

518

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Zülf ile tıfl-ı dili el ele virdüm gitdi
Gelmeye bir daħi yāhud gele virdüm gitdi

517 HP(176b), Ü(179b), P(96b).

(3a) hābsine: hābse Ü.

(6b) Öağluñ: Öağlm Ü.

(7a) şükr ü: şevke P.

518 HP(177a), Ü(186a), P(105b), EE(53b), AE1(68a), AE2(38a), H(58b).

(1b) gelmeye bir daħi: bir daħi gelmeye Ü, P, EE, AE1, AE2, H.

2. Cān-bahā olduđını bilmedi cānān hūsnuñ
Nağd-ı kalbi o metāŖa hele virdüm gitdi
3. Mekteb-i Ŗaşđda bedŖ itme nihāyetmiş kim
Dersini tıfl-i diluñ besmele virdüm gitdi
4. Bir temāşāsına kālā-yı bihiñ-i hūsnuñ
Gönlümi şabr ile sāmān ile virdüm gitdi
5. Olalı bādiye-peymā-yı hevā-yı Ŗaşđı
Hırmen-i şabrumı Pertev yele virdüm gitdi

519

MefŖlü mefāŖlü mefāŖlü faŖlün

1. Fursat bulup aŖdā beni cānānuma geçdi
Yārüñ ğamı düşmen sitemi cānuma geçdi
2. Ebrü-yı kemāndār yine itdükde işāret
Bir yandan urup tırini bir yanuma geçdi
3. Bir kimseye hiç eylemeyüp kaşd-ı nevāziş
Tırüñ şaf-ı Ŗuşşāđda tābānuma geçti
4. Mümkin mi hayāline rehā dıdelerümden
Dāmānı ucı pençe-i müjgānuma geçdi
5. Sultān-ı ğam-ı Ŗaşđ gelüp hem çü belā-gü
Faht-ı dil-i pür-şervet ü sāmānuma geçdi
6. Düş olduğı dem laŖl-i lebüñ çeşmüme şandum
Bir cevher-i nā-yāb-ı niğindānuma geçdi

(3a) nihāyetmiş: şehāyitmiş P.

(5b) yele: bile P, AE1.

519 HP(177a), Ü(182a), P(101b), EE(52b), AE1(65b), AE2(39a), H(56b).

(2) -AE2 (2a) itdükde: kim itdi P, EE, AE1, H. (b) bir yandan urup tırini bir yanuma: tiri şaf-ı Ŗuşşāđda tābānuma P, EE, AE1, H.

(3,...5) -HP, -Ü, -P, -EE, -AE1, -H.

(4b) dāmānı: dāmānuñ Ü.

(6) -AE2. (a) Şandum lebini ağzuma alduğda emerken P, EE, AE1, H. (b) cevher: gevher P, EE, AE1, H.

7. Redd itmeyüp Öunf itmedi Pertev kereminden
Şad şükri-niyāzum hele cānānuma geçdi

520

MefāŐilün feŐilātün mefāŐilün feöilün

1. Yeter yeter baña bir piç ü táb el virdi
Ĥatuñda itmesün Öaks-i şarāb el virdi
2. Tenakşkul itmege sākı ne hācet Őunnābe
Ana mülündeki rengin hizāb el virdi
3. Gōñül ki gördi o şim-āb-güne şim-beri
Ĥararı Ĥalmadı ber-iztırāb el virdi
4. Niķāb-ı rüyınuñ artıķ garihlerin çözsün
Ĥicāb-ı rüyı be-cā-yı niķāb el virdi
5. Bezimde şemöa vü meh-tāba ihtiyācum yoķ
Şeb-i vişālde ol āftāb el virdi
6. SuŐāl-ı vaşla ne lāzım cevāb-ı lā vü neŐam
Nigāh-ı dıde-i hāzır-cevāb el virdi
7. Gözüm yaşı sebep oldı terahhüm-i yāre
Niyāz-ı vuşlata çeşm-i pür-āb el virdi
8. Ayağum uğradı bir genc-i vaşla bı-pervā
DuŐā-yı nişm-şeb-i müstecāb el virdi
9. Cevāb olur bu ģazel Pertevā ģazellerine
Dir ise ŐĀmir-i Őāli-cenāb el virdi

(7a) redditmeyüp Öunf itmedi Pertev: Pertev beni redd itmedi cānān P, EE, AE1, AE2, H. (b) cānānuma: sultānuma AE2.

520 HP(177a), Ü(177a), P(96b), EE(49b), AE1(62b), H(54a).

(1) P, EE, AE ve H nüshalarında mısraların yeri değişiktir. (b) Ĥatuñda: o kākül P, EE, AE1, H. / şarāb: serāb AE1.

(2a) itmege: -ı meye P, EE, AE1, H. (b) mülündeki: mülünde o Ü.

(3b) Ĥararı: Ĥarar P, AE1.

(4a) garihlerin: garihlerüñ P, AE1.

(5a) şemöa vü: şemöa-i P, EE, AE1, H.

(8a) bı-pervā: bı-tedbır P, EE, AE1, H.

521

Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fa'ûlün

1. Sāyeñ ki n'idem külbe-i ahzānuma düşdi
Meh-tāb olup hāne-i vîrānuma düşdi
2. Her Őaşıq-ı cān-sūzı ki yaqdı gam-ı Őaşıkuñ
Pervāne olup şem'Ő-i fūrūzānuma düşdi
3. Her kıatre ki oldı müje-i çeşmüme reh-yāb
Dür-dāne olup gūşe-i dāmānuma düşdi
4. Her Őuqde-i zülfüñdeki bend oldı bu dil āh
Endişe olup zihn-i perişānuma düşdi
5. Her şi'Őri ki Pertev didüm Őaşıqıyla o yārūñ
Pür-āteş olup defter-i dıvānuma düşdi

522

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Egerçi āteş-i Öaşq ile cānān cānumı yaqdı
Olup ber-Öaks soñra āteşüm cānānumı yaqdı
2. Futuşdurdum şitābumdan reh-i Őaşıkuñda hāşāki
Eñ evvel yaqdıgum āteş benüm dāmānumı yaqdı
3. Dañi açılmadan pejmürde oldı gonca-i ümmid
Dem-i faşl-ı hazānum mevsim-i nişānumı yaqdı
4. Nice ser-sebz olur tohm-ı ümidüm bāğ-ı Őālemde
Benüm bu āh-ı germüm kıatre-i bārānumı yaqdı
5. Cihānda bî-mezāk olmağ kıadar ser-māye olmazmış
Bu gayret Pertevā naqdine-i Őirfānumı yaqdı

521 HP(177b), Ü(182a), P(98a).

Not: Ü nüshasında makta beyti yerinde şöyle bir not bulunmaktadır: “ Ğālibā mısra'Ő-ı nihāyeti sehven tahrir olınmamış.”

522 HP(177b), Ü(180b), P(97b).

(2a) şitābumdan: şitābumdum HP.

(5a) olmağ: olma Ü.

523

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Gülşeninde ruhunuñ kim gül-i gül-gün çıkdı
Berg-i gülden hüy-ı haclet yerine hün çıkdı
2. Hās-ı kayd olmağıla sen şeh-i hüsne ezeli
ÖArz-ı iqlim-i dilüm mülk-i hümâyün çıkdı
3. Reng-i büyü ile teşhîr kılup eylemege
Gülleri bāğ-ı ruhuñ cümle gül-efsün çıkdı
4. Eyledi ÖarÖara taÖlüm-i hırām u reftār
Her kaçan seyre ki ol kāmetsi mevzün çıkdı
5. Zer ü şim ile donatduğda şigūfe çemeni
Şanurum yer yüzine dahme-i Qārün çıkdı
6. Yūsufistān-ı tih-i çāh-ı zenaħdānuñdan
Dil-i āvārem ile bir nice mescün çıkdı
7. Eyledi Pertev-i hūsni ile cihānı tenvir
Menzilinden n'idem ol māh ki bürün çıkdı

524

MefāÖilün mefāÖilün mefāÖilün mefāÖilün

1. Reh-i hāyretde düşdi hāyf dil çün naqş-ı pā qaldı
Amān ey lutfi çok Perverdigārum iş saña qaldı
2. Ne var sūd u ziyāndan bīm ü ümmid itmesem cānā
Bu cān-ı nā-tüvān bāzār-ı Öaşkuñda cibā qaldı

523 HP(178a), Ü(187b), P(101b).

(4) -Ü, -P.

(5a) donatduğda: donatduğca Ü, P.

(6a) tih-i: yine P.

524 HP(178a), Ü(179a), P(107a), EE(55b), AE1(69b), H(60a).

(1a) naqş-ı: -AE1.

3. Nigāh-ı iltifātuñ yār u aġyār itmeyüp tefriķ
Yazıķ ol nergis-i ŧehlānuñ adı kec-Ōatā ŧaldı
4. Oñuldı cümle yārüñ zaħm-ı tiġ u ġamzesi ammā
Niŧāna yaralardan cism ü cānda cā-be-cā ŧaldı
5. O germiyyet o mihr ü o maħabbet hep yalan oldı
Hemān ŧimdi o mehle bir uzaķdan merħabā ŧaldı
6. Cenāb-ı Neŧetüñ bu mısraŌın vird-i zebān itdüm
Amān ey lutfı çoķ Perverdigārüm iŧ saña ŧaldı

525

FāŌilātün fāŌilātün fāŌilātün fāŌilün

1. Kūha nālem Ōaks idüp feryād feryād eyledi
Bı-sütünda süret-i Ferhād feryād eyledi
2. Tā bu rütbe-i bı-vefālıķda sezā-yı ħaķ mıdur
Ĥālüme žālim dil-i ħussād feryād eyledi
3. Ģamze-i kāfir müselmān oldı bı-dāduñ görüp
Ţatl-i Ōāmuñ seyr idüp cellād feryād eyledi
4. Fıfl-ı mektebken dahi ol hāce-i fenn-i cefā
Terk-i nāmūs eyleyüp üstād feryād eyledi
5. Bir ġüzel ŧarķı didi Pertev senüñ vaŧfuñda kim
Her ŧarār-ı naġmesin ŧad dād u feryād eyledi

(3a) nigāh-ı: nigāh u AE1. / iltifātuñ: iltifātın Ü; iltifātu P, EE, AE1, H. / yār u aġyār itmeyüp tefriķ:
Ōaŧıķ u aġyāra yeksānken P, EE, AE1, H.

(4a) tūġ u: tūġ-i AE1.

(6a) Bilürsin Pertev-i nā-kām her emründe Ōacizdür P, EE, AE1, H.

526 HP(178b), Ü(185b), P(105a), EE(53b), AE1(67b), AE2(40a), H(58b).

(2a) rütbe-i: mertebe-i Ü. / bı-vefālıķda: bı-vālıķda HP.

(3b) -AE1.

(5a) didi: idi Ü; didüm EE. (b) u: -HP, -EE.

Fā'ílātün fā'ílātün fā'ílātün fā'ílün

1. Emr-i Hâķ olmaķsuzun bir kār sûret bulmadı
Lîķ naķş-ı kām-ı dil-deyyār sûret bulmadı
2. ÓĀlem-i sûretde ma'Ōnen itmedükçe imtizāc
Himmet-i merdān-ı feyz-āşār sûret bulmadı
3. Hāsılı dükkānçe-i sûret-fürüş-ı dehrde
Naķş-ı kār-ı bî-kes ü bî-kār sûret bulmadı
4. Añladum hāsıyyet-i ma'Ōcün-ı kırmız n'idügin
Levni ile çehre-i bîmār sûret bulmadı
5. Fıkr-i vuşlatda nice sûret taşavvur eyledüm
Ey dirigā itdigüm efkār sûret bulmadı
6. Hüsñ ü ān u cezbede söz yoħsa her bir sāde-rü
Kim dimiş çün sûret-i dîvār sûret bulmadı
7. Bir gülistān-ı mücessemde gül-i handān ile
Naķş olunmuş Óandelîb-i zār sûret bulmadı
8. Pārelendi pençe-i cevr-i keş-ā-keşden yine
Dalķavuķ başındaki destār sûret bulmadı
9. Sûret-i dil-h`āhda neyl-i vişāli Pertevā
Oldılar çok kimse h`āhişkār sûret bulmadı

Mef'Ōülü mefā'Ōilü mefā'Ōilü fa'Ōülün

1. Nā-gāh pes-i perdeden ol yār göründi
Gāhî kaçınup gāhi perîvār göründi
2. Açıldı uzun kıśsası müşğîn ser-i zülfüñ
Artık sefer-i mülket-i Tatar göründi

526 HP(178b), Ü(186a), P(102b).

(2a) sûretde: sürîde HP.

(3) -Ü. (a) dehrde: kevnde P.

(6a) hüsñ ü: hüsñ-i Ü.

(7a) mücessemde: maħabbetde P.

527 HP(179a), Ü(181a), P(99b), EE(51b), AE1(64b), H(55b).

3. Tiğdan geçürüp virme amān hatt-ı siyāha
Bārū-yı hüsünde yine küffār görüdü
4. Bir h'ān-ı müzeyyenle gelürken bize sākī
Evvel nažara sāğar-i ser-şār görüdü
5. Pertev o gülüñ mevsim-i gülzārı sāvıışmıř
Ruhsārı çü hār-ı ser-i dıvār görüdü

528

Mefā'ölün mefā'ölün mefā'ölün mefā'ölün

1. Dil-i Óāşıķ dime ol sükkerin la'le heveslendi
Nice Óankā-yı istiğnā o h'āhişte megeslendi
2. ÓAceb mi şır-i hün-h'ār olsa ger çeşm-i siyeh-mestüñ
Nice demdür benüm hün-ı dil-i zārumla beslendi
3. Kıparsın yer yer āşüb-ı kıyāmet sarsar-ı āhum
Gubār-ı hatla ol baħr-ı melāhat hār u heslendi
4. Ten-i läğerdeki her üstüh'ānum incelüp gamdan
Şanursın mürğ-i cān-zār zārumçün kafeslendi
5. İşitdüm kār-vān-ı hüsñ ü ānuñ göçdigin Pertev
Dil-i pür-ıztırābum nāleler kıldı cereslendi

(2b) artık: bize Ü.

(4a) bir h'ān-ı müzeyyenle gelürken: tezyin-i bisād-ı mey iderken Ü.

528 HP(179a), Ü(185a), P(105a), EE(53b), AE1(67b), H(58a).

(1a) Óāşıķ dime: fāriğ dimem P, EE, AE1. (b) h'āhişte: h'āhişle P, EE, AE1, H.

(2a) ger: da P, EE, AE1, H. (b) demdür: demler Ü.

(3a) kıparsın: kıparsun EE, AE1. / yer yer: bir bir Ü, P, AE1.

(4a) üstüh'ānum: üstüh'ānı P, AE1. / incelüp: incinüp EE.

(5a) göçdigin: göçdigün P.

Mefā'ölün fe'ölātün mefā'ölün fe'ölātün

1. Felek elümde tolı kâse-i şarābum olaydı
Yahud şarābumuñ üstindeki habābum olaydı
2. Beni çün eyledi ser-geşte çarh kendi de bārī
Kenār-ı cūy-ı sirişkümde āsiyābum olaydı
3. Bu şerm ile saña ey şūh şerh-i hāl idemem ben
Senūñ bu şūhlıguñ māni'Ø-i hıcābum olaydı
4. Bu gūne hālqa-i bīrūn-ı der gibi mi kalurdum
Benüm de bir der-i vālāya intisābum olaydı
5. Cihānda ben de çü Pertev hūnerde pertev alurdum
Felekde mişli bulunmaz bir āftābum olaydı

Fā'ölātün fā'ölātün fā'ölātün fā'ölün

1. Dilde evvel olmaz olmaz ārzūlar var idi
Didede Ceyhūna şıgmaz kanlı şular var idi
2. Böyle rıgıstān degüldi bu cünūn-ābād-ı Őaşq
Yerde zencirin sürür dıvāne cūlar var idi
3. Bir zamān muğ-beççegān başında çün düşizegān
Düşına āvize sünbül gibi mūlar var idi

529 HP(179a), Ü(186b), P(106b), E(54b), AE1(68b), AE2(41b), H(59a).

(1b) habābum: habāb AE1.

(2a) ser-geşte: şirişkte AE2. / çarh-ı: -HP.

(3a) idemem ben: idemezdüm AE2.

530 HP(179b), Ü(183a), P(104b), EE(53a), AE1(66b), H(57b).

(1a) dilde: dilümde Ü. / ārzūlar: güft-gūlar P, EE, AE1, H.

(2b) zencirin: zencirūñ P, AE1.

(3a) çün düşizegān: kız oğlan gibi P, EE, AE1, H. (b) düşına āvize sünbül gibi: mü-miyānı üstine āvize P, EE, AE1, H.

4. Her biri bir nev-resîde gül için oldu nişâr
Gerçi evvel Óaşıķanda āb-ı rûlar var idi
5. Bir vaķıt Pertev nedîm-i meclis iken ol Őehûñ
Anda çok efsāneler çok güft-gûlar var idi
6. Pertev ol ŐiÓrûñ cevābıdur buyurur ũstād
Bezm-i dilde pür-heves humlar sebûlar var idi

531

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. Servler kim hem-ser-i bālā-nihāl-i yār idi
Ĥasret-i ķadd ile Óindümde mişāl-i yār idi
2. Bir zamān yıllar geĥdi māha itmezdüm nigāh
Māh-ı nev-ĥeşmümde ebrū-yı hilāl-i yār idi
3. Künc-i hicrānda dil-i mehcūrumı eglendüren
Şaĥs-ı derd-i Óaşķ ile fikr ü hayāl-i yār idi
4. MüstaÓidd-i Óaşķ idüm deryā gibi cūş itmege
İtmeyen pür-şūr tavr-ı iÓtidāl-i yār idi
5. Şimdi baķ bir kimseye bir ĥarf-i nā-ber-cā dimem
İtdüğüm hep ĥayr ile ceng ü cidāl-i yār idi
6. Pertevā her tārı Şol jülide müyuñ bir zamān
Rişte-i gül-deste-i verd-i cemāl-i yār idi

(4a) bir nev-resîde: nev-rüste bir P, EE, AE1, H. / için oldu nişâr: açmağa olmuş telef P, EE, AE1, H.

(5) -HP, -Ü.

(6) -P, -EE, -AE1, -H.

531 HP(179b), Ü(183a), P(104a), EE(52b), AE1(66b), H(57b).

(1b) ĥasret-i: firķat-i P, EE, AE1, H.

(3a) eglendüren: eglendürür Ü. (b) fikr ü hayāl-i: fikr-i vişāl-i P, EE, H.

(6a) Şol: Şu AE1.

532

Mefā'ölün fe'ölātün mefā'ölün fe'ölün

1. Tamam cevrini yārüm bilür mi bilmez mi
Hep itdügini nigārum bilür mi bilmez mi
2. Beni bilürdi görüp şimdi bilmem ammā kim
Dil-i za'Öif u nizārum bilür mi bilmez mi
3. Tel ehliyüm geçinürmiş şu beççe-i muṭrib
Dem-ā-dem āha medārum bilür mi bilmez mi
4. Dükenmez āh u figānı dimiş benümçün o şüh
Ḳarār-ı nāle vü zārum bilür mi bilmez mi
5. O şeh dimiş bana Pertev Ḳul olmaḲ istermiş
Rüsüm-ı dār u diyārum bilür mi bilmez mi

533

Fā'ölātün fā'ölātün fā'ölātün fā'ölün

1. El-amān bir büt gelür gördüm kilışadan beri
Görmemiş bir kimse mişlin devr-i Öİsadan beri
2. Sevdigüm buldum saña ārām için ben bir maḡal
Şinede dilden öte dilde süveydādan beri
3. Gitmedüm bāğa nigāh-endāz-ı nergis olmadum
İbtilā-yı çeşm-i şehlā-yı gam-efzādan beri
4. Çāre-sāz-ı dide-i bımāruñ olmaz leblerüñ
Öyle ḡazıḲ gelmemişken İbn-i Şinādan beri
5. Pertevā oldum biraz aḡyārdan āzāde-ser
Şol geçen gün itdügüm āşüb u ḡavgādan beri

532 P(104b), EE(53a), AE1(67a), H(57b).

533 HP(179b), Ü(182b), P(103a), EE(52b), AE1(66a), H(57a).

(1b) mişlin: mişlün P.

(2b) şine: şine vü P, EE, AE1, H. / dilde süveydādan: cān-ı dilārādan P, EE, AE1, H.

(5a) oldum: olduḲ P, EE, AE1, H.

534

Fā'ölātün fā'ölātün fā'ölātün fā'ölün

1. Şu'öleler pervāneye zerrin-külehdür her biri
Ö'ālem-i āteşde zırā pādşāhdur her biri
2. Ö'āşıkān olmaz idi böyle siyeh-mest ü harāb
N'eylesün fermān ber-çeşm-i siyehdür her biri
3. Ahter-i dūnbāledārāsā o pūskürme benūñ
Gerdenūñde bir şeh-i encüm-siyehdür her biri
4. Olmasun mı ya nazarda dāğlar çeşmüm gibi
Nāvek-i müjgān-ı yāra cilvegehdür her biri
5. Olmasun mı rūzdan rūşen şeb-i vuşlat baña
Ĥalka-i zūlf-i siyāhuñ mihr ü mehdür her biri
6. Hāyhāy-ı girye-i Pertev māni'Öi nezzāre dir
Kim dür-i gāltānda olsa sedd-i rehdür her biri

535

Mef'ölü fā'ölātü mefā'ölü fā'ölün

1. Dem-beste itdi Ĥayret ile bî-nevāları
Ol nāzlı nāzlı söyleyiş ol hoş-edāları
2. Eylerdüm intiżār inanup ĥulf-ı va'Ödına
Gerçek yalan imiş anuñ Ö'ahd-ı vefāları

534 HP(180a), Ü(182a), P(101b), EE(52a), AE1(65b), AE2(41a), H(56b).

(1) P, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında mısraların yeri değişmiştir. (a) pervāneye: pervāne Ü. (b) Ö'ālem-i āteşde zırā: hānmān suzān-ı Ö'aşkuñ P, EE, AE1, H; bî-ser ü sāmān Ö'aşkuñ AE2.

(2) Ü, P, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında 4. beyittir. (a) Böyle ĥalmazdı harābāt içre dā'öim Ö'aşıkān P, EE, AE1, H Böyle olmazdı harābāt elbet ammā Ö'aşıkān AE2.

(3) Ü, P, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında 2. beyittir. (a) Hāllar kim Ö'ārızı hūbānda olmuş hoş-nişin P, EE, AE1, AE2, H. (b) bir: pürAE2.

(4) Ü, P, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında 3. beyittir. (4b) müjgān-ı: dil-düz-ı P, EE, AE1, AE2, H.

(6a) Māni'Ö āmed-şöd nezzāre olmaz mı sirişk HP, Ü, P, EE, AE1, H. (b) kim dür-i baĥ der-i AE2. / gāltan da olsa: gāltan-ı eşk P; gāltan eşküñ EE, H; şehvār-ı eşke AE2.

535 HP(180a), Ü(177b), P(95b), EE(49b), AE1(62a), H(53b).

3. Etrāfa iltifātı o şehlä nigāhımuñ
İtdürdi birbiri ile yād āšnāları
4. ÓAşq olsun Óaşıqānuña şemÓ-i ruñuñla āh
Pervāne gibi yansa da çıkmaz şadāları
5. Her birisi girāni-i bār-ı cefāña dāl
Kūyuñda görmedük mi o şadd-i dü-tāları
6. Bî-şübhe nev-nihāl-ı qadi ser-bülend olur
Vaqt ile aldı şūhum efendüm duÓāları
7. Çeşmümle eşkümüñ bu gice Pertevā yine
Meydāna çıqdı gizli olan mā-cerāları

536

MefÓülü fāÓilātü mefāÓilü fāÓilün

1. Ğarb-ı figānum ile yıqardum felekleri
Rencide itmek istemem ammā melekleri
2. Olsa kebāb Óaceb mi ki mürgān-ı bāğ-ı Qays
Āteş kesildi nālelerinden dölekleri
3. Bir āh-ı germ eylemek ister ki göñlüm āh
Şimñ-berānda tügmeler atsun yelekleri
4. Elzem devā-yı zaÓf-ı tenüm zülf-i ham-be-ham
İtme nihān tabībüm amān engerekleri
5. Cām-ı bilürı ben gümüş āyine şanmışum
Sāqı kim Óarz idince o şimñ-bilekleri
6. Leyli Óarūs-hānesine döndi qabr-i Qays
Üstinde zeyn olınca gelincik çiçekleri

(3a) nigāhımuñ: nigāhuñ Ü.

(5a) birisi: biri P. / bār-ı: yār-ı P.

536 HP(180a), Ü(180b), P(98b), EE(50b), AE1(64a), H(55b).

(2a) Qays: Óaşq P, EE, AE1, H. (b) nālelerinden: nālelerümden P, AE1. / dölekleri: tölekleri AE1; dönekleri H.

(3a) eylemek ister ki göñlüm āh: itmiş idüm bir zamān ile P, EE, AE1, H. / āh: ām HP. (b) atsun: atdı P, EE, AE1, H.

7. Ta'ÿyib kıılma Pertevi kũyuñda sevdiğüm
Sür'atle gitmeden tutuşursa etekleri

537

Müfte'ölün müfte'ölün fâ'ölün

1. Reng-i ruhuñ ey çemenüñ zıveri
İtdi hacil gonca-i verd-i teri
2. Nāle-zen-i gülşenüñ oldukça dil
Bezm-i gülüñ bülbül olur kaçmeri
3. Neş'oe-resān olmağičün güllere
Lāle sunarmış tolı bir sāğarı
4. Rāları ebrūlarınıñ var iken
Mihre meh-i nev çekemez hançeri
5. Çākeridür Hāyder-i Kerrāruñ ol
Perteve dirlerse ne var Hāyderi

538

Mef'ölü fâ'ölātü mef'ölü fâ'ölün

1. ÖUşşākı sũy-ı rũya alup diğeri geri
Kalmış sürüni ol baña şimşin-beri beri
2. Vaşf-ı tarı-i gül-ruhı yazılmadan ider
Tār-ı harır-i huşkter-i mıstari tari
3. Söz var mı şöyle tās kötü par par yanan başa
Düşsün keleşlerüñ serine miğferi ferri

(7a) kıılma Pertevi kũyuñda: olur mı kũyına Pertevā Ü, P, EE, AE1, H.

537 HP(180b), Ü(182b), P(103b), EE(52b), AE1(66a), H(57a).

(4a) rāları: daldı AE1.

538 HP(180b), Ü(187b), P(106a), EE(53b), AE1(69a), AE2(41a), H(59b).

(1a) sũy-ı: sevdi P (1b) baña: yaña HP, Ü, P, EE, AE1.

(2a) vaşf-ı: vaşfi AE1. / tarı-i gül-ruhı: tarāvet-i ruhı AE2. (b) huşk-ter-i: tafte-i P, EE, AE1, AE2,

H.

4. Gürz-i girān gibi olup hiffet eyleme
Meydān-ı cengden uçırur şeş-peri peri
5. Bir başlı kāra başlayamaz sūḳ-ı Őaşḳda
Bî-çāre Őāşıḳuñ olalı serserî seri
6. Medhūm ne resme sen şehi itdiyse tiğ-zen
İtmişdi vaşf Enveri Şeh Senceri ceri
7. Pertev egerçi sūfi bize beñzemez velî
Dāğ-ı nihān şinemūze beñzeri zeri

539

Mef'Ūlū fā'Ūlātū mefā'Ūlū fā'Ūlūn

1. Cānān ki dōkdi zūlfini ber-gerden eyledi
Ġarḳ-āb-ı Őaşḳı Őaḳla yine yelken eyledi
2. Geldi yanup yaḳıldı bu şeb derd ile gōñül
Biñ şekve itdi fehm idemem kimden eyledi
3. Ben cāme-h̄āba pūte-i hicrān disem n'olur
Ma'Ūşūḳ u Őāşıḳı kimi dir yekten eyledi
4. Geldi peyām-ı va'Ūd-ı şeb-i vuşlat nigār
Rūz-ı siyāh bahtımızı rūşen eyledi
5. Efsūn-ı zūlfi eyleme efsāne Pertevā
N'itdiyse saña dīde-i cādū fen eyledi

(3b) düşsün: düşün Ü.

(4b) cengden: cenge dek AE2.

(6) -HP, -Ü, -P, -EE, -AE1.

539 HP(181a), P(103a), EE(52b), AE1(65b), H(56b).

(1a) zūlfünü: -HP.

(2b) biñ şekve: şekvālar P, EE, AE1, H.

(3a) n'olur: n'ola P, AE1 olur EE.

540

Mef'ülü fâ'ilätü mef'ülü fâ'ilün

1. Mürğ-i hayälün iki gözüm âşiyānesi
Şahs-ı gamuñ derün-ı dilüm kendi hānesi
2. Bu zahm u şerha şine vü dilde tehî degül
Her biri tiğ-i ğamzelerün bir nişānesi
3. Leylî-i zülfüñi uzadup kıśśa itdiler
Tā oldı ğuş-ı Qaysa resîde fesānesi
4. Āh-ı Öalev-fürüzuma māhum niğāh kıl
Piçide oldı dāmen-i çarha zebānesi
5. Qucmağ hevāları ile bir şüh-ı mutribi
Nāyuñ hemişe ten tene tendür terānesi
6. Mürğ-i dili o dāne-i hālünle şayd Öabeş
Çünkim şikenc-i turralaruñ āşiyānesi
7. Pertev olunca ol dūr-i yek-tāya āšnā
Eşküm nişār kıldı nice incü dānesi

541

Fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün

1. Şāf olur faqr ehlinün gerd-i hevesden şinesî
Kim cilā -bahşā-yı dildür hırqa-i peşmînesi
2. Dām-ı müy-ı hattuñ ile olma kayd-ı şayda
Dāne-i hāl-i ruhuñdur mürğ-i cānuñ çinesî
3. Seyre bağ ey nev-žuñür-ı hūsn olur şimdi rağîb
Dergeh-i ikbāl-i hūsn ü ānuñuñ pūzînesi

540 HP(181a), Ü(183b), P(98a).

(5b) tendür: tebdür Ü.

541 HP(181b), Ü(184b), P(104b), EE(53a), AE1(67a), AE2(39b), H(58a).

(1b) kim cilā: incilā P, EE, AE1, AE2, H.

(2a) dām-ı: dāmen-i Ü. / Böyle şayda dām-ı müyın hatuñ hācet midür P, EE, AE1, AE2, H. (b) ruhuñdur: lebündür P, EE, AE2, H.

(3b) hūsn: nāz P, EE, AE1, AE2, H. (b) anıñuñ: anınuñ Ü, AE1, AE2, H.

4. Olmadı bir kerrecik bu hāke Óömrümde naşib
Āh kim tih-i curÓa-i cām-ı mey düşnesi
5. Olalı bigāne-ülfet Pertevā ol nev-heves
Yād olunmaz olmuş ülfet-gerde-i dirnesi

542

FeÓilātün feÓilātün feÓilātün feÓilün

1. İtdürür mi baña her şūha nażar-bāzlıđı
Kışe vü ceybde bu şım ile zerün azlığı
2. Adamuñ oynadur Óađlın düşürür tağlara
Favşan ođlanlarınıñ şöyle oyun-bāzlıđı
3. Beni bi'llahi uşandurdu güzel sevmekden
Bı-vefā şūhların şıve-i tannāzlıđı
4. Gūşuma sāz ile gül devri çalındı şandum
Bülbülüñ mevsim-i gülde bu hoş-āvāzlıđı
5. N'eyleyüm furtunada gitmesi güçdür yoħsa
Nice inkār olınur yahıların yazlığı
6. Kaşr-ı şāhı daħi olsa yine bir pül itmez
Bizüm ev gibi eger yoğ ise poyrazlığı
7. Kaşalıñ daħi ney-i enbāne çalar ey Pertev
Hırhırı nağmeleri nālede nā-sāzlıđı

543

FeÓilātün feÓilātün feÓilātün feÓilün

1. Pest ider ÓarÓar u şimşadı ser-efrāzlıđı
Servümüñ yaÓni seħi-şadd ile mümtāzlıđı

(4b) tih-i: yine Ü tir-i AE1.

542 HP(181b), Ü(188b), P(99a).

(1b) bu: -HP, -P.

(4) -HP.

543 P(182a), Ü(188b), P(99b).

2. Ser-nigün eyledi seh̄h̄arı çeh-i Bābilde
Çeşm-i cādularınun sihr ü füsün-sāzlığı
3. Bād-zendür ki şabāsı açılır esdükçe
Pek güşāyişlidür ol tāze gülün yazlığı
4. Şimdicek hayli yigitlendi ne var olmasa sayd
Yavrucağken dahi ma'ölüm idi şah-bāzlığı
5. Güş-ı cānlarda qarār eyleyüp āgāzeleri
Söylenür sāz-ı lisān ile hoş-āvāzlığı
6. Pertevā ehl-i tabi'at olur Őanķā-meşreb
Mürġ-i tabi'atın çü hümādur yüce pervāzlığı
7. Ĥazret-i Neşōetün Allah içündür bilürem
ŐĀciz ü bi-kes ü bi-çāreye dem-sāzlığı

544

Fā'ölātün fā'ölātün fā'ölātün fā'ölün

1. Gāh ser-gerdān idüp dullāba döndürdüñ beni
Cüşiş-i giryemle geh gird-āba döndürdüñ beni
2. Ĥasret-i rüyuñ ile kıldum teveccüh kaçuñā
Fāķatüm tāk eyledüñ mihrāba döndürdüñ beni
3. Döndürüp kürdi şahān-gerdān gibi başum felek
Çarhdan çıkmış muşayķal ķaba döndürdüñ beni
4. Naķd-i eşki saña kimlerdür nişār iden diyü
Devr-i ebvāb eyleyen erbāba döndürdüñ beni
5. Ārzü-yı būs-ı la'ölünle düşüp ayağuna
Bezmd eām-ı şarāb-ı nāba döndürdüñ beni

(1b) servümüñ: servünüñ P.

(3b) yāzlığı: bāzlığı HP.

544 HP(182a), Ü(177b), EE(49b), AE1(61b), AE2(40a), H(53b).

(2a) rüyuñ: ebruñ EE, AE1, AE2, H. / kaçuñā: kıbleye AE2, H.

(3) AE2 nüshasında 4. beyitle yer deġişmiştir. (a) döndürüp gürdi: dönderüp gezdü AE1.

(4b) erbāba: aħbāba EE, AE1, AE2, H.

(5a) ayağuna: ayağa AE2.

6. Gūş-māl-i menŌ-i eşk-i çeşm ile Pertev gibi
LüŌlü-i ser-çeşme-i bî-āba döndürdüñ beni

545

MefāŌilün feŌilātün mefāŌilün feŌilün

1. Sitemden ey şeh-i žālim kelāl gelmedi mi
Dem-i müsāŌade-i Ōarz-ı hāl gelmedi mi
2. Raķīb-i bed-menişe itdüğüñ nevāzişden
A yādgār baña infiŌāl gelmedi mi
3. Yegān yegān ider iken tefehhūs ağıyarı
Faķiri hātıra hiç bir suŌāl gelmedi mi
4. Geçende dıdesinüñ yoķdı tāķati nigehe
Dañi o hastaya hālā mecāl gelmedi mi
5. Egerçi eyledi teşrif ol perı tenhā
Derūna bir nice olmaz hayāl gelmedi mi
6. Ne turfa herze-nigehdür güvāh ğarra-i Ōıd
Orayı seyre o kaşı hilāl gelmedi mi
7. ŌAbeş o şüh-ı ŌArab-beççeden şikāyet Ōabeş
Didükde aña *ya seydi teŌāl* gelmedi mi
8. Firıb-hürde-i şad dām olmadı Pertev
Bu şaydgāha o vahşi ğazāl gelmedi mi

546

MefŌülü fāŌilātü mefāŌilü fāŌilün

1. Güyā ki çeşmi hastasına bî-zebān gibi
Ammā ki ğayre her nigehe bir lisān gibi

545 HP(182a), Ü(178a), P(96a), EE(49b), AE1(62a), AE2(40b), H(53b).

(2b) yādgār: -Ü; yāda EE.

(3a) faķiri: faķri AE2.

(6) -EE. (b) orayı: oraya P.

546 HP(182b), P(97a), EE(50a), AE1(62b), AE2(39b), H(54a).

2. Ey zîb-bahş-ı matla'ı-ı hüsni-i cihân-fürûz
Rûyuñla âftâb-ı felek tev'öemân gibi
3. Çekdüm bir âh-ı serd ki yâd-ı kıaddüñle ben
Her mü tenümde ditredi berg-i hazân gibi
4. Dil bende yoğ saña sorıcağ sen de yoğ didüñ
Ey ğonca-fem o gevheri itdüñ nihân gibi
5. Vağt-i bahâr-ı Öaşkıdır ol gül-ruh âfetüñ
Dâğum Şigüfte oldu gül-i ergüvân gibi
6. Pertev o Şeh-süvârı idüp âhir ihtiyâr
Ser-rişte-i dili aña virdüm Öinân gibi

547

Mef'ülü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün

1. Serv itdi gitdi ol kıad-i bâlâ efendimi
Dil-keş hırâm-ı nâz u dil-ârâ efendimi
2. Muğ-beççegâni zülf-i siyeh-târı añdurur
Beñzetme gibi olmaya hâŐâ efendimi
3. Hep ğayriler mi ğörsün o meh-tâb-ı hüsni âh
Ben ğörmeyem mi bir gicecik ya efendimi
4. Tercîh iderdi derd-i ğamın Öilm-i hikmete
Bilmiş olaydı Bû ÖAli Şinâ efendimi
5. Yandum yağıldum ağladum ammâ firâkdan
Ta'Öciz ider mi âh o Şekvâ efendimi

(2a) cihân: cefân AE1. (b) tev'öemân: nâ-tüvân P, AE1.

(4a) Dil sende bende yoğ n'icolur hâl n'eyledüñ AE2. (b) gevheri: gevher P. / Ey tıfl-ı nâz o gevheri itdüñ ziyân gibi AE2.

547 HP(182b), (102a), EE(50a), AE1(63a), H(54b).

(1b) nâz u: nâz o EE.

(2a) siyeh-târı: siyeh-târ HP.

(3) EE, AE1 ve H nüshalarında 5. beyittir. (b) mi: -EE. / gicecik: gice AE1.

(4) EE, AE1 ve H nüshalarında 6. beyittir.

(5) EE, AE1 ve H nüshalarında 7. beyittir. (b) ider mi: iderse P, EE, AE1, H.

6. Bir āh-ı germ çekmişidüm sūz-ı Őaşk ile
İtmiş Őarağ-feşān o germā efendimi
7. Eyles mi bir dahi Yūsuf teŐessūfün
Görmüş olaydı kāşki Züleyhā efendimi
8. Dilde hayāli zıkr-i hafı gibi Nağş-bend
Gerçi tefevvūh eylemem aslā efendimi
9. Pertev midür hemān yāluñuz zār-ı gül-ruñı
Rāhat mı çor o peyker o şımā efendimi

FāŐilātün fāŐilātün fāŐilātün fāŐilün

1. Ne fedā ne hançer-i firçat helāk eyler beni
Ėamdan ölmem çorçarum gayret helāk eyler beni
2. Öyle bir müstağni meşreb rind-i bî-bāküm ki ben
Ėrzü-yı niömet-i cennet helāk eyler beni
3. Minnet eyler rūh-bağşide Mesih-i leb veli
ŐAzraŐil-i gamze bî-minnet helāk eyler beni
4. Olmuşum bir serd-i mihr Öaşık-küşüñ pervānesi
Kim ruñı şemŐile germiyyet helāk eyler beni
5. Māhi-i deryā-yı eşk-i ĥasret olmuşken yine
Ceźbe-i çullāb-ı çurbiyyet helāk eyler beni
6. Ben o bî-çaydam ki şeyhüm Őālem-i tecridde
İmtinān-ı şıçlet-i himmet helāk eyler beni

(6) EE, AE1 ve H nüshalarında 8. beyittir.

(7) -HP / EE, AE1 ve H nüshalarında 3. beyittir. (a) eyler mi: eyler mi idi EE, AE1. (b) kāşki: kāş EE, AE1.

(8) -HP / EE, AE1 ve H nüshalarında 4. beyittir.

(9a) hemān yaluñuz: yaluñuz hemān AE1.

548 HP(183a), Ū(178b), P(97b), EE(50a), AE1(63b), AE2(39b), H(54b).

(1a) bî-bāküm: bî-pāküm P.

7. Pertevā ben de maóil-i mısraÓ-ı Neşóet gibi
Gamdan ólmem qorqarum gayret helāk eyler beni

549

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. Geh sebū tutduñ gehi destüñde cām itdüñ beni
Bir yarım sāğarla geh sāqı tamām itdüñ beni
2. Gerd-i hākümdür şerer-efşān ol yerlerde kim
Sāye-zır-i eşheb-i āteş-licām itdüñ beni
3. Fikr ü zülfüñ rışe-i reyhān olaldan zihnüme
Çün sıfāl-i feslegen āşufte-kām itdüñ beni
4. Peykerüñ timşāli endāmumda oldı cilveger
ÓAks-i şineñle hele āyine-fām itdüñ beni
5. Gāh içerdüñ biñ tolu Pertev gibi hazm eyledüm
Bir yarım sāğarla geh sāqı tamām itdüñ beni

550

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. Bāde-i nahvet qaçan ser-hoş-mişāl eyler seni
Her gören cānā şarāb içmiş hayāl eyler seni

(7a) Hāzret-i Neşóet buyırımışdur bu bālā mısraÓı HP; Hāzret-i Neşóet buyırdur kim bu bālā mısraÓı Ü; Hāzret-i Neşóetle Gālib gibi Pertev ben dañi AE2.

549 HP(183a), Ü(179a), P(98a), EE(51a), AE1(63b), AE2(38b), H(55a).

(1b) sāğarla: sāğarlar AE1.

(2a) hākümdür: hāküm çün P, EE, AE1, H. / şerer-efşān ol yerlerde: şerer-ağger döker şol yerde EE, AE1, H; çün şerer aħ ter döker ol yerde AE2. (b) rız-i: zır-i Ü.

(3a) zihnüme: zihne H.

(4a) peykerüñ timşāli: peyker-i timşālüñ AE2. / oldı: olmış P, EE, AE1, H. (b) hele: begüm Ü.

(5a) eyledüm: eyledüñ AE1.

550 HP(183b), Ü(179b), P(98b), EE(51a), AE1(63b), AE2(38b), H(55a).

2. Dökme çok çok böyle perçem düşa ey nev-res nihâl
Bâr olup havfum budur kim bî-mecâl eyler seni
3. Sende bu sende bu hüsñ olınca ey ebrü hilâl
Şüphe yokdur kim meh-i bedr-i cemâl eyler seni
4. Hâne-i dil cilvegāhuñ olalı ey kîne-cü
Cümle hâsret-keşlerüñ benden suóâl eyler seni
5. Pertev-i hâyranı taÓyîb eyleme ey reşk-i hür
Sen de görseñ hüsñüñi aşüfte-hâl eyler seni

551

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün fāÓilün

1. Böyle ey dîde dem-â-dem zârsın bildüm seni
Bezm-i gamda sâgar-i ser-şârsın bildüm seni
2. Nāmuñi lüknet koyup geldüñ zebân-ı dil-bere
Rûh-bahş ol şîve-i güftârsın bildüm seni
3. Yoğ ise bendergeh-i gamda metāÓ-ı rāyicüñ
Ey dil ey dil bî-kes ü bî-kârsın bildüm seni
4. Şîve-i reftâr-ı hâyret-bahşı bilmezsin yürü
Ey büt ey büt-süret-i dîvârsın bildüm seni
5. Ben degül Pertev dañi itmez ümîd-i merhâmet
Nâz-perversin göñül-âzârsın bildüm seni

552

MefÓülü mefāÓîlü mefāÓîlü faÓülün

1. Sāyeñde biraz ben dañi ahkām ideyüm mi
Cevr ü sitemüñ Óāleme iÓlām ideyüm mi

(2a) çok çok böyle perçem: perçem böyle çok çok AE2.

551 HP(183b), P(98b), EE(51a), AE1(64a), H(55a).

(3a) gamda: dilde P, E, AE, H.

552 HP(183b), Ü(180a), P(99a), EE(51a), AE1(64a), H(55a).

(1b) cevır ü: cevrüñ P, EE, AE1, H.

2. İnsāf ile diñlerseñ eger şartı bu ammā
Bir sözle seni sevdigüm ilzām ideyüm mi
3. Sen gül açıl ağyār ile ben böyle a žālim
Her gün gam-ı Őaşkuñ ile aħşām ideyüm mi
4. Būlbūl gibi esrār-ı dilüm eyleyüp izhār
Reng-i ruħuñı şerm ile gül-fām ideyüm mi
5. Şerħ eyleyerek dāğ-ı dil-i Pertev-i zārı
Gül-būse-i gerdānuña ihām ideyüm mi

553

MefāŐilün feŐilātün mefāŐilün feöilün

1. Mehi o mihr-i cemāle mişāl bir şey mi
O ebruvāna nażarla hilāl bir şey mi
2. Neler ider neler ešnā-yı iltifātında
O iltifāta göre infiŐāl bir şey mi
3. Vişāl-cūyuñı itdūñ firāķ ile meŐlūf
Firāķ-ı ũlfete Öarz-ı vişāl bir şey mi
4. Ferāğ-ı dāŐiye-i būse-i dehān itdüm
Vücūdı olmayan emri hayāl bir şey mi
5. Hūner Őilācını bilmekde yoħsa ey Pertev
Figāri-i dil-i zārı suŐāl bir şey mi

554

Meföülü mefāŐilü mefāŐilü faöülün

1. Hūn-āb ile itdi gözümü řanlı etekli
Bir dāyi kesüm perperı mercānlı yelekli

(2a) diñlerseñ: diñlersin AE1. (b) bir: bu Ü.

553 HP(184a), Ü(180a), P(99a), EE(51b), AE1(64a), AE2(38b), H(55b).

(1) P, EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında mısraların yeri değişmiştir.

(2a) iltifātında: ũlfetde Ü.

(4b) vücūdı olmayan: netice virmeyen AE2.

554 HP(184a), Ü(180b), P(99b), EE(51b), AE1(64b), H(55b).

(1a) hūn-āb: hūn-ābe P, EE, AE1, H. / gözümü: gözüm EE, AE1, H.

2. Ārāmı için merdüm-i çeşm üzre yer itdüm
Ol tıfla ne var şimdi eger dinse bebekli
3. Bir taze fidân beççesi var bāğçevānuñ kim
Pistānı turunc şib-i zeķan ayva göbekli
4. Aç şine-i pür-dāguñı gördükde o şūhı
ÓArz eyle nezāket ile bir tāķa çiçekli
5. Pertev o mehūñ gerden-i pür-tābına söz yoķ
Bađı yeri gül-būsedden ammā ki benekli

555

Mefāóilün mefāóilün mefāóilün mefāóilün

1. Hat-ı sebzi tarāvet-baħş olan ruhsārı gördüñ mi
Hazān faşlında böyle cūş iden gülzārı gördüñ mi
2. Benüm Leyliveşüm ser-germ-i Óaşkuñ n'eyler ālāyiş
Ser-i taşvır-i Mecnūn üzre hiç destārı gördüñ mi
3. Bugün kākül-perişānumla hem-vaşl oluruz dirsın
Yine rüoyāda ey dil necm-i gışūdārı gördüñ mi
4. Çün aħger-süz-ı dilden külbe-i faķrumda seng-i ser
Sen ey nāzende böyle bāliş-i zer-tārı gördüñ mi
5. Dime pür-zahm-ı tır oldı hedefveş şinem ey Pertev
Kemın-i dıdede ol ğamze-i Tatarı gördüñ mi

555 HP(184a), Ü(181a), P(100a), EE(51b), AE(65b), H(56a).

(1a) ruhsārı: ruhsār Ü, P, H. (b) hazān faşlında: hazān vaķtinde P, AE1, H; firāķ vaķtinde EE. / cūş iden: cūş-ı AE1. / gülzārı: gülzār Ü, H.

(2a) n'eyler: beyler AE1. (b) hiç: sen Ü, -AE. / destārı: destār Ü, P, H.

(3b) gışūdārı: gışūdār Ü, P, AE1, H.

(4) Bu beyit AE2 nüshasında 551. Gazelde yer almaktadır. (a) çün: çü P, AE1. (b) bāliş-i: nāliş-i P, AE1. / zer-tārı: zer-tār Ü; zer-ĝār P, AE1, H.

(5b) Tatarı: Tatar Ü, P, AE1, H.

556

Mefâ'ülün mefâ'ülün mefâ'ülün mefâ'ülün

1. Gözüñle sen de ey dil yâr ile aġyârı gördüñ mi
Dimez miydüm saña ıasdı cefâdur yâri gördüñ mi
2. Yine gül-günelenmiş rüy-ı sâķi duħter-i rezden
Zenân -renginde ol muġ-beççe-i mekkârı gördüñ mi
3. Ħaıuñ geldükçe Óaşķum olmada efzün ammâ kim
Fedâ itdi seni aġyâr-ı bed-girdârı gördüñ mi
4. Neden ĥâmüş-ı şekvâ-yı şeb-i hicrânsın ey Óâşık
Bugünlerde yine ol mihr-i meh-ruhsârı gördüñ mi
5. Vefâ-yı yârdan bahş ile ġırralanma pek Pertev
ÓAceb rüoyâda neyl-i vuşlat-ı dil-dârı gördüñ mi

557

Mef'ülü mefâ'ülü mefâ'ülü fa'ülün

1. Eş'âruma bir zülf-i perişân sebep oldu
ġüftâruma bâ'îş daħi ol ġonca-leb oldu
2. Mest itse Óaceb mi dili neżżâre-i ĥüsni
Meşşâta-i ruhsâresi bintü'l-Óineb oldu
3. Kül-ħan gibi Óaşķuñ ile âteşlere düşdüñ
Āh-ı ciger-i şu'le-feşânum leheb oldu
4. Ben ġüşe-nişin-i ġam iken geldi ĥayâlüñ
Beytü'l-ħazenüm sürgeh-i pür-tarab oldu

556 HP(184b), Ü(181b), P(100a), EE(51b), AE1(65a), AE2(39a), H(56a).

(1a) ile aġyârı: aġyâr ile P. (b) yârı: yâr P.

(2) -AE2. (a) zenân: zebân AE1.

(3a) ammâ kim: şad civân Ü; şad çendân AE2. (b) itdi: itmiş AE2. / -girdârı: -girdâr P.

(4a) -AE1. / neden: niçün AE2. / ey: -HP, -EE, -AE2, -H. (b) yine: Óaceb AE2. / mihr-i: mihr ü AE2.

(5a) pek: ey P, AE1; sen AE2.

557 HP(184b), P(100b), EE(52a), AE1(65a), H(56a).

5. Vaşfin yaza yaza o şeh-i mülk-i cemâlün
Mecmu'â-i Pertevin Öaceb muntehab oldı

558

Mef'ûlü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün

1. Ey şüh-ı Öişve taze edâlar mübâregi
Bu nev-zemîn vefâlı cefâlar mübâregi
2. Dâğ üzre yine dâğ açacağ yâr rahm idüp
Ey şadr-ı şerhadâr şifâlar mübâregi
3. Hün eyleyüp dilüm ele alduğda söyledüm
Ey dest-i nâzenîn hînâlar mübâregi
4. Tedbîr-i nâz olınsa gerek sende tecrübe
Ey hasta-i vişâl devâlar mübâregi
5. Ol şüh bir dükenmeyecek nâza başlamış
Ey Pertev-i hâzîn şafâlar mübâregi

559

Der-tahşîn-i yasağ-ı mey*
Mef'ûlü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün

1. Fıflân bu çağda saña çeksün bıçağını
Sen ol begenme gör de bunı mey yasağını
2. Ol mest-i nâz terk ideli nüş-ı bâdeyi
Farğ eyler oldı birazcık şol u şağını

(5b) Pertevin: Pertev AE1, H.

558 HP(184b), P(101a), EE(52a), AE1(65b), H(56b).

(2a) yâr: yâra P. / idüp: ider P.

(4b) vişâl: vişâl u H.

(5a) nâza: cevre P, AE1, H.

559 HP(185a), Ü(183b), P(103b), EE(54a), AE1(66a), H(57a).

*Başlık: EE, H. Hîn-i yasağ-ı mey Zımında Söylenmişdi Ü.

(2a) nüş-ı: cām-ı EE, AE1, H.

3. Kırtıldı ser-ıoıuñ seri renc-i ĥumārdan
Sāķı ki çekdi meykedelerden ayağını
4. Muğ-beęęe Şimdi Őāĥn-ı ęemende ĥırām ider
Mey-ĥānenüñ bıraķdı muķassı bucāđını
5. Anlar da ĥayli ser-keş ü gerden-firāz idi
Mıñālaruñda Őāĥne ķo bursun ķulađını
6. Tathır-i cism ü peręemi ķāsd ile muğ-beęęe
Ĥammāma naķl eyledi tas u tarağını
7. Hoş bir devā-yı keyf ile Őayyār idi Őarāb
Söndürdiler o reh-zen-i ĥuŐuñ ocağını
8. Oldı Őarāb sāđarı ķandıl-i ŐavmaŐa
FıŐķ āleti Ően eyledi zühdüñ ęerađını
9. Āb-ı ĥarāmı ĥall-ı ĥelāl ola bāŐd-ez-ın
Ĥum-ı Őarāb Őevķ ile atsun ķapađını
10. Kırmışdı dāmı Őālem-i āb içre mey-fürüş
Anuñ da rüzgār n'olur bozsa ağını
11. Rez duĥteri başılmadan artıķ rehā bulur
Kendüye ĥaclegāĥ ne var itse bāđını
12. Bintü'l-Öineb ęün oldı o işkenceden ĥalās
Őāyān donatsa ĥuŐesi dal u budağını
13. Kırtıldı ĥüsn-i sāĥteden terk-i mey ile
Rengiyle dil-berüñ görür olduķ yañađını

(4a) Őāĥn-ı: Şanma P, EE, AE1, H.

(5) Ü nüshasında 6. beyittir. (a) ser-keş: ser-ĥoŐ EE, AE1. (b) mıñālaruñda: mıñālarında P, EE. / Őāĥne: Őāĥne Ü.

(6) -HP, -Ü.

(7) Ü nüshasında 5. beyittir. (b) o rehzen-i: āver-i ĥünerin Ü.

(8a) kandıl-i: ķıl AE1.

(9,10,12,14,15) -Ü. (9a) ĥarāmı ĥall-ı ĥalāl: ĥarāmı ĥall-ı ĥelāl HP; ĥarām AE1.

(10b) n'olur: n'ola AE1. / bozsa: kırsa P, EE, AE1, H.

(11b) ne var itse: itse ne var EE.

(12b) dal u: Őāl-ı P.

14. Kesb-i nehâfet eyledi rind-i şimîn-ten
Ma'Ûcün-h'âra döndi biraz atdı yağını
15. Mey-hâneler harâb olalı bâğa gitdiler
Favşanlar da şimdi değışdi yatağını
16. Müdmin de olsa ehl-i nażar yine Pertevâ
Biñ bâdeye değışmeye dil-ber dudağını

560

Mefâ'Ûlün mefâ'Ûlün mefâ'Ûlün mefâ'Ûlün

1. Ham-ı zülfünde dil pür-piç ü tâb olsun da ҡalsun mı
Esirüñ böyle vaķt-ı ıztırâb olsun da ҡalsun mı
2. Nigâhum olmasun mı büse-düzd-i la'Ûl-i mey-gûnı
O şüh-âsüde öyle mest-i h'âb olsun da ҡalsun mı
3. Ayuñ on dördi oldı bir güşâyiş görmedüñ gitdi
Ruñuñ bu kâkül içre mâh-tâb olsun da ҡalsun mı
4. Virür pend ü nasîhat şeyh alur ol dil-rübâ sabrum
Göñül hayrân vaz'Û-ı şeyh ü şâb olsun da ҡalsun mı
5. Ne sildi dest-i lutfüñ yaşımı ne sordı ahvâlin
Ya böyle diğe-i Pertev pür-âb olsun da ҡalsun mı

561

Mefâ'Ûlün fa'Ûlün mefâ'Ûlün fa'Ûlün

1. Gül-i dâğ ile ey dil gülistân olmaduñ mı
Hevâ-yı nefse ķâbil perişân olmaduñ mı

(14a) nehâfet: nehâf EE.

560 HP(185b), Ü(184b), P(101a).

(1a) pür-piç: bir piç P.

(2b) öyle: şöyle Ü, P.

(5a) ahvâlin: ahvâlün P.

561 HP(185b), Ü(185b), P(105b), EE(53b), AE1(68a), H(58b).

(1b) nefse: zülfe HP, P, EE, AE1, H / ķâbil: ķâyil Ü.

2. Gönül baq ey dil-ārā harāb oldı ser-ā-pā
Bu gülşende sen āyā hırāmān olmaduñ mı
3. Yeter çekdüñ firāqı gamuñ göñlümde bāqı
Bu meclisde a sāqı qadeh-rān olmaduñ mı
4. O bî-dāduñ elinden neler çekdüñ neler sen
Ya çâq-efzâ-yı dāmen girîbān olmaduñ mı
5. Yaqar yine ke'l-evvel o meh bezminde gönül
Ki Pertev hem-çü meşŖal-fürüzān olmaduñ mı

562

FāŖilātün fāŖilātün fāŖilātün fāŖilün

1. ŖĀşık olmaqdan ise Ŗayyāş olaydum kāşki
Dide-i mestāneñe hāldaş olaydum kāşki
2. Derdümi tarz-ı ğazelde saña eylerdüm beyān
Ben de dervîş-i Hācı Bektaş olaydum kāşki
3. Pāyuña teşriñüñ ešnāsında olurдум nişār
Çeşm-i hasret-bîñüm üzre yaş olaydum kāşki
4. Belki bu taqrîb ile pā-būsın olurdu naşîb
Reh-güzāruñda döşenmiş taş olaydum kāşki
5. Pertev-i māh-ı cemālüñden olurдум behre-yāb
Gıce kūyuñda uçan huffāş olaydum kāşki

(2a) sen āyā: ser-a-pā P, EE, AE1.

(3b) qadehrān: qadehdān P.

(5a) yaqar: baqar EE. / yine: kine P.

562 HP(185b), Ü(186b), P(106b), EE(55a), AE1(68a), H(59a).

(1a) Ŗāşık: fāriğ HP, Ü.

(2a) beyān: Ŗayān P, EE, AE1, H.

(3b) yaş: baş Ü.

(4a) pā-būsın: pā-būsūñ Ü, P, EE, AE1, H.

(5a) Pertev māh-ı cemālüñden: Pertevā mihr-i cemālinden P, AE1; Pertev-i mihr-i cemālüñden EE,

H. (b) gıce: nice AE1.

Fā'ílātün fā'ílātün fā'ílātün fā'ílün

1. Reng-i ruhsāruñ güle öğretti zibālanmagı
Çeşm-i mestüñ nergise gösterdi şehlālanmagı
2. Nür-bahşā-yı şeb-i deycür-ı hicrāndur ruhuñ
Senden öğrensün gelüp meh Óālem-ārālanmagı
3. Hatt-ı la'ólüñ işte oldı hastagānuñdan füzün
Leblerüñ dahi bitürmez mi Mesîhālanmagı
4. Düşmesün mü-çine destinden güzeşte dil-berüñ
İster ise mansıb-ı hüsünde ibkālālanmagı
5. Çāresāz-ı derd-i Óaşkam dirse de ol tıfl-ı nāz
Kim virür dünki tabîbe İbn-i Sınālanmagı
6. Gül nihālı ile ürkütmiş hezārı bāğdan
Hācet ise terk ideydi ol da şekvālanmagı
7. Teşnelik Óarz itme pek Pertev zülāl-ı vuślata
Varmadan súya ferāgat kıl müheyyālanmagı

Mefā'ílün mefā'ílün mefā'ílün mefā'ílün

1. Senüñ hiç rāz-ı ehl-i derde sırdaş olduğıñ var mı
Cünün-ı Óaşkla ya Óāleme fāş olduğıñ var mı

563 HP(186a), Ü(187a), P(103a), EE(54b), AE1(68b), H(59a).

(1b) gösterdi: öğretti AE1.

(2a) senden: sende AE1.

(3b) bitürmez: bitirmez HP; biter Ü.

(4a) düşmesün: düşmese Ü, P, EE, AE1, H. / destinden güzeşte dilberüñ: dest hat-ı ber-āverden n'ola Ü, P, EE, AE1, H. (b) ister ise mansıb-ı hüsünde: istemez mi mansıbında herkes Ü, P, EE, AE1, H.

(6a) bāğdan: bāğda P, EE, AE1.

(7a) pek Pertev: Pertev pek P, EE, AE1, H.

564 HP(186a), Ü(187b), P(106a), EE(55a), AE1(69a), AE2(40b), H(59b).

(1b) ya Óāleme: Óālemlere P, EE, AE1, AE2, H.

2. Urursın ĥubb-ı evlād-ı Őaliyyü'l-Murtażādan dem
Velı fart-ı maĥabbetle kıızıl baş olduğuğ var mı
3. Tekellüfden müberrā özge sultānum didüğ pırüm
ÖAceb ĥıç vaşle-püş-ı Ĥacı Bektaş olduğuğ var mı
4. Başılsa ehli işgāl ile Öayb itme senüğ ey dil
Zen-i seĥĥāre-i dünyāya oynaş olduğuğ var mı
5. Girüp ađyār ile meydān-ı Őařqa yār içün böyle
Senüğ merd-i neberd-i rezm ü pür-ĥāř olduğuğ var mı
6. Cenāb-ı Neřōet-i āgāĥ-dilden Pertevāsā ĥıç
Senüğ řāyeste-i taĥsın u sābāř olduğuğ var mı

565

Meföülü mefāŐilün faöülün

1. Ey her nigeĥı Őitāb-ı maŐnā
V'ey ĥamzeleri ĥitāb-ı maŐnā
2. Lafş-ı mey-i laŐlüđi yazarken
Mest itdi beni řarāb-ı maŐnā
3. Ĥat ĥüsnüñe nice perde olsun
Elfāz olamaz ĥicāb-ı maŐnā
4. At ĥarf gibi niķābı yüzden
Foğsun yine āftāb-ı maŐnā
5. Ĥālinden anuğ sebaķ alanlar
Ĥattından oķur kitāb-ı maŐnā

(5b) rezm ü: rezm-i EE, AE1.

565 HP(186b), Ü(188a), P(101a), EE(55a), AE1(69b), AE2(41b), H(59b).

(1) EE, AE1, AE2 ve H nüshalarında mısraların yeri değişmiştir.(a) Ey her nigeĥi Őitāb-ı: ĥamzeleri ĥitāb-ı P, AE1. / ey: v'ey AE2, H. (b) v'ey: ey AE2, H. / ĥamzeleri ĥitāb-ı: ĥarf-ı ruĥı kitāb-ı P; her nigeĥi Őitāb-ı EE.

(2a) Bir beyt oķudı baña ki laŐlüđ P, AE1, H; Bir beyt oķuduđ baña ki bir gün AE2.

(3) P nüshasında 5. beyittir,EE. (b) olamaz: ola mı AE2.

(4) P nüshasında 3. beyittir.

(5) P nüshasında 4. beyittir.

6. Ebdāna duhūlı gibi rūhuñ
Elfāza girer cenāb-ı ma'Ōnā
7. MısraŌı çü ŧāhid-i müzeyyen
Tezyin ider ŧebāt-ı ma'Ōnā
8. Pertev gibi feyzmend-i Ōaŧka
Olmaz mı güŧāde bāb-ı ma'Ōnā

566

Mef'Ōlū mefā'Ōilūn fa'Ōlūn

1. Ey lafz-ı lebi ŧarāb-ı ma'Ōnā
V'ey hārf-ı ruhi kitāb-ı ma'Ōnā
2. Hāl-ı dilūmi telaffuŧ itsem
Maḥsūs olur ıztırāb-ı ma'Ōnā
3. Biġānesi iken āŧnālıķ
Elfāz ider cenāb-ı ma'Ōnā
4. Feryād u fiġān u nāle-i dil
Sen tavr u ney u rebāb-ı ma'Ōnā
5. Pür-ķıldı sevād-ı satrı yek-ser
Nūri ile āftāb-ı ma'Ōnā
6. Evrāk-ı gül ġazellerūmden
Taķtīr olunur gül-āb-ı ma'Ōnā

(6) -Ü, -P, -AE / EE ve H nüshalarında 7. beyittir.

(7) -HP, -Ü, -AE2. / EE ve H nüshalarında 6. beyittir. (a) ŧāhid-i: ŧāhidin P.
566 HP(186b), P(100b), EE(54b), AE1(69b), AE2(42a), H(60a).

(1b) hārf-ı ruhi kitāb-ı: her niġehi Ōitāb-ı P.

2. ve 6. beyitler Ü nüshasında 565. Gazelin beyitleri olarak yer almaktadır.

(2b) maḥsūs olur: maḥsūsdur P, EE, AE1, AE2.

(3,4) -HP, -P, -EE, -AE1, -H.

(5) H nüshasında 3. beyittir.

(6) P, EE, AE1 ve H nüshalarında 5, AE2 nüshasında 7. beyittir.

Not: EE nüshasında (6b) ile (7b) yer deġiŧmiŧtir.

7. İçdüñ kana kana hūna qanduñ
Ey lebleri la'Ol-i nāb-ı ma'Ōnā
8. Ser-cümle sevād-h'ān-ı hattuñ
Çünkü ola hîsse-yāb-ı ma'Ōnā
9. Pertev gibi nüsha-i hatuñdan
İtsem ne var iktisāb-ı ma'Ōnā

567

Mefā'Ōlün mefā'Ōlün mefā'Ōlün mefā'Ōlün

1. Baña baş itdi her būs-ı dehānuñ bir şeker tengi
Ne lezzetlü olurmış esmerü'l-levnüñ şeker rengi
2. Yine çesbān olan nā-sāzdur nā-sāze Ōālemde
Ney enbānuñ qavaldur sāz kısmından hem-āhengi
3. Döner mürğ-i dil-i nālende-i şayd-bāz-ı hūn-rīze
Burup destin girince raqşa ol nev-res güzel çengi
4. Görüp piçide müjgān ile çeşm üstindeki zülfin
Gelür yāda hemān-dem qahramān u ejdehā cengi
5. Ĥariṃ-i hūsn-i rüyından çün āga-yı harem nā-gāh
Çıqup Pertev ne söyler gūş-ı yāra hatt-ı şeb-rengi

(7) P, EE ve H nüshalarında 4. beyittir.(a) hūna: kana HP

(8) H nüshasında 6. beyittir.

(9a) hatuñdan: hatuñda EE. (b) ne var: n'ola P.

567 HP(187a), Ü(188b), P(106a), EE(55b), AE1(69a), H(59b).

(1a) dehānuñ: dehānı P, EE, AE1, H. (b) lezzetlü: lezzetli Ü.

(2a) nā-sāza: nā-sāz-ı P.

(3a) Dilüm beñzer hemān der-çeng-i şah-bāz-ı şikāriye P, AE, H. / hūn-rīze: şikāriye P; sükārāya EE.

(4b) zülfin: zülfüñ P,AE1.

(5a) rüyından: rüyında AE1. (b) yāre: -AE1.

Fā'ölātün fā'ölātün fā'ölātün fā'ölün

1. Zümre-i Őuŕŕađdan kim intihāb itdüñ beni
Sevdigüm bir Őāŕıđ-ı Őālĭ-cenāb itdüñ beni
2. Yüz virüp gerçi cemāl-i pāküñe ıılduñ ıarıñ
Tār-ı müyuñ gibi vağf-ı pıç ü tāb itdüñ beni
3. Niömet-i düŕnāmuñı olsam ferāmüŕ eylemem
Künc-i ğamda çāŕñĭ-senc-i Őitāb itdüñ beni
4. Ārzü-yı lāŐl-i mey-ğunuñla ey muğ-beççe āh
Ħayli demler müdmin-i cām-ı ŕarāb itdüñ beni
5. Çeŕm-i maĦmüruñ siyeh-mest ile sāđı baŐd-ez-ĭñ
Niyyet-i taŐmĭr ile zıřā Ħarāb itdüñ beni
6. Devlet-i cevruñle dāmen dāmen itlāf eylesüm
Nağd-ı ŕım-i eŕk ile mālĭk-nisāb itdüñ beni
7. ŕeh-süvārum çekdüñ ammā esb-i nāzuñ dizginin
Ālem-i pĭrāneye pāder rikāb itdüñ beni
8. Eylesün yā Ħāzret-i Neŕŕet seni Ħāđ ber-devām
ŕāŐir-i Ħoŕ-lehce-i muöciz-Ħitāb itdüñ beni
9. Pertevāsā nice rüyum sürmeyem dergāhuña
Āsmān-ı ŕāŐiriyye āftāb itdüñ beni

568 HP(187a), Ü(189b), P102b).

(7a) dizginin: dizginüñ P.

(8a) eylesün: eyleyüp P. (b) ŕāŐir: sāŐir P.

(9a) dergāhuña: dergāhüne P.

LUGAZLAR

1

Luğaz

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Nedür ol sikke-şifat şahs-ı Öaziz
Fuğarādan ider Öālemde giriz
2. Gebr ü tersā vü müselmān ile yār
Zīk meclisler āna cāy-ı qarār
3. Ser-i etfāle olur bār-ı belā
Şeyh-i fānīleri eyler budalā
4. Azdurur šāhibini tek turmaz
Bozıur kendi dahi çok sürmez
5. Geh mühim-sāz-ı vişāl-ı dil-ber
Gāh mehcūr iken pūr u peder
6. Geh kilid-i der-i firdevs-i berin
Gāh miftāh-ı cahim ü siccin
7. Geh hāyāt-āver-i bīmārāndur
Gāh insāna Öadū-yı cāndur
8. Geh olur vech-i Öarūsa zinet
Gāh ārāyiş-i seng-terbiyyet
9. Hāll olunmasa eger bir müşkil
Becerür olsun olursa neşkil
10. Pertevā bu luğazı itmege hāl
Nağd-ı efkār-nişār olsa maħal

1 HP(187b), P(171b), EE(71b), AE1(90b), AE2(47b), H(79a).

(1b) Öālemde: ammā ki HP.

(2b) meclisler: muhibler EE.

(3b) budālā: bir belā AE2.

(4) AE2 nüshasında 9. beyittir. (a) šāhibini tek: halkı oturmaz P, EE, AE1, AE2, H.

(5) P, EE, AE1 ve H nüshalarında 7. beyittir.

(7) P, EE, AE1 ve H nüshalarında 8. beyittir. (a) bīmārāndur: mihmārāndur P.

(8) P, EE, AE1 ve H nüshalarında 5. beyittir.

(9) -HP, -P, -EE, -AE1, -H.

2

Luğaz*

Fe'Öilâtün mefâ'Öilün fe'Öilün

1. Nedür ol âl-püş Óarūs-ı Óacūz
Tutuğ-ı sebz içinde şu'Öle-fürüz
2. Āllar giydi çıkdı meydāna
Mekr ü āl itmege Óacūzāne
3. Rūyı gül-günelerle çün gül-i ter
Ruĥları fişka fişka hem çün ger
4. Ruĥları olmağ ile çün sūhān
Nev-civān olsa da dinür kocaman
5. Kocamanken civāne tālibdür
Ney-süvār olması Óacāyibdür
6. Kendisi pır ü tālibi ber-nā
Gösterür yüz yağın olinca şitā
7. Ya'Öni vaqt-ı rebj'Ö ārā varamaz
Varsada anı müşteri şaramaz
8. Ezilür şiveler ider turıcağ
Kūy-ı gāltān gibidür oturıcağ
9. Dizerseler sübhā gibi yüz Óadedin
Arama içlerinde niğ ü bedin
10. Kocayımış diyüp de geçmeyelüm
Tāzededen yine anı seçmeyelüm
11. Yine bir al kaputlıca kōcadur
Şan bedestānda Pertevā hōcadur

2 HP(187b), P(172a), EE(72a), AE1(91a), H(79b).

* Başlık: Luğaz-ı Diğer AE1.

(3a) gül-günelerle: gül-günlerle EE.

(4a) ruĥları olmağ ile: bî-meze tā'Öm-ı būsı P, EE, AE1,H. (b) nev-civān olsa da dinür: nev-civāndur dinür kine P; nev-civāndur dinür yine EE, AE1, H.

(6b) gösterür yüz: rû-nümādur P, EE, AE1, H.

(7,8,9,11) -HP. (7b) şaramaz: şarmaz EE, H.

(10b) tāzededen yine anı: tāzelerden bir anı P, EE; tāzelerden biz anı AE1, H.

Ebyāt-ı müteferriqa

1

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

Rind ü mey-h'ār aña dirler bu şems-hānede kim
Ramazān ğurresi Öaksini göre cāmında

2

MefāÖilün fe'Öilätün mefāÖilün fe'Öilün

O dürr-i baħr letāfetle biz geçenlerde
Şadefcilerde tesādüf idüp görüşmiş idik

3 *

FāÖilätün fāÖilätün fāÖilätün fāÖilün

Ser ü destārın o serv-ķāmetüñ kim görse ger
Ser ü şimñ üzre altun serv bitmiş žann ider

4 *

FāÖilätün fāÖilätün fāÖilätün fāÖilün

Muntażırken çār-çeşm ile o çār-ebrüya ben
Dört yol ağzında dil-i nā-çāruma oldı düçār

(11b) bedāstānda: büzistānda EE, H; bedestānda AE1.

1 HP(189b), P(175a), EE(72b), AE1(92a), AE2(49a), H(80b).

2 HP(190a), P(175a), EE(72b), AE1(92a), AE2(48b), H(80b).

(a) biz: bize P.

3 HP(190a), P(175a), EE(72b), AE1(92a), H(80b).

*Başlık: Beyt-i diğeri EE .

MatlaÖ-ı diğeri AE1.

(a) destārın: destāruñ P.

4 HP(190a), P(175a), EE(73a), AE1(92b), H(81a).

Not: Bu beyit P nüshasında iki defa geçmektedir.

*Başlık: Diğeri beyt AE1.

(b) nā-çāruma oldı: nā-çār u zār olmuş P, AE1, H; nā-çār var olduğı EE.

5

Mef'ölün mef'ölün fa'ölün

Peri ber pirpiri bir berber olsa
Berı perrı birinden ber ter olsa

6

Mef'ölü fa'ölätü mef'öülü fa'ölün

Gitmez hayali girye ile çeşm-i zardan
Ser-çeşme-i sirişküh o güyā perısidür

7

Fä'ölätün fä'ölätün fä'ölätün fä'ölün

Olsa gamgin ehl-i vuslat itme istigrāb kim
Hätir-ı Őuşşāka mehcürı-i ferdādur gelen

8

Fe'ölätün fe'ölätün fe'ölätün fe'ölün

Çaleme gelmeyecek işler idüp amāde
Beni rüsvāy ide yazdı hele kätib-zāde

9

Fe'ölätün fe'ölätün fe'ölätün fe'ölün

Naşş u hıyleyle ider kendüsine dil-dāde
Āh ol nür-ı mücessem yemenici-zāde

5 HP(190a), P(175a), EE(73a), AE1(92a), AE2(48b), H(81a).

(b) birinden: yerinden AE1.

6 HP(190a), P(174a).

7 HP(190a), P(174a).

(a) istigrāb: isti'ödād P.

8 HP(190a), P(174a), AE2(49a).

(b) rüsvāy: rüsvā P üftāde AE2.

9 HP(190a), P(174a).

(a) dil-dāde: amāde P.

10

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

Hâne ber-düş olaraq olmuş idüm dil-dāde
Beni oltucıcı ŐanurmıŐ oturacıcı-zāde

11

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

Şu'Öle-i āteŐ-i dille gezerüm dünyāda
Beni ol rütbe za'Öi itdi fenerci-zāde

12

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

La'Öl-i cān-baħŐuņa nisbet eyle ey rūh-ı revān
Bir urı çeşme hemān çeşme-i āb-ı ĥayvān

13

Mef'Öülü fā'Öilätü mefā'Öilü fā'Öilün

Ėamzeñ ki böyle tiğ çeküp eyledi Ėulüv
Cellād çeŐmesinden iürdi cihāna Şu

14

Mef'Öülü fā'Öilätü mefā'Öilü fā'Öilün

Āb-ı ĥayāt u çeşme-i cān dinmeden daħi
Őāyān dinilse la'Ölüñe Őeftālu çeşmesi

10 HP(190a), P(174a).

11 HP(190b), P(174a), AE2(49a).

(a) ol: bu AE2.

12 HP(190b), P(174a).

13 HP(190b), P(174a), AE2(48b).

14 HP(190b), P(175a), EE(73a), AE1(92b), AE2(49a), H(81a).

(a) āb-ı: āb u AE2.

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

Mest ü pā-būşum alup gideli seyl-i hicrān
Dāl-taban çeşmesine döndi bu çeşm-i giryān

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

Ayrılık çeşmesi tārīhine beñzetmişler
Ĥat-ı püşt-i lebūñ ey rūĥ-ı revān teşne-lebān

Mefā'ÖilünFe'Öilätün mefā'Öilün fe'Öilün

Bu āb u tāb ki vardur cemāl-i pākūñde
Elüñe şu koyamaz āftābe-i ĥürşid

Mef'Öülü mefā'Öilü mefā'Öilü fa'Öülün

Žann itme görüp dīdelerüm eşke Öuyündür
Ceyhün kenārındaki ser-çeşme-i hündür

15 HP(190b), P(174a).

16 HP(190b), P(175a), EE(73a), AE1(92b), AE2(48b), H(81a).

(b) peşt-i: pest-i H.

17 HP(190b), P(174a), AE2(48a).

(b) elüñe: el ile P.

18 HP(190b), P(174a).

(a) eşke: eşk-i P.

Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün

Küze-i Eyyübdan cānāna nüş eylerse āb
Kāse-i billür der “*Yā leyteni küntü türāb*”³⁰⁰

Mef'Öülü mef'Öülü mef'Öülü fa'Öülün

Şükrānesine cān vireyüm ni'Ömet-i cevruñ
Tek baña cefā itdügüñ ey şüh helāl it

Mef'Öilünmef'Öilünmef'Öilünmef'Öilün

Müsāvi āb u hāki reng ü bñ ezhārda başka
Nümāyāndur temāşā ile bāğ-ı hikmet-i bāri

Mef'Öülün mef'Öülün mef'Öülün mef'Öülün

Gülistanda hırāmān ol benüm serv-i ser-efrāzum
Ki teşrif-i kudūmuñ bā'Öi's-i iqbāl-i gülşendür

Fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilātün fā'Öilün

Çoğ mıdur yüz biñ eger āvāreñ olsa sevdigüm
Şāhid-i gülzār iken gül var hezār üftādesi

19 HP(191a), P(174b), AE2(48a).

³⁰⁰ “Sizi yakın gelecekteki bir azapla uyardık; O gün kişi elleriyle sunduğuna bakar ve inkarcı da: ‘Keşke toprak olaydım’ der.” Nebe suresi, ayet 40.

20 HP(191a), P(174b).

21 HP(191a), P(174b).

22 HP(191a), P(174b).

23 HP(191a), P(174b).

(b) üftādesi: āvāresi P.

24

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Nihālân-ı çemen kadûñ görüp tâ olmasun ser-keş
Benüm serv-i ser-efrâzum gülistanda hırâmân ol

25

Sultân Selîm Hân bardağına tahrîr olınmağ üzere söylenen ebyât*
Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Selîm Hân taht-ı mevrûsunda İskender-şebât olsun
Hużûrunda bu bardağ menba'î-ı âb-ı hâyât olsun

26

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Gerekse piş-i Hâkânîde bî-cân u zebân olsun
Lisân-ı hâl ile bu göze dir iç nûş-ı cân olsun

27

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Du'âyâya ağzını açmış bu bardağ dir edîbâne
Şifâlar âfiyetler vâlide sultân-ı zî-şâna

28

Lâlelere avîze olmak üzere söylenen ebyât*
Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Giyüp tâc-ı şeh-i İrân-zemîni lâle-i gülşen
Geçüp baş tahtaya nahvetle şan şâh-ı zemîn olsun

24 HP(191a), P(174b).

25 HP(191a), P(174a).

*Başlık: HP.

26 HP(191a), P(174a).

27 HP(191a), P(174a).

28 HP(191b), P(174b).

*Başlık: HP.

29

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Güler-yüz gösterüp güller gibi bülbüllere cānān
Açılma herkese çun lāle olma şāhid-i gülşen

30

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Temāşa eyle gel açıl şarāb iç sevdigüm sen de
Açıldı lāleler güller pür-oldı sāgar-ı gülşen

31

Fā'îlātün fā'îlātün fā'îlātün fā'îlün

Hün-ı dilden lāleler oldı ser-i kūyuñ didüm
Güldi ol gül-ruh didi geldi çerāgān demleri

32

Fā'îlātün fā'îlātün fā'îlātün fā'îlün

Bend-i tomruğdan rehā tebşirün eyler goncaya
Lāleye peyk-i sabā dinse be-cā ta'îbîrde

33

Fā'îlātün fā'îlātün fā'îlātün fā'îlün

Āb u tāb-ı rüyuña çendān müşābih olmağın
Pertev iqbāl-i lāle dem-be-dem efzün olur

29 HP(191b), P(174b).

(a) bülbüllere: bülbüller P. (b) lāle: sen de P.

30 HP(191b), P(174b).

31 HP(191b), P(174b).

(b) güldi: geldi HP.

32 HP(191b), P(174b).

(a) bend-i: bir P. (b) ta'îbîrde: ta'îbîrdür P.

33 HP(191b), P(174b).

34

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Ol lâle-haddüm itse ta'saddur 'O'aceb midür
Meclisde şâh-ı hüsn olan a'Ölâ-nişîn gerek

35

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Pertev-figen olursa çerâgâne mehveşüm
Tâbende vü sa'Öid olur ahter-i bahâr

36

Çapu üstine yazılmaç için söylenen beyt*
Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Rıdvân bu bâbı görmedi didümse h'âbda
Vallahi bî-günâham efendi bu bâbda

37

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Kerem-i reftâr olup ol hüsrev-i gül-gün-süvâr
Gülşenüñ âteş-i hasretle tutuşdı etegi

38

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Gider elbet gider gam-hânesiyken güşına dilden
Ki teşrif eyledi bezmi semen-ber bir perî-peyker

34 HP(191b), P(174b).

35 HP(191b), P(174b).

36 HP(191b), P(174b).

*Başlık: HP.

37 P(174a).

38 P(174b).

39

Fā'ílātün fā'ílātün fā'ílātün fā'ílün

Ben sirişküm hep senüñçün dürr-i şehvār eyledüm
Maqsaduñ gevherse cānā böyle ā'ólā la'ól-i al

40

Fā'ílātün fā'ílātün fā'ílātün fā'ílün

Āb u tāb-ı kúr-s-ı meh-tāb idüp bu şeb nigāh
Hep çürükçi çeşmesi nüzhetgehin itdüm hayāl

Tahrir u šāhib-i haže'd-djvān Eyyübü Muştafā Kāñi Mır-i Enderün-ı
Hümāyün Hāne-i seferi tūlu'llahu Őömrihu* 1215-Ramazān H(81a).

39 AE2(48b).

40 AE2(48b).

* Lā-ilahe illa'llah yā Rab hayrū'l-halās Muhammed Resūlu'llah yā Hızır İlyās HP(192a). Tedkik İdilmişdür Ü(190a). Temmet-i djvān P(175b). Temmetü'l-kitābi'd-djvān bi-Őavni'llahi'l-meliki'l-mennān-1239-Eylül 17 Bazarirtesi EE(73a). Temme Haže'd-djvān bi-Őavni'l-mennān AE1(92b). El-fağiri'l-hāğir es-seyyid Šālîh el-feyz Gümüş-zāde hitām-ı fğ-deyri'l-ğamer sene šemān ve hamsün ve mi'óetān baŐde'l-elf lā-tenzür ĸuşürnā ve hüve'l-hat AE2(49a).

EKLER

EK-1 FARŞÇA ŞİİRLER

1

íîî× Cqpi× Ír° DF ½p× xîØiN

MefÖülü fãÖilätü mefãÖilü fãÖilün

PhDv éÛDèF CoD¾PlìvoÛØF Í¾D°
PhDv éÛDèF CoDFDαP ÀîrF go ælìzßJ
PhDv éÛDèF CoDGÂ lÛF éÛiv kßØÛÛ

PhDv éÛDèF CoDJ yr»ÎP kpÇÎD×DJ
PhDv éÛDèF CoDèdP çìKF pv lÛÇ¾C

kßzÚPpF Ú× l×AqDN ÖrfqC
kßz ÚßÛÆ Öoßè± éÆp²OÛ× P;Çî×
kßz ÚlØÛoCp× ÍDα P PÎP k Úßz

kßz Úßw× ÛÛD;¾ éÛ·z æDÇÛqADN
PhDv éÛDèF CoDVÚkCk ÖpÆ PvdhpF

PhpÛ Ú× Úßh ÛçpÛ P C êD;VqCDN
PiwÆpF oClÛK× yD¾kõOzopv
Piiv Öpv pF ÚDèV Pk PÎn× ÂDh

PiëpÆ éÛÆ Ú× Mpìd æDËÛ qC Ûç
PhDv éÛDèF CoCrZ qP o upN Ûdo íF

çho pç× ÛÛìGF éÆ êlWwØF ÛO¾o
çÇØ;ÆP oßz ÛÛÇ¾ CoHîÂo Âα
çz êßwF æoD®Ûq Ú× Û;Z lèkpÆ

yP æD× éO;Æ ÚDèÛpFCpèrF Ölèk
PhDv éÛDèF CoDµPkpVvk P¾pÆPpF

lÛÇ×okkokDîÛ ÈÛÛq CpN íîî×

1HP(39a), Ü(40a), P(115b), EE(61b), AE1(78a), H(67b)

Başlık: Mutarraf Tahmîs-i bâ-ğazel-i Mîrzâ Kulu Meylî Ü.

Tahmîs-i mutarraf be-ğazel-i Mîrzâ Kulu Meylî P, AE1.

Tahmîs-i ğazel EE.

lÜøOw× Þ ÚCpîdÞ ælÜÇ¼ ßNpJ ÚßZ
lÜøv íOh DN Ûîk Þ ÚDV lÆF éZpÆ

lÜwJDÛkDO¼C Ú× oCq ÚDV pîWiÛF
PhDv éÛDèF CoôF lÜøÆ íFDN pÆ

2

íÛCpè¬ Ûîïvîr° xîøiN

Feóilātün mefāóilün feóilün

í× íÛ·ë yDF EA çNA
í× íÛ·ë yCpi;NA EA
í× íÛ·ë yA EA çNA

í× íÛ·ë yôO;NA EA
í× íÛ·ë yDøÂ yßh õî·z

lçk oÞq éÛC pαpα Co é;J
lçkÞoß¬ íÛO¼o CpîJ
lçkoßÛÞ íÛlèk Cpø;Z

lçk oßè± ôßîV Co Úwd
í× íÛ·ë yCpN PFoqA

ÛñDÛpJpèrF ÚD°p×ßaøç
íÛkD;Æ qC íÆ ßaøç
öqó CpZ ÚAÞ ÚèC ÚDèV qC

ÛñCk Þo EBF éîó ßaøç
í× íÛ·ë yD·× Ú× ÛÛçî×

lèßz Cp× ÚßZ èzC ußçq
lèÞpî× Coß;F Ú× õÛCk
lèlv ÚDèV ÚèC éÆ íÂDµ PwîÛ

2HP(39b), Ü(40b), P(114a), EE(62a), AE1(78b)

Başlık: Tahmîs-i bâ-gazel-i Selîm-i Fahrânî Ü,

Tahmîs-i gazel-i Selîm-i Fahrânî P, AE1.

Tahmîs-i gazel EE.

lëßÆ Ú× yßÇF Ök pç ÍÃµ
 í× íÛ·ë yDF kDzßoßiF

ÛìÏv ßZ ÛFp;× lÛo ÖßNpJ
 ÛëlÂ ÛëlÛ CpÛClÛo ÖpF
 ÛëC éÛ æDV Þ ÍD× lÛ×ßqoA

ÛìÏv ECpz íF ,G¬ l;Ç;Û
 í× íÛ·ë yD·OÛC ðëD×

3

ÍDih Úzßo PÆßzÍr° xîØiN

FeÓilätün feÓilätün feÓilätün
 feÓilün

lëA í× ÚßpF æoCl°q Ûhq Ûçp×
 lëA í× ÚßpF æoCßh Úßh êßv qC PØdp×
 lëA í× ÚßpF æoCßA Ú× qC PÛÇw×

lëA í× ÚßpF æoDaF Ík qC ÖC æoDZ
 lëA í× ÚßpF æoDhqCÛ× Ä;µð;ìz

Ûzßh éZpÆßN í¼ pd ÛÆß êoCqA ÍkDF
 ÛzßéÛCßëk ßN íÛDèÛ ælëk qC _îÎ
 Û;Ç× çÆok éZ æA Þ éÇÛ ÛDì×ok

Û;Æ éÆ ÛÛCßOÛ PØìFq éÆxF qCx;Û
 lëA í× ÚßpF æoD²Û ßZ ælëk qC ÛÇA

PzCk ÚCßOÛ _ë éOiwÎk Ú×DF Co ÖDh
 PzCk ÚCßOÛ _Øv ßaØçCoælÇ;NA ¹p×
 PzCk ÚCßOÛ _z éÇÛDç pF æl×A Úiv ÛëC

PzCk ÚCßOÛ ÈÏ¼ pëq Cp× EDOìF Ík
 lëA í× ÚßpF æoCßèÆqPwìhßz Í;¬

Pw;Û êDJ qCPçook Ík éÆ P¼oolÃÛA
 PvkphA livoßNÍDØV êDzDØOF
 PwF ÛOvk PèÇÛPÏαßíÛiaÏÆq æß

Pwvßç ÛëßÏÇF xFqCßN êßpF éëpÆ
 lëA í× ÚßpF æoCß¾ ßZ æA ÛGÍqC

3HP(40a), P(114b), EE(62b), AE1(79a)

Başlık: Tahmîs-i gâzel-i Şevket-i Buhârî P, AE1.

Tahmîs-i gâzel EE.

ÛÛDÛDV ok æCo ÖLÂ çÃÛ æDÆ
 ÛÛDÇiJ oßiØhq Û¼lç ÚßaØç æDÆ
 ÛÛDØµ Úlµ peF kßz ÈzCqC ßNpJ

ÛÛDÆt×ôoD²Ûq éÛiv qC PÆßz
 læA í× ÚþpF æoDJ læ Ík qC ôlÃµ

4

ír°

MefãÓilün mefãÓilün mefãÓilün
 mefãÓilün

DWÛC li×C DÛ çJ çëD;ÆqC PvoDèF aì¼ ß;×
 DWÛC liÏÆ íF oßh kßzC þ éWÛ° ßz PØdo ok
 ÍÆ ÚßaØç P;ÆCk Ú× ÚßÇÏÆ éN rGv ÚA xFq
 DWÛC liçv êß× ÛOhDN ylÛF kok pépd
 êoClÛJ PvdGeα ö;Û ykDF éÆ Ú;ÏÆ ÍÆ
 DWÛC lælF lzpJ Ölµ qC EA ÛîDµ êþlÆ
 lz íÏ·Ï Ûo Ûç ÚØZ ÚëC PvoDèF yßV xFq
 DWÛC liF ækoþA oDF ÚßÛW× ôliÏßs pv
 ßNpJ ÚDv éWÛ° íÛi;ìxp-Dh éOwFokCpV
 DWÛC li×C DÛ çJ çëD;ÆqC PvoDèF aì¼ ß;×

5

ír°

MefãÓilün mefãÓilün mefãÓilün mefãÓilün

Co íîDèÛ êDèÏÆ Örf ok lÛÆ íGîF Pho
 Co íîDÂ pèz çÃÛ ßN êlçC q Û;Z lÛD×q
 lÛD× ç×DìÛ ok Ûovo ¼îN PÛCþpFC ÛîFq
 Co íîDÃ× ßN Û;Z Û;h qC PçÆ ÖpÛ ÚDØëpÛ
 D×C ÚDV ÚD×Dv pÆ DØ»è PGî P;J ñh
 Co íîDd ÚDWîF HîDÂ kqDv rëpGî PGî
 CpNpwd ,ØV Örf ,z kqDv éÛCþpJ Phok
 Co íîDèDh íαþ ßN li×ClÛÇì× |i;×
 kß×p¼ DGîD¬ ßNpJ PwÛëC Ír»ÛëC ECßV
 Co íîDÇN pJ oDç ækDF yßÇì×þ êßÇì× ÛÛα

6

4HP(79a), Ü(81b), P(8b), EE(3b), AE1(4a), AE2(3b), H(3b)

5HP(79a), P(8b), EE(3b), AE1(4b), AE2(3a)

Ír°

MefāÓilün feÓilätün mefāÓilün feÓilün

EA éN ok EAKqßv ÖpN ÖpÆ ÈzCq
 EA éN ok EDGÆ íFA Ök ÖLÛßz
 _zpv peF Þ EDGd çØ;Z ðÛDh éÆ ÛÛ×
 EA éN ok EDGd ÖLëLÛ Pvc éO;Æ éÆ
 ÚßÇÏÆ go ÚA éO;ÆDØÛ éÍCs éÇÛDØç
 EA éN ok ECpz ækßØÛ ÚD;Çì× éF
 ÞC HÎ lz oCk éÎDiGN ßz évßF ½pdq
 EA éN ok EDÛ Í·Î lÛ¼ éÆorhorh
 ÛÎD± êpÇÛÛ ÖßÏ²× ðêpÇF CpZ
 EA éN ok ECphlz ÚìO× kClv DwF
 ßNpJ ÚèC PvdOÆßz Ír»ÚA ECSV
 EA éN ok ECSV pJ ½lα yßh HÎ

7

Ír°

MefāÓilün mefāÓilün mefāÓilün mefāÓilün

PwÛßw¼C éÆ D×C PwÏÆ DGèq MoßA ḥ go
 PwÛßÇÏÆ éÆ D×C PwÏ× ÚìÇÛoÞ oßz pJ HÎ
 ærØ° ôriÛ pv ÛZpJ lzDF ßN ÆÎq pv
 PwÛkoCk éÆ D×C PwÏGÛv çaiJ biJ éÆ
 Co Ú;ÏÆ yßv Þ oDèF ÈÛpèìv olèC _z pF
 PwÛßÇGz éÆ D×CPwÏÇÏÆ ÄzDµ ¹Ck pJ Ík
 PÎDd Û°DF ÖoCqÞ ÚìÛßh Ík êClèßv
 PwÛßiÎk éÆ D×C PwÏ;Ï¼ ÈÛpF DÛDV ÚìØç
 l×A oDèFÞ P¼o ÚCrh ÚCßNpJ biç lØè;Û
 PwÛßÛW× éÆ D×C PwÏGÏF ÚDèpÆ ælÛÎDÛ Ík

8

Ír°

MefāÓilün mefāÓilün mefāÓilün mefāÓilün

lèÞpì× ÅCßw× Ú× ÚClÛk pF æDÆ Ölçqq

6HP(82b), P(11b), EE(5b), AE1(6b), AE2(4b), H(5b)

7HP(84b), Ü(85a), P(13b), EE(6b), AE18a), AE2(5b)

8HP(87a), Ü(88a), P(16b), AE1(10b), AE2(7a), H(9b)

lëþpìx éÆDN éÆ Úx ÚDæt× ÚF ok êlÛoq
 Û° oDhODhDF Ík qßv UCRO×C íGìÛF
 lëþpìx ^DzDd yC éÏ·z êþoq êßÇì× ßN
 ækpÇëßh oDwho Úì;NA ÚA çFDN pÇ¼q
 lëþpìx ^DØÛ pOÛDëpÆ Úx ,Øz ÍÆ
 kßÎA pçq ÛwV êD¿z ÛFDëþC pèÂpçq éF
 lëþpìx ^DëpN çÏÆDÆ êDçkqDhDzq
 Pw×ßÏ·× éÆpÇÛFhk Ó ÚA éO;Æ lè;ØF
 lëþpìx ÅDZ ÚDGëpÆ çÆDhõaÛ»ÏÆ éØç
 kß×p¾ DGÎD¬ ßNpJ PwÛëC Ír»ÛA ECSV
 lëþpìx ^DJ Úì×q çC PGe× þpè× ÍÆ

9

Ír°

MefäÓilün mefäÓilün mefäÓilün mefäÓilün

kkpÇì× kßÎAkpÆ EA ç@hq pÆ ÛOwWF
 kkpÇì× kßÎAkpÆ EØìv ÚßZ peF ÛÇzCq
 kqDwìØÛ pG»× Co æD× ÚA Öp¬Dh oDG°
 kkpÇì× kßÎAkpÆ EDOè×õÛiëA DWÆ
 ÖqDv ÚDOvCkCo ç;ÇÛDOvk ôrØ° Úx pÆC
 kkpÇì× kßÎAkpÆ ECpèvôßÆ ÚDçk
 ç×rFokoßGÛ¬ ælNpì° ^pF ^o ÛÛDÛZ
 kkpÇì× kßÎAkpÆ ECp@× þ Ep@× Pvk æ
 ßNpJ ÚDOF êþpFC ÁD¬l;ì× æDÇ;OvpJ
 kkpÇì× kßÎAkpÆ ECpex Úëql·F lWwØF

10

Ír°FäÓilätün fäÓilätün fäÓilätün
fäÓilün

kDìF l×A í× oßd ÚA þ Ölëk ßçA Û;Z
 kDìF l×A í×oßÆn×þ ÛO¿Æ PÛV oßd
 lÛC éO¿Æ Co êlÂ þpv ÛèF lFÓ õO;Æ
 kDìF l×Aí×oßÆ Ölëlf êþpv DWÆpç
 oDë oClëk õÏ·z ÛØ;af ÚßZl z xç·Û×

9HP(87b), Ü(88a), P(16b), EE(8b), AE1(11a), AE2(7a), H(9b)

10HP(87b), Ü(87b), EE(8b), AE2(7a)

kDìF lxAí× oß¬ oDÛP ívß× òŷÂ
 Pvk pëq pçÛCßN lÛDWÛ éÆ Öläk DWÆ pç
 kDìF lxAí×oß× ÞÛD×pèÂ PzrÆpv
 ÚDèVok Öläk éÆ Co íOvpJDìÛk lçCq
 kDìF lxAí×oßµDFöŷdpJ òŷÂ
 ÍDìh Ökpçì× éÆ ÚCpWç Hz çÛßÇGz Àîq
 kDìF lxAí×oßÛ ßNpJ oßWèk Hz ok

11

ír°

FäÓilätün fäÓilätün fäÓilätün
 fäÓilün

qßÛç ÛÛDÛDV Íαß ÍÓq ECpìv éÆÛ×
 qßÛç ÛÛCßìd EA ECpv pøh DèßÆ
 ÖC éÛièA lz éÆDN ÚDÛDV ÛìØìv òÛìv
 qßÛç ÛÛCpìdèÛièA DØÛN pìd ÚèolÛC
 ¹Ck ÚDhßz çNA qC ÛÛN ê DJCpv k
 qßÛç ÛÛDØ;Z gßz ¹Ck Û;Z êDÛzA
 Ú× ÚCrdC òGÏÆ ÀÃv çÃÛ lz é×pè×
 qßÛç ÛÛ·ÛÆ æD× ECßh pìG·N Úèok Ú×
 ÚìGV pJ Þ oDçÛ çÃÛ ÖC éÛCpèß Ík kok
 qßÛç ÛÛDV Þ ÛÛµ ÚDìÛDhÞo ,×DV
 ÖC éìeî æDìv êlì;v lz ,×ó pW¾
 qßÛç ÛÛCqßv ,Øz ÚClÛo Örf ok ÚDØç Ú×
 ÛÛçpìJ Cp× ßNpJ lz kDovC MD;Û
 qßÛç ÛÛD¾pµ Þ ÛÛµ uok ÚCßh lWFC Í;¬

12

ír°

FeÓilätün mefäÓilün feÓilün

upK× bìç éçÛDÛaÛA oDè oDè
 upK× bìç éçÛDÛaÛAoCkqCo
 çÛßÇì× í·î EDÛ òkDF
 upK× bìç éçÛDÛaÛAoCßçzßh

11HP(121a), Û(121b), P(47a)

12HP(121b), P(47a), EE(24a), AE1(30a), AE2(20a), H(25b)

oDÇÛ ÚDOvßF XÛoDÛP Hìv
 upK× bìç éÇÛDÛaÛAoClFA
 çxDÛ Ík éÆ P×kCk êpçßÆ
 upK× bìç éÇÛDÛaÛAoDÆkDë
 CqßNpJ ÖCpizßh pGÎk
 oupK× bìç éÇÛDÛaÛA oDÆ æßiz

13

Ír°

MefāÓilün feÓilātün mefāÓilün feÓilün

çèìv ôlëk PØÏ± öëD× éÆ ÚìGF
 çèÇÛ öëDv PwÇÛlh æDÇÛD;Û
 éO;ÆDv p@µ ÚìÇ;× ÍÆDÆq ÚDÛZ
 çço ÅDhql×pçoDvpGÛµ êßF éÆ
 bìJ DaìJ PvC éO;Æ ÚAqC ÍGÛv ¹DGF
 çèÏÆ ÚOÇz qCkËr¾ ÀÎq EDN éÆ
 ÍkðÛC jF ÖC ækCkÔV ÚAêCrF
 çèÆ æßÏV ½p¬ kDF yoxÇµq pJ éÆ
 ßNpJ ÚëC PwOÆßz Ír»ÛC ECßV
 çèÛÆ òxDÛ p@v ÖpÆ Uß× Pwç éÆ

14

Ír°

FeÓilātün feÓilātün feÓilātün feÓilün

ÍlF æoD²Û ßN ¹Ck òÛqPqoClÛÆ
 ÍlF æoDZPqC PwOÂP éÆ æoDaìF æCßh
 pJ çÛßh qC kß;ì× ÈÏ¾ ußÇ·× uD¬
 ÍlF æoCß¾ ælz ÛÛD;¾ ÈzC ôlëk
 PvDWF êDWÛCok gßz êCoßz pÆ Ep@×
 ÍlF æoDJ lαöÛìv kßF ¹p× x¿Â
 Úëpìz ECßh çëDvA TµDF kßz DN
 ÍlF æoCßèÆ éÆ Í¿¬ ÚDF æk D×C ÖkpÆ
 ßNpJ PGe× ÚD@Ïv òÛDh Í¿¬ ok
 ÍlF æoDÃÛ ælzCßvo ÄzDµ öÛìv

13AE2(22a)

14HP(139a), P(65a), EE(33a), AE1(41a), H(35b)

15

Ír°

MefáÓilü fäÓilätü mefäÓilü fäÓilün

ÛëC éO;ëßÛ DvpN PF ÚA Ûvo éÆ Ík ok
 ÛëC éO;ëßÛ DKiIZ çÃÛ éG·Æ ÚÆopF
 ÚìGF D× Û;Z öÛiëA êpçNoßα
 ÛëC éO;ëßÛ DF ßF ßN êÞo êkoÞ ÍiSØN
 DiÂDv ækDF ÞC ÍÃiÂ pi»¥Øç DN
 ÛëC éO;ëßÛ DëßÆ ßN ÖDV êDè¼ßçzC
 ÊÛCqC lz ÚßçÏÆßN êÞo ÊÛo gßz êC
 ÛëC éO;ëßÛ CpØd Í×DFßN go ÀαÞ
 êÞ æDçëDV kßz ÚD;ÛìF x¼DÂDN
 ÛëC éO;ëßÛ DÃÛµ pKè;Fkßh ÖDÛD×
 ÛëC éÛßÆ éZD× yÞo qDiÛ íF çêÞok
 ÛëC éO;ëßÛ DiÛk Moßα éÆ öÛCÞpJ
 Pvd×ÍDe¨µ ÛçÞ íÎDd ECßV Ûç ÛëC
 ÛëC éO;ëßÛDø×C ßN ÖDÛ ÍërF ßNpJ

16

Ír°

MefäÓilün mefäÓilün mefäÓilün mefäÓilün

ÚCpWçqColF lzDF pWç kDiF PïαÞ Ök
 ÚCpWçqCÞ Öpi× í×Þ ÚCpWç qC ¼pd ÛëßçÛ
 ÛvDÛ;ÛCpWç olÂ éÆ PØ·Û p¼DÆ Ú× ÛiÛ
 ÚCpWçqCpèø× ÛO;Æ æoDKè× ÚA ÍαÞ Ûi·Û
 yoDwho ÁpGÏÆ Ú× Û;ZokkpKì× ÍGÏF ßZ
 ÚCpWçqC pKèz lz ÚCßNDÛ ÛwV êß× DJCpv
 ÁDØ;× ÚBF PïαÞ PØ·Û ÁÞqkDF ç×Cpd
 ÚCpWçqCpÆ í¼pd qC ÍαÞ ÚiëF læßçì× éÆ
 ßNpJ Û;vßë kpìçÛ pF Í¼D»ë ECßh
 ÚCpWçqC ÖkpÆ EßÃ·ë öÛDw¼C Ú× éÆ

17

Ír°

 15HP(147a), P(72b), EE(37a), AE1(46a), AE2(31a), H(40a)

16HP(159a) Ü(159b), P(83b), EE(42b), AE1(53a), AE2(33b), H(46a)

17HP(173b) Ü(176a), P(95a), EE(49a), AE1(61b), AE'(38a), H(53a)

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün
fāÓilün

öÆ êDzDØN ok ÛÎDµ æDÆDzDØN êC
öÆêCliz ÚßÜW×òkpÆ CpÛDGĪĪ
íoZClì×Dì" Û²µC pìÛ PìÛGV qC
öÆêDØìvßex ÚßÜÆC ælÛFDN éx êC
qDÛ ½DÂok êlFDÄÛµ öëDv Ûç MC éÛÓ
öÆ êDëßÆ í-ß- ÛßÜÆ P·¾o DØç êC
ÖlF ÚCkpÆpv éÆ Ú× êkßF ækpÆ Dè;Û q pv
öÆ êCkßv êCßvo òkCkCpe¥F pv
DGñDαÖÛØF DëßÆ òkpç× êßpìJ
öÆ êDKØçoDØ¾o Úëok ÛñCk CßNpJ

18

ír°

MefāÓilün mefāÓilün mefāÓilün mefāÓilün

êoClÛJ PvßwìÆ ^o ÛÎDGÂC fGα §DìF
êoClÛJ PwGz öWÛ° ÛOìF ÍD×C ÍÆ
xFqC öÛDçìF íÛ·× êDÛZA çÛhç
êoClÛJ PvßçA Öo yoDØìF Û;Z æDçÛ
ÛO;ÆpN ÚDëpÆolÃÛA ylÂ ßpv kDìF
êoClÛJ PvßVoDÛÆ ÛçZCqC æßÆqCp¾
ívDÛ;Û ÅDZ lα öÛìv ß Úßok ¹Ck pÆC
êoClÛJ PvßF ß ÈÛo æexÍÆß éÍÓ Ú;ÛçF
ßNpJ Úßov lÛD×Co fGαßßØµ ÚA íÛìGF
êoClÛJ PvßØçè pv pèq Co æßÆ ÚëoßĪF

19

pçëk
jëoDN

FāÓilātün fāÓilātün fāÓilātün
fāÓilün

kDèÛlëDGì× éaÛCßëk ÚëC ÖDÛ Mrµ ÛO;Æ

18AE2(42a)

19HP(5a), Ü(5b), P175A)

éÛ Ä;µ ÚDØVpN PÃiÃd pìJ _ë PçÆ

kDzo HdDα ÚA PçÆ ÛOwWF íiëoDN qDF
ælf jëoDN ÖDNþ EDwd ÚÆ CoD× Ä®Û

20

êßîß× HÎD° ÚCßëk HîNpN þ ,ØWF jëoDN
MefÓülü mefäÓilü mefäÓilü
faÓülün

HîNpNÚwd éO¾ DëßÆ l.vC HÎD° ÚCßëk
HÎD®× pJ PwîÛDÆ lαDÃ× PvpEF

DÛ·× XÛÆ P;Æ pJ þC Cpç ßÆq xF qC
HÎD° Ööd ÚDÆ ßNpJ PçÆjëoDN

21

ívd¾

MDîFC

MlÂ ÍDîh Ú× Ík olÛC
ÛÛèW;NAok PwJþpv

22

MefäÓilün feÓilätün mefäÓilün feÓilün

PwÛDowïÆ ÚDîÛDFpÂ PïVq ÚD×q
PwÛDFpÂ lìµ éÆ íhCpα Úßh rëpJ

23

MefÓülü fäÓilätü mefäÓilü fäÓilün

ÚÆlÛwJ ÄzDµ ôßïV þ EDÃÛ D;çF

20P(166a)

21HP(192a), P(175a)

22H(83a)

23HP(192a), P(174b)

ÚÆlÛiz ßÛ kßz ækD;Æ DF éaÛ° DN

24

Mef'Öülü mefä'Öülü mefä'Öülü fa'Öülün
 ÛÆDZ Ík pF oq éÆ ECphq paÛh pç
 ÛÆDh pv pFlÛÆrGvßkßz Ûvßv

25

Mef'Öülü mefä'Öülü mefä'Öülü fa'Öülün

ÛÆDZ Ík ok
 kßF éÆ íÂCp¾ ¹Ck pç
 ÛÆDh pv qC
 kpçÛ íxßkßz xÆpÛ

EK-2 DİBÂCE

I

Bi'smi'llahi'r-raḥmani'r-raḥîm*

(1) İnnema'llahu İlahun vâḥidun fehüve'l-mün'Öimu ve hüve'l-ḥâmid Hezârân sipäs u
 şenâ ve ḥamd (2) u şükr-i lâ-yuḥsâ dîbâce-perdâz u ḥâtime-tırâz-ı dîvânçe-i kevn ü

24HP(192a), P(174b)

25HP(192a), P(175a)

* Başlık: Bi'smi'llahi'r-raḥmani'r-raḥîm-Hest der-Genc-i Ḥakîm u ÖAlîm Ü.

(2) -perdâz: -ber P.

mekân (3) ve nâzım-ı manžüme-i heft-beyt-i zemîn ü âsmân olan Cenâb-ı Hudâvend-i Mennâna (4) mahsûsdur ki fırka-i nâciye-i şu'arâ-yı millet-i Ahmediyyeyi dest-gir-i şenâ-yı (5) “*illettežine âmenü*”³⁰¹ ile istiğrâk-ı ittibâ'ı gâvâyetden müstešnâ vü ser-efrâz (6) itmekle “*Her ki ne'güyâ bih tü hâmüş bih / Herçi ne'yâd tü ferâmüş bih*” (7) zemzemesini Óarz-ı bārgāh-ı müte'âl ve me'âlîni terceme-i hâl idenlere kulübüüş-şu'arâ (8) Hâzâ'ínu'llah Óünvânı menşür-ü iftihâr olmuşdur ve şilat-ı şalâtı nâ-mahdûd (9) ve dūrūd-ı zâkiyyâtı nâ-ma'ódud matla'ı dīvân-ı hilkat ve maқта'ı kaşıde-i nübüvvet (10) cālis-i serir-i “*Levlāk*”³⁰² ve-lābis-i teşrif-i “*vemā-erselnāk*”³⁰³ şehen-şāh-ı (11) hitta-i “*li-ma'Allah*”³⁰⁴ ve mükemmil-i be-sırr-ı “*Lā ilahe illa'llah*” hābīb ü mahbūb-ı Cenâb-ı Kibriyā (12) Muḥammed ü Maḥmūd u Muştafā Óaleyhi efdali'ós-selām ve't-tehāyā Efendimiz Hāzretlerine (13) mansûsdur ki “*Kefā Ka'Ob-ı li-ehli'n-nažm-ı fahrâ / Ki'sāhü'l-Muştafā bi'l-bürd-i cehrâ*” (14) medlülî üzre mâdiḥ-i şān-ı şerifi olan Hāzret-i Ka'Ob Óālî Ka'Obî (15) Ka'obe-mişāl iksā-yı hil'at-ı sa'âdet tırâz ile mümtāz ve erbāb-ı nažma rağbet (16) seniyye-i nebevviyesin ibrāz itmekle “Ü Muḥammed risāletiş Maḥmūd heme Óālem-i tufeyl (17) Ü maқşūd neşidesini naқş-ı kitābe-i bāl u mefhūmını netice-i kıl u қāl eyleyenler (18) “İnne min-eş-şiri le-hikmetün”³⁰⁵ gencinesini bulmuşdur. Ve tuḥaff-ı taḥiyyat-ı sıdқ-ı āyāt-ı (19) Ābā vü ecdād ve āl ü evlād ve kāffe-i ašhāb-ı sa'âdet-nijād Cenâb-ı Seyyidü'l-Mürselîne (20) ihtisās için merşûsdur ki her biri müretteb dīvân-ı hidāyet u şirāze-bend (21) mecmu'a-i âmāl-i ümmetdür. Ve fātiḥa-i bāhirü'l-iḥlās revān-ı pāk-pürān u Óazizān (22) қaddesa'llahu esrārihum es-sübḥān hāzerātına bā-beste-i ḥuşûsdur ki mazmūn-ı (23) beytü'l-kaşıde-i insānî ḥall için enfās-ı qudsiyye-i mübārekeleri kilid-i (24) kufl-

(3) zemîn:-Ü.

(4) şenâ-yı: şenâ P.

³⁰¹ “Ancak iman edenler” anlamında Kuran'dan bir ifade.

(5) ser-efrâz: ser-firâz P.

(6) yād: bād P.

(7) zemzemesini: zemzemesi P.

(8) şalâtı: -P.

³⁰² Hadis-i Kutsî, Hucvirî Ali b. Osman Cullâbî, Hakikat Bilgisi, (Ali b. Muhammed El-Karî), El-Masnu' fi-Ma'rifeti'l-Mevzu', (Thk. Abdul-Fettah Ebu Gudde), Beyrut, s. 288.

³⁰³ Ayet-i kerime

³⁰⁴ Hadis-i Şerif “Benim Allah ile beraber olduğum öyle bir vakit vardır ki benimle birlikte o vakit içine ne bir mukarreb melek ne de bir mürsel nebi sığar”, Hucvirî Ali b. Osman Cullâbî, Keşfü'l-Mahcub, Hakikat Bilgisi, (Hzl. Süleyman Uludağ), İst. 1982. s. 418.

(11) be-sırr-ı: sırr-ı HP, Ü.

(12) Efendimiz Hāzretlerine: Efendimize P.

(15) -misāl: -P.

(17) maқşūda neşidesini: maқşūd neşidesi P.

³⁰⁵ Hadis-i Şerif, Hucvirî Ali b. Osman Cullâbî, Keşfü'l-Mahcub, Hakikat Bilgisi, (Hzl. Süleyman Uludağ), İst. 1982. s. 550.

(19) āl u: āl-ı P.

(22) қaddes'allahu: қaddese Ü, P.

sa'âdetdür. Ammâ ba'Öd “*Qalem ber-levh-i nâmem in-çünin be'nvîşt ney ez-nev* / (25) *Kühen şâkird-i üstâd-ı mahabbet Neş'etü Pertev*” beytini naqş-ı nigîn (26) dest-i yemîn iden pertev-i hürşid-i sipihr-i kemâl nür-ı mâh-ı ufq-ı efdâl (27) âb-rüy-ı hünermendân ser-âmed kerde suhan-sencân şeh-beyt-i kaşide-i (28) gurre-yi ma'Örifet mısra'Ö-ı mümteni'Öü'l-nażır-i dıvânçe-i fazilet halka-i ders-i ma'Öarifüñ (29) ser-bülendi Seyyid Muhammed Pertev Efendi Hâzretleriñe biñ yüz elli tokuz senesinde (30) Âstâne-i şevket-aşiyânede qadem-nihâde-i gehvâre-i vücüd olup terbiyet-âbâ-i (31) kabiliyyet ile sinn-i şerifleri derece-i temyize reside olduqda Hızr-(32) isti'Ödâd-ı Hudâ-dâdları ma'Öü'l-hâyât-ı füyüzâtı cüst-cü iderek biñ yüz (33) yetmiş beş senesinde h'âce-i usül-i fenn-i şerifât u tarikat mü'öellif-i metn-i (34) hâkiqat ü ma'Örifet müfessir-i âyât-ı insâniyyet ma'Önâ-yı terâkıb-i hâkqâniyyet (35) hülâsa-i feyz-i Rabbâni heykelü'n-nür-ı eltâf-ı Samedâni halefü's-sıdk-ı silsile-i (36) h'âcegân El-hâc Neş'et Süleymân edâma'llahu zıll-ı irşâdihi ve ihsânihi (37) Öâlâ müfâriknâ mâ-dâmetü'l-ezmân efendimiz hâzretlerinüñ bañr-ı muhîit-i terbiyyetine (38) seyl-âb-ı hayşiyetlerini icrâ idüp âyine-i tabi'Öatlerin ol rüşenger-i hâkiqate (39) teslim ve hıdmet ü Öubüdiyyet-i hâzret-i üstâdi cümle-i mühimmâtlarına taqdim (40) itmeleriyle kesb-i derece-i kemâl ve rütbe-i nihâyeti ikmâl eyledüklerinde fi'l-aşl izâfet ile (41) Nür-ı Muhammed diyü pederleri tesmiye vü telkıb itmiş olduqına iktizâ'öen Nürü (42) mahlaşiyle nigâşte-i şahâyif-i ma'Öarif olan gazellerini pişgâh-ı feyz-i (43) iktinâh-ı Hâzret-i Üstâda Öarz buyurup deydene-i püser-h'ânı üzere mahlaş (44) istid'Öasını mütezammın bir gazel-i müzeyyel tarh u taqdim ve Hâzret-i Üstâd-ı (45) müşâriü'n-ileyh dahi Pertev mahlaşiyle şa'Öşa'Öa-i hürşid-i hüner ü isti'Öâdlarını (46) Fâk-ı Muqarnes nitâk-ı çarha i'Ölâ vü tersim ve hatta düdmân-ı Hâzret-i işâna mahsûs (47) u menşür suhan Öünvânıyla mansûs olan mahlaş-nâmeyi ibtidâ-Pertev nâmına terkim (48) buyurmuş oldukları şifâh-ı kerâmet-iktinâhlarından ahz u telaqqi olınmışdur ba'ödehu (49) ihvân-ı ders-i mahabbet olan yârân-ı bâ-sâfvet-nihâd ol işre sülük ile (50) nâm-âver-i feyz-i üstâd ve mahlaş u mahlaş-nâme ile Öâlâ-qadri'l-isti'Ödâd (51) el-ân ber-murâd olmaqdudur ki dıvân-ı şerif-i Neş'et târih-i cem'Ö ü tedvini (52) olan dıvân-ı beligü'l-beyânlarında mersüm u meşbûtdur. Bedreka-i hidâyet-i sübhâniyye ile (53) bu fakir-i kem-mâye ve bi-bidâ'Öat u

(24) ez-nev: ez-tev P.

(27) hünermendân: hüner-meydân u Ü.

(30) terbiyet: terbiyyetine P.

(34) âyât-ı: -P. / terâkıb-i: terkıb-i P.

(35) heykelü'n-nür-ı: heykel-i Ü.

(37) müfâriknâ: müsâriknâ P. / efendimiz -P. / muhîit-i: -P.

(38) tabi'Öatlerin: tabi'Öatlerine Ü.

(39) hıdmet ü: hıdmet-i P.

(40) derece-i: -Ü.

(43) Hâzret-i Üstâda: Hâzrete P. / deydene-i: dide-i P.

(45) hürşid: -P.

(46) Hâzret-i: -HP.

(48) ahz-ı: -Ü.

(49) bâ-: -HP, -Ü.

(51) ki: -P.

hāk-pāy-ı fuqarā-yı tarikat Mehmed Özzet dahi (54) biñ iki yüz yedi senesinde Öatabe-i Öaliyye-i Hâzret-i Üstâda cebhe-sâ (55) olup “*Be-meyân-beste kemer der-ĥidmet / ĥāk-rûb-ı der-i Neş’et-i Özzet*” (56) beytini ser-nüvişt-i iftiĥâr iderek suĥâta-çin-i ĥ’ân-ı Öamimü’n-nevâl (57) feyz ü efdâl ve ĥidmet-i mücibü’l-mefĥaret Hâzret-i Üstâd-ı peyam-ber-ĥaslete (58) şidĥ-ı derün ve ihlâs-ı Öubudiyet ile cebĥin-fersây-ı tazarru’u u ibtihâl (59) oldıĥuma binâen ihvân nisbeti olan ĥâzerât-ı yârân ile... miyânede ĥâsıl (60) olan ĥubb-ı derün u ittiĥâd-ı uĥuvvet-i nesebiyyeden efzün u müzdâd (61) ve cümlemiz subĥa-i ehl-i tevĥid gibi yek-vücüd olarak imâme-i ĥalka-i füyûzât (62) olan üstâd-ı kerâmet-mu’âduñ yed-i müeyyed-i irâdetlerinde bi-irâde olmaĥ (63) mes’ele-i âyĥnimüzde mâ-bihi’l-ictihâd olmaĥla biñ iki yüz on tokuz senesi (64) müşârü’n-ileyh Pertev Efendi Hâzretleriyle hem-zânü-yı bezm-i suhan oldıĥımız eyyâm sa’âd-ı (65) irtisâmuñ birinde li-münşioñi “*eş’âr-ı nev ü kühen olup yâd / bezm olur idi* (66) *bahâr-âbâd*” mâ-sadaĥı üzere devâvĥin-i selef cilvegâĥ-ı nigâĥ u mü’esseir-i (67) müstaĥbele-i halef-i piş-nihâd nazar-ı intibâĥ ĥılınup “*Ey suĥanrâ çü güher-sencide /* (68) *Hil’at-ı nazm-ı der ü püşide* , *Bahr-ı ma’ânâ zi-suĥan pür-gevherest / Her yek âvize-i* (69) *güş-ı hünerest* , *Der-billürĥin şadef çarĥ-i kühen / Nişt-i vâlâ güheri* (70) *bih zi-suĥan* , *Nâme-i kevn büy-ı tay şöde-est / Âdemî âdemî ez v’ey şöde-est*” (71) Mezâyâlarına sük-ı kelâm olındıĥına terdiĥen her genc-i kâv-ı ma’den-tabî’at (72) cevher-i suhana dest-res olmaĥ muĥâl ya’Öni “*Vehĥâb-ı lem-yezel teĥaddes şânuhu* (73) *Öani’n-naĥsi ve’öl-ĥalel*”³⁰⁶ ĥâzretleri dilediĥi bendelerinüñ tâc-ı isti’âdların (74) ol dürre-i Öâlem-bahâ ile tarşî’ü ü tezyĥin eylediĥi vâreste-i ĥayd-ı eşkâldür (75) binâberĥin şükr-i ni’met ĥadr-i ni’meti derk ü muĥibb-i feyzini iz’ân ile (76) âhiri terk iken bu daĥıĥadan zühül u ĥâfletüm mücib-i te’ösiir-i tabî’atumdur diyü (77) bir mücmel ifâde eyledüklerinde bu âyet-i pür-Öibretüñ tefsiri himmet-keşşâf (78) zamirlerine ihâle olunmaĥla bu vechile perde-güşâ-yı râz oldılar ki maĥsül-i (79) riyâz-ı tabî’atımız Ėars-ı yemiñ-i Hâzret-i Üstâd iken lâyiĥ midur ki perveriş-yâb-ı (80) cüybâr-ı terbiyyet ü himmetleri olan bâĥ-ı hünerüñ şemeresi pişgâĥ-ı kerâmet-penâĥlarına (81) Öarz olunmaya vü sezâ midur ki feyz ü himmet-i Hâzret-i Üstâdı taĥriir için (82) eşer-i ĥâĥirânenüñ delâlet ü şehâdeti ile’l-ebed bir lisân-ı ĥâl olmaya (83) ma-hâza şu’arâ-yı selef mülük ü vüzerâya taĥdim-i devâvĥin ü âsâriyle (84) muttasıf olmuşlar ise de “*Ĥasbıce ĥazel söyleme besdür bize Neş’et /* (85) *Erbâbına meymün ola Târĥ u ĥaşıde*” beyt-i şerifi düdmânımızda sened-i (86) ĥavî oldıĥına mebnî iĥtizâ-yı Öaşĥ u meşĥ

(60) müzdâd: müjdâd P.

(62) müeyyed-i: mü P.

(63) mâ-bihü’l: mâiyetihi P.

(64) sa’âd-ı: sa’âdet P.

(65) li-münşioñi: -P. / nev ü: nev P.

(67) çü: mive P.

(71) olındıĥına: oldıĥına P.

(72) yezel: -Ü.

³⁰⁶ “Eksiksiz ve noksansız olan şanı yüce sonsuz ve sınırsız bir şekilde veren”

(73) bendelerinüñ: bendelerin P.

(77) mücmel: muĥâl P.

(81) vü: ya’Öni Ü.

(85) târiĥ u: târiĥ-i P. / düdmânımızda: düdmânımıza P.

ile çekide-i hāme-i beyān (87) olan sevād-ı āsārum cem'ü ü tedvīn ü tebyīz u qabūl u raġbet Hāzret-i (88) Üstād bāhirü'l-irşād ile taqrīz olına fātīha-i dībācesinde nām-ı nāmi Neş'et (89) āmīn şahīfe-i hayriyyet olup nām-ı āher ü fikr-i ġayr ile dāmen-i Őismet-i hünerüm (90) lekedār olmayarak şīrāze-bend-i hūsn-i niyyet ü ma'Ūrüz Őatabe-i üstād-ı (91) mekārim-sīret olması emel-i fu'ādumdur ki kendi şems-i tābān-ı himmetlerinden (92) muqtebes bir pertev-i tābdār ve gülşen-i belāgat ü beyānlarından rüste bir güldeste-i (93) bahār ve ol cihetle ilā-āhiri'l-edvār taḥdīş-i ni'Ūmet-i cenāb-ı üstāda (94) her ḥarf-ı āsārum bir lehce-i belāgat-şī'Ūar olur idi līkin Őazm-ı tarīķ-i (95) vābeste-i refīķ olmaġla Kelīm-i Tūr-ı suḥan olan taḫīŪat-Ūasā-yı kilke (96) ittikā idüp bu vādide bir Harūn-ı tevfiķa muntaẓırdur diyü ḥall-ı maẓmūn-ı (97) muŪaķķad-ı maķsūd itmeleriyle bu ebr-i āsmān-beyānuñ zir-i tutuķ-ı ma'Ūānışinden (98) leme'Ūān iden ķurs-ı mihr-i maẓmūn refāķat-ı faķire tenezzülleri pertevini (99) rü-nümün eylediġi ecilden “*Ez-dost yek-işāret / Ez-men (100) be-ser devīden*” terānesi zebān-ı hāme-i beyāndan cārī olarak āsār-ı belāgat- (101) şī'Ūarları nigāşe-i şahīfe-i hüner ü derāri-i nazm-ābdārları rişte-keş (102) silk-i eşer olması emrinde sā'Ūid-i himmetlerine teşvīķ-i faķir vesīle-i teşmīr (103) olmaġla dest-yāri-i Ūavn-ı Bārī ile tekmiļli müyesser olduġda bu Ūabd-ı kemīne (104) daḫi dībāce-nüvīş-i dīvān-ı nefisleri olup südde-i seniyye-i Cenāb-ı (105) Üstāda lede'l-taķdīm śıla-i suḥan olarak müsted'Ūā olan iksīr-i (106) naẓar u himmet ü teveccūh-i kimyā-yı ḥāsiyyet cenāb-ı işāna maẓhariyyetde müşāreket-i (107) niyāz ile ḥatm-ı ḥātime-i beyān u teberrūken inşād kılınan tāriḫ-i ūebt-i dībāce-i dīvān kılındı “*ve min-Allahi't-tevfīķ ve'l-hidāye*” (108) On toķuz tāriḫinde işbu dīvān tertīb ve yigirmi tāriḫinde śāhib-i dīvān Pertev Efendi (109) merḥūm āhir vaķtinde dībāce śāhibi Ūızzet Beg himmetiyle rif'Ūat-ı ḥācegānlık ve vaķŪa-nüvīşlik (110) ile tatyīb olunmuş ve Āmedī Otasına daḫi me'ómūr kılınmışdı yigirmi iki seferi tevciḫātında bölükle (111) arpa kitābeti tevciḫiyle Ordu-yı Humāyūn ma'Ūiyyetinde vaķŪa-nüvīşlik itmek üzere Āstāneden (112) hurūc idüp Edirne meşāsına duḫul olınacaġı günlerde altmış dört yaşında (113) iken vefāt u Ūazm-ı cennāt-ı Ūāliyyāt eyleyüp Edirne'de Ḥasan Sezāyi dergāḫi ḥāẓiresinde defn ü taķbīr olındı ķaddese sırrahu'l-Ūaziz.

1

Tāriḫ-i tertīb-i dīvān *

(88) bāhirü'l-irşād: -HP bāhirü'l-mürşād Ü.

(90) lekedār: lekevār P.

(96) ḥall-ı: -P.

(98) iden: olan Ü.

(100) terānesi: terāneden P. / zebān: ziyān P.

(101) derāri: verāri P.

(106) kimyā-yı: kimyā P.

(107) ve'l-hidāye: -Ü.

(108-113) -HP, -Ü.

1 HP(4b), Ü(5a), P(175a).

Not: Bu tarih Beylikçi İzzet Bey'e aittir.

*Başlık:P.

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Buldı dıvān-ı Cenāb-ı Pertev
Feyz-i üstād ile zı̄b ü zı̄net
2. Kilk-i Öİzzet dahi tebrık iderek
Şebt-i tārīhe idince niyyet
3. Medd ile ism-i Celāl imdādı
İrişüp oldı medār-ı kuvvet
4. Didüm ol demde mücevher tārīh
Pertev-i lem'Öa-i mihr-i Neş'Öet Sene:1219

2

Tārīh-i diğer*

Fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilätün fā'Öilün

1. Güftem Öİzzet nām in dıvānçe-i mibāyed nihād
Güft yek-i pır hāķıķat tercümān-ı Öaşķ-ı nih
2. Bāz tārīhi becüstem güft ān šāhīb-reşād
Nuķ-ı mārākün hısāb u tām Tārīhiş bedih Sene:1219

(114) İşbu Dıvān-ı belıgü'l-beyān Hüzür-ı Cenāb-ı ahund-ı Öalışāna Taķdım Olındıķda Düş-ı kerāmet-büşlarında (115) Bulınan Ferve-yi šāhīb-i dıvān Cenāblarına İlbās ile İķtibās-ı sünnet-i hayru'n-nās Buyurmalarına Teşekküren (116) Šāhīb-i dıvān-ı müşāru'n-ileyh dahi Mürtecilen ve Bedāheten İşbu Ķaşıde-i belıgayı Bilā-tesvıd Meşķ ü taķdım İtmeleriyle Bu Maħalle Şebt ü Ķayd Olındı.

3

(3) -P.

2 HP(5a), P(175a).

Not: Bu tarih, Beylikçi İzzet Bey'e aittir.

*Başlık: HP.

(114) cenāb-ı: hāzret-i P.

(115) cenāblarına: -P.

(116) Šāhīb-i dıvānuñ Mürtecilen ve Bedāheten Bilā-tesvıd İnşād Eyledigi Ķaşıde-i belıgadır P.

3 HP(5a), P(175a).

Nażm*

Fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilätün fe'Öilün

1. Perr-i nażmum ile menzil-res-i i'Öcāz oldum
N'ola yüksekden uçarsam yüce pervāz oldum
2. Şaştına düşmek ile mısra'Ö-1 bercestelerüm
Bā'Öi's-i zaħm-1 dil-i çarħ-1 çep-endāz oldum
3. Ħüsn-i matla'Ölarımuñ şiti Şifāhāna gidüp
Çok kemāl ehline ben sürme-i āvāz oldum
4. Şi'Ör-i rindānem iderse n'ola rindānı harāb
Çünkü ben cür'Öa-keş-i Ħāfiz-1 Şirāz oldum
5. Baña bu neşöe bütün Ħāzret-i Neşöetdendür
Yoħsa žann eyleme kim mu'Öcize-perdāz oldum
6. Sāye-i žill-1 hümā vāye-i vālāsında
Nice mu'Öciz-dem-i hoş-tāb'Ö ile enbāz oldum
7. Bā-ħu'sūs Ħāzret-i Öİzzet Beg Efendi gibi žāt
İltifāt itmek ile böyle pür-i'Özāz oldum
8. Piş-i üstāda ki diyvānumı itdi taqđım
Eşer-i feyz-i nigāh ile ser-efrāz oldum
9. N'ola şimden girü fahriyye idersem Pertev
Ħil'Öat-1 Ħāzret-i Üstād ile mümtāz oldum
10. Ehl-i diyvān-ı belāgatden olup giydüm kürk
Şanma pes-pāye beni öyle suhan-sāz oldum

4

Tārīħ*

Fe'Öilätün mefā'Öilün fe'Öilün

1. Dürr-i tāc-ı kemāl-i Öİzzet Beg

Not: Bu şiir Pertev'e aittir.

*Başlık: Kaşide P.

(5b) -perdāz: pervāz P.

4 HP(5b), P(168b).

Not: Bu şiir Pertev'e aittir.

*Başlık:HP. Tārīħ-Berāy-ı Cemi'Ö ü Tertīb-i Diyvān P.

Kişver-i naẓm u neşre Hüsrevdür

2. Hamse şāhibleriyle pençeleşür
Çün Niẓāmı vü hem çü Hüsrevdür
3. Devletün bir güzide gevheri hem
Reh-i dergāh-ı Hāḫḫa reh-revdür
4. Cem'ine şî'rimün idüp himmet
Dimedi kim bu köhne bu nevdür
5. Hāsıl-ı Öömrüm olan eş'aruñ
Kimi gendümse de kimi cevdür
6. Kimisi ya'ni kim hāḫḫat ise
Kimi mestāne gibi kec-revdür
7. Reh-i Őaşḫ içre Őāşḫa reftār
Leng ü lök iderek tek ü devdür
8. Meşḫ-ı Őaşḫ ile nev-heveslikde
Söylenen toğrı söz daḫi şevdür
9. Herkese kendi beyti hūb gelür
Külbe de olsa ehline evdür
10. N'ola tārīhi olsa cevherdār
Ziver-i meşḫ-ı Őaşḫ-ı Pertevdür Sene:1219

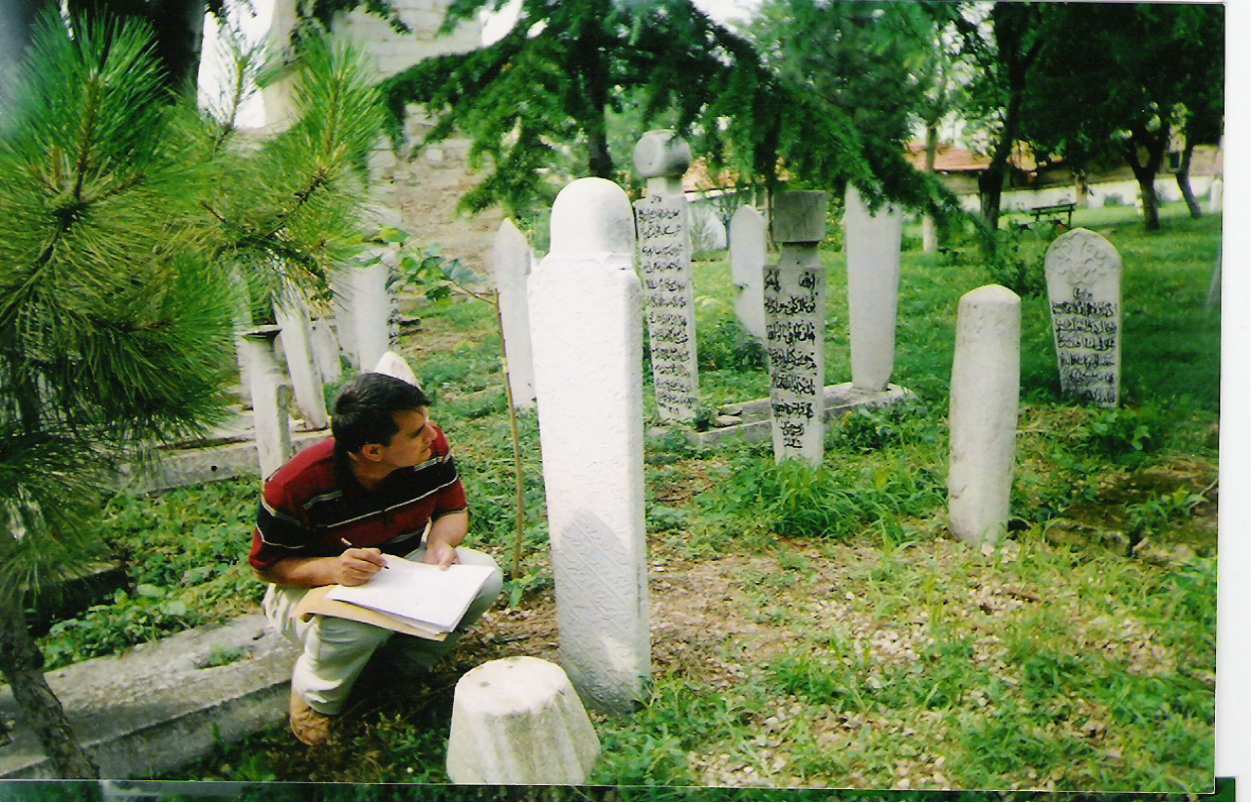
(3) -HP.

(6b) gibi: kimi P.

EK-3 FOTOĞRAFLAR

Edirne'deki Hasan Sezai Dergâhı

Edirne'deki Hasan Sezayi Dergâhı Haziresi'nden...

Hasan Sezayi Dergâhı Haziresi'ndeki Muvakkit-zâde Pertev'in Mezar Taşı

ÖZ GEÇMİŞ

04.04.1969 tarihinde Elazığ'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Elazığ'da tamamladı. 1993 yılında Çukurova Üniversitesi Fen-Ed. Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek Lisansını Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Dalında yaptı. Halen Fırat Üniversitesi'nde Türk Dili Okutmanı olarak çalışmaktadır.